

**ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ**

**ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
2008**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2009
ISBN – 978-960-15-2286-9**

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Συντακτική Επιτροπή

- Αθανάσιος Ράντος, Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας.
- Παρούλα Νάσκου-Περράκη, Καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Καλλιόπη Στεφανάκη, Υπεύθυνη Τομέα Προστασίας Προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γραφείο Ελλάδας.
- Σπύρος Κουλοχέρης, Δικηγόρος, Μέλος του Τμήματος Νομικής Προστασίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.
- Νίκος Σιταρόπουλος, Δρ. Δικηγόρος, Συμβούλιο της Ευρώπης, Γενική Διεύθυνση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Τμήμα Εκτέλεσης των Αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- Ιωάννα Μπαμπασίκα, Δικηγόρος, Νομική Σύμβουλος Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων.
- Μαρία Σταυροπούλου, Δικηγόρος, Γραφείο του Ειδικού Συμβούλου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για την Πρόληψη της Γενοκτονίας.

Επιστημονική επιμέλεια : Έρικα Καλαντζή, Δικηγόρος, Εθνική Συντονίστρια του Ευρωπαϊκού Νομικού Δικτύου για το Άσυλο (ELENA).

Κείμενα για δημοσίευση αποστέλλονται στη διεύθυνση :
Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,
Υπόψη κας Καλλιόπης Στεφανάκη
Ταυγέτου 23, 15452 Παλαιό Ψυχικό,
τηλ. 2106726462/3, φαξ : 2106726417.
e-mail: great@unhcr.org

Σύντμηση για παραπομπές: ΕΔΠΑ 2008, σελ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ	
I. Συμβουλίου Επικρατείας	
Καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα.....	21
Έκδοση αλλοδαπών	53
II. Αρείου Πάγου	
Έκδοση αλλοδαπών	57
Ισόβια απέλαση αλλοδαπών.....	64
Διερμηνεία.....	71
Διευκόλυνση εισόδου και μεταφορά αλλοδαπών στην Ελλάδα.....	73
Κοινωνικά δικαιώματα αλλοδαπών.....	75
III. Εφετείου Αθηνών	
Χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης.....	77
IV. Πρωτοδικείου Σάμου	
Διορισμός επιτρόπου για ασυνόδευτο αιτούντα άσυλο...	83
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ	
I. Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων Ανθρώπου.....	87
II. Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.....	205
III. Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε.....	337
IV. Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων	463
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	
Κουλοχέρη, Σπ.: Η συνέντευξη με τους αιτούντες άσυλο για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.....	571
Νομοθετικές εξελίξεις.....	597
Βιβλιογραφία.....	607
Αλφαβητικό ευρετήριο.....	619
Ευρετήριο αποφάσεων.....	621

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με χαρά αποδέχθηκα την πρόταση να προλογίσω τη δέκατη έκδοση της Επετηρίδας Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών που εκδίδεται με πρωτοβουλία του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες της Ελλάδας.

Η έκδοση αυτή συμπίπτει με τη δέκατη επέτειο του Γραφείου μου, που από την ίδρυσή του αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των μεταναστών, των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, επειδή αυτά τα πρόσωπα αποτελούν μια από τις πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες που έχουν ανάγκη ειδικά μέτρα προστασίας.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών παραμένουν ζήτημα προτεραιότητας για το έργο του Γραφείου μου επειδή στην Ευρώπη οι μετανάστες συνεχίζουν να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στις διακρίσεις και στον κοινωνικό αποκλεισμό. Έχω αρχίσει και θα συνεχίσω έναν εποικοδομητικό διάλογο με αρκετές από τις κυβερνήσεις των 47 κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, υπογραμμίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι όλοι οι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των παρανόμων, έχουν ανθρώπινα δικαιώματα.

Ένα από τα θέματα που καλύπτουν οι πρόσφατες επισκέψεις και εκθέσεις του Γραφείου μου είναι η συνέχιση της παράτυπης, μεικτής μετανάστευσης, ειδικότερα μέσω των νοτίων κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, που συχνά περιλαμβάνει αιτούντες άσυλο. Η κατάσταση στα κράτη μέλη της Μεσογείου, όπως είναι η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Τουρκία, αναδεικνύει τις σοβαρές προκλήσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου που εμφανίζουν τα μεικτά μεταναστευτικά κύματα.

Τα ευρωπαϊκά κράτη οφείλουν να καταβάλλουν περισσότερες και επίπονες προσπάθειες ώστε να αντιμετωπίζουν και να εξετάζουν τη μετανάστευση ως ένα πολύπλοκο, διασυνοριακό κοινωνικό ζήτημα. Επιπλέον, η μετανάστευση απαιτεί ολοκληρωμένα, μακροπρόθεσμα, βιώσιμα, εθνικά και διακρατικά προγράμματα δράσης όπου τα κράτη υποδοχής, διέλευσης και καταγωγής οφείλουν να εταιριστούν και να καθιερώσουν συστηματικές διαβουλεύσεις, έχοντας ως προτεραιότητα την αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών. Περαιτέρω, για τα κράτη υποδοχής πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα η δημιουργία σαφών μετα-

ναστευτικών μηχανισμών και διαδικασιών που διασφαλίζουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας μέσω δικτύων μετανάστευσης.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η αυξανόμενη εφαρμογή του μέτρου της κράτησης των αιτούντων άσυλο και των παράτυπων μεταναστών κατά την άφιξή τους στη χώρα υποδοχής και πριν την εξαναγκασμένη απομάκρυνσή τους από αυτή, μια πρακτική που συνδέεται άμεσα με τη διεθνή τάση της αντιμετώπισης της παράνομης μετανάστευσης ως ποινικού αδικήματος (και όχι διοικητικής παράβασης), κατά παράβαση των διεθνώς αναγνωρισμένων κανόνων.

Η ποινικοποίηση αποτελεί δυσανάλογο μέτρο που υπερβαίνει το θεμιτό συμφέρον του κράτους να ελέγχει τα σύνορά του και υπονομεύει τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που απαγορεύουν μέτρα αυτού του είδους. Έχω εκφράσει την έντονη αντίθεσή μου για τα μέτρα ποινικοποίησης της παράνομης μετανάστευσης επειδή οδηγούν μόνο σε περαιτέρω αύξηση του αντι-μεταναστευτικού και ξενόφοβου κλίματος στα κράτη μέλη.

Εκδόσεις, όπως είναι η παρούσα Επετηρίδα, σε μια εθνική γλώσσα, αποτελούν εξαιρετικό τρόπο προαγωγής και εθνικοποίησης των διεθνών και ευρωπαϊκών κανόνων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών.

Η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει αποφάσεις που έχουν εκδώσει τα ελληνικά δικαστήρια, τα όργανα των Συνθηκών του ΟΗΕ, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθώς και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε υποθέσεις μεταναστών. Είναι όλες στην ελληνική γλώσσα, αφού στόχος της Επετηρίδας είναι να παρέχει στους δικηγόρους και άλλους επαγγελματίες που χειρίζονται υποθέσεις μεταναστών στην Ελλάδα επικαιροποιημένες πληροφορίες για τις σχετικές εξελίξεις.

Με την ευκαιρία αυτού του προλόγου, τονίζω τη σημασία που αποδίδω ειδικότερα στη δημοσίευση και διάδοση της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, όπως ερμηνεύεται από το Δικαστήριο, αποτελεί θεσμικό κείμενο ιδιαίτερης σημασίας για τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης στην Ευρώπη.

Επιπλέον, όπως σημειώνει η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις Συστάσεις της (2002) 13 και 2004 (4) η διευκόλυνση της πρόσβασης στη νομολογία του Δικαστηρίου είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης σε εθνικό επίπεδο, καθώς συμβάλλει στη διασφάλιση της συμμόρφωσης των εθνικών αποφάσεων με αυτήν και στην πρόληψη των παραβιάσεων.

Εκδόσεις για τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως η παρούσα, μπορεί επίσης να αποτελούν τη βάση για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και την

επαγγελματική κατάρτιση. Συστήνεται ιδιαίτερος η διάδοσή τους στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, της αρχικής και δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης του προσωπικού όλων των υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για μεταναστευτικά θέματα, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών, των οργάνων εφαρμογής του νόμου και της διοίκησης. Εκδόσεις αυτού του τύπου διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην πρόληψη των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου και καθιστούν τους διεθνείς και ευρωπαϊκούς κανόνες των δικαιωμάτων του ανθρώπου αναπόσπαστο μέρος της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής.

Στρασβούργο, Ιούλιος 2009

Thomas Hammarberg

Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

INTRODUCTION

It is with pleasure that I accepted to write this preface for the tenth volume of the Yearbook of Refugee and Aliens Law of the UNHCR Office in Greece.

Its publication coincides actually with the tenth anniversary of my Office, where protection of immigrants, asylum seekers and refugees in Council of Europe member states has been high on the agenda since the very beginning, given that these persons constitute one of the most vulnerable social groups in need of special protective measures by states.

Human rights of migrants remain one of the priority themes for my work since migrants continue to be particularly vulnerable to discrimination and social exclusion in Europe. A constructive dialogue has been undertaken and I continue it with a number of governments of the 47 member states, underlining, inter alia, the point that all migrants have human rights, even when they are irregular.

One of the issues covered in my recent visits and reports is the continuation of irregular, mixed migration, especially through southern Council of Europe member states, in which asylum seekers are often included. The situation in Mediterranean member states such as Cyprus, Greece, Italy and Turkey, highlights the serious human rights challenges that mixed migration flows present.

European states should undertake further, strenuous efforts in order to view and tackle migration as a complex, transborder social issue. Indeed, migration requires comprehensive, long-term and sustainable, national and inter-state action plans in which host, transit and origin states should form partnerships and establish systematic consultations, having as their priority the effective protection of the human rights of migrants. Also a priority should be the creation by host states of clear immigration mechanisms and procedures which can respond to labour demands through regular migration channels.

Of special concern has been the increased use of detention of asylum seekers and irregular immigrants upon arrival and prior to forced return, a practice closely related to an international trend of viewing irregular migration as a criminal (not an administrative) offence, in contravention of internationally established standards.

Criminalization is a disproportionate measure which exceeds a state's legitimate interest in controlling its borders and corrodes established international law standards that run counter to this kind of meas-

ures. I have firmly opposed measures criminalizing irregular migration since they may result only in a further rise of anti-migration and xenophobic climate in member states.

Publications, such as the present Yearbook, in a national language is an excellent way of promoting and domesticating international and European standards relating to the protection of human rights of migrants.

The current volume contains migration-related case law of Greek courts, decisions of UN Treaty Bodies, judgments of the European Court of Justice, as well as of the European Court of Human Rights. They are all in Greek since the purpose of the Yearbook is to provide lawyers and other professionals dealing with migration in Greece with updated information on relevant developments.

I would like to take the opportunity to stress the importance that I attach in particular to the publication and dissemination in Council of Europe member states of the European Court of Human Rights' case law.

The European Convention, as interpreted by the Court, is a constitutional instrument of particular importance for safeguarding public order in Europe.

As noted also by the Council of Europe Committee of Ministers in its Recommendations (2002) 13 and (2004) 4, easy access to the Court's case law is essential for the effective implementation of the Convention at national level, as it enables to ensure the conformity of national decisions with this case law and to prevent violations.

Human rights-related publications such as the present one may also form the basis of university education and professional training. Their dissemination in the context of education, initial and continuous professional training of personnel in all sectors responsible for migrants, including judges, law enforcement personnel and administration would be highly recommended. Publications of this nature are essential for preventing human rights violations and for making international and European human rights standards an integral part of domestic law and practice.

Strasbourg, July 2009

Thomas Hammarberg

Council of Europe Commissioner for Human Rights

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2008 είναι χρονιά-σταθμός για το εθνικό προσφυγικό δίκαιο: με τα προεδρικά διατάγματα 90/2008 και 96/2008 η Ελληνική Πολιτεία μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο τις Οδηγίες της Ε.Ε. για τις Διαδικασίες Ασύλου και για την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα. Επίσης, με το προεδρικό διάταγμα 167/2008 μετέφερε στην εθνική νομοθεσία τις διατάξεις της Οδηγίας για το δικαίωμα των προσφύγων στην οικογενειακή επανένωση. Από την έναρξη εφαρμογής της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 στην Ελλάδα για πρώτη φορά η διαδικασία για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ανεξαρτητοποιείται από την πολιτική ηγεσία της Ελληνικής Αστυνομίας και ανατίθεται σε ανεξάρτητη επιτροπή να κρίνει σε δεύτερο βαθμό τις προσφυγές που ασκούνται κατά των πρωτοβάθμιων αποφάσεων που απορρίπτουν το αίτημα ασύλου. Επιπλέον, μεταξύ άλλων, θεσμοθετούνται οι διαδικαστικές εγγυήσεις που διασφαλίζουν το δίκαιο και αποτελεσματικό χαρακτήρα των διαδικασιών ασύλου, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο να παρίστανται ενώπιον του υπεύθυνου να κρίνει το αίτημά τους με συνήγορο, να λαμβάνουν αντίγραφο του πρακτικού της συνέντευξης που διεξάγεται για τον καθορισμό του καθεστώτος τους ως προσφύγων κλπ.

Παράλληλα, το 2008 είναι χρονιά-σταθμός και για το «ευρωπαϊκό προσφυγικό δίκαιο», με το Ολλανδικό Συμβούλιο της Επικρατείας και το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο να παραπέμπουν στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τα πρώτα προδικαστικά ερωτήματα για την ερμηνεία των διατάξεων της Οδηγίας για την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα. Στο πλαίσιο αυτό, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εκδίδει θέσεις για την ερμηνεία των διατάξεων της Οδηγίας για την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα που ορίζουν για την επικουρική προστασία και για την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα (στην περίπτωση όπου έχουν μεταβληθεί ουσιωδώς οι συνθήκες στη χώρα καταγωγής του ώστε πλέον να μην δικαιολογούν τη διεθνή προστασία).

Ως προς το δικαίωμα των προσφύγων στην οικογενειακή επανένωση ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης υπογράμμισε ότι ο σεβασμός του δικαιώματος αυτού απαιτεί από τα κράτη όχι μόνο να αποφεύγουν τη λήψη μέτρων που χωρίζουν οικογένειες αλλά απεναντίας να υιοθετούν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για τη συνένωση

των χωρισμένων οικογενειών που αδυνατούν να απολαύσουν το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή σε άλλη χώρα, ενώ η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες στις θέσεις που δημοσίευσε τον Ιούνιο του 2008 επέστησε την προσοχή των κρατικών αρχών στις σοβαρές επιπτώσεις που μπορεί να έχει εξέταση DNA στο δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής των προσφύγων και στην αρχή της εμπιστευτικότητας που πρέπει να διέπει τα αποτελέσματα αυτής της ιατρικής μεθόδου διαπίστωσης της συγγενικής σχέσης.

Σε επίπεδο εθνικής νομολογίας, καθοριστική για την ερμηνεία του άρθρου 33 παρ. 2 της Σύμβασης του 1951, που προβλέπει σε ποιες περιπτώσεις δεν εφαρμόζεται η θεμελιώδης αρχή της μη επαναπροώθησης, είναι η απόφαση 441/2008 του Συμβουλίου της Επικρατείας και για τις υποχρεώσεις του αιτούντα άσυλο στο πλαίσιο της επίκλησης των ισχυρισμών του για φόβο δίωξης που διατρέχει στη χώρα καταγωγής είναι η απόφαση 1093/2008. Κρίνοντας για πρώτη φορά υπόθεση απόρριψης αιτήματος ασύλου ασυνόδευτου ανήλικου το Συμβούλιο της Επικρατείας απεφάνθη ότι στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διατάξεις των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (απόφαση 4055/2008).

Τρεις μόλις μήνες μετά τη μεταφορά της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου, ο Άρειος Πάγος έκρινε, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου παρ. 2 του Π.Δ. 90/2008, ότι μόνη η επίκληση από τον εκζητούμενο του φόβου της δίωξής του, προφανώς για αδικήματα που συνεχονται με τις πολιτικές του αρχές και την πολιτική του δραστηριότητα που ανέπτυξε υπέρ της ελευθερίας, δεν επιτρέπουν την απομάκρυνσή του πριν ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία χορήγησης ή μη του ασύλου (απόφαση 2025/2008). Περαιτέρω, έκρινε ότι παρότι το δικαστήριο υποχρεούται να διατάξει την ισόβια απέλαση του κατηγορούμενου στις περιπτώσεις παράβασης του νόμου περί ναρκωτικών το επαχθές για τον αλλοδαπό μέτρο πρέπει να εφαρμόζεται λαμβάνοντας υπόψη σπουδαίους λόγους, ιδίως οικογενειακούς, που δικαιολογούν την παραμονή του στην Ελλάδα (απόφαση 812/2008). Επίσης, αποφαινόμενος για το θεμελιώδες σημασίας δικαίωμα του αλλοδαπού κατηγορούμενου στη διερμηνεία ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι υπόκειται στον έλεγχο του η διάταξη διορισμού διερμηνέα που δεν περιλαμβάνεται στον οικείο κατάλογο που τηρείται στο δικαστήριο, υπογραμμίζοντας ότι για τη σύνταξή του δεν έχουν καμμία αρμοδιότητα οι πρεσβείες (απόφαση 1125/2008).

Αναφορικά με το δικαίωμα των αλλοδαπών σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, το Εφετείο Αθηνών απεφάνθη ότι η συγγενική σχέση κρίνεται κατά το δίκαιο της ιθαγένειας ενώ το σχετικό δικαίωμα κατά το δίκαιο του τόπου τέλεσης του αδικήματος (απόφαση 2806/2008).

Τέλος, το 2008 εκδόθηκε η πρώτη απόφαση διορισμού επιτρόπου για ασυνόδευτο ανήλικο αιτούντα άσυλο. Μετά από αίτημα που αρμόδιου Εισαγγελέα το Μονομελές Πρωτοδικείο Σάμου διόρισε με την υπ' αριθμ. 178/2008 απόφασή του επίτροπο για ανήλικο από το Αφγανιστάν, επικαλούμενο μεταξύ άλλων το άρθρο 12 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 που ορίζει για το εφαρμοστέο δίκαιο στην προσωπική κατάσταση των προσφύγων.

Σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ καθώς και η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων επαναβεβαίωσαν ότι είναι απόλυτη η απαγόρευση της καθ' οιονδήποτε τρόπο (με απέλαση και / ή έκδοση) απομάκρυνσης αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, στα σύνορα εδαφών όπου για βάσιμους λόγους διατρέχουν τον κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση (συμπεριλαμβανομένου του βιασμού, ως μορφής δίωξης), ανεξάρτητα από την προσωπική συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου, συμπεριλαμβανομένης της εμπλοκής του σε τρομοκρατικές ενέργειες¹.

Επίσης, τόσο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων² όσο και το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων³ έκριναν ότι αποτελεί υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών να διαφυλάττουν το δικαίωμα των αλλοδαπών (συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο) στην προστασία της οικογενειακής ζωής.

Κρίνοντας το νομικό καθεστώς που ρυθμίζει την εγγραφή και / ή διαγραφή των τρομοκρατικών οργανώσεων και / ή των τρομοκρατών στους σχετικούς καταλόγους της ΕΕ και του ΟΗΕ καθώς και τη φύση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη της ΕΕ ως συμβαλλόμενα μέρη του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ τόσο το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁴ όσο και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ⁵ έκριναν ότι η προστασία του δικαιώματος στην ιδιοκτησία διέπεται

¹ Μεταξύ άλλων, βλέπε την απόφαση του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης Saadi κατά Ιταλίας, τις αποφάσεις D.Shafiq κατά Αυστραλίας, Maksudov και άλλοι κατά Κιργιζιστάν της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και τις αποφάσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων.

² Απόφαση του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης Maslon κατά Αυστρίας.

³ Αποφάσεις επί των υποθέσεων Metock κλπ κατά Ιρλανδίας και D. Sahin κατά Αυστρίας.

⁴ Απόφαση επί της υπόθεσης A. Kadi & Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της ΕΕ και Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

⁵ Απόφαση επί της υπόθεσης S. Nabil & P. Vinck κατά Βελγίου.

από την αρχή της αναλογικότητας.

Όσον αφορά στην κράτηση των αιτούντων άσυλο κατά την είσοδό τους στη χώρα υποδοχής, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε με την απόφαση *Saadi* κατά Ηνωμένου Βασιλείου ότι δεν παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 (στ) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σχετικά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν η άποψη της μειοψηφίας αλλά και η γνώμη που διατύπωσε για την απόφαση ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Όσον αφορά στην αρθρογραφία της παρούσας έκδοσης, ο δικηγόρος Σπ. Κουλοχέρης αναλύει τη «συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα», ως μέσο απόδειξης του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης που επικαλείται ο αιτών άσυλο.

Τέλος, με την ευκαιρία της δέκατης έκδοσης της Επετηρίδας Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών εκφράζονται οι ευχαριστίες της Συντακτικής Επιτροπής στον Διευθυντή Εκδόσεων του Εκδοτικού Οίκου Αντ. Ν. Σάκκουλα, κύριο Αδαμάντιο Αμανίτη, καθώς και στους δικηγόρους Αθηνών Γιώτα Μασουρίδου και Βασίλη Αυδή, για τη συνδρομή τους στην επιμέλεια των κειμένων.

Σεπτέμβριος 2009
Ερिका Καλαντζή

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ*

Ι. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Καθορισμός του Καθεστώτος του Πρόσφυγα

0680

ΣτΕ (ΕΑ) 490/2008¹

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ΄ Τμήματος, Ειρ. Σαρπ, Σύμβουλος, Ο. Νικολαράκου, Πάρεδρος

Εισηγήτρια: Ο. Νικολαράκου

Τα κέντρα προσφύγων έχουν ιδρυθεί ως κέντρα φιλοξενίας των αιτούντων άσυλο έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα εφόσον δεν επιθυμούν ή δεν έχουν τη δυνατότητα να διαμείνουν εκτός των εν λόγω κέντρων: επομένως οι ενδιαφερόμενοι δεν υποχρεούνται, επί ποινή διακοπής της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματός τους, να διαμείνουν σε αυτά όταν δεν το επιθυμούν και έχουν τη δυνατότητα να διαμείνουν αλλού μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας – Είναι προδήλως παράνομη η προσβαλλόμενη πράξη δεδομένου αφενός ότι η προσφεύγουσα είχε δηλώσει διεύθυνση κατοικίας κατά την κατάθεση του αιτήματός της για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα και αφετέρου από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι η Διοίκηση θεωρεί ότι συντρέχει ειδικός λόγος δημοσίου συμφέροντος, ως εκ του οποίου η αιτούσα δεν πρέπει να διαμένει στον δηλωθέντα από αυτήν τόπο διαμονής – Το Δικαστήριο διατάσσει τη Διοίκηση να συνεχίσει την εξέταση του αιτήματος ασύλου της προσφεύγουσας ανεξάρτητα από τη συμμόρφωσή της ή μη με την προσβαλλόμενη πράξη και να της επαναχορηγήσει το «δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού»

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1 Α παρ. 2, 26 και 31 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α΄)

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α΄)

---

* Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 621 της παρούσας έκδοσης.

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: δημοσιευμένη σε ΝοΒ 56, σελίδα 2492.

Άρθρο 7 παράγραφοι 1, 2 και 3 της Οδηγίας 2003/9/EK του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003 «σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη»

Επίσημη Εφημερίδα L 31 της 6/2/2003

Άρθρο 6 του Π.Δ. 220/2007 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/EK του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (EEL 31/6.2.2003)» (ΦΕΚ 251, τ. Α')

Άρθρο 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρα 1 παρ. 6 και 2 παράγραφοι 7 και 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 4 του Π.Δ. 189/1998 «Προϋποθέσεις και διαδικασία παροχής άδειας εργασίας ή άλλης βοήθειας για επαγγελματική αποκατάσταση των αναγνωρισμένων από την Πολιτεία ως προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των προσωρινά διαμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους» (ΦΕΚ 140, τ. Α')

Άρθρα 1 και 7 του Π.Δ. 266/1999 «Διοικητική υπαγωγή και λειτουργία του υφισταμένου στο Λαύριο Αττικής Κέντρου Προσφύγων και κοινωνική προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των παραμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους» (ΦΕΚ 217, τ. Α')

Άρθρα 1 και 5 του Π.Δ. 366/2002 Ίδρυση Κέντρου Προσωρινής Διαμονής Αιτούντων άσυλο Αλλοδαπών Προσφύγων στην Αθήνα (ΦΕΚ 313, τ. Α')

Άρθρο 52 παρ. 6, 7 και 8 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1998 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Στις 12.12.2007, η αιτούσα, πολίτης Γεωργίας, προσήλθε στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής (Τμήμα Πολιτικού Ασύλου) και κατάθεσε αίτηση να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας και να της παρασχεθεί πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα δηλώνοντας ότι διαμένει στην Εκάλη Αττικής, φιλοξενούμενη στην Ιερά Μονή Οσίας Φιλοθέης. Αυθημερόν εκδόθηκε το υπ' αριθμ. 5401/1/3/62499/12.12.2007 υπηρεσιακό σημείωμα, με την οποία α) καθορίστηκε ως τόπος διαμονής της το Κέντρο Διαμονής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών Ερυθρού Σταυρού, β) διετάχθη η αιτούσα να μεταβεί, εντός πενθημέρου, στο ως άνω Κέντρο και να παραμείνει εκεί καθόλη την διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματός της από την Αστυνομική Διεύθυνση Φθιώτιδας και γ) ορίστηκε ότι «σε περίπτωση αυθαίρετης απομάκρυνσής της από το Κέντρο θα διακοπεί η διαδικασία εξέτασης του αιτήματός της, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ. 8 του Π.Δ. 61/1999». Η αιτούσα προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου για την ακύρωση της προαναφερόμενης πράξης αιτούμενη προσωρινή δικαστική προστασία.

Ενώπιον του Δικαστηρίου η Διεύθυνση Αλλοδαπών του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας υποστήριξε ότι η προσβαλλόμενη πράξη εξεδόθη στο πλαίσιο «των μέτρων υποδοχής-φιλοξενίας που προβλέπονται για τους άστεγους αιτούντες άσυλο», επειδή διαπιστώθηκε ότι η αιτούσα «εστερείτο καταλύματος».

Σκεπτικό: Α) Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1 Α παρ. 2 (ως ισχύει), 26 και 31 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης για τη Νομική Κατάσταση των Προσφύγων, 25 του Ν. 1975/91, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996, και 1 παράγραφος 6 και 2 (ιδίως παράγραφος 8) του Π.Δ. 61/1999 συνάγονται τα εξής: α) ο ευρισκόμενος στην Ελλάδα αλλοδαπός, που υποβάλλει αίτηση υπαγωγής του στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης, οφείλει να δηλώσει στη Διοίκηση συγκεκριμένη διεύθυνση διαμονής, ώστε να είναι δυνατή η επικοινωνία μαζί του κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματός του και ευχερής η κοινοποίηση των πράξεων που εκδίδονται στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, ενώ άρνηση δήλωσης συγκεκριμένης διεύθυνσης ή αλλαγή της δηλωθείσας διεύθυνσης χωρίς να ειδοποιηθεί σχετικώς η αρμόδια αρχή συνιστά λόγο διακοπής της διαδικασίας εξέτασης της αίτησης και β) εάν ο ενδιαφερόμενος εκπληρώσει την υποχρέωσή του προς δήλωση συγκεκριμένης διεύθυνσης διαμονής, μπορεί να του επιβληθεί υποχρέωση να εγκατασταθεί και να διαμείνει σε άλλον τόπο, εάν, κατά την ειδικώς και πλήρως αιτιολογημένη κρίση της Διοίκησης, η διαμονή του ενδιαφερομένου στο δηλωθέντα από αυτόν τόπο θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη και ασφάλεια (βλέπε τα οριζόμενα στο άρθρο 7 παράγραφοι 1, 2 και 3 της οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, με τίτλο

«Ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη», ΕΕ L 31). Οι διατάξεις των άρθρων 1 (παράγραφος 6) και 2 (ιδίως παράγραφος 8) του Π.Δ. 61/1999, 1 και 7 του Π.Δ. 266/1999 και 1 και 5 του Π.Δ. 366/2002, για την ίδρυση και λειτουργία των Κέντρων Προσφύγων, δεν μπορούν να αποτελέσουν έρεισμα για την έκδοση πράξης, με την οποία επιβάλλεται σε αλλοδαπούς – εκ μόνου του λόγου ότι οι αιτήσεις τους περί υπαγωγής στο καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης αξιολογούνται, από τις αστυνομικές αρχές που τις παρέλαβαν, ως προδήλως αβάσιμες – η υποχρέωση να μεταβούν και να παραμείνουν, επί ποινή διακοπής της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματός τους, στα ανωτέρω κέντρα. Και τούτο, διότι, ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η επιβολή τέτοιας υποχρέωσης θα ήταν συμβατή με τη Σύμβαση της Γενεύης, πάντως, τα κέντρα αυτά έχουν ιδρυθεί, όπως ευθέως προκύπτει από το γράμμα των σχετικών διατάξεων, ως κέντρα φιλοξενίας των αλλοδαπών εκείνων, οι οποίοι, μέχρι να κριθεί το αίτημα για την αναγνώρισή τους ως προσφύγων, δεν επιθυμούν ή δεν έχουν τη δυνατότητα να διαμείνουν εκτός των εν λόγω κέντρων. Τα κέντρα προσφύγων δεν έχουν, επομένως, ιδρυθεί ως κέντρα, στα οποία είναι υποχρεωμένοι, επί ποινή διακοπής της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματός τους, να παραμείνουν αλλοδαποί, που επιθυμούν και έχουν τη δυνατότητα να διαμείνουν αλλού μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας, όταν, μάλιστα, η Διοίκηση δεν επικαλείται ότι το μέτρο τούτο επιβάλλει ειδικός και πλήρως αιτιολογούμενος λόγος δημοσίου συμφέροντος. **Β)** Εν όψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη πράξη είναι, όπως προβάλλεται, προδήλως παράνομη, λαμβανομένου υπ' όψη ότι η αιτούσα, κατά την υποβολή της αίτησης για την αναγνώριση της προσφυγικής της ιδιότητας, είχε δηλώσει ότι διαμένει στην Εκάλη Αττικής, φιλοξενούμενη στην Ιερά Μονή Οσίας Φιλοθέης. Τα αναφερόμενα στο έγγραφο της Διεύθυνσης Αλλοδαπών του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας προς το Συμβούλιο της Επικρατείας περί του ότι η προσβαλλόμενη πράξη εξεδόθη στο πλαίσιο «των μέτρων υποδοχής-φιλοξενίας που προβλέπονται για τους άστεγους αιτούντες άσυλο», επειδή διαπιστώθηκε ότι η αιτούσα «εστερείτο καταλύματος», δεν ευρίσκουν έρεισμα στα στοιχεία του φακέλου. Εξ άλλου, ούτε από την προσβαλλόμενη πράξη ούτε από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι η Διοίκηση θεωρεί ότι συντρέχει ειδικός λόγος δημοσίου συμφέροντος, ως εκ του οποίου η αιτούσα δεν πρέπει να διαμένει στον δηλωθέντα από αυτήν τόπο διαμονής.

Ενόψει των διατάξεων των παραγράφων 6, 7 και 8 του Π.Δ. 18/1989 η Επιτροπή Αναστολών διατάσσει τη Διοίκηση να συνεχίσει την εξέταση του αιτήματος που είχε υποβάλει η αιτούσα, ανεξάρτητα από τη συμμόρφωσή της ή μη στα επιτασσόμενα με την προσβαλλόμενη πράξη και να

αποκαταστήσει πλήρως την κατάσταση στην οποία έπρεπε, κατά νόμο, να βρίσκεται η αιτούσα λόγω της υποβολής αίτησης άσυλο χορηγώντας της το ειδικό δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού που προβλέπουν οι διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 7 του Π.Δ. 61/1999 και 4 του Π.Δ. 189/1998.

0681

ΣτΕ (ΕΑ) 732/2008

Δικαστές: Αγγ. Θεοφιλοπούλου, Σύμβουλος της Επικρατείας, προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Α' Τμήματος Διακοπών και του αρχαιότερου του Συμβούλου, που είχαν κώλυμα, Στ. Χαραλάμπους, Σύμβουλος, Ηλ. Μάζος, Πάρεδρος

Εισηγητής: Η. Μάζος

Απόρριψη αιτήματος ασύλου μετά από ομόφωνη αρνητική γνωμοδότηση της Επιτροπής Ασύλου του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999 – Η τυχόν ανατροπή των βιοτικών σχέσεων που δημιουργεί εργαζόμενος στην Ελλάδα αλλοδαπός, ενώ εκκρεμεί η εξέταση της αίτησής του για παροχή ασύλου, δεν αποτελεί καταρχήν λόγο αναστολής εκτέλεσης πράξης που δεν εκδόθηκε κατ'εφαρμογήν της κοινής νομοθεσίας περί αλλοδαπών, αλλά εντάσσεται στη διαδικασία εξέτασης αιτήματος ασύλου

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρο 8 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 «για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους»

Επίσημη Εφημερίδα L 304 της 30.9.2004

Άρθρο 8 του Π.Δ. 96/2008 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 «για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους» (ΕΕL 304/30.9.2004)» (ΦΕΚ 152, τ. Α')

Άρθρα 3 παρ. 5 και 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης

αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, κύριος Β.Σ., πολίτης Νιγηρίας, ο οποίος, κατά τους ισχυρισμούς του, εισήλθε παράνομα στην Ελλάδα το 2004, κατέθεσε στις 4.10.2004 στο Τμήμα Αλλοδαπών Αθηνών αίτημα χορήγησης ασύλου. Στη συνέχεια ε γνώρισε στην Αστυνομική Αρχή ότι διαμένει στη Λαμία (από 14.7.2005 υπεύθυνα δήλωση) και, κατόπιν αυτού, η διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου συνεχίστηκε από το Τμήμα Ασφαλείας Λαμίας όπου ο αιτών δήλωσε ότι εγκατέλειψε τη χώρα του λόγω της άσχημης πολιτικής κατάστασης και του εμφυλίου πολέμου μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων που είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο των γονέων του. Το αίτημα απερρίφθη σε πρώτο βαθμό με την από 6.2.2006 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι δεν προέκυψε ατομική δίωξη του αιτούντα για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1 Α της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και ότι εγκατέλειψε τη χώρα του προς αναζήτηση εργασίας και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του. Κατά της πράξης αυτής ο αιτών υπέβαλε προσφυγή επικαλούμενος γενικά «βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής [του]», ενώπιον δε της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999, όπου παρέστη και εξετάσθηκε στην αγγλική γλώσσα, ο αιτών δήλωσε ότι «εγκατέλειψε τη χώρα του λόγω του εμφυλίου πολέμου που επικρατεί μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων» και ότι «ο ίδιος είναι Χριστιανός Καθολικός και πιστεύει ότι θα κινδυνεύσει η ζωή του αν επιστρέψει, παρότι τα πράγματα στην χώρα του έχουν ηρεμήσει αρκετά τελευταία». Η Επιτροπή Ασύλου γνωμοδότησε ομόφωνα υπέρ της απόρριψης της προσφυγής και τη γνωμοδότηση αυτή υιοθέτησε ο Υφυπουργός Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι: «Ο αιτών ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου δεν μπόρεσε να δικαιολογήσει και να αποδείξει τους ισχυρισμούς του ότι εγκατέλειψε την χώρα του φοβούμενος για τη ζωή του λόγω του εμφυλίου πολέμου και της θρησκευτικής διαμάχης που επικρατούσε. Οι ατεκμηριώτοι αυτοί ισχυρισμοί συνεκτιμώμενοι με την κατάσταση που επικρατεί τώρα στη χώρα καταγωγής του δεν μπορούν να στοιχειοθετήσουν ατομικό φόβο δίωξης από τις αρχές της χώρας του εφόσον επιστρέψει σε αυτή για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων έτσι ώστε να αναγνωρισθεί στο πρόσωπό του η προσφυγική ιδιότητα. Εκ των ανωτέρω διαφαίνεται ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για λόγους οικονομικούς και χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την εδώ παραμονή του με σκοπό

την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του». Με την ίδια πράξη έγινε, περαιτέρω, δεκτό ότι δεν συντρέχει περίπτωση χορήγησης στον αιτούντα άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους κατά το άρθρο 8 του Π.Δ. 61/1999 και του ετάχθη προθεσμία τριών μηνών προκειμένου να αναχωρήσει οικειοθελώς σε χώρα της επιλογής του.

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της πράξης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα ασύλου και του ετάχθη τρίμηνη προθεσμία για να αναχωρήσει οικειοθελώς σε χώρα της επιλογής του.

Σκεπτικό: Α) Ο αιτών δεν προσκόμισε κατά τη διαδικασία στοιχεία, ούτε προέβαλε κυρίως ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, αρκούντως συγκεκριμένους ισχυρισμούς από τους οποίους να πιθανολογείται ότι, σε περίπτωση επιστροφής του στη Νιγηρία, διατρέχει κίνδυνο η ζωή, η ασφάλεια ή η ελευθερία του λόγω των θρησκευτικών του πεποιθήσεων (ως χριστιανού) ή για άλλο λόγο προβλεπόμενο από τη Σύμβαση της Γενεύης για τη Νομική Κατάσταση των Προσφύγων. Ούτε προκύπτει ότι, ενόψει των επικρατουσών συνθηκών και των προσωπικών του περιστάσεων, είναι αδύνατη η παραμονή του σε περιοχή της χώρας του όπου δεν υπάρχει κίνδυνος. Εξάλλου, δεν προέβαλε συγκεκριμένους ισχυρισμούς που θα δικαιολογούσαν την υπαγωγή του στο ανθρωπιστικό καθεστώς του άρθρου 8 του Π.Δ. 61/1999. **Β)** Υπό τα δεδομένα αυτά δεν πιθανολογείται, κατά την κρίση της Επιτροπής, δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη του αιτούντα συνισταμένη στην έκθεσή του σε κίνδυνο σε περίπτωση επιστροφής του στη Νιγηρία (βλέπε Ε.Α. 341, 85, 33/2008). Περαιτέρω, κατά τα παγίως κριθέντα (βλέπε Ε.Α. 341, 85, 33/2008, 600, 288, 198/2007, 1293/2006 κ.α.), η τυχόν ανατροπή των βιοτικών σχέσεων που ο αιτών έχει δημιουργήσει εργαζόμενος στην Ελλάδα ενώ εκκρεμούσε η αίτηση παροχής ασύλου, δεν αποτελεί καταρχήν λόγο αναστολής εκτελέσεως πράξεως, που, όπως η επίδικη, δεν εξεδόθη κατ' εφαρμογήν της κοινής νομοθεσίας περί αλλοδαπών, αλλά εντάσσεται στη διαδικασία εξετάσεως αιτήματος ασύλου.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση αναστολής κρίνοντας περαιτέρω ότι δεν παρίστανται προδήλως βάσιμοι οι προβαλλόμενοι λόγοι ακύρωσης της προσβαλλόμενης πράξης.

0682

ΣτΕ 441/2008 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Α. Τσαμπάση, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Χ. Ράμμος, Δ. Γρατσίας, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Μ. Αθανασοπούλου, Πάρεδροι

Εισηγητής: Δ. Γρατσίας

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης², δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Δ. Κεφάλας, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Απέλαση αναγνωρισμένου πρόσφυγα κατ' εφαρμογήν των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων μετά από καταδίκη του για σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου (υπεξαγωγή εγγράφων, απασχόληση αλλοδαπών χωρίς άδεια εργασίας και διευκόλυνση παράνομης παραμονής αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια) – Το αδίκημα της υπεξαγωγής εγγράφων εμπίπτει στην έννοια του «ιδιαιτέρως σοβαρού αδικήματος» – Για τη νόμιμη αιτιολόγηση πράξης απέλασης πρόσφυγα κατ' εφαρμογήν της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων δεν αρκεί η επίκληση της τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης για ιδιαιτέρως σοβαρό αδίκημα, αλλά απαιτείται η διατύπωση από τη Διοίκηση ειδικής κρίσης περί του ότι ο καταδικασθείς πρόσφυγας, λόγω των συνθηκών υπό τις οποίες τέλεσε το αδίκημα και της όλης προσωπικότητάς του, αποτελεί εφεξής κίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο, σε τέτοιο βαθμό, ώστε η παραμονή του στην Ελλάδα να μην είναι πλέον ανεκτή και να επιβάλλεται η άμεση απομάκρυνσή του από τη χώρα – Άποψη μειοψηφίας: είναι επιτρεπτή η απέλαση αλλοδαπού, που έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, εάν προκύπτει από τη συμπεριφορά του ότι είναι επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας, δεν συμμορφούται προς τους νόμους ή είναι ένοχος ενεργειών αντιθέτων με τις αρχές και τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών, όπως αυτοί προσδιορίζονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 10ης Δεκεμβρίου 1948 (δικαίωμα στην ισονομία, δικαίωμα στη ζωή και στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, απαγόρευση της εμπορίας ανθρώπων, απαγόρευση των βασανιστηρίων, ελευθερία κυκλοφορίας) – Δεν συνιστά λόγο ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα η απειλή κατά του εννόμου αγαθού της δημόσιας τάξης αφού δεν αναφέρεται ρητά στους λόγους παύσης της προσφυγικής ιδιότητας, σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ της Σύμβασης της Γενεύης – Υπάγεται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας η ακύρωση πράξης που έχει εκδοθεί κατ' επίκληση των άρθρων 32 και 33 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης περί της Νομικής Κατάστασης των Προσφύγων και αφορά

² Σημείωση της επιμελήτριας: Επικεφαλής της Νομικής Υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Εκπροσώπησε ενώπιον του Δικαστηρίου τους προσφεύγοντες και στις αποφάσεις 1091/2008, 1093/2008, 3630/2008.

στην απέλαση αλλοδαπού, που έχει υπαχθεί στο καθεστώς της εν λόγω Διεθνούς Σύμβασης και διατηρεί την ιδιότητα του πρόσφυγα

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

A.N. 585/1945 (ΦΕΚ 242, τ. Α')

Άρθρα 1 Α παρ. 2, και Γ, 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

N.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

A.N. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Άρθρο 24 παρ. 1 του N. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το N. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του N. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρα 2, 3 και 6 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 33 παρ. 7 και 8 του N. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 222 ΠΚ

Άρθρο 15 παρ. 1, περίπτωση στ' και παράγραφος 3 περίπτωση β' του N. 3068/2002 «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, προαγωγή των δικαστών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στο βαθμό του Συμβούλου Επικρατείας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 274, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, κύριος Ρ.Α., πολίτης Τουρκίας, αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας, υπό την έννοια του άρθρου 1Α της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, με την από 7.11.1989 απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Με την απόφαση 846/24.3.2000 του Εφετείου Αργινίου, ο αιτών καταδικάστηκε τελεσίδικα σε συνολική ποινή φυλάκισης δεκαοκτώ μηνών (ποινή που μετατράπηκε σε χρηματική προς 1500 δρχ. ημερησίως), καθώς και σε συνολική χρηματική ποινή 300.000 δραχμών για τα αδικήματα της υπεξαγωγής εγγράφων (άρθρο 222 Ποινικού Κώδικα), της παράνομης, χωρίς άδεια, απασχόλησης αλλοδαπών και

της διευκόλυνσης παράνομης παραμονής αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Με την εν λόγω ποινική απόφαση κρίθηκε, ειδικότερα, ότι ο αιτών είχε διαπράξει τα ανωτέρω αδικήματα: α) Διότι κατελήφθη στο Αγρίνιο, τον Ιανουάριο του 2000, να απασχολεί, ως υπεύθυνος διευθυντής και διαχειριστής νυκτερινού κέντρου διασκέδασης, αλλοδαπές, των οποίων είχε λήξει, όπως και του ήταν γνωστό, η άδεια παραμονής στην Ελλάδα. β) Διότι παρείχε στις ανωτέρω αλλοδαπές στέγη σε διαμέρισμα όπου διέμενε, στην ίδια πόλη, ώστε να δυσχεραίνονται οι σχετικοί αστυνομικοί έλεγχοι και γ) Διότι είχε αφαιρέσει και αποκρύψει τα διαβατήρια άλλων αλλοδαπών γυναικών, τις οποίες απασχολούσε στο ίδιο κέντρο, με σκοπό να παρεμποδίσει την ελεύθερη κίνησή τους και να τις εξαναγκάσει να εργάζονται στο κέντρο αυτό. Στην αυτή απόφαση αναφέρεται, επίσης, ότι ο αιτών κηρύσσεται ένοχος για τις ανωτέρω πράξεις χωρίς να συντρέχουν ελαφρυντικές περιστάσεις, διότι τέλεσε τις πράξεις αυτές με σκοπό τον πορισμό χρηματικού κέρδους με παράνομες πράξεις και με τρόπο οργανωμένο. Ακολούθησε η έκδοση της από 1.4.2000 απόφασης του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την οποία ανακλήθηκε η υπουργική πράξη περί αναγνώρισης του αιτούντα ως πρόσφυγα και διατάχθηκε η απέλασή του από τη χώρα, με την αιτιολογία ότι ο εν λόγω «κατά τη διάρκεια της εδώ παραμονής του, υπό καθεστώς πρόσφυγα, ανέπτυξε έκνομη δραστηριότητα και μετείχε σε πράξεις ικανές να πλήξουν τη δημόσια ασφάλεια της χώρας».

Κατά της ανωτέρω απόφασης του Γενικού Γραμματέα ασκήθηκε η ενδικοφανής προσφυγή που προβλέπουν οι διατάξεις των άρθρων 3 παρ. 3 και 6 του Π.Δ. 61/1999. Η προσφυγή έγινε δεκτή κατά το μέρος που αφορούσε στην ανάκληση της πράξης αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας και υπαγωγής του αιτούντα στο καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης, με την αιτιολογία ότι «η απειλή κατά του εννόμου αγαθού της δημόσιας τάξης δεν αναφέρεται ρητά στους λόγους παύσης της προσφυγικής ιδιότητας, σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ της Σύμβασης της Γενεύης». Κατά τα λοιπά, όμως, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε την προσφυγή και διέταξε, κατ' επίκληση των άρθρων 32 και 33 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, την απέλαση του εν λόγω από τη χώρα, αναφέροντας τα εξής: «Η απειλή κατά του εννόμου αγαθού της δημόσιας τάξης (...) αναφέρεται (...) στα άρθρα 32 και 33 της (...) Σύμβασης ως λόγος που επιτρέπει την απέλαση πρόσφυγα και, ως εκ τούτου, απορρίπτεται η προσφυγή του ως προς το σκέλος που διατάσσει την απέλασή του, διότι, κατά τη διάρκεια της εδώ παραμονής του, υπό καθεστώς πρόσφυγα, συνελήφθη και καταδικάσθηκε τελεσίδικα για ιδιαίτερος σοβαρά αδικήματα και, ως εκ τούτου, θεωρείται ότι αποτελεί κίνδυνο για τη χώρα».

Ο κύριος P.A. προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας

αιτούμενος την ακύρωση της πράξης που διατάσσει την απέλασή του από την Ελλάδα. Το Δημόσιο εξέθεσε τους ισχυρισμούς του επί της αίτησης ακύρωσης με τα από 4.9.2000 και 4.11.2005 υπομνήματα που υπογράφονται από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Σκεπτικό: Α) Η υπό κρίση αίτηση ανήκει στην ακυρωτική αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη πράξη έχει εκδοθεί κατ' επίκληση των άρθρων 32 και 33 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης περί της Νομικής Κατάστασης των Προσφύγων και αφορά στην απέλαση αλλοδαπού, ο οποίος έχει υπαχθεί στο καθεστώς της εν λόγω Διεθνούς Σύμβασης και διατηρεί την ιδιότητα του πρόσφυγα. **Β)** Από τα άρθρα 32 και 33 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, σε συνδυασμό με το άρθρο 6 του Π.Δ. 61/1999, το οποίο παραπέμπει σε αμφότερες τις ως άνω διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης, χωρίς ειδικότερες διακρίσεις ως προς το πεδίο εφαρμογής τους, συνάγονται τα εξής: Όταν εκδίδεται, κατ' επίκληση λόγων δημοσίας τάξης, πράξη απέλασης αλλοδαπού, που έχει την ιδιότητα του πρόσφυγα, απαιτείται η διατύπωση από τη Διοίκηση σχετικής εξατομικευμένης κρίσης, η οποία μπορεί, κατ' αρχήν, να χωρήσει και εν όψει τελεσίδικης καταδίκης του ενδιαφερομένου από ποινικό δικαστήριο για ιδιαίτερος σοβαρό αδίκημα. Εν όψει, όμως, των οριζόμενων στο άρθρο 33 παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης, για τη νόμιμη αιτιολόγηση της πράξης απέλασης του πρόσφυγα δεν αρκεί η επίκληση της ύπαρξης σε βάρος του τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης για ιδιαίτερος σοβαρό αδίκημα, αλλά απαιτείται, επί πλέον, εν όψει ακριβώς του ότι ο καταδικασθείς έχει υπαχθεί στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης λόγω της αναγνώρισής του ως προσώπου που κινδυνεύει να διωχθεί στη χώρα του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, η διατύπωση από τη Διοίκηση ειδικής κρίσης περί του ότι ο καταδικασθείς, λόγω των συνθηκών υπό τις οποίες τέλεσε το αδίκημα και της όλης προσωπικότητός του, αποτελεί εφεξής κίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο, σε τέτοιο βαθμό, ώστε η παραμονή του στην Ελλάδα να μην είναι πλέον ανεκτή και να επιβάλλεται η άμεση απομάκρυνσή του από τη χώρα (βλέπε σχετικώς το ελληνικό κείμενο του άρθρου 33 παράγραφος 2 της Σύμβασης, προς το αγγλικό πρωτότυπο, που είναι δημοσιευμένο στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και στο οποίο γίνεται χρήση των όρων «danger to the community»). **Γ)** Ενόψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση αιτιολογείται, κατά το μέρος που προσβάλλεται, πλημμελώς. Και τούτο, διότι ναι μεν τα αδικήματα για τα οποία καταδικάσθηκε τελεσίδικα ο αιτών με την προαναφερθείσα εφετειακή απόφαση και, ιδίως, το αδίκημα της υπεξαγωγής εγγράφων, εμπίπτουν στην έννοια του «ιδιαίτερος σοβαρού αδικήματος», της οποίας γίνεται χρήση στο άρθρο 33 πα-

ράγραφος 2 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, ο Υπουργός Δημοσίας Τάξεως αρκέσθηκε, όμως, εν προκειμένω στην επίκληση της τελεσίδικης ποινικής καταδίκης του αιτούντα και στην κρίση ότι, εκ μόνης της καταδίκης αυτής, συνάγεται ότι ο συγκεκριμένος αλλοδαπός είναι επικίνδυνος, χωρίς να προκύπτει, ούτε από την προσβαλλόμενη πράξη ούτε από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου που διαβιβάστηκαν στο Δικαστήριο ότι ο Υπουργός προέβη, όπως επιβάλλουν οι κρίσιμες εν προκειμένω διατάξεις, σε ειδική ουσιαστική εκτίμηση περί του εάν, εν όψει των συνθηκών τέλεσης των ανωτέρω αδικημάτων και της όλης προσωπικότητας του αιτούντα, ο τελευταίος συνιστά κίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο, σε τέτοιον βαθμό, ώστε να επιβάλλεται η άμεση απομάκρυνσή του από την Ελλάδα. Την ανάγκη δε διατύπωσης, από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης, της εν λόγω ουσιαστικής εκτίμησης καθιστά εντονότερη το γεγονός ότι η ποινή φυλάκισης στην οποία καταδικάσθηκε τελεσίδικα ο αιτών μετετράπη, πάντως, από το Εφετείο Αγρινίου σε χρηματική ποινή, κατ' εφαρμογή, προδήλως, του άρθρου 82 παράγραφος 2 του Ποινικού Κώδικα (το οποίο προέβλεπε, όπως ίσχυε κατά τον εν προκειμένω κρίσιμο χρόνο, μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 1 παράγραφος 3 περίπτωση α' του Ν. 2408/1996, Α' 104, ότι «η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από ένα έτος και δεν υπερβαίνει τα δύο μετατρέπεται σε χρηματική, εκτός και αν ο δράστης είναι υπότροπος και το δικαστήριο με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή του κρίνει ότι απαιτείται η μη μετατροπή της για να αποτραπεί ο δράστης από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων»). Την έλλειψη, εξ άλλου, διατύπωσης, από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης, της ως άνω, αναγκαίας κατά νόμο, ουσιαστικής εκτίμησης δεν μπορεί, οπωσδήποτε, να υποκαταστήσουν ούτε τα εκτιθέμενα στα από 4.11.2005 και 4.9.2000 υπομνήματα, στα οποία εκτίθενται οι απόψεις του Δημοσίου επί της κρινόμενης αίτησης και τα οποία δεν υπογράφονται, άλλωστε, από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης, ο οποίος εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, αλλά από άλλο όργανο, δηλαδή τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση αποβαίνει, κατά το μέρος που πλήττεται, ακυρωτέα για τον ως άνω λόγο, ο οποίος προβάλλεται βασίμως. *Κατά τη γνώμη, όμως, της Προεδρεύουσας Αντιπροέδρου Αθ. Τσαμπάση και της Παρέδρου Ο. Ζύγουρα*, η προσβαλλόμενη πράξη είναι νόμιμη και η αίτηση ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί. Τούτο διότι, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, είναι επιτρεπτή η απέλαση αλλοδαπού, ο οποίος έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, εάν εκ της συμπεριφοράς του προκύπτει, ότι είναι επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας, δεν συμμορφούται προς τους νόμους ή είναι ένοχος ενεργειών αντιθέτων προς τις αρχές και τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών, όπως αυτοί προσδιορίζονται

με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 10ης Δεκεμβρίου 1948. Εν προκειμένω, ο αιτών νόμιμα και αιτιολογημένα εκτιμήθηκε από τη Διοίκηση ως επικίνδυνος για την δημόσια τάξη και ασφάλεια αφού, παρά του ότι είχε και άλλοτε απασχολήσει κατά καιρούς τις δικαστικές αρχές για διάφορους λόγους (αυθαίρετες οικοδομικές εργασίες, παράνομη είσοδος στην Κύπρο με ελληνικό διαβατήριο καταγγελλθέν ως κλοπιμαίο κλπ.) έχει προεχόντως, εις βάρος του τελεσίδικη ποινική καταδίκη για παράνομη απασχόληση γυναικών σε νυχτερινά κέντρα και υπεξαγωγή εγγράφων, αποδιδόμενου εις αυτόν, ειδικότερα, ότι παρακρατούσε τα διαβατήρια των γυναικών με σκοπό να παρεμποδίσει την ελευθερία κυκλοφορίας τους και να τις εξαναγκάσει σε συγκεκριμένη εργασία, ενέργειες που είναι αντίθετες προς τους κανόνες της ελληνικής έννομης τάξης και προς τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών όπως προσδιορίζονται δια των άρθρων 1, 3, 4, 5, 9, 13 της Οικουμενικής Διακηρύξεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Το Δικαστήριο ακύρωσε κατά πλειοψηφία την προσβαλλόμενη πράξη απέλασης πρόσφυγα κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

0683

ΣτΕ 1091/2008 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Α. Τσαμπάση, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Π. Κοτσώνης, Ε. Νίκα, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Χ. Μπολόφη, Πάρεδροι

Εισηγήτρια: Ε. Νίκα

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Δ. Κεφάλα, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Ακυρώνεται η απόφαση με την οποία ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα γιατί δεν αιτιολόγησε ειδικώς, όπως επιτάσσει η αποτυπωθείσα και στο άρθρο 20 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, την απόκλιση του από την απλή γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999 που έκρινε κατά πλειοψηφία ότι πληρούνται στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα λόγω των διώξεων που είχε υποστεί (σύλληψη χωρίς παραπομπή σε δίκη και βασανιστήρια) εξαιτίας των πολιτικών του πεποιθήσεων

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

A.N. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρο 3 παράγραφοι 3 έως 7 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 20 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας Ν. 2690/1999 (ΦΕΚ 45, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, κύριος Α. Fl., φερόμενος ως πολίτης της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, εισήλθε λάθρα στην Ελλάδα στις 4.7.2001. Στις 24.7.2002 κατέθεσε στο Τμήμα Αλλοδαπών Αθηνών αίτηση για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα και την παροχή ασύλου ισχυριζόμενος ότι εγκατέλειψε την χώρα του τον Μάιο του 2001 με πλοίο, δραπετεύοντας από τη φυλακή, όπου είχε παραμείνει φυλακισμένος επί τρεις μήνες και όπου υπέστη βασανισμούς, λόγω δηλώσεων που είχε κάνει, ως φοιτητής, στα πλαίσια δημόσιας συζήτησης, ότι ο Πρόεδρος J. K. δεν έχει αναλάβει την εξουσία κατά συνταγματικό τρόπο. Η αίτησή του απορρίφθηκε με την από 4.12.2002 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, στην οποία παρατίθεται η εξής αιτιολογία: «Στο πρόσωπο του δεν συντρέχουν τα υποκειμενικά και αντικειμενικά στοιχεία του δικαιολογημένου φόβου δίωξης, που είναι απαραίτητα για να τους αναγνωρισθεί η ιδιότητα αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 1 Α της Σύμβασης της Γενεύης και ειδικότερα: Η απλή αντίθεσή του προς το καθεστώς της χώρας [του] από μόνη της δεν δύναται να αποτελέσει λόγο αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας. Από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προκύπτει ότι υπέστη ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Διαφαίνεται ότι εγκατέλειψε την χώρα του προς αναζήτηση εργασίας και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του». Κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης ο αιτών άσκησε την από 27.1.2003 ενδικοφανή προσφυγή του άρθρου 3 παρ.3 του Π.Δ. 61/1999, επί της οποίας γνωμοδότησε, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 5 του αυτού άρθρου 3, η προβλεπόμενη στην τελευταία αυτή διάταξη ειδική επιτροπή.

Με τη σχετική, από 25.2.2004, γνώμη, που διατυπώθηκε βάσει των στοιχείων του φακέλου και κατόπιν προφορικής εξέτασης του αιτούντα και ανάπτυξης των λόγων της προσφυγής από τον επίσης παραστάτα δικηγόρο του, η Επιτροπή, γνωμοδότησε, κατά πλειοψηφία υπέρ της αποδοχής της προσφυγής δεχθείσα τα ακόλουθα: «Ο αιτών υπηρέτησε ως δάσκαλος το χρονικό διάστημα 1996-1999 και ακολούθως εισήχθη στο Πανεπιστήμιο για ανώτερες σχολές παιδαγωγικής. Το 2001, κατά την διάρκεια προσομοίωσης διδασκαλίας σε αίθουσα του πανεπιστημίου και κατά την ανάπτυξη από αυτόν σε μαθητές θέματος που αφορούσε τα πολιτεύματα, ανέφερε ως παράδειγμα διακυβέρνησης χώρας χωρίς εκλογές την χώρα του επί καθεστώτος Μ. και ακολούθως επί κρατούντος καθεστώτος Κ., γεγονός που δεικνύει μη δημοκρατικού χαρακτήρα πολίτευμα. Καθηγητής του πανεπιστημίου που τον αξιολογούσε σταμάτησε αμέσως την διδασκαλία και του αφαίρεσε τις σημειώσεις. Δύο ημέρες αργότερα η Μυστική Αστυνομία επέδραμε στο σπίτι του και όταν κακοποίησαν τη σύζυγό του εμφανίσθηκε. Τον συνέλαβαν και τον οδήγησαν σε στρατόπεδο, όπου έμεινε δυο εβδομάδες κλεισμένος σε ένα κοντέινερ και υπέστη βασανισμούς. Ακολούθως οδηγήθηκε σε άλλο στρατόπεδο, στην Κ., όπου έμεινε δυο μήνες. Από εκεί απέδρασε με τη βοήθεια αξιωματικού του στρατοπέδου». Παρά τη θετική αυτή γνωμοδότηση της Επιτροπής, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε την προσφυγή του αιτούντα με την από 5.3.2004 απόφασή του όπου αναφέρεται επί λέξει η εξής γενική αιτιολογία: «Στο πρόσωπο του αιτούντα δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 1Α της Σύμβασης της Γενεύης και ειδικότερα: Από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι υπέστη ή ότι κινδυνεύει να υποστεί ατομική δίωξη από τις Αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Είναι προφανές ότι διέφυγε από τη χώρα του για λόγους οικονομικούς και χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την εδώ παραμονή του με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του. Επιτρέπουμε την προσωρινή παραμονή του ανωτέρω στη χώρα μας για λόγους ανθρωπιστικούς (άρθρο 8 Π.Δ. 61/99)».

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Σκεπτικό: Η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού παρίσταται ανεπαρκώς αιτιολογημένη ως προς την απόρριψη του αιτήματος αναγνώρισεως του αιτούντα ως πρόσφυγα. Και τούτο, προεχόντως διότι ο Υπουργός, επαναλαμβάνοντας, κατά βάση, την αιτιολογία που παρατίθεται στην προσβληθείσα με την προσφυγή απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, αναφέρει, κατά τρόπο όλως γενικό, ότι δεν

απεδείχθη από κανένα στοιχείο δίωξη του αιτούντα για φυλετικούς, πολιτικούς ή άλλους λόγους, χωρίς να αιτιολογεί ειδικώς, όπως επιβάλλεται από γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, αποτυπωθείσα και στο άρθρο 20 παράγραφος 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, την απόκλιση του από την απλή γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 3 παράγραφος 5 του Π.Δ. 61/1999, η οποία διατυπώθηκε κατόπιν προφορικής εξέτασης του αιτούντα και με την οποία έγινε, κατά πλειοψηφία, δεκτό ότι ο εν λόγω έχει υποστεί διώξεις (σύλληψη χωρίς παραπομπή σε δίκη, βασανιστήρια), που οφείλονται στην δημοσία εκδήλωση των αντιθέτων προς το κρατούν πολιτειακό καθεστώς της χώρας του πολιτικών του πεποιθήσεων και δικαιολογούν την υπαγωγή του στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης (βλέπε ΣτΕ 3063/2007, 3340/2005, 2266/2005, 957/2003 κ.ά.).

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση, κατά τα οριζόμενα στο σκεπτικό.

0684

ΣτΕ 1093/2008 (Α΄ Τμήμα)

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, αντιπρόεδρος, πρόεδρος του Δ' Τμήματος, Γ. Παπαγεωργίου, Ε. Νίκα, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Η. Μάζος, Πάρεδροι

Εισηγητής: Η. Μάζος

Δικηγόρος: Ηλ. Αλουπογιάννης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Δ. Κεφάλα πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Υποχρέωση του αιτούντα άσυλο να επικαλεστεί, έστω και χωρίς να προσκομίζει τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης στη χώρα του για έναν από τους λόγους αναφέρει το άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων – Απαραδέκτως προβάλλονται το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρισμοί για κίνδυνο δίωξης λόγω των πολιτικών πεποιθήσεων και της φυλετικής καταγωγής – Δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 25 παρ. 4 του Ν. 1975/1991 και 8 παρ. 1 του Π.Δ. 61/1999, που προβλέπουν τη χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους στον απορριφθέντα αιτούντα άσυλο, ισχυρισμοί που αφορούν στις προσωπικές και εργασιακές σχέσεις που ανέπτυξε ο αιτών άσυλο κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ελλάδα έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Κα-

θεστώ των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρα 2 παράγραφοι 1, 2, 3 και 5, 3 παράγραφοι 3 έως 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, κύριος S.I., πολίτης Μαυριτανίας, τόσο με την αίτηση παροχής ασύλου όσο και κατά την προφορική του εξέταση από την Αστυνομική Αρχή, δήλωσε ότι εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του λόγω κινδύνου ζωής εξ αιτίας του εμφυλίου πολέμου. Η αίτηση απερρίφθη με την από 11.10.2005 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για το λόγο ότι δεν διαπιστώθηκε η συνδρομή, στο πρόσωπο του αιτούντα, των προϋποθέσεων που τάσσει η Σύμβαση της Γενεύης για την αναγνώριση αλλοδαπού ως πρόσφυγα. Κατά της απορριπτικής πράξης ο αιτών άσκησε την από 18.1.2006 προσφυγή με την οποία επικαλέσθηκε «βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης» στη χώρα καταγωγής του, ενώπιον δε της Επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999, που επελήφθη της προσφυγής του, ο αιτών, εξετασθείς στη Γαλλική γλώσσα, ισχυρίσθηκε, όπως επί λέξει αναφέρεται στο από 20.3.2006 σχετικό πρακτικό, ότι : «Εγκατέλειψε τη χώρα του λόγω του ρατσισμού και του εμφυλίου πολέμου μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων. Το 1989 σκοτώθηκε ο πατέρας του επειδή παράκουσε εντολή της αστυνομίας να μην πάει κανείς σε κοντινά τους δάση». Στη συνέχεια της ομόφωνης αρνητικής γνωμοδότησης της Επιτροπής, εκδόθηκε η από 10.4.2006 απορριπτική της προσφυγής, υπουργική απόφαση. Έγινε ειδικότερα δεκτό ότι δεν συντρέχουν οι κατά νόμο προϋποθέσεις για την αναγνώριση του αιτούντος ως πρόσφυγα εφόσον οι ισχυρισμοί του ότι εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του φοβούμενος για τη ζωή του λόγω του εμφυλίου πολέμου (τους οποίους ο αιτών δεν μπόρεσε να δικαιολογήσει και να αποδείξει ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής), συ-

νεκτιμώμενοι με την κατάσταση που επικρατεί στη Μαυριτανία, δεν στοιχειοθετούν ατομικό φόβο δίωξης κατά την έννοια της Σύμβασης της Γενεύης. Μετά την απόρριψη του αιτήματος ασύλου, έγινε δεκτό, εντός των πλαισίων της κατά το άρθρο 3 παρ. 8 του Π.Δ. 61/1999 αρμοδιότητας του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, ότι δεν συντρέχει περίπτωση χορήγησης στον αιτούντα άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, και διατάχθηκε η εκτέλεση της εκκρεμούσας σε βάρος του απόφασης διοικητικής απέλασης.

Ο κύριος S.I. προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου για την ακύρωση της υπουργικής απόφασης που απέρριψε το αίτημά του για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Ο αιτών επικαλέστηκε το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου φόβο δίωξης λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων και της φυλετικής του καταγωγής καθώς και λόγους υπαγωγής στο ανθρωπιστικό καθεστώς των άρθρων 25 παρ. 4 του Ν. 1975/1991 και 8 του Π.Δ. 61/1991 αναφερόμενος ειδικότερα στις προσωπικές και εργασιακές σχέσεις που ανέπτυξε κατά την παραμονή του στην Ελλάδα ενόσω εκκρεμούσε η εξέταση του αιτήματός του για άσυλο.

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 1Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης συνάγεται ότι ο αλλοδαπός που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης στη χώρα του για έναν από τους λόγους που αναφέρονται σε αυτήν. Και ναί μεν το Π.Δ. 61/1999, ορίζει, στο άρθρο 1 παράγραφος 5, ότι ο αλλοδαπός, που υποβάλει σχετικό αίτημα, δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει, για την απόδειξη των ισχυρισμών του, τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, η διάταξη, όμως, αυτή δεν αίρει, πάντως, την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να επικαλεσθεί, έστω και χωρίς να προσκομίσει τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, εκ των οποίων να είναι δυνατόν να στοιχειοθετηθεί η συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο ανωτέρω προστατευτικό καθεστώς (βλ. ΣτΕ 1647/2003, 1814/2006, 1628, 2424/2007). **Β)** Οι ισχυρισμοί του αιτούντα ενώπιον της Διοίκησης για το φόβο δίωξης που διατρέχει εξ αιτίας του εμφυλίου πολέμου στην πατρίδα του, δεν συνιστούν καταρχήν νόμιμο λόγο υπαγωγής του στο προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα που προϋποθέτει την προβολή από τον ενδιαφερόμενο και τη διαπίστωση από την αρμόδια αρχή περιστατικών τα οποία στοιχειοθετούν αντικειμενικώς δικαιολογημένο φόβο ατομικής διώξεως. Ούτε ήσαν αρκούντως συγκεκριμένα, και δεν έχρηζαν, συνεπώς, ειδικότερης εξέτασης από τη Διοίκηση, τα προβληθέντα από τον αιτούντα ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής, τα μεν περί ρατσισμού, που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του,

ως όλως αόριστα, τα δε περί της δολοφονίας του πατέρα του, τα οποία άλλωστε ανάγονται σε παρωχημένο σε σχέση με την υποβολή του αιτήματος ασύλου χρόνο (1989, βλέπε ΣτΕ 305/2006), διότι δεν συνδέονται με έναν από τους περιοριστικούς προβλεπόμενους λόγους υπαγωγής στο καθεστώς του πρόσφυγα (φόβος δίωξης λόγω πολιτικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων κλπ). Γ) Καταρχήν, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 25 παρ. 4 του Ν. 1975/1991 και 8 παρ. 1 του Π.Δ. 61/1999, οι λόγοι που επικαλείται ο αιτών και συνίστανται στις προσωπικές και εργασιακές σχέσεις που ανέπτυξε κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ελλάδα ενώ εκκρεμούσε η εξέταση του αιτήματος ασύλου (ΣτΕ 401/2007, βλέπε και ΕΔΔΑ, απόφαση επί του παραδεκτού της 11.4.2006, U. κατά Ολλανδίας, Προσφυγή Νο. 61292/00).

Το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση και ότι απαραδέκτως προβάλλονται το πρώτον ενώπιόν του οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για φόβο δίωξης λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων και της φυλετικής του καταγωγής. Περαιτέρω, έκρινε απορριπτέους τους λόγους ακύρωσης με τους οποίους προβλήθηκε ότι κατά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας δεν χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

0685

ΣτΕ 1653/2008 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ' Τμήματος, Δ. Πετρούλιας, Π. Κοτσώνης, Σύμβουλοι, Μ. Αθανασοπούλου, Χ. Μπολόφη, Πάρεδροι
Εισηγήτρια: Μ. Αθανασοπούλου

Δικηγόρος: Σ. Αφένδρας, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Κ. Γρηγορίου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν απαιτείται ειδικότερη αιτιολογία για την απόρριψη του αιτήματος παροχής ασύλου όταν δεν έχουν υποβληθεί ουσιώδεις ισχυρισμοί ή όταν έχει γίνει επίκληση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών τα οποία, όμως, δεν στοιχειοθετούν λόγους υπαγωγής στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης – Κατάθεση αιτήματος ασύλου μετά από καταδίκη του αιτούντα στην Ελλάδα για αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου και έκδοση απόφασης από τον Υπουργό Δικαιοσύνης για έκδοσή του στην Αλβανία – Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για παραβίαση των αρχών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (καταδίκη στην Αλβανία κατ' εφαρμογή αναδρομικού ποινικού νόμου) συνδέονται με την εξέταση του αιτήματος μη έκδοσης που εξετάσθηκε από τα ελληνικά ποινικά δικαστήρια και απαραδέκτως προβάλλονται ενώπιον του Συμβουλίου

της Επικρατείας σε δίκη που αφορά στην κρίση της αίτησης ακύρωσης της πράξης με την οποία ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για παροχή ασύλου

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρα 1 παράγραφος 5, 2 παράγραφοι 1, 2, 3 και 6, 3 παράγραφοι 3 έως 7 και 4 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, πολίτης Αλβανίας, υπήκοος, εισήλθε στην Ελλάδα, κατά δήλωσή του, τον Ιανουάριο του έτους 1996. Με την από 20.9.2000 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης διατάχθηκε η έκδοσή του στις αλβανικές αρχές, προκειμένου να δικαστεί για το αποδιδόμενο σ' αυτόν έγκλημα της κλοπής μεγάλων χρηματικών ποσών.

Την 15.2.2005, εννέα, περίπου, έτη από την έλευσή του στην Ελλάδα και κρατούμενος ήδη στις Δικαστικές Φυλακές Ιωαννίνων, δυνάμει της 1536/2004 αποφάσεως του πενταμελούς Εφετείου Αθηνών, με την οποία είχε καταδικασθεί σε ποινή καθειρξεως πέντε ετών και έξι μηνών για παράβαση του Ν.2331/1995 (νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες), υπέβαλε αίτημα να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας και να του παρασχεθεί πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα, ισχυριζόμενος ότι κινδυνεύει η ζωή του από ομάδες εθνικιστών και οικονομικών συμφερόντων της χώρας του.

Το αίτημά του εξετάστηκε κατά τη διαδικασία του άρθρου 4 του Π.Δ. 61/1999 και απερρίφθη με την από 8.4.2005 απόφαση του Προϊσταμένου Κλάδου Ασφαλείας και Τάξης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προκύπτει ότι υπέστη ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής,

θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Κατά της απόφασης αυτής, ο αιτών άσκησε την κατ' άρθρο 3 παρ. 3 του Π.Δ. 61/1999 προσφυγή, με την οποία, όπως και ενώπιον της Επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999, δήλωσε ότι εάν επιστρέψει στη χώρα του διατρέχει κίνδυνο η ζωή και η σωματική του ακεραιότητα, ότι η ποινική δίωξή του στην Αλβανία οφείλεται σε πολιτικούς λόγους διότι, αν και ο ίδιος δεν είχε πολιτική δραστηριότητα, ανέπτυξε κοινωφελή δράση υπέρ του ελληνικού στοιχείου της Βορείου Ηπείρου και είχε συνεργασία με τον βουλευτή Αλβανίας του κόμματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων Coci. Κατόπιν της ομοφώνου αρνητικής γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, η από 21.4.2005 προσφυγή του απερρίφθη με την προσβαλλόμενη απόφαση, με την αιτιολογία, ότι «...από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι υπέστη ή κινδυνεύει να υποστεί ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Είναι προφανές ότι, εγκατέλειψε τη χώρα του για λόγους οικονομικούς και χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την εδώ παραμονή του με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεώς του».

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή του, προβάλλοντας αφενός παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 2 παρ. 3 του Π.Δ. 61/1999 (δεν του χορηγήθηκε εύλογος χρόνος για την προετοιμασία της προφορικής εξέτασής του και δεν επετράπη η παρουσία του δικηγόρου του κατά την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο) και αφετέρου ότι η τυχόν έκδοση ή απέλασή του στην Αλβανία θα έχει ως αποτέλεσμα την υποβολή του στην εκτέλεση της ποινής που του επέβαλαν τα αλβανικά δικαστήρια, κατά παράβαση παγίων αρχών του δικαίου και των αρχών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφαρμογή αναδρομικού ποινικού νόμου).

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 1Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης συνάγεται ότι ο αλλοδαπός που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης στη χώρα του για έναν από τους λόγους που αναφέρονται εξαντλητικά σε αυτήν. Και ναι μεν το Π.Δ. 61/1999, ορίζει, στο άρθρο 1 παράγραφος 5, ότι ο αλλοδαπός, που υποβάλει σχετικό αίτημα, δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει, για την απόδειξη των ισχυρισμών του, τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, η διάταξη, όμως, αυτή δεν αίρει, πάντως, την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να επικαλεσθεί, έστω και χωρίς να προσκομίζει τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, συγκεκριμένα πραγ-

ματικά περιστατικά, εκ των οποίων να είναι δυνατόν να στοιχειοθετηθεί η συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο ανωτέρω προστατευτικό καθεστώς (βλέπε ΣτΕ 1647/2003, 1814/2006, 1628/2007, 2424/2007). Στην περίπτωση δε που δεν έχουν υποβληθεί ουσιώδεις, κατά τα προεκτεθέντα, ισχυρισμοί ή έχει γίνει επίκληση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών τα οποία, όμως, δεν στοιχειοθετούν λόγους υπαγωγής στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης, δεν απαιτείται ειδικότερη αιτιολογία για την απόρριψη του αιτήματος παροχής ασύλου (ΣτΕ 1628/2007). **Β)** Αποφαινόμενο επί των λόγων που προέβαλε ο αιτών για παράβαση ουσιώδους τύπου το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ούτε, από την από 8.3.2005 έκθεση προφορικής εξέτασης, η οποία αποτελεί δημόσιο έγγραφο, ούτε από άλλο στοιχείο του φακέλου προκύπτει ότι υπεβλήθησαν τέτοια αιτήματα και δεν έγιναν δεκτά, ο δε αιτών δεν διατύπωσε σχετικό παράπονο ούτε με την προσφυγή του ούτε ενώπιον της γνωμοδοτικής επιτροπής ασύλου, όπου παρέστη δια του δικηγόρου του. **Γ)** Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι από την 1536/2004 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, προκύπτει ότι η δίωξη και η καταδίκη του αιτούντα στην Ελλάδα για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, αλλά και στην Αλβανία για απάτη, έχει γίνει κατ' εφαρμογή γενικών ποινικών νόμων και για αδικήματα που δεν σχετίζονται με τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο προστατευτικό καθεστώς της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, και όχι λόγω της πολιτικής και φιλανθρωπικής δράσης του αιτούντα υπέρ του ελληνικού στοιχείου της Βορείου Ηπείρου. **Δ)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι, στηρίζεται σε εσφαλμένη προϋπόθεση ο ισχυρισμός του αιτούντα περί καταδίκης του από τα αλβανικά δικαστήρια κατά παράβαση των αρχών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το Δικαστήριο, λαμβάνοντας σχετικά υπόψη ότι, με τη προσβαλλόμενη απόφαση δεν διατάσσεται η απέλαση ή η έκδοση του αιτούντα. Περαιτέρω, και στη περίπτωση που, καθ' υπόθεση, η καταδίκη του αιτούντα από τα αλβανικά ποινικά δικαστήρια εχώρησε κατ' εφαρμογή αναδρομικού ποινικού νόμου, όπως υποστηρίζει ο αιτών, ώστε να τίθεται ζήτημα παραβίασης διατάξεων της ανωτέρω Σύμβασης, οι ισχυρισμοί αυτοί συνδέονται με την εξέταση του αιτήματος μη έκδοσης που εξετάστηκε από τα ελληνικά ποινικά δικαστήρια.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης αποφαινόμενο ότι είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη η προσβαλλόμενη πράξη και ότι απαράδεκτα προέβαλε ενώπιόν του ο αιτών λόγους που αφορούν στην εξέταση του αιτήματος έκδοσης που εξετάστηκαν από τα ελληνικά ποινικά δικαστήρια.

0686**ΣτΕ 3630/2008 (Δ' Τμήμα)**

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ' Τμήματος, Δ. Πετρούλιας, Π. Κοτσώνης, Σύμβουλοι, Η. Μάζος, Ο. Νικολαράκου, Πάρεδροι.

Εισηγητής: Η. Μάζος

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Κ. Γρηγορίου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Η Διοίκηση οφείλει να εξετάσει την περίπτωση χορήγησης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και προκειμένου περί αλλοδαπού του οποίου το αίτημα για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα απορρίφθηκε οριστικώς κατά την ταχύρρυθμη διαδικασία

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρα 1 παράγραφος 5, 2 παράγραφοι 1, 2, 3 και 6, 3 παράγραφοι 3 έως 8, 4 και 8 παρ. 1 και 2 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, που στερείται ταξιδιωτικών εγγράφων, υπέβαλε στις 23.12.2002 αίτημα για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, δήλωσε δε κατά την προφορική του εξέταση από την Αστυνομική Αρχή ότι είναι πολίτης Μπανγκλαντές, ότι εισήλθε στην Ελλάδα λάθρα τον Νοέμβριο του 2002 και ότι αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πατρίδα του προκειμένου να βοηθήσει οικονομικά την οικογένειά του (από 13.4.2005 έκθεση Υποδιεύθυνσης Ασφάλειας Λάρισας). Το αίτημα εξετάστηκε με την ταχύρρυθμη διαδικασία των άρθρων 25 παρ. 2 του Ν. 1975/1991 και 4 του Π.Δ. 61/1999 και απερρίφθη, ως αβάσιμο, με την από 13.8.2005 απόφαση του Προϊσταμένου του Κλάδου Ασφάλειας και Τάξης του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας. Κατά της πράξης αυτής ο

αιτών άσκησε στις 30.9.2005 προσφυγή, επικαλούμενος γενικώς «βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής [του]». Ενώπιον της Επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999 ο αιτών, κατά τα βεβαιούμενα στο σχετικό, από 20.2.2006, πρακτικό, επικαλέστηκε προβλήματα επιβίωσης στην πατρίδα του και σοβαρά προβλήματα υγείας, ενώ, εξάλλου, στην ανάγκη προστασίας του αιτούντα, λόγω των προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζει, καθώς και της κατάστασης που επικρατεί στο Μπαγκλαντές, αναφέρθηκε και ο παριστάμενος στη συνεδρίαση δικηγόρος του. Ειδικότερα, ο αιτών ισχυρίστηκε ότι πάσχει από ασθένεια των νεφρών και από ηπατίτιδα και ότι στο Μπαγκλαντές δεν θα έχει καλή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, σχετικά δε κατέθεσε βεβαιώσεις του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Λάρισας από τις οποίες προκύπτει ότι πάσχει από χρόνια ενεργό ηπατίτιδα Β και χολολιθίαση και χρήζει θεραπευτικής αγωγής. Η Επιτροπή γνωμοδότησε ομόφωνα υπέρ της απόρριψης της προσφυγής, εξεδόθη δε, τέλος, η προσβαλλόμενη από 7.3.2006 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την οποία το αίτημα να αναγνωρισθεί ο αιτών ως πρόσφυγας απερρίφθη με την αιτιολογία ότι δεν προέκυψε ότι ο εν λόγω είχε υποστεί ή ότι κινδυνεύει να υποστεί ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για έναν από τους αναφερομένους στο άρθρο 1Α της Συμβάσεως της Γενεύης της 28.7.1951 λόγους και ότι προφανώς διέφυγε από τη χώρα του για λόγους οικονομικούς και χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την παραμονή του στην Ελλάδα με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεώς του. Περαιτέρω, τάχθηκε στον αιτούντα τρίμηνη προθεσμία προκειμένου να αναχωρήσει οικειοθελώς σε χώρα της επιλογής του.

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο προβάλλοντας το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου ότι ανήκει στη μειονοτική ομάδα ανιθαγενών «Μπιχάρις» που ζουν στο Μπαγκλαντές και ότι το αποφασίζον όργανο όφειλε να αποφανθεί επί του αιτήματός του για χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 1 Α παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης συνάγεται ότι ο αλλοδαπός, που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο ατομικής δίωξης στη χώρα του για έναν από τους λόγους που απαριθμούνται με τρόπο εξαντλητικό σε αυτήν. Και ναι μεν το Π.Δ. 61/1999 ορίζει, στο άρθρο 1 παρ. 5, ότι ο αλλοδαπός, που υπο-

βάλλει σχετικό αίτημα, δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει, για την απόδειξη των ισχυρισμών του, τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, η διάταξη, όμως, αυτή δεν αίρει, πάντως, την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να επικαλεσθεί, έστω και χωρίς να προσκομίζει τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, εκ των οποίων να είναι δυνατόν να στοιχειοθετηθεί η συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο ανωτέρω προστατευτικό καθεστώς (βλέπε ΣτΕ 1647/2003, 1814/2006, 1628, 2424/2007, 1093, 1653/2008). Στην περίπτωση δε που δεν έχουν υποβληθεί ουσιώδεις, κατά τα προεκτεθέντα, ισχυρισμοί αλλά, μεταξύ άλλων, γενικοί, αόριστοι ή προδήλως αβάσιμοι ισχυρισμοί ή έχει γίνει μεν επίκληση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών, τα οποία, όμως, δεν στοιχειοθετούν λόγους υπαγωγής στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης, δεν απαιτείται ειδικότερη αιτιολογία για την απόρριψη αιτήματος αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα και παροχής ασύλου (ΣτΕ 1628/2007, βλέπε και ΣτΕ 1653/2008). **Β)** Ενόψει των ισχυρισμών του αιτούντα κατά την αρχική του εξέταση, ότι δηλαδή εγκατέλειψε τη χώρα του για οικονομικούς λόγους, νομίμως υπήχθη η περίπτωση του στην ταχύρρυθμη διαδικασία. Εξάλλου, τα προβληθέντα ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, για τα προβλήματα επιβίωσης και την κατάσταση της υγείας του αιτούντα, δεν συνιστούν νόμιμο λόγο υπαγωγής του στο προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα που προϋποθέτει την προβολή από τον ενδιαφερόμενο και τη διαπίστωση από την αρμόδια αρχή περιστατικών τα οποία στοιχειοθετούν αντικειμενικώς δικαιολογημένο φόβο ατομικής διώξεως, η δε αναφορά του παραστάτος δικηγόρου του στην κατάσταση που επικρατεί στο Μπανγκλαντές, ως όλως αόριστη, δεν έχρηξε ειδικότερης εξέτασης από τη Διοίκηση. Εφόσον δε σε κανένα στάδιο της διοικητικής διαδικασίας (ούτε κατά την αρχική προφορική του εξέταση, στην οποία δήλωσε ότι είναι πολίτης του Μπανγκλαντές χωρίς να αναφέρει ότι ανήκει σε ιδιαίτερη φυλετική ομάδα, ούτε με την προσφυγή του, ούτε, τέλος, ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής στην οποία παρέστη με δικηγόρο) δεν υπέβαλε ο αιτών σχετικούς ισχυρισμούς, αβασίμως προβάλλεται ήδη με την κρινόμενη αίτηση αφενός ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι πλημμελώς αιτιολογημένη διότι δεν εξετάσθηκαν ειδικώς από τη Διοίκηση ξενόγλωσσα έγγραφα που, όπως προκύπτει από τον φάκελο, κατέθεσε ο δικηγόρος του αιτούντος στην Γνωμοδοτική Επιτροπή Ασύλου, και από τα οποία στοιχειοθετείται, κατά τον αιτούντα, κίνδυνος διώξης του στο Μπανγκλαντές ως μέλους της μειονότητας των ανιθαγενών Μπιχάρις. **Γ)** Κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 25 παρ. 4 του Ν. 1975/1991, 3 παρ. 8 και 8 παρ. 1 και 2 του Π.Δ. 61/1999, σε περίπτωση οριστικής απόρριψης αιτήματος αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα,

η αρμόδια διοικητική αρχή οφείλει, καταρχήν, πριν διατάξει την εντός ορισμένης προθεσμίας αναχώρησή του από τη χώρα, να ερευνήσει, ενόψει και των προβληθέντων κατά τη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου ισχυρισμών, εάν συντρέχει νόμιμη περίπτωση χορήγησης άδειας παραμονής στον αλλοδαπό για ανθρωπιστικούς λόγους, όπως είναι, κατά τα ρητώς προβλεπόμενα στο άρθρο 8 παρ. 2 του Π.Δ. 61/1999, οι σοβαροί λόγοι υγείας του ίδιου ή μέλους της οικογένειάς του (πρβλ. ΣτΕ 2659/2004). Η κατά τις εν λόγω διατάξεις χορήγηση άδειας παραμονής σε αλλοδαπό για λόγους υγείας του ίδιου ή μέλους της οικογένειάς του, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της αρμόδιας αρχής, καθίσταται, όμως, υποχρεωτική για τη Διοίκηση στην όλως εξαιρετική περίπτωση που η απομάκρυνση αλλοδαπού με ιδιαζόντως σοβαρά προβλήματα υγείας αντίκειται, ενόψει των συγκεκριμένων περιστάσεων, στο άρθρο 3 της Συμβάσεως της Ρώμης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, ως «απάνθρωπη μεταχείριση» (βλέπε αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 27.5.2008, Ν. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Προσφυγή Νο. 26565/05³, και, επί του παραδεκτού, 24.6.2008, Μ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Προσφυγή Νο. 25087/06 ειδικώς για την περίπτωση απελάσεως στο Μπανγκλαντές, βλέπε απόφαση, επί του παραδεκτού, 4.7.2006, Fazlul Karim κατά Σουηδίας, Προσφυγή Νο. 24171/05). Εξάλλου, ναι μεν το Π.Δ. 61/1999 ρυθμίζει ειδικώς τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία χορήγησης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε αλλοδαπούς των οποίων τα αιτήματα ασύλου εξετάστηκαν κατά την κανονική και όχι και κατά την ταχύρρυθμη διαδικασία, ο περιορισμός, όμως, αυτός δεν ευρίσκει έρεισμα στις σχετικές νομοθετικές διατάξεις (άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991, όπως αντικαταστάθηκαν). Κατά συνέπεια, η Διοίκηση οφείλει να εξετάσει την περίπτωση χορήγησης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και προκειμένου περί αλλοδαπού του οποίου το αίτημα για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα απορρίφθηκε οριστικώς κατά την ταχύρρυθμη διαδικασία.

Το Δικαστήριο ακύρωσε ως πλημμελώς αιτιολογημένη την προσβαλλόμενη απόφαση, καθ' ό μέρος τάσσεται με αυτήν προθεσμία προς αναχώρηση στον αιτούντα από τη χώρα, διατάσσει δε την αναπομπή της υπόθεσης στη Διοίκηση για να εξετάσει αρμοδίως εάν συντρέχει περίπτωση χορήγησης στον αιτούντα άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

³ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε στη σελίδα 118 της παρούσας έκδοσης.

0687**ΣτΕ 4055/2008 (Δ' Τμήμα)**

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ' Τμήματος, Δ. Πετρούλιας, Π. Κοτσώνης, Σύμβουλοι, Η. Μάζος, Ο. Νικολαράκου, Πάρεδροι.

Εισηγητής: Ο. Νικολαράκου

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Κ. Γρηγορίου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Φόβος δίωξης λόγω εθνοτικής καταγωγής και ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας – Η διάταξη του άρθρου 1 παράγραφος 4 του Π.Δ. 61/1999, που πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως των οριζόμενων στα άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα της κατάστασης των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο για τους οποίους θεσπίζονται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις – Refugee sur place – Κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που υποβάλουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρέπει να συνεκτιμείται ο βαθμός της διανοητικής ανάπτυξης και ωριμότητάς τους και να λαμβάνεται υπόψη η ενδεχόμενη περιορισμένη γνώση της κατάστασης που επικρατεί στη χώρα τους καθώς και ότι διαφέρει ο τρόπος με τον οποίον εκφράζουν το φόβο δίωξης που διατρέχουν – Αποδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ύπαρξη αντικειμενικών παραγόντων, βάσει των οποίων εκτιμάται η ύπαρξη βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα καταγωγής τους – Ακυρώνεται η προσβαλλόμενη πράξη λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας γιατί από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει η μέριμνα της Διοίκησης για το διορισμό ειδικού προσωρινού επιτρόπου του αιτούντα-ασυνόδευτου ανήλικου ούτε γίνεται μνεία στην έκθεση προφορικής εξέτασης σχετικά με την εκτίμηση του βαθμού της πνευματικής ωριμότητάς του

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 3 και 22 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Ν. 2101/1992 (ΦΕΚ 192, τ. Α')

Άρθρο 19 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27.1.1993 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη

Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ L 31 της 6/2/2003

[Άρθρο 19 του Π.Δ. 220/2007 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕ L 31/6.2.2003)» ΦΕΚ 251, τ. Α']

Άρθρο 5 παρ. 1 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 30.9.2004 «Για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους»

Επίσημη Εφημερίδα, L 304 της 30/9/2004

[Άρθρο 5 του Π.Δ. 96/2008 Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (L 304/30.9.2004), ΦΕΚ 152, τ. Α']

Άρθρο 17 της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα

Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ L 326 της 13/12/2005

[Άρθρο 12 του Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)», ΦΕΚ 138, τ. Α']

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρα 1 παράγραφος 4, 2 παράγραφοι 6 και 3 παράγραφος 5 και 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, κύριος R.M.M., πολίτης Αφγανιστάν, εισήλθε στην χώρα παράνομα στις 24.10.2001, μέσω της νήσου Λέσβου, προερχόμενος από Τουρκία. Συνελήφθη από άνδρες του Λιμεναρχείου Μυτιλήνης για παράνομη είσοδο στην χώρα, σύμφωνα με το άρθρο 50 του Ν. 2910/2001 και παραπέμφθηκε στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Μυτιλήνης, ο οποίος απείχε από την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του, προκειμένου να εκδοθεί πράξη διοικητικής απέλασης. Την 1.11.2001 ο αιτών υπέβαλε ενώπιον του Τμήματος Ασφαλείας Μυτιλήνης αίτημα για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, επικαλούμενος φόβο δίωξης λόγω της φυλετικής του καταγωγής. Ειδικότερα, ενώπιον των αρμοδίων οργάνων της Διοικήσεως ο αιτών, ο οποίος κατά την υποβολή του αιτήματος ασύλου ήταν 16 ετών, δήλωσε ότι εγκατέλειψε το Αφγανιστάν σε ηλικία 1,5 έτους με την οικογένειά του, ισχυρίστηκε δε ότι στη χώρα αυτή κινδυνεύει η ζωή του λόγω του εμφυλίου πολέμου, καθόσον ανήκει στην φυλή των HAZARA, η οποία εξοντώνεται από τους Pastun «Taliban» που διοικούν την χώρα. Το αίτημά του απορρίφθηκε με την από 13.7.2002 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, κατά της οποίας ο αιτών άσκησε προσφυγή στις 10.10.2002. Ενώπιον της Επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999 ο αιτών επανέλαβε ότι εγκατέλειψε την χώρα του με την οικογένειά του σε ηλικία 1,5 έτους και εγκαταστάθηκε στο Ιράν, όπου οι συνθήκες διαβίωσης δεν ήταν καλές, δήλωσε ότι διαμένει στον Ξενώνα Ανηλίκων αιτούντων άσυλο του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας στα Ανώγεια Κρήτης, όπου παρακολουθεί και σχετικά μαθήματα και ζήτησε, επικουρικώς, να του επιτραπεί η προσωρινή παραμονή στην χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους. Η Επιτροπή, αφού γνωμοδότησε, κατά πλειοψηφία, ότι στο πρόσωπο του αιτούντος δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της από 28.7.1951 Σύμβασης της Γενεύης για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα και την παροχή ασύλου, εξέφρασε την ευχή να του επιτραπεί η προσωρινή παραμονή στην χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους. Κατόπιν αυτών, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης, με την από 5.3.2004 απόφασή του, απέρριψε την προσφυγή του αιτούντα και έταξε σε αυτόν τρίμηνη προθεσμία, προκειμένου να αναχωρήσει οικειοθελώς από την χώρα. Στις 8.6.2004 ο αιτών υπέβαλε αίτηση θεραπείας ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, ζητώντας την επανεξέταση της υποθέσεώς του. Επί της αίτησης αυτής εκδόθηκε η από 9.7.2004 διαταγή της Διεύθυνσης Αλλοδαπών του Κλάδου Ασφάλειας και Τάξης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, στην οποία, ειδικώς ως προς το αίτημα του αιτούντα να του επιτραπεί η προσωρινή παραμονή στην χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους, αναφέρεται ότι το αίτημα αυτό έχει ήδη απορριφθεί με την προμνησθείσα απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Εξ άλλου, επί της από 9.9.2004 νέας αίτησης του αιτούντα προς

τον Γενικό Γραμματέα Δημόσιας Τάξης για την επανεξέταση του αιτήματος υπαγωγής του στο ειδικό καθεστώς του άρθρου 8 του Π.Δ. 61/1999, εκδόθηκε η από 24.9.2004 όμοια διαταγή, σύμφωνα με την οποία η νέα αίτηση του αιτούντα είναι καταχρηστική και δεν χρήζει απαντήσεως.

Ο κύριος R.M.M. προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της από 5.3.2004 απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης που απέρριψε το αίτημά του για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα και την παροχή ασύλου στην Ελλάδα.

Σκεπτικό: Α) Η διάταξη του άρθρου 1 παρ. 4 του Π.Δ. 61/1999, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται και υπό το φως των οριζομένων στα άρθρα 3 και 22 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού της 26.1.1990, αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης κατηγορίας αιτούντων άσυλο, των ασυνόδευτων, δηλαδή, ανηλίκων, για την οποία θεσπίζονται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις. Η ανάγκη ειδικής μεταχείρισης των περιπτώσεων των αιτήσεων ασύλου που υποβάλλονται από ασυνόδευτους ανηλίκους τονίζεται, άλλωστε, και στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου των προσφύγων (βλέπε άρθρο 19 της Οδηγίας 2003/9/EK του Συμβουλίου, EEL, καθώς και άρθρο 17 της μεταγενέστερης Οδηγίας 2005/85/EK του Συμβουλίου, EEL 326, η οποία βεβαίως δεν ίσχυε κατά τον κρίσιμο, εν προκειμένω, χρόνο), καθώς επίσης και σε διάφορα διεθνή κείμενα, μη δεσμευτικού μεν χαρακτήρα, αλλά εμπεριέχοντα διατύπωση βέλτιστων πρακτικών με υπόδειξη της τήρησης τους και θέτοντα κατ' αυτόν τον τρόπο όχι εξαναγκαστό προς τήρηση δίκαιο, με την ίδρυση αγωγίμου δικαιώματος ή αναγνώριση εννόμου συμφέροντος προς τούτο, αλλά «ήπιο δίκαιο», με προτροπή προς εκούσια συμμόρφωση σε αυτό, σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων, όπως το Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων της Έπατης Αρμοστείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, στο οποίο μάλιστα παραπέμπει, κατά τα προεκτεθέντα, το άρθρο 2 παρ. 6 του Π.Δ. 61/1999. Η ειδική αυτή μεταχείριση συνίσταται, πέραν της φροντίδας για την εξασφάλιση της προσήκουσας εκπροσώπησης και καθοδήγησης του ανηλίκου κατά την διαδικασία του ασύλου, επί πλέον και στην τήρηση συγκεκριμένων κατευθυντηρίων αρχών κατά την εξέταση της βασιμότητας του αιτήματος. Ειδικότερα, κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται από ασυνόδευτους ανηλίκους πρέπει να συνεκτιμάται ο βαθμός διανοητικής ανάπτυξης και ωριμότητας των αιτούντων και να λαμβάνεται υπόψη ότι οι τελευταίοι είναι ενδεχόμενο να έχουν περιορισμένη γνώση της κατάστασης που επικρατεί στην χώρα τους, ενώ ο τρόπος με τον οποίο εκφράζουν τον φόβο τους είναι δυνατόν να διαφέρει από αυτόν των ενηλίκων. Ενόψει δε των δυσχερειών, τις οποίες είναι ενδεχόμενο να αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι κατά την περιγραφή των συνθη-

κών της προσωπικής τους περίπτωσης, είναι αναγκαίο να αποδίδεται μεγαλύτερη βαρύτητα στην ύπαρξη αντικειμενικών παραγόντων, βάσει των οποίων θα εκτιμηθεί η ύπαρξη βασίμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης στην χώρα καταγωγής τους. **Β)** Κατά την ημερομηνία υποβολής της αρχικής αίτησής του για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, ο αιτών ήταν 16 ετών και δεν συνοδευόταν από τους γονείς του ή άλλο κηδεμόνα. Από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι η Διοίκηση μερίμνησε για τον διορισμό ειδικού προσωρινού επιτρόπου του αιτούντα, ούτε, άλλωστε, στην από 1.11.2001 έκθεση προφορικής εξέτασης αυτού γίνεται οποιαδήποτε μνεία σχετικά με την εκτίμηση, εκ μέρους του οργάνου που διενήργησε την εξέταση, του βαθμού της πνευματικής του ωριμότητας. Εξ άλλου, κατά τη διοικητική διαδικασία εξέτασης του αιτήματός του, ο αιτών επικαλέσθηκε την φυλετική του καταγωγή (Hazara) και την επικρατούσα στην χώρα του κατάσταση, προκειμένου να θεμελιώσει την ύπαρξη φόβου ατομικής δίωξης σε περίπτωση επιστροφής του στο Αφγανιστάν, ενώ επικουρικώς ζήτησε να του επιτραπεί η προσωρινή παραμονή στην χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8 του Π.Δ. 61/1999. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο αιτών επικαλέσθηκε ενώπιον της Διοίκησης τη συνδρομή αντικειμενικών παραγόντων, οι οποίοι, εν όψει των κοινώς γνωστών περί της επικρατούσης στο Αφγανιστάν κατάστασης κατά το χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης απόφασης, ήταν, κατ' αρχήν, ικανοί να θεμελιώσουν το αίτημα για την παροχή ασύλου, δεδομένου, άλλωστε, ότι για την αναγνώριση αλλοδαπού ως πρόσφυγα δεν απαιτείται, οπωσδήποτε, να διαπιστωθεί ότι ο αιτών έχει υποστεί ατομική δίωξη αλλά αρκεί και η διαπίστωση αντικειμενικώς δικαιολογημένου φόβου ατομικής δίωξης (βλέπε ΣτΕ 3337/2005, 2666/2006). Είναι άνευ σημασίας δε το γεγονός ότι, εν προκειμένω, ο αιτών δήλωσε ότι αναχώρησε από το Αφγανιστάν σε ηλικία 1,5 έτους, δεδομένου ότι οι συνθήκες που δικαιολογούν την υπαγωγή προσώπου στο προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα είναι δυνατόν να δημιουργηθούν και ενόσω το πρόσωπο αυτό βρίσκεται εκτός των συνόρων της χώρας καταγωγής του (βλέπε ήδη άρθρο 5 παρ. 1 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 30ης.9.2004, EEL 304). Περαιτέρω, οι ισχυρισμοί του αιτούντος ανάγονταν και στη συνδρομή των προϋποθέσεων αναγνώρισης του ανθρωπιστικού καθεστώτος. Μολονότι δε οι ως άνω ισχυρισμοί, όπως διατυπώθηκαν, ενείχαν, πράγματι, αοριστία, όφειλε η Διοίκηση, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές συνθήκες της περίπτωσης, να εξετάσει εάν βασίμως επικαλείτο ο αιτών τη συνδρομή των ως άνω αντικειμενικών στοιχείων, ενώ η γενική αιτιολογία απόρριψης των ισχυρισμών αυτών, σύμφωνα με την οποία «από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι ο αιτών υπέστη ή ότι κινδυνεύει να υποστεί ατομική δίωξη από τις αρ-

χές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων», δεν είναι επαρκής, εν όψει, μάλιστα, και του ότι, εν προκειμένω, δεν τηρήθηκαν οι προαναφερθείσες ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις που θεσπίζει το άρθρο 1 παρ. 4 του Π.Δ. 61/1999 για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται από ασυνόδευτους ανηλίκους. Συγκεκριμένα, η Διοίκηση όφειλε, ερμηνεύοντας τους ισχυρισμούς του αιτούντα κατά την αληθή τους έννοια, να ερευνήσει ειδικότερα εάν ο τελευταίος διέτρεχε κίνδυνο δίωξης σε περίπτωση επιστροφής του στο Αφγανιστάν, εν όψει των κρατουσών στην χώρα αυτή συνθηκών, λόγω της φυλετικής του καταγωγής καθώς και, ενδεχομένως, λόγω υπαγωγής του σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα (νέοι άρρενες Hazara), προκειμένου να κρίνει, κατ' αρχάς, εάν συνέτρεχε περίπτωση αναγνώρισης στο πρόσωπο του αιτούντα της ιδιότητας του πρόσφυγα, άλλως, εν πάση περιπτώσει, εάν ήταν δυνατόν να χορηγηθεί σε αυτόν άδεια προσωρινής παραμονής στην χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους.

Το Δικαστήριο ακύρωσε, ως πλημμελώς αιτιολογημένη, την προσβαλλόμενη απόφαση και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση.

Σημείωση της επιμελήτριας: ομοίου περιεχομένου και η απόφαση 4056/2008 του Δ' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Έκδοση αλλοδαπών

0688

ΣτΕ 1654/2008 (Α΄ Τμήμα)

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ΄ Τμήματος, Δ. Πετρούλιας, Π. Κοτσώνης, Σύμβουλοι, Η. Μάζος, Ο. Νικολαράκου, Πάρεδροι.

Εισηγητής: Η. Μάζος

Δικηγόρος: Σ. Αφένδρας, δικηγόρος Αθηνών

Υπάγονται στον ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας οι αποφάσεις του Υπουργού Δικαιοσύνης περί έκδοσης, ως εκτελεστές πράξεις διοικητικής αρχής κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 95 παρ. 1 περ. α΄ του Συντάγματος και 45 παρ. 1 του Π.Δ. 18/1989 – Λόγοι ακύρωσης που στρέφονται κατά πράξης διοικητικής αρχής που στηρίζεται σε πράξη ή γνωμοδότηση δικαστικού οργάνου είναι απαράδεκτοι, εκτός εάν αναφέρονται σε ελαττώματα της πράξης ή της γνωμοδότησης της δικαστικής αρχής που τις καθιστούν ανυπόστατες, ερευνώνται δε μόνο λόγοι ακύρωσης που αναφέρονται σε ίδια και αυτοτελή ελαττώματα της διοικητικής πράξης – Στα όργανα της δικαστικής εξουσίας ανήκει και η έρευνα της συνδρομής τυχόν κωλυμάτων της έκδοσης κατά τις διατάξεις της Σύμβασης της Ρώμης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΣτΕ 2190/2002, επταμελής)

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 2 παρ. 1 και 3 παρ. 1 και 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

N. 4165/1957 (ΦΕΚ 75, τ. Α΄)

Άρθρα 6 παρ. 1 και 3 και 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

N.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α΄) και N. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α΄)

Άρθρο 95 παρ. 1 περ. α΄ του Συντάγματος

Άρθρο 45 παρ. 1 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α΄)

Άρθρο 15 παρ. 1, περίπτωση στ΄ και παράγραφος 3 περίπτωση β΄ του N. 3068/2002 «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, προαγωγή των δικαστών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στο βαθμό του Συμβούλου Επικρατείας και άλλες δια-

τάξεις» (ΦΕΚ 274, τ. Α')

Άρθρα 443 παρ. 2, 450 παρ. 1, 451 παρ. 1 και 452 παρ. 1 και 2 ΚΠΔ

Π.Δ. 286/1986 (ΦΕΚ 121, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Με την από 20.9.2000 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης διατάχθηκε η έκδοση και παράδοση του αιτούντα, πολίτη Αλβανίας, στις αλβανικές αρχές προκειμένου να διωχθεί και δικασθεί για το, αναφερόμενο στο από 16.8.1999 ένταλμα σύλληψης του Πρωτοδικείου Τιράνων, έγκλημα της κλοπής μεγάλων χρηματικών ποσών. Ανεβλήθη, όμως, η παράδοσή του στις αλβανικές αρχές διότι εκκρεμούσε ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων ποινική υπόθεσή του (δίωξη για παράβαση του Ν. 2331/1995 περί νομιμοποίησης παρανόμων εσόδων) και ακολούθησε καταδίκη του σε κάθειρξη πέντε ετών και έξι μηνών, ποινή την οποία, όπως προκύπτει, ο αιτών έχει εκτίσει στο σύνολό της (έγγραφο 83673, 83675 ΦΕΑ 605/11.7.2007 του Υπουργείου Δικαιοσύνης προς το Συμβούλιο της Επικρατείας). Εν τω μεταξύ, με την από 25.5.2005 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης απερρίφθη αίτημα παροχής ασύλου στον αιτούντα, οι κατά της πράξεως δε αυτής αιτήσεις αναστολής εκτέλεσης και ακύρωσης απερρίφθησαν με τις αποφάσεις 218/2006 της Επιτροπής Αναστολών του Δικαστηρίου και 1653/2008 του Συμβουλίου της Επικρατείας αντιστοίχως⁴. Ακολούθως, στη συνέχεια αιτήματος των ελληνικών αρχών για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την τρέχουσα ποινική κατάσταση του αιτούντα στην Αλβανία, το Υπουργείο Δικαιοσύνης της χώρας αυτής, με το από 28.12.2006 έγγραφο ζήτησε εκ νέου την έκδοσή του προκειμένου να εκτίσει ποινή κάθειρξης δέκα ετών που του είχε επιβληθεί με την απόφαση 93/10.3.2003 του Δικαστηρίου της Δικαστικής Επαρχίας Τιράνων, η οποία κατέστη τελεσίδικη με την απόφαση 316/23.5.2003 του Εφετείου Τιράνων, για το έγκλημα της απάτης κατά συναυτουργία. Η αίτηση των αλβανικών αρχών εισήχθη ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Ιωαννίνων το οποίο ετάχθη, με την απόφαση 28/2007, υπέρ της έκδοσης του αιτούντα στην Αλβανία, η σχετική δε έφεση του αιτούντα απερρίφθη με την απόφαση 567/2007 του Αρείου Πάγου σε Συμβούλιο. Κατόπιν τούτου, εκδόθηκε η από 25.6.2007 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, με την οποία ανακλήθηκε η προηγούμενη από 20.9.2000 απόφαση της ίδιας αρχής περί έκδοσης του αιτούντα στην Αλβανία προκειμένου να διωχθεί και δικασθεί για το έγκλημα της κλοπής μεγάλων χρηματικών ποσών, και διατάχθηκε η έκδοση και παράδοσή του στις αλβανικές αρχές προκειμένου να εκτίσει την κατά τα ανωτέρω ποινή κάθειρξης δέκα ετών.

⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε στη σελίδα 39 της παρούσας έκδοσης.

Ο εκζητούμενος προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης με την οποία ο Υπουργός Δικαιοσύνης διέταξε την έκδοση του στην Αλβανία ισχυριζόμενος ότι αυτή παραβιάζει τα άρθρα 2 παρ. 1 και 3 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και ότι η καταδίκη του από τα αλβανικά δικαστήρια εχώρησε κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 6 παρ. 1 και 3 και 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Σκεπτικό: Α) Οι διαφορές που γεννώνται από την προσβολή αποφάσεων του Υπουργού Δικαιοσύνης περί έκδοσης δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των απαριθμωμένων στο άρθρο 15 παρ. 1 του Ν. 3068/2002 διαφορών, περί την είσοδο και παραμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα, που υπήχθησαν, με τη διάταξη αυτή, στην ακυρωτική αρμοδιότητα των Διοικητικών Πρωτοδικείων (ΣτΕ 2681/2005 επταμελής). Επομένως, υπάγεται στον ακυρωτικό έλεγχο του Δικαστηρίου η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, ως εκτελεστή πράξη διοικητικής αρχής υπό την έννοια των άρθρων 95 παρ. 1 περ. α' του Συντάγματος και 45 παρ. 1 του Π.Δ. 18/1989 (ΣτΕ επταμελής, 2190/2001, 2681/2005). **Β)** Από τη διάταξη του άρθρου 95 παρ. 1 περ. α' του Συντάγματος συνάγεται ότι οι πράξεις και γνωμοδοτήσεις των δικαστικών οργάνων, ακόμη και όταν αφορούν σε διοικητικής φύσεως αντικείμενα, δεν μπορούν να ελεγχθούν στο πλαίσιο της ακυρωτικής διαδικασίας, ούτε αμέσως αλλά ούτε και έμμεσα, επ' ευκαιρία, δηλαδή, της προσβολής πράξεων διοικητικών οργάνων που στηρίζονται σ' αυτές (ΣτΕ 419/2005, 212/2003 κ.ά.). Συνεπώς, σχετικοί λόγοι ακυρώσεως, στρεφόμενοι κατά πράξεως διοικητικής αρχής ερειδομένης επί πράξεως ή γνωμοδοτήσεως δικαστικού οργάνου, είναι απαράδεκτοι, εκτός εάν αναφέρονται σε ελαττώματα της πράξης ή γνωμοδότησης της δικαστικής αρχής τα οποία τις καθιστούν ανυπόστατες, ερευνώνται δε μόνον λόγοι ακυρώσεως αναφερόμενοι σε ίδια και αυτοτελή ελαττώματα της διοικητικής πράξης (ΣτΕ 2767/2006, 3668/1996, 2172/1990). Κατά τα ήδη δε κριθέντα (ΣτΕ 2190/2001 επταμελής), ειδικώς επί αίτησης ακύρωσης κατά απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης, με την οποία διατάσσεται η έκδοση αλλοδαπού, απαραδέκτως προβάλλονται λόγοι ακύρωσης, αναγόμενοι σε ζητήματα, επί των οποίων έκριναν τα δικαστικά όργανα, κατόπιν γνωμοδότησης των οποίων εκδόθηκε η υπουργική αυτή απόφαση, και, γενικότερα, λόγοι ακύρωσης, αναγόμενοι σε ζητήματα, η κρίση των οποίων έχει ανατεθεί κατά νόμο στα εν λόγω δικαστικά όργανα, ενώπιον των οποίων ο εκζητούμενος έχει, άλλωστε (βλέπε άρθρα 448 παρ. 1 και 451 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας), το δικαίωμα να παραστεί και να προβάλει κάθε συναφή με τα ζητήματα αυτά ισχυρισμό. Και τούτο διότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η εξέταση των ως άνω λόγων ακύρωσης θα οδηγούσε σε έμμεσο έλεγχο,

από το Συμβούλιο της Επικρατείας, της νομιμότητας της απόφασης του Συμβουλίου Εφετών και της, επί σχετικής έφεσης εκδοθείσας, απόφασης του Αρείου Πάγου, με τις οποίες διαπιστώθηκε η συνδρομή των προϋποθέσεων, υπό τις οποίες επιτρέπεται η έκδοση κατά τις οικείες διατάξεις, και η έλλειψη των αντιστοίχων κωλυμάτων έκδοσης. Γ) Επομένως, απαράδεκτως προβάλλονται οι λόγοι ακύρωσης περί παραβίασης των διατάξεων των άρθρων 2 παρ. 1 και 3 παρ. 1 και 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης γιατί ανάγονται σε ζητήματα, επί των οποίων η κρίση ανήκει, κατά νόμο, στα γνωμοδοτούντα επί της αίτησης έκδοσης δικαστικά όργανα (εν προκειμένω μάλιστα σχετικές αιτιάσεις του ήδη αιτούντα εξετάστηκαν και απορρίφθηκαν με ρητές σκέψεις από το Συμβούλιο Εφετών Ιωαννίνων και τον Άρειο Πάγο). Δ) Η έρευνα της συνδρομής τυχόν κωλυμάτων εκδόσεως κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ανήκει στα γνωμοδοτούντα δικαστικά όργανα. Εν προκειμένω, άλλωστε, το Συμβούλιο Εφετών Ιωαννίνων και ο Άρειος Πάγος απέρριψαν τις σχετικές αιτιάσεις ως αναγόμενες στη βασιμότητα της καταδίκης του αιτούντος, η οποία δεν εξετάζεται επί έκδοσης που διέπεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης, δεν είναι δε επιτρεπτός ο έλεγχος της νομιμότητας της κρίσης των δικαστικών οργάνων από το Συμβούλιο της Επικρατείας επ' ευκαιρία της προσβολής της υπουργικής απόφασης περί έκδοσης.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης που διέταξε την έκδοση του αιτούντα στην Αλβανία για να εκτίσει την ποινή στην οποία καταδικάστηκε από το Δικαστήριο των Τιράνων.

II. ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Έκδοση προσφύγων και αλλοδαπών

0689

ΑΠ 1042/2007 (σε Συμβούλιο)

Δικαστές: Η.Κωνσταντινίδης, προεδρεύων αρεοπαγίτης, ως αρχαιότερος μέλος της σύνθεσης (κωλυομένων του αντιπροέδρου του Αρείου Πάγου, Π. Βούλγαρη και του αρχαιότερου αυτού Δ.Κιτριδή, αρεοπαγίτη) Κ. Κούκλης-εισηγητής, Β.Λυκούδης, Α. Λιανός και Γ.Γιαννούλης, αρεοπαγίτες.

Αντεισαγγελέας: Φ. Μακρής.

Δικηγόρος: Γ. Γκουντούνας, δικηγόρος Αθηνών για τον εκζητούμενο.

Αίτημα έκδοσης της κυβέρνησης του Πακιστάν – Ο εκζητούμενος, πολίτης του Πακιστάν, κατηγορείται από τις αρχές της χώρας καταγωγής του για παραβίαση του Διατάγματος του 2002 που προβλέπει και τιμωρεί «την πρόληψη και τον έλεγχο της εμπορίας ανθρώπων» και του Διατάγματος του 1979 «περί μετανάστευσης» – Απορρίπτεται κατά πλειοψηφία το αίτημα της έκδοσης γιατί το αδίκημα για το οποίο κατηγορείται ο εκζητούμενος στη χώρα καταγωγής του θεμελιώνει το προβλεπόμενο στο ελληνικό ποινικό δίκαιο έγκλημα της «απατηλής διέγερσης σε μετανάστευση» που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης μη υπερβαίνουσα το όριο των δύο ετών που ορίζει το άρθρο 437 στοιχείο α' ΚΠΔ ως ελάχιστο όριο για το επιτρεπτό της έκδοσης αλλοδαπού – Αντίθετη άποψη της μειοψηφίας: η αποδιδόμενη στον εκζητούμενο πράξη δυνάμει του ποινικού δικαίου του Πακιστάν θεμελιώνει και κατά το ελληνικό ποινικό δίκαιο μια μόνον αξιόποινη πράξη, που αποτελεί πλημμέλημα και προβλέπεται και τιμωρείται από τα άρθρα 55 του Ν. 2910/2001 και 88 του Ν. 3386/2005.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 436 επ. 502 ΚΠΔ

Άρθρο 335 ΠΚ

Άρθρο 88 του Ν. 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια» (ΦΕΚ 212, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Με την από 1.12.2006 αίτηση της κυβέρνησης του Πακιστάν ζητείται η έκδοση του Α. Πολίτη Πακιστάν, για

να δικαστεί για τα εγκλήματα: α) της διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, μέσω εκμετάλλευσης και εκβιαστικής απόσπασης χρημάτων, ως μέλους εγκληματικής οργανώσεως (άρθρο 4 του Διατάγματος του 2002 (περί αποτροπής και ελέγχου της διακίνησης εμπορίας ανθρώπων), και β) της υποκίνησης στο έγκλημα της λαθρομετανάστευσης και της εκβιαστικής απόσπασης χρημάτων, με το πρόσχημα εύρεσης εργασίας στο εξωτερικό (άρθρα 17 και 22 του Διατάγματος του 1979 περί μετανάστευσης). Εναντίον του εκζητούμενου εκδόθηκε το χωρίς αριθμό από 2.9.2006 ένταλμα συλλήψεως, που υπογράφεται από τον Πρωτοδίκη του Πρωτοδικείου Gujranwala Dr Muhammad Anwar Khn Gondal, και συντάχθηκε από τον Αναπληρωτή δικαστικό διευθυντή της πόλης Gujranwala το από 1.12.2006 κατηγορητήριο, σύμφωνα με το οποίο: «Το 2005 ο εκζητούμενος ήταν αναμειγμένος στη λαθρομετανάστευση δύο πακιστανών πολιτών από το Πακιστάν στην Ελλάδα μέσω Ιράν και Τουρκίας, ότι ο εκζητούμενος επιβεβαίωσε το σχέδιο του ταξιδιού τους και ο αδελφός του έλαβε χρήματα από τα δύο αυτά πρόσωπα για τον άνω λόγο. Τα χρήματα μεταφέρθηκαν στη συνέχεια στο λογαριασμό του στην Ελλάδα και θεωρείται, ότι έχει διακινήσει παράνομα μεγάλο αριθμό Πακιστανών πολιτών από το Πακιστάν στην Ελλάδα με την παραπάνω μέθοδο, ενώ πιστεύεται ότι σήμερα διακινεί παράνομα άτομα από την Αφρική».

Συναφώς εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 3/2007 απόφαση (βούλευμα) του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, με την οποία (απόφαση) γνωμοδότησε αυτό, ότι ο εκζητούμενος δεν πρέπει να εκδοθεί στο εκζητούν κράτος.

Κατά της απόφασης αυτής άσκησε έφεση ενώπιον του Συμβουλίου του Αρείου Πάγου ο Εισαγγελέας Εφετών Αθηνών. Επί της έφεσης αυτής εκδόθηκε το υπ' αριθμ. 575/2007 βούλευμα, που έκρινε αυτήν παραδεκτως ασκηθείσα, αλλά ανέβαλε την έκδοση της οριστικής απόφασης προκειμένου να προσκομιστεί τυχόν υφισταμένη μεταξύ Ελλάδας και Πακιστάν διμερής ή άλλη διεθνής σύμβαση που αφορά στην έκδοση εγκληματιών.

Σκεπτικό: Α) Από το σχετικό έγγραφο του Τμήματος Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου της Ειδικής Νομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ελλείπει σύμβαση για την έκδοση εγκληματιών μεταξύ Ελλάδας και Πακιστάν. Επομένως, το αίτημα έκδοσης της κυβέρνησης του Πακιστάν κρίνεται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. **Β)** Κατά τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του Διατάγματος LIX του 2002 του Πακιστάν «για την πρόληψη και τον έλεγχο της εμπορίας ανθρώπων», όποιος οργανώνει σχέδια ή επιτελεί τα σχέδια αυτά για την εμπορία ανθρώπων εντός ή εκτός Πακιστάν με σκοπό να αποκομίσει οποιοδήποτε κέρδος ή με σκοπό... θα τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι επτά (7) ετών και θα υπόκειται

επίσης σε πρόστιμο». Κατά τη διάταξη του άρθρου 4 του αυτού Διατάγματος, στις περιπτώσεις που μια οργανωμένη εγκληματική ομάδα είναι ένοχη ενός εγκλήματος, που προβλέπεται στα στοιχεία I, II, III και IV του άρθρου 3, ο χρόνος φυλακίσεως για κάθε μέλος της ομάδας αυτής, που συμμετείχε στα παραπάνω εγκλήματα αυτών, δεν μπορεί να είναι μικρότερη από δέκα (10) έτη και μπορεί να φθάσει τα δεκατέσσερα (14) έτη, και κατά το άρθρο 5 του ιδίου Διατάγματος, όποιος εξακολουθεί να διαπράττει οποιοδήποτε έγκλημα, που τιμωρείται από το παρόν Διάταγμα, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δεκατεσσάρων (14) ετών και με πρόστιμο. Περαιτέρω, κατά τη διάταξη της παραγράφου 2 εδάφιο β του άρθρου 17 του Διατάγματος περί μετανάστευσης του 1979, όποιος, πέρα από τις περιπτώσεις που ορίζουν οι διατάξεις του παρόντος διατάγματος ή κανόνες, προκαλεί ή συνδράμει ή αποπειράται να προκαλέσει ή να συνδράμει οποιοδήποτε πρόσωπο, προκειμένου να μεταναστεύσει ή να αναχωρήσει ή να αποπειραθεί να μεταναστεύσει ή να αναχωρήσει ή να αφήσει οποιοδήποτε μέρος με σκοπό να μεταναστεύσει ή να αναχωρήσει θα τιμωρείται, για το πρώτο αδίκημα για φυλάκιση μέχρι πέντε (5) ετών ή με πρόστιμο ή και με τα δύο, και για το δεύτερο ή επακόλουθο αδίκημα με φυλάκιση μέχρι επτά (7) ετών ή με πρόστιμο ή και με τα δύο. Κατά δε τη διάταξη του άρθρου 22 του αυτού Διατάγματος, όποιος για την παροχή ή εξασφάλιση ή με πρόσχημα την παροχή ή εξασφάλιση, σε ή για οποιοδήποτε πρόσωπο απασχόλησης σε οποιαδήποτε χώρα πέρα από τα σύνορα του Πακιστάν: α) όντας προωθητής υπερπόντιας απασχόλησης, χρεώνει οποιαδήποτε αμοιβή επί πλέον του προκαθορισμένου ποσού, η β) μη όντας προωθητής υπερπόντιας απασχόλησης, απαιτεί ή εισπράττει ή αποπειράται να εισπράξει για τον εαυτό του ή για οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο οποιοδήποτε χρηματικό ποσό ή άλλα πράγματα αξίας, θα τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δεκατεσσάρων ετών ή πρόστιμο ή και με τα δύο. Γ) Η αξιόποινη πράξη, για την οποία διώκεται ο εκζητούμενος θεμελιώνει μόνο το προβλεπόμενο από τον ελληνικό ποινικό νόμο στη διάταξη του άρθρου 335 ΠΚ έγκλημα με τίτλο «απατηλή διέγερση σε μετανάστευση», διάταξη κατά την οποία τιμωρείται όποιος από κερδοσκοπία και με δόλιο τρόπο πείθει άλλον να μεταναστεύσει από την ημεδαπή. Δηλαδή με τη διάταξη αυτή τιμωρείται εκείνος ο οποίος, ενεργώντας με σκοπό την κερδοσκοπία και με δόλιο τρόπο, επιδρά στην βούληση άλλου και του προκαλεί την απόφαση να μεταναστεύσει από την ημεδαπή στην αλλοδαπή. Για το έγκλημα, όμως, αυτό, το οποίο έχει πλημμεληματικό χαρακτήρα, δεν επιτρέπεται ή έκδοση, διότι η απειλούμενη γι' αυτό στο παρατιθέμενο ανωτέρω άρθρο 335 ΠΚ ποινή δεν υπερβαίνει το όριο των δύο ετών που θέτει το άρθρο 437 στοιχείο α' ΚΠΔ ως ελάχιστο όριο για το επιτρεπτό της έκδοσης αλλοδαπού. Αντιθέτως, η συμπεριφορά του εκζητούμενου δεν

μπορεί να υπαχθεί στη διάταξη του άρθρου 55 του Ν. 2.910/2001 και την ήδη αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 88 του Ν. 3386/2005, αφού, όπως προκύπτει από τις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις των νόμων τούτων, με τις αναφερθείσες διατάξεις θεσπίζονται κυρώσεις για τους μεταφορείς (πλοιάρχους ή κυβερνήτες πλοίου, πλωτού μέσου ή αεροπλάνου, οδηγούς παντός μεταφορικού μέσου) και αυτούς που προωθούν από τα σημεία εισόδου και τα σύνορα στο εσωτερικό της χώρας κλπ. υπηκόους τρίτων χωρών που δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος και δεν είναι εφοδιασμένοι με τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα, όχι όμως και τη μετανάστευση από την ημεδαπή προς την αλλοδαπή και αντιστρόφως. *Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας* που διατύπωσαν ο προεδρεύων αρεοπαγίτης Η. Κωνσταντινίδης και ο αρεοπαγίτης Κ. Κούκλης, η αποδιδόμενη στον εκζητούμενο κατά το ποινικό δίκαιο του Πακιστάν αξιόποινη πράξη, θεμελιώνει και κατά το ελληνικό ποινικό δίκαιο μια μόνο αξιόποινη πράξη, που αποτελεί πλημμέλημα και προβλέπεται και τιμωρείται από τα από τα προαναφερόμενα άρθρα 55 του Ν. 2910/2001 και 88 του Ν. 3386/2005, καθόσον απειλείται γι' αυτή ποινή φυλακίσεως τουλάχιστον δύο (2) ετών και χρηματική ποινή 15.000 έως 50.000 ευρώ για κάθε μεταφερόμενο υπήκοο τρίτης χώρας, που δεν είναι εφοδιασμένος με τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα, αν η μεταφορά ενεργείται κατ' επάγγελμα.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε ως αβάσιμη την έκδοση στο Πακιστάν κρίνοντας ότι δεν συντρέχει η προϋπόθεση του διπλού αξιόποινου και αποφαινόμενος ότι η εκκαλούμενη απόφαση κατέληξε σε ορθό αποτέλεσμα απορρίπτοντας την αίτηση έκδοσης με διαφορετική αιτιολογία.

Περαιτέρω, ως αβάσιμη απέρριψε την έφεση που άσκησε ο Εισαγγελέας Εφετών για κακή εκτίμηση των αποδείξεων προς το σκοπό της έκδοσης του εκζητούμενου.

0690

ΑΠ 2025/2008 (σε Συμβούλιο)

Δικαστές: Γ. Χρυσικός, προεδρεύων αρεοπαγίτης, (ως αρχαιότερο μέλος της σύνθεσης), Ι. Σιδέρης, Ν. Ζαΐρης - εισηγητής, Ν. Λεοντής και Γ.Λαλούση, αρεοπαγίτες.

Αντεισαγγελέας: Α. Μύτης.

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης¹, δικηγόρος Αθηνών, για τον εκζητούμενο.

Αίτημα έκδοσης της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν για έκδοση Ιρανού πολίτη, αιτούντα άσυλο στην Ελλάδα – Το Εφετείο Θράκης

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: Δικηγόρος της Νομικής Υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες

γνωμοδότησε υπέρ της ικανοποίησης του αιτήματος έκδοσης – Αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα εντολής στο πρόσωπο του εκζητούμενου από το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία – Αρχή της μη επαναπροώθησης – Δεν είναι επιτρεπτή η έκδοση του εκζητούμενου πριν εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί του αιτήματός του για άσυλο που κατέθεσε στις ελληνικές αρχές ενόψει της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του Π.Δ. 90/2008 σύμφωνα με την οποία μόνη η επίκληση από τον εκζητούμενο του φόβου της δίωξης του, προφανώς για αδικήματα, που συνέχονται για τις πολιτικές του αρχές και την πολιτική δραστηριότητά, που ανέπτυξε αυτός υπέρ της ελευθερίας, ως ηγηθείς αντικαθεστωτικής ομάδας στο Ιράν, δεν επιτρέπουν την απομάκρυνσή του, προτού ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία χορήγησης ή μη του ασύλου.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 33 παρ. 1 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α΄)

Άρθρα 5 και 33 του Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)» (ΦΕΚ 138, τ. Α΄)

Ν. 3251/2004 «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 127, τ. Α΄)

Άρθρα 436 επ. 502 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: Με την υπ' αριθμό 547/555 από 30-05-2008 ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας του Ιράν στην Αθήνα και την από 26-05-2008 με αριθμ. Πρωτ. Β288/1/84 αίτηση του Ανακριτή του 1ου γραφείου Εισαγγελέα της πόλης Ahvaz του Ιράν, ζητήθηκε η σύλληψη και η έκδοση του Ιρανού υπηκόου Χ, που γεννήθηκε στις 3-4-1978 στην πόλη Αχβάζ του Ιράν και κρατείται ήδη στη δικαστική Φυλακή Κομοτηνής με την υπ' αριθμ. 1/2008 ΦΑΚ 6/2008 από 22-05-2008 εντολή του Εισαγγελέα Εφετών Θράκης.

Η αίτηση εκδόσεως είχε εισαχθεί προς συζήτηση ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Θράκης, που ήταν υλικά και τοπικά αρμόδιο, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 443 παρ.2 και 448 του Κ.Π.Δ, στηρίζεται δε στις διατάξεις των άρθρων 436 επ. του ίδιου Κώδικα. Το Συμβούλιο Εφετών Θράκης, κατά παραδοχή της πιο πάνω αιτήσεως, γνωμοδότησε με την προσβαλλόμενη 8/2008 απόφασή του (σε Συμβούλιο), υπέρ της εκδόσε-

ως, στις δικαστικές αρχές της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, του εκζητούμενου, προκειμένου να δικαστεί ως υπαίτιος των αξιόποινων πράξεων της απάτης ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, της πλαστογραφίας και της χρήσης πλαστών εγγράφων, που φέρεται ότι τέλεσε από το Μάιο του 2005 έως την 14 Ιουλίου 2005 στο Ιράν, οι οποίες προβλέπονται και τιμωρούνται με το άρθρο 1 του Νόμου περί επιβάρυνσης της ποινής των δραστών δωροδοκίας, κατάχρησης και απάτης και από τα άρθρα 258 και 356 του Ισλαμικού Ποινικού Κώδικα, με φυλάκιση μέχρι 13 έτη και υπό τον όρο ότι αυτός δεν θα καταδικαστεί ή εκδιωχθεί στο Ιράν ούτε θα παραδοθεί σε άλλο κράτος για άλλες πράξεις, εκτός από την παραπάνω, που τελέσθησαν πριν την έκδοσή του.

Ο εκζητούμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου επικαλούμενος την ιδιότητά του ως πρόσφυγα εντολής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Σκεπτικό: Κατά τη διάταξη του άρθρου 5 του Π.Δ 90/2008, η ισχύς του οποίου σύμφωνα με το άρθρο 33 αυτού, αρχίζει από 1-12-2007 και με το οποίο καθορίζονται οι διαδικασίες χορήγησης- ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα, ορίζεται στην παρ.1 αυτής ότι οι αιτούντες άσυλο επιτρέπεται να παραμείνουν στη Χώρα μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας εξέτασης της αίτησης και δεν απομακρύνονται με οποιοδήποτε τρόπο. Περαιτέρω, κατά την παρ.2 της ως άνω διάταξης, ορίζεται ότι η προηγούμενη παράγραφος δεν εφαρμόζεται α. στις περιπτώσεις όπου οι αρχές παραδίδουν ή εκδίδουν τον ενδιαφερόμενο είτε σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3251/2004, είτε σε τρίτη χώρα ή σε διεθνή ποινικά δικαστήρια, με βάση τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας. Η σύλληψη ή η έκδοση δεν πρέπει να οδηγεί σε επαναπροώθηση του ενδιαφερόμενου, που είναι αντίθετη με το άρθρο 33 παρ.1 της Σύμβασης της Γενεύης. Κανένας δεν εκδίδεται πριν εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί τη αιτήσεως του, εφόσον επικαλείται φόβο δίωξης στο εκζητούν κράτος.

Από όλα τα έγγραφα που προσκομίζονται από το κράτος που υποβάλλει την αίτηση εκδόσεως και τον εκζητούμενο και υπάρχουν στη δικογραφία, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών της πρωτοβάθμιας δίκης, καθώς και από την κατάθεση των μαρτύρων που εξετάστηκαν ενόρκως ενώπιον του Αρείου Πάγου, μαρτύρων και όσα εξέθεσε ο εκκαλών-εκζητούμενος κατά τη συζήτηση της υπόθεσης και ο πληρεξούσιος δικηγόρος του, τόσο προφορικά όσο και με την έφεσή του και το γραπτό υπόμνημά του, προέκυψαν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: ο εκζητούμενος, σύμφωνα με το υπ' αριθ. 2007/LC/2210 από 17-09-2007 προσκομιζόμενο σε επίσημη μετάφραση πιστοποιητικό της Ανωτάτης Επιτροπής Προσφύγων των Ηνωμένων Εθνών, έχει αναγνωριστεί ως πολιτικός πρόσφυγας από τον

Ανώτατο Επίτροπο των Ηνωμένων Εθνών και ότι το άτομο αυτό προστατεύεται από μία κατάσταση, κατά την οποία ενδεχομένως θα αντιμετώπιζε με τη βίαια επιστροφή στη χώρα του, απειλές κατά της ζωής του και κατά της ελευθερίας του. Σημειώνεται, επίσης, ότι για τον εκζητούμενο, ο οποίος είχε κρατηθεί στις δικαστικές φυλακές της Τουρκίας, προκειμένου να εκτίσει ποινή ολιγόμηνης φυλάκισης, για την παράνομη είσοδό του στην Τουρκία, είχε ζητηθεί η έκδοσή του από τη χώρα της Τουρκίας, στο Ιράν, αίτημα το οποίο δεν έγινε αποδεκτό, όπως προκύπτει από τη με αριθμό 2006/801 προσκομιζόμενη σε επίσημη μετάφραση απόφαση του αλλοδαπού ανωτάτου δικαστηρίου, λόγω της έντονης αμφιβολίας για την πιθανή τιμωρία του, λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων ή ακόμη και του κινδύνου να εκτεθεί ο εκζητούμενος σε βασανιστήρια. Περαιτέρω, από το με αριθμό πρωτ. 95/.../...-2008 έγγραφο του αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ, προκύπτει, ότι ο εκζητούμενος με προσφυγή του που άσκησε ενώπιον της οικείας επιτροπής, ζητεί τη χορήγηση ασύλου.

Συνεπώς, και με δεδομένο ότι ο εκζητούμενος έχει αναγνωρισθεί πολιτικός πρόσφυγας, ενώ ήδη εκκρεμεί η έκδοση της σχετικής απόφασης επί της αιτήσεώς του, για χορήγηση ή μη ασύλου, καθίσταται πρόδηλο ότι δεν είναι επιτρεπτή η έκδοση του εκζητούμενου, προτού εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί της αιτήσεώς του αυτής, ενόψει της προαναφερθείσας διάταξης του άρθρου 5 παρ.2 του Π.Δ 90/2008, σύμφωνα με την οποία, μόνη η επίκληση από τον εκζητούμενο του φόβου της δίωξης του, προφανώς για αδικήματα, που συνέχονται για τις πολιτικές του αρχές και την πολιτική δραστηριότητά, που ανέπτυξε αυτός υπέρ της ελευθερίας, ως ηγηθείς αντικαθεστωτικής ομάδας στο Ιράν, δεν επιτρέπουν την απόμάρκυνσή του, προτού ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία χορήγησης ή μη του ασύλου.

Ο Άρειος Πάγος γνωμοδότησε ότι δεν πρέπει να εκδοθεί στις αρχές της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν ο εκζητούμενος, κύριος Χ.

Ισόβια απέλαση αλλοδαπών**0691****ΑΠ 779/2008 (Ζ΄ Ποινικό Τμήμα)**

Δικαστές: Γρ.Μάμαλης, προεδρεύων αρεοπαγίτης, ως αρχαιότερο μέλος της σύνθεσης (κωλυομένου του αντιπροέδρου Αρείου Πάγου Μ.Δέτση), Θ.Γκοϊνή - εισηγήτρια, Β.Κουρκάκης, Γ. Χρυσικός και Ελ.Μάλλιος, αρεοπαγίτες.

Αντεισαγγελέας: Ε.Κουτζαμάνη

Δικηγόρος: Κ. Μαυροειδής, δικηγόρος Αθηνών

Ισόβια απέλαση από την Ελλάδα πολίτη Αλβανίας μετά από καταδίκη για αγορά και κατοχή ναρκωτικών ουσιών κατ' εξακολούθηση – Εφαρμογή του άρθρου 74 ΠΚ για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης με την επιφύλαξη των διεθνών συμβατικών υποχρεώσεων που έχει αναλάβει η Ελλάδα – Σε περίπτωση καταδίκης αλλοδαπού, που δεν είναι πολίτης της ΕΕ, για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών το δικαστήριο υποχρεούται να διατάξει την ισόβια απέλαση από τη χώρα, εκτός αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί, που δικαιολογούν την παραμονή του σε αυτήν – Κατά την κρίση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, που επικύρωσε ο Άρειος Πάγος, σπουδαίοι οικογενειακοί λόγοι είναι η ύπαρξη οικογένειας στην Ελλάδα και παιδιών, σχολικής ηλικίας, που φοιτούν σε σχολείο – Οι συνθήκες επιπτώσεις της απέλασης στην πατρική οικογένεια και στον απειλαινόμενο αλλοδαπό, που αφορούν σε θέματα εργασίας και συναισθηματικών δεσμών, δεν αποτελούν σπουδαίο λόγο που δικαιολογεί την παραμονή του στην Ελλάδα

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παρ. 3 Συντάγματος

Άρθρο 35 παράγραφος 2 του «Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά» (Ν. 3459/2006, ΦΕΚ 103, τ. Α΄)

Άρθρο 74 ΠΚ

Άρθρα 139 και 510, παρ. 1, στοιχείο δ΄ ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Από την υπ΄ αριθμ. 678/2007 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών και τα πρακτικά της, προκύπτει ότι ο κύριος Α. καταδικάστηκε μ' αυτήν, σε δεύτερο βαθμό, για αγορά και κατοχή ναρκωτικών ουσιών κατ' εξακολούθηση, πράξεις που τέλεσε υπό την ελαφρυντική περίπτωση του προτέρου εντίμου βίου, και του επιβλήθηκε ποινή κάθειρξης οκτώ ετών, καθώς και χρηματική ποινή 3.000 ευρώ. Παράλληλα, το Εφετείο διέταξε την ισόβια απέλασή του από τη χώρα, μετά την έκτιση της ποινής, αφού απορρίφθηκε ο αυτοτελής ισχυρισμός του ότι συνέτρεχαν οικογενειακοί λόγοι που δικαιολογούσαν την παραμονή του

στην Ελλάδα, τον οποίο είχε αυτός προβάλει επικαλεσθείς ότι με την οικογένειά του, γονείς και δύο αδελφές του, που είναι ομογενείς Έλληνες εξ Αλβανίας, είναι εγκατεστημένος από 17ετίας στην Ελλάδα και ότι, αν απελαθεί, η εν λόγω οικογένειά του «θα διαλυθεί», καθόσον ο μεν πατέρας του «δεν θα μπορέσει να κρατήσει τη δουλειά του αφού τον έχει ανάγκη» (διατηρεί ξυλουργείο στην ...), η δε μητέρα του «θα μαραζώσει με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η ύπαρξή της», ενώ ο ίδιος θα επιστρέψει στην Αλβανία χωρίς εργασία και χωρίς οικογένεια. Ο απορριφθείς ισχυρισμός αυτός του αναιρεσείοντα - κατηγορουμένου, που συνοψίζεται στο ότι η μείωση των εργασιών του πατέρα του, λόγω στέρησης των υπηρεσιών εκείνου, η θλίψη της μητέρας του, λόγω στέρησης της φυσικής παρουσίας του και το αβέβαιο μέλλον του στη χώρα καταγωγής του, συνδυαζόμενα μεταξύ τους, συνιστούν σπουδαίο λόγο που δικαιολογεί την παραμονή του στην Ελλάδα, δεν είναι νόμιμος, καθόσον τα ανωτέρω προβληθέντα είναι οι συνήθεις επιπτώσεις της απέλασης έναντι της πατρικής οικογένειας του απελαυομένου και έναντι του ίδιου, οι οποίες, και αληθείς αν υποθεθούν, δεν συνιστούν σπουδαίο λόγο κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 17 του Ν.1729/1987. Στην αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης, τόσον εκείνη επί της κατηγορίας, όσον και επί της απέλασης, δέχθηκε το Εφετείο ανελέγκτως, μετά από εκτίμηση των μνημονευομένων αποδεικτικών μέσων, ότι ο αναιρεσείων - κατηγορούμενος είναι αλλοδαπός και δη υπήκοος Αλβανίας, που δεν είναι κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περαιτέρω, εν σχέσει με τον απορριφθέντα ως άνω ισχυρισμό, διέλαβε τα εξής: «Το Δικαστήριο κρίνει ότι η παραμονή του στην Ελλάδα θα είναι βλαπτική για τον ίδιο και για το περιβάλλον, δεν συντρέχουν δε σπουδαίοι οικογενειακοί λόγοι, αφού δεν έχει σύζυγο ή παιδιά που να φοιτούν σε σχολείο κ.λ.π., ώστε να δικαιολογείται η παραμονή του στη Χώρα».

Σκεπτικό: Α) Η απόφαση που διατάσσει την απέλαση κατ' εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά, έχει κατά τούτο την επιβαλλόμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠοινΔ ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. δ' ΚΠοινΔ λόγο αναίρεσης, όταν αναφέρει ότι πρόκειται για αλλοδαπό μη υπήκοο κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι αυτός καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών, αν δε προβληθεί απ' αυτόν, με αυτοτελή ισχυρισμό, η συνδρομή σπουδαίου λόγου που δικαιολογεί την παραμονή του στη χώρα, η αιτιολογία της απόφασης που απορρίπτει τον ισχυρισμό αυτό πρέπει να εκτείνεται και στην εν λόγω απόρριψη. Εξάλλου, λόγος αναίρεσης της απόφασης

είναι, κατά το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχείο ε' ΚΠοινΔ, και η εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως. Εσφαλμένη ερμηνεία υπάρχει όταν το δικαστήριο αποδίδει στη διάταξη διαφορετική έννοια από εκείνη που πραγματικά έχει, εσφαλμένη δε εφαρμογή συντρέχει όταν το δικαστήριο δεν έκανε σωστή υπαγωγή των πραγματικών περιστάσεων που δέχθηκε ως αληθή στη διάταξη που εφήρμοσε. **Β)** Με αυτά που δέχθηκε το Εφετείο διέλαβε στην προσβαλλόμενη απόφασή του την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία ως προς τη διαταχθείσα απέλαση, ενώ ορθώς ερμήνευσε και εφήρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 35 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά και 74 του Π.Κ. Ειδικότερα, με την παραδοχή μεν ότι ο αναιρεσείων είναι αλλοδαπός, υπήκοος χώρας μη μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με την ως άνω καταδίκη του σε ποινή κάθειρξης για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών, αιτιολογείται πλήρως η διάταξη περί απέλασης, ως προς την απόρριψη δε του ανωτέρω ισχυρισμού του αναιρεσείοντα δεν υποχρεούτο να διαλάβει περαιτέρω αιτιολογία, αφού, δεχθέν τα προεκτεθέντα, στην πραγματικότητα δέχθηκε ότι αυτά που προέβαλε σχετικώς ο αναιρεσείων δεν συνιστούν σπουδαίο λόγο, ως τούτο συνάγεται, εξ αντιδιαστολής, από το ότι ως σπουδαίο λόγο για τη μη απέλαση ανέφερε ενδεικτικώς την ύπαρξη συζύγου και τέκνων σχολικής ηλικίας.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης.

0692

ΑΠ 812/2008 (Ε΄ Ποινικό Τμήμα)

Δικαστές: Ηρ.Κωνσταντινίδης, αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου, Κ. Κούκλης, Ελ. Νικολόπουλος, Αν.Λιανός - εισηγητή και Β.Κυτέα, αρεοπαγίτες.

Αντεισαγγελέας: Κυρ. Καρούτσος

Δικηγόρος: Ν. Μαυρομάττης, δικηγόρος Αθηνών

Ισόβια απέλαση αλλοδαπού από την Ελλάδα μετά από καταδίκη για αγορά και κατοχή ναρκωτικών ουσιών κατ' εξακολούθηση – Εφαρμογή του άρθρου 74 ΠΚ για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης με την επιφύλαξη των διεθνών συμβατικών υποχρεώσεων που έχει αναλάβει η Ελλάδα – Σε περίπτωση καταδίκης αλλοδαπού, που δεν είναι πολίτης της ΕΕ, για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών το δικαστήριο υποχρεούται να διατάξει την ισόβια απέλαση από τη χώρα, εκτός αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί, που δικαιολογούν την παραμονή του σε αυτήν – Αναίρεται η προσβαλλόμενη απόφαση επειδή δεν διαγιγνώσκει θετικά ή αρνητικά όλα τα προβληθέντα διακωλυτικά της απέλασης περιστατικά, με συνέπεια να

πάσχει η απόρριψη του αυτοτελούς ισχυρισμού ως μη απορρέουσα εξ ορθής υπαγωγής

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παρ. 3 Συντάγματος

Άρθρο 35 παράγραφος 2 του «Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά» (Ν. 3459/2006, ΦΕΚ 103, τ. Α')

Άρθρο 74 ΠΚ

Άρθρα 139 και 510, παρ. 1, στοιχείο δ' ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Από την προσβαλλόμενη 2898/2006 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών, προκύπτει ότι, ο αναιρεσιών καταδικάσθηκε σε κάθειρξη 12 ετών και χρηματική ποινή 3000 ευρώ για τις πράξεις της κατοχής από κοινού και απόπειρας πώλησης από κοινού της ίδιας ποσότητας ναρκωτικών ουσιών. Ενώπιον του Εφετείου ο κατηγορούμενος προέβαλε και ανέπτυξε προφορικά τον ισχυρισμό του ότι συντρέχουν σοβαροί οικογενειακοί λόγοι, που δικαιολογούν τη μη απέλασή του από τη χώρα. Ειδικότερα, επικαλέστηκε τα εξής: « 1. ο πατέρας μου, η μητέρα μου, τα αδέρφια μου κι εγώ ζούμε και εργαζόμαστε νόμιμα στην Ελλάδα από το 1994. Πριν συλληφθώ, ήμουν κάτοχος άδειας εργασίας αλλοδαπού και εργαζόμουν στην επιχείρηση του κ. ... και στο ξενοδοχείο «...» επί της οδού ..... (προσκομίζονται: άδεια εργασίας αλλοδαπού, βεβαιώσεις των εργοδοτών μου, βεβαίωση του Ι. Κ. Α. περί καταβολής των ασφαλιστικών μου εισφορών και βεβαίωση απόδοσης Α.Φ.Μ, βεβαιώσεις κατάθεσης δικαιολογητικών των γονιών μου για χορήγηση Ε. Α. Τ. Ο.) 2. Η οικογένεια μου έχει χάσει κάθε σύνδεσμο με την Αλβανία και είναι μόνιμα πλέον εγκατεστημένη στην Ελλάδα, διαμένει δε σε μισθωμένο διαμέρισμα στην .... στην οδό ..... (προσκομιζόμενο αποδεικτικό έγγραφο :-μισθωτήριο), 3. Ειδικότερα, ο πατέρας μου αντιμετωπίζει σοβαρά καρδιολογικά και άλλα προβλήματα υγείας (σχετικά ιατρικά πιστοποιητικά προσκομίζονται) και νοσηλεύεται συχνά σε ελληνικά νοσοκομεία, παρακολουθείται από Έλληνες γιατρούς και του έχει συστηθεί να μην εργάζεται. Ουσιαστικά το μόνο οικονομικό στήριγμα της οικογένειάς μου ήμουν εγώ γι' αυτό το λόγο δούλευα νυχθημερόν και μάλιστα σε δύο εργασίες ως προανέφερα. Το αυτό θα εξακολουθήσω να πράττω και αφού βγω από τη φυλακή. 4. Είμαι μέλος του συλλόγου Ελλήνων της Βόρειας Ηπείρου ήδη από το 1998 (προσκομίζεται αντίγραφο του πιστοποιητικού δελτίου ταυτότητας που μου χορηγήθηκε από το σύλλογο οράτε και σχετικό πιστοποιητικό της μητέρας μου ....). 5. Η απέλαση μου θα σημαίνει τη φυσική μου εξόντωση. Δεν έχω κανέναν στην Αλβανία. Αντίθετα, στην Ελλάδα θα είμαι με την οικογένεια μου, θα έχω την ευκαιρία να εργαστώ αλλά και να αποδείξω ότι είμαι έντιμος, εργατικός και νομοταγής. 6. Δεν είμαι επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια. Έχω λευκό

ποινικό μητρώο και δεν είμαι προσεσημασμένος. Έχω μόνιμη κατοικία γνωστή στις αρχές και τρία χρόνια στη φυλακή δεν έχω δημιουργήσει το παραμικρό πρόβλημα».

Το Εφετείο απέρριψε τον ως άνω αυτοτελή ισχυρισμό του, με την εξής αιτιολογία: «Οι υπό του νόμου προβλεπόμενοι σπουδαίοι λόγοι και δη οικογενειακοί, οι οποίοι, εάν συντρέχουν, δικαιολογούν την παραμονή των καταδικασθέντων στη χώρα, επικαλούμενοι υπό του κατηγορουμένου, δεν απεδείχθησαν ούτε εκ των καταθέσεων των επιμελεία του εξετασθέντων μαρτύρων και ιδία εκ μόνου του λόγου ότι καίτοι δεν έχει βαπτισθεί πηγαίνει στην εκκλησία (κατά την κατάθεση του μάρτυρος ιερέως ...) ή ότι δουλεύει στην οικοδομή, και σε ξενοδοχείο, με άδεια εργασίας αλλοδαπού, προς δε δεν απεδείχθη ότι ο ως άνω κατηγορούμενος και η οικογένειά του έχουν χάσει κάθε σύνδεσμο με την Αλβανία, ώστε να δικαιολογείται η παραμονή τους στην Ελλάδα, εκ του ότι είναι ο κατηγορούμενος ως άνω μέλος του Συλλόγου Ελλήνων Βορείου Ηπείρου».

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά προκύπτει, ότι η προβλεπόμενη ισόβια απέλαση αλλοδαπού, που έχει καταδικασθεί για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών (Ν. 1729/87 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2161/93) αποτελεί παρεπόμενη ποινή και είναι υποχρεωτική για το δικαστήριο που καταδικάζει τον αλλοδαπό εκτός αν κρίνει αιτιολογημένα, ότι για την παραμονή του στη χώρα συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί. **Β)** Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν έχει την από τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 1 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ απαιτούμενη ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία γιατί το δικαστήριο που την εξέδωσε δεν διαγιγνώσκει θετικώς ή αρνητικώς όλα τα προβληθέντα διακωλυτικά της απέλασης του αναιρεσείοντα περιστατικά, με συνέπεια να πάσχει το συνταχθέν απορριπτικό του αυτοτελούς ισχυρισμού συμπέρασμα ως μη απορρέον εξ ορθής υπαγωγής.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που αφορά στη διάταξη περί απέλασης του αναιρεσείοντα.

0693

ΑΠ 1134/2008 (ΣΤ΄ Ποινικό Τμήμα)

Δικαστές: Γ.Σαραντινός, αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου, Β. Λυκούδης, Α.Τσόλιας, Ι. Παπουτσής και Ν. Ζαΐρης-εισηγητής, Αρεοπαγίτες.

Αντεισαγγελέας: Αντ. Μύτης

Δικηγόρος: Κ. Καραγιάννης, δικηγόρος Αθηνών

Ισόβια απέλαση αλλοδαπού από την Ελλάδα μετά από καταδίκη για αγορά και κατοχή ναρκωτικών ουσιών κατ' εξακολούθηση – Εφαρμογή του άρθρου 74 ΠΚ για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης με

την επιφύλαξη των διεθνών συμβατικών υποχρεώσεων που έχει αναλάβει η Ελλάδα – Από τη διάταξη του άρθρου 74 παρ. 1 ΠΚ συνάγεται ότι, ο αλλοδαπός που καταδικάστηκε και βρίσκεται παράνομα στη χώρα υπόκειται σε απέλαση, που αποτελεί άμεση συνέπεια της τέλεσης εγκλήματος, γιατί θεωρείται ότι η παραμονή του εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας δεν συμβιβάζεται με τους όρους της κοινωνικής συμβίωσης – Είναι ελλιπής η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης όσον αφορά στην απέλαση αφού, κατά την εφαρμογή του άρθρου 74 παρ. 1 ΠΚ και κατά την άσκηση της διακριτικής του εξουσίας για την απέλαση ή μη το δικαστήριο, δεν αναφέρει περιστατικά, που να δικαιολογούν την κρίση του για το αναγκαίο αυτής (απέλασης) και τα οποία ανάγονται στη βαρύτητα και στο είδος του εγκλήματος, στο χρόνο παραμονής του κατηγορούμενου στο ελληνικό έδαφος, στην εν γένει συμπεριφορά αυτού, στο επάγγελμά του και στην ύπαρξη ή μη οικογένειας αυτού στην Ελλάδα

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 74 ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 2408/1996 «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 104, τ. Α')

Άρθρα 139 και 510, παρ. 1, στοιχείο δ' ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Με την υπ' αριθμ. 89/2007 απόφασή του, το Πενταμελές Εφετείο Λάρισας, κήρυξε ένοχο τον Α. για τις πράξεις της κατοχής και μεταφοράς κατ' εξακολούθηση, ναρκωτικών ουσιών, από μη τοξικομανή, με σκοπό την εμπορία και του επέβαλε ποινή κάθειρξης έξι (6) ετών και χρηματική ποινή 10.000 ευρώ και διέταξε την ισόβια απέλασή του από τη χώρα χωρίς να διαλάβει οποιαδήποτε αιτιολογία, παρά μόνο ότι «πρέπει να διαταχθεί η απέλαση του κατηγορουμένου από τη χώρα, μετά την έκτιση της ποινής του».

Σκεπτικό: Α) Κατά το άρθρο 74 παρ.1 του ΠΚ, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 1 παρ.2 του Ν. 2408/1996, το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει την απέλαση αλλοδαπού, που καταδικάστηκε σε κάθειρξη ή φυλάκιση, με την επιφύλαξη των σχετικών διατάξεων, που περιλαμβάνονται σε διεθνείς συμβάσεις που έχουν κυρωθεί από τη χώρα. Όταν ο αλλοδαπός βρίσκεται νόμιμα στη χώρα, η απέλαση δεν μπορεί να διαταχθεί, αν δεν του έχει επιβληθεί ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών. Από τη διάταξη αυτή, προκύπτει, ότι ο αλλοδαπός που καταδικάστηκε και βρίσκεται παράνομα στο ελληνικό έδαφος, υπόκειται σε απέλαση, που αποτελεί άμεση συνέπεια της τέλεσης εγκλήματος, έστω και σε βαθμό πλημμελήματος, διότι θεωρείται ότι η παραμονή του εντός των

ορίων της ελληνικής επικράτειας δεν συμβιβάζεται με τους όρους της κοινωνικής συμβίωσης. Το Δικαστήριο έχει δυνατότητα να κρίνει περί του αναγκαίου ή μη της απέλασης, λαμβάνοντας υπόψη το είδος του εγκλήματος, τις συνέπειες αυτού, το χρόνο παραμονής του αλλοδαπού στο ελληνικό έδαφος, την εν γένει συμπεριφορά του, τον επαγγελματικό προσανατολισμό και την ύπαρξη οικογένειας. **Β)** Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από το συνδυασμό του σκεπτικού προς το διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης, τα οποία παραδεκτως αλληλοσυμπληρώνονται, το Πενταμελές Εφετείο Λάρισας, που δίκασε ανεκκλήτως, σε σχέση με τον κατηγορούμενο Α., κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη ουσιαστική κρίση του, μετά από εκτίμηση και αξιολόγηση όλων των αποδεικτικών μέσων, τα οποία κατά κατηγορία εξειδικεύει και αναφέρει, κήρυξε ένοχο τον αναιρεσείοντα, τον καταδίκασε σε ποινή κάθειρξης και σε χρηματική ποινή, ενώ, στη συνέχεια, διέταξε την ισόβια απέλαση αυτού από τη χώρα. Για την απέλαση του κατηγορούμενου από τη χώρα το δικάσαν δικαστήριο, δεν διέλαβε στην προσβαλλόμενη απόφασή του, οποιαδήποτε αιτιολογία, παρά μόνο ότι «πρέπει να διαταχθεί η απέλαση του κατηγορούμενου από τη χώρα, μετά την έκτιση της ποινής του». Ενόψει αυτών, όμως, που δέχθηκε το Πενταμελές Εφετείο Αθηνών, καθόσον αφορά στη διάταξη περί απέλασης του αναιρεσείοντα, η προσβαλλόμενη απόφαση, έχει ελλιπή αιτιολογία, αφού, κατά την εφαρμογή του άρθρου 74 παρ. 1 ΠΚ και κατά την άσκηση της διακριτικής του εξουσίας για την απέλαση ή μη του αναιρεσείοντα, το δικάσαν δικαστήριο, δεν αναφέρει περιστατικά, που να δικαιολογούν την κρίση του για το αναγκαίο αυτής (απέλασης) και τα οποία ανάγονται στη βαρύτητα και στο είδος του εγκλήματος, στο χρόνο παραμονής του αναιρεσείοντα στο ελληνικό έδαφος, στην εν γένει συμπεριφορά αυτού, στο επάγγελμά του και στην ύπαρξη ή μη οικογένειας αυτού στην Ελλάδα.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που αφορά στη διάταξη της απέλασης του αναιρεσείοντα.

Διορισμός διερμηνέα

0694

ΑΠ 1125/2008 (ΣΤ΄ Ποινικό Τμήμα)

Δικαστές: Γ. Σαραντινός, αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου, Μ. Δέτσης-εισηγητή, Α.Λίτινα, Β. Λυκούδης και Γ. Γιαννούλης, αρεοπαγίτες

Αντεισαγγελέας: Αθ. Κονταξής

Δικηγόροι: Αθ. Βόγλη και Α. Στεφανάδης, δικηγόροι Αθηνών

Υποχρέωση αιτιολογίας όλων των αποφάσεων, των βουλευμάτων και των διατάξεων ανεξάρτητα του αν αυτό απαιτείται ειδικά από το νόμο ή εάν είναι οριστικές ή παρεμπόδιτες ή αν η έκδοσή τους επαφίεται στη διακριτική, ελεύθερη ή ανέλεγκτη κρίση του δικαστή που τις εξέδωσε – Υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου, όσον αφορά στη ειδική και εμπειριστατομένη αιτιολογία, η διάταξη του διευθύνοντος τη συζήτηση με την οποία διορίζεται ως διερμηνέας πρόσωπο, που δεν περιλαμβάνεται στον οικείο πίνακα – Κατά την πρόβλεψη του άρθρου 233 ΚΠΔ ο κατάλογος διερμηνέων καταρτίζεται από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών και ουδεμία σχετική αρμοδιότητα έχουν οι πρεσβείες

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παρ. 2 Συντάγματος

Άρθρα 138, 139, 171, 233 (όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2408/1996 «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 104, τ. Α΄) και 510 παρ. 1, στοιχεία α΄ και δ΄ ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Από τα πρακτικά της δίκης, κατά την οποία εκδόθηκε η απόφαση 1704/2005 του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών, με την οποία οι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν για : α)αγορά από κοινού και κατ' εξακολούθηση ακατέργαστης ινδικής κάνναβης, β)κατοχή από κοινού και κατ' εξακολούθηση της ίδιας ναρκωτικής ουσίας και γ)πώλησης από κοινού και κατ' εξακολούθηση της αυτής ναρκωτικής ουσίας, με τις επιβαρυντικές περιστάσεις ότι τις ανωτέρω πράξεις τέλεσαν κατ' επάγγελμα και κατά συνήθεια, σε ποινή ισόβιας κάθειρξης και χρηματική ποινή 50.000 ευρώ ο καθένας και διατάχθηκε η ισόβια απέλασή τους, μετά την οριστική έκτιση της ποινής τους ή την απόλυσή τους από

τη φυλακή, προκύπτει ότι, κατά την έναρξη της συζήτησης και μετά την εκφώνηση των ονομάτων των κατηγορουμένων «Ο Πρόεδρος, επειδή αντιλήφθηκε ότι οι κατηγορούμενοι δεν ομιλούν την ελληνική γλώσσα, αλλά την αγγλική, διόρισε ως διερμηνέα τον ευρισκόμενο στο ακροατήριο, ..., διότι δεν είναι εφικτός ο διορισμός διερμηνέα από τον κατάλογο διερμηνέων της οικείας Πρεσβείας».

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 233 παρ. 1 και 2, όπως η δεύτερη παράγραφος προστέθηκε με το άρθρο 2 παρ. 10 του Ν. 2408/1996, σε συνδυασμό με το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 139 ΚΠΔ, που προστέθηκε επίσης με τον ανωτέρω νόμο και ορίζει ότι «αιτιολογία απαιτείται σε όλες χωρίς εξαίρεση τις αποφάσεις, τα βουλεύματα και τις διατάξεις, ανεξάρτητα του αν αυτό απαιτείται ειδικά από το νόμο ή αν είναι οριστικές ή παρεμπόδιτες ή αν η έκδοσή τους αφήνεται στη διακριτική, ελεύθερη ή ανέλεγκτη κρίση του δικαστή που τις εξέδωσε», προκύπτει ότι και η διάταξη του διευθύνοντος τη συζήτηση, με την οποία διορίζεται ως διερμηνέας πρόσωπο, το οποίο δεν περιλαμβάνεται στον οικείο πίνακα, υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου αν περιέχει την επιβαλλόμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. **Β)** Η διάταξη όμως του Προέδρου για το διορισμό διερμηνέα εκτός του οικείου πίνακα, εκδόθηκε, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της δίκης, χωρίς να προτείνει σχετικώς ο εισαγγελέας της έδρας και δίχως να πάρουν το λόγο, εκθέτοντες τις απόψεις τους οι κατηγορούμενοι, με αποτέλεσμα να προκληθεί απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο. Εξάλλου και η αιτιολογία που περιέχεται στην προαναφερόμενη διάταξη του Προέδρου, δεν είναι ειδική και εμπειριστατωμένη, αφού δεν διαλαμβάνεται σ' αυτήν, ο λόγος που δικαιολογούσε το ανέφικτο του διορισμού του διερμηνέα από τον οικείο πίνακα, ήτοι, δεν προσδιορίζεται για ποια αιτία υπήρξε αδυναμία να διοριστεί άλλος διερμηνέας από τους περιλαμβανόμενους στον οικείο πίνακα, ούτε επί πλέον αναφέρεται κάποια επείγουσα περίπτωση που επέβαλε την πρόοδο της διαδικασίας με διερμηνέα εκτός του ανωτέρω πίνακα, ενώ, τέλος ακατανόητη τυγχάνει και η αναφορά «σε κατάλογο της οικείας πρεσβείας», ενόψει του ότι, κατά την πρόβλεψη του άρθρου 233 ΚΠΔ, ο οικείος κατάλογος καταρτίζεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών και ουδεμία σχετική αρμοδιότητα έχουν οι πρεσβείες.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση για απόλυτη ακυρότητα που συνέβη κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο και για έλλειψη της επιβαλλόμενης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.

Διευκόλυνση εισόδου και μεταφορά αλλοδαπών στην Ελλάδα

0695

ΑΠ 85/2008² (Ε΄ Ποινικό Τμήμα)

Δικαστές: Η.Κωνσταντινίδης, αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου, Κ. Κούκλης, Ε. Νικολόπουλος, Α.Λιανός – εισηγητής, και Β. Κυτέα, αρεοπαγίτες.

Αντεισαγγελέας: Ν. Μαύρος.

Δικηγόρος: Ν. Κυπριώτης, δικηγόρος Αθηνών

Αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης λόγω έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας – Για το αδίκημα της διευκόλυνσης εισόδου στη χώρα παράνομων αλλοδαπών απαιτείται να περιλαμβάνει η καταδικαστική απόφαση την εθνικότητα των μεταφερόμενων αλλοδαπών, αν είχαν το δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος καθώς και τη γνώση του αυτοργού για το γεγονός ότι οι μεταφερόμενοι από αυτόν δεν έχουν το δικαίωμα εισόδου στην Ελλάδα

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παράγραφος 3 Συντάγματος

Άρθρο 55 παρ. 1 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 91, τ. Α΄) όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 37 του Ν. 3153/2003³ «Ναυτική επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση και ρύθμιση άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας» (ΦΕΚ 153, τ. Α΄)

Άρθρο 139 και 510 παράγραφος 1, στοιχείο δ΄ Κ.Π.Δ.

Πραγματικά περιστατικά: Το Τριμελές Εφετείο Ιωαννίνων με την υπ' αριθ. 318/2006 απόφασή του δέχθηκε, κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, μετά από εκτίμηση και αξιολόγηση όλων των αποδεικτικών μέσων, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: «Στις 13.7.2003 ο κατηγορούμενος Α. στο ...από κοινού με τους συγκατηγορούμενους του (Β. και Γ.) μετέφερε προωθώντας στο εσωτερικό της χώρας αλλοδαπούς που δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος με σκοπό το παράνομο κέρδος και συγκεκριμένα ο ως άνω κατηγορούμενος προπορευόταν του υπ' αριθμ. κυκλ. ... αυτοκινήτου που οδηγούσε ο Β. και

² Δημοσιευμένη σε ΝοΒ 56, σελ. 1928.

³ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε το άρθρο 88 του Ν. 3386/2005 (ΦΕΚ 212, τ. Α΄).

μετέφερε με αυτό τέσσερις αλλοδαπούς παράνομα στο εσωτερικό της χώρας, με το υπ' αριθμ. .... Ι.Χ.Ε αυτοκίνητο ιδιοκτησίας του Γ. ο οποίος και το οδηγούσε, ως προπομπός με σκοπό την διευκόλυνση του οδηγού του αυτοκινήτου που τους ακολουθούσε, ο οποίος ως προαναφέρθηκε μετέφερε 4 λαθρομετανάστες από την περιοχή των Ιωαννίνων στην Αθήνα, αντί αμοιβής των 2.000 ευρώ συνολικά. Επομένως, πρέπει ο κατηγορούμενος να κηρυχθεί ένοχος της ως άνω αξιοποιούν πράξεως, με το ελαφρυντικό του άρθρου 84 παρ. 2α Π.Κ.

Ο κατηγορούμενος Α. Άσκησε αναίρεση παραπονούμενος ότι η απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Ιωαννίνων στερείται της απαιτούμενης κατά το Σύνταγμα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.

Σκεπτικό: Με αυτά που δέχθηκε το Τριμελές Εφετείο, δεν διέλαβε, την επιβαλλόμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, διότι δεν εκθέτει με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς λογικά κενά, όλα τα πραγματικά περιστατικά που συνήγαγε από τις αποδείξεις και συγκροτούν την αντικειμενική και την υποκειμενική υπόσταση του συγκεκριμένου εγκλήματος, καθώς και τους συλλογισμούς με βάση τους οποίους υπήγαγε τα περιστατικά αυτά στην αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 55 παρ. 1α του Ν. 2910/2001, που εφάρμοσε. Ειδικότερα α) δεν αναφέρεται η εθνικότητα των τεσσάρων μεταφερομένων αλλοδαπών β) δεν αιτιολογείται γιατί οι ανωτέρω αλλοδαποί δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος και γ) δεν αναφέρονται πραγματικά περιστατικά τα οποία να θεμελιώνουν τη γνώση του αναιρεσειόντος ότι οι μεταφερόμενοι τέσσερις αλλοδαποί δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στη χώρα.

Ενόψει των ανωτέρω το Δικαστήριο απεφάνθη ότι είναι βάσιμος ο λόγος αναίρεσης του άρθρου 510 παράγραφος 1 στοιχείο δ' του ΚΠΔ που προβάλλει ο κατηγορούμενος και πρέπει, κατά παραδοχή αυτού, να ανααιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, και στη συνέχεια πρέπει να παραπεμφθεί η υπόθεση για νέα συζήτηση στο ίδιο δικαστήριο, συγκροτούμενο από άλλους δικαστές, εκτός εκείνων που δίκασαν προηγουμένως (άρθρο 519 ΚΠΔ).

Κοινωνικά δικαιώματα αλλοδαπών

0696

ΑΠ 711/2008 (Β2 Πολιτικό Τμήμα)

Δικαστές: Σπ. Κολυβάς, αντιπρόεδρος, Ηλ. Γιαννακάκης Χρ. Αλεξόπουλος, Σπ. Ζιάκας, Ζ. Βασιλόπουλος, αρεοπαγίτες

Δικηγόροι: Μ. Δεληγιάννη για τον αναιρεσείοντα και Θ. Ρουmeliώτης για την αναιρεσίβλητη εταιρεία

Οι συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας, που συνάπτονται με αλλοδαπούς που emπίπτουν στη ρύθμιση του Ν. 2910/2001, μπορεί να είναι είτε αορίστου είτε ορισμένου χρόνου και ο χαρακτηρισμός αυτών ή καθορίζεται ρητώς από τους συμβαλλόμενους ή συνάγεται από το είδος της εργασίας και το σκοπό της συμβάσεως

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 648 και 669 ΑΚ

Άρθρα 19 παρ. 1, 7 και 8, 21 παρ. 1, 22 παρ. 1 και 3, 24 παρ. 1 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρο 559 παρ. 1 ΚΠολΔ

Πραγματικά περιστατικά: Η εναγομένη εταιρεία, που διατηρεί επιχείρηση εστιατορίου στην περιοχή «...» των Αθηνών, με το διακριτικό τίτλο «...», προσέλαβε την ... δυνάμει συμβάσεως εξαρτημένης εργασίας και για τις ανάγκες της επιχείρησής της, τον πολίτη Ρουμανίας, κύριον ..., που είχε άδεια παραμονής στην Ελλάδα και ήταν εφοδιασμένος με βιβλιάριο υγείας, προκειμένου να εργαστεί εκεί ως σερβιτόρος. Η ημεροχρονολογία πρόσληψης αυτού προκύπτει, εκτός των άλλων αποδεικτικών μέσων, και από την από ... βεβαίωση της εναγομένης, που χορηγήθηκε στον ενάγοντα σε ανύποπτο χρόνο και δη προγενέστερο της άσκησης της αγωγής.

Ο αναιρεσείων, πολίτης Ρουμανίας, με την από 13.1.2004 αγωγή του που συνεκδικάστηκε με την πρώτη από 29.10.2003 αγωγή αυτού, επικαλούμενος σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, καταρτισθείσα στις 22.9.1995, που καταγγέλθηκε από την αναιρεσίβλητη στις 20.11.2003 από εκδίκαση, για τους αναφερόμενους σ' αυτή λόγους, δηλαδή καταχρηστικώς και συνεπώς ακύρως, ζήτησε την επιδίκαση μισθών

υπερμερίας και επικουρικός τη συμπλήρωση της καταβληθείσης αποζημιώσεως. Με την υπ' αριθμ. 549/2006 απόφασή του το Εφετείο έκρινε ως μη νόμιμη την αγωγή αυτή και απέρριψε το σχετικό λόγο έφεσης του αναιρεσείοντα, διότι η επικαλούμενη από αυτόν σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, λόγω της ιδιότητάς του ως αλλοδαπού, ήταν εκ του νόμου ορισμένου χρόνου, μη δυναμένη να υπερβεί το χρόνο ισχύος της άδειας παραμονής του στην Ελλάδα, που κυμαίνεται από ένα έως τρία έτη.

Σκεπτικό: Α) Από τις διατάξεις των παραγράφων 1, 7 και 8 του άρθρου 19, 1 του άρθρου 21, 1 και 3 του άρθρου 22 και 1 του άρθρου 24 του Ν. 2910/2001 προκύπτει ότι οι συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας, που συνάπτονται με αλλοδαπούς που εμπίπτουν στη ρύθμιση του νόμου αυτού, μπορεί να είναι είτε αορίστου είτε ορισμένου χρόνου και ο χαρακτηρισμός αυτών ή καθορίζεται ρητώς από τους συμβαλλόμενους ή συνάγεται από το είδος της εργασίας και το σκοπό της συμβάσεως (άρθρα 648 και 669 ΑΚ). Αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή η σύμβαση εργασίας του αλλοδαπού είναι υποχρεωτικά βάσει του νόμου ορισμένης διάρκειας, δηλαδή όσο διαρκεί η άδεια εργασίας δε βρίσκει έρεισμα στις διατάξεις του παραπάνω νόμου, αφού η χορηγούμενη άδεια εργασίας και παραμονής έχει αποσυνδεθεί από τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας με συγκεκριμένο εργοδότη, δοθέντος ότι ο αλλοδαπός κατά το χρόνο που ισχύει η άδεια εργασίας του μπορεί να απασχοληθεί σε άλλον εργοδότη, αφού λυθεί η σύμβαση εργασίας με τον προηγούμενο. Άλλωστε, κατά τη διάταξη του άρθρου 24 παρ. 1 του παραπάνω νόμου σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου προβλέπεται μόνο προκειμένου για εποχιακή εργασία αλλοδαπού που δε διατηρεί μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα. **Β)** Το Εφετείο παραβίασε τις προαναφερόμενες ουσιαστικού δικαίου διατάξεις, αφού κατά τα προεκτεθέντα, η σύμβαση εργασίας αλλοδαπού δεν εμποδίζεται από τις εν λόγω διατάξεις να είναι αορίστου χρόνου.

Ο Άρειος Πάγος αναιρέσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

III. ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Δικαίωμα αλλοδαπών σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης

0697

732/2008 ΕφΑθηνών¹

Δικαστές: Γ. Σακκάς, πρόεδρος Εφετών, Ν. Τζαβάρα, εφέτης

Εισηγήτρια: Αικ. Νομικού, εφέτης

Δικηγόροι: Ελ. Γκέλης, Ανδρ. Γιαννακόπουλος, Κ. Ντεκούλης

Χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, ανήλικης, πολίτη Αλβανίας, λόγω θανάτου του πατέρα της σε αυτοκινητικό ατύχημα – Το δίκαιο της ιθαγένειας καθορίζει τα μέλη της οικογένειας ενώ το δίκαιο του τόπου τέλεσης του αδικήματος καθορίζει το δικαίωμα σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 14, 18, 26 και 932 ΑΚ

Πραγματικά Περιστατικά: Με την υπ' αριθμ. 4984/2006 το Πρωτοδικείο Αθηνών έκανε δεκτή κατ' ουσίαν την από 15.4.2005 αγωγή περί επιδικάσεως στους ενάγοντες χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης και μόνον κατά το τμήμα της που αφορούσε την νομίμως εκπροσωπούμενη ανήλικη θυγατέρα του θανόντος. Συνεπώς, το παρόν Δικαστήριο, λόγω του μεταβατικού αποτελέσματος της εφέσεως, θα ελέγξει τη βασιμότητα των λόγων των εφέσεων μέσα στα πλαίσια του προσβαλλόμενου μ' αυτές τμήματος της εκκαλουμένης, και πιο συγκεκριμένα μόνο την αξίωση της ανήλικης, περί επιδικάσεως σ' αυτήν από τις εναγόμενες, χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης, και της αντίστοιχης παρεμπίπτουσας αγωγής (αναγωγής) της εκκαλούσας ασφαλιστικής εταιρείας.

Σκεπτικό: Α) Σε περίπτωση αγωγής συζύγου και τέκνου αλλοδαπού (Αλβανού) θανατωθέντος σε ατύχημα, με την οποία αξιώνεται χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, της συζύγου και του τέκνου (αλλά και των λοιπών συγγενών) του θανόντος, για την κρίση του θέμα-

---

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: δημοσιευμένη στην «Επιθεώρηση Συγκοινωνιακού Δικαίου» (έτος 2008, σελίδα 29) και με σχόλιο του Ηλ. Κωνσταντόπουλου στο ΝοΒ 56, σελίδα 884.

τος, αν είναι ή όχι, κάποιος εκ των εναγόντων και αξιούντων την ως άνω χρηματική ικανοποίηση, μέλος της ίδιας οικογένειας με τον θανατωθέντα, όπως απαιτείται κατ' άρθρου 932 ΑΚ, καθίσταται αναγκαία η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 14 και 18 ΑΚ, κατά τις οποίες, τόσο οι προσωπικές σχέσεις των συζύγων, όσο και οι σχέσεις γονέων και τέκνων, ρυθμίζονται κατά σειράν: 1. από το δίκαιο της τελευταίας κατά τη διάρκεια του γάμου ιθαγένειας τους, εφόσον ένας την διατηρεί, 2. από το δίκαιο της τελευταίας, κατά τη διάρκεια του γάμου, κοινής συνήθους διαμονής τους, και 3. από το δίκαιο προς το οποίο συνδέονται περισσότερο (βλέπε ΑΠ 852/2004 ΕλΔνη 47.1347, ΕφΑΘ 1051/2006 ΣΕΣυγκΔ 2007.276, ΕφΑΘ 6824/2000 ΕλΔνη 42.479). **Β)** Η διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ που προβλέπει την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης στην οικογένεια του θύματος λόγω ψυχικής οδύνης δεν προσδιορίζει την έννοια του όρου «οικογένεια του θύματος». Κατά την έννοια όμως της εν λόγω διατάξεως, που απορρέει από το σκοπό της θεσπίσεως της, στην οικογένεια του θύματος περιλαμβάνονται οι εγγύτεροι και στενώς συνδεδεμένοι συγγενείς του θανατωθέντος, που δοκιμάστηκαν ψυχικά από την απώλεια του, και προς ανακούφιση του ηθικού πόνου αυτών στοχεύει η διάταξη αυτή, αδιαφόρως αν συζούσαν μαζί του ή διέμεναν χωριστά (Ολ. ΑΠ 21/2000). Έτσι, στην οικογένεια του θύματος, στα πρόσωπα που δικαιούνται σε περίπτωση θανατώσεως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης περιλαμβάνονται: α) οι γονείς, β) τα τέκνα γ) οι ανιόντες και κατιόντες, δ) οι αδελφοί, αμφιθαλείς και ετεροθαλείς, ε) ο σύζυγος ή η σύζυγος στ) οι αγχιστείες συγγενείς πρώτου βαθμού όπως είναι ο πεθερός, πεθερά, γαμβρός από κόρη, νύφη από υιό, καθώς και τα τέκνα του ενός συζύγου που γεννήθηκαν από άλλο γάμο, τα οποία σε περίπτωση θανατώσεως του συζύγου του δευτερογάμου γονέα τους δικαιούνται χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης (βλέπε ad hoc ΑΠ 795/2004 ΕλΔνη 47.1346, ΑΠ 749/2000 ΕλΔνη 42.76, ΑΠ 758/2000 ΕλΔνη 42.76). **Γ)** Επομένως, η αξίωση της ανήλικης για χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, θα κριθεί κατά το Ελληνικό δίκαιο, λόγω της τέλεσης του αδικήματος στην Ελλάδα, ενώ, για το ποια πρόσωπα ανήκουν στην οικογένεια του θανόντος, και εντεύθεν δικαιούνται της κατ' άρθρο 932 ΑΚ χρηματικής ικανοποιήσεως, θα κριθούν κατά το Αλβανικό δίκαιο, αφού όπως αποδείχθηκε από τα ίδια αποδεικτικά μέσα, και ο θανών και η σύζυγος του και η ανήλικη έχουν την Αλβανική ιθαγένεια. Από την προσκομιζόμενη από την εφεσίβλητη ανήλικη, γνωμοδότηση του Ελληνικού Ινστιτούτου Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου όμως, προκύπτει ότι το Αλβανικό Δίκαιο, δεν αναγνωρίζει στους συγγενείς του θανόντος το δικαίωμα να αξιώσουν από τον υπαίτιο της θανατώσεως του συγγενούς τους χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης.

Το Εφετείο απεφάνθη ότι μη ρυθμιζόμενοι του ζητήματος από το υπαγορευόμενο από τα άρθρα 14 και 18 του ΑΚ δίκαιο, δηλαδή το Αλβανικό, το ζήτημα θα ρυθμιστεί από το κατά σειράν δεύτερο δίκαιο των άρθρων 14 και 18 του ΑΚ, το οποίο, τόσο όσο αφορά στους συζύγους, όσο και όσον αφορά τις σχέσεις γονέων - τέκνων, είναι το δίκαιο της τελευταίας κοινής - συνήθους διαμονής τους, το οποίο στην προκειμένη περίπτωση είναι το Ελληνικό Δίκαιο, αφού η τελευταία κοινή διαμονή της ανήλικης και των γονέων της ήταν η Ελλάδα. Ως εκ τούτου, η ανήλικη θυγατέρα του θανόντος, συμπεριλαμβάνεται στα πρόσωπα που ανήκουν στην οικογένεια του, και, εφ' όσον αποδειχθεί ότι συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις της 932 ΑΚ, δικαιούται χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης για το θάνατο του πατέρα της.

0698

2896/2008 ΕφΑθηνών²

Δικαστές: Αρχ. Νικολοπούλου, πρόεδρος Εφετών, Αρτ. Παναγιώτου, εφέτης

Εισηγήτρια: Αικ. Κρυσταλλίδου-Μωρέση, εφέτης

Δικηγόροι: Ελ. Γκέλης, Ανδρ. Γιαννακόπουλος, Κ. Ντεκούλης

Χρηματική ικανοποίηση της οικογένειας πολίτη Πακιστάν που αποβίωσε στην Ελλάδα λόγω τροχαίου ατυχήματος – Εκπροσώπηση των συγγενών του ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων με ειδικό συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο – Η συγγενική ιδιότητα πρέπει να αποδεικνύεται κατ' ουσίαν σύμφωνα με το αλλοδαπό δίκαιο – Το δικαίωμα των συγγενών σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης κρίνεται σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας του αδικήματος

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 26 και 932 ΑΚ

Πραγματικά Περιστατικά: Την 3.3.2005 και ώρα 17:20 ο... οδηγώντας το χωρίς αριθμό κυκλοφορίας ποδήλατο του, εκινείτο στο χωμάτινο έρεισμα που υπάρχει παραπλεύρως του οδοστρώματος της Λ. Αθηνών - Λαυρίου, (οδού διπλής κατευθύνσεως συνολικού πλάτους 6,80 μέτρων με μια λωρίδα ανά κατεύθυνση) με πορεία από το Λαύριο προς την Αθήνα, ακολουθώντας το φίλο και ομοεθνή του..., που ομοίως επέβαινε επί ποδηλάτου. Την ίδια χρονική στιγμή, ο ... οδηγώντας το με αριθμό κυκλοφορίας ... ΙΧΦ αυτοκίνητο ιδιοκτησίας του, κινείτο επί της παραπάνω Λεωφόρου με ομόρροπη πορεία προς τους άνω ποδηλάτες. Όταν το όχη-

² Σημείωση της επιμελήτριας: δημοσιευμένη στην «Επιθεώρηση Συγκοινωνιακού Δικαίου» (έτος 2008, σελίδα 142) και με σχόλιο του Ηλ. Κωνσταντόπουλου στο ΝοΒ 56, σελίδα 1807.

μα αυτό έφθασε στο ύψος τους 27,5 χιλιομέτρου της οδού αυτής, που στο συγκεκριμένο σημείο είναι ευθεία, το οδόστρωμα ήταν βατό επικρατούσε καλοκαιρία και φως ημέρας και η κυκλοφορία των οχημάτων ήταν κανονική, όπου εκινούντο (πάντοτε εκτός του οδοστρώματος) οι δύο ποδηλάτες ακολουθώντας ο ένας τον άλλο, εξετράπη χωρίς εμφανή λόγο της πορείας του προς τα δεξιά, εισήλθε στο χωμάτινο έρεισμα και συγκρούστηκε με τα ποδήλατα παρασύροντας τα και τραυματίζοντας τους αναβάτες τους, τον δε ... θανάσιμα, δεδομένου ότι αυτός υπέστη βαριά κρανιοεγκεφαλική κάκωση κατά το ατύχημα και θλάσεις πνευμόνων συνεπεία των οποίων (ως μόνης ενεργού αιτίας) επήλθε ο θάνατος του την 21.3.2035 σύμφωνα και με την από 2.3.2005 ιατροδικαστική έκθεση νεκροψίας - νεκροτομής του ιατροδικαστή .... Αυτόπτης μάρτυς των συνθηκών του ατυχήματος που μνημονεύεται και στην έκθεση αυτοψίας της τροχαίας που επελήφθη τούτου είναι ο ..., ο οποίος εκινείτο στο αντίθετο ρεύμα και λεπτομερώς περιγράφει, στην αυθημερόν δοθείσα προανακριτική του κατάθεση, την αιφνίδια εκτροπή του αυτοκινήτου του ... προς το χωμάτινο έρεισμα στα δεξιά του, την παράσυρση των ποδηλάτων από αυτό και την εκτίναξη των αναβατών τους σε απόσταση 15 περίπου μέτρων, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την από 20.3.2005 προανακριτική κατάθεση του ..., αλλά και από τα ευρήματα που καταγράφονται στην έκθεση αυτοψίας της τροχαίας και το πρόχειρο σχεδιάγραμμα.

Όντας κάτοικοι Πακιστάν, εκπροσωπούμενοι από συνήγορο δυνάμει ειδικού συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου, η σύζυγος, οι γονείς και τα αδέρφια του αλλοδαπού πολίτη που τραυματίστηκε θανάσιμα άσκησαν αγωγή ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, το οποίος έκρινε ότι, αποκλειστικά υπαίτιος του τροχαίου ατυχήματος και των εντεύθεν συνεπειών είναι ο υπέργηρος ... ηλικίας ήδη 84 ετών, ο οποίος οδηγούσε χωρίς σύνεση και με διαρκώς τεταμένη την προσοχή του και χωρίς να ασκεί τον πλήρη έλεγχο του οχήματος του, ώστε να μπορεί κάθε στιγμή να εκτελεί τους απαιτούμενους χειρισμούς, αντί δε να κινηθεί επί του οδοστρώματος εκτράπηκε της πορείας του, εισήλθε στο χωμάτινο έρεισμα και επέπεσε επί των οδηγών των ποδηλάτων (άρθρα 12 παρ. 1, 19 παρ. 1, 16 παρ. 1 ΚΟΚ), οι οποίοι εκινούντο κανονικώς επί του βατού αυτού ερείσματος όπως είχαν υποχρέωση σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 2 ΚΟΚ. Αντίθετα δεν αποδείχθηκε από κανένα αποδεικτικό στοιχείο ότι βαρύνει τον θανόντα ... οποιαδήποτε ευθύνη ως προς την επίδικη σύγκρουση, όπως αβάσιμα ισχυρίζονται η εναγομένη ασφαλιστική εταιρεία. Η εκδοχή της αιφνίδιας εισόδου των ποδηλάτων προς τα αριστερά, εντός του οδοστρώματος, έμπροσθεν της πορείας του φορτηγού του ..., όπως ο ίδιος ισχυρίστηκε απολογούμενος προανακριτικά, δεν επιβεβαιώνεται από άλλα στοιχεία, αλλά αντίθετα ανατρέπεται τόσο από την προαναφερόμενη

κατάθεση του αυτόπτη μάρτυρα και τα λοιπά προμνημονευόμενα ευρήματα της τροχαίας. Σημειώνεται εδώ ότι ο ... κρίθηκε ένοχος για το αδίκημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια του... (και της σωματικής βλάβης του άλλου ποδηλάτη) από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών, το οποίο του επέβαλε συνολική ποινή φυλακίσεως 2 ετών και 4 μηνών με την με αρ. 11123/07 απόφαση του. Ο ισχυρισμός εξάλλου ότι ο θανών συντέλεσε κατά ποσοστό 90% στην επέλευση του θανάτου του, διότι δεν φορούσε προστατευτικό κράνος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, εφόσον ο θάνατος του οφείλεται και στη θλάση των πνευμόνων, που υπέστη (πέραν της κρανιοεγκεφαλικής κακώσεως) κατά το ατύχημα, όπως προκύπτει και από την παραπάνω ιατροδικαστική έκθεση νεκροψίας-νεκροτομής. Άλλωστε σύμφωνα με τον ισχύοντα κατά το χρόνο του ατυχήματος Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, υποχρέωση να φέρουν κράνος είχαν μόνο οι οδηγοί μοτοσικλετών και όχι ποδηλάτων όπως εν προκειμένω ο θανών.

Οι ενάγοντες κατέθεσαν ενώπιον του δικαστηρίου το από 13.3.2008 πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, που έχει θεωρηθεί από τη δικαστική αρχή στο Γκουζρατ του Πακιστάν, έχει επικυρωθεί την ίδια ημεροχρονολογία από το συμβολαιογράφο του Γκουζρατ ... και προσκομίζεται σε επίσημη μετάφραση από το παρ' υμίν Υπουργείο Εξωτερικών. Επομένως, αποδείχθηκε ότι οι ενάγοντες (τους οποίους εκπροσωπεί ο παραστάς στην παρούσα δίκη δικηγόρος ... δυνάμει του από 13.3.2006 ειδικού πληρεξουσίου της συμβολαιογράφου ομοίως προσκομιζόμενου σε επίσημη μετάφραση από την οικεία υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών), κάτοικοι του χωριού Κιρανβάλα Τζαμιού Μπόλα Γκουζρατ του Πακιστάν, είναι συγγενείς του θανόντος ..., ηλικίας κατά το χρόνο του θανάτου του 34 ετών, ο οποίος εργαζόταν νόμιμα στην Ελλάδα δυνάμει της με αρ .... άδειας εργασίας του Νομάρχη Αθηνών. Ειδικότερα η πρώτη ενάγουσα είναι η χήρα του (νόμιμη σύζυγος του όσο βρισκόταν στη ζωή, ο δεύτερος και η τρίτη είναι πατέρας και μητέρα του αντίστοιχα και οι λοιποί ενάγοντες αδέρφια του (αμφιθαλή). Κατά την κρίση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η συγγενική ιδιότητα αποτελεί στοιχείο που συναρτάται με την νομιμότητα του γάμου από τον οποίο προέρχεται η επικαλούμενη συγγένεια, το στοιχείο δε τούτο, ενόψει και ότι ο θανών ήταν αλλοδαπός (υπήκοος Πακιστάν) στηρίζεται στο Πακιστανικό δίκαιο. Εφόσον λοιπόν αποδείχθηκε ότι υπήρχε μεταξύ των εναγόντων και του θανόντος σχέση συζύγου, γονέων και αδελφών, όπως άλλωστε και η αρμόδια πακιστανική αρχή βεβαιώνει στο προαναφερόμενο σε επίσημη μετάφραση έγγραφο της, κάνοντας μνεία ότι οι παραπάνω αποτελούν την πραγματική οικογένεια του αποβιώσαντος, αυτοί δικαιούνται να ζητήσουν ψυχική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης για το θάνατο του συζύ-

γου, υιού και αδελφού τους, θέμα που κρίνεται ως εκ του τόπου του ατυχήματος κατά το ελληνικό δίκαιο (άρθρα 26, 932 ΑΚ).

Τόσον οι ενάγοντες όσο και οι εναγόμενοι άσκησαν έφεση κατά της απόφασης που εξέδωσε το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Μεταξύ άλλων, οι εναγόμενοι ισχυρίστηκαν ανυπαρξία της αποδειχθείσας συγγενικής σχέσης των εναγόντων με το θύμα του τροχαίου ατυχήματος. Περαιτέρω, η ασφαλιστική εταιρεία του υπαίτιου του τροχαίου ατυχήματος αιτήθηκε με την έφεση την απόρριψη της αγωγής με το σκεπτικό ότι το πακιστανικό δίκαιο δεν προβλέπει το θεσμό της χρηματικής ικανοποίησης.

Σκεπτικό: Α) Διαφορετικό είναι το ζήτημα ποιος έχει στη συγκεκριμένη περίπτωση τη συγγενική ιδιότητα (που πρέπει να αποδεικνύεται κατ' ουσίαν) σύμφωνα με το αλλοδαπό δίκαιο και άλλο το ζήτημα εάν δικαιούνται οι συγγενείς (σύζυγος, γονείς, αδέρφια) ως οικογένεια του θανόντος, όπως απαιτεί το δίκαιο της χώρας του αδικήματος, χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης. Δεν έσφαλε το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο που έκρινε (έστω και με ελλιπή αιτιολογία, που συμπληρώνεται με την παρούσα), ότι οι λόγοι της συγγενικής σχέσης (η οποία άλλωστε δεν αμφισβητήθηκε από την εναγομένη), αποτελούν την οικογένεια του θανόντος και εντεύθεν δικαιούνται χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι, ότι η εκκαλούσα δεν επικαλείται παράβαση συγκεκριμένου κανόνα του Πακιστανικού δικαίου με βάση τον οποίο δεν υπήρχε η αποδειχθείσα συγγενική σχέση. **Β)** Ενόψει των συνθηκών κάτω από τις οποίες έλαβε χώρα το ατύχημα, της αποκλειστικής υπαιτιότητας του οδηγού του ζημιογόνου αυτοκινήτου, της ηλικίας του θανατωθέντος, του ψυχικού δεσμού που αυτός είχε αναπτύξει με τους ενάγοντες συγγενείς του, της κοινωνικής θέσης και της οικονομικής κατάστασης των διαδίκων φυσικών προσώπων, το Δικαστήριο κρίνει ότι οι ενάγοντες υπέστησαν πράγματι ψυχική οδύνη από τον αιφνίδιο θάνατο του. Επομένως, δεν έσφαλε το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο που έκρινε τα ίδια. **Γ)** Ομοίως πρέπει να απορριφθεί λόγος της έφεσης της εναγομένης ασφαλιστικής εταιρείας με τον οποίο ζητείται η απόρριψη της αγωγής, διότι δεν προβλέπεται ο θεσμός της χρηματικής ικανοποίησης στο Πακιστανικό δίκαιο (λόγος που ερείδεται επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, εφόσον εφρμοστέο επί του θέματος αυτού είναι το Ελληνικό δίκαιο βλέπε και σχόλια Μ. Μαργαρίτη στην ΑΠ 3/2007 ΝοΒ 55, σελ. 1240).

Το Εφετείο επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

IV. ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΣΑΜΟΥ

Διορισμός επιτρόπου για ανήλικο ασυνόδευτο αιτούντα άσυλο

0699

178/2008 Μονομελές Πρωτοδικείο Σάμου

Δικαστής: Αθ. Κουμούρη, πρωτοδίκης

Η έννοια της κατοικίας κατά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο είναι διάφορη της έννοιας της κατοικίας του άρθρου 51 ΑΚ: έχει την έννοια της συνήθους διαμονής, έννοια δηλαδή πραγματική, που εύκολα μπορεί να προσδιορισθεί και εξαρτάται περισσότερο από τα πραγματικά περιστατικά που συνδέουν ένα άτομο με μια συγκεκριμένη χώρα – Η επιτροπεία καθώς και κάθε άλλη επιμέλεια διέπεται από το δίκαιο της ιθαγένειας: κατά τη διάταξη του άρθρου 12 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων η προσωπική κατάσταση των προσφύγων διέπεται από τους νόμους της χώρας κατοικίας ή ελλείπει κατοικίας από τους νόμους της χώρας διαμονής τους

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 12 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων
Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 1 περ. στ' και ζ', 18 και 19 του Π.Δ. 220/2007 ««Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕΛ 31/6.2.2003)» (ΦΕΚ 251, τ. Α')

Άρθρο 24, 51 και 1591 επ. ΑΚ

Άρθρο 3 παρ. 1, 739, 740 και 786 ΚΠολΔ

Άρθρο 19 παρ. 4, εδ. β' του Ν. 2521/1997 «Ειδικό μισθολόγιο δικαστικών λειτουργών, μισθολόγια κύριου προσωπικού Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και ιατροδικαστών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 174, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Στις 7-6-2008 εντοπίστηκε και συνελήφθη από άνδρες του Αστυνομικού Τμήματος Καρλοβασίου Σάμου ο ανήλικος S. N. του S. και της N. που γεννήθηκε την 1-1-1998 στο Αφγανιστάν, ο οποίος εισήλθε παράνομα στη χώρα, στερούμενος ταξιδιωτικών εγγράφων, χωρίς να συνοδεύεται από κάποιο συγγενή ή οικείο ή από κά-

ποιο δικαιούμενο από το νόμο πρόσωπο. Ο ως άνω ανήλικος διαμένει στο Κέντρο Κράτησης Λαθρομεταναστών Σάμου. Με την από 30.6.2008 πράξη του, ο Αντεισαγγελέας Πρωτοδικών Σάμου, που ορίστηκε προσωρινός επίτροπος αιτήθηκε από το Δικαστήριο να ορίσει επίτροπο για τον προαναφερόμενο ασυνόδευτο ανήλικο.

Σκεπτικό: Α) Με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του ΚΠολΔ, με την οποία ορίζεται ότι στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων υπάγονται Έλληνες και αλλοδαποί, εφόσον υπάρχει αρμοδιότητα ελληνικού δικαστηρίου, καθιερώνεται ως κανόνας η διεθνής δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων και επί ιδιωτικών διεθνών διαφορών, εφόσον αυτές συνδέονται με την ελληνική πολιτεία, με στοιχείο θεμελιωτικό αρμοδιότητας ελληνικού δικαστηρίου, κατά τις περί γενικών και ειδικών δωσιδικιών διατάξεις. Στην περίπτωση αυτή, τα ελληνικά δικαστήρια εφαρμόζουν επί του δικονομικού μεν πεδίου, αποκλειστικώς το ελληνικό δικονομικό δίκαιο, επί δε του πεδίου του ουσιαστικού δικαίου, το από τις διατάξεις του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου υποδεικνυόμενο ως εφαρμοστέο δίκαιο (ΑΠ 108/ 1988 ΕλλΔνη 29, 1392). Κατά το άρθρο 24 ΑΚ, όπως ίσχυε πριν την τροποποίηση του με το άρθρο 14 του Ν. 2447/1996 (για την εφαρμογή της αρχής της μη αναδρομικότητας του νόμου σε σχέσεις που γεννήθηκαν πριν την εισαγωγή του, που θεσπίζεται με το άρθρο 2 ΑΚ και στους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, εφόσον με το νόμο δεν ορίζεται διαφορετικά, βλ. Γ. Μαριδάκη, ι.δ.δ. τόμος 1ος σελ. 67 κα, 110, Μ. Κρίσπης, ι.δ.δ. Γεν. μέρος σελ. 70 κα, 106, Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου, Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Ε. Βασιλακάκη, ι.δ.δ. σελ. 41, Βαθρακοκύλη, Ερμην. ΑΚ, άρθ. 2 σελ. 32), η επιτροπεία, καθώς και κάθε άλλη επιμέλεια, διέπονται από το δίκαιο της ιθαγένειας. Ελληνικό Δικαστήριο μπορεί να διορίσει επίτροπο ή άλλο επιμελητή για αλλοδαπό που κατοικεί στην Ελλάδα. Αν διαμένει ή έχει περιουσία στην Ελλάδα, μπορεί να ληφθούν μόνο προσωρινά μέτρα. Με τη διάταξη της παραγράφου 2 του ως άνω άρθρου 24 ΑΚ, καθιερώνεται κανόνας δικονομικού διεθνούς δικαίου (Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, ο.π. σελ. 244) που εμπεδώνει τη διεθνή δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων σε θέματα επιτροπείας αλλοδαπού στην ύπαρξη κατοικίας στην Ελλάδα. Ως κατοικία, κατά την, κατά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, έννοια της, δεν νοείται η κατοικία του άρθρου 51 ΑΚ, ούτε η αναγκαία κατοικία οποιασδήποτε μορφής, αλλά, λόγω του διάφορου σκοπού που εξυπηρετεί, έχει την έννοια της συνήθους διαμονής, έννοια δηλαδή πραγματική, η οποία εύκολα μπορεί να προσδιορισθεί (επειδή προϋποθέτει μια μακρά παραμονή σε ένα τόπο) και εξαρτάται λιγότερο από κάποιο κανόνα δικαίου και περισσότερο από τα πραγματικά περιστατικά που συνδέουν ένα άτομο με μία συγκεκριμένη χώρα (ΑΠ 803/2000 Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών

NOMΟΣ, ΕφαΘ 7226/1998 ΕλλΔνη 1999, 1757, Μαριδάκης, ό.π. τόμ. 1ος σελ. 260, επόμ. τομ. 2ος σελ. 231-232, Κρίσπης, ό.π. σελ. 280 επομ., Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, προβλήματα εφαρμοστέου δικαίου στις σχέσεις γονέων και τέκνων κλπ. σελ. 135 επομ.). Περαιτέρω, το άρθρο 12 του Ν.Δ. 3989/1959 «Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων», προβλέπει ότι η προσωπική κατάσταση των προσφύγων διέπεται υπό των νόμων της χώρας κατοικίας ή, εν ελλείψει κατοικίας, υπό των νόμων της χώρας της διαμονής αυτών. Β) Η υπόθεση αρμοδίως καθ' ύλην και κατά τόπον φέρεται για να δικαστεί από το Δικαστήριο αυτό με την προκειμένη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας (άρθρα 739, 740 και 796 ΚΠολΔ, όπως τα δύο τελευταία αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 39 και 40 αντιστοίχως του Ν. 2447/1996) και είναι νόμιμη, στηριζόμενη στις προμνησθείσες, στη μείζονα σκέψη της παρούσας, διατάξεις και σε αυτές των άρθρων 1591 επ. ΑΚ, 1 περ. στ' και ζ' , 18 και 19 Π.Δ. 220/2007 και επομένως, πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω και κατ' ουσία. Γ) Ενόψει των ανωτέρω, παρίσταται ανάγκη διορισμού επιτρόπου για την προστασία αυτού και την εν γένει ομαλή σωματική και ψυχική ανάπτυξή του. Κατάλληλο πρόσωπο για το λειτουργήμα της επιτρόπου κρίνεται η Α.Α., Επιμελήτρια Ανηλίκων Σάμου του Δικαστηρίου Ανηλίκων Σάμου. Τα έργα του εποπτικού συμβουλίου θα ασκεί ο Ειρηνοδίκης (άρθρο 1635 ΑΚ). Σημειώνεται ότι, στην προκειμένη περίπτωση δεν έχει γνωμοδοτήσει σχετικά η από το άρθρο 1593 ΑΚ προβλεπόμενη κοινωνική υπηρεσία. Το γεγονός αυτό όμως, δεν πρέπει να εμποδίσει το διορισμό του επιτρόπου, δεδομένου ότι η έκθεση της υπηρεσίας αυτής δεν είναι δεσμευτική, αλλά συνεκτιμάται από το Δικαστήριο και η παράλειψη της προσαγωγής της δεν δημιουργεί τυπικό απαράδεκτο για τη συζήτηση της υπόθεσης και την έκδοση σχετικής απόφασης (άρθρο 19 παρ. 4 εδ. β' 2521/1997). Κατ' ακολουθίαν, των ανωτέρω πρέπει να οριστεί το προαναφερόμενο πρόσωπο επίτροπος του ανωτέρω ανήλικου, όπως ειδικότερα ορίζεται στο διατακτικό της απόφασης. Τέλος, η Γραμματέας αυτού του Δικαστηρίου πρέπει να καταχωρήσει την παρούσα απόφαση στο ειδικό δημόσιο βιβλίο που τηρείται στη γραμματεία αυτού του Δικαστηρίου και να επιδώσει αυτή στην επίτροπο (άρθρο 1598 ΑΚ).

Το Δικαστήριο διόρισε την κυρία Α.Α. Επιμελήτρια Ανηλίκων, επίτροπο του ανήλικου ασυνόδευτου Αφγανού, διόρισε τον Ειρηνοδίκη υπεύθυνο για την άσκηση των έργων του εποπτικού συμβουλίου, διέταξε το Γραμματέα να καταχωρήσει το διατακτικό της απόφασής του στο ειδικό βιβλίο που τηρείται στη Γραμματεία του Δικαστηρίου και να επιδώσει την απόφαση στην επίτροπο.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

I

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ¹

Άρθρο 3

Απαγόρευση των βασανιστηρίων

0700

Υπόθεση Saadi κατά Ιταλίας (28.2.2008²)

Δικαστές: Jean-Paul Costa, πρόεδρος, Christos Rozakis, Nicolas Bratza, Boštjan M. Zupančič, Peer Lorenzen, Françoise Tulkens, Loukis Loucaides, Corneliu Bîrsan, Nina Vajić, Vladimiro Zagrebelsky, Alvin Gyulumyan, Khanlar Hajiyev, Dean Spielmann, Egbert Myjer, Sverre Erik Jebens, Ineta Ziemele, Isabelle Berro-Lefèvre, δικαστές

Δικηγόροι: S. Clementi, δικηγόρος Μιλάνου, για τον προσφεύγοντα, N. Lettieri, της Νομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών για την Ιταλία και A

---

¹ Οι αποφάσεις που παρατίθενται είναι οριστικές κατά την έννοια του άρθρου 44 παρ. 2 (υπό τον «Τίτλο II – Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου») του Ν. 2400/1996. Στον τίτλο κάθε απόφασης παρατίθεται η ημερομηνία έκδοσής της. Επίσης, στο τέλος κάθε απόφασης αναφέρονται στοιχεία που αφορούν στην εκτέλεση της απόφασης αφού αυτή καταστεί οριστική (για περισσότερες πληροφορίες για την πορεία της εκτέλεσης των αποφάσεων βλέπε στον ιστότοπο http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/execution/ του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου).

Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 621 της παρούσας έκδοσης. Απόδοση των αποφάσεων στην ελληνική: Έρικα Καλαντζή.

² Προσφυγή No. 37201/06. Απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης του Δικαστηρίου. Για το κείμενο της απόφασης στην αγγλική και στη γαλλική βλέπε www.echr.coe.int/ECHR/EN/hudoc.

Σημείωση της επιμελήτριας: Ενώπιον του Δικαστηρίου εκκρεμούν δύο ακόμη υποθέσεις που αφορούν στον κίνδυνο της κακομεταχείρισης που ενέχει η απέλαση στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας: *Ramzy κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 25424/05 ενώπιον του Τρίτου Τμήματος του Δικαστηρίου) και *A. κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 4900/06).

Fitzgerald, για το Υπουργείο Δικαιοσύνης του Ηνωμένου Βασιλείου και S. Braviner-Roman για το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου

Παραίτηση του Τμήματος στο οποίο εισήχθη η υπόθεση προς εκδίκαση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης ενόψει του σοβαρού ζητήματος που τίθεται για την ερμηνεία της Σύμβασης – Απόρριψη αιτήματος άσυλου για λόγους εθνικής ασφάλειας – Κίνδυνος βασανιστηρίων του απορριφθέντα αιτούντα άσυλο στην περίπτωση της εκτέλεσης της απόφασης που διατάσσει την απέλασή του στην Τυνησία – Δικαίωμα στο άσυλο κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Δικαίωμα των κρατών να ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από το έδαφός τους – Απόλυτη η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της σκληρής ή απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας – Το βάρος της απόδειξης της απαγορευμένης από το άρθρο 3 μεταχείρισης ενόπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνει υπόψη για την αξιολόγηση του κινδύνου της κακομεταχείρισης – Στην περίπτωση που ο προσφεύγων δεν έχει απελαθεί κρίσιμος χρόνος για την αξιολόγηση του κινδύνου της κακομεταχείρισης είναι αυτός της διαδικασίας ενόπιον του Δικαστηρίου – Διάκριση της έννοιας των βασανιστηρίων από την έννοια της σκληρής ή απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας – Επίπεδο της σοβαρότητας της κακομεταχείρισης για την υπαγωγή της στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης – Η προστασία του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι ευρύτερη από αυτήν των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Καθεστώς των Προσφύγων

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 30, 36 παράγραφος 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

(Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α')

όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11

(Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρα 1 Α (2), 32 και 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

(Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος Saadi, γεννήθηκε το 1974 στην Τυνησία και ζει στο Μιλάνο. Εισήλθε στην Ιταλία σε άγνωστη ημεροχρονολογία μεταξύ 1996 και 1999, και ήταν κάτοχος άδειας διαμονής για «οικογενειακούς λόγους» που εκδόθηκε από τις

αστυνομικές αρχές της Μπολόνια στις 29.12.2001. Η άδεια αυτή έληξε στις 11.10.2002.

Α. Η ποινική δίωξη κατά του προσφεύγοντα στην Ιταλία και την Τυνησία

Στις 9.10.2002, ο προσφεύγων συνελήφθη κατηγορούμενος μεταξύ άλλων για συμμετοχή στη διεθνή τρομοκρατία και διατάχθηκε η προφυλάκισή του. Παραπέμφθηκε σε δίκη με άλλους πέντε κατηγορούμενους ενώπιον του Κακουργιοδικείου του Μιλάνου.

Ειδικότερα, σε βάρος του προσφεύγοντα απαγγέλθηκαν τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη αφορά σύσταση εγκληματικής οργάνωσης για τέλεση πράξεων βίας (συμπεριλαμβανομένων επιθέσεων με εκρηκτικά) εκτός της Ιταλίας με σκοπό την εξάπλωση της τρομοκρατίας. Κατά την κατηγορούσα αρχή, από το Δεκέμβριο του 2001 έως το Σεπτέμβριο του 2002, ο προσφεύγων ήταν αρχηγός οργάνωσης της οποίας είχε καθορίσει το ιδεολογικό δόγμα και παρείχε τις αναγκαίες κατευθύνσεις για την εκπλήρωση των στόχων της. Η δεύτερη αφορά στην πλαστογραφία «μεγάλου αριθμού εγγράφων, όπως διαβατηρίων, αδειών οδήγησης και διαμονής». Επίσης, ο προσφεύγων κατηγορείται για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος και για διευκόλυνση εισόδου άγνωστου αριθμού αλλοδαπών στην ιταλική επικράτεια, κατά παράβαση των διατάξεων της μεταναστευτικής νομοθεσίας.

Στη δίκη, ο εισαγγελέας πρότεινε την καταδίκη του προσφεύγοντα σε δέκα τρία χρόνια φυλάκισης. Ο συνήγορός του αιτήθηκε την απαλλαγή του από την κατηγορία της διεθνούς τρομοκρατίας επαφίοντας στο δικαστήριο τον καθορισμό των υπόλοιπων κατηγοριών.

Με την από 9.5.2005 απόφασή του το Κακουργιοδικείο του Μιλάνου μετέβαλε το νομικό χαρακτηρισμό του αδικήματος της πρώτης κατηγορίας. Σχετικά έκρινε ότι οι πράξεις που αποδίδονται στον κατηγορούμενο δεν συνιστούν το αδίκημα της διεθνούς τρομοκρατίας αλλά της σύστασης εγκληματικής οργάνωσης. Έτσι, τον καταδίκασε σε φυλάκιση τεσσάρων ετών και έξι μηνών για το αδίκημα αυτό, για την πλαστογραφία και για την αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Περαιτέρω, απάλλαξε τον προσφεύγοντα για το αδίκημα της διευκόλυνσης εισόδου αλλοδαπών στη χώρα, αποφαινόμενο ότι δεν είχε τελέσει τις πράξεις για τις οποίες κατηγορήθηκε.

Ως παρεπόμενη ποινή, το Κακουργιοδικείο διέταξε την πενταετή απαγόρευση άσκηση δημόσιας υπηρεσίας από τον προσφεύγοντα και την απέλασή του από τη χώρα.

Κατά το σκεπτικό της απόφασης του Κακουργιοδικείου, που εκτίθεται σε 331 σελίδες, τα επιβαρυντικά για τον προσφεύγοντα αποδεικτικά στοιχεία προέκυψαν από παρακολουθήσεις τηλεφώνου και ραδιοεπικοινωνιών.

νωνιών, από καταθέσεις μαρτύρων και από τα πολυάριθμα κατασχεμένα πλαστογραφημένα έγγραφα. Αυτά τα στοιχεία τεκμηριώνουν τη συμμετοχή του σε εγκληματική οργάνωση όπου παραλάμβανε και παραποιούσε κλεμμένα έγγραφα, δραστηριότητα που ασκούσε για λόγους βιοπορισμού. Από την άλλη πλευρά, δεν αποδείχθηκε ότι χρησιμοποιήθηκαν τα εν λόγω έγγραφα από τα πρόσωπα στα ονόματα των οποίων είχαν ψευδώς συνταχθεί για να εισέλθουν παράνομα στην ιταλική επικράτεια.

Όσον αφορά στην κατηγορία της διεθνούς τρομοκρατίας, το Κακουργιοδικείο σημείωσε κατ' αρχήν ότι μια εγκληματική οργάνωση είναι «τρομοκρατική» όταν έχει σκοπό την τέλεση βίαιων πράξεων εναντίον αμάχων ή προσώπων που δεν συμμετέχουν ενεργά σε ένοπλες συγκρούσεις προκειμένου να προκαλέσει τρόμο ή να υποχρεώσει μια κυβέρνηση ή διεθνή οργανισμό να εκτελέσουν ή να απόσχουν από την τέλεση οιασδήποτε πράξης, ή όταν το κίνητρό της είναι πολιτικό, θρησκευτικό ή ιδεολογικό. Στην υπό κρίση υπόθεση, η κατηγορούσα αρχή δεν διευκρίνισε εάν εντάσσονταν στην κατηγορία των ενόπλων συγκρούσεων οι βίαιες πράξεις που ο προσφεύγων και οι συνεργοί του προετοίμαζαν.

Επιπλέον, από τα στοιχεία της ανάκρισης και από όσα παρουσιάστηκαν ενώπιον του δικαστηρίου δεν αποδείχθηκε πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας ότι οι κατηγορούμενοι είχαν αρχίσει να υλοποιούν τα σχέδιά τους για την εκτέλεση πράξεων βίας ή ότι παρείχαν υλικοτεχνική και οικονομική στήριξη σε άλλα πρόσωπα ή τρομοκρατικές οργανώσεις. Ειδικότερα, ουδέν παρόμοιο αποδεικτικό στοιχείο προέκυψε από τις παρακολουθήσεις των τηλεφώνων και των ραδιοεπικοινωνιών. Με τις παρακολουθήσεις αυτές συνελέγησαν στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι ο προσφεύγων και οι συνεργοί του διατηρούν σχέσεις με πρόσωπα και οργανώσεις που ανήκουν σε ισλαμικούς φονταμενταλιστικούς κύκλους, που διάκεινται εχθρικά στους «άπιστους» (και ιδίως σε αυτούς που ζουν σε εδάφη που θεωρούνται μουσουλμανικά) και ότι το περιβάλλον τους αποτελείτο από «αδερφούς» που ενστερνίζονταν τις ίδιες θρησκευτικές και ιδεολογικές πεποιθήσεις.

Για να ενισχύσουν την πίστη τους στο Θεό, οι κατηγορούμενοι και οι συνομιλητές τους αναφέρονταν συνεχώς κωδικοποιημένα σε κάποιον «ποδοσφαιρικό αγώνα». Κατά το Κακουργιοδικείο, είναι προφανές ότι δεν επρόκειτο για κάποιο αθλητικό γεγονός, αλλά για κάποια δραστηριότητα που εφαρμόζει τις αρχές της πιο ριζοσπαστικής μορφής του Ισλάμ. Ωστόσο, δεν κατέστη δυνατόν να εξακριβωθεί η συγκεκριμένη «δραστηριότητα» ούτε πού επρόκειτο να πραγματοποιηθεί.

Περαιτέρω, στις 17.1.2002, ο προσφεύγων αναχώρησε από το Μιλάνο και μετέβη μέσω Άμστερνταμ στο Ιράν, από όπου επέστρεψε στις 14.2.2002. Συχνά αναφερόταν στον «αρχηγό των αδερφών» που βρι-

σκόταν στο Ιράν. Κάποια μέλη της ομάδας στην οποία ανήκε ο κύριος Saadi είχαν ταξιδέψει σε «στρατόπεδα εκπαίδευσης» στο Αφγανιστάν, όπου και προμηθεύτηκαν όπλα, εκρηκτικές ύλες, καθώς και εξοπλισμό παρακολούθησης και βιντεοσκόπησης. Στο διαμέρισμα του προσφεύγοντα και των συγκατηγορουμένων του η αστυνομία κατάσχεσε προπαγανδιστικό υλικό για τον ιερό πόλεμο (*jihad*) των μουσουλμάνων υπέρ του Ισλάμ. Επιπλέον, διαρκούσης της κράτησής του, σε τηλεφωνικές επικοινωνίες με την οικογένειά του στην Τυνησία ο προσφεύγων αναφερόταν στο «μαρτύριο» του αδελφού του Fadhal Saadi ενώ σε άλλες εξέφραζε την πρόθεσή του να συμμετάσχει στον ιερό πόλεμο υπέρ του Ισλάμ.

Ωστόσο, δεν προσκομίστηκαν περαιτέρω στοιχεία που να τεκμηριώνουν την ύπαρξη και το σκοπό μιας τρομοκρατικής οργάνωσης. Ειδικότερα, ουδόλως αποδείχτηκε ότι ο προσφεύγων και οι συνεργοί του είχαν αποφασίσει να εκδηλώσουν τη φονταμενταλιστική πίστη τους με βίαιες ενέργειες, υπαγόμενες στον ορισμό της τρομοκρατικής πράξης. Η επιθυμία τους να προσχωρήσουν στον ιερό πόλεμο και να κατατροπώσουν τους εχθρούς του Ισλάμ θα μπορούσε να ικανοποιηθεί με πολεμικές ενέργειες στο πλαίσιο μιας ένοπλης σύγκρουσης, δηλαδή με πράξεις που δεν υπάγονται στην έννοια της «τρομοκρατίας». Ούτε αποδείχθηκε εάν ο αδερφός του προσφεύγοντα σκοτώθηκε σε βομβιστική επίθεση ή εάν αυτό το γεγονός ήταν ο «ποδοσφαιρικός αγώνας» στον οποίο αναφέρονταν συνεχώς οι κατηγορούμενοι.

Έφεση κατά της απόφασης του Κακουργιοδικείου άσκησαν τόσο ο προσφεύγων όσο και η κατηγορούσα αρχή. Ο κύριος Saadi αιτήθηκε την απαλλαγή του από όλες τις κατηγορίες, ενώ η κατηγορούσα αρχή την καταδίκη του για την υποστήριξη της διεθνούς τρομοκρατίας και την υποκίνηση και διευκόλυνση της παράνομης μετανάστευσης.

Κατά την εκδίκαση της έφεσης προβλήθηκε ότι, κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου, πληρούνται οι προϋποθέσεις της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της διεθνούς τρομοκρατίας, ακόμη κι όταν δεν έχει τελεστεί η πράξη βίας. Ο σχεδιασμός για την εκτέλεσή της αρκεί για να χαρακτηριστεί τρομοκρατική. Περαιτέρω, μια ενέργεια μπορεί να είναι τρομοκρατική ακόμη και όταν διαπράττεται στο πλαίσιο μιας ένοπλης σύγκρουσης, εφόσον οι αυτουργοί δεν είναι μέλη των «εθνικών ενόπλων δυνάμεων» ή μιας «ομάδας ανταρτών». Στην προκειμένη περίπτωση, καθίσταται προφανές από τα έγγραφα της δικογραφίας ότι ο προσφεύγων και οι συνεργοί του είχαν προμηθευτεί πλαστά έγγραφα, όπλα, εκρηκτικά και χρήματα για να εκτελέσουν βίαιες πράξεις που αποσκοπούσαν στην επιβεβαίωση των ιδεολογικών αξιών του φονταμενταλιστικού Ισλάμ. Επιπλέον, ο κατηγορούμενος διατηρούσε επαφές με πρόσωπα και οργανώσεις της διεθνούς τρομοκρατίας και στο πλαίσιο του «ιερού πο-

λέμου του Ισλάμ» είχε σχεδιάσει για τον Οκτώβριο του 2002 την εκτέλεση βίαιης και παράνομης πράξης εκτός του ιταλικού εδάφους. Η σύλληψή του απέτρεψε την υλοποίηση του σχεδίου του. Σχετικά σημειώνεται ότι, τον Οκτώβριο του 2002 είχαν σταματήσει οι ένοπλες συγκρούσεις στο Αφγανιστάν και δεν είχε ξεσπάσει ο πόλεμος στο Ιράκ.

Σύμφωνα με την κατηγορούσα αρχή τον Ιανουάριο ή το Φεβρουάριο του 2002 ο προσφεύγων επισκέφθηκε τον αδερφό του Fadhal, που ήταν κρατούμενος στο Ιράν. Μετά την απόλυσή του ο κύριος Fadhal Saadi εγκαταστάθηκε στη Γαλλία από όπου επικοινωνούσε με τον προσφεύγοντα. Αργότερα, ο Fadhal σκοτώθηκε σε βομβιστική επίθεση αυτοκτονίας, γεγονός για οποίο είναι περήφανοι τόσο ο προσφεύγων όσο και τα μέλη της οικογένειάς του. Τα προαναφερόμενα τεκμηριώνουν οι παρακολουθήσεις των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων του προσφεύγοντα με την οικογένειά του ενόσω κρατείτο.

Τέλος, ο Εισαγγελέας αιτήθηκε άδεια για να προσκομίσει νέα αποδεικτικά στοιχεία, κυρίως επιστολές και δηλώσεις προσώπου ύποπτου για τρομοκρατικές ενέργειες και ηχογραφημένα μηνύματα που μεταδίδονται ραδιοφωνικά από μικρόφωνο εγκατεστημένο σε τζαμί του Μιλάνου.

Στις 13.3.2006, το Εφετείο του Μιλάνου ανέστειλε την εκδίκαση της έφεσης παραπέμποντας στο Συνταγματικό Δικαστήριο το ζήτημα της συνταγματικότητας της διάταξης του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που επιτρέπει στον καταδικασθέντα και στην κατηγορούσα αρχή να ασκήσουν έφεση κατά αθωωτικής απόφασης μόνον όταν προκύπτουν ουσιγενή αποδεικτικά στοιχεία μετά την έκδοση της απόφασης από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο.

Με την υπ' αριθμ. 6/2007 απόφασή του το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε αντισυνταγματική τη σχετική διάταξη επειδή απαγόρευε στην κατηγορούσα αρχή να ασκήσει έφεση σε όλες τις περιπτώσεις των αθωωτικών αποφάσεων και προέβλεπε ότι ήταν απαράδεκτες οι εφέσεις που είχαν ασκηθεί πριν την έναρξη ισχύος της. Μεταξύ άλλων, το Συνταγματικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι παραβιάζόταν η αρχή της ισότητας των όπλων που διέπει στην ποινική δίκη, τα δικαιώματα του κατηγορούμενου και της κατηγορούσας αρχής.

Η εκδίκαση της έφεσης ενώπιον του Εφετείου του Μιλάνου ορίστηκε για την 10.10.2007.

Στο μεταξύ, στις 11.5.2005, δύο ημέρες μετά την έκδοση της απόφασης από το Κακουργιοδικείο του Μιλάνου, στρατιωτικό δικαστήριο της Τύνιδας καταδίκασε ερήμην τον κύριο Saadi σε 20ετή κάθειρξη για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση που λειτουργεί στο εξωτερικό σε καιρό ειρήνης και για υποκίνηση της τρομοκρατίας. Ως παρεπόμενη ποινή, το δικαστήριο διέταξε τη στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων

και την επιτήρησή του από τη διοίκηση για πέντε έτη. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι δεν γνώριζε για την καταδίκη του έως την 2.7.2005, οπότε επιδόθηκε στον πατέρα του η σχετική αμετάκλητη απόφαση.

Ο κύριος Saadi ισχυρίστηκε ότι η οικογένειά του και ο δικηγόρος του αδυνατούσαν να λάβουν αντίγραφο της καταδικαστικής απόφασης που εξέδωσε το στρατιωτικό δικαστήριο της Τύνιδας. Με την από 22.5.2007 επιστολή τους, απευθυνόμενη στον Πρόεδρο της Τυνησίας και στον Υπουργό Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Τυνησίας, οι συνήγοροι του προσφεύγοντα αιτήθηκαν την αποστολή ενός αντιγράφου της απόφασης. Δεν είναι γνωστό εάν ικανοποιήθηκε το σχετικό αιτημά τους.

Β. Η διάταξη για την απέλαση του προσφεύγοντα και οι προσφυγές που άσκησε στο πλαίσιο της εκτέλεσής της και για τη χορήγηση άδειας διαμονής ή / και την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα

Αφού κρατήθηκε αδιαλείπτως μετά τη ξαφνική σύλληψή του στις 9.10.2002, ο προσφεύγων απολύθηκε στις 4.8.2006.

Στις 8.8.2006, ο Υπουργός Εσωτερικών διέταξε την απέλασή του στην Τυνησία, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 144/2005 (που φέρει τον τίτλο «Επείγοντα μέτρα για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας» και στη συνέχεια ενσωματώθηκε στο Ν. 155/2005). Σχετικά επισήμανε ότι «ήταν προφανές από τα στοιχεία του φακέλου» ότι ο προσφεύγων είχε διαδραματίσει «ενεργό ρόλο» σε οργάνωση υπεύθυνη για την υλικοτεχνική και οικονομική στήριξη προσώπων που ανήκουν σε ισλαμικούς φονταμενταλιστικούς κύκλους στην Ιταλία και στο εξωτερικό. Κατά συνέπεια, με τη συμπεριφορά του διατάρασσε τη δημόσια τάξη και απειλούσε την εθνική ασφάλεια.

Ο Υπουργός διευκρίνιζε ότι ήταν ανέφικτη η επιστροφή του προσφεύγοντα στην Ιταλία, με εξαίρεση την *ad hoc* χορήγηση υπουργικής άδειας.

Ο κύριος Saadi μετήχθη σε κέντρο προσωρινής υποδοχής στο Μιλάνο. Στις 11.8.2006, το Ειρηνοδικείο του Μιλάνου επικύρωσε την προαναφερόμενη απόφαση απέλασης.

Στις 11.8.2006 ο προσφεύγων ζήτησε πολιτικό άσυλο, ισχυριζόμενος ότι είχε καταδικαστεί ερήμην από στρατιωτικό δικαστήριο της Τυνησίας λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων και ότι διέτρεχε τον κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια ως «πολιτικά και θρησκευτικά αντίποινα». Με την από 16.8.2006 απόφασή του ο Διευθυντής της Αστυνομίας του Μιλάνου απέρριψε ως απαράδεκτο το προαναφερόμενο αίτημα του προσφεύγοντα για παροχή διεθνούς προστασίας με το σκεπτικό ότι συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας.

Στις 6.9.2006, ο Διευθυντής της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Παγκόσμια Οργάνωση κατά των Βασανιστηρίων»³ απέστειλε επιστολή στον πρωθυπουργό της Ιταλίας εκφράζοντας «έντονη ανησυχία» για την κατάσταση του προσφεύγοντα και το φόβο ότι, σε περίπτωση της εκτέλεσης της απέλασης στην Τυνησία, κινδύνευε να δικαστεί εκ νέου για τα αδικήματα για τα οποία είχε καταδικαστεί στην Ιταλία. Η ΟΜCT επισήμανε επίσης ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας «κανένα κράτος μέλος δε θα απελαύνει, δε θα επαναπροωθεί, ούτε θα εκδίδει πρόσωπο σε άλλο κράτος, όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αυτό το πρόσωπο θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια».

Στις 12.9.2006, ο πρόεδρος μιας άλλης μη κυβερνητικής οργάνωσης, της Κοινότητας των Τυνησίων στην Ευρώπη, κάλεσε την ιταλική κυβέρνηση να «σταματήσει να εφαρμόζει την πολιτική της μαζικής απέλασης τυνήσιων μεταναστών, οπαδών θρησκευτικών δογμάτων». Σχετικά, υποστήριξε ότι οι ιταλικές αρχές χρησιμοποιούσαν απάνθρωπες μεθόδους και ότι είχαν καταδικάσει Τυνήσιους λόγω των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων. Επομένως, καθίσταται «προφανές» ότι, με την άφιξη τους στην Τυνησία, οι ενδιαφερόμενοι κινδυνεύουν να «υποστούν βασανιστήρια και να καταδικαστούν σε μακροχρόνιες ποινές φυλάκισης, εξαιτίας του χαρακτηρισμού τους ως ύποπτων τρομοκρατών από τις ιταλικές αρχές». Το όνομα του προσφεύγοντα περιλαμβάνεται στον κατάλογο των άμεσα απειλούμενων με απέλαση στην Τυνησία προσώπων που επισυνάπτεται στην προαναφερόμενη επιστολή.

Στις 14.9.2006 κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα η από 16.8.2006 απόφαση του Διευθυντή της Αστυνομίας του Μιλάνου επί του αιτήματός του για άσυλο. Η κύριος Saadi δεν άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής απόφασης. Όμως, στις 12.9.2006, δηλαδή δύο ημέρες πριν την κοινοποίησή της, είχε καταθέσει έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων της προαναφερόμενης από 6.9.2006 επιστολής της μη κυβερνητικής οργάνωσης ΟΜCT και εκθέσεων για την Τυνησία της Διεθνούς Αμνηστίας και του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, αιτούμενος να διαβιβαστούν στην τοπική επιτροπή ασύλου. Στις 15.9.2006, η αστυνομική αρχή του Μιλάνου ενημέρωσε προφορικά τον προσφεύγοντα ότι δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη τα εν λόγω έγγραφα, ενόψει της απόρριψης του αιτήματός του για διεθνή προστασία.

³ World Organization Against Torture (γνωστή επίσης με το γαλλικό ακρωνύμιο ΟΜCT: Organisation Mondiale Contre la Torture).

Στις 14.9.2006, επικαλούμενος το άρθρο 39 του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο προσφεύγων αιτήθηκε την αναστολή της εκτέλεσης ή την ακύρωση της απόφασης που διέταξε την απέλασή του στην Τυνησία. Στις 15.9.2006, το Δικαστήριο αποφάσισε να ζητήσει πληροφορίες από την ιταλική κυβέρνηση, ιδίως όσον αφορά στην καταδικαστική απόφαση του στρατιωτικού δικαστηρίου της Τύνιδας και στο δικαίωμα του προσφεύγοντα, σύμφωνα με τη νομοθεσία της Τυνησίας, να ασκήσει ένδικο μέσο αιτούμενος την επανεξέταση της υπόθεσής του ή τη διεξαγωγή νέας δίκης.

Η απάντηση της ιταλικής κυβέρνησης διαβιβάστηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2.10.2006. Κατά τις ιταλικές αρχές, το δικαίωμα της Τυνησίας αναγνωρίζει στον ερήμην καταδικασθέντα το δικαίωμα να ασκήσει ένδικο μέσο κατά της σχετικής απόφασης. Η κυβέρνηση αναφέρθηκε ιδιαίτερα στην από 29.9.2006 επιστολή του Ιταλού πρέσβη στην Τύνιδα που, επικαλούμενος πληροφορίες του Διευθυντή της Διεθνούς Συνεργασίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Τυνησίας, υποστηρίζει ότι η καταδίκη του προσφεύγοντα δεν είναι οριστική αφού ο ερήμην καταδικασθείς δικαιούται να ασκήσει έφεση κατά της σχετικής απόφασης.

Στις 5.10.2006, το Δικαστήριο αποφάσισε να εφαρμόσει το άρθρο 39 του Κανονισμού Λειτουργίας του και υπέδειξε στην ιταλική κυβέρνηση να αναστείλει την απέλαση του προσφεύγοντα μέχρι νεωτέρας.

Στις 7.10.2006, με την εκπονή της μεγίστης περιόδου κράτησης με σκοπό την απέλαση, ο προσφεύγων απολύθηκε από τα κρατητήρια. Όμως, στις 6.10.2006 εκδόθηκε νέα διαταγή απέλασης του κυρίου Saadi, που του κοινοποιήθηκε την επομένη, οπότε και μετέχθη εκ νέου στο προσωρινό κέντρο κράτησης του Μιλάνου. Δεδομένης της δήλωσής του, ότι είχε εισέλθει στην Ιταλία από τη Γαλλία, η νεότερη διαταγή απέλασης αναφέρει τη Γαλλία και όχι την Τυνησία ως χώρα προορισμού. Στις 10.10.2006, το Ειρηνοδικείο του Μιλάνου επικύρωσε την προαναφερόμενη διαταγή απέλασης.

Ο κύριος Saadi απολύθηκε στις 3.11.2006, επειδή σύμφωνα με νεότερα στοιχεία ήταν ανέφικτη η απομάκρυνσή του στη Γαλλία. Αυθημερόν, το Εφετείο του Μιλάνου διέταξε την απαγόρευση εξόδου του από τη χώρα και την εμφάνισή του, τρεις φορές τη βδομάδα, στο αστυνομικό τμήμα του τόπου κατοικίας του.

Στο μεταξύ, στις 27.9.2006, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής. Στις 4.12.2006, οι αστυνομικές αρχές του Μιλάνου απέρριψαν το αίτημά του ως απαράδεκτο, διευκρινίζοντας ότι παρόμοια άδεια διαμονής μπορούσε να χορηγηθεί μόνον «προς το συμφέρον της δικαιοσύνης» μετά από σχετική αίτηση των δικαστικών αρχών, που θεωρούν αναγκαία την παρουσία ενός αλλοδαπού στην Ιταλία για την

ομαλή διεξαγωγή της ποινικής έρευνας. Σε κάθε περίπτωση, είχε απαγορευθεί στον προσφεύγοντα να εγκαταλείψει την ιταλική επικράτεια και ως εκ τούτου ήταν υποχρεωμένος να παραμείνει στην Ιταλία. Επιπλέον, για την απόκτηση της άδειας διαμονής είναι αναγκαία η κατάθεση διαβατηρίου ή αντίστοιχου εγγράφου.

Ενώπιον του Δικαστηρίου, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι οι αρχές της Τυνησίας αρνήθηκαν να ανανεώσουν το διαβατήριό του. Έτσι, απέτυχαν όλες οι προσπάθειες που κατέβαλε για την τακτοποίηση του καθεστώτος διαμονής του στην Ιταλία.

Σε άγνωστη ημερομηνία ο κύριος Saadi προσέφυγε ενώπιον του Περιφερειακού Διοικητικού Δικαστηρίου της Λομβαρδίας για την ακύρωση της από 6.10.2006 απόφασης απέλασης και την αναστολή της εκτέλεσής της.

Με την από 9.11.2006 απόφασή του το προαναφερόμενο δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν συνέτρεχε λόγος να κρίνει την αίτηση αναστολής εκτέλεσης και παρέπεμψε το φάκελο στο Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο του Λάτσιο, ως κατά τόπον αρμόδιο να κρίνει την αίτηση ακύρωσης της απόφασης απέλασης.

Μεταξύ άλλων το Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο της Λομβαρδίας επισήμανε ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είχε ήδη υποδείξει στην ιταλική κυβέρνηση να αναστείλει την εκτέλεση της απόφασης απέλασης και, επομένως, είχε αποκατασταθεί η βλάβη που επικαλείται ο προσφεύγων.

Σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε ο προσφεύγων, το Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο του Λάτσιο δεν είχε εκδικάσει την αίτηση για την ακύρωση της απόφασης απέλασης έως τις 29.5.2007.

Στις 18.1.2007, ο κύριος Saadi κατέθεσε υπόμνημα ενώπιον των αστυνομικών αρχών του Μιλάνου επισημαίνοντας την υπόδειξη του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην ιταλική κυβέρνηση για την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης επειδή διέτρεχε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Σχετικά, αιτήθηκε να εμφανιστεί ενώπιον του τοπικού συμβουλίου προσφύγων προκειμένου να αναγνωρίσει ότι συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα στη Σύμβαση του 1951. Σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε ο προσφεύγων, έως τις 11.7.2007 οι αρχές δεν είχαν απαντήσει επί του προαναφερόμενου αιτήματός του. Στο από 20.7.2007 υπόμνημά του το Υπουργείο Εσωτερικών της Ιταλίας αναφέρει ότι το από 18.1.2007 υπόμνημα του προσφεύγοντα δεν μπορεί να θεωρηθεί νέα αίτηση ασύλου ή προσφυγή κατά της από 16.8.2006 απορριπτικής απόφασης του Διευθυντή της Αστυνομίας του Μιλάνου.

Γ. Οι διπλωματικές εγγυήσεις της Τυνησίας προς την κυβέρνηση της Ιταλίας

Στις 29.5.2007, η Ιταλική πρεσβεία στην Τύνιδα απέστειλε ρηματική διακοίνωση προς την κυβέρνηση της Τυνησίας αιτούμενη διπλωματικές εγγυήσεις για τη μεταχείριση του προσφεύγοντα στην περίπτωση της απέλασής του στην Τυνησία και ειδικότερα, ότι δεν θα είναι αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης και ότι δεν θα παραβιάζει το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη.

Η προαναφερόμενη διακοίνωση, στη γαλλική γλώσσα, έχει ως εξής:

«Η Ιταλική πρεσβεία υποβάλλει τα σέβη της στο Υπουργείο Εξωτερικών και, σε συνέχεια της από 28.5.2007 συνάντησης του Ιταλού πρέσβη κυρίου Arturo Olivieri με την Εξοχότητά του, τον Υπουργό Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κύριο Béchir Tekkari, που πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία της επίσκεψης του Ιταλού Υπουργού Δικαιοσύνης κυρίου Clemente Mastella, έχει την τιμή να αιτηθεί τη συνεργασία των αρχών της Τυνησίας για τη θετική εξέλιξη της ακόλουθης περίπτωσης.

Στις 8.8.2006 το Υπουργείο Εσωτερικών της Ιταλίας εξέδωσε απόφαση για την απέλαση του πολίτη της Τυνησίας κυρίου Nassim Saadi, γεννηθέντος στη Haidra (Τυνησία) στις 30.11.1974.

Στις 14.9.2006, μετά την έκδοση της προαναφερόμενης απόφασης, ο κύριος Saadi προσέφυγε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που, ικανοποιώντας σχετικό αίτημά του, υπέδειξε στην ιταλική κυβέρνηση την αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης που διέταξε την απομάκρυνσή του στην Τυνησία.

Στην προαναφερόμενη προσφυγή του επικαλείται ότι καταδικάστηκε ερήμην από στρατιωτικό δικαστήριο της Τύνιδας σε 20ετή κάθειρξη για αδικήματα περί την τρομοκρατία και ότι η σχετική απόφαση επιδόθηκε στον πατέρα του στις 2.7.2005. Ο κύριος Saadi ισχυρίζεται ότι, λόγω της καταδίκης του, κινδυνεύει να φυλακιστεί στην περίπτωση της απέλασής του στην Τυνησία μετά από μη δίκαιη δίκη και να υποστεί βασανιστήρια και απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση (επισυνάπτεται αντίγραφο του εγγράφου με το οποίο επιδόθηκε η απόφαση στον κύριο Saadi).

Για να συγκεντρώσει όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την εκδίκαση της υπόθεσης, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ζήτησε από την Ιταλική κυβέρνηση να προσκομίσει αντίγραφο της απόφασης, και επιθυμεί να εξακριβώσει την πρόθεσή της να επιδιώξει διπλωματικές εγγυήσεις από την κυβέρνηση της Τυνησίας πριν από την απέλαση του κυρίου Saadi.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η Ιταλική πρεσβεία, υπολογίζοντας στην ευαισθησία των αρχών της Τυνησίας για το θέμα, έχει την τιμή να διατυπώσει, με την επιφύλαξη των δικαστικών προνομίων του κράτους της Τυνησίας, το ακόλουθο επείγον αίτημα για την παροχή εγγυήσεων, που απο-

τελεί αναγκαία τυπική προϋπόθεση για την επίλυση της υπόθεσης που εκκρεμεί:

- Στην περίπτωση της επαλήθευσης των πληροφοριών που παρείχε ο κύριος Saadi για την έκδοση της από 11.5.2005 καταδικαστικής απόφασης του στρατιωτικού δικαστηρίου της Τύνιδας παρακαλούμε για τη χορήγηση πλήρους αντιγράφου (πριν την 11.7.2007, ημερομηνία εκδίκασης της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου) και για την επιβεβαίωση του δικαιώματός του να προσφύγει ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, στο πλαίσιο διαδικασίας που διέπεται από τις αρχές της δίκαιης δίκης και της δημοσιότητας.
- Παρακαλούμε για την παροχή εγγυήσεων ότι είναι αβάσιμος ο φόβος που εκφράζει ο κύριος Saadi να υποστεί βασανιστήρια και απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση στην περίπτωση της επιστροφής του στην Τυνησία.
- Παρακαλούμε για την παροχή εγγυήσεων ότι στην περίπτωση της καταδίκης του σε φυλάκιση θα επιτραπεί στον κύριο Saadi να δέχεται επισκέψεις των δικηγόρων του και των μελών της οικογένειάς του.

Επιπλέον, η ιταλική πρεσβεία θα ήταν ευγνώμων, εάν οι αρχές της Τυνησίας την ενημερώνουν για τις συνθήκες κράτησης του κυρίου Saadi στην περίπτωση της καταδίκης του σε φυλάκιση.

Ο τρόπος χειρισμού αυτής της υπόθεσης έχει σημαντικές επιπτώσεις για τη μελλοντική πολιτική ασφάλειας.

Οι προαναφερόμενες πληροφορίες, που αιτήθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από την ιταλική κυβέρνηση, είναι αναγκαίες για την περίπτωση της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης.

Σε ένα βαθμό, αυτή η υπόθεση αποτελεί προηγούμενο (για πολλές άλλες εκκρεμείς υποθέσεις) και – είμαστε πεπεισμένοι ότι – η θετική ανταπόκριση των αρχών της Τυνησίας θα διευκολύνει τις απελάσεις στο μέλλον.

Έχοντας απόλυτη επίγνωση της ευαίσθητης φύσης του θέματος, η Ιταλική πρεσβεία υπολογίζει στην κατανόηση των αρχών της Τυνησίας, με την ελπίδα ότι η απάντησή τους θα διέπεται από το πνεύμα της αποτελεσματικής δράσης κατά της τρομοκρατίας, στο πλαίσιο των φιλικών σχέσεων των δύο χωρών».

Η ιταλική κυβέρνηση σημείωσε ότι ουδέποτε είχε αιτηθεί παρόμοιες εγγυήσεις από τις αρχές της Τυνησίας.

Στις 4.7.2007, το Υπουργείο Εξωτερικών της Τυνησίας απέστειλε ρηματική διακοίνωση στην Ιταλική πρεσβεία στην Τύνιδα. Το περιεχόμενό της έχει ως εξής:

«Ο υπουργός Εξωτερικών εκφράζει τα σέβη του στον Ιταλό πρέσβη στην Τύνιδα και, αναφερόμενος στην υπ' αριθμ. πρωτ. No. 2533 από 2.7.2007 ρηματική διακοίνωσή του σχετικά με τον κύριο Saadi Nassim, επί του παρόντος φυλακισμένου στην Ιταλία, έχει την τιμή να τον ενημερώσει ότι η κυβέρνηση της Τυνησίας επιβεβαιώνει την πρόθεσή της να αποδεχθεί τη μεταφορά των Τυνησιών κρατουμένων στο εξωτερικό αφού επιβεβαιωθεί η ταυτότητά τους, σε πλαίσιο αυστηρής συμμόρφωσης με την ισχύουσα

εθνική νομοθεσία και αποκλειστικών εγγυήσεων για το σεβασμό των σχετικών δικαιωμάτων τους...».

Η δεύτερη, από 10.7.2007 ρηματική διακοίνωση, είχε ως εξής:

«Ο υπουργός Εξωτερικών εκφράζει τα σέβη του στον Ιταλό πρέσβη στην Τύνιδα και, αναφερόμενος στην υπ' αριθμ. πρωτ. Νο. 2588 από 5.7.2007 ρηματική διακοίνωσή του, έχει την τιμή να επιβεβαιώσει το περιεχόμενο της υπ' αριθμ. πρωτ. 511 από 4.7.2007 διακοίνωσής του.

Με την παρούσα ο Υπουργός Εξωτερικών επιβεβαιώνει ότι η ισχύουσα νομοθεσία της Τυνησίας εγγυάται και προστατεύει τα δικαιώματα των κρατουμένων στη χώρα και διασφαλίζει το δικαίωμά τους σε δίκαιη δίκη. Ο υπουργός υπενθυμίζει ότι η Τυνησία έχει προσχωρήσει οικειοθελώς στις σχετικές διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις...».

Δ. Η οικογενειακή κατάσταση του προσφεύγοντα

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι ζει στην Ιταλία με την κυρία V., πολίτη της χώρας αυτής, με την οποία τέλεσε γάμο κατά το μουσουλμανικό τύπο. Στις 22.7.1999 απέκτησαν ένα παιδί, ηλικίας σήμερα οκτώ ετών, που είναι πολίτης Ιταλίας και φοιτά σε ιταλικό σχολείο. Η κυρία V. είναι άνεργη και προς το παρόν δεν δικαιούται οιοδήποτε οικογενειακό επίδομα. Επιπλέον, υποφέρει από μιας μορφής ισχαιμία.

Σύμφωνα με το από 10.7.2007 υπόμνημα του Υπουργείου Εσωτερικών της Ιταλίας, στις 10.2.2007 ο προσφεύγων παντρεύτηκε κατά το μουσουλμανικό τύπο τη δεύτερη σύζυγό του, κυρία C. Παρότι φέρεται επισήμως κάτοικος της οδού Cefalonia στο Μιλάνο, διεύθυνσης όπου διαμένει η κυρία V., υποστηρίζεται ότι είναι σε διάσταση και με τις δύο συζύγους του. Από το τέλος του 2006 ο κύριος Saadi διαμένει στην οδό Ulisse Dini, στο Μιλάνο, σε διαμέρισμα όπου προφανώς συγκατοικεί με άλλους Τυνησίους.

Με την από 29.3.2007 απόφασή του το Τρίτο Τμήμα⁴ του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποφάσισε να παραιτηθεί από την έκδοση απόφασης υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης. Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβη δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 36 της Σύμβασης η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου.

Νόμο βάσιμο: Α) Αποτελεί καθιερωμένη αρχή του διεθνούς δικαίου, το δικαίωμα των συμβαλλομένων κρατών να ελέγχουν, υπό την επιφύλαξη των συμβατικών τους υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τη Σύμβαση, την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από την επικράτειά τους. Ωστόσο, τα συμβαλλόμενα

⁴ Αποτελούμενο από τους δικαστές Boštjan M. Zupančič, Corneliu Bîrsan, Vladimiro Zagrebelsky, Alvin Gyuyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele και Isabelle Berro-Lefèvre.

κράτη ευθύνονται δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης όταν για ουσιαστικούς λόγους πιστεύεται ότι ο απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. **Β)** Ούτε η Σύμβαση ούτε τα Πρωτόκολλά της εγγυώνται το δικαίωμα στο άσυλο. **Γ)** Δεδομένης της απόλυτης απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του θύματος, η φύση του αδικήματος που φέρεται ότι διέπραξε ο προσφεύγων είναι άνευ σημασίας στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3. Επομένως, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη η συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου, όσο ανεπιθύμητη ή επικίνδυνη και αν είναι, με συνέπεια η παρεχόμενη δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης προστασία να είναι ευρύτερη αυτής που προβλέπουν οι διατάξεις των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Καθεστώς των Προσφύγων. **Δ)** Το μέγεθος του κινδύνου της τρομοκρατίας και η απειλή που ενέχει για την κοινωνία δεν αρκούν για να δημιουργήσουν αμφιβολίες για τον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 3. **Ε)** Για τον καθορισμό της ευθύνης του συμβαλλόμενου κράτους στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3 δεν επιτρέπεται η στάθμιση του κινδύνου της κακομεταχείρισης με τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η απέλαση ακόμη και όταν για την εν λόγω μεταχείριση ευθύνεται κάποιο άλλο κράτος.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης του άρθρου 3 ΕυρΣΔΑ:

α) Γενικές αρχές

ι. Η ευθύνη των συμβαλλομένων κρατών στην περίπτωση της απέλασης

124. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, αποτελεί καθιερωμένη αρχή του διεθνούς δικαίου, το δικαίωμα των συμβαλλομένων κρατών να ελέγχουν, υπό την επιφύλαξη των συμβατικών τους υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τη Σύμβαση, την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από την επικράτειά τους⁵. Περαιτέρω, ούτε η Σύμβαση ούτε τα Πρωτόκολλά της εγγυώνται το δικαίωμα στο άσυλο⁶.

⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 67 της από 28.6.1985 απόφασής του επί της υπόθεσης *Abdulaziz, Cabales και Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No.94 και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2000 σελίδα 154 επ.) και στη σκέψη 42 της από 21.10.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Boujlifa κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Reports of Judgements and Decisions, 1997-VI).

⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 102 της από 30.10.1991 απόφασής του επί της υπόθεσης *Vilvarajah και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 215 και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 238 επ.), και στη σκέψη 38 της από 17.12.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ahmed κατά Αβ-*

125. Ωστόσο, τα συμβαλλόμενα κράτη ευθύνονται δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης όταν για ουσιαστικούς λόγους πιστεύεται ότι ο απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Σε παρόμοιες περιπτώσεις το άρθρο 3 απαγορεύει την απομάκρυνση του ενδιαφερόμενου στην εν λόγω χώρα⁷.

126. Επομένως, στις υποθέσεις αυτού του είδους, το Δικαστήριο καλείται να αξιολογήσει την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί ο ενδιαφερόμενος υπό το πρίσμα των προϋποθέσεων του άρθρου 3. Ωστόσο, σε αυτό το πλαίσιο δεν τίθεται θέμα εκτίμησης ή απόδοσης ευθυνών στη χώρα προορισμού-απέλασης, είτε δυνάμει του γενικού διεθνούς δικαίου, είτε δυνάμει της Σύμβασης είτε δυνάμει οιουδήποτε άλλου κειμένου. Στο βαθμό που πρόκειται για ευθύνη που ιδρύει η Σύμβαση, μόνον τα συμβαλλόμενα κράτη ευθύνονται επειδή ενήργησαν με τρόπο που έχει ως άμεση συνέπεια την έκθεση του ενδιαφερόμενου στον κίνδυνο της απαγορευμένης κακομεταχείρισης⁸.

127. Το άρθρο 3, που ορίζει την απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, καθιερώνει μία από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών. Σε αντίθεση με τις περισσότερες από τις ουσιαστικές διατάξεις της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων Νο. 1 και Νο. 4, το άρθρο 3 δεν προβλέπει εξαιρέσεις και σύμφωνα με το άρθρο 15 της Σύμβασης ουδεμία παρέκκλιση επιτρέπεται κατά την εφαρμογή του ακόμη και στην περίπτωση του

στρίας, (δημοσιευμένη σε Reports 1996-VI και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 261).

⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 90 και 91 της από 7.7.1989 απόφασής του επί της υπόθεσης *Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 161 και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 229 επ.), στην παράγραφο 103 της προπαρατεθείσας απόφασης *Vilvarajah* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6 στη σελίδα 100 της παρούσας έκδοσης), στη σκέψη 39 της απόφασης *Ahmed* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6 στη σελίδα 100 της παρούσας έκδοσης), στη σκέψη 34 της από 29.4.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *HLR κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Reports 1997-III), στη σκέψη 38 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Jabari κατά Τουρκίας* (Προσφυγή No. 40035/98, δημοσιευμένη σε ECHR 2000 – VIII και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2001, σελίδα 423 επ.) και στη σκέψη 135 της από 11.1.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Salah Sheekh κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 1948/04, βλέπε σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2007, σελίδα 354 επ.).

⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 67 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Mamatkulov και Askarov κατά Τουρκίας* (Προσφυγές No. 46827/99 και 46951/99, δημοσιευμένη σε ECHR 2005-I και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2005, σελίδα 526 επ.).

δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους⁹. Δεδομένης της απόλυτης απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του θύματος¹⁰, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3 είναι άνευ σημασίας η φύση του αδικήματος που φέρεται ότι διέπραξε ο προσφεύγων¹¹.

ii. Αποδεικτικό υλικό που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση του κινδύνου της έκθεσης σε μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης

128. Για να διαπιστώσει εάν ουσιαστικοί λόγοι αποδεικνύουν τον πραγματικό κίνδυνο που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη όλα τα στοιχεία που προσκομίζονται ενώπιόν του και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, όσα αναζητεί *αυτεπάγγελτα*¹². Σε υποθέσεις όπως η υπό κρίση, η εκτίμηση του Δικαστηρίου για την ύπαρξη του πραγματικού κινδύνου είναι κατ' ανάγκην αυστηρή¹³.

129. Κατ' αρχήν, ο προσφεύγων υποχρεούται να αποδείξει ότι, για ουσιαστικούς λόγους, πιστεύεται ότι, η εκτέλεση του μέτρου για το οποίο παραπονείται συνεπάγεται πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3¹⁴. Η ενδιαφερόμενη κυβέρνηση μπορεί να αμφι-

⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 163 της από 8.1.1978 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 25), στη σκέψη 79 της απόφασης *Chahal* (μεταξύ άλλων βλέπε σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδες 254 επ.), στη σκέψη 95 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Selmouni κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 25803/94, δημοσιευμένη σε ECHR 1999-V), στη σκέψη 59 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Al-Adsani κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 35763/97, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-XI) και στη σκέψη 335 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Shamayev και άλλοι κατά Γεωργίας και Ρωσίας* (Προσφυγή No. 36378/02, δημοσιευμένη σε ECHR 2005-III).

¹⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 79 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9).

¹¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 30 της από 18.10.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης *Indelicato κατά Ιταλίας* (Προσφυγή No. 31143/96) και στις σκέψεις 115 και 116 της απόφασ 4.7.2006 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 59450/00).

¹² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 37 της απόφασης *HLR κατά Γαλλίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 60 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Hilal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 45276/99, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-II και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2001, σελίδα 409 επ.).

¹³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 96 της απόφασης επί της υπόθεσης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9).

¹⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 167 της από 26.7.2005 απόφασής

σβητήσει τα αποδεικτικά στοιχεία που προσάγει ο προσφεύγων ενώπιον του Δικαστηρίου.

130. Για να καθορίσει εάν υπάρχει κίνδυνος κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει τις προβλέψιμες συνέπειες της απέλασης του προσφεύγοντα στη χώρα προορισμού, λαμβάνοντας υπόψη τη γενική κατάσταση που επικρατεί σε αυτήν καθώς και τις ειδικότερες περιστάσεις της προσωπικής του υπόθεσης¹⁵.

131. Για το σκοπό αυτό, όσον αφορά στη γενική κατάσταση που επικρατεί σε μια συγκεκριμένη χώρα, το Δικαστήριο λαμβάνει συχνά υπόψη πληροφορίες που περιέχονται σε πρόσφατες εκθέσεις ανεξάρτητων φορέων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως είναι η Διεθνής Αμνηστία, ή κυβερνητικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένου του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ¹⁶. Ταυτόχρονα, έχει ήδη κρίνει ότι, για την παραβίαση του άρθρου 3 δεν αρκεί η απλή πιθανότητα της κακομεταχείρισης του προσφεύγοντα στη χώρα όπου πρόκειται να απελαθεί¹⁷ και ότι, απαιτείται η επιβεβαίωση των προσωπικών του ισχυρισμών με συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία, όταν οι πηγές που επικαλείται περιγράφουν μια γενική κατάσταση¹⁸.

132. Κατά το Δικαστήριο, συντρέχει λόγος εφαρμογής της προστασίας του άρθρου 3 της Σύμβασης στις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι είναι μέλος ομάδας που εκτίθεται συστηματικά στην πρακτική της κακομεταχείρισης, εφόσον αποδεικνύει επικαλούμενος, όπου

του επί της υπόθεσης N. κατά Φινλανδίας (Προσφυγή No. 38885/02, βλέπε σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2005, σελίδα 575).

¹⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει *in fine* στη σκέψη 108 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Vilvarajah κ.λ.π.* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6 στη σελίδα 100 της παρούσας έκδοσης).

¹⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 99 και 100 της απόφασης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης), στη σκέψη 67 της από 26.4.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Muslim κατά Τουρκίας* (Προσφυγή No.53566/99, βλέπε σε ελληνική απόδοση ΕΔΠΑ 2005, σελίδα 597 επ.), στη σκέψη 54 της από 5.7.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Said κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 2345/02, βλέπε σε ελληνική απόδοση ΕΔΠΑ 2005, σελίδα 566 επ) και στις σκέψεις 65 και 66 της από 20.2.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Al-Moayad κατά Γερμανίας* (dec), (Προσφυγή no.35865/03).

¹⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 111 της απόφασης *Vilvarajah* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης) και στην από 31.5.2001 απόφασή του επί της υπόθεσης *Fatgan Katani* και άλλοι κατά Γερμανίας (dec.), (Προσφυγή No. 67679/01).

¹⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 73 της απόφασης *Mamatkulov και Askarov* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 68 της απόφασης *Muslim* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 16).

απαιτείται, τις πηγές που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο, ότι για σοβαρούς λόγους πιστεύεται ότι ισχύει η εν λόγω πρακτική καθώς και τη συμμετοχή του στην εν λόγω ομάδα¹⁹.

133. Όσον αφορά στην κρίσιμη ημερομηνία, η ύπαρξη του κινδύνου πρέπει να αξιολογείται κυρίως σε σχέση με τα πραγματικά περιστατικά που γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει το συμβαλλόμενο κράτος κατά το χρόνο της απομάκρυνσης του προσφεύγοντα. Ωστόσο, στην περίπτωση που το συμβαλλόμενο κράτος δεν έχει εκδώσει ή απελάσει τον προσφεύγοντα όταν η υπόθεσή του εξετάζεται από το Δικαστήριο, κρίσιμο χρονικό διάστημα για την αξιολόγηση της ύπαρξης του κινδύνου της κακομεταχείρισης που επικαλείται είναι αυτό της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου²⁰. Τούτο συμβαίνει συνήθως όταν το συμβαλλόμενο κράτος αναστέλλει την απέλαση ή την έκδοση του προσφεύγοντα συμμορφούμενο με τα μέτρα προσωρινής δικαστικής προστασίας που υποδεικνύει το Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του²¹. Κατά συνέπεια, παρότι δεν αμφισβητείται η σημασία των ιστορικών γεγονότων στο μέτρο που διαφωτίζουν την τρέχουσα κατάσταση και την εξέλιξή της, αποφασιστικής σημασίας είναι οι περιστάσεις της υπόθεσης κατά το χρόνο της κρίσης της προσφυγής από το Δικαστήριο.

iii. Οι έννοιες των «βασανιστηρίων» και της «απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης»

134. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για να εμπίπτει η κακομεταχείριση στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 πρέπει να πληροί ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας. Η αξιολόγηση αυτού του ελάχιστου επιπέδου σοβαρότητας είναι σχετική: εξαρτάται από το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της κρίσιμης μεταχείρισης, οι συνέπειές της στη φυσική και ψυχολογική κατάσταση του θύματος και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του²².

¹⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στις σκέψεις 138 έως 149 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Salah Sheekh* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

²⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 85 και 86 της απόφασης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 63 της από 17.2.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Venkadajalasarma κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 58510/00, βλέπε σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 614 επ.).

²¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 69 της απόφασης *Mamatkulov και Askarov* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

²² Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στη σκέψη 24 της απόφασης επί της υπόθεσης *Price κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 33394/96, δημοσιευ-

135. Για να είναι η ποινή ή η τιμωρητική μεταχείριση «απάνθρωπη» ή «εξευτελιστική», η δυστυχία ή η ταπείνωση που συνεπάγεται πρέπει σε κάθε περίπτωση να υπερβαίνει το αναπόφευκτο στοιχείο του πόνου ή της ταπείνωσης που χαρακτηρίζει μια συγκεκριμένη μορφή θεμιτής μεταχείρισης ή τιμωρίας²³.

136. Για τον καθορισμό μιας συγκεκριμένης μορφής μεταχείρισης ως βασανιστηρίων πρέπει να ληφθεί υπόψη η διάκριση του άρθρου 3 μεταξύ της έννοιας αυτής και της έννοιας της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης. Η Σύμβαση έχει ενσωματώσει αυτήν τη διάκριση προκειμένου να χαρακτηρίζεται «βασανιστήρια» μόνον κάθε σκόπιμη απάνθρωπη μεταχείριση που προκαλεί πολύ σοβαρό και σκληρό πόνο²⁴.

(β) Εφαρμογή των ανωτέρω αρχών στην υπό κρίση υπόθεση

137. Το Δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχήν ότι σήμερα όλα τα κράτη αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες για την προστασία των κοινοτήτων τους από τη βία της τρομοκρατίας²⁵. Επομένως, σήμερα δεν μπορεί να υποτιμάται το μέγεθος του κινδύνου της τρομοκρατίας και η απειλή που ενέχει για την κοινωνία. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να δημιουργήσει αμφιβολίες για τον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 3.

138. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο απορρίπτει το επιχειρήμα που προέβαλε η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, υποστηριζόμενη από την κυβέρνηση της Ιταλίας, σύμφωνα με το οποίο στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3 πρέπει να διακρίνεται η μεταχείριση που επιφυλάσσει άμεσα το συμβαλλόμενο κράτος από αυτήν που επιφυλάσσουν οι αρχές άλλου κράτους και η προστασία από την τελευταία να εξισορροπείται με βάση τα συμφέροντα της κοινωνίας ως συνόλου. Δεδομένου ότι είναι απόλυτη η προστασία από τη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3, η εν λόγω διάταξη επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση

μένη σε ECHR 2001-VII), στη σκέψη 37 της απόφασης *Mouisel κατά Γαλλίας*, (dec.), (Προσφυγή No. 67263/01, δημοσιευμένη σε ECHR 2002-IX) και στη σκέψη 67 της από 11.7.2006 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Jalloh κατά Γερμανίας* (dec.), (Προσφυγή No. 54810/00).

²³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 120 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης στην υπόθεση *Labita κατά Ιταλίας* (Προσφυγή No. 26772/95, δημοσιευμένη σε ECHR 2000-IV).

²⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 82 της από 25.9.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Aydin κατά Τουρκίας* (δημοσιευμένη σε Reports 1997-VI) και στη σκέψη 96 της απόφασης *Selmouni* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης).

²⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 79 της απόφασης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 335 της απόφασης *Shamayev* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης).

να μην εκδίδουν και να μην απελαύνουν οποιοδήποτε πρόσωπο που διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να την υποστεί στο κράτος όπου απομακρύνεται. Όπως κατ' επανάληψη έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, δεν μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση από αυτόν τον κανόνα²⁶. Επομένως, επιβεβαιώνει στην υπό κρίση υπόθεση την αρχή που διατύπωσε στην απόφαση *Chahal*²⁷, σύμφωνα με την οποία για τον καθορισμό της ευθύνης του συμβαλλόμενου κράτους στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3 δεν επιτρέπεται η στάθμιση του κινδύνου της κακομεταχείρισης με τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η απέλαση ακόμη και όταν για την εν λόγω μεταχείριση ευθύνεται κάποιο άλλο κράτος. Σχετικά, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη η συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου, όσο ανεπιθύμητη ή επικίνδυνη και αν είναι, με συνέπεια η παρεχόμενη δύναμη του άρθρου 3 της Σύμβασης προστασία να είναι ευρύτερη αυτής που προβλέπουν οι διατάξεις των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Καθεστώς των Προσφύγων²⁸. Περαιτέρω, το συμπέρασμα αυτό είναι σύμφωνο με τα σημεία IV και XII των Κατευθυντηρίων Οδηγιών της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα δικαιώματα του ανθρώπου και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας²⁹.

139. Το Δικαστήριο θεωρεί εσφαλμένο το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο πρέπει να εξισορροπείται η επικινδυνότητα του απειλούμενου με απέλαση για την κοινωνία της χώρας υποδοχής με τον κίνδυνο της βλάβης που διατρέχει στη χώρα όπου απομακρύνεται. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν μπορεί να σταθμιστούν οι έννοιες του «κινδύνου» και της «επικινδυνότητας» επειδή αξιολογούνται ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Τα στοιχεία που προσκομίζονται ενώπιον του Δικαστηρίου ή αποδεικνύουν ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης ή όχι. Η προοπτική να αποτελεί σοβαρή απειλή για την κοινότητα της χώρας υποδοχής εάν δεν απομακρυνθεί από αυτήν δεν μειώνει το επίπεδο του κινδύνου της κακομεταχείρισης που διατρέχει με την απέλαση. Για το λόγο αυτό, είναι λάθος να απαιτείται υψηλότερο μέτρο απόδειξης, όπως προβάλλει η παρεμβαίνουσα κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, όταν ο εν-

²⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη νομολογία που παραθέτει στη σκέψη 130 της απόφασης (βλέπε υποσημείωση 9 στη σελίδα 103 της παρούσας έκδοσης).

²⁷ Σκέψη 81 της απόφασης (βλέπε υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης).

²⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 80 της απόφασης *Chahal* (βλέπε υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης).

²⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε τις Κατευθυντήριες Οδηγίες σε μετάφραση στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες www.unhcr.gr/Προστασία_Προσφύγων/Νομική_Προστασία/Καθορισμός_του_Καθεστώτος_του_Πρόσφυγα.

διαφερόμενος συνιστά σοβαρό κίνδυνο για την κοινότητα της χώρας υποδοχής, αφού η αξιολόγηση του επιπέδου του κινδύνου δεν εξαρτάται από την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

140. Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος του επιχειρήματος της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου, σύμφωνα με το οποίο απαιτούνται ισχυρότερα αποδεικτικά στοιχεία για την τεκμηρίωση του κινδύνου της κακομεταχείρισης όταν ο προσφεύγων συνιστά απειλή για την εθνική ασφάλεια, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι παρόμοια προσέγγιση δεν συνάδει στον απόλυτο χαρακτήρα της προστασίας που παρέχει το άρθρο 3. Δηλαδή, με άλλα λόγια, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει ότι, ελλείψει στοιχείων που πληρούν υψηλότερο μέτρο απόδειξης η προστασία της εθνικής ασφάλειας δικαιολογεί ευκολότερα τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης του ενδιαφερόμενου. Όμως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να υιοθετήσει διαφορετικό μέτρο απόδειξης, όπως προτείνει η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, απαιτώντας να αποδειχθεί σε υποθέσεις όπως η υπό κρίση ότι είναι «πιθανότερη» η κακομεταχείριση. Αντίθετα, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι, για να παραβιάζει τη Σύμβαση η εκτέλεση της απέλασης, είναι αναγκαίο και επαρκές βάσιμοι λόγοι να αποδεικνύουν ότι είναι πραγματικός ο κίνδυνος που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης στη χώρα όπου απομακρύνεται³⁰.

141. Περαιτέρω, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη απορρίψει με την απόφασή του επί της προσφυγής *Chahal* επιχειρήματα παρόμοια με αυτά που προέβαλε στην υπό κρίση υπόθεση η παρεμβαίνουσα κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι κυβερνήσεις της Ιταλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζουν ότι έχει αυξηθεί η απειλή της τρομοκρατίας από την έκδοση της προαναφερόμενης απόφασης. Όμως, τούτο δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση το σκεπτικό της απόφασης *Chahal* για τις συνέπειες της απόλυτης απαγόρευσης που προβλέπει το άρθρο 3.

142. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει κατ' επανάληψη τα αυστηρά κριτήρια που εφαρμόζει και τον ενδελεχή έλεγχο που ασκεί κατά την αξιολόγηση της ύπαρξης του πραγματικού κινδύνου κακομεταχείρισης³¹ στην περίπτωση της απομάκρυνσης αλλοδαπού από το έδαφος των συμβαλλομένων κρατών με τη διαδικασία της έκδοσης, της απέλασης ή οιαδήποτε άλλου μέτρου που επιδιώκει παρόμοιο στόχο. Παρότι είναι θεωρητική η αξιολόγηση του κινδύνου, το Δικαστήριο εξετάζει πάντα με

³⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 125 και 132 της απόφασης και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία (βλέπε σελίδες 101 και 103 της παρούσας έκδοσης).

³¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 39 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Jabari* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

ιδιαίτερη προσοχή, υπό το πρίσμα του απαιτούμενου μέτρου απόδειξης³², τα στοιχεία που υποβάλλονται ενώπιόν του είτε για να υποδείξει στο συμβαλλόμενο κράτος τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του είτε για να διαπιστώσει ότι παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης η εκτέλεση του μέτρου της απομάκρυνσης. Έτσι, από την έκδοση της απόφασης *Chahal* σε ελάχιστες υποθέσεις κατέληξε σε παρόμοιο συμπέρασμα.

143. Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη κατ' αρχήν τις εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας και της οργάνωσης Human Rights Watch που εκφράζουν ανησυχία για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου την Τυνησία. Τα συμπεράσματα αυτών των εκθέσεων επιβεβαιώνει η έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ. Ειδικότερα, οι προαναφερόμενες εκθέσεις περιγράφουν πολλές περιπτώσεις βασανιστηρίων που εφαρμόζονται συστηματικά στους κατηγορούμενους δυνάμει του Νόμου του 2003 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας. Οι σχετικές πρακτικές, που – αναφέρεται ότι εφαρμόζει συχνά η αστυνομία για να αποσπάσει ομολογίες των κατηγορουμένων – συνίστανται σε κρέμασμα από το ταβάνι, σε απειλές βιασμού, σε ηλεκτροσόκ, στη βύθιση της κεφαλής στο νερό, σε ξυλοδαρμούς και σε πρόκληση εγκαυμάτων με τσιγάρα, πληρούν το επίπεδο της σοβαρότητας που απαιτεί το άρθρο 3 της Σύμβασης. Αναφέρεται επίσης ότι, οι αρμόδιες αρχές της Τυνησίας δεν διερευνούν τις καταγγελίες για βασανιστήρια και κακομεταχείριση, ότι αρνούνται να παρακολουθήσουν την πορεία τους και ότι επικαλούνται σε τακτική βάση ομολογίες, που είναι προϊόν εξαναγκασμού, για να εκδώσουν καταδικαστικές αποφάσεις. Το Δικαστήριο δεν αμφισβητεί την αξιοπιστία των προαναφερόμενων εκθέσεων, δεδομένων του κύρους και της φήμη των συντακτών τους, της σοβαρότητας των ερευνών με τις οποίες συλλέγονται οι σχετικές πληροφορίες, της συνοχής των διαπιστώσεών τους στα κρίσιμα για την παρούσα υπόθεση σημεία καθώς και του γεγονότος ότι πολυάριθμες πηγές επιβεβαιώνουν κατ' ουσίαν τα συμπεράσματά τους. Περαιτέρω, η κυβέρνηση της Ιταλίας δεν επικαλέστηκε ούτε προσκόμισε στοιχεία ή εκθέσεις για να αντικρούσει το περιεχόμενο των πηγών στις οποίες παραπέμπει ο προσφεύγων.

144. Οι ιταλικές αρχές παρέπεμψαν τον προσφεύγοντα σε δίκη κατηγορούμενο για συμμετοχή σε εγκλήματα της διεθνούς τρομοκρατίας. Η απόφαση για την απομάκρυνσή του από την Ιταλία εκδόθηκε δυνάμει του Π.Δ. 144/2005 που φέρει τον τίτλο: « Επείγοντα μέτρα για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας». Στην Τυνησία, ο κύριος Saadi κατα-

³² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 128 και 132 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω σελίδες 102 και 103 της παρούσας έκδοσης).

δικάστηκε ερήμην σε 20ετή κάθειρξη για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση που λειτουργεί στο εξωτερικό σε καιρό ειρήνης και για υποκίνηση τρομοκρατίας. Αυτή η καταδικαστική απόφαση επιβεβαιώνεται με την από 19.6.2007 δήλωση της Διεθνούς Αμνηστίας.

145. Περαιτέρω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι διάδικοι διαφωνούν για τη δυνατότητα που παρέχει η εθνική νομοθεσία της Τυνησίας στον προσφεύγοντα να αιτηθεί την επανεξέταση της υπόθεσής του. Σχετικά, ο κύριος Saadi ισχυρίστηκε ότι δεν δικαιούται να ασκήσει έφεση με ανασταλτικό αποτέλεσμα κατά της καταδικαστικής απόφασης, και ότι, ακόμη και αν είχε αυτήν τη δυνατότητα, οι αρχές της Τυνησίας μπορούν να διατάζουν την προφυλάκισή του, ως προληπτικό μέτρο³³.

146. Σε αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο κρίνει ότι, εν προκειμένω, βάσιμοι λόγοι αποδεικνύουν ότι, εάν ο προσφεύγων απελαθεί στην Τυνησία διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να αποκλειστεί με βάση άλλα αποδεικτικά στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο. Ειδικότερα, παρότι είναι αληθές ότι επισκέφθηκε τα σωφρονιστικά ιδρύματα της Τυνησίας η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, το επιτόπιο έργο αυτής της ανθρωπιστικής οργάνωσης διέπεται από την αρχή της εμπιστευτικότητας. Περαιτέρω, οι αρχές της Τυνησίας δεν τήρησαν τη δέσμευση που ανέλαβαν τον Απρίλιο του 2005 και απαγόρευσαν στην ανεξάρτητη οργάνωση προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, Human Rights Watch, να επισκεφθεί τις φυλακές της χώρας. Αναφέρεται επίσης ότι, κάποιες από τις πράξεις των βασανιστηρίων τελούνται σε χώρους που υπάγονται στη δικαιοδοσία των αστυνομικών αρχών ή διαρκούσης της προσωρινής κράτησης των θυμάτων στις εγκαταστάσεις του Υπουργείου Εσωτερικών. Επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση, οι επισκέψεις της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού δεν μπορεί να αποκλείσουν τον κίνδυνο της αντίθετης με το άρθρο 3 μεταχείρισης.

147. Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στις 29.5.2007, όταν η υπό κρίση προσφυγή εκκρεμούσε ενώπιόν του, η Ιταλική κυβέρνηση αιτήθηκε από την κυβέρνηση της Τυνησίας, μέσω της Ιταλικής πρεσβείας στην Τύνιδα, διπλωματικές εγγυήσεις προκειμένου να διασφαλίσει ότι ο προσφεύγων δεν κινδυνεύει να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Ωστόσο, οι αρχές της Τυνησίας δεν παρείχαν τις αιτηθείσες εγγυήσεις. Αρχικά, αναφέρθηκαν απλώς στην πρόθεσή τους να αποδεχθούν την επιστροφή Τυνησίων πολιτών που κρατούνται στο εξωτερικό. Με τη δεύτερη ρηματική διακοίνωσή του της 10.7.2007 (δηλαδή την παραμονή της συζήτησης της παρούσας προσφυγής από το Τμήμα Ευρεί-

³³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 154 της απόφασης.

ας Σύνθεσης του Δικαστηρίου) το Υπουργείο Εξωτερικών της Τυνησίας υπογράμμισε ότι η εθνική νομοθεσία εγγυάται τα δικαιώματα των κρατουμένων και ότι η Τυνησία είναι συμβαλλόμενο μέρος «στις σχετικές διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις». Σχετικά, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, η εθνική νομοθεσία και η προσχώρηση σε διεθνείς συνθήκες, που εγγυώνται το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δεν επαρκούν κατ' αρχήν για να εξασφαλίσουν την κατάλληλη προστασία από τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης, στις περιπτώσεις όπου, όπως εν προκειμένω, αξιόπιστες πηγές αναφέρουν προφανώς αντίθετες με τις αρχές της Σύμβασης πρακτικές που εφαρμόζουν ή ανέχονται οι αρχές.

148. Επιπλέον, σημειώνεται ότι, τυχόν ικανοποίηση του αιτήματος της Ιταλικής κυβέρνησης για την παροχή διπλωματικών εγγυήσεων από την Τυνησία, δεν απαλλάσσει το Δικαστήριο από την υποχρέωση να εξετάσει εάν η εφαρμογή τους στην πράξη διασφαλίζει την προστασία του προσφεύγοντα από τη μεταχείριση που απαγορεύει η Σύμβαση³⁴. Οι εγγυήσεις που παρέχει το κράτος στο οποίο πρόκειται να απομακρυνθεί ο ενδιαφερόμενος αξιολογούνται σε κάθε περίπτωση με γνώμονα τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτό κατά τον κρίσιμο χρόνο.

149. Συνεπώς, ενδεχόμενη εκτέλεση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 6 ΕυρΣΔΑ: ...160. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τη διαπίστωσή του, σύμφωνα με την οποία η ενδεχόμενη απέλαση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης. Δεδομένου ότι δεν αμφιβάλει για τη συμμόρφωση της Ιταλικής κυβέρνησης με την παρούσα απόφαση, θεωρεί ότι δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί εάν η απομάκρυνση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει επίσης το άρθρο 6 της Σύμβασης.

Γ) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 ΕυρΣΔΑ: ...170. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τη διαπίστωσή του, σύμφωνα με την οποία η ενδεχόμενη απέλαση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης. Δεδομένου ότι δεν αμφιβάλει για τη συμμόρφωση της Ιταλικής κυβέρνησης με την παρούσα απόφαση, κρίνει ότι δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί εάν η απομάκρυνση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει επίσης το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Δ) Επί της παραβίασης του 1ου άρθρου του 7ου Πρωτοκόλλου ΕυρΣΔΑ: ...180. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τη διαπίστωσή του, σύμφωνα με την οποία η ενδεχόμενη απέλαση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης. Δεδομένου ότι δεν

³⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 105 της απόφασης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης).

αμφιβάλει για τη συμμόρφωση της Ιταλικής κυβέρνησης με την παρούσα απόφαση, εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να αποφανθεί εάν η απομάκρυνση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει επίσης το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου Νο. 7 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα ότι, εάν εκτελεστεί, η απέλαση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης και ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τους ισχυρισμούς του για παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 6 και 8 της Σύμβασης και 1 του 7ου Πρωτοκόλλου.

Σύμφωνη γνώμη του δικαστή Zupančič: 1. Επιθυμώ να διατυπώσω δύο πρόσθετες παρατηρήσεις στην άποψη της πλειοψηφίας με την οποία συμφωνώ. Η πρώτη εξ αυτών αφορά θέμα που έχω ήδη αναπτύξει στη σύμφωνη γνώμη που εξέφρασα στην απόφαση επί της υπόθεσης *Scozzari and Giunta*³⁵ πριν από αρκετά χρόνια. Ένα πρόβλημα των υποθέσεων οικογενειακού δικαίου, προφυλάκισης και / ή προσωρινής κράτησης και κατεπείγουσας εκδίκασης, όπως εν προκειμένω, είναι ότι η δικαστική κρίση δεν αφορά παρελθόντα γεγονότα ιστορικής φύσης. Επειδή εξέθεσα την άποψή μου επ' αυτού του ζητήματος στην απόφαση επί της υπόθεσης *Scozzari and Giunta*, θεωρώ ότι δεν είναι απαραίτητο να επαναλάβω όλη τη σχετική προβληματική, αλλά να προσθέσω ότι είναι αναδρομικής φύσης το νομικό παράδειγμα. Η νομική διαδικασία, ως πλαίσιο επίλυσης των διαφορών, καθώς και όλα τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία, ενεργούν πάντα αναδρομικά. Μόνον οι ασφαλιστικές εταιρείες είναι συνηθισμένες στις «θεωρητικές εκτιμήσεις πιθανολόγησης» όσον αφορά στα μελλοντικά γεγονότα. Στην αμερικανική νομική βιβλιογραφία είναι πολλές οι σοβαρές μαθηματικές θεωρίες που συμβάλλουν στη συγκεκριμενοποίηση της αξιολόγησης του κινδύνου με αφετηρία την αφηρημένη πιθανότητα. Για όσους χειρίζονται πολλές υποθέσεις, όπως είναι για παράδειγμα οι ασφαλιστικές εταιρείες, είναι χρήσιμος ένας αρκετά απλός μαθηματικός τύπος, γνωστός ως θεώρημα «Bayes». Ωστόσο, στις σπάνιες περιπτώσεις, είναι ανώφελη η εφαρμογή του θεωρήματος «Bayes», επειδή για τα σπάνια γεγονότα δεν υπάρχουν στατιστικά δεδομένα αναφοράς. Στη σκέψη 142 της απόφασης ορθά επισημαίνει η πλειοψηφία ότι «παρότι είναι θεωρητική η αξιολόγηση του κινδύνου, το Δικαστήριο εξετάζει πάντα με ιδιαίτερη προσοχή, υπό το πρίσμα του απαιτούμενου μέτρου απόδειξης (σκέψεις 128 έως 132), τα στοιχεία που υποβάλλονται ενώπιόν του είτε για να υποδείξει στο συμβαλλόμενο κράτος τη λήψη μέτρων

³⁵ Απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου επί των Προσφυγών Νο. 39221/98 και 41963/98, δημοσιευθείσα σε ECHR 2000-VIII.

προσωρινής προστασίας δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του είτε για να διαπιστώσει ότι παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης η εκτέλεση του μέτρου της απομάκρυνσης».

Φυσικά, σε αυτό το πλαίσιο, νομολογία αναφοράς ήταν πάντα η απόφαση επί της υπόθεσης *Chahal*. Στη σκέψη 74 αυτής της απόφασης ο βασικός κανόνας διατυπώθηκε ως εξής: «όταν ουσιαστικοί λόγοι αποδεικνύουν ότι ο ενδιαφερόμενος, εάν απελαθεί, διατρέχει τον κίνδυνο να υποστεί στη χώρα όπου απομακρύνεται βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία το άρθρο 3 επιβάλλει την υποχρέωση που συνίσταται στην απαγόρευση απομάκρυνσης του εν λόγω προσώπου σε αυτήν τη χώρα». Τον κανόνα αυτόν έχει επικαλεστεί η Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων κατά την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων.

Παρότι κατ' επίφαση εύλογο, το σκεπτικό της απόφασης *Chahal* εμπεριέχει ένα εγγενές πρόβλημα, που περιγράφω στην αρχή αυτής της γνώμης. Ανεξάρτητα από τη σαφήνεια της διατύπωσης του κανόνα *Chahal*, δεν παύει να εφαρμόζεται στην πιθανότητα να επισυμβούν γεγονότα στο μέλλον και όχι σε όσα έχουν ήδη συμβεί. Ως εκ τούτου, είναι τουλάχιστον ασυνεπές να υποστηριχθεί ότι μπορεί να εφαρμοστεί το μέτρο της απόδειξης που υιοθέτησε το Δικαστήριο στη σκέψη 142 της απόφασης. Και τούτο, για τον απλό λόγο ότι κανείς δεν μπορεί να αποδείξει μελλοντικό γεγονός στο πλαίσιο κλίμακας πιθανότητας αφού το δίκαιο της απόδειξης αποτελεί άσκηση λογικής και όχι προφητείας. Επομένως, υποτιμάται η άποψη ότι η εφαρμογή του κανόνα *Chahal* είναι «σε κάποιο βαθμό θεωρητική».

Η γνωστική προσέγγιση των μελλοντικών γεγονότων μπορεί να συνίσταται μόνο στην εύλογη πιθανολογική αξιολόγηση του φάσματος του πειράματος που κινείται από την αφηρημένη στη συγκεκριμένη πιθανότητα. Η ορθότητα της προαναφερόμενης πιθανολογικής αξιολόγησης – εν προκειμένω θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ο όρος πρόγνωση – εξαρτάται από την κριτική εκτίμηση της φύσης των πληροφοριών (όχι των αποδείξεων!) που αφορούν μια συγκεκριμένη κατάσταση.

Είτε πρόκειται για γεγονότα του παρελθόντος και την απόδειξή τους είτε για την πιθανότητα να επισυμβούν μελλοντικά γεγονότα, οι πληροφορίες που παρέχονται για το σκοπό αυτό ποτέ δεν είναι 100% πλήρεις. Το πρόβλημα με τα γεγονότα ιστορικής φύσης είναι ότι είναι ανεπανάληπτα και επομένως, κατά μια έννοια, ανεπανόρθωτα καταχωνιασμένα στο παρελθόν. Σε αντίθεση με τα επαναλαμβανόμενα γεγονότα, αυτή είναι η διαφορά μεταξύ της επιστημονικής προσέγγισης και της απόδειξης, αφενός, και της νομικής αξιολόγησης των παρελθόντων γεγονότων αφετέρου.

Κατά συνέπεια, υπάρχει παραλληλισμός μεταξύ του προβλήματος της απόδειξης κατά την αξιολόγηση παρελθόντων πραγματικών περιστατικών, από τη μία πλευρά, και της πιθανολογικής εκτίμησης μελλοντικών γεγονότων, όπως στην προκειμένη περίπτωση, από την άλλη πλευρά. Ωστόσο, ενώ και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για καταστάσεις που ουδέποτε είναι πλήρως κατανοητές από γνωστικής πλευράς, το πρόβλημα της «απόδειξης» των μελλοντικών γεγονότων είναι πιο ριζοσπαστικό.

Τα προβλήματα αυτά απασχολούν από αμνημονεύτων χρόνων τη νομική επιστήμη, που έχει εφεύρει τρόπους για την επίλυση των σχετικών καταστάσεων παραμερίζοντας τη γνωστική ανεπάρκεια. Για τις περιπτώσεις που ήταν ανεπαρκή τα αποδεικτικά στοιχεία της υπόθεσης, το ρωμαϊκό δίκαιο παρείχε στο δικαστή (*praetor*) τη δυνατότητα να επικαλεστεί τεκμήρια για να αποφασίσει για παρελθόντα γεγονότα. Επομένως, η επίκληση των τεκμηρίων αφορούσε αμφισβητούμενες καταστάσεις και επέβαλε στο δικαστή να υιοθετήσει συγκεκριμένη θέση όταν αμφέβαλε, όπως αποδεικνύουν τα υιοθετημένα με νόμο τεκμήρια. Με άλλα λόγια, η μέθοδος αυτή επέτρεψε στο σύστημα να θεσμοθετήσει το θεσμό του δεδικασμένου (*res judicata*), παρόλη την αδυναμία γνώσης της αλήθειας.

Αντίστροφη εικόνα του τεκμηρίου είναι το «βάρος της απόδειξης» και ο «κίνδυνος μη πειθούς». Επομένως, σε μια νομική διαδικασία, οφείλει να προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία το πρόσωπο που φέρει το βάρος της απόδειξης και τον κίνδυνο μη πειθούς – διαφορετικά κινδυνεύει να χάσει την υπόθεση.

Αυτή η λογική λειτουργεί πολύ καλά όσον αφορά στα παρελθόντα γεγονότα, όχι όμως στις υποθέσεις του οικογενειακού δικαίου (*Scozzari and Giunta*) ή της προσωρινής κράτησης ή στις περιπτώσεις που τίθεται ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Οι τελευταίες αφορούν σαφώς επείγουσες καταστάσεις, όπως για παράδειγμα τη σύλληψη προσώπου σε αεροδρόμιο προκειμένου να απελαθεί (*refoulement*). Είναι προφανώς παράλογο να υποστηριχθεί ότι, σε παρόμοια κατάσταση το βάρος της απόδειξης και τον κίνδυνο μη πειθούς φέρει ο κρατούμενος στο αεροδρόμιο ! Συγγενεύει με το ανακριτικό σύστημα η επιβάρυνση του ενδιαφερόμενου με την υποχρέωση απόδειξης και τον κίνδυνο μη πειθούς χωρίς την ανακατανομή τόσο του βάρους της απόδειξης όσο και του κινδύνου μη πειθούς με το κράτος που αποφάσισε την απέλασή του. Αυτού του είδους η επιφανειακή τυπολατρεία είναι αντίθετη με τον πυρήνα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Εξάλλου, αντικείμενο των αιτημάτων για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας δεν είναι η εκδίκαση της υπόθεσης. Όλα τα νομικά συστήματα προβλέπουν μέτρα κατεπείγοντος χαρακτήρα για τη διαφύλαξη μιας

κατάστασης ώστε να παρασχεθεί χρόνος στο δικαστήριο για την κρίση της υπόθεσης σε πνεύμα δικαιοσύνης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το ζήτημα δεν είναι αν ο απειλούμενος με απέλαση κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί, αλλά απλώς η καθυστέρηση εκτέλεσης του σχετικού μέτρου, χωρίς ανεπανόρθωτες συνέπειες, για την περίπτωση που η απέλαση ενέχει δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη. Επομένως, τα προαναφερόμενα μέτρα δεν αποσκοπούν στην αναζήτηση της αλήθειας, αλλά στη δημιουργία των συνθηκών εκείνων στις οποίες μπορεί να αναζητηθεί η αλήθεια.

Καθίσταται επομένως προφανές ότι, εν προκειμένω είναι εντελώς διαφορετικός ο ρόλος των τεκμηρίων και του «βάρους της απόδειξης» αφού δεν εξυπηρετούν την οριστική κρίση του αιτήματος, αλλά τη διατήρηση του μελλοντικού πεδίου εφαρμογής της δικαστικής απόφασης. Επομένως, αναπόφευκτα, στις περιπτώσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου ο ρόλος του απειλούμενου με απέλαση συνίσταται στη δημιουργία αμφιβολιών ώστε να μετατεθεί το βάρος της απόδειξης στο κράτος που αποφάσισε το σχετικό μέτρο. Αυτά είναι τα δικαιώματα του ανθρώπου. Στη θεωρία της απόδειξης τούτο αποκαλείται «σπάσιμο της φούσκας», όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του τεκμηρίου της λογικής, όπου η ελάχιστη αμφιβολία αρκεί για την εξάλειψη του τεκμηρίου και τη μετάθεση του βάρους στη διωκτική αρχή. Βεβαίως, οι λόγοι αυτής της μετάθεσης του βάρους είναι εντελώς διαφορετικοί στο πλαίσιο της ποινικής δίκης, αλλά μετριάζονται ιδιαίτερα σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης που αφορά στην απέλαση από αεροδρόμιο. Στο πλαίσιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η ελάχιστη συμπάθεια και ο ανθρώπινος χαρακτήρας των δικαιωμάτων του ανθρώπου υπαγορεύουν να μην επιβαρύνεται υπερβολικά ο απειλούμενος με απέλαση με την υποχρέωση της απόδειξης και τον κίνδυνο μη πειθούς. Με άλλα λόγια, το κράτος που απελαύνει είναι ηθικά υπεύθυνο για την εσφαλμένη εκτίμηση του κινδύνου, ενώ το Δικαστήριο οφείλει να ευνοεί, σε παρόμοιες περιπτώσεις, την εγγύηση της προσωπικής ασφάλειας του απειλούμενου με απέλαση προσώπου.

2. Συμφωνώ απόλυτα με τη σκέψη 139 της απόφασης όπου η πλειοψηφία του Δικαστηρίου εξέφρασε την άποψη ότι απλά δεν είναι δυνατή η στάθμιση της «σοβαρής απειλής για την κοινότητα» με το «βαθμό της κακοποίησης που κινδυνεύει να υποστεί ο ενδιαφερόμενος εάν απελαθεί». Πολύ απλά, είναι ατεκμηρίωτη η αστυνομική λογική που προβάλλει το παρεμβαίνον τρίτο συμβαλλόμενο κράτος. Το θέμα του κινδύνου που συνιστά ο απειλούμενος με απέλαση για το απελαύνον κράτος ουδόλως επιδρά στον κίνδυνο που ενέχει η απέλαση γι' αυτόν.

Βέβαια, θα υπάρξουν περιπτώσεις όπου, για το λόγο αυτόν κάποιος διαβόητος τρομοκράτης θα αντιμετωπίσει σκληρότερη ποινή στη χώρα, συνήθως μη συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση, όπου απομακρύνεται. Ωστόσο, η επικάλυψη αυτών των δύο δεδομένων δεν αρκεί για να αποδειχθεί η ανάγκη εξισορρόπισής τους.

Από την άλλη πλευρά, είναι διανοητικά ανέντιμο να υποστηριχθεί ότι, απαιτείται να είναι ήσσονος επιπέδου το μέτρο της απόδειξης στις υποθέσεις απέλασης επειδή ο ενδιαφερόμενος είναι διαβόητος για την επικινδυνότητά του. Από πολιτική άποψη, είναι σαφές ότι τα κράτη εκδηλώνουν μεγαλύτερη προθυμία να απομακρύνουν τους επικίνδυνους αλλοδαπούς. Ωστόσο, το συμφέρον των κρατών δεν αποδεικνύει παρόμοιο δικαίωμα. Ακριβώς αντίθετο είναι το πνεύμα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: έχει σχεδιαστεί για να σταματά παρόμοιες λογικές φαύλου κύκλου και για να προστατεύει τους διοικούμενους από το ανεξέλεγκτο «συμφέρον» της εκτελεστικής εξουσίας ή κάποιες φορές ακόμη και από τη νομοθετική εξουσία του κράτους.

Κατά συνέπεια, είναι εξαιρετικά σημαντικό να θεωρηθεί ότι η σκέψη 139 της απόφασης διατυπώνει κατηγορηματική επιταγή για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το μοναδικό συμπέρασμα εκτός αυτής της εύλογης αναγκαιότητας θα ήταν να υποστηριχθεί ότι παρόμοια πρόσωπα δεν αξίζουν την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου – τούτο υπονοεί ασυνείδητα αλλά σε μικρότερο βαθμό το τρίτο παρεμβαίνον συμβαλλόμενο κράτος – επειδή είναι λιγότερο άνθρωποι.

Σύμφωνη γνώμη του δικαστή Myjer, που συνυπογράφει ο δικαστής Zagrebelsky: Ψήφισα όπως και οι υπόλοιποι δικαστές ότι, παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης η εκτέλεση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα στην Τυνησία. Περαιτέρω, συμφωνώ απόλυτα με τις σκέψεις 124 έως 148 της απόφασης.

.....
Η σκέψη 137 της απόφασης απαντά με δύο λόγια το ουσιαστικό ζήτημα της υπό κρίση υπόθεσης: «Το Δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχήν ότι σήμερα όλα τα κράτη αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες για την προστασία των κοινοτήτων τους από τη βία της τρομοκρατίας. Επομένως, σήμερα δεν μπορεί να υποτιμάται το μέγεθος του κινδύνου της τρομοκρατίας και η απειλή που ενέχει για την κοινωνία. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να δημιουργήσει αμφιβολίες για τον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 3».

Δεν θα μου προκαλούσε έκπληξη αν ορισμένοι αναγνώστες της απόφασης δυσκολευτούν να κατανοήσουν – με την πρώτη ματιά – ότι, επισημαίνοντας την απόλυτη φύση του άρθρου 3, το Δικαστήριο φαίνεται να παρέχει μεγαλύτερη προστασία στον αλλοδαπό προσφεύγοντα, που

έχει κριθεί ένοχος για εγκλήματα τρομοκρατίας, από ότι στην κοινότητα, ως σύνολο, από την τρομοκρατική βία. Μπορεί να θεωρηθεί ότι η συλλογιστική τους είναι η ακόλουθη: από τη μια πλευρά, η μη απέλαση αλλοδαπών – συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο – όταν ουσιαστικοί λόγοι αποδεικνύουν ότι, η εκτέλεση του σχετικού μέτρου τους εκθέτει στον κίνδυνο να υποστούν μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης στη χώρα όπου απομακρύνονται³⁶ ή ακόμη και η μη απέλαση όσων emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων της 28ης Ιουλίου 1951³⁷, εφόσον οι ενδιαφερόμενοι δεν αποτελούν εν δυνάμει κίνδυνο για τη ζωή των πολιτών του κράτους. Από την άλλη, είναι διαφορετικό να κρίνεται ότι δεν επιτρέπεται η απέλαση προσώπου που ήταν (και ενδεχομένως μπορεί να συνιστά ακόμη) τρομοκρατική απειλή για τους πολίτες του απελαύνοντος κράτους

Πράγματι, η Σύμβαση (και τα Πρωτόκολλά της) προβλέπουν νομικούς κανόνες για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου που πρέπει να αναγνωρίζονται σε όλα τα πρόσωπα που υπάγονται στη δικαιοδοσία των Υψηλών Συμβαλλομένων Μερών (άρθρο 1). Όλα σημαίνει όλα: δεν είναι μόνο οι τρομοκράτες και οι όμοιοί τους. Τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν επίσης τη θετική υποχρέωση να προστατεύουν τη ζωή των πολιτών τους. Επίσης, υποχρεούνται να υιοθετούν τα ευλόγως αναμενόμενα μέτρα για να αποτρέπουν πραγματικό και άμεσο κίνδυνο κατά της ζωής που γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν³⁸. Κατά τα αναφερόμενα στο προοίμιο των Κατευθυντήριων Οδηγιών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, που υιοθέτησε η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 11.7.2002³⁹, τα κράτη έχουν «την επιτακτική υποχρέωση» να προστατεύουν τους πολίτες τους από πιθανές τρομοκρατικές ενέργειες. Τολμώ να υποστηρίξω ότι η Σύμβαση υποχρεώνει τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να διασφαλίζουν

³⁶ Βλέπε για παράδειγμα την από 11.1.2007 απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Salah Sheek κατά Ολλανδίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

³⁷ Βλέπε την από 15.9.2005 απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Teshome Goraga Bongor κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 10154/04, που απορρίφθηκε από το Δικαστήριο ως απαράδεκτη).

³⁸ Βλέπε σκέψεις 115 και 116 της από 28.10.1998 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 23452/94, όπου το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 της Σύμβασης και απέρριψε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυώνται τα άρθρα 2 και 8).

³⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 29 στη σελίδα 106 της παρούσας έκδοσης.

στους πολίτες τους, στο μέτρο του εφικτού, ζωή χωρίς φόβο κινδύνου για τη ζωή ή τα αγαθά τους. Στο πλαίσιο αυτό υπενθυμίζω ότι, η *Ελευθερία από το Φόβο* ήταν μια από τέσσερις Ελευθερίες που ανέφερε στη διάσημη ομιλία του ο Ρούζβελτ.

Ωστόσο, δεν επιτρέπεται στα κράτη να καταπολεμούν τη διεθνή τρομοκρατία με κάθε κόστος. Απαγορεύεται να καταφεύγουν σε μεθόδους που υπονομεύουν τις αξίες που επιδιώκουν να προστατεύσουν. Και τούτο ισχύει περισσότερο για εκείνα τα «απόλυτα» δικαιώματα στα οποία δεν επιτρέπεται παρέκκλιση, ούτε σε περιόδους έκτακτης ανάγκης (άρθρο 15). Στο πλαίσιο ενός σεμιναρίου υψηλού επιπέδου για την *Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατά την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας*, που οργανώθηκε στο Στρασβούργο στις 13/14.6.2005, ο Robert Badinter, πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης της Γαλλίας, μίλησε ορθώς αναφερόμενος στη διπλή απειλή που συνιστά η τρομοκρατία για τα δικαιώματα του ανθρώπου: αφενός άμεση λόγω των τρομοκρατικών ενεργειών και αφετέρου έμμεση, επειδή τα μέτρα για την καταπολέμησή της ενέχουν τον κίνδυνο της παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας είναι κατ' αρχήν ζήτημα σεβασμού των αξιών μας, ακόμη και στις περιπτώσεις αυτών που επιδιώκουν να τις καταστρέψουν. Δεν υπάρχει τίποτα αντιπαραγωγικότερο από την καταπολέμηση της φωτιάς με φωτιά, από την εξυπηρέτηση των σκοπών των τρομοκρατών παρέχοντας τους το τέλειο πρόσχημα για να «μαρτυρήσουν» και να κατηγορήσουν τις δημοκρατίες ότι εφαρμόζουν δύο μέτρα και δύο σταθμά. Παρόμοια αντίδραση θα εξυπηρετούσε μόνο τη δημιουργία συνθηκών ευνοϊκών για περαιτέρω ριζοσπαστικοποίηση και στρατολόγηση αυριανών τρομοκρατών.

Μετά τα γεγονότα της 11.9.2001, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης επιβεβαίωσε στο προοίμιο των προαναφερόμενων κατευθυντήριων οδηγιών την υποχρέωση των κρατών μελών να σέβονται, στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, τα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και, ειδικότερα όσον αφορά στα κράτη μέλη, την υποχρέωσή τους να σέβονται τη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η κατευθυντήρια οδηγία XII.2 καθιστά σαφές το καθήκον του απελαύνοντος κράτους να μην εκθέτει το πρόσωπο, που προτίθεται να απελάσει στη χώρα καταγωγής του ή σε άλλη χώρα, στον κίνδυνο της θα-

νατικής ποινής, των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας⁴⁰.

Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ουσιαστικοί λόγοι αποδεικνύουν τον κίνδυνο που διατρέχει ο προσφεύγων, εάν απελαθεί στην Τυνησία, να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Επομένως, υπάρχει μόνο μία (ομόφωνη) απάντηση.

Σημείωση της επιμελήτριας⁴¹: Επιβλέποντας την εκτέλεση της απόφασης, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης αναμένει από τις ιταλικές αρχές ενημέρωση για το καθεστώς του προσφεύγοντα (έκβαση ποινικής δίκης και διαμονή) και για τα μέτρα που υιοθέτησαν για την περίπτωση του. Η παρούσα απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι γενικότερου ενδιαφέροντος στο μέτρο που επιβεβαιώνει την ερμηνεία της Σύμβασης στις περιπτώσεις της απέλασης και επομένως επιβάλλεται να δημοσιοποιηθεί ευρέως στην ιταλική γλώσσα, όχι μόνο μέσω των σύγχρονων ηλεκτρονικών μέσων. Η Επιτροπή Υπουργών αναμένει πληροφορίες για την αποτελεσματική δημοσιοποίηση της απόφασης και για άλλα μέτρα που υιοθετήθηκαν ή πρόκειται να υιοθετηθούν για την πρόληψη παρόμοιων παραβιάσεων στο μέλλον.

0701

Υπόθεση N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (27.5.2008⁴²)

Δικαστές: Jean-Paul Costa, Πρόεδρος, Nicolas Bratza, Peer Lorenzen, Françoise Tulkens, Josep Casadevall, Giovanni Bonello, Ireneu Cabral Barreto, Boštjan M. Župančič, Rait Maruste, Snežana Botoucharova, Javier Borrego Borrego, Khanlar Hajiyev, Ljiljana Mijović, Dean Spielmann, Renate Jaeger, Ján Šikuta, Mark Villiger, δικαστές

Δικηγόροι: M.J.Luqmani, δικηγόρος Λονδίνου για την προσφεύγουσα και M.J. Grainger του Υπουργείου Εξωτερικών της Κοινοπολιτείας για την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου

Απέλαση απορριφθείσας αιτούσας άσυλο από την Ουγκάντα, ασθενούς HIV/AIDS – Πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης:

⁴⁰ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 29 στη σελίδα 106 της παρούσας έκδοσης.

⁴¹ Σημείωση της επιμελήτριας: για πληροφορίες για την εκτέλεση απόφασης βλέπε http://www.coe.int/t/e/human_rights/execution/03_cases/Italy_en.pdf.

⁴² Προσφυγή No. 26565/05. Απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνοψης του Δικαστηρίου. Για το κείμενο της απόφασης στην αγγλική και στη γαλλική βλέπε www.echr.coe.int/ECHR/EN/hudoc.

κατ' αρχήν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις της απέλασης ή της επαναπροώθησης όταν ο κίνδυνος της μεταχείρισης που απαγορεύει προέρχεται από τις κρατικές αρχές ή τα μη κρατικά όργανα – Νομολογία του Δικαστηρίου για την εφαρμογή του άρθρου 3 στις περιπτώσεις απέλασης αλλοδαπών που πάσχουν από σοβαρές ασθένειες – Από την απόφαση που εξέδωσε επί της υπόθεσης D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο ουδέποτε έκρινε επί προσφυγής κατά απόφασης συμβαλλόμενου κράτους να απελάσει αλλοδαπό ότι η εκτέλεσή της παραβιάζει το άρθρο 3 λόγω της κακής κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα – Οι όλως εξαιρετικές περιστάσεις στην υπόθεση D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου ήσαν: η σοβαρότητα της ασθένειας και το καταληκτικό στάδιο που διήγε ο προσφεύγων, η αβεβαιότητα για τη δυνατότητα της ιατρικής ή νοσοκομειακής περίθαλψης του στη χώρα καταγωγής του, η απουσία οικογενειακού περιβάλλοντος στη χώρα καταγωγής του, ικανού να του διασφαλίσει το ελάχιστο επίπεδο στέγης, διατροφής και κοινωνικής στήριξης – Η διάταξη του άρθρου 3, παρότι θεμελιώδης για το σύστημα της Σύμβασης, δεν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να αμβλύνουν τις κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ των κρατών παρέχοντας δωρεάν και επ' αόριστον ιατρική περίθαλψη σε όλους τους αλλοδαπούς που δεν έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτειά τους – Αποψη μειοψηφίας: αυτή καθεαυτή η απέλαση του «προσφεύγοντα στην επιθανάτια κλίνη» είναι αντίθετη με το απόλυτο δικαίωμα που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 30, 36 παράγραφος 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

(Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α')

όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11

(Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρο 1 (Α) 2 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

(Ν.Δ.3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Η προσφεύγουσα, κυρία N., γεννήθηκε το 1974 στην Ουγκάντα και ζει στο Λονδίνο.

Εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 28.3.1998 με ψευδή στοιχεία ταυτότητας. Ήταν σοβαρά άρρωστη και εισήχθη στο νοσοκομείο, όπου διαγνώστηκε ότι είχε μολυνθεί από τον ιό HIV με «σημαντική ανοσοκαταστολή και (...) από το βάκιλο της φυματίωσης».

Στις 31.3.1998, οι δικηγόροι της προσφεύγουσας κατέθεσαν αίτηση ασύλου επ' ονόματί της: υποστήριξαν ότι ήταν θύμα κακομεταχείρισης και βιασμού από το Εθνικό Κίνημα Αντίστασης της Ουγκάντα λόγω των σχέσεων που διατηρούσε με το Στρατό Αντίστασης του Κυρίου και ότι φοβόταν για τη ζωή και την ασφάλειά της σε περίπτωση επιστροφής της στη χώρα.

Τον Αύγουστο του 1998 η προσφεύγουσα προσβλήθηκε από μια δεύτερη ασθένεια που σχετίζεται με το AIDS, το σάρκωμα Karosi. Η τιμή των λεμφοκυττάρων (CD4) στο αίμα της ήταν 10 (όταν σε ένα υγιές άτομο υπερβαίνει το 500). Μετά από κατάλληλη θεραπεία και συχνές εξετάσεις η κατάστασή της άρχισε να σταθεροποιείται. Έτσι, το 2005, όταν η Βουλή των Λόρδων εξέταζε την υπόθεσή της, η τιμή των λεμφοκυττάρων CD4 ήταν 414.

Το Μάρτιο του 2001, μετά από αίτημα του δικηγόρου της προσφεύγουσας, γιατρός συνέταξε έκθεση πραγματογνωμοσύνης, στην οποία εξέθετε την άποψη ότι χωρίς συνεχή τακτική αντιρετροϊκή θεραπεία για τη βελτίωση και τη διατήρηση του αριθμού των λεμφοκυττάρων καθώς και την κατάλληλη παρακολούθηση που διασφαλίζει την αποτελεσματική δράση του συνδυασμού των φαρμάκων, το προσδόκιμο όριο ζωής της προσφεύγουσας δεν υπερέβαινε το έτος, λόγω του πολλαπλασιασμού του σαρκώματος Karosi και του κινδύνου των λοιμώξεων. Διευκρίνιζε ότι, ήταν διαθέσιμη στην Ουγκάντα η απαιτούμενη φαρμακευτική αγωγή, αλλά το κόστος της ήταν ιδιαίτερα υψηλό και ότι, η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να την προμηθευτεί σε περιορισμένη ποσότητα στην πόλη Masaka, από τη οποία καταγόταν. Επιπλέον, υπογράμμισε ότι το σύστημα δημόσιας περίθαλψης στην Ουγκάντα δεν καλύπτει τις εξετάσεις αίματος, τη βασική νοσηλευτική φροντίδα, την κοινωνική ασφάλιση, τις ανάγκες διατροφής ή στέγασης.

Κρίνοντας ότι, οι αρχές της Ουγκάντα δεν ενδιαφέρονταν για την προσφεύγουσα, στις 28.3.2001, ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε την αίτησή της για άσυλο λόγω έλλειψης αξιοπιστίας. Επίσης, απέρριψε τον ισχυρισμό της περί παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης με το σκεπτικό ότι η θεραπεία του AIDS στην Ουγκάντα δεν διαφέρει από αυτήν που παρέχεται σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Αφρικής και ότι το κράτος επιδοτεί τα βασικά αντιρετροϊκά φάρμακα.

Στις 10.7.2002, ο δικαστής, που εξέτασε την προσφυγή της κυρίας N., απέρριψε τους ισχυρισμούς της για παροχή διεθνούς προστασίας αλλά έκρινε βάσιμους τους ισχυρισμούς της όσον αφορά στην εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης επικαλούμενος την από 2.5.1997 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθε-

σης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁴³. Σχετικά εκτίμησε ότι, η υπόθεσή της ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής εγκυκλίου της Διεύθυνσης Ασύλου που πρόβλεπε τη δυνατότητα χορήγησης εξαιρετικής άδειας διαμονής ή εισόδου στη χώρα:

«στις περιπτώσεις όπου το Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να αναλάβει την ευθύνη της ιατρικής φροντίδας του ενδιαφερόμενου, όταν, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο των ιατρικών υπηρεσιών που παρέχονται στην ενδιαφερόμενη χώρα, συνάγεται από αξιόπιστες ιατρικές αποδείξεις ότι, η απέλασή του έχει ως συνέπεια τη μείωση του προσδόκιμου ορίου ζωής του και την πρόκληση οξείας σωματικής και ψυχικής ταλαιπωρίας ...».

Ο Υπουργός άσκησε έφεση κατά της προαναφερόμενης απόφασης όσον αφορά στην εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης, υποστηρίζοντας ότι διατίθενται στην Ουγκάντα όλα τα φάρμακα για τη θεραπεία του AIDS που χορηγούνται στο Ηνωμένο Βασίλειο στο πλαίσιο του εθνικού συστήματος υγείας και ότι είναι μειωμένες οι τιμές των περισσότερων εξ αυτών αφού παρέχονται μέσω προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τον ΟΗΕ και μέσω διμερών προγραμμάτων για το AIDS που χρηματοδοτούνται από τους δωρητές. Επομένως, εάν απελαθεί, η προσφεύγουσα δεν κινδυνεύει να αντιμετωπίσει «παντελή έλλειψη ιατρικής περίθαλψης» ούτε «οξεία σωματική και ψυχική ταλαιπωρία». Στις 29.11.2002, η Επιτροπή Προσφυγών έκρινε ότι παραδεκτώς ασκήθηκε η προσφυγή. Σχετικά διαπίστωσε ότι:

«Στην Ουγκάντα είναι διαθέσιμη η ιατρική θεραπεία για την περίθαλψη της προσφεύγουσας, παρότι η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, σε σχέση με το Ηνωμένο Βασίλειο, υστερεί το επίπεδο των παρεχόμενων ιατρικών υπηρεσιών και υπάρχει ο κίνδυνος της καθυστέρημένης χορήγησης των νέων φαρμάκων που αναπόφευκτα διατίθενται κατ' αρχήν στις ανεπτυγμένες χώρες. Ωστόσο, στην Ουγκάντα καταβάλλονται εκτεταμένες προσπάθειες για την αντιμετώπιση του προβλήματος του AIDS: διατίθενται φάρμακα για τη θεραπεία του, χορηγούνται εξελιγμένες μορφές φαρμάκων (έστω και καθυστερημένα) και μόνο με την ιατρική παρακολούθηση μπορεί να αξιολογηθούν οι ειδικές ανάγκες της προσφεύγουσας και να αποφασιστεί η διαθεσιμότητα της κατάλληλης θεραπείας».

Στις 16.10.2003, με δύο ψήφους υπέρ έναντι μιας κατά, το Εφετείο απέρριψε την έφεση που άσκησε η προσφεύγουσα κατά της προαναφερόμενης απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών ([2003] EWCA Civ 1369). Επικαλούμενος την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιω-

⁴³ Δημοσιευμένη σε Reports of Judgements and Decisions 1997-III.

μάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, ο Lord Justice Laws, (με τον οποίο συμφώνησε ο Lord Justice Dyson), εκτίμησε:

«Η διαφορά μεταξύ της σχετικής ευημερίας που εξασφαλίζει το συμβαλλόμενο κράτος σε πρόσωπο πολύ άρρωστο που έχει εγκατασταθεί σε αυτό από μακρόν και των ελλείψεων και δυσκολιών που κινδυνεύει να αντιμετωπίσει (χωρίς να παραβιάζεται το διεθνές δίκαιο) στην περίπτωση της απέλασής του στη χώρα καταγωγής του συνιστούν κατά τη γνώμη μου – ακόμη και όταν η προαναφερόμενη διαφορά είναι σημαντική – εύθραυστη δικαιολογητική βάση για την ίδρυση νομικής υποχρέωσης του κράτους ή για την επέκταση του δικαιώματος διαμονής στο έδαφός του, όταν παρόμοια υποχρέωση δεν στηρίζεται σε καμία απόφαση ή πολιτική της δημοκρατικής, εκτελεστικής ή νομοθετικής, εξουσίας του κράτους. Η υιοθέτηση της μεταναστευτικής πολιτικής (...) είναι ευθύνη της εκλεγμένης κυβέρνησης. Περαιτέρω, καθίσταται εύκολα κατανοητό ότι, τα όρια παρόμοιας υποχρέωσης μπορεί να τροποποιήσει νομική υποχρέωση που απορρέει από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όταν ο ενδιαφερόμενος αιτείται την προστασία από την απαγορευμένη από το άρθρο 3 μεταχείριση, που κινδυνεύει να υποστεί στη χώρα καταγωγής του, ιδίως από τα κρατικά όργανα. Όμως, κατά την άποψή μου, είναι εντελώς διαφορετικό το αίτημα για προστασία από τις δυσκολίες, που οφείλονται στην έλλειψη πόρων, ακόμα και καταφανή, που αναδεικνύει η σύγκριση με τις διαθέσιμες στη χώρα υποδοχής υπηρεσίες.

(...) Με άλλα λόγια, όταν η επίκληση του άρθρου 3 στηρίζεται κατ' ουσίαν στην έλλειψη πόρων στη χώρα καταγωγής του προσφεύγοντα (σε αντίθεση με τους διαθέσιμους στη χώρα υποδοχής, από την οποία απελαύνεται) μπορεί να δικαιολογήσει την εφαρμογή του μόνον ισχυρή ανθρωπιστική πτυχή της υπόθεσης, που ευλόγως δεν μπορούν να αγνοούν οι αρχές ενός πολιτισμένου κράτους. Αναγνωρίζοντας ότι δεν πρόκειται για ιδιαίτερα σαφές νομικό κριτήριο (...), μια υπόθεση που υπάγεται γι' αυτόν το λόγο στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 πρέπει να στηρίζεται σε πραγματικά περιστατικά που δεν είναι απλά εξαιρετικά, αλλά ακραία συγκρινόμενα με τις υποθέσεις που (όπως εν προκειμένω) υπαγορεύουν τη συμπόνοια για επιτακτικούς λόγους (...).

Κατά τη μειοψηφούσα άποψη του Lord Justice Carnwath, τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης δεν αναδεικνύουν ως εύλογη την κρίση περί μη εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης. Σχετικά, επικαλούμενος την έντονη αντίθεση μεταξύ της κατάστασης της προσφεύγουσας στο

Ηνωμένο Βασίλειο και αυτής που κινδυνεύει να αντιμετωπίσει στην Ουγκάντα – δηλαδή ιδιαίτερα μειωμένο προσδόκιμο όριο ζωής ελλείψει πραγματικού οικογενειακού υποστηρικτικού περιβάλλοντος – υποστήριξε την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του αποφασίζοντος οργάνου, δηλαδή ενώπιον της Επιτροπής Προσφυγών.

Η κυρία N. προσέφυγε κατά της προαναφερόμενης απόφασης ενώπιον της Βουλής των Λόρδων. Στις 5.5.2005, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε ομόφωνα την προσφυγή της ([2005] UKHL 31).

Ο Lord Nicholls of Birkenhead εξέθεσε συνοπτικά την κατάσταση της προσφεύγουσας, ως εξής :

« (...) Τον Αύγουστο του 1998 [η προσφεύγουσα] προσβλήθηκε από δεύτερη ασθένεια, που συνδέεται με το AIDS, το σάρκωμα Karosi. Ενώ η τιμή των λεμφοκυττάρων CD4 σε ένα υγιές άτομο υπερβαίνει τα 500, στην περίπτωση της ήταν μόλις 10.

Με τα σύγχρονα φάρμακα που της χορηγήθηκαν και την περίθαλψη που της παρείχε εξειδικευμένο ιατρικό προσωπικό καθώς και με την παρατεταμένης διάρκειας συστηματική χημειοθεραπεία, η [προσφεύγουσα] είναι σήμερα πολύ καλύτερα. Τα λεμφοκύτταρα CD4 αυξήθηκαν από [10] σε 414. Η κατάστασή της σταθεροποιήθηκε. Κατά τους θεράποντες γιατρούς της θα ζήσει για «δεκαετίες», εφόσον συνεχίσει να έχει πρόσβαση στα φάρμακα και στην ιατρική περίθαλψη που της παρέχονται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αντίθετα, χωρίς αυτά τα φάρμακα και την ανωτέρω περίθαλψη, το μέλλον της είναι «φρικτό»: θα επιδεινωθεί η κατάστασης της υγείας της, θα υποφέρει και θα αποβιώσει σε ένα ή δύο χρόνια. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι, η υψηλής δραστηριότητας αντιρετροϊκή φαρμακευτική αγωγή που λαμβάνει δεν θεραπεύει την ασθένεια ούτε αποκαθιστά την κατάσταση της υγείας της στο επίπεδο που βρισκόταν πριν την εκδήλωση της νόσου. Μόνη η συνέχιση της φαρμακευτικής αγωγής εξασφαλίζει την αναπαραγωγή της λειτουργίας του αποδυναμωμένου ανοσοποιητικού συστήματος και την προστασία του από τις συνέπειες της ανοσολογικής ανεπάρκειας.

Η σκληρή πραγματικότητα συνίσταται στην αβεβαιότητα της συνέχισης της φαρμακευτικής αγωγής στην περίπτωση που η [προσφεύγουσα] απομακρυνθεί στην Ουγκάντα. Έτσι, αν αναγκαστεί να επιστρέψει σε αυτήν τη χώρα και δεν έχει πρόσβαση στην αναγκαία για τον έλεγχο της ασθένειάς της ιατρική περίθαλψη, η κατάστασή της θα μοιάζει με αυτή του μηχανήματος που σταματά να υποστηρίζει τις ζωτικές λειτουργίες».

Ο Lord Hope, με τον οποίο συντάχθηκαν ο Lord Nicholls of Birkenhead, ο Lord Brown of Eaton-under-Heywood και ο Lord Walker of Gestingthorpe, εξέθεσε λεπτομερώς τη νομολογία του Δικαστηρίου, ως εξής:

« (...) Η νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου εφαρμόζει δύο βασικές αρχές. Από τη μία πλευρά, λόγω της θεμελιώδους φύσης του, το δικαίωμα που εγγυάται το άρθρο 3 εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τη συ-

μπεριφορά του προσφεύγοντα, δηλαδή ακόμη και στις περιπτώσεις όπου αυτή είναι επιλήψιμη. ... Από την άλλη πλευρά, οι απειλούμενοι με απέλαση αλλοδαποί δεν μπορούν να αξιώνουν δικαίωμα διαμονής στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους για να συνεχίσουν να επωφελούνται από την ιατρική, την κοινωνική ή άλλες μορφές βοήθειας που εγγυάται το κράτος υποδοχής. Όταν η απέλαση αμφισβητείται για ιατρικούς λόγους, παρέκκλιση από αυτόν τον κανόνα επιτρέπεται μόνον εφόσον συντρέχουν εξαιρετικές συνθήκες ... Το ζήτημα που απαιτεί την προσοχή του δικαστηρίου συνίσταται στη σημερινή κατάσταση της προσφεύγουσας, δηλαδή πρέπει να αξιολογηθεί, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης της υγείας της, εάν ανθρωπιστικοί λόγοι απαγορεύουν την απέλασή της, εκτός εάν αποδειχθεί ότι, στη χώρα προορισμού έχει πραγματική πρόσβαση στις ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες που προφανώς έχει ανάγκη. Οι μόνες υποθέσεις όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι, η απέλαση παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης είναι οι *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (...) και *B.B. κατά Γαλλίας*. (...) Με τις αποφάσεις του επί των σχετικών προσφυγών, το Δικαστήριο του Στρασβούργου απέφυγε την περαιτέρω διεύρυνση της κατηγορίας των εξαιρετικών υποθέσεων, από τις οποίες η πιο χαρακτηριστική είναι η *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*.

Μπορεί το Δικαστήριο να μην συνεκτίμησε τις συνέπειες των τεχνικών ιατρικών εξελίξεων που σημειώθηκαν από την έκδοση των αποφάσεων επί των υποθέσεων *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* και *B.B. κατά Γαλλίας*. Σήμερα, οι μολύνσεις από τον ιό HIV μπορούν να ελεγχθούν αποτελεσματικά και επ' αόριστον με αντιρετροϊκή φαρμακευτική αγωγή. Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, είναι καλή η κατάσταση της υγείας του ασθενούς που υποβάλλεται με επιτυχία σε αυτού του είδους τη θεραπεία. Αντίθετα, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις η διακοπή της θεραπείας έχει ως συνέπεια την αναβίωση, σε ιδιαίτερα σύντομο χρονικό διάστημα, των αρχικών συμπτωμάτων που παρουσίασε ο ασθενής και τον πρώιμο θάνατο. Η αντιρετροϊκή αγωγή μπορεί να εξομοιωθεί με μηχανήμα υποστήριξης της ζωής. Παρότι δεν είναι τόσο άμεσα τα αποτελέσματα της διακοπής της θεραπείας, σε βάθος χρόνου είναι λίγο – πολύ μοιραία. Είναι εν μέρει αληθοφανής η στάση του Δικαστηρίου, όταν επικεντρώνεται στην κατάσταση της υγείας της προσφεύγουσας, που είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα μιας θεραπείας, που κινδυνεύει να διακοπεί.

Όμως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι Δικαστήριο αγνοεί τις προόδους της ιατρικής επιστήμης σε αυτόν τον τομέα. Τούτο αποδεικνύουν οι αποφάσεις που εξέδωσε από την κρίση της προσφυγής *S. C.C. κατά Σουηδίας*. Το Δικαστήριο δεν συγκινήθηκε ιδιαίτερα γιατί επέμεινε στην εφαρμογή της αρχής σύμφωνα με την οποία οι απειλούμενοι με απέλαση αλλοδαποί δεν μπορούν να αξιώνουν το δικαίωμα διαμονής στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους προκειμένου να συνεχίσουν να επωφελούνται της ιατρικής, κοινωνικής ή οιασδήποτε άλλης συνδρομής που τους παρέχει το κράτος υποδοχής. Φρονώ ότι, έχει ιδιαίτερη σημασία ο τρόπος με τον οποίο το Δικαστήριο επικαλέστηκε και εν συνεχεία εφάρμοσε αυτήν την

αρχή στην υπόθεση *Amegnigan κατά Ολλανδίας* (...). Κατ' ουσίαν το Δικαστήριο έκρινε ότι, δεν συνιστά εξαιρετική περίπτωση το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν έχει πρόσβαση στη θεραπεία στο κράτος όπου απομακρύνεται. Η κατάσταση είναι διαφορετική στην περίπτωση όπου ο προσφεύγων διατρέχει αναπόφευκτο κίνδυνο εξαιτίας της παντελούς έλλειψης παρόμοιας θεραπείας στη χώρα όπου απομακρύνεται. Αλλά τούτο είναι όλο και πιο απίθανο, δεδομένης της σημαντικής ιατρικής αρωγής που παρέχεται πλέον στις χώρες του τρίτου κόσμου και, ιδιαίτερα, στις χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής. Όπως απεφάνθη το Δικαστήριο στην υπόθεση *Amegnigan κατά Ολλανδίας*, οι συνθήκες μπορούν να χαρακτηριστούν «πολύ εξαιρετικές» μόνον όταν αποδεικνύεται ότι, η κατάσταση υγείας του προσφεύγοντα είναι τόσο κρίσιμη ώστε επιτακτικοί ανθρωπιστικοί λόγοι απαγορεύουν την απέλασή του στα σύνορα εδαφών όπου δεν είναι διαθέσιμες οι ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες, που έχει ανάγκη για να αποφύγει τον έντονο πόνο πριν το θάνατό του.

(...) Εφόσον [η προσφεύγουσα] εξακολουθήσει τη θεραπεία της, η κατάσταση της υγείας της θα είναι καλή και μπορεί να ελπίζει ότι θα ζήσει για αρκετές δεκαετίες. Δεν μπορεί να χαρακτηριστεί κρίσιμη η σημερινή κατάσταση της υγείας της: της επιτρέπει να ταξιδέψει και δεν θα επιδεινωθεί εάν συνεχίσει τη θεραπεία μετά την επιστροφή της στην Ουγκάντα. Από τα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει ότι, η θεραπεία που λαμβάνει στο Ηνωμένο Βασίλειο διατίθεται – με σημαντικό κόστος βέβαια – στη χώρα καταγωγής της. Στη χώρα αυτή ζουν συγγενείς της προσφεύγουσας, για τους οποίους ισχυρίζεται ότι δεν θα θελήσουν ούτε μπορούν να της εξασφαλίσουν στέγη και κατάλληλες φροντίδες. Φρονώ ότι, η υπό κρίση υπόθεση δεν διαφέρει από τις υποθέσεις *S.C.C. κατά Σουηδίας*, *Henao κατά Ολλανδίας*, *Ndangoya κατά Σουηδίας* και *Amegnigan κατά Ολλανδίας*, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν πληρούσαν το κριτήριο των εξαιρετικών συνθηκών. Επομένως, κατά την άποψη μου, η νομολογία του Δικαστηρίου οδηγεί αναπόφευκτα στο συμπέρασμα ότι, η απέλαση της προσφεύγουσας στην Ουγκάντα δεν είναι αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. (...)

Και ο Lord Hope κατέληξε:

«[Κάθε διεύρυνση των αρχών που απορρέουν από την απόφαση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*] θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση του δικαιώματος σε άσυλο σε όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται σε κατάσταση όμοια με αυτήν της προσφεύγουσας, έως ότου το επίπεδο των διαθέσιμων ιατρικών υπηρεσιών στις χώρες καταγωγής τους για τη θεραπεία του HIV / AIDS εξομοιωθεί με αυτό των αντίστοιχων υπηρεσιών που παρέχονται στην Ευρώπη. Τούτο ενέχει τον κίνδυνο να προσελκύσει το Ηνωμένο Βασίλειο μεγάλο αριθμό προσώπων που ήδη πάσχουν από τον ιό HIV, ευελπιστώντας στην επ' αόριστο διαμονή τους στη χώρα για να επωφεληθούν από τις παρεχόμενες ιατρικές υπηρεσίες, που απορροφούν σημαντικούς και δύσκολα υπολογίσιμους πόρους. Όμως, είναι τουλάχιστον εξαιρετικά αμφιλεγόμενο εάν τα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση κράτη συμ-

φωνήσουν σε παρόμοια αντιμετώπιση. Προφανώς, η βέλτιστη λύση για τα κράτη είναι να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους στα μέτρα που έχουν ήδη υιοθετήσει, με την υποστήριξη των φαρμακευτικών εταιρειών, ώστε οι αναγκαίες ιατρικές φροντίδες να είναι διαθέσιμες δωρεάν και για άλλους στις χώρες του τρίτου κόσμου, που εξακολουθούν να υποφέρουν από την επίμονη μάλιστα του HIV / AIDS».

Κατά την Baroness Hale of Richmond, συντρέχει λόγος απόρριψης της προσφυγής. Αφού υπενθύμισε τη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου του Στρασβούργου, διατύπωσε το κριτήριο, που κατά την άποψή της είναι εφαρμοστέο στην παρούσα υπόθεση:

« (...) Κρίσιμο είναι να διαπιστωθεί εάν είναι τόσο κρίσιμο το στάδιο της ασθένειας (δηλαδή πριν το θάνατο) της προσφεύγουσας ώστε είναι απάνθρωπο να στερηθεί τις φροντίδες που της παρέχονται και να απελαθεί στη χώρα καταγωγή της, όπου κινδυνεύει από πρόωμο θάνατο, εκτός εάν μπορεί να επωφεληθεί από κατάλληλες φροντίδες ικανές να της εξασφαλίσουν αξιοπρεπή θάνατο (...). Εν προκειμένω, δεν συντρέχουν αυτές οι συνθήκες».

Η ιατρική περίθαλψη για τον ιό HIV και το AIDS στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ουγκάντα: Σύμφωνα με τις πληροφορίες που αναζητήσε αυτεπάγγελτα το Δικαστήριο, η μόλυνση από τον ιό HIV αντιμετωπίζεται συνήθως με αντιρετροϊκή φαρμακευτική αγωγή. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπως στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, τα σχετικά φάρμακα χορηγούνται συνδυαστικά: πρόκειται για πρακτική γνωστή ως «εξαιρετικά δραστική αντιρετροϊκή θεραπεία». Η ορθή διαχείριση των αντιρετροϊκών φαρμάκων εξαρτάται από την τακτική παρακολούθηση του ασθενούς, συμπεριλαμβανομένων των εξετάσεων αίματος, και τη διαθεσιμότητα του ιατρικού προσωπικού ώστε να τροποποιούνται σε συχνά χρονικά διαστήματα, η δοσολογία και το είδος των χορηγούμενων φαρμάκων. Γενικά, αυτού του είδους η θεραπεία παρέχεται δωρεάν από το εθνικό σύστημα υγείας.

Η Ουγκάντα καταβάλλει προσπάθειες για να απεξαρτηθεί από τα εισαγόμενα φάρμακα, κυρίως με την επιτόπια παραγωγή των βασικών σκευασμάτων. Ωστόσο, όπως στα περισσότερα κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής, τη διαθεσιμότητα των αντιρετροϊκών φαρμάκων εμποδίζουν οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι και τα κενά στις δομές της υγειονομικής περίθαλψης, που είναι αναγκαίες για τη διαχείρισή τους. Έτσι, σύμφωνα με έρευνα της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας για την Ουγκάντα, περίπου οι μισοί από τους ασθενείς που χρειάζονται αντιρετροϊκή θεραπεία έχουν πρόσβαση σε αυτήν⁴⁴. Σημαντικά εμπόδια, συμπεριλαμβανομένων

⁴⁴ WHO, «Progress on Global Access to HIV Antiretroviral Therapy», March 2006, σελίδες 9, 11 και 72.

των μειωμένων δημόσιων επενδύσεων, της περιορισμένης παροχής υπηρεσιών και της έλλειψης πολιτικού πλαισίου, διαπιστώνει η ανάλυση της έρευνας που διεξήγαγαν το 2007 για την Ουγκάντα το Κοινό Πρόγραμμα του Ο.Η.Ε. για το HIV/AIDS (UNAIDS) και η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, κυρίως όσον αφορά στην πρόληψη, στη θεραπεία και στην περίθαλψη των ασθενών. Επίσης, διαπιστώνεται ανισομερής διανομή των φαρμάκων στις αστικές και στις αγροτικές περιοχές της χώρας⁴⁵. Περαιτέρω, ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός των προσώπων που έχουν ανάγκη τη θεραπεία υπονομεύει την πρόοδο που επιτεύχθηκε στην παροχή ιατρικής περίθαλψης⁴⁶. Έτσι, λαμβανομένης υπόψη της ταχείας αύξησης του πληθυσμού της χώρας, το σταθερό ποσοστό των νέων κρουσμάτων HIV σημαίνει αύξηση του αριθμού των προσώπων που μολύνονται ετησίως από τον ιό HIV⁴⁷.

Δυνάμει της διάταξης του άρθρου 30 της Σύμβασης, με την από 22.5.2007 απόφασή του, το Τέταρτο Τμήμα του Δικαστηρίου⁴⁸, ενώπιον του οποίου εκκρεμούσε η εκδίκαση της προσφυγής της κυρίας N., παραιτήθηκε υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

Δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 36 της Σύμβασης, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου επέτρεψε στη μη κυβερνητική οργάνωση Helsinki Foundation for Human Rights να παρέμβει υπέρ της προσφεύγουσας στην έγγραφη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

Νόμο βάσιμο: Α) Το άρθρο 3 εφαρμόζεται κυρίως για να αποτραπεί η επαναπροώθηση ή η απέλαση στις περιπτώσεις όπου ο κίνδυνος της κακομεταχείρισης που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος στη χώρα προορισμού οφείλεται σε πράξεις που τελούν με πρόθεση οι κρατικές αρχές ή ανεξάρτητες οργανώσεις, που οι δημόσιες αρχές αδυνατούν να ελέγξουν και επομένως να εγγυηθούν την κατάλληλη προστασία του απειλούμενου με απέλαση. **Β)** Οι υπό απέλαση αλλοδαποί, που έχουν εκτίσει ποινή φυλάκισης, δεν μπορούν κατ' αρχήν να αξιώνουν το δικαίωμα διαμονής στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους για να συνεχίσουν να επωφελούνται από την ιατρική, κοινωνική ή άλλης μορφής αρωγή που τους διασφαλίζει το κράτος, που διατάσσει την απομάκρυνσή τους, το διάστημα που εκτίουν την ποινή τους. **Γ)** Παρότι πολλά από τα δικαιώματα που εγγυάται και προστατεύει έχουν κοινωνικές ή οικονομικές προεκτάσεις, η Σύμβαση αποσκοπεί κατ' αρχήν στην προστασία των ατομικών και πολιτικών δι-

⁴⁵ WHO, *Country Profile for HIV/AIDS Treatment Scale-Up for Uganda*, December 2005.

⁴⁶ UNAIDS/WHO, *AIDS Epidemic Update*, 2006, σελίδα 18.

⁴⁷ UNAIDS/WHO, *AIDS Epidemic Update*, 2007, σελίδα 17.

⁴⁸ Αποτελούμενο από τους δικαστές Casadevall, Bratza, Bonello, Traja, Pavloschi, Mijović και Šikuta.

καιωμάτων. Επιπλέον, είναι εγγενής στο σύνολο της Σύμβασης η μέριμνα της δίκαιης εξισορρόπησης του δημόσιου συμφέροντος με την ανάγκη της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης του άρθρου 3 ΕυρΣΔΑ

1. Γενικές αρχές σχετικά με το άρθρο 3 και την απέλαση

29. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για να επιπτε η κακομεταχείριση στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης πρέπει να πληροί ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας, η αξιολόγηση του οποίου είναι σχετική: εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, οι συνέπειές της για τη σωματική και ψυχική κατάσταση του θύματος και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος⁴⁹. Μπορεί να επιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 ο φυσιολογικός πόνος που προκαλεί μια ασθένεια, σωματική ή ψυχική, όταν εντείνεται ή κινδυνεύει να επιδεινωθεί από την κακομεταχείριση, που μπορεί να οφείλεται είτε στις συνθήκες κράτησης, είτε στην απέλαση είτε σε άλλα μέτρα, για τα οποία ευθύνονται οι αρχές⁵⁰.

30. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με γενικά αναγνωρισμένη αρχή του διεθνούς δικαίου και με την επιφύλαξη των συμβατικών τους υποχρεώσεων, τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν την εξουσία να ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από το έδαφός τους. Ωστόσο, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης, το συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να ευθύνεται για την απέλαση που διατάσσει από το έδαφός του, όταν για ουσιαστικούς λόγους πιστεύεται ότι, ο ενδιαφερόμενος αντιμετωπίζει στη χώρα όπου απομακρύνεται πραγματικό κίνδυνο να υποστεί τη μεταχείριση που απαγορεύει το εν λόγω άρθρο. Σε παρόμοια περίπτωση, η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης επιβάλλει στο συμβαλλόμενο κράτος την υποχρέωση να μην απομακρύνει τον ενδιαφερόμενο από το έδαφός του⁵¹.

⁴⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 67 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Jalloh κατά Γερμανίας* (Προσφυγή No. 54810/00).

⁵⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 52 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Pretty κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 2346/02, δημοσιευμένη σε ECHR 2002-III) στη σκέψη 94 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Kudla κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No. 30210/96, δημοσιευμένη σε ECHR2000-XI), στη σκέψη 116 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Keenan κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No. 27229/95, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-III) και στη σκέψη 30 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Price κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 33394/96, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-VII).

⁵¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 124-125 της απόφασης του Τμήμα-

31. Το άρθρο 3 εφαρμόζεται κυρίως για να αποτραπεί η επαναπροώθηση ή η απέλαση στις περιπτώσεις όπου ο κίνδυνος της κακομεταχείρισης που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος στη χώρα προορισμού οφείλεται σε πράξεις που τελούν με πρόθεση οι κρατικές αρχές ή μη κρατικά όργανα, εφόσον οι δημόσιες αρχές αδυνατούν να εγγυηθούν την κατάλληλη προστασία του απειλούμενου με απέλαση⁵².

2. Η νομολογία του Δικαστηρίου για την εφαρμογή του άρθρου 3 στις περιπτώσεις απέλασης των αλλοδαπών που πάσχουν από σοβαρές ασθένειες

32. Εκτός από τις προαναφερόμενες περιπτώσεις, λαμβάνοντας υπόψη τη θεμελιώδη σημασία του άρθρου 3 για το σύστημα της Σύμβασης, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁵³, επιφυλάχθηκε για τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 3 και σε άλλες περιπτώσεις, όπου ο κίνδυνος της απαγορευμένης μεταχείρισης στη χώρα προορισμού οφείλεται σε παράγοντες για τους οποίους δεν ευθύνονται, άμεσα ή έμμεσα, οι δημόσιες αρχές αυτής της χώρας ή που εκτιμώμενοι μεμονωμένα δεν θίγουν τις προϋποθέσεις της εφαρμογής του.

33. Στην υπόθεση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, ο προσφεύγων, πολίτης του κράτους St. Kitts, είχε καταδικαστεί στο Ηνωμένο Βασίλειο για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Μετά την έκτιση της ποινής του, οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου προσπάθησαν να τον απελάσουν στη χώρα καταγωγής του. Όμως, στο μεταξύ είχε νοσήσει από τον ιό HIV και ήταν προχωρημένο το στάδιο της κατάρρευσης του ανοσοποιητικού του συστήματος. Όταν το Δικαστήριο έκρινε την υπόθεσή του, η τιμή των λεμφοκυττάρων CD4 ήταν μικρότερη του 10, το ανοσοποιητικό του σύστημα είχε υποστεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη βλάβη και η προοπτική της αποθεραπείας του μηδαμινή: ήταν ένα βήμα πριν το θάνατο. Ο κύριος D. απολάμβανε υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης για την αντιμετώπιση του θανάτου και είχε δημιουργήσει δεσμούς με τα πρόσωπα που τον φρόντιζαν. Από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου προέκυψε ότι, στη χώρα καταγωγής του δεν

τος Ευρείας Σύνθεσης στην υπόθεση *Saadi κατά Ιταλίας* (Προσφυγή No. 37201/06, βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική στη σελίδα 87 της παρούσας έκδοσης).

⁵² Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 32 της από 29.4.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *H.L.R. κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Reports 1997-III) και στη σκέψη 44 της από 17.12.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ahmed κατά Αυστρίας* (δημοσιευμένη σε Reports 1996-IV, βλέπε για την απόδοση στην ελληνική ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

⁵³ Σκέψη 49 της από 2.5.1997 απόφασης (δημοσιευμένη σε Reports 1997-III).

υπήρχαν ιατρικές δομές κατάλληλες για την περίθαλψή του και ότι δεν διέθετε οικογενειακή εστία ούτε είχε στενούς συγγενείς για να τον φροντίσουν. Το Δικαστήριο έκρινε⁵⁴:

«Ενόψει αυτών των εξαιρετικών περιστάσεων και, λαμβάνοντας υπόψη το κρίσιμο στάδιο της θανατηφόρας ασθένειας, η εκτέλεση της απόφασης απέλασης στο St Kitts συνιστά απάνθρωπη μεταχείριση εκ μέρους του διάδικου κράτους, που παραβιάζει το άρθρο 3.

(...) [το] διάδικο κράτος έχει αναλάβει την ευθύνη ιατρικής περίθαλψης του προσφεύγοντα από τον Αύγουστο του 1994. Ο προσφεύγων εξαρτάται από την ιατρική και την υποστηρικτική αγωγή που του παρέχεται και αναμφίβολα είναι προετοιμασμένος ψυχολογικά για να αντιμετωπίσει το θάνατο σε ένα περιβάλλον οικείο και ανθρώπινο. Παρότι δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η κατάσταση του στη χώρα καταγωγής του αποτελεί καθεαυτή παραβίαση του άρθρου 3, η απομάκρυνσή του σε αυτήν τον εκθέτει σε πραγματικό κίνδυνο να αποβιώσει σε συνθήκες ιδιαίτερα επώδυνες που συνιστούν απάνθρωπη μεταχείριση.

(...)

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, οι υπό απέλαση αλλοδαποί, που έχουν εκτίσει ποινή φυλάκισης, δεν μπορούν κατ' αρχήν να αξιώνουν το δικαίωμα διαμονής στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους για να συνεχίσουν να επωφελούνται από την ιατρική, κοινωνική ή άλλης μορφής αρωγή που τους διασφαλίζει το κράτος, που διατάσσει την απομάκρυνσή τους, το διάστημα που εκτίουν την ποινή τους .

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερα εξαιρετικές περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης και τους επιτακτικούς ανθρωπιστικούς λόγους που διακυβεύονται, εκτιμάται ότι, παραβιάζει το άρθρο 3 η εκτέλεση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα».

34. Από την απόφαση που εξέδωσε επί της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, το Δικαστήριο ουδέποτε έκρινε επί προσφυγής κατά απόφασης συμβαλλόμενου κράτους να απελάσει αλλοδαπό ότι η εκτέλεσή της παραβιάζει το άρθρο 3 λόγω της κακής κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα.

35. Στην υπόθεση *B. B. κατά Γαλλίας*⁵⁵, ο προσφεύγων, που είχε εκτίσει ποινή φυλάκισης στη Γαλλία, έπασχε από AIDS με οξεία ανοσοκαταστολή. Λόγω του προχωρημένου σταδίου της ασθένειάς του ήταν αναγκαία η συνεχής νοσηλεία του, αλλά η κατάσταση της υγείας του είχε σταθεροποιηθεί λόγω της αντιρετροϊκής αγωγής, που κατά τους ισχυρισμούς του δεν ήταν διαθέσιμη στη χώρα καταγωγής του, τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Στην έκθεσή της, η Επιτροπή εξέφρασε την άποψη

⁵⁴ Σκέψεις 53 έως 54.

⁵⁵ Απόφαση της 7.9.1998 (Προσφυγή No. 30930/96, δημοσιευμένη σε Reports 1998-VI).

ότι, στην περίπτωση απέλασης ήταν εξαιρετικά πιθανό να μην έχει ο προσφεύγων πρόσβαση στη θεραπεία που αναστέλλει τον πολλαπλασιασμό του ιού HIV και υπογράμμισε τον αυξημένο κίνδυνο μόλυνσης που διατρέχει λόγω των επιδημιών που έχουν ξεσπάσει στη χώρα καταγωγής του. Διευκρίνισε ότι, δεν μπορεί να αναμένεται από τον προσφεύγοντα να αντιμετωπίσει την ασθένεια μόνος, χωρίς την υποστήριξη της οικογένειάς του, αφού η εξελικτική της πορεία δεν ευνοεί τη διατήρηση της αξιοπρέπειάς του. Επομένως, η απέλασή του παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης. Η υπόθεση παραπέμφθηκε στο Δικαστήριο, αλλά πριν αυτό αποφανθεί η γαλλική κυβέρνηση δεσμεύτηκε να μην απελάσει τον προσφεύγοντα και, έτσι η υπόθεση διαγράφηκε από το πινάκιο.

36. Στην υπόθεση *Karara κατά Φινλανδίας*⁵⁶, ο προσφεύγων, πολίτης της Ουγκάντα, που είχε μολυνθεί από τον ιό HIV, υποβαλλόταν σε θεραπεία στην Φινλανδία από το 1992. Η Επιτροπή διαφοροποιήθηκε στην υπόθεση αυτή σε σχέση με τις προγενέστερες *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* και *B.B. κατά Γαλλίας* και, απέρριψε την προσφυγή ως απαράδεκτη εκτιμώντας ότι, δεν ήταν τόσο προχωρημένο το στάδιο της ασθένειας του προσφεύγοντα ώστε η απέλασή του να συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

37. Στην υπόθεση *S. C. C. V. κατά Σουηδίας*⁵⁷, οι αρχές της χώρας απαγόρευαν την είσοδο στην προσφεύγουσα, πολίτη Ζάμπια, παρότι είχε ήδη ζήσει στη Σουηδία, όπου υποβαλλόταν σε θεραπεία για τον ιό HIV. Ενώπιον του Δικαστηρίου κατέθεσε αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προέκυπτε ότι, η θεραπεία στην οποία υποβαλλόταν στη Σουηδία της παρείχε περισσότερες ελπίδες να παρατείνει τη ζωή της δεδομένου ότι το επίπεδο της αντίστοιχης ιατρικής περίθαλψης στη Ζάμπια δεν ήταν εξίσου υψηλό. Το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της ως απαράδεκτη επικαλούμενο έκθεση της πρεσβείας της Σουηδίας στη Ζάμπια, από την οποία προέκυπτε ότι στη Ζάμπια ήταν διαθέσιμο, αλλά με μεγαλύτερο κόστος, το ίδιο είδος θεραπείας του AIDS που παρεχόταν στη Σουηδία. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι στη Ζάμπια ζούσαν τα παιδιά και οι συγγενείς της προσφεύγουσας. Εκτιμώντας την κατάσταση της υγείας της προσφεύγουσας κατά το χρόνο κρίσης της προσφυγής της, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απέλαση στη Ζάμπια δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

38. Το επόμενο έτος, το Δικαστήριο έκρινε την υπόθεση *Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁵⁸. Ο προσφεύγων, πολίτης Αλγερίας, ήταν σχι-

⁵⁶ Απόφαση της Επιτροπής της 29.5.1998. Προσφυγή No. 40900/98.

⁵⁷ Απόφαση του Δικαστηρίου της 15.2.2000. Προσφυγή No. 46553/99.

⁵⁸ Προσφυγή No. 44599/98, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-I. Για την απόδοση

ζοφρενής και υποβαλλόταν για αρκετά χρόνια σε θεραπεία στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Δικαστήριο απέρριψε ομόφωνα την προσφυγή του κρίνοντας ότι, οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης. Ειδικότερα, έκρινε⁵⁹:

«Στην υπό κρίση υπόθεση, ο προσφεύγων πάσχει από χρόνια ψυχική ασθένεια, τη σχιζοφρένεια. Προς το παρόν λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή με βάση την ολανζαπίνη, που τον βοηθά να διαχειριστεί τα συμπτώματα της ασθένειάς του. Αν επιστρέψει στην Αλγερία, αδυνατεί να προμηθευτεί αυτό το φάρμακο δωρεάν. Αφού δεν είναι εγγεγραμμένος σε κάποιο ταμείο κοινωνικής ασφάλισης δεν δικαιούται την επιστροφή του ποσού που θα καταβάλει για την αγορά του. Ωστόσο, έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει δωρεάν αυτό το φάρμακο εάν νοσηλευθεί σε νοσοκομείο ή να καταβάλλει μικρότερο ποσό για την αγορά του εάν παρακολουθείται από ιδιώτη ιατρό. Επίσης, είναι πιθανό να διατίθενται στην Αλγερία και άλλα φάρμακα για τη θεραπεία των ψυχικών ασθενειών. Το πλησιέστερο νοσοκομείο, όπου μπορεί να έχει πρόσβαση στη θεραπεία που χρειάζεται, βρίσκεται στη Μπλίντα, 75 έως 80 χιλιόμετρα μακριά από το χωριό όπου ζει η οικογένειά του.

Κατά τον προσφεύγοντα, η υγεία του κινδυνεύει σοβαρά λόγω των δυσκολιών που μπορεί να αντιμετωπίσει για την προμήθεια αυτού του φαρμάκου και της έντασης που προκαλεί η επιστροφή του σε αυτήν την περιοχή της Αλγερίας, όπου ξεσπούν βίαια επεισόδια και διαπράττονται τρομοκρατικές ενέργειες. Η επιδείνωση της ψυχικής ασθένειάς, από την οποία πάσχει, μπορεί να συνίσταται στην υποτροπή των ψυχωτικών συμπτωμάτων, ικανών να προκαλέσουν τον αυτο-τραυματισμό του και βλάβες σε άλλους, στην εκδήλωση παραισθήσεων και τελικώς στην κοινωνική απομόνωσή του. Το Δικαστήριο θεωρεί κατ' αρχήν ότι, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης ο πόνος που προκαλεί παρόμοια υποτροπή.

Όμως, υπογραμμίζει ότι, ο κύριος Bensaid αντιμετωπίζει τον κίνδυνο υποτροπής ακόμα και αν παραμείνει στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς η ασθένειά του είναι χρόνια και απαιτεί συνεχή παρακολούθηση. Η απομάκρυνσή του από τη χώρα καθώς και οι διαφορετικές συνθήκες και προϋποθέσεις παροχής ιατρο-φαρμακευτικής περίθαλψης στην Αλγερία θα αυξήσουν τον κίνδυνο υποτροπής. Ειδικότερα, ισχυρίστηκε ότι άλλη φαρμακευτική αγωγή είναι λιγότερο αποτελεσματική για την περίπτωση του και επίσης ότι η επιλογή του εγκλεισμού του σε ψυχιατρικό κατάστημα αποτελεί την έσχατη λύση. Μπορεί βέβαια να έχει και στην Αλγερία ιατρική περίθαλψη. Οι συνθήκες παροχής ιατρο-φαρμακευτικής περίθαλψης μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκές στην πατρίδα του από ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά κατά την κρίση του Δικαστηρίου το στοιχείο αυτό δεν εί-

της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2001, σελίδα 430 επ.

⁵⁹ Σκέψεις 36 έως 40 της απόφασης.

να καθοριστικής σημασίας στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Ο κίνδυνος επιδείνωσης της υγείας του προσφεύγοντα εάν επιστρέψει στην Αλγερία καθώς και των ακατάλληλων συνθηκών υποστήριξης ή παροχής ιατρικής φροντίδας είναι σε μεγάλο βαθμό θεωρητικός. Τα επιχειρήματα που αφορούν τη στάση της οικογένειάς του ως θεοσεβών μουσουλμάνων, οι δυσκολίες του ταξιδιού στην Μπλίντα και οι συνέπειες αυτών των παραγόντων στην υγεία του είναι επίσης θεωρητικής σημασίας. Από τις πληροφορίες που παρέχουν τα μέρη της υπό κρίση υπόθεσης δεν προκύπτει ότι το ταξίδι στο νοσοκομείο εμποδίζεται από την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή. Ο προσφεύγων δεν είναι πιθανός στόχος τρομοκρατικής ενέργειας. Ακόμα και εάν η οικογένειά του δεν έχει αυτοκίνητο, δεν αποκλείεται η μετάβασή του στην Μπλίντα με άλλους τρόπους.

Το Δικαστήριο δέχεται τη σοβαρότητα της κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα. Όμως έχοντας υπόψη το υψηλό κριτήριο εφαρμογής του άρθρου 3 ειδικότερα όταν δεν ευθύνεται για την πρόκληση της επαπειλούμενης βλάβης του συμβαλλόμενο κράτος κρίνει ότι δεν είναι επαρκώς πραγματικός ο κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων, εάν απελαθεί σε αυτές τις συνθήκες, μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Εν προκειμένω δεν συντρέχουν οι εξαιρετικές συνθήκες της υπόθεσης D., όπου για τον προσφεύγοντα, που έπασχε από AIDS, στο τελευταίο στάδιο της ασθένειας δεν υπήρχε προοπτική ιατρικής φροντίδας ή οικογενειακής υποστήριξης στην περίπτωση απέλασής του στις νήσους Saint Kitts».

39. Στην υπόθεση *Arcila Henaο κατά Ολλανδίας*⁶⁰ ο προσφεύγων, πολίτης Κολομβίας, εξέτιε ποινή φυλάκισης για διακίνηση ναρκωτικών, όταν διαπιστώθηκε ότι ήταν θετικός στον ιό HIV και άρχισε να λαμβάνει αντιρετροϊκή αγωγή. Χωρίς να αποκλείσει τον κίνδυνο της υποτροπής στην περίπτωση της διακοπής της θεραπείας, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, ήταν ευλόγως καλή η κατάσταση της υγείας του προσφεύγοντα κατά το χρόνο της κρίσης της προσφυγής του. Περαιτέρω, επισήμανε ότι, «κατ' αρχήν» ήταν διαθέσιμη στην Κολομβία η αγωγή που είχε ανάγκη και ότι στη χώρα καταγωγής του ζουν ο πατέρας του και τα έξι αδέρφια του. Το Δικαστήριο διέκρινε την υπόθεση αυτή από τις προγενέστερες *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* και *B.B. κατά Γαλλίας*, με το σκεπτικό ότι, δεν ήταν προχωρημένο ή καταληκτικό το στάδιο της ασθένειας του προσφεύγοντα και ότι στη χώρα καταγωγής του μπορούσε να έχει πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη και να απολαμβάνει την υποστήριξη της οικογένειάς του. Τελικώς, εκτίμησε ότι η κατάσταση του προσφεύγοντα δεν ήταν τόσο εξαιρετική ώστε να συνιστά η απέλασή του παραβίαση της Σύμβασης και απέρριψε την προσφυγή του ως απαράδεκτη.

⁶⁰ Απόφαση του Δικαστηρίου της 24.6.2003. Προσφυγή No. 13669/03.

40. Στην υπόθεση *Ndangoya κατά Σουηδίας*⁶¹, η αντιρετροϊκή αγωγή που λάμβανε ο προσφεύγων, πολίτης Τανζανίας, είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του επιπέδου της μόλυνσης από τον ιό HIV σε σημείο που δεν ήταν πλέον ανιχνεύσιμος. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι, ήταν ελάχιστες οι πιθανότητες να συνεχίσει να λαμβάνει την ίδια αγωγή στην Τανζανία και ότι η διακοπή της θα είχε ως συνέπεια την ταχεία επιδείνωση του ανοσοποιητικού του συστήματος, την επανεμφάνιση του AIDS σε διάστημα ενός ή δύο ετών και εν τέλει το θάνατό του μετά από τρία ή τέσσερα χρόνια. Το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ως απαράδεκτη με το σκεπτικό ότι δεν ήταν προχωρημένο ούτε καταληκτικό το στάδιο της ασθένειας του προσφεύγοντα. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του, το Δικαστήριο έλαβε επίσης υπόψη ότι, ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα πρόσβασης στην κατάλληλη αγωγή, που στην αγροτική περιοχή από την οποία καταγόταν ήταν ακριβότερη και περιορισμένης διαθεσιμότητας σε σχέση με τη Σουηδία. Επίσης, συνεκτίμησε τις σχέσεις που διατηρούσε ο προσφεύγων με κάποια μέλη της οικογένειάς του, που θα μπορούσαν να του συμπαρασταθούν.

41. Παρόμοια ήταν η κρίση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Amegnigan κατά Ολλανδίας*⁶² όπου ο προσφεύγων, πολίτης του Τόγκο, υποβαλλόταν σε αντιρετροϊκή θεραπεία στις Κάτω Χώρες. Από τα ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου προέκυπτε ότι, η διακοπή της θεραπείας ενείχε τον κίνδυνο της επιδείνωσης της ασθένειας, που λόγω της ανίατης φύσης της συνιστά άμεση απειλή για τη ζωή του προσφεύγοντα. Περαιτέρω, από έκθεση για την κατάσταση στο Τόγκο προέκυπτε ότι, ήταν διαθέσιμη η κατάλληλη θεραπεία στη χώρα, αλλά ήταν ιδιαίτερα ακριβή για οιονδήποτε δεν είχε ασφάλεια υγείας και συγγενικό περιβάλλον για να τον στηρίξει οικονομικά. Το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ως προδήλως αβάσιμη, με το σκεπτικό ότι ο προσφεύγων δεν υπέφερε από ασθένεια σχετική με τον ιό HIV ούτε είχε υποστεί βλάβη το ανοσοποιητικό του σύστημα. Αναγνωρίζοντας τον κίνδυνο της υποτροπής στην περίπτωση της διακοπής της θεραπείας, όπως βεβαίωσε ο ειδικευμένος γιατρός που παρακολουθούσε τον προσφεύγοντα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, ενδεχομένως με ιδιαίτερα αυξημένο κόστος, η κατάλληλη θεραπεία ήταν κατ' αρχήν διαθέσιμη στο Τόγκο.

3. Οι αρχές που απορρέουν από τη νομολογία

42. Συνοπτικά, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι από την έκδοση της απόφασης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* εφαρμόζει παγίως τις ακόλουθες αρχές.

⁶¹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 22.6.2004. Προσφυγή No. 17868/03.

⁶² Απόφαση του Δικαστηρίου της 25.11.2004. Προσφυγή No. 25629/04.

Οι απειλούμενοι με απέλαση αλλοδαποί δεν μπορούν κατ' αρχήν να προβάλλουν αξίωση για δικαίωμα διαμονής στο έδαφος συμβαλλόμενο κράτους για να συνεχίσουν να επωφελούνται της αρωγής και των ιατρικών, κοινωνικών ή άλλων υπηρεσιών που τους παρέχει το κράτος που διατάσσει την απομάκρυνσή τους. Στην περίπτωση απέλασης από το συμβαλλόμενο κράτος, δεν αρκεί για την παραβίαση του άρθρου 3 η σημαντική επιδείνωση της κατάστασης του προσφεύγοντα και ιδίως, η μείωση του προσδόκιμου ορίου ζωής. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ιδίως για επιτακτικούς λόγους ανθρωπιστικής φύσης, μπορεί να παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης η απόφαση απομάκρυνσης ενός αλλοδαπού, που έχει προσβληθεί από σοβαρή σωματική ή ψυχική ασθένεια, σε χώρα όπου τα μέσα θεραπείας της είναι κατώτερου επιπέδου σε σχέση με τα διαθέσιμα στο συμβαλλόμενο κράτος. Οι ιδιαίτερα εξαιρετικές περιστάσεις στην υπόθεση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* ήσαν: η σοβαρότητα της μοιραίας ασθένειας από την οποία έπασχε ο προσφεύγων, το καταληκτικό στάδιο που διήγε, η αβεβαιότητα για τη δυνατότητα που είχε να επωφεληθεί ιατρικής ή νοσοκομειακής περίθαλψης στη χώρα καταγωγής, όπου δεν είχε κανένα συγγενή πρόθυμο ή ικανό να τον φροντίσει ή να του παράσχει το ελάχιστο επίπεδο στέγης, τροφής και κοινωνικής υποστήριξης.

43. Το Δικαστήριο δεν αποκλείει την ύπαρξη και άλλων, ιδιαίτερα εξαιρετικών, περιπτώσεων, όπου οι ανθρωπιστικές εκτιμήσεις είναι εξίσου επιτακτικές. Ωστόσο, θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος να ανατρέψει το υψηλό επίπεδο της σοβαρότητας της κακομεταχείρισης που υιοθέτησε και εφάρμοσε στην απόφασή του επί της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* και στην προγενέστερη νομολογία του, επίπεδο που είναι ορθό από άποψη αρχής δεδομένου ότι, σε αυτές τις υποθέσεις, η μελλοντική βλάβη που επικαλείται ο προσφεύγων δεν οφείλεται σε σκόπιμες παραλείψεις των δημόσιων αρχών ή των ανεξάρτητων οργάνων του κράτους αλλά σε μια ασθένεια που εκδηλώνεται φυσιολογικά και στην έλλειψη επαρκών πόρων για τη θεραπεία της στη χώρα προορισμού.

44. Παρότι πολλά από τα δικαιώματα που εγγυάται και προστατεύει έχουν κοινωνικές ή οικονομικές προεκτάσεις, η Σύμβαση αποσκοπεί κατ' αρχήν στην προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων⁶³. Επιπλέον, είναι εγγενής στη Σύμβαση η μέριμνα της δίκαιης εξισορρόπησης του δημόσιου συμφέροντος με την ανάγκη της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου⁶⁴. Μπορεί να είναι σημαντι-

⁶³ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 26 της από 9.10.1979 απόφασής του επί της υπόθεσης *Airey κατά Ιρλανδίας* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 32).

⁶⁴ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 89 της από 7.7.1989 απόφα-

κές οι διαφορές του επιπέδου της διαθέσιμης θεραπείας στο συμβαλλόμενο κράτος και στο κράτος καταγωγής λόγω της προόδου της ιατρικής επιστήμης και των κοινωνικο-οικονομικών διαφορών μεταξύ των κρατών. Λόγω της θεμελιώδους σημασίας του άρθρου 3 για το σύστημα της Σύμβασης, το Δικαστήριο οφείλει να διατηρεί κάποια ευελιξία κατά την ερμηνεία του ώστε να αποτρέπει την απέλαση σε ιδιαίτερα εξαιρετικές περιπτώσεις. Όμως, η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να αμβλύνουν τις προαναφερόμενες ανισότητες παρέχοντας δωρεάν και επ' αόριστον ιατρική περίθαλψη σε όλους τους αλλοδαπούς που δεν δικαιούνται να διαμένουν στο έδαφός τους. Τυχόν αντίθετη κρίση, θα επιβάρυνε υπέρμετρα τα συμβαλλόμενα κράτη.

45. Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, παρότι η υπό κρίση υπόθεση, όπως και οι περισσότερες από τις προπαρατεθείσες, αφορά στην απέλαση οροθετικού προσώπου με συμπτώματα ανοσοποιητικής ανεπάρκειας, οι ίδιες αρχές πρέπει να εφαρμόζονται στην απέλαση οιοδήποτε προσώπου, που πάσχει για φυσιολογικούς λόγους από σοβαρή σωματική ή ψυχική ασθένεια, ικανή να προκαλέσει πόνο, δυστυχία και μείωση του προσδόκιμου ορίου ζωής και απαιτεί εξειδικευμένη ιατρική περίθαλψη που μπορεί να μην είναι εύκολα προσβάσιμη στη χώρα καταγωγής του ή να είναι διαθέσιμη με ιδιαίτερα υψηλό κόστος.

4. Εφαρμογή των αρχών της νομολογίας στην παρούσα υπόθεση

46. Ευθύς εξ αρχής, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, το Ηνωμένο Βασίλειο απέρριψε το αίτημα ασύλου που κατέθεσε η προσφεύγουσα. Εν συνεχεία διαπιστώνει ότι, η κυρία N. δεν επικαλείται κίνδυνο κακομεταχείρισης στην Ουγκάντα λόγω των πολιτικών της πεποιθήσεων. Αντίθετα, αναφερόμενη στη σοβαρή κατάσταση της υγείας της και στην έλλειψη κατάλληλης ιατρικής θεραπείας στη χώρα καταγωγής της ισχυρίζεται ότι, η απέλασή της στην Ουγκάντα συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

47. Το 1998, διαγνώστηκαν στην προσφεύγουσα δύο ασθένειες, που εκδηλώθηκαν λόγω της μόλυνσής της από τον ιό HIV, καθώς και υψηλό επίπεδο ανοσοκαταστολής. Με την ιατρική θεραπεία στην οποία υποβλήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο η κατάστασή της σταθεροποιήθηκε. Μπορεί να ταξιδέψει και η υγεία της δεν κινδυνεύει να επιδεινωθεί εφόσον συνεχίζει να λαμβάνει την κατάλληλη αγωγή. Όμως, από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η κυρία N. ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων προκύπτει ότι, στην περίπτωση που στερηθεί τη φαρμακευτική

σής του επί της υπόθεσης *Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A No. 161, σελίδα 161, βλέπε επίσης ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

αγωγή που της χορηγείται στο Ηνωμένο Βασίλειο κινδυνεύει να επιδεινωθεί ραγδαία η κατάστασή της υγείας της, με συνέπεια να νοσήσει, να υποφέρει από τον πόνο και τις ενοχλήσεις και, τελικώς να αποβιώσει μετά από μερικά χρόνια.

48. Από στοιχεία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας προκύπτει ότι, είναι διαθέσιμα στην Ουγκάντα αντιρετροϊκά φάρμακα, αλλά λόγω της έλλειψης πόρων χορηγούνται μόνο στο ήμισυ των ασθενών που τα έχουν ανάγκη. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, αδυνατεί να αντιμετωπίσει το κόστος της αγοράς των φαρμάκων και να τα προμηθευθεί στην αγροτική περιοχή από την οποία προέρχεται. Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι, τα μέλη της οικογένειάς της που ζουν στην Ουγκάντα δεν είναι πρόθυμα ούτε ικανά να τη φροντίσουν εάν είναι σοβαρά άρρωστη.

49. Για περίοδο εννέα ετών, δηλαδή έως την ολοκλήρωση της εξέτασης του αιτήματος ασύλου και των ισχυρισμών της προσφεύγουσας για παραβίαση των άρθρων 3 και 8 της Σύμβασης από τις εθνικές αρχές και το Δικαστήριο, το Ηνωμένο Βασίλειο της παρείχε δωρεάν ιατρική και κοινωνική περίθαλψη. Όμως, τούτο δεν σημαίνει ότι, το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να συνεχίσει να της προσφέρει παρόμοια υποστήριξη.

50. Το Δικαστήριο δέχεται ότι, η απομάκρυνση της προσφεύγουσας στην Ουγκάντα επηρεάζει την ποιότητα και το προσδόκιμο όριο της ζωής της. Όμως, προς το παρόν δεν είναι κρίσιμη η κατάσταση της. Κατ' ανάγκη, ενόψει της συνεχώς εξελισσόμενης κατάστασης όσον αφορά στη θεραπεία του HIV και του AIDS σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι θεωρητική η αξιολόγηση της ταχύτητας της επιδείνωσης της κατάστασης της προσφεύγουσας και της δυνατότητάς της να έχει πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, φαρμακευτική αγωγή και κοινωνική υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένης της φροντίδας των στενών συγγενών της.

51. Κατά το Δικαστήριο, η παρούσα υπόθεση δεν διαφοροποιείται από τις προπαρατεθείσες στις σκέψεις 36 έως 41 της παρούσας απόφασης. Δεν χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα εξαιρετικές περιστάσεις, όπως αυτές που διαπίστωσε στην προαναφερθείσα απόφαση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* και, η εκτέλεση της απόφασης απέλασης της κυρίας Ν. στην Ουγκάντα δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Με δέκα τέσσερις ψήφους υπέρ έναντι τριών κατά το Δικαστήριο έκρινε ότι η απέλαση της προσφεύγουσας στην Ουγκάντα δεν παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης και ότι δεν συντρέχει λόγος να εξεταστεί τον ισχυρισμό της για παραβίαση της διάταξης του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Κοινή μειοψηφούσα άποψη των δικαστών Tulkens, Bonello και Spielmann

1. Διαφωνούμε με την άποψη της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου που έκρινε ότι, η απέλαση της προσφεύγουσας στην Ουγκάντα δεν παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης.

2. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε, με τη διαπίστωση ότι, δεν συντρέχει λόγος εξέτασης της υπό κρίση υπόθεσης υπό το φως της διάταξης του άρθρου 8 της Σύμβασης.

I. Άρθρο 3

3. Κατά τη γνώμη μας, η εμπειριστατωμένη ανάλυση των αποφάσεων των εθνικών δικαστηρίων αναδεικνύει σοβαρούς λόγους που αποδεικνύουν ότι η προσφεύγουσα κινδυνεύει πραγματικά να υποστεί κακομεταχείριση εάν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής της. Επιπλέον, η παρούσα υπόθεση χαρακτηρίζεται από εξαιρετική σοβαρότητα, ανάλογη των «εξαιρετικών περιστάσεων» που διέγινωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁶⁵.

4. Ωστόσο, πριν την ανάλυση των πραγματικών περιστατικών της παρούσας υπόθεσης, επισημαίνονται τέσσερις γενικές αρχές της νομολογίας του Δικαστηρίου, που κατά τη γνώμη μας, αξιολογήθηκαν εσφαλμένα από την πλειοψηφία. Στη συνέχεια, διατυπώνεται η άποψη της μειοψηφίας.

A. Όσον αφορά τις γενικές αρχές

5. Πρώτον, υπογραμμίζεται ότι δεν συμμεριζόμαστε την άποψη που εξέφρασε η πλειοψηφία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία δεν συντρέχει λόγος ανατροπής του υψηλού επιπέδου της σοβαρότητας της κακομεταχείρισης που υιοθέτησε και εφάρμοσε στην απόφασή του επί της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* «*δεδομένου ότι, σε αυτές τις υποθέσεις, η μελλοντική βλάβη που επικαλείται ο προσφεύγων δεν οφείλεται σε σκόπιμες παραλείψεις των δημόσιων αρχών ή των ανεξάρτητων οργάνων του κράτους αλλά σε μια ασθένεια που εκδηλώνεται φυσιολογικά και στην έλλειψη επαρκών πόρων για τη θεραπεία της στη χώρα προορισμού*» (σκέψη 43).

Ήδη από το 1997, αποφαινόμενο επί της υπόθεσης *H.L.R. κατά Γαλλίας*⁶⁶ για τον κίνδυνο που προέρχεται από τα μη κρατικά όργανα, το Δικαστήριο επισήμανε :

⁶⁵ *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 53, σελίδα 129 της παρούσας έκδοσης)

⁶⁶ *H.L.R. κατά Γαλλίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7, σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

«40. Λόγω του απόλυτου χαρακτήρα του δικαιώματος που εγγυάται, το Δικαστήριο δεν αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης στην περίπτωση του κινδύνου που προέρχεται από πρόσωπα ή ομάδες προσώπων που δεν ασκούν δημόσια εξουσία. Πρέπει όμως να αποδεικνύεται ότι ο κίνδυνος είναι πραγματικός και ότι οι αρχές του κράτους προορισμού αδυνατούν να τον αποτρέψουν παρέχοντας την κατάλληλη προστασία».

Ειδικότερα, όσον αφορά στον πόνο που οφείλεται σε ασθένεια, σωματική ή ψυχική, που εκδηλώνεται φυσιολογικά, το Δικαστήριο ανέπτυξε το αποκαλούμενο «επίπεδο *Pretty*»⁶⁷:

«52. Ως προς τους τύπους της «μεταχείρισης» που υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης, η νομολογία του Δικαστηρίου αναφέρεται στην «κακομεταχείριση» ενός ελάχιστου επιπέδου σοβαρότητας που επιφέρει πραγματική σωματική βλάβη ή έντονη σωματική ή ψυχική οδύνη⁶⁸. Η μεταχείριση μπορεί να χαρακτηριστεί εξευτελιστική και, επομένως να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 3 της Σύμβασης, όταν ταπεινώνει τον ενδιαφερόμενο, όταν εκφράζει έλλειψη σεβασμού ή απαξίωση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή όταν προκαλεί στον ενδιαφερόμενο συναισθήματα φόβου, αγωνίας και κατωτερότητας που πλήττουν το ηθικό του ή τη σωματική του αντοχή⁶⁹. **Ο πόνος που προκαλεί μια ασθένεια, σωματική ή ψυχική, που εκδηλώνεται φυσιολογικά, μπορεί να υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης** όταν επιδεινώνεται ή κινδυνεύει να επιδεινωθεί από μια μεταχείριση – συνιστάμενη στις συνθήκες κράτησης, στην απέλαση ή σε οιοδήποτε άλλο μέτρο – για την οποία ευθύνονται οι κρατικές αρχές⁷⁰». (υπογράμμιση δικής μας)

Επομένως, η αρχή αυτή είναι επίσης εφαρμοστέα όταν η βλάβη είναι συνέπεια της ασθένειας που εκδηλώνεται φυσιολογικά καθώς και της έλλειψης επαρκών πόρων για τη θεραπεία της στη χώρα υποδοχής, εφόσον συνάγεται από τα πραγματικά περιστατικά της κρινόμενης υπόθεσης ότι πληρούται το ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας. Δυνάμει του άρ-

⁶⁷ *Pretty κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Προσφυγή No. 2346/02, δημοσιευμένη σε ECHR 2002 - III.

⁶⁸ Βλέπε την απόφαση επί της υπόθεσης Ιρλανδίας κατά Ηνωμένου Βασιλείου (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης) και τη σκέψη 167 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *V. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, (Προσφυγή No. 24888/94, δημοσιευμένη σε ECHR 1999-IX).

⁶⁹ Βλέπε τις πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των υποθέσεων *Price κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 33394/96, σκέψεις 24-30, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-VII), και *Valašinas κατά Λιθουανίας* (Προσφυγή No.44558/98, σκέψη 117, ECHR 2001-VIII).

⁷⁰ Βλέπε προπαρατεθείσες αποφάσεις *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* και *Keenan και Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, (Προσφυγή No.44599/98, δημοσιευμένη σε ECHR 2000-I, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 58 στη σελίδα 131 της παρούσας έκδοσης)

θρου 3 της Σύμβασης, το συμβαλλόμενο κράτος ευθύνεται για την απομάκρυνση αλλοδαπού από το έδαφός του όταν, από την ενδελεχή και αυστηρή εξέταση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης προκύπτουν σοβαροί λόγοι για τους οποίους πιστεύεται ότι, ο ενδιαφερόμενος διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση στη χώρα προορισμού.

6. Δεύτερον, και τούτο είναι λυπηρό, η πλειοψηφία του Δικαστηρίου εκθέτει στη σκέψη 44 της απόφασης ανησυχητικές εκτιμήσεις πολιτικής φύσης που στηρίζονται σε ημιτελείς διαπιστώσεις, δηλαδή εκτιμά ότι η Σύμβαση αποσκοπεί κατ' ουσίαν στην προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, παραγνωρίζοντας την κοινωνική διάσταση της ολιστικής προσέγγισης που υιοθέτησε το Δικαστήριο αποφαινόμενο επί της υπόθεσης *Airey κατά Ιρλανδίας*⁷¹ και με την πιο πρόσφατη νομολογία⁷²:

Στην υπόθεση *Airey κατά Ιρλανδίας*, το Δικαστήριο έκρινε:

«26. (...) Το Δικαστήριο δεν αγνοεί ότι η εξέλιξη των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων εξαρτάται από την κατάσταση των κρατών και, κυρίως, από κριτήρια δημοσιονομικής φύσης. Από την άλλη πλευρά, η Σύμβαση πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως των σημερινών συνθηκών⁷³ και, στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής της αποσκοπεί στην πραγματική και συγκεκριμένη προστασία του ατόμου. Πολλά από τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα που κατ' ουσίαν εγγυάται έχουν προεκτάσεις κοινωνικής ή οικονομικής φύσης. Όπως η Επιτροπή, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να αποκλείσει τη μια ή την άλλη ερμηνεία για μόνον το λόγο ότι με την υιοθέτησή της κινδυνεύει να επεκταθεί στη σφαίρα των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων. Κανένα στεγανό δεν χωρίζει αυτή τη σφαίρα από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης». (υπογράμμιση δική μας)

Για λόγους σαφήνειας και πληρότητας, και όχι επειδή πιστεύουμε ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά σε κοινωνικά και οικονομικά δικαιώμα-

⁷¹ Βλέπε την από 9.10.1979 απόφαση επί της υπόθεσης *Airey κατά Ιρλανδίας* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 32). Βλέπε ιδίως την απόφαση επί της υπόθεσης *Sidabras και Džiūraitis κατά Λιθουανίας* (Προσφυγή No. 55480/00 και No. 59330/00, δημοσιευμένη σε ECHR 2004 - VIII).

⁷² Για ανάλυση της απόφασης αυτής και για την «αλληλεξάρτηση» των κανόνων σε θέματα των δικαιωμάτων του ανθρώπου βλέπε, Virginia Mantouvalou, (2005) 30 *European Law Review*, 573-585. Για ανάλυση της ηθικής επιταγής που επιβάλλει την προστασία των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων βλέπε I. Waldron, «*Liberal Rights: Two Sides of the Coin*» σε Waldron, *Liberal Rights - Collected Papers 1981-1991* (Cambridge: Cambridge University Press), 1993, σελίδες 4-17, όπως παραπέμπεται από Β. Μαντούβαλου.

⁷³ Σκέψη 41 της από 13.6.2979 απόφασης επί της υπόθεσης *Marckx* (Προσφυγή No. 6833/74).

τα, επισημαίνουμε την υπόθεση *Airey* στην οποία παραπέμπει η πλειοψηφία του Δικαστηρίου στη σκέψη 44 της παρούσας απόφασης με τρόπο ημιτελή και επομένως ικανό να προκαλέσει παρανοήσεις. Πράγματι, η παρούσα υπόθεση αφορά ένα από τα πλέον θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα που εγγυάται η Σύμβαση, το δικαίωμα που προστατεύει η διάταξη του άρθρου 3.

7. Τρίτον, στο πλαίσιο της ανεπίδεκτης εξαιρέσεων προστασίας του δικαιώματος που εγγυάται το άρθρο 3, διαφωνούμε ριζικά με την άκρως αμφιλεγόμενη εκτίμηση που εκφράζει η πλειοψηφία στη σκέψη 44 της απόφασης, σύμφωνα με την οποία «είναι εγγενής στη Σύμβαση η μέριμνα της δίκαιης εξισορρόπησης του δημόσιου συμφέροντος με την ανάγκη της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου».

Στο παρελθόν, ασκήθηκε αυστηρή κριτική στη νομολογία της Επιτροπής⁷⁴ που εφαρμόζε «την αρχή της αναλογικότητας». Όμως, πρόσφατα, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3, το Δικαστήριο απέκλεισε με τρόπο κατηγορηματικό την εξισορρόπηση των αντιμαχόμενων συμφερόντων, αποφαινόμενο επί της υπόθεσης *Saadi κατά Ιταλίας*⁷⁵ – όπου επιβεβαίωσε τη νομολογία της από 15.11.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Chahal*⁷⁶ – ως εξής:

«130. Για να καθορίσει εάν υπάρχει κίνδυνος κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει τις προβλέψιμες συνέπειες της απέλασης του προσφεύγοντα στη χώρα προορισμού, λαμβάνοντας υπόψη τη γενική κατάσταση που επικρατεί σε αυτήν καθώς και τις ειδικότερες περιστάσεις της προσωπικής του υπόθεσης (...).»

...

«138. (...) Δεδομένου ότι είναι απόλυτη η προστασία από τη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3, η εν λόγω διάταξη επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να μην εκδίδουν και να μην απελαύνουν οποιοδήποτε πρόσωπο που διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να την υποστεί στο κράτος όπου απομακρύνεται. Όπως κατ' επανάληψη έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, δεν μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση από αυτόν τον κανόνα (...).»⁷⁷ (υπογράμμιση δική μας)

⁷⁴ S. van Drooghenbroeck, *La proportionnalité dans le droit de la Convention Européenne des Droits de l'Homme. Prendre l'idée simple au sérieux*, (Bruxelles: Bruylant, Editions des Facultés Universitaires Saint-Louis, 2001), σελίδες 125 επ..

⁷⁵ *Saadi κατά Ιταλίας* (Προσφυγή No. 37201/06). Βλέπε σε ελληνική απόδοση στη σελίδα 87 της παρούσας έκδοσης.

⁷⁶ *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9 στη σελίδα 102 της παρούσας έκδοσης).

⁷⁷ Όσον αφορά στη φτώχεια, παρόμοια προσέγγιση υιοθέτησε ο Lord Hope στην υπόθεση *Limbuela* επί της οποίας απεφάνθη το Δικαστήριο στις 5.11.2005 (Regina κατά Secretary of State for the Home Department, ex

8. Τέταρτον, σε αντίθεση με τη γνώμη της πλειοψηφίας, προσθέτουμε ότι, εν προκειμένω, ουδόλως υποστηρίχθηκε ότι η διάταξη του άρθρου 3 «*επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να αμβλύνουν τις προαναφερόμενες ανισότητες παρέχοντας δωρεάν και επ' αόριστον ιατρική περίθαλψη σε όλους τους αλλοδαπούς που δεν δικαιούνται να διαμένουν στο έδαφός τους*» (σκέψη 44).

Αντίθετα, η πλειοψηφία εκφράζει την ανησυχία εκτιμώντας ότι παρόμοια διαπίστωση «*θα επιβάρυνε υπέρμετρα τα συμβαλλόμενα κράτη*» (σκέψη 44 *in fine*): αν επιτραπεί στην προσφεύγουσα να παραμείνει στο Ηνωμένο Βασίλειο για να επωφεληθεί της ιατρικής περίθαλψης που είναι αναγκαία για την επιβίωσή της θα είναι υπέρμετρη η επιβάρυνση του συμβαλλόμενου κράτους. Όμως, παρόμοιες εκτιμήσεις αντιβαίνουν στον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 3 της Σύμβασης και στην ίδια τη φύση των δικαιωμάτων που εγγυάται, που θα αναιρούνταν παντελώς εάν η άσκησή τους περιοριζόταν από πολιτικούς παράγοντες, όπως είναι οι δημοσιονομικές επιβαρύνσεις. Τούτο ισχύει και για τον ισχυρισμό που δέχθηκε εμμέσως η πλειοψηφία, σύμφωνα με τον οποίο η διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 στην προκειμένη περίπτωση ανοίγει τις πόρτες στην ιατρική μετανάστευση και ενέχει τον κίνδυνο για την Ευρώπη να καταστεί «*το νοσηλευτήριο*» της υφηγίου. Όμως, τα στατιστικά στοιχεία του Δικαστηρίου για την εφαρμογή του άρθρου 39 του Κανονισμού στις προσφυγές που στρέφονται κατά του Ηνωμένου Βασιλείου και, ιδίως, η σύγκριση του συνολικού αριθμού των αιτημάτων (όσων απορρί-

---

parte Limbuela, [2005] UKHL 66): «55. Επομένως, σε κάθε περίπτωση απαιτείται δικαστική κρίση για να καθοριστεί εάν πληροί το αναγκαίο επίπεδο της σοβαρότητας η μεταχείριση ή η τιμωρία. Εν προκειμένω, το δικαστήριο καλείται να εξετάσει εάν ικανοποιείται αυτή η προϋπόθεση εκτιμώντας όλα τα πραγματικά περιστατικά. Όμως, θα ήταν σφάλμα να υποστηρίξει κανείς ότι, το κριτήριο είναι πιο απαιτητικό όταν η μεταχείριση ή η τιμωρία, που διαφορετικά θα χαρακτηριζόταν απάνθρωπη ή εξευτελιστική, είναι αποτέλεσμα της αποκαλούμενης από τον Lord Laws θεμιτής κυβερνητικής πολιτικής. Τούτο θα ισοδυναμούσε με έμμεση εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας σε μια απόλυτη απαγόρευση. Παρόμοιες εκτιμήσεις είναι κρίσιμες όταν η Σύμβαση επιβάλει στα κράτη θετικές υποχρεώσεις. Στην περίπτωση αυτή, η υποχρέωση του κράτους δεν είναι απόλυτη ούτε κατηγορηματική. Όμως, δεν εφαρμόζεται η αρχή της αναλογικότητας, που παρέχει στα συμβαλλόμενα κράτη περιθώριο εκτίμησης, στις περιπτώσεις όπου συνέπεια της συμπεριφοράς για την οποία ευθύνονται είναι η απάνθρωπη ή η εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Η υποχρέωση να απέχουν από παρόμοια συμπεριφορά είναι απόλυτη».

Βεβαίως, η κρίση του Lord Hope στην υπόθεση *Limbuela* αφορούσε στο ζήτημα «της ευθύνης που φέρει το κράτος για τη βλάβη». Βλέπε την ανάλυση του Ellie Palmer, *Judicial Review, Socio-Economic Rights and the Human Rights Act*, (Oxford: Hart Publishing), 2007, σ. 266.

φθηκαν και όσων έγιναν δεκτά) σε σχέση με τον αριθμό των υποθέσεων HIV αποδεικνύουν ότι είναι εσφαλμένο αυτό το επιχείρημα ⁷⁸.

B. Τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υπόθεσης

9. Τα μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά εκτίθενται γλαφυρά στη σκέψη 73 της απόφασης της Βουλής των Λόρδων. Τα παραθέτουμε στη συνέχεια γιατί αποδεικνύουν τους σοβαρούς και βάσιμους λόγους για τους οποίους η προσφεύγουσα διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί την απαγορευμένη από το άρθρο 3 μεταχείριση στη χώρα όπου πρόκειται να απελαθεί. Εν τέλει, αυτά καθιστούν την υπόθεση αυτήν ιδιαίτερα εξαιρετική.

---

⁷⁸ Από τον Ιούνιο έως το Δεκέμβριο 2005 κατατέθηκαν 15 αιτήματα για λήψη μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας (σε δέκα τρεις περιπτώσεις το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα ενώ αποφάσισε να υποδείξει τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας μόνο στην υπόθεση *N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*). Το 2006 κατατέθηκαν 88 αιτήματα για λήψη μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας (σε ογδόντα τρεις περιπτώσεις το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα ενώ αποφάσισε θετικά σε πέντε υποθέσεις, εκ των οποίων δύο αφορούσαν φορείς του ιού HIV). Το 2007 κατατέθηκαν 951 αιτήματα για λήψη μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας (σε διακόσιες δέκα επτά περιπτώσεις το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα ενώ αποφάσισε θετικά σε εκατόν ογδόντα δύο – από τις δέκα εννέα υποθέσεις που αφορούσαν φορείς του ιού HIV αποφάσισε θετικά στις δέκα τέσσερις χωρίς να απορρίψει καμιά. Σε μια από τις υποθέσεις ήρε την υπόδειξη για τη λήψη μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας όταν η προσφεύγουσα απέσυρε την προσφυγή της ενόψει της επανεξέτασης της υπόθεσής της από τις εθνικές αρχές). Από την 1.1.2007 έως την 22.4.2008 κατατέθηκαν 969 αιτήματα για λήψη μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας (σε εκατόν εβδομήντα τέσσερις περιπτώσεις το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα ενώ αποφάσισε θετικά σε εκατόν εβδομήντα έξι – από τις δέκα εννέα υποθέσεις που αφορούσαν σε φορείς του ιού HIV αποφάσισε θετικά στις δέκα τρεις χωρίς να απορρίψει καμιά).

Τα προαναφερόμενα στατιστικά στοιχεία εξηγούνται ως εξής: πλέον καταχωρούνται στο σύστημα όλες οι υποθέσεις όπου ο προσφεύγων αιτείται τη λήψη μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας, ανεξάρτητα από την έκδοση σχετικής απόφασης από το δικαστή. Τούτο εξηγεί τις μεγάλες διαφορές μεταξύ των αιτημάτων που καταχωρήθηκαν από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο του 2008 – 969 – του αριθμού των υποθέσεων όπου εφαρμόστηκε το άρθρο 39 (176) και του αριθμού των υποθέσεων όπου απορρίφθηκε το αίτημα για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας (174). Οι υπόλοιπες υποθέσεις είτε δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 είτε οι προσφεύγοντες δεν κατέθεσαν τα αναγκαία έγγραφα.

Για τις υποθέσεις των φορέων του ιού HIV διάφοροι λόγοι εξηγούν γιατί καταχωρήθηκαν 19 αιτήματα καθένα από τα τελευταία δύο χρόνια και εκδόθηκαν αποφάσεις για την εφαρμογή του άρθρου 39 σε 14 και 13 υποθέσεις αντίστοιχα. Για παράδειγμα, σε κάποιες υποθέσεις δεσμεύτηκαν οι κυβερνήσεις των ενδιαφερομένων κρατών ενώ σε άλλες οι προσφεύγοντες απέσυραν την προσφυγή τους επειδή τους χορηγήθηκε άδεια διαμονής στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους για άλλους λόγους.

Η σκέψη 73 της απόφασης της Βουλής των Λόρδων έχει ως εξής:
«73. Η υπόθεση της προσφεύγουσας, πολίτη της Ουγκάντα, είναι πολύ χαρακτηριστική. Έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν από επτά χρόνια, σε ηλικία 23 ετών, με πτήση από την πόλη Entebbe και την επόμενη ημέρα, σοβαρά άρρωστη, εισήχθη στο νοσοκομείο Guy όπου διαγνώστηκε ότι έπασχε από φυματίωση και από τον ιό HIV που είχε προξενήσει σοβαρή βλάβη στο ανοσοποιητικό της σύστημα (ήταν κατώτερη από δέκα η τιμή των λευκών αιμοσφαιρίων CD4). Μετά την πρώτη μακρόχρονη νοσηλεία της εκδήλωσε λόγω του AIDS μια δεύτερη ασθένεια, το σάρκωμα Kaposi, που είναι ιδιαίτερα επιθετική μορφή καρκίνου. Έτσι, νοσηλεύθηκε εκ νέου και άρχισε παρατεταμένης διάρκειας χημειοθεραπεία. Το 2002, μετά από πολυετή αντιρετροϊκή θεραπεία και πολλές υποτροπές αυξήθηκε η τιμή των λευκών αιμοσφαιρίων CD (414) και άρχισε να νοιώθει καλά. Στις τελευταίες εκθέσεις που περιέχει ο ιατρικός φάκελος της προσφεύγουσας, συνταχθείσες τον Οκτώβριο του 2002, η θεραπεία γιατρός της δρ. Meadway, αναφέρεται στη «σταθερότητα της κατάστασης της υγείας της που είναι απαλλαγμένη από οιαδήποτε σοβαρή ασθένεια» καθώς και στην προοπτική «να είναι καλά για δεκαετίες» εφόσον παραμείνει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αντίθετα, η επιστροφή της στην Ουγκάντα ενέχει τον κίνδυνο της ραγδαίας επιδείνωσης της υγείας της. Για την περίπτωση αυτή, η γιατρός Meadway's εξέφρασε την εξής άποψη:

«Προς το παρόν δεν διατίθενται στην Ουγκάντα τα αντιρετροϊκά φάρμακα που λαμβάνει η κυρία N. Ο ιός HIV, από τον οποίον έχει μολυνθεί η κυρία N., είναι ήδη ανθεκτικός και επιβάλλεται η αλλαγή της αντιρετροϊκής θεραπείας στο μέλλον με φάρμακα που πιθανόν δεν υπάρχουν στην Ουγκάντα. Παρότι σε ορισμένες περιοχές της Ουγκάντα διατίθενται αντιρετροϊκά φάρμακα, εάν η προσφεύγουσα επιστρέψει στη χώρα αυτή δεν θα έχει πρόσβαση στην ολοκληρωμένη θεραπεία που έχει ανάγκη και ως εκ τούτου η κατάσταση της υγείας της θα επιδεινωθεί, με συνέπεια τους οξείς πόνους και τον πρόωρο θάνατο».

Διαφαίνεται ότι, η γιατρός Meadway, αναφερόμενη στον «πρόωρο θάνατο» της προσφεύγουσας, εννοεί ένα ή το πολύ δύο χρόνια. Ο γιατρός Labalestier, εμπειρογνώμονας του νοσοκομείου Guy, σημειώνει σε έγγραφο που φέρει ημερομηνία του Οκτωβρίου 2002:

«Χωρίς καμιά αμφιβολία, η προσφεύγουσα κινδυνεύει από δραματική μείωση του προσδόκιμου ορίου ζωής στην περίπτωση που εξαναγκαστεί να επιστρέψει στην Ουγκάντα: αντί για κάποιες δεκαετίες διαβίωσης υψηλής ποιότητας κινδυνεύει να αποβιώσει εντός διαστήματος που μετά βεβαιότητας δεν υπερβαίνει τα δύο έτη».

10. Οι εγγυήσεις της Σύμβασης δεν πρέπει να νοούνται εκτός του πλαισίου των πραγματικών περιστατικών μιας υπόθεσης. Στη συνέχεια περιγράφεται αυτή η πραγματικότητα, όπως παρατίθεται στις απόψεις των εθνικών δικαστών και του δικαστή που εξέδωσε την απόφαση:

Ο Lord Hope of Craighead εξέφρασε την άποψη:

«20. Η απόφαση που καλείται να εκδώσει το δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση θα έχει σοβαρές συνέπειες για την προσφεύγουσα. **Εάν απελαθεί στην Ουγκάντα έχει ελάχιστες πιθανότητες να ζήσει περισσότερο από ένα ή δύο χρόνια.** Είναι σχεδόν βέβαιη η αδυναμία της πρόσβασής της στην προηγμένη ιατρική περίθαλψη, που συνέβαλε στη σταθεροποίηση της κατάστασής της αναστέλλοντας τη δράση του ιού HIV και θα συμβάλει στην επί δεκαετίες διατήρηση της καλής κατάστασης της υγείας της, εφόσον συνεχίσει να διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αν στερηθεί αυτήν την ιατρική περίθαλψη, είναι προφανής ο κίνδυνος της υποτροπής και της ραγδαίας επιδείνωσης της υγείας της. Αναμφίβολα, σε αυτήν την περίπτωση, η προσφεύγουσα διατρέχει τον κίνδυνο του πρόωρου θανάτου μετά από περίοδο έντονου σωματικού και ψυχικού πόνου (...)

(...».) (υπογράμμιση δική μας)

Η Baroness Hale of Richmond εξέφρασε την άποψη:

«59. (...) Το ζήτημα είναι πότε επιτρέπεται η απέλαση ενός προσώπου που υποφέρει από ασθένεια που μπορεί να αντιμετωπιστεί εδώ [στο Ηνωμένο Βασίλειο] αλλά δεν έχει καμμία ελπίδα πρόσβασης σε παρόμοια θεραπεία στη χώρα καταγωγής του.

...

67. (...) Κανένας από εμάς δεν επιθυμεί την απομάκρυνση μιας νέας γυναίκας, που υπέφερε ήδη τόσο πολύ, αλλά τώρα απολαμβάνει την κατάλληλη ιατρική περίθαλψη και έχει το μέλλον μπροστά της, **σε μια χώρα όπου διατρέχει τον κίνδυνο του πρόωρου θανάτου** σε ένα πολύ λιγότερο ευνοϊκό περιβάλλον (...)

(...».) (υπογράμμιση δική μας)

Ο Lord Brown of Eaton-under-Heywood εξέφρασε την άποψη:

«73. (...) Ωστόσο, η απομάκρυνση της προσφεύγουσας στην Ουγκάντα **ενέχει τον κίνδυνο της ραγδαίας επιδείνωσης της κατάστασής της**».

(υπογράμμιση δική μας)

11. Στις 3.7.2002, ο δικαστής P.H. Norris εξέφρασε την εξής άποψη:

ψη:

«10. (...) Πιστεύω ότι, [η προσφεύγουσα] ήρθε σε αυτήν τη χώρα για να διαφύγει από τα πρόσωπα που την απειλούσαν και την κακομεταχειρίζονταν. Επίσης, εκτιμώ ότι, κατά την άφιξή της, δεν γνώριζε ότι νοσούσε από θανατηφόρα ασθένεια και ότι σκοπός του ταξιδιού της Ηνωμένο Βασίλειο δεν ήταν η ιατρική της περίθαλψη. Διαπιστώνω ότι **πάσχει από AIDS και ότι κινδυνεύει από πρόωρο θάνατο χωρίς την εξελιγμένη θεραπεία που λαμβάνει προς το παρόν.** Επίσης, διαπιστώνω ότι στην Ουγκάντα δεν έχει πρόσβαση σε παρόμοια θεραπεία. Για να διαμορφώσω άποψη για την κατάσταση της υγείας της προσφεύγουσας έλαβα υπόψη και παραπέμπω στις έγκυρες ιατρικές γνωματεύσεις που περιέχει ο φάκελος της έφεσης. Δεν συντρέχει λόγος να αναφερθώ ειδικότερα σε κάποια ιατρική γνωμάτευση αφού όλες οι σχετικές εκθέσεις καταλήγουν στο ίδιο πόρισμα. Ωστόσο, θεωρώ ιδιαίτερα εντυπωσιακές

τις τρεις γνωματεύσεις της γιατρού Jeanette Meadway, διευθύντριας του Νοσοκομείου Mildmay. Σημειώνω ότι το Νοσοκομείο Mildmay διαχειρίζεται τουλάχιστον ένα ίδρυμα στην Ουγκάντα, και κατά τη γνώμη μου δεν υπάρχει λόγος απόρριψης του συνόλου των απόψεων της γιατρού Meadway. Σε μια από τις γνωματεύσεις της καταλήγει: (...) **ο εξαναγκασμός της προσφεύγουσας να επιστρέψει στην Ουγκάντα την εκθέτει στον πόνο και στον πρόωφο θάνατο και συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.** Δέχομαι αυτό το συμπέρασμα με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που άκουσα και είδα». (υπογράμμιση δική μας)

12. Όσον αφορά στην κατάσταση στην Ουγκάντα, μια χώρα «υψηλού κινδύνου», η πρόοδος που έχει σημειωθεί στην παροχή ιατρικής περίθαλψης αντισταθμίζεται από την εξάπλωση της επιδημίας (διατίθενται περισσότερα φάρμακα, αλλά πολλαπλασιάζεται ο αριθμός των ασθενών που έχουν ανάγκη τη θεραπεία)⁷⁹. Όσον αφορά στη θεραπεία, και ιδίως στην υψηλής δράσης αντιρετροϊκή θεραπεία, η ποιότητα της ιατρικής περίθαλψης εξαρτάται όχι μόνον από τη διαθεσιμότητα των φαρμάκων αλλά και από την απασχόληση του αναγκαίου για τη διαχείριση και την αλλαγή της δοσολογίας ιατρικού προσωπικού, αφού η προαναφερόμενη θεραπεία είναι συνδυασμός αντιρετροϊκών φαρμάκων που απαιτεί συνεχή παρακολούθηση. Από τις ιατρικές εκθέσεις που κατατέθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων προκύπτει ότι, η προσφεύγουσα μπορεί να ελπίζει σε προσδόκιμο ζωής δύο ετών στην περίπτωση της διακοπής της θεραπείας που λαμβάνει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το πρόβλημα που δημιουργεί η άγνοια για τον τύπο θεραπείας, που θα της παρασχεθεί όταν επιστρέψει στην Ουγκάντα, συνίσταται στον κίνδυνο που διατρέχει από τις αποκαλούμενες «ευκαιριακές λοιμώξεις» (που ο οργανισμός αδυνατεί να αντιμετωπίσει λόγω της εξασθένησης του ανοσοποιητικού συστήματος, οπότε το προσδόκιμο όριο της ζωής της δεν υπερβαίνει τα δύο έτη) λόγω της αδυναμίας πρόσβασης σε αντιρετροϊκά φάρμακα.

13. Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου όφειλε να αποφανθεί επί της παρούσας υπόθεσης λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερόμενα πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία για την ασθένεια της προσφεύγουσας.

Γ. Όσον αφορά την πιθανή παραβίαση του άρθρου 3

14. Ο Lord Hope αιτείται ρητά από το Δικαστήριο να αποφανθεί με σαφήνεια, υποστηρίζοντας ότι:

«Δεν οφείλει [η Βουλή των Λόρδων] να επιλύσει το πρόβλημα [της προσφεύγουσας] εκτός του πλαισίου της νομολογίας του Στρασβούργου. **Το Δικαστήριο του Στρασβούργου, και όχι εμείς, καλείται να αποφασί-**

⁷⁹ Βλέπε την ετήσια έκθεση της UNAIDS: http://data.unaids.org/pub/EpiReport/2006/2006_EpiUpdate_en.pdf σε pp.17-18.

σει αν η νομολογία του λαμβάνει υπόψη τη σημερινή πραγματικότητα και, ανάλογα με την περίπτωση, να καθορίσει εάν είναι αναγκαία η συμπληρωματική προστασία των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση. Πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη τη νομολογία του όπως είναι και όχι όπως θα θέλαμε να είναι». (υπογράμμιση δική μας)⁸⁰

15. Βεβαίως, το Δικαστήριο ουδέποτε απεφάνθη ότι παραβιάστηκε η Σύμβαση στις υποθέσεις που έκρινε μετά την έκδοση της απόφασής του επί της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*. Ωστόσο, σε όλες τις υποθέσεις αξιολόγησε γεγονότα διαφορετικά τόσο από αυτά της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* όσο και της παρούσας. Σχετικά, παραπέμπουμε στις σκέψεις 34 έως 41 της παρούσας απόφασης⁸¹.

⁸⁰ Συγκρίνετε με τις απόψεις της Baroness of Hale στην υπόθεση *R (on the application of Animal Defenders International) v. Secretary of State for Culture, Media and Sport* [2008] UKHL 15 στη σκέψη [53]: «Δεν πιστεύω ότι, αναθέτοντάς μας νέες και σημαντικές αρμοδιότητες, το Κοινοβούλιο μας εξουσιοδότησε να ερμηνεύουμε τα δικαιώματα που εγγυάται η Σύμβαση με τρόπο που υπερβαίνει τη νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Ούτε πιστεύω ότι αναμένει από εμάς να υστερούμε της νομολογίας του Δικαστηρίου του Στρασβούργου (...)».

⁸¹ Βλέπε *B.B κατά Γαλλίας* (απόφαση της 7.9.1998 δημοσιευμένη σε Reports of Judgements and Decisions 1998 – VI), *Karara κατά Φινλανδίας* (No. 40900/98, απόφαση της Επιτροπής της 29.5.1998): η ασθένεια του προσφεύγοντα δεν ήταν σε προχωρημένο στάδιο. *S.C.C. κατά Σουηδίας* (απόφαση της 15.2.2000, Προσφυγή No. 46553/99): αν και με υψηλότερο κόστος, το είδος της θεραπείας του AIDS που παρεχόταν στην προσφεύγουσα στη Σουηδία ήταν διαθέσιμο και στη Ζάμπια, όπου ζούσαν τα παιδιά και άλλοι στενοί συγγενείς της προσφεύγουσας. *Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 44599/98, δημοσιευμένη σε ECHR 2001 – I): ιατρική περίθαλψη διαθέσιμη στην Αλγερία και θεωρητική η εκτίμηση της αδυναμίας πρόσβασης στην κατάλληλη φροντίδα και υποστήριξη. *Arcila Henao κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 13669/03, απόφαση της 24.6.2003): δεν ήταν προχωρημένο ή καταληκτικό το στάδιο της ασθένειας του προσφεύγοντα, που είχε τη δυνατότητα να απολαμβάνει τόσο την ιατρική φροντίδα όσο και τη στήριξη της οικογένειάς του στη χώρα καταγωγής του. *Ndangoya κατά Σουηδίας* (Προσφυγή No. 17868/03, απόφαση της 22.6.2004): δεν ήταν προχωρημένο ή καταληκτικό το στάδιο της ασθένειας του προσφεύγοντα, η κατάλληλη θεραπεία ήταν διαθέσιμη στην Τανζανία, με υψηλότερο κόστος σε σχέση με τη Σουηδία και σε περιορισμένη ποσότητα στην αγροτική περιοχή από την οποία καταγόταν ο προσφεύγων, που διατηρούσε κάποιους δεσμούς με μέλη της οικογένειάς του που θα μπορούσαν να τον στηρίξουν στην αντιμετώπιση της ασθένειάς του. *Ameghigan κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 25629/04, απόφαση της 25.11.2004): δεν είχε εκδηλωθεί πλήρως η βλάβη του ανοσοποιητικού συστήματος του προσφεύγοντα (AIDS), που δεν έπασχε από ευκαιριακές λοιμώξεις και η κατάλληλη θεραπεία ήταν διαθέσιμη στο Τόνγκο, με κόστος ενδεχομένως κατά πολύ υψηλότερο από το αντίστοιχο στην Ολλανδία. Βλέπε επίσης την από 6.7.2000 απόφαση του Δικαστηρίου επίτης υπόθεσης *Tatete κατά Ελβετίας* (Προσφυγή No.41874/98, φιλικός διακανονισμός) και *M.M. κατά Ελβετίας* (απόφαση της 14.9.1998, Προσφυγή No. 43348/98, δεν έχει δημοσιευθεί).

16. Επισημαίνεται ωστόσο ότι, στην υπόθεση *B.B. κατά Γαλλίας*⁸², όπου επιτεύχθηκε φιλικός διακανονισμός και επομένως διαγράφηκε από το πινάκιο του Δικαστηρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στην από 9.3.1998 άποψή της που εξέφρασε «δυναμεί του άρθρου 31», υποστήριξε με είκοσι εννέα ψήφους υπέρ έναντι δύο κατά ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης. Το σκεπτικό της Επιτροπής ήταν το ακόλουθο:

«53. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η διαπίστωση παρόμοιου κινδύνου δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην την ευθύνη της χώρας υποδοχής ή των δημοσίων αρχών. Λαμβάνοντας υπόψη τη θεμελιώδη σημασία του άρθρου 3 στο σύστημα της Σύμβασης, η Επιτροπή και το Δικαστήριο έχουν ήδη αναγνωρίσει ότι, δεν αποκλείεται η εξέταση ισχυρισμού του προσφεύγοντα για παραβίαση του άρθρου 3 στις περιπτώσεις όπου ο κίνδυνος της απαγορευμένης μεταχείρισης στη χώρα προορισμού προέρχεται από παράγοντες για τους οποίους δεν ευθύνονται άμεσα ή έμμεσα οι δημόσιες αρχές αυτής της χώρας ή που εξετάζομενοι μεμονωμένα δεν παραβιάζουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής αυτής της διάταξης. Επομένως, είναι σημαντικό να εξεταστεί η εφαρμογή του άρθρου 3, υπό το φως όλων των περιστάσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην παραβίαση του⁸³.

54. Δεδομένου ότι το αντικείμενο και ο σκοπός της Σύμβασης, ως κειμένου προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, επιβάλλουν την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεών της με τρόπο που καθιστά τις εγγυήσεις τους συγκεκριμένες και πραγματικές⁸⁴, η Επιτροπή εκτιμά ότι, ευθύνεται το κράτος που διατάσσει την απομάκρυνση όταν αυτή συνεπάγεται την έκθεση του προσφεύγοντα σε πραγματικό και βέσιμο κίνδυνο υγείας, τόσο σοβαρό ώστε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 εξαιτίας άλλων συνθηκών που επικρατούν στη χώρα υποδοχής, όπως είναι η έλλειψη υπηρεσιών ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης καθώς και κοινωνικών ή άλλων παραγόντων που αφορούν στο περιβάλλον του προσφεύγοντα⁸⁵.

⁸² *B.B. κατά Γαλλίας*, απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 1998, Reports of Judgements and Decisions 1998 - VI.

⁸³ Η Επιτροπή παραπέμπει στην από 17.12.1996 απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Ahmed κατά Αυστρίας* (Reports of Judgements and Decisions 1996-VI, γνώμη της Επιτροπής, και σελίδα 2207, παράγραφος 44) και στην από 29.4.1997 απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *H.L.R. κατά Γαλλίας* (Reports of Judgements and Decisions 1997-III, γνώμη της Επιτροπής σελίδα 792, παράγραφος 49). Βλέπε ανωτέρω υποσημειώσεις 6 και 7 στις σελίδες 100 και 101 της παρούσας έκδοσης.

⁸⁴ Η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 78 της απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 101 της παρούσας έκδοσης).

⁸⁵ Βλέπε για παράδειγμα Προσφυγή No. 23634/94, απόφαση της 19.5.1994,

55. Κατά την άποψη της Επιτροπής, στην περίπτωση που ο προσφεύγων απελαθεί στη χώρα καταγωγής του, κατά πάσα πιθανότητα δεν θα έχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε θεραπεία που αναστέλει τον πολλαπλασιασμό του ιού HIV και καθυστερεί την εκδήλωση των ευκαιριακών λοιμώξεων, στις οποίες είναι ευάλωτοι όσοι πάσχουν από AIDS. Εξάλλου, μεγιστοποιούν τον κίνδυνο της μόλυνσης του προσφεύγοντα οι πάμπολες θανατηφόρες επιδημίες που έχουν ξεσπάσει στη χώρα του. Περαιτέρω, η Επιτροπή εκτιμά ότι, στις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, ο εξαναγκασμός του προσφεύγοντα να αντιμετωπίσει μόνος, χωρίς οικογενειακό στήριγμα, μια ασθένεια όπως είναι το AIDS, σε τόσο προχωρημένο στάδιο, δοκιμάζει την ικανότητά του να διατηρεί την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του καθώς εξελίσσονται, αναπόφευκτα επώδυνα και μοιραία, τα στάδια της ασθένειας⁸⁶.

17. Η απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης συνιστά οπισθοδρόμηση σε σχέση με την προαναφερόμενη προσέγγιση της Επιτροπής, που είναι ταυτόχρονα ανθρώπινη και εύλογη.

18. Ο Lord Hope κάλεσε το Δικαστήριο να διευρύνει (ή να περιορίσει) το κριτήριο των «ιδιαίτερα εξαιρετικών περιστάσεων» εκτιμώντας κατ' αρχήν ότι η παρούσα υπόθεση διαφέρει από την *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*.

19. Ωστόσο, διαφωνούμε με αυτήν τη θέση. Δεν είμαστε πεπεισμένοι ότι, τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υπόθεσης είναι τόσο διαφορετικά από αυτά της *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* ώστε να επιβάλλουν την υιοθέτηση διαφορετικής λύσης. Βεβαίως, ήταν κρίσιμο

δημοσιευμένη σε Decisions and Reports 77-A, σελίδα 133, *Nasri κατά Γαλλίας* απόφαση της 13.7.1995, δημοσιευμένη σε Series A No. 320-B, γνώμη της Επιτροπής, σελίδα 36, παράγραφος 61 και τις σκέψεις 49 επ. της απόφασης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 53 στη σελίδα 129).

⁸⁶ Ως μέλος της Επιτροπής, ο δικαστής I. Cabral Barreto υποστήριξε στη μειοψηφούσα άποψη του ότι: «(...) στην περίπτωση που ο προσφεύγων είναι υποχρεωμένος να ταξιδεύει για να μεταβεί στο νοσοκομείο και χρειάζεται ησυχία και ηρεμία για να «αντιμετωπίσει» τη σοβαρή ασθένεια, από την οποία πάσχει, συνιστά μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης ο εξαναγκασμός του να διαβιού ως αλλοδαπός σε συνθήκες παρανομίας για το υπόλοιπο διάστημα της ζωής του. (...) Εκτιμώ ότι, βιώνει κατάσταση που δεν είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης ο σοβαρά άρρωστος αλλοδαπός που εξαναγκάζεται να διαμένει σε μια χώρα σε καθεστώς παρανομίας χωρίς να έχει τη δυνατότητα να επωφελείται από το καθεστώς κοινωνικής προστασίας και να απολαμβάνει το δικαίωμα πρόσβασης σε αυτό. Εν τέλει, δεδομένης της σημασίας αυτού του παράγοντα, θεωρώ ότι θα έπρεπε να έχει αναφερθεί ρητά στην έκθεση της Επιτροπής».

Αυτή η ειδικότερη μειοψηφούσα άποψη ενός οραματιστή διατυπώθηκε επτά χρόνια πριν εκδώσει η Βουλή των Λόρδων την από 5.11.2005 απόφασή της επί της υπόθεσης *Regina κατά Secretary of State for the Home Department, ex parte Limbuela*, [2005] UKHL 66.

το στάδιο της θανατηφόρας ασθένειας από την οποία έπασχε ο προσφεύγων στην υπόθεση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁸⁷. Περαιτέρω, δικαίως έκρινε το Δικαστήριο με την από 2.5.1997 απόφασή του ότι, ενόψει των «εξαιρετικών περιστάσεων» της υπόθεσης, η απέλαση του προσφεύγοντα στη χώρα καταγωγής του, Saint Kitts, συνιστά απάνθρωπη μεταχείριση, αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης⁸⁸. Αυτήν την ειδική πτυχή της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* επικαλέστηκε η πλειοψηφία του Δικαστηρίου στη σκέψη 42 της παρούσας απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνοψης:

«Οι ιδιαίτερα εξαιρετικές περιστάσεις στην υπόθεση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* ήταν: η σοβαρότητα της μοιραίας ασθένειας από την οποία έπασχε ο προσφεύγων, το καταληκτικό στάδιο που διήγε, η αβεβαιότητα για τη δυνατότητα που είχε να επωφεληθεί ιατρικής ή νοσοκομειακής περίθαλψης στη χώρα καταγωγής, όπου δεν είχε κανένα συγγενή πρόθυμο ή ικανό να τον φροντίσει ή να του παράσχει το ελάχιστο επίπεδο στέγης, τροφής και κοινωνικής υποστήριξης».

Ωστόσο, στην επόμενη σκέψη η πλειοψηφία διευκρινίζει ότι:

«δεν αποκλείει την ύπαρξη και άλλων, ιδιαίτερα εξαιρετικών, περιπτώσεων, όπου οι ανθρωπιστικές εκτιμήσεις είναι εξίσου επιτακτικές».

20. Πράγματι, *αυτή καθεαυτή η απέλαση του «προσφεύγοντα στην επιθανάτια κλίνη» είναι αντίθετη με το απόλυτο δικαίωμα που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης. Η διαφορετικά, όπως ορθά επισή-*

⁸⁷ Σχετικά με την απόφαση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* ο Lord Hope υποστήριξε στην παράγραφο 36 της απόφασης της Βουλής των Λόρδων: «Οι εξαιρετικές περιστάσεις στην υπόθεση του κυρίου D. συνίσταντο στο γεγονός ότι βίωνε το καταληκτικό στάδιο της ασθένειάς του ενώ βρισκόταν στο έδαφος του κράτους που είχε αποφασίσει την απέλασή του». Κατά το πρόσφατο και αντικειμενικό σχόλιο για την περιοριστική άποψη που υιοθέτησε η Βουλή των Λόρδων στην υπόθεση N.: «(...) στην υπόθεση N. η Βουλή των Λόρδων έκρινε ότι, κατά τη νομολογία του Στρασβούργου δεν παραβιάζει κατ' ανάγκην το άρθρο 3 της Σύμβασης η απέλαση ενός ασθενούς που πάσχει από AIDS, εκτός αν τα πραγματικά περιστατικά είναι ανάλογα με αυτά της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (με άλλα λόγια, αν ο προσφεύγων βιώνει προχωρημένο ή καταληκτικό στάδιο της ασθένειας), ή με εκείνα των υποθέσεων όπου το Δικαστήριο αποφάσισε ότι είναι δεκτές οι προσφυγές που άσκησαν οι ενδιαφερόμενοι φορείς του HIV / AIDS (με άλλα λόγια, όταν είναι παντελής η έλλειψη ιατρικής φροντίδας ή οικογενειακής υποστήριξης μετά την απέλαση)». Βλέπε Ellie Palmer, *Judicial Review, Socio-Economic Rights and the Human Rights Act*, (Oxford: Hart Publishing), 2007, σελίδα 273.

⁸⁸ Σκέψη 53 της από 2.5.1997 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Reports of Judgements and Decisions 1997 – III): «Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις εξαιρετικές περιστάσεις και το κρίσιμο στάδιο της μοιραίας ασθένειας από την οποία πάσχει ο προσφεύγων, η εκτέλεση της απόφασης απέλασης στο Saint Kitts συνιστά απάνθρωπη μεταχείριση που παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης».

μανε ο Lord Brown: «ωστόσο, το γεγονός και μόνον ότι ο προσφεύγων είναι ικανός να ταξιδέψει δεν αρκεί για να αποκλειστεί ο χαρακτηρισμός της απέλασης ως μεταχείρισης αντίθετης με το άρθρο 3» (παράγραφος 80 της απόφασης της Βουλής των Λόρδων).

21. Παρόλα αυτά, φρονούμε ότι, μπορεί να είναι εξίσου κρίσιμοι για τη διαπίστωση μιας ενδεχόμενης διακριτής παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης οι πρόσθετοι λόγοι, που επικαλέστηκε το Δικαστήριο στην απόφαση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, για την έλλειψη της ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης καθώς και της ψυχολογικής υποστήριξης στη χώρα καταγωγής⁸⁹.

22. Με βάση αυτήν την αρχή, και κυρίως με βάση τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν υπόψη του, το Δικαστήριο όφειλε να διαπιστώσει εν προκειμένω την ενδεχόμενη παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, ακριβώς επειδή σοβαροί και βάσιμοι λόγοι αποδεικνύουν τον πραγματικό κίνδυνο που διατρέχει η προσφεύγουσα να υποστεί την απαγορευμένη μεταχείριση στη χώρα προορισμού⁹⁰.

23. Αναμφίβολα, στην περίπτωση που απελαθεί στην Ουγκάντα, η προσφεύγουσα κινδυνεύει να αποβιώσει πρόωρα μετά από περίοδο έντονου σωματικού και ψυχικού πόνου. Είμαστε πεπεισμένοι ότι, στην υπό κρίση υπόθεση είναι τόσο ακραία τα πραγματικά περιστατικά ώστε επιβάλλουν εξίσου επιτακτικές ανθρωπιστικές εκτιμήσεις. Εξάλλου, σχεδόν ομόφωνα διαπίστωσε το ανώτατο δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου ότι η απομάκρυνση της προσφεύγουσας στην Ουγκάντα ενέχει τον κίνδυνο του πρώιμου θανάτου. Επομένως, το συμβαλλόμενο κράτος ευθύνεται για την απέλαση, επειδή για σοβαρούς λόγους πιστεύεται ότι η προσφεύ-

⁸⁹ Η όπως ορθά επισήμανε η Baroness Hale: « Φυσικά, μπορεί να υπάρχουν και άλλες εξαιρετικές περιπτώσεις με άλλα ακραία πραγματικά περιστατικά, όπου οι ανθρωπιστικές εκτιμήσεις εξίσου επιτακτικές. Ο νόμος πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτος ώστε να καλύπτει και αυτές τις περιπτώσεις (...)» (παράγραφος 70 της απόφασης της Βουλής των Λόρδων).

⁹⁰ Επισημαίνουμε ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που μνημονεύει η οργάνωση *Helsinki Foundation for Human Rights* στο από 6.9.2007 υπόμνημα που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου: 1) *Συνέχιση της θεραπείας*: εάν το πρόσωπο που πάσχει από HIV / AIDS εισήλθε στη χώρα υποδοχής για να υποβληθεί σε αντιρετροϊκή θεραπεία, πρέπει να του παρασχεθεί η δυνατότητα να τη συνεχίσει. 2) *Ιατρική κατάσταση του ασθενή που πάσχει από HIV / AIDS*: η διακοπή της θεραπείας πρέπει να θεωρείται επιτακτικός παράγον όταν προκαλεί άμεσα αποτελέσματα (θάνατο σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα). 3) *Διαθεσιμότητα των φαρμάκων στη χώρα καταγωγής* ώστε να είναι εφικτή η συνέχιση της θεραπείας και 4) *Δυνατότητα συνέχισης της θεραπείας στο εξωτερικό, με την οικονομική υποστήριξη του απελαύνοντος κράτους*. Εν προκειμένω, τυγχάνουν εφαρμοστέοι και οι τρεις προϋποθέσεις, καθιστώντας την υπόθεση «ιδιαιτέρως εξαιρετική».

γούσα κινδυνεύει, σχεδόν μετά βεβαιότητας, να υποστεί στην Ουγκάντα την απαγορευμένη μεταχείριση.

24. Υπό το φως των εξαιρετικών περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, το Δικαστήριο όφειλε να διαπιστώσει παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης χωρίς να διαφοροποιηθεί από την υπόθεση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁹¹. Με άλλα λόγια, εν προκειμένω, η διαπίστωση της ενδεχόμενης παραβίασης του άρθρου 3 δεν θα διεύρυνε τις εξαιρετικές περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την υπόθεση *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*.

25. Για τους προαναφερόμενους λόγους, φρονούμε ότι είναι σφάλμα η διάκριση της παρούσας υπόθεσης από την *D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*.

II. Άρθρο 8

26. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, δεν εξετάζει το δεύτερο ισχυρισμό που προβάλλει ο προσφεύγων για παραβίαση της Σύμβασης και αφορά στα ίδια πραγματικά περιστατικά, για τα οποία ήδη διαπίστωσε ότι παραβιάζουν τη Σύμβαση. Στην υπό κρίση υπόθεση, είναι τουλάχιστον παράξενο που το Δικαστήριο απεφάνθη λακωνικά ότι «δεν συντρέχει λόγος εξέτασης του ισχυρισμού της προσφεύγουσας περί παραβίασης της διάταξης του άρθρου 8 της Σύμβασης» αφού είχε ήδη κρίνει ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 3 της Σύμβασης. Κατά τη γνώμη μας, αφού το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, δεν είναι εξαιρετικές οι περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης και, επομένως, ότι δεν πληροίται το επίπεδο της σοβαρότητας που απαιτεί το άρθρο 3 της Σύμβασης, όφειλε να εξετάσει προσεκτικά και ενδελεχώς την κατάσταση της προσφεύγουσας και την ασθένεια από την οποία πάσχει υπό το φως του άρθρου 8 της Σύμβασης που εγγυάται, ειδικότερα, το δικαίωμα στη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα. Εξετάζοντας την απέλαση ενός προσώπου που, αναμφίβολα, απομακρύνεται στο βέβαιο θάνατο πιστεύουμε ότι, το Δικαστήριο όφειλε, τόσο από νομικής⁹² όσο και από δεοντολογικής άποψης, να μην

⁹¹ Πρόκειται για περιστάσεις που, εν τέλει, αφορούν αυτό που χαρακτήρισε ένας σχολιαστής «ζήτημα ζωής ή θανάτου». Βλέπε Ellie Palmer, *Judicial Review, Socio-Economic Rights and the Human Rights Act* (Oxford: Hart Publishing), 2007, σελίδα 270.

⁹² Στην απόφαση επί της υπόθεσης *Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (*Bensaid κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Προσφυγή No. 44599/98, δημοσιευμένη σε ECHR 2001 - I), που αφορά στην απέλαση ενός σχιζοφρενή σε χώρα όπου κατά τους ισχυρισμούς του δεν διατίθεται η κατάλληλη ιατρική θεραπεία, το Δικαστήριο έκρινε όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης του άρθρου 8 της Σύμβασης: «47. Η ιδιωτική ζωή είναι ευρεία έννοια και δεν είναι δυνατός ο εξαντλητικός ορισμός της. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι στοιχεία όπως το φύλο, το όνομα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η σεξουαλική ζωή είναι σημαντικά για την προσωπική σφαίρα που

περιοριστεί στη διαπίστωση ότι «δεν συντρέχει λόγος εξέτασης του ισχυρισμού της προσφεύγουσας περί παραβίασης της διάταξης του άρθρου 8 της Σύμβασης».

προστατεύεται από το άρθρο 8 (βλέπε, για παράδειγμα, τη σκέψη 41 της από 22.10.1981 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Dudgeon* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, δημοσιευμένη σε Series A No. 45, σελίδες 18-19, τη σκέψη 63 της από 25.3.1992 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *B.* κατά Γαλλίας, δημοσιευμένη σε Series A No. 232-C, σελίδες 53-54, τη σκέψη 24 της από 22.2.1994 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Burghartz* κατά Ελβετίας, δημοσιευμένη σε Series A No. 280-B, σελίδα 28 και τη σκέψη 36 της από 19.2.1997 απόφασης επί της υπόθεσης *Laskey, Jaggard και Brown* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, δημοσιευμένη σε Reports and Judgements 1997-I, σελίδα 131). Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας στοιχείο της ιδιωτικής ζωής, αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Το άρθρο 8 προστατεύει το δικαίωμα στην ταυτότητα και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας καθώς και το δικαίωμα στη δημιουργία και στην ανάπτυξη σχέσεων με άλλους ανθρώπους και τον εξωτερικό κόσμο (βλέπε, για παράδειγμα, τη σκέψη 47 της γνώμης της Επιτροπής επί της προπαρατεθείσας απόφασης *Burghartz*, σελίδα 37 και τη σκέψη 45 της από 31.1.1995 απόφασης επί της υπόθεσης *Friedl* κατά Αυστρίας, δημοσιευμένη σε Series A No. 305-B, γνώμη της Επιτροπής σε σελίδα 20, § 45). Σε αυτό το πλαίσιο, η διατήρηση της πνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

48. Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, έκρινε ότι ο κίνδυνος βλάβης της υγείας του προσφεύγοντα εάν επιστρέψει στη χώρα του στηρίζεται κυρίως σε υποθέσεις και ότι δεν αποδείχθηκε ότι θα υποστεί απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Ούτε συνάγεται από τις περιστάσεις ότι η ψυχοπνευματική του ακεραιότητα θα υποστεί βλάβη τόσο σοβαρή ώστε να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 της Σύμβασης. Ακόμα και εάν υποθέσουμε ότι η αναστάτωση που προκαλείται στον κύριο *Bensaid* λόγω της απομάκρυνσής του από το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου ζούσε τα τελευταία έντεκα χρόνια πλήττει την ιδιωτική του ζωή στα πλαίσια των σχέσεων και του υποστηρικτικού πλαισίου που απολαμβάνει σ' αυτό το κράτος, το Δικαστήριο κρίνει ότι η επέμβαση αυτή προβλέπεται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 8, κυρίως ως μέτρο «που προβλέπεται από το νόμο», είναι «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία» και έχει ως σκοπό την προστασία της τάξης και της οικονομικής ευημερίας της χώρας καθώς την πρόληψη της εγκληματικότητας».

Άρθρο 5

Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια

0702

Υπόθεση Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου (29.1.2008⁹³)

Δικαστές: Jean-Paul Costa, πρόεδρος, Χρήστος Ροζάκης, Nicolas Bratza, Boštjan M. Zupančič, Peer Lorenzen, Françoise Tulkens, Nina Vajić, Μαργαρίτα Tsatsa-Nikolovska, Snejana Botoucharova, Anatoly Kovler, Elisabeth Steiner, Lech Garlicki, Khanlar Hajiyev, Dean Spielmann, Ineta Ziemele, Isabelle Berro-Lefèvre, Päivi Hirvelä, δικαστές

Δικηγόροι: Δικηγορικό Γραφείο Λονδίνου Wilson & Co, για τον προσφεύγοντα και J. Grainger, του Υπουργείου Εξωτερικών της Κοινοπολιτείας για την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου

Κράτηση αιτούντα άσυλο κατά την είσοδό του στη χώρα ασύλου – Το άρθρο 5 της Σύμβασης κατοχυρώνει θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου, δηλαδή την προστασία από τις αυθαίρετες κρατικές επεμβάσεις στο δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας – Αναγκαία συνέπεια του αδιαμφισβήτητου κυρίαρχου δικαιώματος των κρατών να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στην επικράτειά τους είναι η δυνατότητα των συμβαλλομένων κρατών να διατάσσουν την κράτηση των μεταναστών που αιτούνται την είσοδο στο έδαφός τους, είτε καταθέτοντας αίτηση ασύλου είτε καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο – Η νομιμότητα της κράτησης που διατάσσεται για την πρόληψη της παράνομης εισόδου αλλοδαπού στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους – Το μέτρο στέρησης της προσωπικής ελευθερίας είναι σύμφωνο με τη διάταξη της παραγράφου 1(στ) του άρθρου 5 μόνο για το σκοπό της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Αν η σχετική διαδικασία δεν εφαρμόζεται με τη δέουσα επιμέλεια, η κράτηση παύει να είναι νόμιμη – Η 76ωρη καθυστέρηση στην ενημέρωση του κρατούμενου για τους λόγους της κράτησής του παραβιάζει το δικαίωμά του να ενημερώνεται το συντομότερο για τους λόγους στέρησης της προσωπικής του ελευθερίας (άρθρο 5 παρ. 2 της Σύμβασης) – Παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου αιτήσεως του προσφεύγοντα: για πρώτη φορά το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει την έννοια της περιόδου «νομίμου... κρατήσεως ατόμου, επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα» – Άποψη της μειο-

⁹³ Προσφυγή Νο. 13229/03. Απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου. Για το κείμενο της απόφασης στην αγγλική και στη γαλλική βλέπε www.echr.coe.int/ECHR/EN/hudoc.

ψηφίας: επιτρέπεται σήμερα να παρέχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου χαμηλότερο επίπεδο προστασίας από αυτό που αναγνωρίζουν και εγγυώνται άλλες οργανώσεις (όπως είναι η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης); Μπορούμε σήμερα να αποδεχθούμε ότι η διάταξη του άρθρου 5 της Σύμβασης, που διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στον έλεγχο της αυθαιρέσις σε θέματα στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, εγγυάται μειωμένο επίπεδο προστασίας στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης που, από κοινωνική και ανθρώπινη άποψη, είναι τα πιο κρίσιμα ζητήματα που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τα χρόνια που έρχονται;

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 5 παράγραφοι 1 (στ) και 2, 36 παράγραφος 2 και 43 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προώσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

(Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α')

όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11

(Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρα 31 έως 33 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών

(Ν.Δ. 402/1974, ΦΕΚ 141, τ. Α')

Άρθρα 9 και 12 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

(Ν. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α')

Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων

(Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 18 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ C 364 της 18/12/2000

Άρθρο 18 παρ. 1 της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1.12.2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα

Επίσημη Εφημερίδα L 326 της 13/12/2005

[Π.Δ. 90/2008 Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005) (ΦΕΚ 138, τ. Α')]

Άρθρα 7 και 23 παράγραφοι 3 και 4 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27.1.2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη

Επίσημη Εφημερίδα L 31 της 6/2/2003

[Π.Δ. 220/2007 (ΦΕΚ 251, τ. Α΄)]

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος Shayan Baram Saadi, πολίτης Ιράκ κουργικής καταγωγής, γεννηθείς το 1976, ζει και εργάζεται ως γιατρός στο Λονδίνο.

Το Δεκέμβριο του 2000, κατέφυγε στην αυτόνομη κουργική περιφέρεια του Ιράκ όπου εργαζόταν ως νοσοκομειακός ιατρός. Στο πλαίσιο της εργασίας του θεράπευσε και διευκόλυνε την απόδραση τριών συναδέλφων του και συναγωνιστών του στο Κομμουνιστικό Εργατικό Κόμμα του Ιράκ, που είχαν τραυματιστεί σε επίθεση. Έφθασε στο αεροδρόμιο Χίθροου του Λονδίνου στις 30.12.2000 και αιτήθηκε αμέσως τη χορήγηση ασύλου.

Ο αξιωματικός της υπηρεσίας μετανάστευσης επικοινωνήσε με το κέντρο υποδοχής Oakington, όπου δεν υπήρχε άμεσα διαθέσιμο δωμάτιο για τη φιλοξενία του προσφεύγοντα. Έτσι, του χορήγησε προσωρινή άδεια εισόδου στη χώρα για να διαμείνει σε ξενοδοχείο της επιλογής του καλώντας τον να επιστρέψει στο αεροδρόμιο το επόμενο πρωί. Στις 31.12.2000, ο προσφεύγων προσήλθε στο αεροδρόμιο όπου του χορηγήθηκε εκ νέου 24ωρη προσωρινή άδεια εισόδου στη χώρα. Την τρίτη φορά που ο προσφεύγων προσήλθε στο αεροδρόμιο η υπηρεσία μετανάστευσης του χορήγησε προσωρινή άδεια εισόδου στη χώρα ισχύος έως την 10.00 π.μ. της 2.1.2001.

Η κράτηση του προσφεύγοντα στο κέντρο υποδοχής Oakington και η διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου: Την τελευταία φορά που ο προσφεύγων προσήλθε στο αεροδρόμιο οι αρχές διέταξαν την κράτησή του και τον μετέφεραν στο κέντρο υποδοχής Oakington.

Μετά τη μεταφορά στο κέντρο κράτησης, οι αρχές παρέδωσαν στον προσφεύγοντα ένα τυποποιημένο έντυπο, που τιτλοφορείται «Λόγοι κράτησης και δικαίωμα του κρατούμενου για προσωρινή απόλυση». Το έντυπο αυτό αναφέρει ότι η κράτηση διατάσσεται μόνο στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει εύλογη εναλλακτική λύση καθώς και τους λόγους που την επιβάλλουν, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου της απόδρασης. Περαιτέρω, περιλαμβάνει διάφορες επιλογές που καλείται να συμπληρώσει ο αρμόδιος υπάλληλος. Όμως, δεν περιλαμβάνει την επιλογή της δυνατότητας κράτησης για ταχεία εξέταση του αιτήματος ασύλου στο κέντρο υποδοχής Oakington.

Στις 4.1.2001, ο κύριος Saadi συναντήθηκε στο κέντρο υποδοχής Oakington με δικηγόρο του Κέντρου Νομικής Υποστήριξης Προσφύγων,

που επικοινωνήσε με το Υπουργείο Εσωτερικών αιτούμενος ενημέρωση για τους λόγους κράτησης του προσφεύγοντα και την αποφυλάκισή του. Στις 5.1.2001, ενώ ο προσφεύγων εκρατείτο ήδη για 76 ώρες, υπάλληλος του Υπουργείου Εσωτερικών ενημέρωσε το δικηγόρο του ότι, διατάχθηκε η κράτησή του λόγω της ιρακινής καταγωγής του και επειδή πληρούσε τα κριτήρια για την τοποθέτησή του στο κέντρο υποδοχής Oakington. Εν συνεχεία, με γραπτό αίτημα ενώπιον του Υπουργείου Εσωτερικών ο δικηγόρος αιτήθηκε την απόλυση του προσφεύγοντα επικαλούμενος ότι ήταν παράνομη η κράτηση του πελάτη του. Ενόψει της απόρριψης του προαναφερόμενου αιτήματός του, ο δικηγόρος προσέφυγε ενώπιον δικαστηρίου αιτούμενος την επανεξέταση της απόφασης κράτησης του κυρίου Saadi, επικαλούμενος μεταξύ άλλων ότι αυτή ήταν αντίθετη με την εθνική νομοθεσία και τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα απορρίφθηκε αρχικά στις 8.1.2001. Την επομένη ημέρα απολύθηκε από το κέντρο υποδοχής Oakington και του χορηγήθηκε προσωρινή άδεια εισόδου στη χώρα εκκρεμότητας της εξέτασης της προσφυγής του κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης που είχε εκδοθεί επί του αιτήματός του για διεθνή προστασία. Στις 14.1.2003, οι αρχές έκριναν βάσιμη την προσφυγή του και αναγνώρισαν στο πρόσωπό του καθεστώς του πρόσφυγα.

Η διαδικασία της δικαστικής επανεξέτασης της απόφασης κράτησης του προσφεύγοντα: Στις 7.9.2001, αποφαινόμενος επί της προσφυγής κατά της απόφασης κράτησης του προσφεύγοντα ο δικαστής Collins διαπίστωσε ότι η ισχύουσα εθνική νομοθεσία περί μετανάστευσης παρείχε στον Υπουργό Εσωτερικών την εξουσία να διατάξει την κράτηση. Ωστόσο, επικαλούμενος την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *Amuur κατά Γαλλίας*⁹⁴, και την, κατά την κρίση του, «εύλογη ανάγνωση» της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης εκτίμησε ότι δεν επιτρέπεται η κράτηση του αιτούντα άσυλο αποκλειστικά και μόνο για λόγους διοικητικής αποτελεσματικότητας, ειδικά όταν έχει ακολουθήσει τις προβλεπόμενες νόμιμες διαδικασίες και δεν είναι ύποπτος φυγής. Αλλά και στην περίπτωση που η κράτηση ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης, η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας ήταν δυσανάλογο μέτρο για την ταχεία εξέταση των αιτημάτων για παροχή διεθνούς προστασίας, δεδομένου ότι δεν είχαν αποδειχθεί ανεπαρκείς

⁹⁴ Σκέψη 43 της από 25.6.1996 απόφασης, δημοσιευμένη σε Reports of Judgements and Decisions, 1996-III (βλέπε σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 244 επ.).

οι αυστηρές προϋποθέσεις διαμονής χωρίς κράτηση. Περαιτέρω, ο δικαστής Collins διαπίστωσε επίσης (όπως έκανε και το Εφετείο και η Βουλή των Λόρδων) ότι δεν είχαν παρασχεθεί στον κύριο Saadi επαρκείς εξηγήσεις για τους λόγους που επέβαλαν την κράτησή του.

Στις 19.10.2001, το Εφετείο ανέτρεψε ομόφωνα την προαναφερόμενη απόφαση του δικαστή Collins. Ο λόρδος Phillips of Worth Matravers, πρόεδρος του δικαστηρίου, εξέτασε κατ' αρχήν εάν ήταν παράνομη, ως μη εύλογη κατά την εθνική νομοθεσία, η πολιτική του περιορισμού της προσωπικής ελευθερίας των αιτούντων άσυλο με σκοπό την ταχεία εξέταση των αιτημάτων τους στο κέντρο υποδοχής Oakington. Επισήμανε την κλιμακούμενη αύξηση των αιτημάτων ασύλου που κατατίθενται τα τελευταία χρόνια στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλες χώρες. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, από τον Ιούλιο έως το Σεπτέμβριο του 1999, ο μέσος μηνιαίος αριθμός των αιτημάτων ασύλου ήταν περίπου 7.000, 60% υψηλότερος από τον αντίστοιχο του προηγούμενου έτους. Η αντιμετώπιση του μεγάλου αριθμού των αιτούντων άσυλο δημιουργεί σοβαρά διοικητικά προβλήματα και είναι προς το συμφέρον όλων των ενδιαφερομένων ο κατά το δυνατό συντομότερος καθορισμός του καθεστώτος τους. Και συνέχισε:

«Συμμεριζόμαστε τις αμφιβολίες που εξέφρασε ο δικαστής Collins όσον αφορά στην αναγκαιότητα της κράτησης για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής και ταχείας διεκπεραίωσης των αιτήσεων ασύλου. Αλλά οι αμφιβολίες αυτές ... ενέχουν τον κίνδυνο των υποθετικών παραδοχών και εκτιμήσεων. Αναμφίβολα, κατ' ανάγκην επιβάλλεται ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας των αιτούντων άσυλο όταν το αίτημά τους για διεθνή προστασία κρίνεται εντός επτά ημερών. Για τη διεξαγωγή της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα επιβάλλεται σε κάθε περίπτωση η συνεχής παρουσία τους σε ένα κέντρο. Όμως, είναι αδύνατος ο προγραμματισμός των σχετικών συνεντεύξεων με βάση προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα. Θα αποδέχονταν άραγε οι αιτούντες άσυλο οικειοθελώς την υπαγωγή τους σε παρόμοιο καθεστώς εάν δεν κρατούνταν; Αναμφίβολα πολλοί θα το αποδέχονταν. Όμως, δεν είναι δυνατό να καταδικάζεται ως μη εύλογη η πολιτική της βραχύχρονης κράτησης των αιτούντων άσυλο – των οποίων οι ισχυρισμοί μπορούν να κριθούν εντός σύντομης περιόδου – όταν αποσκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικής και εύρυθμης λειτουργίας του συστήματος.

Δεν καταλήξαμε αβασάνιστα σε αυτό το συμπέρασμα. Οι αιτούντες άσυλο κρατούνται στο κέντρο υποδοχής Oakington μόνον όταν διαφαίνεται ότι είναι εφικτή η κρίση των αιτημάτων τους εντός μιας βδομάδας. Αλλά επιπλέον θα πρέπει να πρόκειται για πρόσωπα που δεν είναι ύποπτα φυγής ή άλλης επιλήψιμης συμπεριφοράς. Κατ' αρχήν, για όσους δεν κρίνονται ύποπτοι φυγής, η κράτηση φαίνεται να αποτελεί ακραίο μέτρο για τη διευκόλυνση της διαδικασίας εξέτασης των ισχυρισμών τους για φόβο δίωξης. Ωστόσο, δεν μπορούν να αγνοηθούν τα προαναφερθέντα στατιστικά στοι-

χεία. Όπως σημείωσε [ο υπουργός Εσωτερικών] στη συζήτηση που διεξήχθη στη Βουλή των Λόρδων στις 2.11.1999, καμιά «κυβέρνηση που συνειδητοποιεί τις ευθύνες της δεν μπορεί απλά να σηκώσει τους ώμους και να αγνοήσει» το πρόβλημα που δημιουργούν οι περίπου 7.000 αιτήσεις ασύλου που κατατίθενται σε μηνιαία βάση στη χώρα.... Δεν είναι παράλογο τίμημα η σύντομη περίοδος κράτησης που εξασφαλίζει την ταχεία εξέταση σημαντικού ποσοστού των αιτημάτων ασύλου που κατεθέτουν τα πρόσωπα που εισρέουν στη χώρα. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η προαναφερόμενη κράτηση μπορεί δικαίως να χαρακτηριστεί ως μέτρο έσχατης ανάγκης. ...».

Εν συνεχεία, το Εφετείο εξέτασε εάν η κράτηση υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης. Σχετικά απεφάνθη ότι το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 αποσκοπεί στη διαφύλαξη της κυρίαρχης εξουσίας των συμβαλλομένων κρατών να αποφασίζουν για την είσοδο των αλλοδαπών στην επικράτειά τους, υπό οιοσδήποτε όρους, και ότι η κράτηση του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της υποπαραγράφου αυτής στο μέτρο που δεν του χορηγείται άδεια εισόδου, με την επιφύλαξη του κανόνα της απόφασης επί της υπόθεσης *Chahal* κατά Ηνωμένου Βασιλείου⁹⁵, σύμφωνα με τον οποίο δεν πρέπει να παρατείνεται αδικαιολόγητα η διαδικασία ασύλου ή απέλασης.

Στις 31.10.2002, η Βουλή των Λόρδων απέρριψε ομόφωνα την προσφυγή του κυρίου Saadi κατά της προαναφερόμενης απόφασης του Εφετείου. Συνεκτιμώντας τα αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με τα οποία στο κέντρο υποδοχής *Oakington* εξετάζονται περίπου 13.000 αιτήσεις ασύλου σε ετήσια βάση, που απαιτούν τον προγραμματισμό 150 συνεντεύξεων ημερησίως, ο Λόρδος *Slynn of Hadley*, με τον οποίον συμφώνησαν οι υπόλοιποι δικαστές έκρινε ότι:

«Σύμφωνα με αναγνωρισμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα κυρίαρχα κράτη έχουν την εξουσία να ρυθμίζουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους. ...

Η αρχή αυτή εξακολουθεί να ισχύει, υπό την επιφύλαξη των συμβατικών υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει τα κράτη ή της εθνικής νομοθεσίας που εφαρμόζεται κατά την άσκηση αυτού του ελέγχου. Επομένως, αφετηρία του συλλογισμού μου είναι η εξουσία του Ηνωμένου Βασιλείου να ελέγχει την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στην επικράτειά του. Επομένως, διαφαίνεται ότι σε αυτό το αξίωμα στηρίζεται η διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης. Άρα, το ζήτημα που πρέπει να κριθεί είναι, εάν είναι παράνομη, ως αντίθετη στη διάταξη της παρα-

⁹⁵ Απόφαση της 15.11.1996, δημοσιευμένη σε Reports 1996-V (για την απόδοση στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 1998, σελίδες 254 επ.).

γράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης που ρυθμίζει το προαναφερόμενο δικαίωμα των κρατών, η κράτηση που διατάσσεται για έναν από τους λόγους και στηρίζεται στις ρυθμίσεις που προβλέπονται για τη λειτουργία του κέντρου υποδοχής Oakington.

Κατά την άποψή μου, είναι σαφές ότι δεν είναι κατ' ανάγκην και σε κάθε περίπτωση παράνομη αυτή καθεαυτή η κράτηση που αποσκοπεί στην ταχεία ολοκλήρωση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Υποστηρίχθηκε όμως ότι, δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης η κράτηση που αποσκοπεί στην ταχεία εξέταση της αίτησης ασύλου για λόγους διευκόλυνσης της «αποτελεσματικής διοικητικής δράσης». Για να δικαιολογείται η άσκηση της εξουσίας της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας του ατόμου απαιτείται να συντρέχει πρόσθετος λόγος, όπως είναι ο κίνδυνος απόδρασης ή διάπραξης εγκλήματος ή εκδήλωσης συμπεριφοράς αντίθετης με το δημόσιο συμφέρον. ...

Υπενθυμίζεται ότι η εξουσία της κράτησης αποσκοπεί στην «πρόληψη» της παράνομης εισόδου. Κατά τη γνώμη μου, είναι ανεπίτρεπτη η είσοδος έως ότου το κράτος χορηγήσει τη σχετική «άδεια». Το κράτος έχει την εξουσία να διατάσσει την κράτηση χωρίς να παραβιάζει το άρθρο 5, έως την εξέταση της αίτησης ασύλου και την παροχή της σχετικής «άδειας» εισόδου....

Για την περίπτωση όπου η κράτηση για την ταχεία λήψη απόφασης επί αιτημάτων ασύλου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης, απομένει να κριθεί εάν «ήταν παράνομη ως δυσανάλογη της εύλογης απαίτησης του ελέγχου της μετανάστευσης». ...

Είναι προφανής η ανάγκη για άριστη διαχείριση των ρυθμίσεων της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, που μπορεί να διαταράξει η αργοπορημένη εμφάνιση ή η παράλειψη του ενδιαφερόμενου να εμφανιστεί ενώπιον των αρμόδιων αρχών. Από την άλλη πλευρά, όσοι δεν ζουν στο κέντρο υποδοχής Oakington, αλλά σε τόπο που έχουν επιλέξει, υφίστανται ιδιαίτερη ταλαιπωρία όταν υποχρεούνται να εμφανίζονται συχνά και σε σύντομο χρονικό διάστημα ενώπιον των αρχών προκειμένου να απαντήσουν ερωτήσεις.

Προκαλούν λύπη οι καταστάσεις στέρησης της προσωπικής ελευθερίας χωρίς δικαστική απόφαση. Όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις παρόμοια αντιμετώπιση είναι δικαιολογημένη. Σε μια κατάσταση όπως η παρούσα, που διακρίνεται από τον τεράστιο αριθμό των αιτούντων άσυλο και την ανάγκη λήψη δύσκολων αποφάσεων καθώς και από τον κίνδυνο υπέρμετρων καθυστερήσεων απαιτείται εξισορρόπηση των αντιμαχόμενων συμφερόντων. Η ταχεία εξέταση των αιτημάτων ασύλου εξυπηρετεί όχι μόνο το συμφέρον όσων έχουν ήδη καταθέσει αίτημα ασύλου αλλά και όσων αναμένουν να υποβάλουν το σχετικό αίτημά τους. Αποδεχόμενος ότι οι ρυθμίσεις που ισχύουν στο κέντρο υποδοχής Oakington εξασφαλίζουν αξιοπρεπείς συνθήκες, τόσο για τους άγαμους όσο και για τις οικογένειες και ότι δεν είναι υπερβολική η περίοδος στέρησης της προσωπικής ελευ-

θερίας, εκτιμώ ότι είναι ανάλογη και εύλογη του επιδιωκόμενου σκοπού η κράτηση που διατάσσουν οι διοικητικές αρχές. Χωρίς να αυθαιρετεί, ο Υπουργός Εσωτερικών έχει λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για τον περιορισμό της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας όσων αιτούνται άσυλο στο Ηνωμένο Βασίλειο».

Με την από 11.7.2006 απόφασή του το Τέταρτο Τμήμα του Δικαστηρίου⁹⁶ έκρινε με τέσσερις ψήφους έναντι τριών ότι στην υπό κρίση υπόθεση το Ηνωμένο Βασίλειο δεν παραβίασε τη διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης και ομόφωνα ότι παραβίασε τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Ειδικότερα, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, τα κράτη έχουν «την αναντίρρητη εξουσία ελέγχου της εισόδου και της παραμονής των αλλοδαπών στο έδαφός τους» και επομένως μπορούν να διατάσσουν την κράτηση των μεταναστών που αιτούνται την είσοδο στην επικράτειά τους είτε υποβάλλοντας αίτημα ασύλου είτε καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο. Στο μέτρο που δεν έχει χορηγηθεί στον ενδιαφερόμενο αλλοδαπό άδεια παραμονής στη χώρα, αυτός δεν έχει εισέλθει νόμιμα σε αυτήν και επομένως ευλόγως μπορεί να θεωρηθεί ότι η κράτηση αποσκοπεί στην πρόληψη της παράνομης εισόδου.

Περαιτέρω, κατά την άποψη του Τμήματος του Δικαστηρίου, η κράτηση συνιστά σημαντική επέμβαση στην προσωπική ελευθερία και, επομένως, πρέπει πάντα να ελέγχεται ενδελεχώς. Στην περίπτωση των αλλοδαπών που διαμένουν νόμιμα στη χώρα, οι αρχές μπορούν να διατάσσουν την κράτηση κατ' εφαρμογήν της αρχής της αναλογικότητας, δηλαδή «σταθμίζοντας ευλόγως» αφενός το συμφέρον της κοινωνίας και αφετέρου το δικαίωμα του ενδιαφερόμενου για προστασία της προσωπικής του ελευθερίας. Η κατάσταση των μεταναστών, ανεξάρτητα από το καθεστώς τους ως αιτούντων άσυλο, είναι διαφορετική στο βαθμό που «δεν δικαιούνται να διαμένουν στη χώρα» μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ή της εξέτασης του αιτήματός τους για είσοδο στη χώρα. Με την επιφύλαξη του δικαιώματος κάθε προσώπου να μην στερείται αυθαίρετα την προσωπική του ελευθερία, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι, σε σχέση με άλλες επεμβάσεις στην προστασία της προσωπικής ελευθερίας, το κράτος έχει ευρύτερη διακριτική ευχέρεια να διατάσσει την κράτηση των μεταναστών που δεν έχουν αποκτήσει δικαίωμα διαμονής στο έδαφός του. Επομένως, η διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης δεν θέτει ως προϋπόθεση να θεωρείται ευλόγως αναγκαία, για παράδειγμα για την πρόληψη της εγκληματικότητας ή της απόδρασης, η κράτηση του αλλοδαπού που απο-

⁹⁶ Αποτελούμενο από τους δικαστές J. Casadevall, Sir Nicolas Bratza, M. Pellonpää, R. Maruste, K. Traja, L. Mijović, και J. Šikuta.

σκοπεί στην πρόληψη της παράνομης εισόδου στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους. Για να είναι η προαναφερόμενη κράτηση σύμφωνη με τη διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης αρκεί να αποτελεί μέρος της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ή της εξέτασης του αιτήματος εισόδου του αλλοδαπού στη χώρα και ότι δεν είναι αυθαίρετη, για παράδειγμα λόγω της διάρκειάς της.

Κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 43 της Σύμβασης, με την από 11.12.2006 αίτηση του προσφεύγοντα η υπόθεση παραπέμφθηκε προς κρίση ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου. Κατ' εφαρμογήν της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 36 της Σύμβασης ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν από κοινού οι μη κυβερνητικές οργανώσεις «Κέντρο για την Προστασία των Ατομικών Δικαιωμάτων στην Ευρώπη» και «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους» καθώς και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Νόμω βάσιμο: **A)** Υποστηρίζοντας ότι, η πρώτη περίοδος της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης επιτρέπει την κράτηση των αιτούντων άσυλο ή άλλων αλλοδαπών πριν τη χορήγηση της άδειας εισόδου στο συμβαλλόμενο κράτος, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η εν λόγω κράτηση πρέπει να είναι σύμφωνη με το γενικό σκοπό της διάταξης του άρθρου 5, που είναι η διαφύλαξη του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια και η διασφάλιση ότι κανένας δεν στερείται αυθαίρετα την ελευθερία του. **B)** Για να μην χαρακτηριστεί αυθαίρετη η κράτηση που διατάσσεται λόγω της παράνομης εισόδου στη χώρα θα πρέπει να εκτελείται καλόπιστα, να συνδέεται στενά με το σκοπό της πρόληψης της παράνομης εισόδου, να πληρούν τις προϋποθέσεις της καταλληλότητας ο τόπος και οι συνθήκες εκτέλεσης της σχετικής απόφασης, λαμβάνοντας υπόψη ότι «το στερητικό της προσωπικής ελευθερίας μέτρο δεν εφαρμόζεται σε όσους έχουν διαπράξει ποινικά αδικήματα αλλά σε αλλοδαπούς που εγκατέλειψαν τη χώρα τους, συχνά φοβούμενοι για τη ζωή τους», και να μην υπερβαίνει η διάρκειά της το ευλόγως αναγκαίο χρονικό διάστημα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Σκεπτικό: **A) Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 1 ΕυΣ-ΔΑ:**

α) Η έννοια της φράσης «... όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παράνομως εν τη χώρα»: 61. Στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο καλείται για πρώτη φορά να ερμηνεύσει την έννοια της φράσης της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 «... νομίμου ... κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παράνομως εν τη χώρα». Γνώμονας του Δικαστηρίου για την προαναφερόμενη ερμηνεία είναι οι διατάξεις των άρθρων 31 έως 33 της Σύμβασης της

Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών⁹⁷.

62. Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, το Δικαστήριο καλείται να εξακριβώσει τη συνήθη έννοια των όρων της συνθήκης υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της διάταξης στην οποία αναφέρονται⁹⁸. Οφείλει επίσης να λάβει υπόψη ότι το πλαίσιο της διάταξης είναι μια συνθήκη που αποσκοπεί στην αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ότι η Σύμβαση πρέπει να διαβάζεται ως σύνολο και, να ερμηνεύεται με τέτοιον τρόπο ώστε να προάγεται η εσωτερική συνοχή και η αρμονία των διαφόρων διατάξεών της⁹⁹. Περαιτέρω, οφείλει να λάβει υπόψη τους σχετικούς κανόνες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται στις σχέσεις των συμβαλλομένων κρατών¹⁰⁰. Μπορεί επίσης να προσφύγει σε συμπληρωματικά μέσα ερμηνείας, συμπεριλαμβανομένων των προπαρασκευαστικών εργασιών της Σύμβασης, είτε για να επιβεβαιώσει την έννοια που καθόρισε κατ' εφαρμογή των ανωτέρω αρχών είτε για να διευκρινίσει την έννοια που άλλως είναι ασαφής ή αφανής ή προδήλως άτοπη ή παράλογη¹⁰¹.

63. Εξετάζοντας το αντικείμενο και το σκοπό της διάταξης στο πλαίσιο που εντάσσεται και με βάση το διεθνές δίκαιο το Δικαστήριο υπογραμμίζει τη σημασία του άρθρου 5 στο σύστημα της Σύμβασης: κατοχυρώνει θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου, δηλαδή την προστασία από

⁹⁷ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 29 της από 21.2.1975 απόφασής του επί της υπόθεσης *Golder κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 18), στις σκέψεις 51 επ. της από 18.12.1986 απόφασής του επί της υπόθεσης *Johnston και άλλοι κατά Ιρλανδίας* (δημοσιευμένη σε Series A., No. 112), στις σκέψεις 114 και 117 της από 8.7.1986 απόφασής του επί της υπόθεσης *Lithgow και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 102) και στις σκέψεις 57 έως 59 της *Witold Litwa κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No. 26629/95, δημοσιευμένη σε ECHR 2000-III).

⁹⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 29 της απόφασης *Golder*, στη σκέψη 51 της απόφασης *Johnston* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 97) και στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 31 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών (N.Δ. 402/1974, ΦΕΚ 141, τ. Α').

⁹⁹ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 48 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Stec και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγές No. 65731/01 και 65900/01, δημοσιευμένη σε ECHR 2005-X).

¹⁰⁰ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 55 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Al-Adsani κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 35763/97, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-IX), στη σκέψη 150 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anónymos Sirketi κατά Ιρλανδίας* (Προσφυγή No. 45036/98, δημοσιευμένη σε ECHR 2005-III) και στο άρθρο 31 § 3 (γ) της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών.

¹⁰¹ Άρθρο 32 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών.

τις αυθαίρετες κρατικές επεμβάσεις στο δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας¹⁰².

64. Ενώ ο γενικός κανόνας της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 ορίζει για το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στην ελευθερία, η διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του ίδιου άρθρου προβλέπει εξαίρεση από το γενικό κανόνα, επιτρέποντας στα συμβαλλόμενα κράτη να περιορίζουν την ελευθερία των αλλοδαπών στο πλαίσιο της μετανάστευσης. Όπως ήδη επισήμανε το Δικαστήριο, με την επιφύλαξη των συμβατικών τους υποχρεώσεων τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν το «αδιαμφισβήτητο κυρίαρχο δικαίωμα να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους»¹⁰³. Αναγκαία συνέπεια αυτού του δικαιώματος είναι η δυνατότητα των κρατών να διατάσσουν την κράτηση των μεταναστών που αιτούνται την είσοδο στο έδαφός τους, είτε καταθέτοντας αίτηση ασύλου είτε καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο. Από το περιεχόμενο της απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Amuur* καθίσταται προφανές ότι, η κράτηση των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο, μπορεί να είναι σύμφωνη με τη διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης.

65. Επ' αυτού του σημείου, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης συμφωνεί με την άποψη που διατύπωσαν το Εφετείο, η Βουλή των Λόρδων και το Τμήμα του Δικαστηρίου, κατά την οποία είναι «παράνομη» η είσοδος στη χώρα έως ότου χορηγηθεί στον ενδιαφερόμενο η σχετική «άδεια» και, επομένως, η κράτηση οιασδήποτε αλλοδαπού που επιθυμεί να εισέλθει στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους και χρειάζεται αλλά δεν του έχει χορηγηθεί ακόμα η σχετική άδεια, μπορεί να αποσκοπεί, χωρίς οιαδήποτε στρέβλωση της γλώσσας, στο «να εμποδισθή από του να εισέλθη παράνομως εν τη χώρα». Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης απορρίπτει το επιχείρημα, σύμφωνα με το οποίο, στο πλαίσιο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης, δεν δικαιολογείται η κράτηση

¹⁰² Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 37 της από 24.10.1979 απόφασής του επί της υπόθεσης *Winterwerp κατά Ολλανδίας* (δημοσιευμένο σε Series A, No. 33) και στη σκέψη 58 της από 29.11.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Brogan και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 145-B).

¹⁰³ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 41 της από 25.6.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Amuur κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Recueil des arrêts et décisions, 1996 – III, για την απόδοση στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 244 επ.), στη σκέψη 73 της από 15.9.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Recueil – V, για την απόδοση στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 254 επ.) και στις σκέψεις 67 και 68 της από 28.5.1985 απόφασής του επί της υπόθεσης *Abdulaziz, Cabales και Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 94, για απόδοση στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2000, σελίδα 154 επ.).

του αιτούντα άσυλο που εισέρχεται «νόμιμα» στη χώρα εμφανιζόμενος οικειοθελώς στις αρμόδιες αρχές μετανάστευσης. Η ερμηνεία της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται μόνον η κράτηση του προσώπου που προσπαθεί να αποφύγει τους περιορισμούς εισόδου συνεπάγεται περιστολή των προϋποθέσεων εφαρμογής της εν λόγω διάταξης και του αδιαμφισβήτητου δικαιώματος των συμβαλλομένων κρατών να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στην επικράτειά τους. Εξάλλου, παρόμοια ερμηνεία δεν συνάδει με το Πόρισμα Νο. 44 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες¹⁰⁴, ούτε με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (1999)¹⁰⁵ ούτε με τη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών [(Rec 2003) 5]¹⁰⁶, που προβλέπουν την κράτηση των αιτούντων άσυλο εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, για παράδειγμα, για τον έλεγχο των στοιχείων ταυτότητας ή για τον καθορισμό των στοιχείων στα οποία στηρίζεται το αίτημα ασύλου.

66. Ωστόσο, υποστηρίζοντας ότι, η πρώτη περίοδος της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης επιτρέπει την κράτηση των αιτούντων άσυλο ή άλλων αλλοδαπών πριν τη χορήγηση της άδειας εισόδου στο συμβαλλόμενο κράτος, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η εν λόγω κράτηση πρέπει να είναι σύμφωνη με το γενικό σκοπό της διάταξης του άρθρου 5, που είναι η διαφύλαξη του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια και η διασφάλιση ότι κανένας δεν στερείται αυθαίρετα την ελευθερία του.

Συνεπώς, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει την έννοια της «αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας» στο πλαίσιο της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης και, λαμβανομένων υπόψη των ειδικότερων περιστάσεων, αν ήταν σύμφωνη με αυτήν τη διάταξη η κράτηση του προσφεύγοντα.

β) Η έννοια της αυθαίρετης κράτησης, στο πλαίσιο του άρθρου 5 της Σύμβασης: 67. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου για τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης κάθε στέρηση της ελευθερίας πρέπει όχι μόνο να υπάγεται σε μία από τις εξαιρέσεις των εδαφίων (α) έως (στ) αλλά να είναι και «νόμιμη». Όσον αφορά στη «νομιμότητα» της κράτησης, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης «νομίμου δια-

¹⁰⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48b6c62f2.html>.

¹⁰⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: δημοσιευμένες στην ελληνική ιστοσελίδα www.unhcr.gr/Προστασία_Προσφύγων/Νομική_Προστασία/Καθορισμός_του_Καθεστώτος_του_Πρόσφυγα/Κράτηση.

¹⁰⁶ Σημείωση της επιμελήτριας: *ibid.*

δικασίας», η Σύμβαση αναφέρεται κατ' ουσίαν στο εθνικό δίκαιο και προβλέπει την υποχρέωση συμμόρφωσης με τις ουσιαστικές και διαδικαστικές διατάξεις του εθνικού δικαίου. Ωστόσο, δεν αρκεί η συμμόρφωση με την εθνική νομοθεσία: η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης επιτάσσει επίσης ότι, πρέπει να είναι σύμφωνος με το σκοπό της προστασίας του ατόμου από την αυθαιρεσία κάθε περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας¹⁰⁷. Αποτελεί θεμελιώδη αρχή ότι αντιβαίνει στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 η αυθαίρετη κράτηση και ότι η έννοια της «αυθαιρεσίας» της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 δεν περιορίζεται στην παράλειψη συμμόρφωσης με την εθνική νομοθεσία, με αποτέλεσμα η στέρηση της ελευθερίας να είναι νόμιμη κατά το εθνικό δίκαιο αλλά αυθαίρετη και αντίθετη με τη Σύμβαση.

68. Για τους σκοπούς της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, το Δικαστήριο δεν έχει διατυπώσει γενικό ορισμό για τις μορφές της κρατικής συμπεριφοράς που χαρακτηρίζει «αυθαίρετη». Ωστόσο, έχει αναπτύξει τις σχετικές βασικές αρχές σε περιπτωσιολογική βάση. Εξάλλου, καθίσταται σαφές από τη νομολογία ότι, η έννοια της αυθαιρεσίας στο πλαίσιο του άρθρου 5 εξαρτάται σε κάθε περίπτωση από τη μορφή της κράτησης (βλέπε στη συνέχεια).

69. Σύμφωνα με γενική αρχή της νομολογίας, είναι «αυθαίρετη» η κράτηση που, αν και σύμφωνη με το γράμμα της εθνικής νομοθεσίας, χαρακτηρίζεται από την κακοπιστία ή την πρόθεση παραπλάνησης των δικαιούμενων από τις αρχές¹⁰⁸. Η προϋπόθεση της νομιμότητας της κράτησης επιβάλει να συνάδουν με το σκοπό των περιορισμών που επιτρέπει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 τόσο η απόφαση που τη διατάσσει όσο και η εκτέλεσή της¹⁰⁹. Περαιτέρω, πρέπει να υπάρχει κάποια

¹⁰⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 37 της απόφασης επί της υπόθεσης *Winterwerp* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 102 στη σελίδα 164 της παρούσας έκδοσης), στη σκέψη 50 της απόφασης επί της υπόθεσης *Amuur*, στη σκέψη 118 της απόφασης επί της υπόθεσης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 103 στη σελίδα 164 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 78 της απόφασης επί της υπόθεσης *Witold Litwa* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 97 στη σελίδα 163 της παρούσας έκδοσης).

¹⁰⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει εν είδει παραδείγματος στην από 18.12.1986 απόφασή του επί της υπόθεσης *Bozano κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 111) και στην απόφασή του επί της υπόθεσης *Conka κατά Βελγίου* (Προσφυγή No. 51564/99, ECHR 2002-I, βλέπε για απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 397 επ.).

¹⁰⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 39 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Winterwerp* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 102 στη σελίδα 163 της παρούσας έκδοσης), στη σκέψη 50 της από 29.2.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bouamar κατά Βελγίου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 129) και στη σκέψη 34 της απόφασής

σχέση μεταξύ της δικαιολογητικής βάσης της στέρησης της ελευθερίας και του τόπου και των συνθηκών της κράτησης¹¹⁰.

70. Η έννοια της αυθαιρεσίας στο πλαίσιο των εδαφίων (β), (δ) και (ε) της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της αναγκαιότητας της κράτησης για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Η κράτηση είναι τόσο σοβαρό μέτρο που δικαιολογείται μόνον ως έσχατη λύση, όταν κρίνονται ανεπαρκή για τη διασφάλιση του ατομικού ή δημοσίου συμφέροντος άλλα, λιγότερο αυστηρά, μέτρα και επομένως επιβάλλεται ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας¹¹¹. Περαιτέρω, όταν σκοπός της κράτησης είναι η εκπλήρωση υποχρέωσης που προβλέπει ο νόμος, η αρχή της αναλογικότητας υπαγορεύει τη στάθμιση της σημασίας της άμεσης εκπλήρωσης της εν λόγω υποχρέωσης σε μια δημοκρατική κοινωνία με τη σημασία του δικαιώματος στην ελευθερία¹¹². Στο πλαίσιο της σχετικής αξιολόγησης σημαντικός παράγων είναι η διάρκεια της κράτησης¹¹³.

71. Το Δικαστήριο υιοθετεί διαφορετική προσέγγιση της αρχής αποκλείοντας κάθε αυθαιρεσία στις περιπτώσεις όπου η κράτηση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 1 (α) του άρθρου 5 της Σύμβασης, όπου, ελλείψει κακοπιστίας ή ενός εκ των λόγων που αναφέρονται στη σκέψη 69 της παρούσας απόφασης, υπάγεται στη δικαιοδοσία των εθνικών αρχών και όχι του Δικαστηρίου, η απόφαση που διατάσσει την ποινή και τη διάρκεια της κράτησης, δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5, εφόσον είναι αποτέλεσμα καταδίκης ή παρουσιάζει επαρκή συνάφεια με αυτήν¹¹⁴.

του επί της υπόθεσης *O'Hara κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 37555/97, ECHR 2001-X).

¹¹⁰ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 50 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Bouamar* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 109), στη σκέψη 46 της από 30.7.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Aerts κατά Βελγίου* (δημοσιευμένη σε Reports 1998 – V) και στη σκέψη 42 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Enhorn κατά Σουηδίας* (Προσφυγή No. 56529/00, ECHR 2005-I).

¹¹¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 78 της απόφασης επί της υπόθεσης *Witold Litwa* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 97 στη σελίδα 163 της παρούσας έκδοσης), στη σκέψη 51 της από 8.6.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Hilda Hafsteinsdóttir κατά Ισλανδίας* (Προσφυγή No. 40905/98) και στη σκέψη 44 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Enhorn κατά Σουηδίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 110).

¹¹² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 37 της από 25.9.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης *Vasileva κατά Δανίας* (Προσφυγή No. 52792/99).

¹¹³ *Ibid.* Το Δικαστήριο παραπέμπει επίσης στην από 18.3.1981 απόφαση της Επιτροπής επί της υπόθεσης *McVeigh και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγές No. 8022/77, 8025/77, 8027/77), DR 25, σελίδες 37-38 και 42.

¹¹⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 103 της από 16.12.1999 απόφασης

72. Ομοίως, ερμηνεύοντας τη δεύτερη περίοδο της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου, έκρινε ότι, στις περιπτώσεις που ο «αλλοδαπός κρατείται με σκοπό την απέλαση», δεν απαιτείται να είναι ευλόγως αναγκαία η κράτηση, για παράδειγμα για την πρόληψη της εγκληματικότητας ή της απόδρασης του ενδιαφερόμενου¹¹⁵. Περαιτέρω, με την απόφαση επί της υπόθεσης *Chahal* το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης έκρινε ότι, στις περιπτώσεις της κράτησης που εμπίπτουν στη διάταξη της παραγράφου 1(στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης η αρχή της αναλογικότητας εφαρμόζεται μόνον όσον αφορά στην αδικαιολόγητη διάρκεια της κράτησης. Ειδικότερα, απεφάνθη ότι, «το μέτρο στέρησης της προσωπικής ελευθερίας είναι σύμφωνο με τη διάταξη της παραγράφου 1(στ) του άρθρου 5 μόνο για το σκοπό της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Αν η σχετική διαδικασία δεν εφαρμόζεται με τη δέουσα επιμέλεια, η κράτηση παύει να είναι νόμιμη...»¹¹⁶.

73. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η αρχή, σύμφωνα με την οποία η κράτηση δεν πρέπει να είναι αυθαίρετη, εφαρμόζεται στην κράτηση που διατάσσεται δυνάμει της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 όπως και στην περίπτωση της κράτησης που διατάσσεται δυνάμει της δεύτερης περιόδου της προαναφερόμενης διάταξης του άρθρου 5 της Σύμβασης. Αφού τα συμβαλλόμενα κράτη απολαμβάνουν το δικαίωμα ελέγχου της εισόδου και της διαμονής των αλλοδαπών στην επικράτειά τους¹¹⁷, θα ήταν αυθαίρετη η εφαρμογή στις υποθέσεις κράτησης των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών κριτηρίου αναλογικότητας διαφορετικού από αυτό που ισχύει για τις υποθέσεις απέλασης, έκδοσης ή απομάκρυνσης των αλλοδαπών από το έδαφός τους.

74. Για να μη χαρακτηριστεί αυθαίρετη η κράτηση που διατάσσεται λόγω της παράνομης εισόδου στη χώρα θα πρέπει να εκτελείται καλόπιστα, να συνδέεται στενά με το σκοπό της πρόληψης της παράνομης εισόδου, να πληρούν τις προϋποθέσεις της καταλληλότητας ο τόπος και οι

του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *T. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 24724/94, δημοσιευμένη σε ECHR 2000-I) και στη σκέψη 64 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Stafford κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 46295/99, δημοσιευμένη σε ECHR 2002-IV).

¹¹⁵ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 112 της απόφασης επί της υπόθεσης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 103 στη σελίδα 164 της παρούσας έκδοσης).

¹¹⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 74 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Gebremedhin [Gaberamadine] κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 25389/05, για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2007, σελίδα 426 επόμενες).

¹¹⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 63 της παρούσας απόφασης (βλέπε σελίδα 163 της παρούσας έκδοσης).

συνθήκες εκτέλεσης της σχετικής απόφασης, λαμβάνοντας υπόψη ότι «το στερητικό της προσωπικής ελευθερίας μέτρο δεν εφαρμόζεται σε όσους έχουν διαπράξει ποινικά αδικήματα αλλά σε αλλοδαπούς που εγκατέλειψαν τη χώρα τους, συχνά φοβούμενοι για τη ζωή τους¹¹⁸», και να μην υπερβαίνει η διάρκειά της το ευλόγως αναγκαίο χρονικό διάστημα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

γ) *Ήταν αυθαίρετη η κράτηση του προσφεύγοντα;* 75. Πριν εξετάσει εάν ήταν αυθαίρετη, κατά τα προαναφερόμενα, η κράτηση του προσφεύγοντα στο κέντρο υποδοχής Oakington, το Δικαστήριο υπενθυμίζει αφενός ότι τα εθνικά δικαστήρια διαπίστωσαν ότι αυτή προβλεπόταν από το εθνικό δίκαιο και αφετέρου ότι ο προσφεύγων δεν προέβαλε ότι ήταν εσφαλμένη η σχετική κρίση.

76. Για να καθορίσει εάν η κράτηση του προσφεύγοντα πληροί τα κριτήρια που αναφέρονται στη σκέψη 74 της παρούσας απόφασης, το Δικαστήριο υπενθυμίζει τη σχετική κρίση του Εφετείου και της Βουλής των Λόρδων, με την οποία συμφωνεί. Τα εθνικά δικαστήρια διαπίστωσαν ότι σκοπός του καθεστώτος κράτησης στο κέντρο υποδοχής Oakington ήταν να εξασφαλιστεί η ταχεία εξέταση 13.000 περίπου από τις 84.000 αιτήσεις ασύλου που κατατέθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2000-2001. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ήταν αναγκαία η διεξαγωγή, σε ημερήσια βάση, έως και 150 συνεντεύξεων για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, ενώ ακόμα και μικρές καθυστερήσεις μπορούσαν να διαταράξουν το συνολικό προγραμματισμό. Η κράτηση του προσφεύγοντα διατάχθηκε προκειμένου να εξεταστεί άμεσα η αίτησή του για παροχή διεθνούς προστασίας.

77. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, οι εθνικές αρχές διέταξαν καλόπιστα την κράτηση του προσφεύγοντα. Πράγματι, η πολιτική της υιοθέτησης του καθεστώτος Oakington ήταν εν γένει επωφελής για τους αιτούντες άσυλο. Όπως σημείωσε ο Λόρδος Slynn, «η άμεση έκδοση απόφασης εξυπηρετεί το συμφέρον όχι μόνον των αιτούντων άσυλο αλλά και όσων αναμένουν να καταθέσουν αίτηση ασύλου». Επιπλέον, δεδομένου ότι σκοπός της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας ήταν η εφαρμογή άμεσης και αποτελεσματικής διαδικασίας για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα του προσφεύγοντα, η κράτηση του ήταν στενά συνδεδεμένη με την πρόληψη της παράνομης εισόδου.

78. Όσον αφορά στο τρίτο κριτήριο, στον τόπο και στις συνθήκες κράτησης του κυρίου Saadi, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το κέντρο

¹¹⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 43 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Atiur* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 103 στη σελίδα 164 της παρούσας έκδοσης).

υποδοχής Oakington ήταν ειδικά σχεδιασμένο για τη φιλοξενία των αιτούντων άσυλο και ότι παρέχονταν σε αυτό διάφορες υπηρεσίες, όπως ιατρικής περίθαλψης και, κυρίως, νομικής συνδρομής αλλά και δραστηριότητες αναψυχής και θρησκευτικής λατρείας. Αναμφίβολα υπήρξε επέμβαση στην προσωπική ελευθερία και ευημερία του προσφεύγοντα, που όμως δεν παραπονείται για τις συνθήκες στις οποίες κρατήθηκε. Επομένως, κατά την κρίση του Δικαστηρίου δεν ήταν αυθαίρετη η κράτησή του σε αυτές τις συνθήκες.

79. Τέλος, όσον αφορά στη διάρκεια της κράτησης, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας του προσφεύγοντα στο κέντρο υποδοχής Oakington διήρκεσε επτά ημέρες και ότι αυτός αφέθηκε ελεύθερος μετά την απόρριψη του αιτήματός του σε πρώτο βαθμό. Αυτή η διάρκεια κράτησης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπερέβη την ευλόγως αναγκαία για τον επιδιωκόμενο σκοπό.

80. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα των διοικητικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε το Ηνωμένο Βασίλειο κατά την κρίσιμη περίοδο λόγω της κλιμακούμενης αύξησης των αριθμών των αιτούντων άσυλο¹¹⁹ που εισέρρεαν στη χώρα, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν ήταν αντίθετη με τη διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης η επταήμερη κράτηση του προσφεύγοντα σε συνθήκες κατάλληλες για την ταχεία εξέταση του αιτήματός του για άσυλο. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, η εφαρμογή συστήματος που επέτρεπε στις αρχές να αποφασίσουν αποτελεσματικά επί ιδιαιτέρως μεγάλου αριθμού αιτημάτων ασύλου κατέστησε περιττή την προσφυγή σε ευρύτερη και πιο εκτεταμένη άσκηση της εξουσίας κράτησης.

Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 2 ΕυρΣΔΑ: ... 84. Το Τμήμα του Δικαστηρίου διαπίστωσε παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης με το σκεπτικό ότι ο κύριος Saadi δεν ενημερώθηκε «κατά το δυνατόν συντομότερον» για τους λόγους της κράτησής του. Σχετικά, έκρινε ότι, γενικόλογες δηλώσεις – όπως, εν προκειμένω, οι κοινοβουλευτικές ανακοινώσεις – δεν υποκαθιστούν την υποχρέωση που αναλαμβάνουν οι αρχές, δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 5, να ενημερώνουν τον διοικούμενο για τους λόγους της σύλληψης ή της κράτησής του. Ο προσφεύγων ενημερώθηκε

¹¹⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 41 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Amuur* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 103 στη σελίδα 164 της παρούσας έκδοσης).

για πρώτη φορά για τον πραγματικό λόγο της κράτησής του στις 5.1.2001, μέσω του συνηγόρου του και ενώ ήδη εκρατείτο για 76 ώρες. Αποδεχόμενο ότι, πληροί τις προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης η προφορική ενημέρωση του συνηγόρου του προσφεύγοντα, το Τμήμα του Δικαστηρίου εκτίμησε ότι η 76ωρη καθυστέρηση της γνωστοποίησης των λόγων της κράτησής του δεν ήταν σύμφωνη με την υποχρέωση των αρχών για την «κατά το δυνατόν συντομότερη» πληροφόρηση του διοικούμενου.

85. Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης συμφωνεί με το σκεπτικό και την κρίση του Τμήματος.

Επομένως, εν προκειμένω, παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Με έντεκα ψήφους υπέρ έναντι έξη κατά το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης ενώ ομόφωνα απεφάνθη ότι το Ηνωμένο Βασίλειο παραβίασε τη διάταξη της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου.

Κοινή εν μέρει μειοψηφούσα άποψη των δικαστών Ροζάκη, Tulkens, Kovler, Hajiyev, Spielmann και Hirvellä: Διαφωνούμε με την άποψη της πλειοψηφίας που έκρινε ότι δεν παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης σε μια υπόθεση όπου δεν αμφισβητείται ότι η επταήμερη κράτηση στο κέντρο υποδοχής Oakington συνιστά στέρηση της προσωπικής ελευθερίας κατά την έννοια της Σύμβασης. Τα ζητήματα που αναδεικνύονται στην παρούσα υπόθεση είναι σημαντικά για δύο λόγους. Πρώτον, αφορά στα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο στο πλαίσιο της Σύμβασης και την ολοένα πιο ανησυχητική κατάσταση της κράτησής τους. Δεύτερον, είναι η πρώτη υπόθεση στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να ερμηνεύσει την πρώτη περίοδο της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5, που επιτρέπει "τη νόμιμη σύλληψη ή κράτηση ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα» και, ειδικότερα, την προϋπόθεση της αναγκαιότητας που προβλέπει η εν λόγω διάταξη.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι, σκοπός της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης είναι η πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης, δηλαδή της εισόδου και της διαμονής σε μια χώρα με την καταστρατήγηση των διαδικασιών ελέγχου της μετανάστευσης. Στην προκειμένη περίπτωση, ο προσφεύγων εγκατέλειψε την αυτόνομη κουρδική περιοχή του Ιράκ, αφού περιέθαλψε, ως γιατρός, μέλη του Εργατικού Κομμουνιστικού Κόμματος του Ιράκ. Με την άφιξή του στο αεροδρόμιο Heathrow του Λονδίνου ζήτησε άσυλο. Η πλειοψηφία του Δικαστηρίου δεν αποδίδει σημασία σε αυτό το γεγονός και εξο-

μοιώνει την κατάσταση των αιτούντων άσυλο με αυτήν των μεταναστών. Αυτό το θέμα εκτίθεται με σαφήνεια στη σκέψη 64 της απόφασης όπου ευθύς εξαρχής αναφέρεται η εξαίρεση της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 στο γενικότερο πλαίσιο του ελέγχου της μετανάστευσης. Αφού επανέλαβε ότι τα συμβαλλόμενα κράτη απολαμβάνουν το «αδιαμφισβήτητο κυρίαρχο δικαίωμα να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους» η πλειοψηφία του Δικαστηρίου εκτίμησε ότι αποτελεί «αναγκαία συνέπεια αυτού του δικαιώματος η δυνατότητα των κρατών να διατάσσουν την κράτηση των μεταναστών που αιτούνται την είσοδο στο έδαφός τους, είτε καταθέτοντας αίτηση ασύλου είτε καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο».

Διατυπωμένη με τρόπο τόσο κατηγορηματικό, αυτή η κρίση δύσκολα συμβιβάζεται με την αρχή, σύμφωνα με την οποία βρίσκονται *ipso facto* νόμιμα στην επικράτεια του κράτους υποδοχής, οι αιτούντες άσυλο που έχουν υποβάλει αίτημα για παροχή διεθνούς προστασίας, ιδίως κατά την έννοια του άρθρου 12 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά δικαιώματα (ελευθερία κυκλοφορίας), αλλά και με τη νομολογία της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ¹²⁰, σύμφωνα με την οποία θεωρείται ότι «διαμένει νόμιμα στο έδαφος» του κράτους υποδοχής το πρόσωπο που έχει καταθέσει αίτηση ασύλου. Εξάλλου, οι ειδικότερες περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης αναδεικνύουν έμμεσα αλλά με σαφήνεια αυτήν τη θέση. Στις 30.12.2000, όταν έφθασε στο Λονδίνο, οι αρχές χορήγησαν στον προσφεύγοντα προσωρινή άδεια εισόδου στη χώρα για να διανυκτερεύσει σε ξενοδοχείο της επιλογής του και τον κάλεσαν να επιστρέψει στο αεροδρόμιο το επόμενο πρωί. Στις 31.12.2000, ο προσφεύγων παρουσιάστηκε, ως όφειλε, στο αεροδρόμιο όπου οι αρχές του χορήγησαν εκ νέου προσωρινή άδεια εισόδου έως την επόμενη ημέρα. Την τρίτη φορά που ο προσφεύγων παρουσιάστηκε, ως όφειλε, στο αεροδρόμιο, οι αρχές του χορήγησαν εκ νέου προσωρινή άδεια εισόδου έως την 10:00 π.μ. της επόμενης ημέρας, δηλαδή έως την 2.1.2001. Ο κύριος Saadi συνελήφθη στις 2.1.2001, όταν παρουσιάστηκε, ως όφειλε, στις αρχές της υπηρεσίας μετανάστευσης του αεροδρομίου. Εν συνεχεία, μετήχθη στο κέντρο υποδοχής Oakington, όπου επικρατούν συνθήκες εγκλεισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα. Σε κάθε περίπτωση, δεν έχει σημασία εν προκειμένω η θεωρητική συζήτηση για την παράνομη είσοδο στη χώρα χωρίς την άδεια του ενδιαφερόμενου κράτους, δεδομένου ότι χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα τριήμερη άδεια εισόδου στο Ηνω-

¹²⁰ Πρόκειται για την απόφαση της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Celepi κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση CCPR/C/51/D/456/1991). Για την απόφαση στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=se>.

μένο Βασίλεια.

Εξετάζοντας το πλαίσιο, το αντικείμενο και το σκοπό του άρθρου 5 της Σύμβασης, ορθώς υπογραμμίζει η απόφαση «τη σημασία του άρθρου 5 στο σύστημα της Σύμβασης», που κατοχυρώνει «θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου, δηλαδή την προστασία από τις αυθαίρετες κρατικές επεμβάσεις στο δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας» (σκέψη 63). Ωστόσο, η πλειοψηφία εκτιμά ότι, στην προκειμένη περίπτωση είναι ανάγκη να αναζητηθεί η έννοια της «προστασίας από την αυθαιρεσία», και ότι «η αρχή, σύμφωνα με την οποία η κράτηση δεν πρέπει να είναι αυθαίρετη, εφαρμόζεται στην κράτηση που διατάσσεται δυνάμει της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 όπως και στην περίπτωση της κράτησης που διατάσσεται δυνάμει της δεύτερης περιόδου της προαναφερόμενης διάταξης του άρθρου 5 της Σύμβασης. Αφού τα συμβαλλόμενα κράτη απολαμβάνουν το δικαίωμα ελέγχου της εισόδου και της διαμονής των αλλοδαπών στην επικράτειά τους, θα ήταν αυθαίρετη η εφαρμογή στις υποθέσεις κράτησης των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών κριτηρίου αναλογικότητας διαφορετικού από αυτό που ισχύει για τις υποθέσεις απέλασης, έκδοσης ή απομάκρυνσης των αλλοδαπών από το έδαφός τους» (σκέψη 73). Επομένως, η απόφαση δεν διστάζει να αντιμετωπίσει με τρόπο πανομοιότυπο όλες τις κατηγορίες των αλλοδαπών σε οιαδήποτε κατάσταση και αν βρίσκονται – παράνομους μετανάστες, πρόσωπα υπό απέλαση και αλλοδαπούς που έχουν τελέσει εγκλήματα – υπάγοντάς τους χωρίς διακρίσεις στο γενικότερο έλεγχο της μετανάστευσης που εμπίπτει στον τομέα της απεριόριστης εθνικής κυριαρχίας των κρατών.

Πράγματι, στο πλαίσιο της μετανάστευσης, η μόνη προϋπόθεση που θέτει η απόφαση για να μη χαρακτηριστεί αυθαίρετο το μέτρο της κράτησης είναι η «καλόπιστη» υιοθέτηση της απόφασης που τη διατάσσει. Επίσης, το μέτρο της κράτησης πρέπει «να συνδέεται στενά με το σκοπό της πρόληψης της παράνομης εισόδου» (σκέψη 74). Πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις στην υπό κρίση υπόθεση;

Κατ' αρχήν, όσον αφορά στο ζήτημα της «καλόπιστης» υιοθέτησης της απόφασης που διατάσσει την κράτηση, το Δικαστήριο δεν διστάζει να υιοθετήσει τις παρατηρήσεις των εθνικών δικαστηρίων, που εκτιμούν ότι «σκοπός του καθεστώτος κράτησης στο κέντρο υποδοχής Oakington ήταν να εξασφαλιστεί η ταχεία εξέταση 13.000 περίπου από τις 84.000 αιτήσεις ασύλου που κατατέθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2000-2001. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ήταν αναγκαία η διεξαγωγή, σε ημερήσια βάση, έως και 150 συνεντεύξεων για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, ενώ ακόμα και μικρές καθυστερήσεις μπορούσαν να διαταράξουν το συνολικό προγραμματισμό. Η κράτηση του προσφεύ-

γοντα διατάχθηκε προκειμένου να εξεταστεί άμεσα η αίτησή του για παροχή διεθνούς προστασίας» (σκέψη 76). Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι, οι εθνικές αρχές ενήργησαν «καλόπιστα» διατάσσοντας την κράτηση του προσφεύγοντα. Πράγματι, ήταν επωφελής για τους αιτούντες άσυλο η πολιτική στην οποία στηρίχτηκε το καθεστώς του κέντρου υποδοχής Oakington και, επομένως, η κράτηση εξυπηρετούσε το συμφέρον τους.

Αν αληθεύει ότι, «μικρές καθυστερήσεις» μπορεί να διαταράξουν το συνολικό προγραμματισμό, δύσκολα μπορεί να κατανοήσει κανείς γιατί, κατά την άφιξη του προσφεύγοντα στο αεροδρόμιο και μετά την κατάθεση του αιτήματός του για άσυλο, οι αρχές του χορήγησαν άδεια εισόδου στη χώρα, που του παρείχε τη δυνατότητα της ελεύθερης κυκλοφορίας και της διανυκτέρευσης σε ξενοδοχείο της επιλογής του, και τον κάλεσαν να εμφανιστεί τις επόμενες ημέρες στην αρμόδια για την εξέταση του αιτήματός του υπηρεσία, υποχρέωση με την οποία συμμορφώθηκε.

Κατά βάση, όχι μόνο στο πλαίσιο του ασύλου, αλλά και σε άλλες περιπτώσεις στέρησης της ελευθερίας, είναι κατά τη γνώμη μας ιδιαίτερα επικίνδυνη η θέση, σύμφωνα με την οποία η κράτηση είναι επωφελής για τον ενδιαφερόμενο. Περαιτέρω, φρονούμε ότι είναι απαράδεκτη η θέση σύμφωνα με την οποία η κράτηση εξυπηρετεί το συμφέρον όχι μόνον των αιτούντων άσυλο αλλά και του αυξανόμενου αριθμού των προσώπων που αναμένουν να καταθέσουν αίτημα ασύλου: σε καμιά περίπτωση δεν «αγιάζει ο σκοπός τα μέσα» και, κανένα πρόσωπο, καμιά ανθρώπινη ύπαρξη δεν μπορεί να θεωρείται μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού.

Στη συνέχεια, αναφορικά με το σκοπό της κράτησης, κρίνοντας ότι «σκοπός της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας ήταν η εφαρμογή άμεσης και αποτελεσματικής διαδικασίας για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα του προσφεύγοντα, [και ότι,] η κράτηση του ήταν στενά συνδεδεμένη με την πρόληψη της παράνομης εισόδου» (σκέψη 77, *in fine*), το Δικαστήριο δεν διστάζει να εξομοιώσει τους αιτούντες άσυλο με τους εν δυνάμει παράνομους μετανάστες.

Κρίνοντας με αυστηρά κριτήρια, φρονούμε ότι, όταν διατάσσουν την κράτηση οι αρχές οφείλουν να διαπιστώσουν *in concreto* ότι επιδιώκει την επίτευξη ενός εκ των σκοπών που ορίζει η Σύμβαση: την παρεμπόδιση της παράνομης εισόδου ενός προσώπου στη χώρα, προϋπόθεση που δεν συντρέχει στην υπό κρίση υπόθεση, αφού ο προσφεύγων ούτε εισήλθε ούτε αποπειράθηκε να εισέλθει παράνομα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αντίθετα, οι αρχές είχαν τη δυνατότητα να διατάξουν την κράτηση του προσφεύγοντα δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης εάν, για βίσιμους και αντικειμενικά επαληθεύσιμους

λόγους έκριναν ότι, ο προσφεύγων ήταν ύποπτος φυγής πριν την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο. Σε αυτήν την περίπτωση, σκοπός της κράτησης θα ήταν η παρεμπόδιση της εισόδου ή της διαμονής του αιτούντα άσυλο στο εθνικό έδαφος για σκοπό διαφορετικό από αυτόν για τον οποίο του χορηγήθηκε προσωρινή άδεια εισόδου. *A contrario*, είναι ανεπίτρεπτη η κράτηση των προσφύγων για μόνον το λόγο ότι αιτούνται την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι σκοπός της κράτησης του προσφεύγοντα ήταν η ταχύρρυθμη εξέταση του αιτήματός του για χορήγηση ασύλου και, συνεπώς, η έκδοση της σχετικής απόφασης το συντομότερο δυνατόν. Επομένως, με την κράτηση του προσφεύγοντα, οι αρχές επεδίωκαν την επίτευξη ενός γραφειοκρατικού και διοικητικού στόχου, ουδόλως συνδεδεμένου με την ανάγκη της παρεμπόδισης της παράνομης εισόδου στο έδαφος της χώρας υποδοχής. Όπως επισημαίνουν οι δικαστές Casadevall, Traja και Sikuta στη μειοψηφούσα άποψη που διατύπωσαν στην από 11.7.2006 απόφαση του Τμήματος, η κατάσταση αυτή δημιουργεί μεγάλη *ανασφάλεια δικαίου* για τους αιτούντες άσυλο, αφού μπορεί οποτεδήποτε, διαρκούσης της εξέτασης του αιτήματός τους για παροχή διεθνούς προστασίας, να στερηθούν την προσωπική τους ελευθερία χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να αποφύγουν την εφαρμογή του μέτρου της κράτησης. Έτσι, οι αιτούντες άσυλο καθίστανται αντικείμενα και όχι υποκείμενα δικαίου.

Τέλος, στο ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, η επταήμερη κράτηση του προσφεύγοντα στην υπό κρίση υπόθεση «δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπερέβη την *εulόγως αναγκαία διάρκεια* για τον επιδιωκόμενο σκοπό» (σκέψη 79), αποδεχόμενο με τον τρόπο αυτό χρονικό διάστημα στέρησης της προσωπικής ελευθερίας που γενικά απορρίπτει στις υπόλοιπες περιπτώσεις που προβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 5 της Σύμβασης. Ασφαλώς, είναι κατανοητό ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα όταν πρόκειται για έκδοση αλλοδαπού, το κράτος πρέπει να έχει μεγαλύτερη ελευθερία από ό, τι σε άλλες υποθέσεις επέμβασης στο δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία. Ωστόσο, κατά τη γνώμη μας, δεν δικαιολογείται παρόμοια προσέγγιση για τους αιτούντες άσυλο, γιατί ενέχει τον κίνδυνο του περιορισμού και της αποδυνάμωσης του ελέγχου της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Επιπλέον, εάν δεν κρίνεται υπερβολική η επταήμερη κράτηση ποια είναι και πώς ορίζονται τα όρια της απαράδεκτης στέρησης της προσωπικής ελευθερίας;

Γενικότερα, όσον αφορά στην κράτηση, οι αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας επιβάλλουν στο κράτος την υποχρέωση να παρέχει σχετικούς και επαρκείς λόγους για το μέτρο που διατάσσει και να

εξετάζει τη δυνατότητα υιοθέτησης άλλων, λιγότερο επαχθών, μέτρων, επεξηγώντας γιατί αυτά κρίνονται ανεπαρκή για τη διασφάλιση του ιδιωτικού ή δημόσιου συμφέροντος που δικαιολογεί τη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας. Απλές διοικητικές διευκολύνσεις ή ανάγκες δεν συνιστούν επαρκή δικαιολογία για τη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας. Στο όνομα ποιας αξίας ή ποιου ανώτερου συμφέροντος δεν μπορεί ή δεν πρέπει ένα κράτος δικαίου να εφαρμόζει αυτές τις θεμελιώδεις εγγυήσεις της προσωπικής ελευθερίας στην κράτηση των αιτούντων άσυλο;

Στο μέτρο που τα προαναφερόμενα κριτήρια εμπεριέχονται στην έννοια της αυθαιρέσας, η πλειοψηφία όφειλε να εξετάσει το ζήτημα των *εναλλακτικών* της κράτησης μέτρων στέρησης της προσωπικής ελευθερίας. Όμως, ουδόλως αναφέρεται σε αυτό, με εξαίρεση τις τελευταίες σκέψεις της απόφασης, όπου κατά τρόπο παράδοξο αναγνωρίζει ότι «η εφαρμογή συστήματος που επέτρεπε στις αρχές να αποφασίσουν αποτελεσματικά επί ιδιαιτέρως μεγάλου αριθμού αιτημάτων ασύλου κατέστησε περιττή την προσφυγή σε ευρύτερη και πιο εκτεταμένη άσκηση της εξουσίας κράτησης» (σκέψη 80). Επομένως, αναγνωρίζεται χωρίς περιστροφές ότι, μπορεί να υπάρχει εναλλακτικό της κράτησης μέτρο στέρησης της προσωπικής ελευθερίας που επιτρέπει τη διαχείριση του προβλήματος εν τη γενέσει του, δηλαδή με άλλα λόγια στο επίπεδο της διαχείρισης των αιτήσεων ασύλου. Τούτο, αποδεικνύει ότι η κράτηση είναι εσφαλμένη απάντηση σε σωστό ερώτημα.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν εφαρμόζεται σε κενό, αλλά σε συνδυασμό με άλλα διεθνή κείμενα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συναφώς, στο επίπεδο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η διάταξη του άρθρου 9 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα – που απαγορεύει την αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση και ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου της μετανάστευσης – έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ με την έννοια ότι δεν αρκεί να είναι νόμιμη η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, επιβάλλεται, επίσης, να μην διατάσσεται για λόγους διευκόλυνσης της διοικητικής δράσης¹²¹. Περαιτέρω, πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Τέλος, ο δικαστικός έλεγχος της κράτησης δεν πρέπει να περιορίζεται στην επαλήθευση της νομιμότητας του μέτρου σε σχέση με την εθνική νομοθεσία αλλά να επιτρέπει την εξέταση της δικαιολογητικής του βάσης, ακόμη και στην

¹²¹ Βλέπε απόφαση της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Van Alphen κατά Ολλανδίας*, (Ανακοίνωση No. 305/1988, έγγραφο UN CCPR/ C/39/D/305/1988, (1990)). Για την απόφαση στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=nl>.

περίπτωση της παράνομης εισόδου, με κριτήριο τις ειδικότερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης (κίνδυνος απόδρασης, παράλειψη συνεργασίας κλπ)¹²². Στην απόφασή της επί της υπόθεσης *Bakhtiyari κατά Αυστραλίας*, η Επιτροπή επιβεβαιώνει ότι δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις της διάταξης του άρθρου 9 του Συμφώνου ο δικαστικός έλεγχος που δεν επιτρέπει στα δικαστήρια να επανεξετάσουν τη δικαιολογητική βάση της κράτησης επί της ουσίας¹²³.

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερη σημασία έχει η διάταξη του άρθρου 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που αναγνωρίζει το δικαίωμα ασύλου τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης. Επίσης, η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 της Οδηγίας 2005/85/EK του Συμβουλίου, της 1.12.2005 για τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη δεν υποβάλλουν σε κράτηση ένα πρόσωπο για το λόγο και μόνο ότι ζητεί άσυλο»: κατά την άποψή μας, πρόκειται για την ελάχιστη εγγύηση και ο κανόνας αυτής της διάταξης αποσκοπεί στη συμπλήρωση των ρυθμίσεων της διάταξης του άρθρου 7 της Οδηγίας 2003/9/EK του Συμβουλίου της 27.1.2003 για τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη. Εξάλλου, οι διατάξεις των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 23 της Οδηγίας για τις διαδικασίες χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα προβλέπουν τη δυνατότητα των κρατών μελών να δώσουν προτεραιότητα ή να επιταχύνουν την εξέταση των αιτημάτων ασύλου.

Στο επίπεδο του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Σύσταση Rec (2003) 5 της 16.4.2003 της Επιτροπής Υπουργών για τα μέτρα κράτησης των αιτούντων άσυλο¹²⁴ προβλέπει ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης περιόδου της διάταξης της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης «οι αιτούντες άσυλο σε βάρος των οποίων έχουν απαγγελθεί κατηγορίες για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου ούτε οι απορριφθέντες αιτούντες άσυλο που κρατούνται αναμένοντας την απομάκρυνσή τους από τη χώρα υποδοχής» (παράγραφος 2). Επιπλέον, διευκρινίζει ότι «το μέτρο κράτησης των αιτούντων άσυλο πρέπει να διατάσσεται μόνον

¹²² Βλέπε απόφαση της Επιτροπής επί της υπόθεσης *A. κατά Αυστραλίας*, (Ανακοίνωση No. 560/1993), έγγραφο UN Doc. CCPR/C/59/D/560/1993 (1997)). Για το κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=au>.

¹²³ Βλέπε απόφαση της Επιτροπής *Bakhtiyari κατά της Αυστραλίας* (Ανακοίνωση No. 1069/2002) UN Doc. CCPR/C/79/D/1069/2002 (2003)) Για απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 711 επ.

¹²⁴ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 105 στη σελίδα 165 της παρούσας έκδοσης.

μετά από προσεκτική εξέταση της αναγκαιότητας εφαρμογής του σε κάθε εξατομικευμένη περίπτωση. Πρέπει να είναι συγκεκριμένο, προσωρινό και όχι αυθαίρετο και να εφαρμόζεται για τη συντομότερη διάρκεια. Πρέπει επίσης να διατάσσεται όπως ορίζει ο νόμος και σύμφωνα με τα κριτήρια που θέτουν τα σχετικά διεθνή νομικά κείμενα (...)» (παράγραφος 4). Τέλος, «πριν διαταχθεί η κράτηση των αιτούντων άσυλο, ως έσχατο μέτρο, πρέπει να εξετάζεται η δυνατότητα εφαρμογής, εφόσον είναι εφικτό στη συγκεκριμένη περίπτωση, εναλλακτικών της κράτησης μέτρων, που δεν συνεπάγονται τον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας» (παράγραφος 6).

Εν προκειμένω, το κρίσιμο ζήτημα είναι κατά πόσον επιτρέπεται σήμερα να παρέχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου χαμηλότερο επίπεδο προστασίας από αυτό που αναγνωρίζουν και εγγυώνται άλλες οργανώσεις.

Εν τέλει, μπορούμε σήμερα να αποδεχθούμε ότι η διάταξη του άρθρου 5 της Σύμβασης, που διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στον έλεγχο της αυθαιρεσίας σε θέματα στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, εγγυάται μειωμένο επίπεδο προστασίας στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης που, από κοινωνική και ανθρώπινη άποψη, είναι τα πιο κρίσιμα ζητήματα που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τα χρόνια που έρχονται; Είναι έγκλημα να είναι κανείς ξένος; Δεν το πιστεύουμε.

Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε επίσης το σχόλιο του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου «Τα κράτη δεν πρέπει να επιβάλουν κυρώσεις στους αιτούντες άσυλο» στην ιστοσελίδα του Γραφείου της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα (www.unhcr.gr) και στην ιστοσελίδα του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης (<http://www.coe.int/Commissioner/>).

Άρθρο 8

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

0703

Υπόθεση Maslon κατά Αυστρίας (23.6.2008¹²⁵)

Δικαστές: Jean-Paul Costa, πρόεδρος, Nicolas Bratza, Peer Lorenzen, Françoise Tulkens, Josep Casadevall, Ireneu Cabral Barreto, Karel Jungwiert, Elisabeth Steiner, Alvin Gyulumyan, Ineta Ziemele, Isabelle Berro-Lefèvre, Päivi Hirvelä,

¹²⁵ Προσφυγή No. 1638/03. Απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου. Για το κείμενο της απόφασης στην αγγλική και στη γαλλική βλέπε www.echr.coe.int/ECHR/EN/hudoc.

Giorgio Malinverni, András Sajó, Mirjana Lazarova Trajkovska, Ledi Bianku, Nona Tsotsoria, δικαστές

Δικηγόροι: κυρία Deuretsbacher, δικηγόρος του Δικηγορικού Συλλόγου της Βιέννης για τον προσφεύγοντα και M. F. Trauttmansdorff, πρέσβης, Διευθυντής του Τμήματος Διεθνούς Δικαίου στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εξωτερικών

Απέλαση παραβατικού ανήλικου που διέμενε στη χώρα υποδοχής από την ηλικία των έξι ετών – Απουσία οικογενειακών δεσμών στη χώρα καταγωγής – Ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στη χώρα υποδοχής και γνώση της ομιλούμενης σε αυτή γλώσσας – Το ζήτημα της ύπαρξης της οικογενειακής ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης, πρέπει να αξιολογείται υπό το φως της κατάστασης που βιώνει ο ενδιαφερόμενος όταν καθίσταται οριστικό το μέτρο που συνιστά επέμβαση στο δικαίωμά του για σεβασμό της οικογενειακής του ζωής – Στην περίπτωση μακροχρόνια διαμένοντος μετανάστη που έχει ζήσει νόμιμα τα περισσότερα ή όλα τα χρόνια της παιδικής και της εφηβικής του ηλικίας στη χώρα υποδοχής θα πρέπει να συντρέχουν σοβαροί λόγοι για να δικαιολογείται η απέλαση, ιδίως όταν ο ενδιαφερόμενος διέπραξε κατά την εφηβική του ηλικία τα εγκλήματα στα οποία στηρίζεται το μέτρο της απομάκρυνσης – Το Δικαστήριο προσεγγίζει διαφορετικά τις υποθέσεις των προσφευγόντων που έχουν καταδικαστεί για διακίνηση ναρκωτικών από αυτές όπου οι ενδιαφερόμενοι έχουν καταδικαστεί για χρήση ναρκωτικών – Η αρχή του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε κάθε περίπτωση που διατάσσεται μέτρο απομάκρυνσης ανήλικου από τη χώρα υποδοχής – Στην περίπτωση της απέλασης ενός ανήλικου δράστη, η υποχρέωση να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού επιβάλλει τη διευκόλυνση της επανένταξής του στην κοινωνία – Η απέλαση ανήλικου δικαιολογείται όταν έχει καταδικαστεί για την τέλεση βίαιων εγκλημάτων, όπως είναι ο βιασμός, η ληστεία, η ανθρωποκτονία εξ αμελείας – Κατ' ανάγκην επιδρά στην αξιολόγηση του κινδύνου που ενέχει η παρουσία του ενδιαφερόμενου στην κοινωνία η μακρόχρονη περίοδος καλής διαγωγής που επιδεικνύει μεταξύ της διάπραξης του αδικήματος και της απομάκρυνσής του από τη χώρα υποδοχής – Στις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων δεν έχει απελαθεί όταν το Δικαστήριο κρίνει την υπόθεσή του, η κρίσιμη περίοδος που λαμβάνεται υπόψη για την αξιολόγηση του κινδύνου που διατρέχει είναι αυτή της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου: επομένως, το Δικαστήριο δεν περιορίζεται στην ανάλυση της κατάστασης που ίσχυε για τον προσφεύγοντα κατά το χρόνο έκδοσης της οριστικής απόφασης που διατάσσει το μέτρο της απέλασης – Mutatis mutandis το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει κρίνει ότι το άρθρο 3 της Οδηγίας 64/221 αντίκειται

σε εθνική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της νομιμότητας της απέλασης υπηκόου άλλου κράτους μέλους, τα πραγματικά περιστατικά τα οποία προέκυψαν μετά την τελευταία απόφαση των αρμόδιων αρχών

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 8, 35 παράγραφος 1 και 43 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

(Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α')

όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11

(Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρα 3 και 40 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού

(Ν. 2101/1992, ΦΕΚ 192, τ. Α')

Άρθρο 28 παράγραφος 3, εδάφιο β' της Οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

Επίσημη Εφημερίδα L 158 της 30.4.2004

Π.Δ. 106/2007 «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους» (ΦΕΚ 135, τ. Α')

Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες

Επίσημη Εφημερίδα L 16 της 23.1.2004

Π.Δ. 150/2006 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2003/109/ΕΚ της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες» (ΦΕΚ 160, τ.Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος Youri Maslov, γεννηθείς τον Οκτώβριο του 1984 είναι πολίτης Βουλγαρίας και ζει στη Σόφια από τις 22.11.2003.

Το Νοέμβριο του 1990, σε ηλικία έξι ετών, εισήλθε νόμιμα στην Αυστρία με τους γονείς του, τον αδελφό και την αδελφή του. Έκτοτε ζούσε νόμιμα στη χώρα. Στο μεταξύ, οι γονείς του, που εργάζονταν νόμιμα,

απέκτησαν την αυστριακή ιθαγένεια. Ο προσφεύγων ολοκλήρωσε τη βασική εκπαίδευσή του στην Αυστρία.

Στα τέλη του 1998, ασκήθηκε σε βάρος του προσφεύγοντα ποινική δίωξη για διάρρηξη αυτοκινήτων, καταστημάτων, μηχανημάτων αυτόματης πώλησης και για κλοπή κενών φιαλών. Επίσης, κατηγορήθηκε για ηθική αυτουργία συνομηλικού του σε υπεξαίρεση 1.000 αυστριακών σελινιών από τη μητέρα του, για τον τραυματισμό που του προκάλεσε κλωτσώντας τον και για χρήση οχήματος χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη του.

Στις 8.3.1999 απέκτησε άδεια μόνιμης εγκατάστασης στην Αυστρία.

Στις 7.9.1999, το Δικαστήριο Αηλίκων της Βιέννης Βιέννη έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο σύστασης συμμορίας, είκοσι δύο διαρρήξεων, απόπειρας διάρρηξης, εκβιασμού, πρόκλησης σωματικής βλάβης και παράνομης χρήσης οχήματος, εγκλήματα που είχε διαπράξει από το Νοέμβριο του 1998 έως τον Ιούνιο του 1999. Ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε φυλάκιση δέκα οκτώ μηνών, εκ των οποίων οι δέκα τρεις με αναστολή. Περαιτέρω, το Δικαστήριο διέταξε να υποβληθεί σε θεραπεία απεξάρτησης από τα ναρκωτικά.

Στις 11.2.2000, ο προσφεύγων συνελήφθη εκ νέου και ασκήθηκε σε βάρος του ποινική δίωξη για μια σειρά διαρρήξεων που είχε διαπράξει από τον Ιούνιο του 1999 έως τον Ιανουάριο του 2000. Ο κύριος Maslov και οι συνεργοί του κρίθηκαν ύποπτοι διαρρήξεων καταστημάτων και εστιατορίων από τα οποία αφαιρούσαν χρήματα και αγαθά. Στις 11.2.2000 το Δικαστήριο Αηλίκων της Βιέννης διέταξε την προσωρινή κράτησή του.

Στις 25.5.2000, το Δικαστήριο έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο δέκα οκτώ διαρρήξεων και αποπειρών διάρρηξης και τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης δέκα πέντε μηνών. Κατά τον καθορισμό της ποινής, το Δικαστήριο αναγνώρισε στον προσφεύγοντα το ελαφρυντικό της ομολογίας των εγκλημάτων που είχε τελέσει και εκτίμησε ότι συνιστούσε επιβαρυντική περίσταση ο αριθμός των αδικημάτων που είχε διαπράξει από την προηγούμενη καταδίκη του. Περαιτέρω, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, παρότι ζούσε με τους γονείς του, ο κύριος Maslov είχε διαφύγει από τη σφαίρα επιρροής τους, απουσίαζε συχνά από το σπίτι και είχε εγκαταλείψει το σχολείο. Επίσης, υπογράμμισε ότι δεν είχε συμμορφωθεί με τη σύσταση του για παρακολούθηση προγράμματος απεξάρτησης. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο ανακάλεσε την αναστολή της 7.9.1999 και ο προσφεύγων μετήχθη σε σωφρονιστικό κατάστημα για να εκτίσει την ποινή του.

Κατ' εφαρμογήν της εθνικής περί αλλοδαπών νομοθεσία του 1997, η Ομοσπονδιακή Διεύθυνση της Αστυνομίας στη Βιέννη διέταξε την απο-

μάκρυνσή του από την Αυστρία και την απαγόρευση εισόδου για δέκα έτη. Λαμβάνοντας υπόψη τις καταδικαστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων, έκρινε ότι είναι αντίθετη με το δημόσιο συμφέρον η παραμονή του στην Αυστρία. Δεδομένου ότι ο κύριος Maslon είχε διαπράξει εκ νέου αδικήματα μετά την πρώτη καταδίκη του, το γενικό συμφέρον για την προστασία της δημόσιας τάξης και την πρόληψη της εγκληματικότητας υπερίσχυε του προσωπικού του συμφέροντος που υπαγόρευε την παραμονή του στην Αυστρία.

Εκπροσωπούμενος από δικηγόρο, ο προσφεύγων προσέβαλε την προαναφερόμενη απόφαση ενώπιον της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας της Βιέννης. Σχετικά, επικαλούμενος ότι είναι ανήλικος, ότι ήταν μόλις έξι ετών όταν εισήλθε στην Αυστρία, ότι όλη η οικογένειά του ζει σε αυτήν τη χώρα και ότι δεν έχει συγγενείς στη Βουλγαρία, ισχυρίστηκε ότι, η απαγόρευση διαμονής στην Αυστρία παραβιάζει τα δικαιώματα που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης. Επίσης, επικαλέστηκε διάταξη της εθνικής νομοθεσίας περί μετανάστευσης που απαγορεύει την απομάκρυνση από την Αυστρία αλλοδαπού που διαμένει νόμιμα στη χώρα από νεαρή ηλικία.

Με την από 19.7.2001 απόφασή της η Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας της Βιέννης απέρριψε την προσφυγή και επικύρωσε την απόφαση της Ομοσπονδιακής Διεύθυνσης της Αστυνομίας.

Στις 17.8.2001, ο κύριος Maslon προσέφυγε ενώπιον του Διοικητικού και ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Επισημαίνοντας ότι είναι ακόμη ανήλικος, υπογράμμισε ότι είχε εισέλθει στην Αυστρία σε ηλικία έξι ετών, ότι σε αυτήν τη χώρα ολοκλήρωσε την υποχρεωτική εκπαίδευση, ότι δεν μιλούσε πλέον τη βουλγαρική γλώσσα, και ότι δεν έχει συγγενείς ή κοινωνικές γνωριμίες στη Βουλγαρία.

Στις 18.9.2001, το Διοικητικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του κυρίου Maslon εκτιμώντας ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 8 της Σύμβασης που δικαιολογούν την απαγόρευση διαμονής του στην Αυστρία. Σχετικά υπογράμμισε ότι ο προσφεύγων ζούσε στη χώρα από την ηλικία των έξι ετών. Η εθνική νομοθεσία δεν επιτρέπει την απομάκρυνση και την απαγόρευση εισόδου στην Αυστρία σε αλλοδαπό που διαμένει νόμιμα στη χώρα από την ηλικία των τριών ετών. Όμως, εκτιμώντας τη σοβαρότητα και τον αριθμό των αδικημάτων που διέπραξε ο προσφεύγων μετά την πρώτη καταδίκη του και την αυστηρότητα της ποινής που του επέβαλε το Δικαστήριο Ανηλίκων, το Διοικητικό Πρωτοδικείο έκρινε ότι, η απαγόρευση διαμονής δεν συνιστά δυσανάλογη επέμβαση στην άσκηση των δικαιωμάτων που εγγυάται στον κύριο Maslon η διάταξη του άρθρου 8

της Σύμβασης, παρόλη τη διάρκεια της διαμονής του στην Αυστρία και τους οικογενειακούς δεσμούς που διατηρεί σε αυτήν.

Με την από 19.9.2001 απόφασή του το Συνταγματικό Δικαστήριο διέταξε την αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης έως την οριστική κρίση της υπόθεσης.

Κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, ο συνήγορος του προσφεύγοντα υποστήριξε ότι ο πελάτης του ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενόσω εξέτιε την ποινή φυλάκισης και ότι μετά την απόλυσή του, στις 24.5.2002, άρχισε να εργάζεται με τον πατέρα του στην οικογενειακή επιχείρηση μεταφορών.

Στις 25.11.2002, το Συνταγματικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή.

Το Δεκέμβριο του 2002 μάταια προσπαθούσαν οι αστυνομικές αρχές να κοινοποιήσουν στον προσφεύγοντα την απόφαση απαγόρευσης διαμονής στην Αυστρία.

Στις 18.8.2003, η Ομοσπονδιακή Διεύθυνση της Αστυνομίας στη Βιέννη εξέδωσε νέα απόφαση καλώντας τον προσφεύγοντα να εγκαταλείψει την Αυστρία.

Στις 14.10.2003, η απόφαση για την απομάκρυνση του προσφεύγοντα από την Αυστρία επιδόθηκε στη διεύθυνση της κατοικίας των γονέων του. Εν συνεχεία, η Ομοσπονδιακή Διεύθυνση της Αστυνομίας στη Βιέννη διέταξε τη σύλληψη και κράτηση του κυρίου Maslon ενόψει της απέλασής του από τη χώρα. Ο προσφεύγων συνελήφθη στις 27.11.2003.

Στις 22.12.2003, ο κύριος Maslon απελάθηκε στη Σόφια. Η συνήγορός του ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι δεν έχει διαπράξει άλλα εγκλήματα στη Βουλγαρία και ότι εργάζεται.

Με την από 22.3.2007 απόφασή του, το πρώτο Τμήμα¹²⁶ του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε με τέσσερις ψήφους υπέρ έναντι τριών κατά ότι η απομάκρυνση του προσφεύγοντα από την Αυστρία παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Στις 24.9.2007, η Αυστρία αιτήθηκε την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου.

Κατά την ακροαματική διαδικασία, η κυβέρνηση της Αυστρίας ενημέρωσε το Δικαστήριο, ότι το μέτρο απαγόρευσης εισόδου του προσφεύγοντα στη χώρα λήγει στις 3.1.2011, δηλαδή δέκα έτη μετά την έκδοσή του.

---

¹²⁶ Αποτελούμενο από τους Δικαστές Χρ. Ροζάκη, Loukis Loucaides, Nina Vajić, Elisabeth Steiner, Khanlar Hajiyev, Dean Spielmann και Sverre Erik Jebens.

Νόμο βάσιμο: Α) Δεδομένου ότι το άρθρο 8 προστατεύει επίσης το δικαίωμα της δημιουργίας και της διατήρησης σχέσεων με τους συνανθρώπους και με τον εξωτερικό κόσμο καλύπτοντας κάποιες φορές ορισμένες πτυχές της κοινωνικής ταυτότητας ενός προσώπου, είναι δεκτό ότι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσουν οι εγκατεστημένοι στη χώρα υποδοχής μετανάστες με την κοινότητα υποδοχής αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της «ιδιωτικής ζωής» κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης. **Β)** Η κρίση του Δικαστηρίου για την αναγκαιότητα του μέτρου που συνιστά επέμβαση στα δικαιώματα που προστατεύει το άρθρο 8 και την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας συνάδει στον ευρωπαϊκό έλεγχο τόσο της νομοθεσίας όσο και των αποφάσεων που την εφαρμόζουν, ακόμα και στις περιπτώσεις που έχουν εκδοθεί από ανεξάρτητο δικαιοδοτικό όργανο. Το Δικαστήριο αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό εάν το μέτρο της απέλασης είναι σύμφωνο με τη διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης. **Γ)** Η αρχή του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού εφαρμόζεται όταν ο απειλούμενος με απέλαση είναι ανήλικος ή όταν η απέλαση στηρίζεται σε αδικήματα που διέπραξε όταν ήταν ανήλικος. **Δ)** Στις περιπτώσεις εκτέλεσης της απέλασης πριν αποφανθεί το Δικαστήριο, ο κίνδυνος που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος στη χώρα όπου απομακρύνεται αξιολογείται υπό το πρίσμα των συνθηκών που το συμβαλλόμενο κράτος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει κατά το χρόνο της απέλασης. Στις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων δεν έχει απελαθεί όταν το Δικαστήριο κρίνει την υπόθεσή του, η κρίσιμη περίοδος που λαμβάνεται υπόψη είναι αυτή της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. **Ε)** Σκοπός της υποχρέωσης του προσφεύγοντα να εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα είναι να διασφαλίσει στα κράτη τη δυνατότητα να επανορθώσουν τη βλάβη που προκάλεσαν οι πράξεις τους πριν κληθούν να τις αιτιολογήσουν ενώπιον ενός διεθνούς οργανισμού.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης του άρθρου 8 ΕυρΣΔΑ

1. Η ύπαρξη επέμβασης στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της ιδιωτικής και της οικογενειακής του ζωής

61. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι αποτελεί επέμβαση στο «δικαίωμα» του προσφεύγοντα για «σεβασμό της ιδιωτικής και της οικογενειακής του ζωής» η επιβολή και η εκτέλεση του μέτρου της απαγόρευσης παραμονής στην Αυστρία. Σχετικά, υπενθυμίζει ότι, το ζήτημα της ύπαρξης της οικογενειακής ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης, πρέπει να αξιολογείται υπό το φως της κατάστασης που βιώνει ο ενδιαφερόμενος όταν καθίσταται οριστικό το μέτρο της απαγόρευσης παραμονής¹²⁷.

¹²⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 33 της από 26.9.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *El Boujaïdi κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Recueil

62. Ο προσφεύγων ήταν ανήλικος όταν εκδόθηκε σε βάρος του το μέτρο της απαγόρευσης παραμονής στην Αυστρία. Το μέτρο κατέστη οριστικό κατά την ενηλικίωσή του, το Νοέμβριο του 2002, με την έκδοση της απόφασης του Συνταγματικού Δικαστηρίου, αλλά ζούσε ακόμη με τους γονείς του. Σε κάθε περίπτωση, σε μια σειρά υποθέσεων που αφορούσαν νέους που δεν είχαν ακόμη δημιουργήσει δική τους οικογένεια, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι συνιστούν «οικογενειακή ζωή» οι δεσμοί που διατηρούν με τους γονείς τους και με άλλα στενά συγγενικά πρόσωπα¹²⁸.

63. Επιπλέον, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν έχουν κατ' ανάγκη «οικογενειακή ζωή», κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης, όλοι οι μετανάστες που έχουν εγκατασταθεί στη χώρα από την οποία απομακρύνονται, ανεξάρτητα από τη διάρκεια της παραμονής τους σε αυτήν. Ωστόσο, δεδομένου ότι το άρθρο 8 προστατεύει επίσης το δικαίωμα της δημιουργίας και της διατήρησης σχέσεων με τους συνανθρώπους και με τον εξωτερικό κόσμο καλύπτοντας κάποιες φορές ορισμένες πτυχές της κοινωνικής ταυτότητας ενός προσώπου, είναι δεκτό ότι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσουν οι εγκατεστημένοι στη χώρα υποδοχής μετανάστες με την κοινότητα υποδοχής αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της «ιδιωτικής ζωής» κατά την έννοια του άρθρου 8. Ανεξάρτητα από την ύπαρξη «οικογενειακής ζωής» η απέλαση ενός μετανάστη εγκατεστημένου στη χώρα υποδοχής προσβάλλει το δικαίωμά του για σεβασμό της «ιδιωτικής του ζωής». Ανάλογα με τις περιστάσεις της υπόθεσης που κρίνει, το Δικαστήριο αποφασίζει εάν η προσβολή θίγει την «οικογενειακή» παρά την «ιδιωτική ζωή»¹²⁹.

---

des arrêts et décisions 1997-VI, σ. 1990), στη σκέψη 25 της από 13.2.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ezzouhdi κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 47160/99, βλέπε για απόδοση στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2001, σελίδα 458 επ.), στη σκέψη 34 της από 31.10.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Yildiz κατά Αυστρίας* (Προσφυγή No. 37295 / 97, βλέπε για απόδοση στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 455 επ.), στη σκέψη 34 της από 15.7.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης *Mokrani κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 52206/99, βλέπε για απόδοση στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 684 επ.) και στη σκέψη 57 της από 28.6.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kaya κατά Γερμανίας* (Προσφυγή No. 31753/02).

¹²⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 41 της από 29.1.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bouchelkia κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Recueil des arrêts et décisions 1997-I, σελ. 63 και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2000, σελίδες 231 επ.) στη σκέψη 33 της απόφασής του επί της υπόθεσης *El Boujaïdi* και στη σκέψη 26 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Ezzouhdi* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 127).

¹²⁹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 59 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Üner κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 46410/99 δημοσιευμένη σε CEDH 2006-XII, βλέπε σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2006, σελίδα 539 επ.).

64. Κατά συνέπεια, τα επίμαχα μέτρα προσβάλλουν το δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό τόσο της «οικογενειακής» όσο και της «ιδιωτικής του ζωής».

65. Παρόμοια επέμβαση παραβιάζει το άρθρο 8 της Σύμβασης, εκτός εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού, δηλαδή, «προβλέπεται από το νόμο», εξυπηρετεί έναν ή περισσότερους από τους θεμιτούς σκοπούς που απαριθμούνται σε αυτήν τη διάταξη και είναι «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία» για την επίτευξή τους.

2. «Προβλέπεται από το νόμο»

66. Το επίμαχο μέτρο στηρίζεται στην εθνική νομοθεσία. ... Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης υπογραμμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, το Διοικητικό Δικαστήριο εφαρμόζει την απαγόρευση απέλασης από την Αυστρία μόνο στους αλλοδαπούς που διαμένουν νόμιμα στη χώρα από την ηλικία των τριών ετών. Ο προσφεύγων εισήλθε στην Αυστρία σε ηλικία έξι ετών. Επομένως, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης δεν κρίνει αναγκαίο να διαφοροποιηθεί από τη διαπιστώση του Τμήματος που απεφάνθη ότι η επίμαχη επέμβαση προβλεπόταν από το νόμο.

3. Θεμιτός σκοπός

67. Δεν αμφισβητείται ότι η επέμβαση επιδιώκει θεμιτό σκοπό, δηλαδή την «την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων».

4. «Αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία»

α) Γενικές αρχές

68. Το κρίσιμο ζήτημα εν προκειμένω είναι εάν η επέμβαση είναι «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία». Οι σχετικές θεμελιώδεις αρχές προκύπτουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου και πρόσφατα συνοψίστηκαν στην απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Üner* ως έπεται:

« 54. Κατ' αρχήν το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με γενικά παραδεδεγμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα κράτη έχουν την εξουσία, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει δυνάμει των διεθνών συμβάσεων, να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στην επικράτειά τους¹³⁰. Η Σύμβαση δεν εγγυάται στους αλλοδαπούς το δι-

¹³⁰ Σχετικά το δικαστήριο παραπέμπει στην από 28.5.1985 απόφασή του επί της υπόθεσης *Abdulaziz, Cabales and Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Series A, No. 94, σελίδα 34, δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2000, σελίδα 154) και στην από 21.10.1007 απόφασή του επί της υπόθεσης *Bouljifa κατά Γαλλίας* (Receuil des Arrêts et Décisions, 1997 –VI, σελίδα 2264, δημοσιευμένη σε ελληνική

καίωμα εισόδου και διαμονής σε μια συγκεκριμένη χώρα και τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν τη δυνατότητα να απελαύνουν τους αλλοδαπούς εγκληματίες κατά την εκπλήρωση της υποχρέωσής τους για διατήρηση της δημόσιας τάξης. Όμως, η σχετική απόφασή τους, στο μέτρο που θίγει ένα από τα δικαιώματα που προστατεύει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 8, πρέπει να είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή να δικαιολογείται από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και κυρίως να είναι ανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού¹³¹.

55. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι αρχές αυτές εφαρμόζονται ανεξάρτητα από την ηλικία εισόδου του αλλοδαπού στη χώρα υποδοχής, ως ενήλικα ή ως νεαρού ατόμου ή ακόμα και από τη γέννησή του σ' αυτήν. Σχετικά παραπέμπει στην υπ' αριθμ. 1504 (2001) Σύσταση για τη Μη Απέλαση των Επί Μακρό Διαμενόντων Μεταναστών με την οποία η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης συστήνει στην Επιτροπή Υπουργών να καλέσει τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν, μεταξύ άλλων, ότι σε καμιά περίπτωση δεν θα απελαύνονται οι επί μακρό διαμενόντες μετανάστες που έχουν γεννηθεί ή μεγαλώσει στη χώρα υποδοχής. Ακόμα και εάν κάποια συμβαλλόμενα κράτη υιοθέτησαν νομοθεσία ή ρυθμίσεις που προβλέπουν ότι δεν απελαύνονται από το έδαφός τους λόγω της ποινικής τους κατάστασης οι επί μακρό διαμενόντες μετανάστες που έχουν εισέλθει στη χώρα από νεαρή ηλικία ή έχουν γεννηθεί σ' αυτήν η διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης δεν κατοχυρώνει απόλυτο δικαίωμα απαγόρευσης της απέλασης, αφού στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού προβλέπονται ρητά οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν την εξαίρεση από την προστασία των δικαιωμάτων που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου.

(...)

57. Ακόμα και εάν υπ' αυτές τις συνθήκες το άρθρο 8 της Σύμβασης δεν εγγυάται σε καμιά κατηγορία αλλοδαπών απόλυτο δικαίωμα προστασίας από την απέλαση από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, η απομάκρυνση ενός αλλοδαπού μπορεί να παραβιάζει αυτήν τη διάταξη της Σύμβασης¹³². Στην προαναφερόμενη απόφαση *Boultif κατά Ελβετίας* το Δικα-

απόδοση σε ΕΔΠΑ 2000, σελίδα 238 επ.).

¹³¹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στην από 26.9.1997 απόφασή του επί της υπόθεσης *Mehemi κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 427), στην απόφασή του επί της υπόθεσης *Boultif κατά Ελβετίας* (δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 435) και στην απόφασή του επί της υπόθεσης *Slivenko κατά Λετονίας* (δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 474).

¹³² Βλέπε για παράδειγμα τις αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των υποθέσεων *Moustaquim κατά Βελγίου* (ΕΔΠΑ 2000, σελίδα 175), *Boultif κατά Ελβετίας* (ΕΔΠΑ

στήριο έθεσε τα κριτήρια που εφαρμόζει προκειμένου να αξιολογήσει εάν το μέτρο της απέλασης είναι αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία και ανάλογο του επιδιωκόμενου σκοπού. Τα κριτήρια αυτά είναι: η φύση και η σοβαρότητα του αδικήματος που διέπραξε ο προσφεύγων, η διάρκεια της παραμονής του στη χώρα από την οποία πρόκειται να απελαθεί, ο χρόνος που παρήλθε από τη διάπραξη που συγκεκριμένου αδικήματος καθώς και η συμπεριφορά του αυτό το διάστημα, οι ιθαγένειες των ενδιαφερομένων, η οικογενειακή του κατάσταση, όπως για παράδειγμα η διάρκεια του γάμου και άλλοι παράγοντες καθοριστικοί για τη συζυγική του ζωή, εάν η σύζυγος γνώριζε για το αδίκημα όταν συνήψε το γάμο με τον προσφεύγοντα, εάν υπάρχουν παιδιά στην οικογένεια και σε καταφατική περίπτωση η ηλικία τους, η σοβαρότητα των δυσκολιών που θα αντιμετώπιζε η σύζυγος στη χώρα απέλασης του προσφεύγοντα.

58. Το Δικαστήριο αποφασίζει δύο από τα προαναφερόμενα κριτήρια: αφενός το συμφέρον και την ευημερία των παιδιών και ειδικότερα τη σοβαρότητα των δυσκολιών που θα αντιμετωπίσουν τα παιδιά του προσφεύγοντα στη χώρα απέλασης και αφετέρου την ένταση των κοινωνικών, πολιτισμικών και οικογενειακών δεσμών με τη χώρα υποδοχής και με τη χώρα προορισμού.

Για το πρώτο σημείο το Δικαστήριο σημειώνει ότι ήδη αποτυπώνεται στη σύγχρονη νομολογία του¹³³ καθώς και στη Σύσταση (2002) 4 της Επιτροπής Υπουργών για το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών που εισέρχονται στα κράτη μέλη για λόγους οικογενειακής συνένωσης¹³⁴.

Για το δεύτερο σημείο διευκρινίζει ότι παρότι ο προσφεύγων στην υπόθεση *Boultif* ήταν ήδη ενήλικας όταν εισήλθε στην Ελβετία, έχει ήδη κρίνει ότι τα «κριτήρια *Boultif*» εφαρμόζονται κατ' ανάγκη στις περιπτώσεις όπου οι προσφεύγοντες έχουν γεννηθεί στη χώρα υποδοχής ή εισήλθαν σ' αυτήν σε νεαρή ηλικία¹³⁵. Η δικαιολογητική βάση της εκτίμησης της διάρκειας της παραμονής του ενδιαφερόμενου στη χώρα υποδοχής, ως κριτηρίου που λαμβάνεται υπόψη, στηρίζεται στη σκέψη ότι όσο περισσότερο διαμένει κάποιος σε μια χώρα τόσο ισχυρότερους δεσμούς αναπτύσσει με αυτήν και τόσο αποδυναμώνονται οι δεσμοί του με τη χώρα καταγωγής. Υπό το φως των ανωτέρω εκτιμή-

2003, σελίδα 435), *Amrollahi κατά Δανίας* (ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 449), *Yilmaz κατά Γερμανίας* (ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 468).

¹³³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στην από 21.12.2001 απόφασή του επί της υπόθεσης *Şen κατά Ολλανδίας* (ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 442).

¹³⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2002, σελίδα 134.

¹³⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 31 της από 15.7.2003 απόφασή του επί της υπόθεσης *Mokrani κατά Γαλλίας* (βλέπε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 684 και ιδίως στη σελίδα 689).

σεων καθίσταται προφανές ότι το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την ειδικότερη κατάσταση των αλλοδαπών που έχουν διάγει σημαντικό μέρος, εάν όχι το σύνολο, της παιδικής τους ηλικίας στη χώρα υποδοχής, όπου ανατράφηκαν και ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση».

69. Στην υπόθεση *Üner*, όπως και στην υπόθεση *Boultif*, το Δικαστήριο υιοθέτησε κριτήρια – που προκύπτουν από την προηγούμενη νομολογία του – για να αξιολογήσει την αναγκαιότητα του μέτρου της απέλασης σε μια δημοκρατική κοινωνία και να κρίνει εάν αυτό είναι ανάλογο του επιδιωκόμενου σκοπού.

70. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, τα κριτήρια που προκύπτουν από τη νομολογία του και αποτυπώνονται στις αποφάσεις του επί των υποθέσεων *Boultif* και *Üner* έχουν στόχο να διευκολύνουν τα εθνικά δικαστήρια όταν κρίνουν υποθέσεις απέλασης αλλοδαπών. Όμως, αναπόφευκτα, το ειδικό βάρος κάθε κριτηρίου εξαρτάται από τις ειδικότερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης. Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι, σε περιπτώσεις όπως είναι η υπό κρίση, όπου η επέμβαση στα δικαιώματα που προστατεύει το άρθρο 8 εξυπηρετεί το νόμιμο σκοπό της προάσπισης της τάξης και της πρόληψης της εγκληματικότητας τα προαναφερόμενα κριτήρια πρέπει εν τέλει να συμβάλλουν στον καθορισμό της επικινδυνότητας του ενδιαφερόμενου, δηλαδή εάν είναι ικανός να προκαλέσει ταραχές ή να επιδοθεί σε εγκληματικές πράξεις.

71. Στις περιπτώσεις όπου ο απειλούμενος με απέλαση είναι νεαρό πρόσωπο που δεν έχει ακόμη δημιουργήσει δική του οικογένεια τα σχετικά κρίσιμα κριτήρια είναι τα ακόλουθα:

- Η φύση και τη σοβαρότητα του αδικήματος που διέπραξε ο προσφεύγων,
- Η διάρκεια της παραμονής του στη χώρα από την οποία πρόκειται να απελαθεί,
- Το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει από την τέλεση της αξιόποινης πράξης και η συμπεριφορά του προσφεύγοντα σε αυτήν την περίοδο,
- Η ένταση των κοινωνικών, πολιτισμικών και οικογενειακών δεσμών με τη χώρα υποδοχής και με τη χώρα προορισμού.

72. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, η ηλικία του ενδιαφερόμενου μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο κατά την εφαρμογή κάποιων εκ των προαναφερόμενων κριτηρίων. Για παράδειγμα, για την αξιολόγηση της φύσης και της σοβαρότητας του αδικήματος που διέπραξε ο προσφεύγων, πρέπει να ληφθεί υπόψη αν το τέλεσε όταν ήταν έφηβος ή όταν ενηλι-

κιώθηκε¹³⁶.

73. Επιπλέον, κατά την εξέταση της διάρκειας της παραμονής του προσφεύγοντα στη χώρα από την οποία πρόκειται να απομακρυνθεί και της έντασης των κοινωνικών, πολιτισμικών και οικογενειακών δεσμών του με τη χώρα υποδοχής είναι προφανές ότι αξιολογείται διαφορετικά η κατάσταση του αλλοδαπού ανάλογα με την ηλικία (παιδί, έφηβος, ενήλικας) που εισήλθε και άρχισε να ζει (από γέννησης) σε αυτήν. Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται σε διάφορα κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ιδίως στις Συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη Rec (2000) 15 για την «ασφάλεια των επί μακρόν διαμενόντων μεταναστών»¹³⁷ και Rec (2002) 4 «για το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών που εισέρχονται στα κράτη μέλη για λόγους οικογενειακής συνένωσης»¹³⁸.

74. Παρότι το άρθρο 8 δεν εγγυάται σε καμμία κατηγορία αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που έχουν γεννηθεί στη χώρα υποδοχής ή που έφτασαν σε μικρή ηλικία, το απόλυτο δικαίωμα να μην απελαύνονται¹³⁹, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι επιβάλλεται να λαμβάνεται υπόψη η ειδική κατάσταση των αλλοδαπών που έχουν ζήσει τα περισσότερα ή όλα τα χρόνια της παιδικής τους ηλικίας στη χώρα υποδοχής, όπου ανατράφηκαν και ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση¹⁴⁰.

75. Συνοψίζοντας, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, στην περίπτωση μακροχρόνια διαμενόντος μετανάστη που έχει ζήσει νόμιμα τα περισσότερα ή όλα τα χρόνια της παιδικής και της εφηβικής του ηλικίας στη χώρα υποδοχής θα πρέπει να συντρέχουν σοβαροί λόγοι για να δικαιολογείται η

¹³⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 44 της από 18.2.1991 απόφασής του επί της υπόθεσης *Moustaquim κατά Βελγίου* (δημοσιευμένα σε Serie A, No. 193, σ. 19, βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2000, σελίδα 175 επ.) και στη σκέψη 35 της από 22.4.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Radovanovic κατά Αυστρίας* (Προσφυγή No. 42703/98, βλέπε για την απόδοση στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 691 επ.).

¹³⁷ Σημείωση της επιμελήτριας: για τη σύσταση στην αγγλική και στη γαλλική γλώσσα βλέπε στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (http://www.coe.int/t/cm/home_en.asp).

¹³⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε σε www.unhcr.gr/Προστασία Προσφύγων/Μετανάστευση/Επιτροπή Υπουργών: Συστάσεις για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Μεταναστών.

¹³⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 57 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Üner* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 129 στη σελίδα 185 της παρούσας έκδοσης).

¹⁴⁰ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 58 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Üner* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 139).

απέλαση, ιδίως όταν ο ενδιαφερόμενος διέπραξε κατά την εφηβική του ηλικία τα εγκλήματα στα οποία στηρίζεται το μέτρο της απομάκρυνσης.

76. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, οι εθνικές αρχές διαθέτουν περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όταν εξετάζουν την ανάγκη της επέμβασης στην άσκηση του δικαιώματος που προστατεύει το άρθρο 8 σε μια δημοκρατική κοινωνία και την αναλογικότητα του σχετικού μέτρου σε σχέση με τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό¹⁴¹. Ωστόσο, σύμφωνα με πάγια νομολογία του, το Δικαστήριο οφείλει να καθορίσει εάν τα επίμαχα μέτρα της υπό κρίση υπόθεσης ελήφθησαν στο πλαίσιο της δίκαιης εξισορρόπησης των αντιμαχόμενων συμφερόντων, δηλαδή, αφενός των προστατευόμενων δυνάμει της Σύμβασης δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου και, αφετέρου, του συμφέροντος της κοινωνίας¹⁴². Αυτό το περιθώριο εκτίμησης συνάδει στον ευρωπαϊκό έλεγχο τόσο της νομοθεσίας όσο και των αποφάσεων που την εφαρμόζουν, ακόμα και στις περιπτώσεις που έχουν εκδοθεί από ανεξάρτητο δικαιοδοτικό όργανο¹⁴³. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφασίζει σε τελευταίο βαθμό εάν το μέτρο της απέλασης είναι σύμφωνο με τη διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης.

β) Εφαρμογή των ανωτέρω αρχών στην υπό κρίση υπόθεση

ι. Φύση και σοβαρότητα των αδικημάτων που διέπραξε ο κύριος Maslov

77. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων διέπραξε τα επίμαχα εγκλήματα σε διάστημα δέκα πέντε μηνών, από το Νοέμβριο του 1998 έως τον Ιανουάριο του 2000, όταν ήταν μεταξύ 14 και 15 ετών.

78. Το Σεπτέμβριο του 1999, κρίθηκε ένοχος σύστασης συμμορίας, είκοσι δύο διαρρήξεων, απόπειρας διάρρηξης, εκβιασμού, πρόκλησης σωματικής βλάβης και παράνομης χρήσης οχήματος, εγκλήματα που είχε διαπράξει και καταδικάστηκε σε φυλάκιση δέκα οκτώ μηνών, εκ των οποίων οι δέκα τρεις με αναστολή. Περαιτέρω, το Δικαστήριο Ανηλίκων

¹⁴¹ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 113 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Slivenko κατά Λετονίας* (Προσφυγή No. 48321/99, δημοσιευμένη σε CEDH 2003-X, βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 474 επ.) και στη σκέψη 28 της από 21.6.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Berrehab κατά Ολλανδίας* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 138, p. 15).

¹⁴² Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 47 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Boultif* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 131, στη σελίδα 187 της παρούσας έκδοσης).

¹⁴³ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στη σκέψη 47 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Société Colas Est κ.λπ. κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 37971/97 δημοσιευμένη σε CEDH 2002-III).

της Βιέννης διέταξε να υποβληθεί σε θεραπεία απεξάρτησης από τα ναρκωτικά.

79. Τη δεύτερη φορά, το Μάιο του 2000, το Δικαστήριο Αηλίκων της Βιέννης έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο για δέκα οκτώ διαρρήξεις και απόπειρες διάρρηξης και τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης δέκα πέντε μηνών. Περαιτέρω, αφού διαπίστωσε ότι ο κύριος Maslon αρνήθηκε να υποβληθεί σε θεραπεία απεξάρτησης, ανακάλεσε την αναστολή έκτισης της ποινής που είχε επιβληθεί σε βάρος του το Σεπτέμβριο του 1999.

80. Όπως και το Πρώτο Τμήμα που δίκασε την υπόθεση στις 22.3.2007, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου εκτιμά ότι είναι σοβαρά τα εγκλήματα που διέπραξε ο προσφεύγων και αυστηρές οι ποινές στις οποίες καταδικάστηκε, δηλαδή η συνολική περίοδος φυλάκισης δύο ετών και εννέα μηνών. Κατά την κυβέρνηση, τα εγκλήματα αυτά είναι εξίσου σοβαρά με αυτά που παραβιάζουν τη νομοθεσία περί ναρκωτικών, αφού ο προσφεύγων, ως τοξικομανής, τα διέπραξε προκειμένου να χρηματοδοτήσει την κατανάλωση ναρκωτικών ουσιών. Το Δικαστήριο διαφωνεί με αυτήν τη θέση. Όσον αφορά στη διακίνηση των ναρκωτικών, είναι αληθές ότι κατανοεί την αυστηρότητα που επιδεικνύουν οι εθνικές αρχές έναντι εκείνων που συμβάλλουν στην εξάπλωση αυτής της μάστιγας¹⁴⁴. Ωστόσο, είναι διαφορετική η προσέγγισή του όταν πρόκειται για πρόσωπα που έχουν καταδικαστεί ως χρήστες ναρκωτικών¹⁴⁵.

81. Κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου, το καθοριστικό στοιχείο στην υπό κρίση υπόθεση είναι η νεαρή ηλικία στην οποία ο προσφεύγων διέπραξε τα εγκλήματα και ο μη βίαιος χαρακτήρας τους, με εξαίρεση ένα εξ αυτών. Αυτή η πτυχή διαφοροποιεί σαφώς την παρούσα υπόθεση από τις προπαρατεθείσες *Boultif* και *Üner*, όπου το μέτρο της απέλασης στηρίχτηκε στην καταδίκη για τέλεση βίαιων εγκλημάτων – ληστείας στην πρώτη και ανθρωποκτονίας στη δεύτερη. Μετά την εξέταση της εγκληματικής συμπεριφοράς του προσφεύγοντα, για την οποία καταδικάστηκε, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα περισσότερα από τα αδικήματα αφορούσαν στη διάρρηξη μηχανημάτων αυτόματης πώλησης, οχημάτων, καταστημάτων και εστιατορίων και στην κλοπή χρημάτων και αγαθών. Το μόνο βίαιο έγκλημα για το οποίο καταδικάστηκε ο προσφεύγων ήταν ο τραυματισμός συνομήλικου του με κλωτσιές, που του προκάλεσαν μώλω-

¹⁴⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 54 της από 19.2.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Dalia κατά Γαλλίας* (δημοσιευμένη σε Recueil 1998-I, σελ. 92) και στη σκέψη 48 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Baghli κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 34374/97, δημοσιευμένη σε CEDH 1999-VIII).

¹⁴⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 34 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Ezzouhdi* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 127 στη σελίδα 184 της παρούσας έκδοσης).

πες. Χωρίς να υποτιμά τη σοβαρότητα των πράξεων αυτών και της βλάβης που προκάλεσαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι εμπίπτουν στο πεδίο της παραβατικότητας ενός ανήλικου.

82. Κατά το Δικαστήριο, σε κάθε περίπτωση που διατάσσεται το μέτρο της απαγόρευσης διαμονής σε βάρος ανηλίκου, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού. Η νομολογία του Δικαστηρίου για το άρθρο 8 της Σύμβασης αναφέρεται στην υποχρέωση αξιολόγησης του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού σε διαφορετικού είδους υποθέσεις¹⁴⁶, συμπεριλαμβανομένης της απέλασης των αλλοδαπών¹⁴⁷. Στην υπόθεση *Üner*, το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει την κατάσταση των παιδιών ως μελών της οικογένειας του απειλούμενου με απέλαση προσφεύγοντα. Σχετικά υπογράμμισε ότι, είναι στοιχείο της αξιολόγησης της αναγκαιότητας της απέλασης σε μια δημοκρατική κοινωνία το υπέρτερο συμφέρον και η ευημερία των παιδιών του προσφεύγοντα και, ειδικότερα, οι σοβαρές δυσκολίες που κινδύνευαν να αντιμετωπίσουν στη χώρα απέλασης. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η αρχή του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού εφαρμόζεται επίσης όταν ο απειλούμενος με απέλαση είναι ανήλικος ή όταν – όπως στην υπό κρίση υπόθεση – η απέλαση στηρίζεται σε αδικήματα που διέπραξε όταν ήταν ανήλικος. Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι και το κοινοτικό δίκαιο ορίζει για την ειδικότερη προστασία των ανηλίκων από την απέλαση. Επίσης, για την υποχρέωση να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού ορίζει η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

83. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι, στην περίπτωση της απέλασης ενός ανήλικου δράστη, η υποχρέωση να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού επιβάλλει τη διευκόλυνση της επανένταξής του. Σχετικά επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 40 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού η επανένταξη στην κοινωνία αποτελεί στόχο της μεταχείρισης των ανηλίκων στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης. Κατά το Δικαστήριο, η επίτευξη αυτού του στόχου είναι ανέφικτη, όταν οι οικογενειακές και οι κοινωνικές σχέσεις διαταράσσονται με την απέλαση, που πρέπει να αποτελεί την έσχατη λύση στην περίπτωση του ανήλικου δράστη. Κατά την κρίση του, οι αυστριακές αρχές δεν εξέτασαν ενδελεχώς αυτές τις πτυχές της υπόθεσης.

¹⁴⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 148 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί των υποθέσεων στον τομέα της προστασίας των παιδιών, *Scozzari και Giunta κατά Ιταλίας* που αφορούν στην προστασία των παιδιών (Προσφυγές Νο. 39221/98 και 41963/98, δημοσιευμένη σε CEDH 2000-VIII).

¹⁴⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 58 της προπαρατεθείσας απόφασης *Üner* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 129 στη σελίδα 185 της παρούσας έκδοσης).

84. Συνοψίζοντας, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ουδόλως δικαιολογεί την απέλαση η καταδίκη ενός μακροχρόνια διαμένοντος αλλοδαπού για αδικήματα, ως επί το πλείστον μη βίαια, που τέλεσε όταν ήταν ανήλικος¹⁴⁸.

85. Αντίθετα, το Δικαστήριο έχει καταστήσει σαφές ότι η απέλαση δικαιολογείται στην περίπτωση των ανηλίκων που έχουν διαπράξει βίαια εγκλήματα¹⁴⁹.

ii. Η διάρκεια της διαμονής του προσφύγοντα στην Αυστρία

86. Αφιχθείς στην Αυστρία το 1990, σε ηλικία έξι ετών, ο προσφύγων έζησε σε αυτήν τη χώρα τα περισσότερα χρόνια της παιδικής του ηλικίας και όλα τα χρόνια της εφηβείας του. Διέμεινε νόμιμα στη χώρα με τους γονείς του, τον αδερφό του και την αδερφή του και έλαβε άδεια μόνιμης εγκατάστασης το Μάρτιο του 1999.

iii. Το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει από την τέλεση της αζιόποινης πράξης και η συμπεριφορά του προσφύγοντα σε αυτήν την περίοδο

87. Όπως προαναφέρθηκε, ο προσφύγων δεν διέπραξε νέα αδικήματα μετά τον Ιανουάριο του 2000. Εξετάζοντας τη συμπεριφορά του μετά την τέλεση των εγκλημάτων για τα οποία καταδικάστηκε το Πρώτο Τμήμα του Δικαστηρίου έλαβε υπόψη το χρονικό διάστημα που παρήλθε έως την απέλασή του, το Δεκέμβριο του 2003. Απέδωσε ιδιαίτερη σημασία στην περίοδο όπου ο προσφύγων επέδειξε καλή συμπεριφορά, μετά

¹⁴⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 44 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Moustaquim* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 132 στη σελίδα 187 της παρούσας έκδοσης), όπου ο προσφύγων είχε καταδικαστεί για τα εγκλήματα της ληστείας, της διακεκριμένης κλοπής και καταστροφής οχήματος, της επίθεσης και της απειλής, που είχε διαπράξει ενόσω ήταν έφηβος και στη σκέψη 27 της από 6.2.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης *Jakirovic κατά Αυστρίας* (Προσφυγή No. 36757/97, για την απόδοση στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 463 επ.), όπου όχι μόνον διατάχθηκε (λόγω καταδίκης για ληστεία) αλλά και εκτελέστηκε η απέλαση του προσφύγοντα ενόσω ήταν ανήλικος.

¹⁴⁹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 51 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Bouchelkia* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 128 στη σελίδα 185 της παρούσας έκδοσης) όπου έκρινε ότι δεν παραβίασε το άρθρο 8 της Σύμβασης η απέλαση του προσφύγοντα που είχε καταδικαστεί για βιασμό που είχε διαπράξει στην ηλικία των δέκα επτά ετών και στις από 22.1.2007 αποφάσεις του επί των υποθέσεων *Hizir Kilic κατά Δανίας* (Προσφυγή No. 20277/05) και *Ferhat Kilic κατά Δανίας* (Προσφυγή No. 20730/05), με τις οποίες απέρριψε ως απαράδεκτους τους ισχυρισμούς των προσφενόντων για παραβίαση του άρθρου 8 λόγω της απέλασης που διέταξαν σε βάρος τους οι εθνικές αρχές μετά την καταδίκη τους για απόπειρα διάρρηξης, διακεκριμένη επίθεση και φόνο εξ αμελείας, εγκλήματα που είχαν διαπράξει στην ηλικία των δεκαέξι και δεκαεπτά ετών αντίστοιχα.

την απόλυσή του το Μάιο του 2002, σημειώνοντας ότι δεν είχε διαπράξει άλλο έγκλημα στο διάστημα των δέκα οκτώ μηνών που προηγήθηκαν της απέλασής του.

88. Κατά την κυβέρνηση, το Δικαστήριο όφειλε να μην λάβει υπόψη γεγονότα μεταγενέστερα της έκδοσης της οριστικής απόφασης απέλασης. Σχετικά υποστηρίζει ότι, το Διοικητικό Δικαστήριο απεφάνθη επί της προσφυγής του κυρίου Maslon πριν την απόλυσή του. Σε κάθε περίπτωση, τόσο το Διοικητικό Δικαστήριο όσο και το Συνταγματικό Δικαστήριο έκριναν την υπόθεσή του με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία των δευτεροβάθμιων διοικητικών αρχών, δηλαδή με βάση την από 19.7.2001 απόφαση της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας της Βιέννης.

89. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά την απόφαση *Boultif*¹⁵⁰, ένα από τα κριτήρια που οφείλει να αξιολογήσει είναι «το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει από την τέλεση της αξιόποινης πράξης και η συμπεριφορά του προσφεύγοντα σε αυτήν την περίοδο». Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο είχε λάβει υπόψη όλη τη χρονική περίοδο που παρήλθε από την τέλεση των κρίσιμων αξιόποινων πράξεων, το 1994, έως την αναχώρηση του προσφεύγοντα από την Ελβετία, το 2000: σχετικά εκτίμησε ότι η υποδειγματική συμπεριφορά του στη φυλακή και η μεταγενέστερη απασχόλησή του αποδυνάμωναν κάθε φόβο να αποτελέσει μελλοντικό κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Ωστόσο, δεν προκύπτει από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης ο ακριβής χρόνος που παρήλθε από την οριστική απόφαση που εξέδωσε το Ελβετικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο το Νοέμβριο του 1999, έως την αναχώρηση του προσφεύγοντα από την Ελβετία, «σε άγνωστη ημερομηνία του 2000»¹⁵¹. Σε μεταγενέστερη υπόθεση, όπου παρήλθε διάστημα επτά μηνών μεταξύ της απόφασης του εξέδωσε το Αυστριακό Διοικητικό Δικαστήριο το Δεκέμβριο του 1996 και της αναχώρησης του προσφεύγοντα τον Ιούλιο του 1997, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη την καλή διαγωγή που επέδειξε μετά την τελευταία του καταδίκη, τον Απρίλιο του 1994, έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας το Δεκέμβριο του 1996¹⁵².

90. Ακολουθώντας την προσέγγιση που υιοθετήθηκε με την απόφαση *Boultif*, κατ' ανάγκη επιδρά στην αξιολόγηση του κινδύνου που ενέχει η παρουσία του ενδιαφερόμενου στην κοινωνία η μακρόχρονη περίοδος

¹⁵⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 51 της απόφασης (βλέπε υποσημείωση 132 στη σελίδα 187 της παρούσας έκδοσης).

¹⁵¹ *Ibid.*, σκέψεις 19 και 22.

¹⁵² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 24 έως 26 και 45 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Yildiz* (βλέπε υποσημείωση 127 στη σελίδα 184 της παρούσας έκδοσης).

καλής διαγωγής που επιδεικνύει μεταξύ της διάπραξης του αδικήματος και της απομάκρυνσής του από τη χώρα υποδοχής.

91. Σχετικά υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου για το άρθρο 3 της Σύμβασης, στις περιπτώσεις όπου η απέλαση εκτελείται πριν αποφανθεί το Δικαστήριο επί της προσφυγής ο κίνδυνος που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος στη χώρα όπου απομακρύνθηκε πρέπει να αξιολογείται υπό το πρίσμα των συνθηκών που το συμβαλλόμενο κράτος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει κατά το χρόνο της απέλασης. Στις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων δεν έχει απελαθεί όταν το Δικαστήριο κρίνει την υπόθεσή του, η κρίσιμη περίοδος που λαμβάνεται υπόψη για την αξιολόγηση του κινδύνου που διατρέχει είναι αυτή της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου¹⁵³. Επομένως, στις υποθέσεις αυτού του είδους το Δικαστήριο δεν περιορίζεται στην ανάλυση της κατάστασης που ίσχυε για τον προσφεύγοντα κατά την ημερομηνία έκδοσης της οριστικής απόφασης που διατάσσει την απέλαση.

92. Κατά το Δικαστήριο δεν είναι πειστικό το επιχείρημα της κυβέρνησης που, επικαλούμενη τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 35 της Σύμβασης, ισχυρίζεται ότι δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη γεγονότα που επέρχονται μετά την έκδοση της οριστικής απόφασης από το αρμόδιο εθνικό όργανο. Βέβαια, σκοπός της υποχρέωσης του προσφεύγοντα να εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα είναι να διασφαλίσει στα κράτη τη δυνατότητα να επανορθώσουν τη βλάβη που προκάλεσαν οι πράξεις τους πριν κληθούν να τις αιτιολογήσουν ενώπιον ενός διεθνούς οργανισμού¹⁵⁴. Ωστόσο, στις περιπτώσεις απέλασης, ένα τέτοιο ερώτημα τίθεται μόνον όταν είναι μεγάλο το χρονικό διάστημα μεταξύ της οριστικής απόφασης που διατάσσει την απομάκρυνση και της εκτέλεσής της.

93. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, καθήκον του είναι να εκτιμήσει εάν είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση η εκτέλεση της απέλασης και όχι η οριστική απόφαση που διέταξε την απομάκρυνση του προσφεύγοντα. *Mutatis mutandis* την ίδια προσέγγιση διαφαίνεται ότι υιοθέτησε το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στην υπόθεση *Ορφανόπουλος και Oliveri*¹⁵⁵, όπου έκρινε ότι «το άρθρο 3 της Οδηγίας

¹⁵³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 133 της από 28.2.2008 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Saadi κατά Ιταλίας* (Προσφυγή No. 37201/06). Βλέπε σελίδα 87 της παρούσας έκδοσης.

¹⁵⁴ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 65 της από 16.9.1996 απόφασης του επί της υπόθεσης *Akdivar και άλλοι κατά Τουρκίας* (*Recueil* 1996-IV, σ. 1210).

¹⁵⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: Σύμφωνα με το διατακτικό της απόφασης: «3) Το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 αντίκειται σε εθνική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της νομιμότητας της

64/221 αντίκειται σε εθνική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της νομιμότητας της απέλασης υπηκόου άλλου κράτους μέλους, τα πραγματικά περιστατικά τα οποία προέκυψαν μετά την τελευταία απόφαση των αρμόδιων αρχών». Ως εκ τούτου, στις περιπτώσεις αυτές, εναπόκειται στο κράτος να οργανώσει το σύστημά του με τρόπο που επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη νέα πραγματικά δεδομένα. Τούτο δεν είναι αντίθετο με την εκτίμηση που αφορά στην ύπαρξη «οικογενειακής ζωής» κατά το χρόνο που καθίσταται οριστική η απόφαση απέλασης, ιδίως ελλείψει οιασδήποτε στοιχείου από το οποίο να προκύπτει η διακοπή της «οικογενειακής ζωής» του προσφεύγοντα κατά τον ως άνω κρίσιμο χρόνο¹⁵⁶. Αλλά ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση, ο προσφεύγων δικαιούται να επικαλεστεί την προστασία του δικαιώματός του για σεβασμό της «ιδιωτικής ζωής» κατά την έννοια του άρθρου 8¹⁵⁷.

94. Σχετικά, η κυβέρνηση επισημαίνει ότι η διαδικασία του επανελέγχου των προϋποθέσεων της απέλασης μπορεί να κινηθεί είτε αιτήσει

απελάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους, τα πραγματικά περιστατικά τα οποία προέκυψαν μετά την τελευταία απόφαση των αρμόδιων αρχών και τα οποία συνεπάγονται ενδεχομένως ότι έχει εξαλειφθεί ή περιορισθεί σημαντικά η απειλή που συνιστά για τη δημόσια τάξη η συμπεριφορά του οικείου προσώπου. Τέτοια περίπτωση συντρέχει ιδίως εφόσον παρήλθε μακρό χρονικό διάστημα μεταξύ, αφενός, της εκδόσεως της αποφάσεως περί απελάσεως του ενδιαφερομένου και, αφετέρου, της εκτιμήσεως της αποφάσεως αυτής από το αρμόδιο δικαστήριο. 4) Τα άρθρα 39 ΕΚ και 3 της οδηγίας 64/221 απαγορεύουν εθνική νομοθεσία ή πρακτική σύμφωνα με την οποία η απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόου άλλου κράτους μέλους λόγω καταδίκης σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα διατάσσεται, παρά τη συνεκτίμηση περιστάσεων οικογενειακής φύσεως, βάσει του τεκμηρίου ότι αυτός πρέπει να απελαθεί, χωρίς να λαμβάνονται δεόντως υπόψη ούτε η προσωπική του συμπεριφορά ούτε ο κίνδυνος που συνιστά για τη δημόσια τάξη. 5) Το άρθρο 39 ΕΚ και η οδηγία 64/221 δεν απαγορεύουν την απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόου άλλου κράτους μέλους λόγω καταδίκης σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα, ο οποίος, αφενός, συνιστά ενεστώσα απειλή για τη δημόσια τάξη και, αφετέρου, διέμεινε για πολλά χρόνια στο κράτος μέλος υποδοχής και μπορεί να επικαλεσθεί περιστάσεις οικογενειακής φύσεως κατά της απελάσεως, εφόσον η κατά περίπτωση εκτίμηση από τις εθνικές αρχές της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των υφιστάμενων νομίμων συμφερόντων γίνεται τηρουμένων των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου και, ιδίως, λαμβανομένης δεόντως υπόψη της τηρήσεως των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως της προστασίας της οικογενειακής ζωής.

¹⁵⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 61 της απόφασης του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (βλέπε υποσημείωση 11 στη σελίδα 213 της παρούσας έκδοσης).

¹⁵⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 63 της απόφασης του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (βλέπε υποσημείωση 11 στη σελίδα 213 της παρούσας έκδοσης).

του προσφεύγοντα είτε αυτεπάγγελτα, με πρωτοβουλία των αρμόδιων αρχών. Επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση, οι εθνικές αρχές είχαν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν εκ νέου εάν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις απομάκρυνσης του προσφεύγοντα κατά το χρόνο της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης.

95. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο αξιολογεί τη συμπεριφορά του προσφεύγοντα για το διάστημα που παρήλθε από το χρόνο που τέλεσε την τελευταία αξιόποινη πράξη, τον Ιανουάριο του 2000, μέχρι την εκτέλεση της απόφασης απέλασης, το Δεκέμβριο του 2003. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα των τριών ετών και έντεκα μηνών ο προσφεύγων ήταν κρατούμενος σε σωφρονιστικό κατάστημα από την 11.2.2000 έως την 24.5.2002 (δηλαδή για διάστημα δύο ετών και τρεισήμισι μηνών). Μετά την αποφυλάκισή του και έως την 27.11.2003, ημερομηνία που διατάχθηκε η κράτησή του με σκοπό την απέλαση, είχε διαμείνει στην Αυστρία για ενάμιση χρόνο χωρίς να διαπράξει νέα αδικήματα. Ωστόσο, σε αντίθεση με την υπόθεση Boultif δεν έχουν τεθεί υπόψη του Δικαστηρίου στοιχεία για τη συμπεριφορά του προσφεύγοντα στη φυλακή και για τη σταθεροποίηση της κατάστασής του μετά την απόλυσή του. Ως εκ τούτου, σε αντίθεση με την κρίση του Τμήματος, το Δικαστήριο εκτιμά ότι είναι λιγότερο σημαντικά σε σχέση με τα υπόλοιπα κριτήρια «τόσο το χρονικό διάστημα που παρήλθε από την τέλεση των αξιόποινων πράξεων όσο και η συμπεριφορά του προσφεύγοντα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου», λαμβανομένου ιδίως υπόψη ότι η εγκληματική του δράση συνίστατο σε μη βίαια αδικήματα που διέπραξε όταν ήταν ανήλικος.

iv. Η ένταση των κοινωνικών, πολιτισμικών και οικογενειακών δεσμών με τη χώρα υποδοχής και τη χώρα καταγωγής

96. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων έζησε στην Αυστρία όλα τα χρόνια της παιδικής και εφηβικής του ηλικίας. Ομιλεί γερμανικά και ολοκλήρωσε την υποχρεωτική εκπαίδευση στην Αυστρία, όπου ζουν όλοι οι συγγενείς του. Επομένως, η Αυστρία αποτελεί το επίκεντρο των βασικών κοινωνικών, πολιτισμικών και οικογενειακών του δεσμών.

97. Όσον αφορά στις σχέσεις του με τη χώρα καταγωγής του, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι εξέθεσε με τρόπο πειστικό ότι κατά το χρόνο της απέλασής του δεν ομιλούσε τη βουλγαρική γλώσσα, δεδομένου ότι η οικογένειά του ανήκει στην τουρκική κοινότητα της Βουλγαρίας. Δεν αμφισβητείται ότι ο προσφεύγων ούτε μιλούσε ούτε έγραφε κυριλλικά, αφού ουδέποτε είχε παρακολουθήσει μαθήματα σε σχολείο της Βουλγαρίας. Εξάλλου δεν αποδείχθηκε αλλά ούτε και προβλήθηκε η διατήρηση άλλων στενών δεσμών με τη χώρα καταγωγής του.

v. Η διάρκεια της απαγόρευσης επανεισόδου

98. Τέλος, για να αξιολογήσει εάν η επέμβαση είναι ανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τη διάρκεια της απαγόρευσης επανεισόδου του προσφεύγοντα στην Αυστρία. Αναφερόμενο στη νομολογία του Δικαστηρίου, ορθώς επισήμανε το πρώτο Τμήμα ότι ένα από τα κριτήρια που οφείλει να εξετάσει είναι η διάρκεια του μέτρου της απαγόρευσης επανεισόδου του ενδιαφερόμενου στη χώρα που διατάσσει την απέλαση¹⁵⁸.

99. Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης ενστερνίζεται την άποψη του Τμήματος σύμφωνα με την οποία στην παρούσα υπόθεση δεν είναι καθοριστικής σημασίας η περιορισμένη διάρκεια του μέτρου της απαγόρευσης επανεισόδου. Λαμβάνοντας υπόψη το νεαρό της ηλικίας του προσφεύγοντα, η δεκαετής απαγόρευση επανεισόδου αντιπροσωπεύει το χρονικό διάστημα της διαβίωσής του στην Αυστρία, ενόσω διάγει αποφασιστικής σημασίας περίοδο της ζωής του.

vi. Συμπέρασμα

100. Με βάση τις ανωτέρω σκέψεις, και, ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη το μη βίαιο χαρακτήρα όλων σχεδόν των εγκλημάτων, πλην ενός, που διέπραξε ο προσφεύγων όταν ήταν ανήλικος και την υποχρέωση του κράτους να διευκολύνει την επανένταξή στην κοινωνία, το χρονικό διάστημα που διέμεινε νόμιμα στην Αυστρία, τους οικογενειακούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς δεσμούς που διατηρεί στην Αυστρία, και την αποδεδειγμένη έλλειψη δεσμών με τη χώρα καταγωγής του, το Δικαστήριο κρίνει ότι το μέτρο της απαγόρευσης επανεισόδου, αν και περιορισμένης ισχύος, ήταν δυσανάλογο με το θεμιτό επιδιωκόμενο σκοπό, δη-

---

¹⁵⁸ Για τις περιπτώσεις, όπου το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η απεριόριστη διάρκεια της απαγόρευσης επανεισόδου αποτελούσε δυσανάλογο επέμβαση στο δικαίωμα για σεβασμό της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής βλέπε στη σκέψη 35 της απόφασης επί της υπόθεσης *Ezzouhdi* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 127, στη σελίδα 184 της παρούσας έκδοσης), τις σκέψεις 48 και 49 της από 17.4.2003 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Yilmaz κατά Γερμανίας* (Προσφυγή No. 52853/99, βλέπε σε ελληνική απόδοση ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 468 επ.) και στη σκέψη 37 της απόφασης επί της υπόθεσης *Radovanovic* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 136 στη σελίδα 190 της παρούσας έκδοσης). Για τις περιπτώσεις, όπου το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η περιορισμένη διάρκεια της απαγόρευσης επανεισόδου αποτελούσε εύλογη επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής βλέπε στη σκέψη 37 της απόφασης επί της υπόθεσης *Benhebbba κατά Γαλλίας* (βλέπε μεταξύ άλλων σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδες 677 επ.), στην από 13.1.2000 απόφαση επί της υπόθεσης *Janckon κατά Γερμανίας* (Δεκέμβριος, Προσφυγή No. 35112 / 92) και στη σκέψη 65 της απόφασης επί της υπόθεσης *Üner* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 129 στη σελίδα 185 της παρούσας έκδοσης).

λαδή «την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη των ποινικών παραβάσεων». Επομένως, το υπό κρίση μέτρο δεν ήταν «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Με δέκα έξη ψήφους υπέρ έναντι μιας κατά το Δικαστήριο έκρινε ότι η Αυστρία παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Μειοψηφούσα άποψη της Δικαστού Elisabeth Steiner: Με λύπη μου και παρόλες τις αλλαγές του σκεπτικού της απόφασης όσον αφορά στην αναγκαιότητα του μέτρου της απομάκρυνσης του προσφεύγοντα από τη χώρα υποδοχής, αδυνατώ να συμφωνήσω με την πλειοψηφία του Δικαστηρίου.

Διαφωνώ για τους εξής λόγους: κατά βάση για όσους ανέφερα και ανέπτυξα στη μειοψηφούσα άποψη που διατύπωσα στην απόφαση του Τμήματος¹⁵⁹, στην οποία παραπέμπω με μια επιφύλαξη.

Στην υπό κρίση υπόθεση το βασικό πρόβλημα συνίσταται στην εκτίμηση των πτυχών που εκτιμώνται υπέρ ή σε βάρος του προσφεύγοντα. Βεβαίως και συμφωνώ με το γενικότερο ερμηνευτικό πλαίσιο της απόφασης. Διαφωνώ μόνον όσον αφορά στην εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

Η διάρκεια της απαγόρευσης επανεισόδου για την οποία παραπονείται ο κύριος Maslon είναι δεκαετής. Κατά την πλειοψηφία του Δικαστηρίου υπερέχει το συμφέρον του προσφεύγοντα, που τέλεσε τις αξιόποινες πράξεις όταν ήταν ανήλικος, του συμφέροντος της αυστριακής κοινωνίας να απομακρύνει τους αλλοδαπούς που εκδηλώνουν εγκληματική συμπεριφορά. Κατά την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να συνεκτιμώνται και άλλα στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας του προσφεύγοντα να αιτηθεί, μετά την πάροδο ορισμένου χρόνου, την επανεξέταση της υπόθεσής του από τις αρμόδιες αρχές. Σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να προβάλλει ότι δεν διέπραξε νέα αδικήματα στη χώρα όπου απομακρύνθηκε. Μπορεί επίσης να επικαλεστεί ότι η Βουλγαρία, το κράτος του οποίου είναι πολίτης, είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτά τα δύο στοιχεία παρέχουν στον προσφεύγοντα επιχειρήματα που αδυνατούσε να προβάλλει σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας. Όσον αφορά στο κριτήριο της αναλογικότητας, που πρέπει να εκτιμάται παράλληλα με το περιθώριο της διακριτικής ευχέρειας των κρατών σε έναν τομέα όπου η κοινή γνώμη αναμένει αποφάσεις που διαφυλάσσουν τόσο τα ατομικά δικαιώματα όσο και τα θεμιτά δικαιώματα της κοινωνίας

¹⁵⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε στη σελίδα 183 της παρούσας έκδοσης (υποσημείωση 126).

ας, οι προαναφερόμενες σκέψεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Η μειοψηφούσα άποψη της δικαστού E. Steiner κατά την εκδίκαση της υπόθεσης ενώπιον του Πρώτου Τμήματος του Δικαστηρίου: Δεν συμφωνώ με τη διαπίστωση της πλειοψηφίας, που έκρινε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 της Σύμβασης, για τους εξής λόγους:

1. Ο προσφεύγων εισήλθε στην Αυστρία στην ηλικία των έξι ετών και όταν κατέστη οριστική η απόφαση απέλασης είχε ήδη ζήσει σε αυτήν τη χώρα με τους γονείς και τα αδέρφια του για δώδεκα χρόνια. Ομιλεί γερμανικά και έχει ολοκληρώσει τη σχολική του εκπαίδευση στην Αυστρία.

2. Ως προς τη φύση και τη σοβαρότητα των αδικημάτων, σημειώνω ότι το Σεπτέμβριο του 1999 ο προσφεύγων κρίθηκε ένοχος για μια σειρά ληστειών που τέλεσε ως μέλος συμμορίας, για απαγορευμένη χρήση οχήματος, για εκβιασμό και για σωματική επίθεση. Το Δικαστήριο Ανηλίκων της Βιέννης τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης δέκα οκτώ μηνών (εκ των οποίων οι δέκα τρεις με αναστολή) και στην παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης από τα ναρκωτικά. Σε μικρό χρονικό διάστημα, δηλαδή το Μάιο του 2000, καταδικάστηκε για δεύτερη φορά σε ποινή φυλάκισης δέκα πέντε μηνών για διαρρήξεις που διέπραξε ως μέλος συμμορίας. Παράλληλα, ανακλήθηκε η 13μηνη αναστολή φυλάκισης, που είχε διατάξει το Δικαστήριο Ανηλίκων της Βιέννης το Σεπτέμβριο του 1999, επειδή δεν είχε συμμορφωθεί με την επιταγή του να παρακολουθήσει θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης από τα ναρκωτικά.

3. Τα προαναφερόμενα εγκλήματα που διέπραξε ο προσφεύγων όντας ανήλικος δεν μπορεί να χαρακτηριστούν πταίσματα. Η σοβαρότητά τους αποδεικνύεται από τον αριθμό των αξιόποινων πράξεων, τη μακροχρόνια περίοδο στην οποία τελέστηκαν (Νοέμβριο του 1998 έως Ιανουάριο του 2000), το γεγονός ότι δύο εξ αυτών, δηλαδή ο εκβιασμός και η επίθεση, εμπεριείχαν απειλή ή χρήση βίας, και ειδικότερα από την ταχεία υποτροπή του μετά την πρώτη καταδίκη. Τη θέση αυτή ενισχύουν οι αυστηρές ποινές στις οποίες καταδικάστηκε. Εν ολίγοις, ο προσφεύγων καταδικάστηκε να εκτίσει ποινή φυλάκισης δύο ετών και εννέα μηνών.

4. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι διέπραξε τα επίδικα αδικήματα σε νεαρή ηλικία και ότι μεγαλώνοντας δεν παραβίασε εκ νέου την ποινική νομοθεσία. Σχετικά σημειώνεται ότι τέλεσε τα εγκλήματα μέχρι τον Ιανουάριο του 2000. Είναι αλήθεια ότι κανένα έγκλημα δεν διέπραξε τα τρία χρόνια και έντεκα μήνες που παρήλθαν πριν απελαθεί στη Βουλγαρία, το Δεκέμβριο του 2003. Ωστόσο, τους περισσότερους μήνες αυτής της περιόδου, δηλαδή από το Φεβρουάριο του 2000 έως το Μάιο του

2002, ο προσφεύγων εξέτιε την ποινή φυλάκισης. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι δεν απολύθηκε υπό όρον. Επομένως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι αποδυνάμωσε τον κίνδυνο, που συνιστά για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, η συμπεριφορά του την περίοδο που μεσολάβησε μεταξύ της τέλεσης των αξιόποινων πράξεων και της υιοθέτησης του επίδικου μέτρου¹⁶⁰.

5. Αναφορικά με τους κοινωνικούς, πολιτισμικούς και οικογενειακούς δεσμούς του προσφεύγοντα με την Αυστρία, οι αρχές επεσήμαναν ότι δεν είχε ενταχθεί στην κοινωνία, ότι είχε διαφύγει από τη σφαίρα επιρροής του οικογενειακού του περιβάλλοντος, ότι είχε εγκαταλείψει το σχολείο και ότι δεν παρακολούθησε το θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης από τα ναρκωτικά που διέταξε το Δικαστήριο Ανηλίκων της Βιέννης.

6. Όσον αφορά στις σχέσεις του με τη Βουλγαρία, η κυβέρνηση, σε αντίθεση με τον προσφεύγοντα, υποστηρίζει ότι αυτός ομιλεί τη βουλγαρική γλώσσα. Σχετικά σημειώνεται ότι ο προσφεύγων είχε ζήσει στη Βουλγαρία τα πρώτα έξι χρόνια της ζωής του. Επομένως, αναξιόπιστα ισχυρίζεται ότι δεν έχει τουλάχιστον τις βασικές γνώσεις της βουλγαρικής γλώσσας. Ωστόσο, αξιόπιστα προβάλλει ότι δεν διαβάζει ούτε γράφει κυριλλικά, αφού ουδέποτε παρακολούθησε μαθήματα σε βουλγαρικό σχολείο. Επίσης, διαφαίνεται ότι δεν ζουν στη Βουλγαρία στενοί συγγενείς του και ότι δεν έχει διατηρήσει άλλες επαφές στη χώρα καταγωγής του, όπου ταξίδεψε μόνο δύο φορές για διακοπές.

7. Τέλος, όσον αφορά στην αναλογικότητα του επιβληθέντος μέτρου υπογραμμίζεται ότι οι αρχές διέταξαν περιορισμένης ισχύος απαγόρευση επανεισόδου. Στο πλαίσιο αυτό, υπογραμμίζεται ότι, σε ορισμένες υποθέσεις το Δικαστήριο έκρινε δυσανάλογο¹⁶¹ του επιδιωκόμενου σκοπού το αορίστου ισχύος μέτρο της απαγόρευσης επανεισόδου, ενώ σε άλλες το έκρινε ανάλογο¹⁶² αν και περιορισμένης ισχύος.

8. Ενόψει των ανωτέρω σκέψεων και ιδίως της σοβαρότητας και του αριθμού των αξιόποινων πράξεων που τέλεσε ο προσφεύγων καθώς και της ανυπαρξίας κοινωνικών δεσμών με την Αυστρία εκτιμά ότι το μέτρο της δεκαετούς απαγόρευσης επανεισόδου εξισορροπεί προσηκόντως τα συμφέροντα που διακυβεύονται εν προκειμένω. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι, παρότι το επίδικο μέτρο επιβλήθηκε όταν ο προσφεύγων ήταν ανήλικος οι αρχές εκτέλεσαν την απόφαση απέλασης μετά την ενη-

¹⁶⁰ A contrario, βλέπε σκέψη 51 της απόφασης επί της υπόθεσης *Boultif* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 131 στη σελίδα 187 της παρούσας έκδοσης).

¹⁶¹ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 158 στη σελίδα 199 της παρούσας έκδοσης.

¹⁶² Ibid.

λικιώσή του¹⁶³. Δεν αμφισβητείται ότι, στην υπό κρίση υπόθεση ήταν επώδυνη για τον προσφεύγοντα η εκτέλεση της απέλασης. Όμως, απομακρύνθηκε στη χώρα καταγωγής του όταν ήταν ενήλικας και επιπλέον, λόγω της περιορισμένης ισχύος του μέτρου της απαγόρευσης επανεισόδου στην Αυστρία, δεν είναι ανέφικτη η επιστροφή του στη χώρα από την οποία απομακρύνθηκε. Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι το επίδικο μέτρο ήταν ανάλογο του επιδιωκόμενου σκοπού.

9. Κατά συνέπεια, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8.

---

¹⁶³ Η δικαστής παραπέμπει *a contrario* στη σκέψη 29 της από 6.2.2003 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Jakupovic κατά Αυστρίας* (Προσφυγή Νο. 36757/97, βλέπε σε ελληνική απόδοση ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 463 επ.) όπου δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στη νεαρή ηλικία (16 ετών) του προσφεύγοντα κατά το χρόνο της εκτέλεσης της απέλασης.

II
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ¹

0704

Υπόθεση 50/06²

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου των Κάτω Χωρών

Δικαστές: A. Rosas (εισηγητής), πρόεδρος τμήματος, J. Klučka, J. N. Cunha Rodrigues, P. Lindh και A. Arabadjiev.

Γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

Ολλανδική γενική νομοθετική ρύθμιση περί αλλοδαπών, εφαρμοζόμενη επί των υπηκόων των κρατών μελών της ΕΕ, που επιτρέπει τη συστηματική και αυτόματη σύνδεση της ποινικής καταδίκης με το μέτρο της απομάκρυνσης από την επικράτεια του κράτους μέλους στις περιπτώσεις που ο κοινοτικός πολίτης δεν απολαμβάνει το δικαίωμα νόμιμης διαμονής στη χώρα βάσει των κοινοτικών διατάξεων – Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ προβλέπει ότι η αναγνώριση του δικαιώματος διαμονής των υπηκόων των κρατών μελών χωρεί υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και των προϋποθέσεων που προβλέπει η Συνθήκη και οι θεσπιζόμενες για την εφαρμογή της διατάξεις – Δυνατότητα των κρατών μελών να απελαύνουν υπηκόους των άλλων κρατών μελών από το έδαφός τους για λόγους δημόσιας τάξης ή ασφάλειας τηρώντας τις προβλεπόμενες από την Οδηγία 64/221/ΕΟΚ και τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις – Δεν συνάδει προς το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις της Οδηγίας 64/221 εφαρμόζονται αποκλειστικά όταν πρόκειται για τους πολίτες της Ένωσης που διαμένουν νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής – Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου η εξαίρεση της δημόσιας τάξης συνιστά παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, που πρέπει να ερμηνεύεται στενώς και το περιεχόμενό της δεν μπορεί να καθορίζεται μονομερώς από τα κράτη μέλη

---

¹ Για το ευρετήριο των αποφάσεων βλέπε σελίδα 621 της παρούσας έκδοσης.

² Εκδικάστηκε από το τρίτο τμήμα του Δικαστηρίου και η απόφαση απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 7.6.2007.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 18 παρ. 1 και 234 της Συνθήκης ΕΟΚ

Ν. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρα 1, 2, 3, 8 και 9 της Οδηγίας 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημόσιας τάξεως, δημόσιας ασφαλείας ή δημόσιας υγείας

Ελληνική Ειδική Έκδοση ΕΕ 05/001, σελίδα 16

Π.Δ. 525/1983 «Είσοδος και διαμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπ' αριθ. 62/221 της 25.2.1964, 73/148 της 21.5.1973, 75/34 της 17.12.1974 και 75/35 της 17.12.1974», ΦΕΚ 203, τ. Α'

Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ενώσεως και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ»

Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ L 158, σελίδα 77 και διορθωτικό Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ L 229, σελίδα 35

Π.Δ. 106/2007 «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους» (ΦΕΚ 135, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Πολλοί πολίτες κρατών μελών της ΕΕ, που καταδικάστηκαν στις Κάτω Χώρες σε ποινές φυλάκισης, κατέθεσαν στην Επιτροπή καταγγελίες επ' αφορμή μέτρων που έλαβαν σε βάρος τους οι ολλανδικές αρχές, κηρύσσοντάς τους ανεπιθύμητους για λόγους δημόσιας τάξης. Μετά την εξέταση αυτών των καταγγελιών, η Επιτροπή κατέληξε ότι η ολλανδική γενική νομοθετική ρύθμιση περί αλλοδαπών, εφαρμοζόμενη επί των υπηκόων άλλων κρατών μελών, δεν είναι, όσον αφορά πολίτες κρατών μελών της ΕΕ, σύμφωνη με την Οδηγία 64/221, στο βαθμό κατά τον οποίο επιτρέπεται η συστηματική και αυτόματη σύνδεση μεταξύ της ποινικής καταδίκης και του μέτρου απομακρύνσεως από την επικράτεια. Κατόπιν αυτού, στις 19.12.2002 η Επιτροπή απήρθησε στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών έγγραφο οχλήσεως καλώντας το να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.

Με την από 6.3.2003 απάντησή της, η Ολλανδική Κυβέρνηση αμφισβητεί την αιτίαση της Επιτροπής. Οι πολίτες κρατών μελών της ΕΕ που δεν απολαμβάνουν δικαίωματος διαμονής δυνάμει των κοινοτικών διατάξεων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 64/221. Σε παρόμοια περίπτωση, υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών διατάξεων. Τούτο συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση υπηκόων άλλων κρατών μελών που δεν αποδεικνύουν την ιθαγένειά τους με διαβατήριο ή ταυτότητα εν ισχύ. Το ίδιο ισχύει για τους υπηκόους άλλων κρατών μελών που έκαναν χρήση της κοινωνικής πρόνοιας στις Κάτω Χώρες, όπως συμβαίνει με τους καταγγέλλοντες, εφόσον το συγκεκριμένο γεγονός συνεπάγεται αυτομάτως την απώλεια του δικαιώματος διαμονής.

Επιπλέον, η Ολλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, οι εθνικές αρχές δεν υπέχουν την υποχρέωση να απομακρύνουν τους καταδικασθέντες από ποινικό δικαστήριο αλλοδαπούς, αλλά ότι διαθέτουν διακριτική ευχέρεια που τους παρέχει τη δυνατότητα στάθμισης των εμπλεκόμενων διαφόρων συμφερόντων. Πριν την έκδοση της απόφασης απέλασης εξετάζεται η οικογενειακή κατάσταση του ενδιαφερομένου.

Επειδή η ανωτέρω απάντηση δεν την έπεισε, η Επιτροπή απήρθη στις 9.7.2004 αιτιολογημένη γνώμη στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών επαναλαμβάνοντας την αιτίαση που περιελάμβανε το έγγραφο οχλήσεως και καλώντας το να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με την ανωτέρω αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίησή της.

Επειδή η Ολλανδική Κυβέρνηση απάντησε στις 24.9.2004 επί της αιτιολογημένης αυτής γνώμης εμμένοντας κατά τα ουσιώδη στην προγενέστερη θέση της, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την παρούσα προσφυγή.

Με την προσφυγή αυτή η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την Οδηγία 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημόσιας τάξεως, δημόσιας ασφαλείας ή δημόσιας υγείας, μη εφαρμόζοντάς την στους πολίτες της Ένωσης αλλά εφαρμόζοντας επ' αυτών γενική νομοθεσία περί αλλοδαπών που καθιστά εφικτή τη συστηματική και αυτόματη σύνδεση μεταξύ της ποινικής κατάδικης και του μέτρου απομακρύνσεως.

Τα επιχειρήματα των διαδίκων ενώπιον του Δικαστηρίου: Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών προβάλλει ένσταση απαραδέκτου της προσφυγής, επικαλούμενο διεύρυνση του αντικειμένου της.

Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι με το έγγραφο οχλήσεως της 19.12.2002 και την αιτιολογημένη γνώμη της 9.7.2004, η Επιτροπή της προσάπτει αποκλειστικά ότι εφαρμόζει επί των πολιτών της Ένωσης όχι τις διατάξεις της Οδηγίας 64/221, αλλά γενική νομοθετική ρύθμιση περί αλλοδαπών, η οποία παρέχει τη δυνατότητα της συστηματικής και αυτόματης συνδέσεως μεταξύ της ποινικής καταδίκης και του μέτρου της απομάκρυνσης. Αντιθέτως, με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή υποστηρίζει εν γένει ότι η εν λόγω νομοθεσία δεν συνάδει προς το κοινοτικό δίκαιο, λόγω του ότι δεν διακρίνει μεταξύ, αφενός, των αλλοδαπών εν γένει και, αφετέρου, των υπηκόων των λοιπών κρατών μελών. Επιπλέον, προσάπτει στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών ότι δεν μετέφερε ορθώς στην εθνική έννομη τάξη την Οδηγία 64/221.

Απαντώντας επί της ένστασης της Ολλανδικής Κυβέρνησης, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η προσφυγή της αφορά αποκλειστικά στη συστηματική και αυτόματη σύνδεση μεταξύ της ποινικής καταδίκης και του μέτρου της απομάκρυνσης από την επικράτεια των πολιτών της Ένωσης.

Περαιτέρω, όσον αφορά στην ουσία της υπό κρίση προσφυγής, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι κάθε πολίτης της Ένωσης πρέπει να έχει τη δυνατότητα να απολαμβάνει τις ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις που προβλέπει η Οδηγία 64/221, ανεξάρτητα από την κατάσταση του όσον αφορά στο δικαίωμα διαμονής. Δυνάμει του άρθρου 3 της εν λόγω Οδηγίας, η απέλαση ενός τέτοιου πολίτη για λόγους δημόσιας τάξεως πρέπει να θεμελιώνεται στην προσωπική συμπεριφορά του και δεν μπορεί να αιτιολογείται αποκλειστικά και μόνον από την ύπαρξη ποινικών καταδικών. Κατά πάγια νομολογία τα κράτη μέλη μπορούν να απελαύνουν υπηκόους άλλων κρατών μελών για τέτοιους λόγους μόνον όταν ο ενδιαφερόμενος αποτελεί ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή που θίγει θεμελιώδες συμφέρον της εν λόγω κοινωνίας.

Κατά την Επιτροπή, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την Οδηγία 64/221, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η ολλανδική γενική νομοθετική ρύθμιση περί αλλοδαπών δεν εμπεριέχει αυτοματισμό σε θέματα απέλασης και στη συγκυρία αυτή σταθμίζονται τα εμπλεκόμενα διάφορα συμφέροντα. Δεν αποκλείεται οι εθνικές αρχές να στηρίζονται στο τεκμήριο ότι, πρέπει να απελαύνονται οι καταδικασθέντες από ποινικό δικαστήριο αλλοδαποί, εκτός και αν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις περί του αντιθέτου.

Ενώπιον του Δικαστηρίου, η Ολλανδική Κυβέρνηση διευκρινίζει, ότι επανεκτίμησε τη στάση της υπό το φως της μεταγενέστερης νομολογίας του. Αναγνωρίζει ότι κάθε πολίτης της Ένωσης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 64/221 και πρέπει να δύναται να απολαύει των προβλεπομένων από αυτήν ουσιαστικών και δικονομικών εγγυήσεων.

Σχετικά υποστηρίζει ότι η εθνική κανονιστική ρύθμιση θα έπρεπε να καταστεί σύμφωνη προς το κοινοτικό δίκαιο στο πλαίσιο της μεταφοράς, στην εθνική έννομη τάξη, της Οδηγίας 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ενώσεως και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ..

Νόμο Βάσιμο: **A)** Το καθεστώς του πολίτη της Ένωσης αποτελεί το θεμελιώδες καθεστώς των υπηκόων των κρατών μελών. Δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ, κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. Υπήκοος κράτους μέλους που δεν απολαμβάνει στο κράτος μέλος υποδοχής του δικαιώματος διαμονής δυνάμει άλλων διατάξεων της Συνθήκης ή διατάξεων που έχουν θεσπισθεί για την εφαρμογή της δύναται, υπό την ιδιότητά του απλώς και μόνον ως πολίτη της Ένωσης, να απολαύει εντός αυτού δικαιώματος διαμονής κατ' ευθεία εφαρμογή του εν λόγω άρθρου. **B)** Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν όλα τα μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζουν ότι κάθε πολίτης άλλου κράτους μέλους κατά του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση απομάκρυνσης απολαμβάνει τις εγγυήσεις που κατοχυρώνουν υπέρ αυτού οι διατάξεις της Οδηγίας 64/221/ΕΟΚ. Ο αποκλεισμός των πολιτών της Ένωσης που δεν διαμένουν νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής από τις σχετικές ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις θα τις καθιστούσε άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας. **Γ)** Αντίκεινται στο κοινοτικό δίκαιο οι εθνικές διατάξεις που ορίζουν για την απέλαση των υπηκόων άλλων κρατών μελών που έχουν καταδικαστεί σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα.

Σκεπτικό: **A) Επί του παραδεκτού:** 25. Ο ισχυρισμός της Επιτροπής σύμφωνα με τον οποίο η προσφυγή της αφορά αποκλειστικά στη συστηματική και αυτόματη σύνδεση της ποινικής καταδίκης με το μέτρο της απομάκρυνσης των πολιτών της Ένωσης από την επικράτεια των κρατών επιβεβαιώνεται από τη διατύπωση των αιτημάτων του εισαγωγικού δικογράφου με τα οποία η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι, μη εφαρμόζοντας ως προς τους πολίτες της Ενώσεως την Οδηγία 64/221, αλλά εφαρμόζοντας επ' αυτών γενική νομοθεσία περί αλλοδαπών που καθιστά εφικτή τη συστηματική και αυτόματη σύνδεση της ποινικής καταδίκης με το μέτρο της απομακρύνσεως, το Βασίλειο των

Κάτω Χωρών παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την ως άνω Οδηγία

26. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν μπορεί να προσάπτει στην Επιτροπή ότι διεύρυνε το αντικείμενο της προσφυγής, όπως αυτό προσδιορίστηκε με τη διαδικασία που προηγήθηκε της άσκησης της.

27. Το Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτη την ένσταση της ολλανδικής κυβέρνησης.

Β) Επί της παραβίασης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Οδηγία 64/221: 28. Η Επιτροπή προσάπτει στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την Οδηγία 64/221 επειδή εφαρμόζει επί των πολιτών της Ένωσης όχι τις διατάξεις της ως άνω Οδηγίας, αλλά γενική κανονιστική ρύθμιση περί αλλοδαπών που καθιστά εφικτή τη συστηματική και αυτόματη σύνδεση μεταξύ της ποινικής καταδίκης και του μέτρου της απομάκρυνσης....

31. Ενόψει των ισχυρισμών που προέβαλε η Επιτροπή ενώπιον του Δικαστηρίου πρέπει να εξεταστεί, αφενός, αν οι πολίτες της Ένωσης μπορούν να απολαμβάνουν τις προβλεπόμενες από την Οδηγία 64/221 εγγυήσεις ανεξάρτητα από το καθεστώς τους ως διαμενόντων και, αφετέρου, το ζήτημα της υποτιθέμενης συστηματικής και αυτόματης σύνδεσης μεταξύ της ποινικής καταδίκης και του μέτρου της απομάκρυνσης που ορίζει η επίδικη εθνική νομοθεσία, που άρχισε να ισχύει τον Απρίλιο του 2001.

32. Προέχει να υπομνησθεί, καταρχάς, ότι το καθεστώς του πολίτη της Ένωσης τείνει να αποτελέσει το θεμελιώδες καθεστώς των υπηκόων των κρατών μελών³. Δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ, κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. Υπήκοος κράτους μέλους που δεν απολαμβάνει στο κράτος μέλος υποδοχής του δικαιώματος διαμονής δυνάμει άλλων διατάξεων της Συνθήκης ή διατάξεων που έχουν θεσπισθεί για την εφαρμογή της δύναται, υπό την ιδιότητά του απλώς και μόνον ως πολίτη της Ένωσης, να απολαύει εντός αυτού δικαιώματος διαμονής κατ' ευθεία εφαρμογή του εν λόγω άρθρου⁴.

³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 30 και 31 της από 20.9.2001 απόφασή του επί της υπόθεσης *Grzelczyk* (C-184/99), Συλλογή 2001, σελίδα I-6193 καθώς και στη σκέψη 31 της από 15.3.2005 απόφασή του επί της υπόθεσης *Bidar* (C-209/03), Συλλογή 2005, σελίδα I-2119.

⁴ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 84 της από 17.9.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Baumbast και R* (C-413/99), Συλλογή 2002, σελίδα I-7091 και στη σκέψη 31 της από 7.9.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Trojani* (C-456/02), Συλλογή 2004, σελίδα I-7573.

33. Πάντως, το εν λόγω δικαίωμα δεν είναι ανεπιφύλακτο. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ προβλέπει ότι η αναγνώριση του χωρεί υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και των προϋποθέσεων που προβλέπει η Συνθήκη και οι θεσπιζόμενες για την εφαρμογή της διατάξεις⁵.

34. Μεταξύ των προβλεπομένων ή επιτρεπομένων από το κοινοτικό δίκαιο περιορισμών και προϋποθέσεων, η Οδηγία 64/221 επιτρέπει στα κράτη μέλη να απελαύνουν υπηκόους των άλλων κρατών μελών από το έδαφός τους για λόγους δημόσιας τάξης ή ασφάλειας τηρώντας τις προβλεπόμενες από την προαναφερόμενη Οδηγία και τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις⁶.

35. Όπως προκύπτει από τη νομολογία, οι προβλεπόμενες από την Οδηγία 64/221 εγγυήσεις απαιτούν ευρεία ερμηνεία ως προς το προσωπικό πεδίο εφαρμογής τους⁷. Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν όλα τα μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζουν ότι κάθε πολίτης άλλου κράτους μέλους κατά του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση απομάκρυνσης απολαμβάνει τις εγγυήσεις που κατοχυρώνουν υπέρ αυτού οι διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας⁸. Ο αποκλεισμός των πολιτών της Ένωσης που δεν διαμένουν νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής από τις εν λόγω ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις θα τις καθιστούσε άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας.

36. Την ερμηνεία αυτή υποστηρίζει η απόφαση MRAX⁹, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήκοος τρίτου κράτους, που είναι μέλος της οικογενείας κοινοτικού υπηκόου, αλλά δεν πληροί τις προϋποθέσεις νόμιμης διαμονής, πρέπει να δύναται να επικαλείται τις προβλεπόμενες από την Οδηγία 64/221 δικονομικές εγγυήσεις.

37. Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι δεν συνάδει προς το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις της Οδηγίας 64/221

⁵ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 31 και 32 της προαναφερόμενης απόφασης *Trojani* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4) και στη σκέψη 36 της από 18.7.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *De Cuyper* (C-406/04), Συλλογή 2006, σελίδα I-6947.

⁶ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 61 και 62 της από 25.7.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *MRAX* (C-459/99) Συλλογή 2002, σελίδα I-6591 καθώς και στις σκέψεις 43 και 44 της από 31.1.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (C-503/03), Συλλογή 2006, σελίδα I-1097.

⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 101 της προαναφερόμενης απόφασής του *MRAX* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6).

⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 49 της από 2.6.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Dörr και Ünal* (C-136/03), Συλλογή 2005, σελίδα I-4759.

⁹ Για την απόφαση βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6.

εφαρμόζονται αποκλειστικά όταν πρόκειται για τους πολίτες της Ένωσης που διαμένουν νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής.

38. Ακολούθως, όσον αφορά στη συστηματική και αυτόματη σύνδεση κατά την ολλανδική γενική νομοθετική ρύθμιση περί αλλοδαπών μεταξύ, αφενός, της ποινικής καταδίκης και, αφετέρου, του μέτρου της απομάκρυνσης από την επικράτεια, όσον αφορά στους πολίτες της Ενώσεως, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, δυνάμει της εθνικής περί αλλοδαπών νομοθεσίας αλλοδαπός, δηλαδή οποιοδήποτε πρόσωπο δεν έχει την ολλανδική ιθαγένεια, μπορεί να κηρυχθεί ανεπιθύμητο από τις αρμόδιες ολλανδικές αρχές, ιδίως αν έχει καταδικαστεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση λόγω παραβάσεων που επισύρουν ποινή φυλάκισης τριών ή περισσότερων ετών.

39. Παρότι αληθεύει, σύμφωνα με την επίδικη νομοθεσία, όπως ερμηνεύεται από τη σχετική εγκύκλιο περί αλλοδαπών, ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι προβλεπόμενες από την εθνική περί αλλοδαπών νομοθεσία εγγυήσεις, γεγονός παραμένει ότι, όταν πρόκειται για τους υπηκόους της Ένωσης καθώς και για τα μέλη των οικογενειών τους, ο ανωτέρω κανόνας εφαρμόζεται αφορά μόνο στα πρόσωπα που διαμένουν νομίμως στις Κάτω Χώρες.

40. Επειδή η Οδηγία 64/221 εφαρμόζεται και επί των πολιτών της Ένωσης που δεν διαμένουν νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής, το πρόσωπο αυτό δεν μπορεί να απελαθεί, για λόγους δημόσιας τάξης ή ασφάλειας, παρά μόνον εντός των αυστηρών ορίων που προβλέπει η Οδηγία.

41. Κατά τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας 64/221, τα λαμβανόμενα για λόγους δημόσιας τάξης ή ασφάλειας μέτρα πρέπει να βασίζονται αποκλειστικά στη συμπεριφορά του ατόμου που αφορούν. Η διάταξη της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου διευκρινίζει ότι προηγούμενες καταδίκες δεν μπορούν αυτομάτως να δικαιολογήσουν τα μέτρα αυτά. Η ύπαρξη ποινικής καταδίκης δεν μπορεί συνεπώς να γίνει δεκτή παρά μόνο στο μέτρο κατά το οποίο από τις περιστάσεις που οδήγησαν στη σχετική καταδίκη προκύπτει η ύπαρξη ατομικής συμπεριφοράς που συνιστά ενεστώσα απειλή για τη δημόσια τάξη¹⁰.

¹⁰ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 28 της από 27.10.1977 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bouchereau* (30/77), Συλλογή 1977, σελίδα 617, στη σκέψη 24 της από 19.1.1999 απόφασής του επί της υπόθεσης *Calfa* (C-348/96), Συλλογή 1999, σελίδα I-11, στη σκέψη 44 της προαναφερόμενης απόφασης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6), και στη σκέψη 33 της από 27.4.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (C-441/02), Συλλογή 2006, σελίδα I-3449.

42. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου η εξαίρεση της δημόσιας τάξης συνιστά παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται στενώς και το περιεχόμενο της δεν μπορεί να καθορίζεται μονομερώς από τα κράτη μέλη¹¹.

43. Κατά πάγια νομολογία, η επίκληση εκ μέρους της εθνικής αρχής της έννοιας της δημόσιας τάξης προϋποθέτει, εν πάση περιπτώσει, την ύπαρξη, εκτός της κοινωνικής αναταραχής που συνιστά κάθε παράβαση του νόμου, πραγματικής και αρκούντως σοβαρής απειλής, που θίγει θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας¹².

44. Κατά το Δικαστήριο, αντίκεινται στο κοινοτικό δίκαιο οι εθνικές διατάξεις δυνάμει των οποίων τεκμαίρεται ότι πρέπει να απελαύνονται οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών που έχουν καταδικαστεί σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα¹³.

45. Καίτοι δεν αποδεικνύεται εν προκειμένω ότι υφίσταται, στο πλαίσιο της ολλανδικής γενικής νομοθεσίας περί αλλοδαπών, απόλυτος αυτοματισμός μεταξύ, αφενός, μιας ποινικής καταδίκης και, αφετέρου, του μέτρου της απομάκρυνσης από την επικράτεια, γεγονός παραμένει ότι η σχετική νομοθεσία επιτρέπει την απέλαση από το έδαφος του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, πέραν των προβλεπομένων στην Οδηγία 64/221 ουσιαστικών και δικονομικών εγγυήσεων, των πολιτών της ΕΕ που έχουν καταδικαστεί από ποινικό δικαστήριο. Πράγματι, παρότι συνεκτιμώνται παράμετροι οικογενειακής φύσης, δεν μπορεί να αποκλεισθεί η περίπτωση της έκδοσης απόφασης απέλασης σε βάρος πολίτη κράτους μέλους της

¹¹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 27 της από 28.10.1975 απόφασής του επί της υπόθεσης *Rutili* (36/75), Συλλογή 1975, σελίδα 367, στη σκέψη 33 της προαναφερόμενης απόφασης *Bouchereau* (βλέπε υποσημείωση 10), στη σκέψη 23 της προαναφερόμενης απόφασης *Calfa* (βλέπε υποσημείωση 10), στις σκέψεις 64 και 65 της από 29.4.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ορφανόπουλος και Oliveri* (C-482/01 και C-493/01), Συλλογή 2004, σελίδα I-5257, στη σκέψη 45 της προαναφερόμενης απόφασης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (βλέπε υποσημείωση 10), και στη σκέψη 34 της προαναφερόμενης απόφασης *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10).

¹² Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 28 της προαναφερόμενης απόφασης *Rutili* (βλέπε υποσημείωση 11), στη σκέψη 35 της προαναφερόμενης απόφασης *Bouchereau* (βλέπε υποσημείωση 10), στη σκέψη 66 της προαναφερόμενης απόφασης *Ορφανόπουλος και Oliveri* (βλέπε υποσημείωση 11), στη σκέψη 46 της προαναφερόμενης απόφασης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (βλέπε υποσημείωση 11) και στη σκέψη 35 της προαναφερόμενης απόφασης *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11).

¹³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 93 της προαναφερόμενης απόφασης *Ορφανόπουλος και Oliveri* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11).

Ένωσης χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσωπική συμπεριφορά του ούτε η συνδρομή ή μη ενεστώσας και αρκούντως σοβαρής απειλής για τη δημόσια τάξη.

46. Έτσι, όσον αφορά στους πολίτες της Ένωσης, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η γενική ολλανδική νομοθεσία περί αλλοδαπών προβλέπει τη συστηματική και αυτόματη σύνδεση μεταξύ της ποινικής καταδίκης και του μέτρου της απομάκρυνσης...

48. Συναφώς, αξιολογώντας τα επιχειρήματα που προέβαλε το διάδικο κράτος αναφορικά με την επανεκτίμηση της στάσης του υπό το φως της μεταγενέστερης νομολογίας του Δικαστηρίου, αρκεί η υπόμνηση ότι η ύπαρξη παράβασης πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους όπως αυτή είχε κατά την εκπονή της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και ότι οι εν συνεχεία επελθούσες μεταβολές δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο¹⁴.

49. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, κατά την εκπονή της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών δεν είχε θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να θέσει τέρμα στην προσαπτόμενη παράβαση.

50. Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων, η ασκηθείσα από την Επιτροπή προσφυγή είναι βάσιμη.

51. Κατόπιν αυτού, διαπιστώνεται ότι, μη εφαρμόζοντας στους πολίτες της Ένωσης την Οδηγία 64/221, αλλ' εφαρμόζοντας επ' αυτών τη γενική νομοθεσία περί αλλοδαπών που καθιστά εφικτή τη συστηματική και αυτόματη σύνδεση της ποινικής καταδίκης με το μέτρο της απομάκρυνσης, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω Οδηγία.

Κρίνοντας την προσφυγή που άσκησε η Επιτροπή κατά του Βασιλείου των Κάτω Χωρών το Δικαστήριο απεφάνθη ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την Οδηγία 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημόσιας τάξης, ασφάλειας ή υγείας, μη εφαρμόζοντάς την στους πολίτες της Ένωσης και υπάγοντάς αυτούς στο πεδίο εφαρμογής της γενικής νομοθεσίας περί αλλοδαπών που καθιστά εφικτή τη συστηματική και αυτόματη σύνδεση μεταξύ ποινικής καταδίκης και μέτρου της απομάκρυνσης.

¹⁴ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 13 της από 27.11.1990 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ελλάδας* (C-200/88), Συλλογή 1990, σελίδα I-4299, στη σκέψη 19 της από 14.4.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ελλάδας* (C-22/04), μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή και στη σκέψη 32 της από 14.7.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (C-433/03), Συλλογή 2005, σελίδα I-6985.

0705**Υπόθεση 294/06¹⁵****Ezgi Payir, Burhan Akyuz, Birol Ozturk κατά Ηνωμένου Βασιλείου**

Δικαστές: A. Rosas, πρόεδρος τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka, P. Lindh (εισηγήτρια) και A. Arabadjiev, δικαστές,
Γενική εισαγγελέας: J. Kokott¹⁶

Η Απόφαση 1/80 του Συμβουλίου Σύνδεσης δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ρυθμίζουν την είσοδο στο έδαφός τους των Τούρκων πολιτών και τις προϋποθέσεις της πρώτης τους απασχόλησης αλλά αποσκοπεί στη σταδιακή παγίωση της κατάστασης των Τούρκων εργαζομένων στο κράτος μέλος υποδοχής – Δικαίωμα των Τούρκων πολιτών που εισέρχονται σε κράτος μέλος της ΕΕ ως σπουδαστές ή απασχολούμενοι αι paır να επικαλούνται την ιδιότητα του ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας εργαζόμενου για να στηρίξουν αίτημα ανανέωσης της άδειας εργασίας και παραμονής – Έννοια της νόμιμης αγοράς εργασίας – Έννοια της ένταξης στη νόμιμη αγορά εργασίας – Η διάρκεια της σύμβασης εργασίας δεν αρκεί για να αμφισβητηθεί η νομιμότητα της θέσης απασχόλησης που ο ενδιαφερόμενος νομίμως κατέχει – Τα κράτη μέλη δεν δικαιούνται να επικαλούνται τη διάρκεια της σύμβασης εργασίας για να αμφισβητήσουν το ευεργέτημα των δικαιωμάτων που οι Τούρκοι πολίτες μπορούν να επικαλούνται απευθείας δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 – Οι εθνικές αρχές δεν έχουν την ευχέρεια να εξαρτούν από όρους (λόγοι για τους οποίους χορηγήθηκε η άδεια εισόδου, δήλωση πρόθεσης των ενδιαφερομένων για παραμονή ή αναχώρηση από την επικράτεια του κράτους μέλους) ή να περιορίζουν την άσκηση των δικαιωμάτων, απορρέουν από την Απόφαση 1/80 γιατί θα ετίθετο υπό αμφισβήτηση η πρακτική αποτελεσματικότητα των διατάξεών της – Η Οδηγία 2004/114 για τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την άμισθη πρακτική άσκηση ή την εθελοντική υπηρεσία αποκλείει τη συστατική ερμηνεία της Απόφασης 1/80 και δεν μπορεί να αποτελέσει κριτήριο για την ερμηνεία της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 – Από την οικονομία της Οδηγίας 2004/114 συνάγεται ότι σκοπός του κοινοτικού νομοθέτη είναι να παράσχει στους σπουδαστές τη δυνατότητα να εργαστούν, χω-

¹⁵ Η υπόθεση εκδικάστηκε από το τρίτο τμήμα του Δικαστηρίου και δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 24.1.2008.

¹⁶ Παρουσίασε τις προτάσεις της στο Δικαστήριο στις 18.7.2007. Για το κείμενο των προτάσεων βλέπε σε http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=el_

ρίς πάντως να θεωρούνται μισθωτοί εργαζόμενοι και, κατά συνέπεια, χωρίς να μπορούν με τον τρόπο αυτό να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 234 ΕΚ

Ν. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρο 6, παράγραφος 1 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως της 19.9.1980, σχετικά με την προώθηση της Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Τουρκίας

Απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 23.12.1963 περί συνάψεως Συμφωνίας Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας

ΕΕ 217 της 29.12.1964,

Ελληνική ειδική έκδοση: ΕΕ 11/001, σελίδα 48

Οδηγία 2004/114/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13.12.2004, σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την άμισθη πρακτική άσκηση ή την εθελοντική υπηρεσία

Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ L 375, σελίδα 12

Π.Δ. 101/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2004/114/ΕΚ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές ή την εθελοντική υπηρεσία» (ΦΕΚ 157, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης είναι Τούρκοι πολίτες, που εισήλθαν στο Ηνωμένο Βασίλειο με άδεια εισόδου για εργασία au pair (Ezgi Payir) ή για σπουδές (Burhan Akyuz και Birol Ozturk).

Στην Ε. Payir, ηλικίας τότε 21 ετών, επετράπη να εισέλθει στο Ηνωμένο Βασίλειο και εν συνεχεία της χορηγήθηκε, τον Απρίλιο του 2000, άδεια εισόδου ισχύουσα μέχρι τον Απρίλιο του 2002. Η άδεια αυτή περιελάμβανε μεταξύ άλλων τον όρο ότι, η Ε. Payir δεν θα αναλάβει άλλη εργασία, έμμισθη ή άμισθη, εκτός της απασχόλησης ως au pair.

Αφότου εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Ε. Payir προσελήφθη ως au pair από μια πρώτη οικογένεια και εν συνεχεία, από το Μάρτιο του 2001, από μια δεύτερη οικογένεια για την οποία εργαζόταν 15 με 25 ώρες την εβδομάδα. Ως αντάλλαγμα είχε στέγη, καθώς και τροφή και λάμβανε ένα ποσό 70 GBP (περίπου 103 ευρώ) την εβδομάδα.

Τον Απρίλιο του 2002, πριν από τη λήξη ισχύος της άδειας εισόδου, η Ε. Payir ζήτησε από τον Υπουργό Εσωτερικών παράταση της ισχύος της

άδειας παραμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, επικαλούμενη ότι εργάστηκε στον ίδιο εργοδότη για περίοδο άνω του έτους και ότι επιθυμεί να παραμείνει στην υπηρεσία του. Η αίτησή της απορρίφθηκε με απόφαση της 18.8.2004.

Η E. Payir προσέφυγε κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court). Το δικαστήριο αυτό, ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και υποχρέωσε τον Υπουργό Εσωτερικών να παρατείνει την ισχύ της άδειας εισόδου της E. Payir και να άρει τον αρχικό όρο που περιόριζε την πρόσβασή της στην αγορά εργασίας. Η ισχύς της άδειας εισόδου της E. Payir παρατάθηκε μέχρι τις 2.8.2006. Τον Οκτώβριο του 2005, η E. Payir προσελήφθη ως πωλήτρια σε κατάστημα.

Ο Υπουργός Εσωτερικών άσκησε έφεση κατά της απόφασης του High Court, επικαλούμενος ότι δεν εφαρμόζεται στους απασχολούμενους au pair η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80.

Οι B. Akyuz και B. Ozturk εισήλθαν στο Ηνωμένο Βασίλειο με την ιδιότητα των σπουδαστών το 1999 και το 1997, αντίστοιχα, εφοδιασμένοι με σχετικές άδειες εισόδου και εν συνεχεία τους χορηγήθηκαν άδειες παραμονής. Σύμφωνα με τις άδειες αυτές, οι ενδιαφερόμενοι μπορούσαν, κατά τη διάρκεια της περιόδου των μαθημάτων, να αναλάβουν εργασία με ανώτατη διάρκεια 20 ώρες την εβδομάδα.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, οι δύο αυτοί Τούρκοι πολίτες εργάστηκαν με μειωμένο ωράριο ως σερβιτόροι σε εστιατόριο, ο δε εργοδότης τους πρότεινε την παράταση της συμβάσεως εργασίας τους. Πριν τη λήξη ισχύος των αδειών εισόδου και παραμονής τους ως σπουδαστών, οι B. Akyuz και B. Ozturk ζήτησαν από τον Υπουργό Εσωτερικών, τον Ιούλιο του 2003 και τον Ιανουάριο του 2004, αντίστοιχα, άδειες παραμονής σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80. Οι προαναφερόμενοι προσέφυγαν ενώπιον του High Court κατά της από 18.8.2004 απόφασης, με την οποία απορρίφθηκαν οι αιτήσεις τους. Επικαλούμενος ότι δεν έχει εφαρμογή στους σπουδαστές η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, ο Υπουργός Εσωτερικών άσκησε έφεση κατά των αποφάσεων του High Court που ικανοποίησε το αίτημα των ενδιαφερομένων.

Οι υποθέσεις της E. Payir, καθώς και των B. Akyuz και B. Ozturk συνεκδικάστηκαν από το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division).

Το ως άνω δικαστήριο επισημαίνει ότι αυτοί οι τρεις Τούρκοι πολίτες θεωρήθηκαν από το High Court ως εργαζόμενοι, κατά την έννοια που έχει δώσει στον όρο αυτό το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, με την απόφαση

επί της υπόθεσης *Birden*¹⁷.

Μολονότι αποδέχεται τη διαπίστωση αυτή του High Court, το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) κρίνει αναγκαίο να ληφθεί υπόψη και η νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν συστήματα κοινωνικής προστασίας. Από τη νομολογία αυτή συνάγεται ότι, ακόμη κι αν τα εν λόγω συστήματα προβλέπουν την άσκηση δραστηριότητας υπό την ιδιότητα του μισθωτού, δεν οδηγούν κατ' ανάγκη σε ένταξη των ενδιαφερομένων στη νόμιμη αγορά εργασίας των οικείων κρατών.

Στις υποθέσεις της κύριας δίκης, το Court of Appeal εκφράζει αμφιβολίες ως προς το αν οι εν λόγω Τούρκοι πολίτες δύνανται να επικαλεστούν τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80. Υπό τις συνθήκες αυτές, το ως άνω δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Στην περίπτωση που:

– Τούρκος υπήκοος έλαβε άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο για δύο έτη προκειμένου να αναλάβει εργασία στη χώρα αυτή ως *au pair*, όπως η εργασία αυτή ορίζεται από τους [Immigration Rules], [...]

– η άδεια εισόδου τού παρείχε το δικαίωμα να εργαστεί υπ' αυτή την ιδιότητα, [...]

– *απασχολήθηκε* αδιαλείπτως υπό την ιδιότητα αυτή από τον ίδιο εργοδότη για περίοδο άνω του έτους στη διάρκεια ισχύος της αδειάς εισόδου του, [...]

– η εργασία αυτή ήταν γνήσια και πραγματική οικονομική δραστηριότητα, και

– η εργασία αυτή ήταν σύμφωνη προς την εθνική νομοθεσία περί εργασίας και μεταναστεύσεως,

ήταν αυτός ο Τούρκος υπήκοος κατά τη διάρκεια αυτής της εργασίας:

– εργαζόμενος κατά την έννοια του άρθρου 6 της αποφάσεως 1/80 [...];

– νομίμως ενταγμένος στην αγορά εργασίας του Ηνωμένου Βασιλείου κατά την έννοια του άρθρου αυτού;

2) Στην περίπτωση που:

– Τούρκος υπήκοος έλαβε άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο σύμφωνα με τους [Immigration Rules] για την πραγματοποίηση σπουδών στη χώρα αυτή, [...]

– η άδεια εισόδου του παρείχε το δικαίωμα να εργαστεί σε οποια-

¹⁷ Απόφαση της 26.11.1998, C-1/97, (Συλλογή 1998, σ. I-7747, σκέψη 24).

δήποτε θέση με όριο κατά τη σπουδαστική περίοδο 20 ώρες εργασίας την εβδομάδα, [...]

– απασχολήθηκε αδιαλείπτως από τον ίδιο εργοδότη για περίοδο άνω του έτους κατά τη διάρκεια ισχύος της άδειας εισόδου του,

– η εργασία αυτή ήταν γνήσια και πραγματική οικονομική δραστηριότητα, και

– η εργασία αυτή ήταν σύμφωνη προς την εθνική νομοθεσία περί εργασίας και μεταναστεύσεως,

ήταν αυτός ο Τούρκος υπήκοος κατά τη διάρκεια της εργασίας αυτής:

– εργαζόμενος κατά την έννοια του άρθρου 6 της αποφάσεως 1/80 [...];

– νομίμως ενταγμένος στην αγορά εργασίας του Ηνωμένου Βασιλείου κατά την έννοια του άρθρου αυτού;»

Τα επιχειρήματα των διαδίκων ενώπιον του Δικαστηρίου: Κατά τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου υπέβαλαν γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις, εκτός των διαδίκων της κύριας δίκης, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και οι κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου της Γερμανίας και των Κάτω Χωρών. Περαιτέρω, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσε η κυβέρνηση της Ιταλίας.

Η Ε. Payir, οι Β. Akyuz και Β. Ozturk, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εκφράζουν συγκλίνουσες απόψεις. Σχετικά, υποστηρίζουν ότι οι Τούρκοι πολίτες, όπως αυτοί τους οποίους αφορούν οι υποθέσεις της κύριας δίκης, πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να χαρακτηρισθούν ως «εργαζόμενοι» κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80. Τα πρόσωπα αυτά είχαν παράσχει, υπό τη διεύθυνση άλλου προσώπου, πραγματικές και γνήσιες υπηρεσίες, με συγκεκριμένη οικονομική αξία, έναντι των οποίων έλαβαν αμοιβή.

Οι εν λόγω Τούρκοι πολίτες ανήκουν στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής. Είχαν εισέλθει νομίμως στο έδαφος του οικείου κράτους και στην αγορά εργασίας αυτού. Ειδικότερα, δεν είχαν μετέλθει απάτη προκειμένου να αποκτήσουν και να εκτελέσουν την ανατεθείσα σε αυτούς εργασία. Κατά συνέπεια, η θέση τους στην αγορά εργασίας είναι σταθερή και όχι πρόσκαιρη.

Στο μέτρο που οι εν λόγω Τούρκοι πολίτες πληρούν τις προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, μπορούν να επικαλεστούν τη διάταξη αυτή για να στηρίξουν το αίτημά τους για ανανέωση της άδειας εργασίας τους και αναγνώριση του συνακόλουθου δικαιώματος παραμονής. Δεν είναι αναγκαίο, ούτε λυσιτελές να εξεταστούν οι λόγοι για τους οποίους το Ηνωμένο Βασίλειο τους χορήγη-

σε τις σχετικές άδειες εισόδου και παραμονής, δηλαδή η εξασφάλιση εισόδου σε νεαρά άτομα αποκλειστικά υπό την ιδιότητα των απασχολούμενων ως *au pair* ή των σπουδαστών.

Αντιθέτως, οι κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας, της Ιταλίας και των Κάτω Χωρών υποστηρίζουν ότι είναι σημαντικοί οι λόγοι για τους οποίους χορηγήθηκε η άδεια παραμονής. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 ρυθμίζει το δικαίωμα πρόσβασης στην απασχόληση Τούρκων πολιτών που έλαβαν άδεια εισόδου στο έδαφος κράτους μέλους υπό την ιδιότητα των εργαζομένων. Επομένως, δεν δικαιούνται να επικαλούνται τη διάταξη αυτή οι Τούρκοι πολίτες, όπως η E. Payir και οι B. Akyuz και B. Ozturk, που δεν εισήλθαν στο Ηνωμένο Βασίλειο με αυτήν την ιδιότητα αυτή. Κατά συνέπεια, ακόμη κι αν χαρακτηρίζεται γνήσια και πραγματική η οικονομική δραστηριότητα που ασκούν οι εν λόγω πολίτες, δεν συνάγεται εξ αυτού ότι έχουν την ιδιότητα του εργαζομένου ή ότι ανήκουν στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης.

Είναι σοβαρές οι συνέπειες της αναγνώρισης στους Τούρκους πολίτες, στους οποίους επιτρέπεται η είσοδος στο έδαφος κράτους μέλους υπό την ιδιότητα των απασχολούμενων ως *au pair* ή των σπουδαστών, του δικαιώματος να επικαλούνται τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80. Καταρχάς, τα κράτη μέλη δεν θα είχαν την ελευθερία να καθορίζουν τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η είσοδος Τούρκων πολιτών στο έδαφός τους. Εν συνεχεία, παρόμοια κατάσταση θα ενθάρρυνε την καταστρατήγηση των εθνικών νομοθεσιών, καθόσον οι ενδιαφερόμενοι θα είχαν συμφέρον να εμφανίζονται ως σπουδαστές ή ως *au pair* για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου εισήλθαν. Τέλος, τα κράτη μέλη θα αναγκάζονταν να εφαρμόσουν πιο περιοριστική πολιτική όσον αφορά στην υποδοχή σπουδαστών και απασχολούμενων ως *au pair*, τουρκικής ιθαγένειας, σε βάρος των δύο αυτών ομάδων ενδιαφερομένων.

Οι κυβερνήσεις της Γερμανίας και των Κάτω Χωρών προσθέτουν ότι η εξομοίωση της κατάστασης του σπουδαστή ή του απασχολούμενου ως *au pair* που εργάζεται με μειωμένο ωράριο με την κατάσταση του κοινού εργαζομένου, αντιβαίνει στην προσέγγιση που έχει υιοθετήσει ο κοινοτικός νομοθέτης με την Οδηγία 2004/114/EK του Συμβουλίου, της 13.12.2004, σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την άμισθη πρακτική άσκηση ή την εθελοντική υπηρεσία. Κατά την άποψή τους, η εν λόγω Οδηγία διακρίνει σαφώς μεταξύ του σπουδαστή και του εργαζομένου.

Νόμο Βάσιμο: Α) Η έννοια της «νόμιμης αγοράς εργασίας» δεν μπορεί να ερμηνεύεται ως αφορώσα τη γενική αγορά εργασίας, σε αντίθε-

ση προς μια ειδική αγορά εργασίας με κοινωνικό σκοπό και υποστηριζόμενη από τις δημόσιες αρχές. **Β)** Η έννοια της ένταξης στη νόμιμη αγορά εργασίας δηλώνει το σύνολο των εργαζομένων που έχουν συμμορφωθεί προς τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής και έχουν, επομένως, το δικαίωμα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας σ' αυτό το κράτος. **Γ)** Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 δεν εξαρτά την αναγνώριση των δικαιωμάτων που χορηγεί στους Τούρκους εργαζομένους από καμία προϋπόθεση αναγόμενη στους λόγους για τους οποίους είχε αρχικώς χορηγηθεί άδεια εισόδου, εργασίας και παραμονής σε αυτούς

Σκεπτικό: Επί των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Σύνθεσης ΕΟΚ-Τουρκίας:
19. Τα ερωτήματα που τίθενται στις δύο υποθέσεις είναι όμοια και αφορούν, αφενός, τους απασχολούμενους ως *au pair* και, αφετέρου, τους σπουδαστές.

20. Από τα ερωτήματα αυτά προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το γεγονός ότι ένας Τούρκος πολίτης έλαβε άδεια να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους ως *au pair* ή υπό την ιδιότητα του σπουδαστή αποκλείει το να θεωρηθεί ο εν λόγω πολίτης ως «εργαζόμενος» ενταγμένος στη «νόμιμη αγορά εργασίας» του κράτους μέλους αυτού, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, με συνέπεια να μη μπορεί να επικαλεσθεί την ως άνω διάταξη για να στηρίξει το αίτημά του για ανανέωση της άδειας εργασίας του και για αναγνώριση του συνακόλουθου δικαιώματος παραμονής...

27. Για να δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα ... πρέπει να υπομνησθούν οι τρεις προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80.

28. Η πρώτη από τις ως άνω προϋποθέσεις αφορά στην ιδιότητα του εργαζομένου. Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, για να πληρούται η προϋπόθεση αυτή θα πρέπει ο Τούρκος πολίτης να ασκεί πραγματικές και γνήσιες δραστηριότητες, ενώ αποκλείονται εκείνες που είναι τόσο περιορισμένες ώστε εμφανίζονται ως τελείως επουσιώδεις και δευτερεύουσας σημασίας. Το βασικό χαρακτηριστικό της σχέσης εργασίας συνίσταται στο γεγονός ότι ένα πρόσωπο παρέχει, κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου, προς άλλο πρόσωπο και υπό τη διεύθυνση αυτού του τελευταίου, υπηρεσίες έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή¹⁸.

29. Η δεύτερη προϋπόθεση αναφέρεται στην ένταξη στη νόμιμη αγορά εργασίας. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έννοια αυτή δηλώνει το

¹⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 25 της απόφασης επί της υπόθεσης *Birden*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 17.

σύνολο των εργαζομένων που έχουν συμμορφωθεί προς τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής και έχουν, επομένως, το δικαίωμα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας σ' αυτό το κράτος¹⁹.

30. Η τρίτη προϋπόθεση που επιβάλλει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 αφορά στην ύπαρξη νόμιμης απασχόλησης, δηλαδή σταθερής και όχι πρόσκαιρης κατάστασης στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και, συνακόλουθα, την ύπαρξη μη αμφισβητούμενου δικαιώματος παραμονής²⁰.

31. Σύμφωνα με την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου, τόσο η E. Payir όσο και οι B. Akyuz και B. Ozturk παρείχαν υπηρεσίες που συνιστούν γνήσιες και πραγματικές οικονομικές δραστηριότητες. Από τον φάκελο της υπόθεσης προκύπτει ότι εργάστηκαν υπό τη διεύθυνση ενός εργοδότη και ότι έλαβαν αμοιβή έναντι των υπηρεσιών τους. Η E. Payir απασχολήθηκε 15 με 25 ώρες την εβδομάδα, ενώ οι B. Akyuz και B. Ozturk απασχολήθηκαν κατ' ανώτατο όριο 20 ώρες την εβδομάδα. Δεν υποστηρίχθηκε ότι οι δραστηριότητες που άσκησαν οι ενδιαφερόμενοι ήταν εντελώς δευτερεύουσας σημασίας. Συνεπώς, σύμφωνα με την περιγραφή του αιτούντος δικαστηρίου, οι εν λόγω δραστηριότητες συγκεντρώνουν τα αναγκαία χαρακτηριστικά προκειμένου τα πρόσωπα που τις ασκούν να χαρακτηριστούν, καταρχήν, ως «εργαζόμενοι» κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80.

32. Όσον αφορά στις άλλες δύο προϋποθέσεις, το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι η E. Payir, καθώς και οι B. Akyuz και B. Ozturk τήρησαν την εθνική μεταναστευτική νομοθεσία εισερχόμενοι νομίμως στο Ηνωμένο Βασίλειο. Περαιτέρω προσθέτει ότι, οι ενδιαφερόμενοι ανέλαβαν εργασία σύμφωνη όχι μόνον με τους κανόνες για τη μετανάστευση, αλλά και με το εργατικό δίκαιο και, ειδικότερα, ότι αυτές οι θέσεις εργασίας πληρούσαν τις προϋποθέσεις που έθεταν οι άδειες που τους χορηγήθηκαν για την είσοδο στο εθνικό έδαφος. Επομένως, δεν καταλείπεται αμφιβολία για το μη αμφισβητούμενο δικαίωμα παραμονής των προαναφερόμενων προσώπων.

33. Κατά συνέπεια, τα χαρακτηριστικά των θέσεων εργασίας που ανέλαβαν οι τρεις Τούρκοι πολίτες στους οποίους αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης, όπως αυτά παρουσιάζονται από το αιτούν δικαστήριο, πληρούν και τις άλλες δύο προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 1 του

¹⁹ Ibid., σκέψη 51.

²⁰ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 48 της από 19.11.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kurz* (C-188/00), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σ. I-1069.

άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, δηλαδή την ένταξη στη νόμιμη αγορά εργασίας και την ύπαρξη νόμιμης απασχόλησης.

34. Εντούτοις, τίθεται το ζήτημα αν η ιδιότητα των Τούρκων πολιτών, των οποίων οι δραστηριότητες πληρούν τις προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6, ως *au pair* ή ως σπουδαστών, αποκλείει τον χαρακτηρισμό τους ως εργαζομένων και τους εμποδίζει να θεωρηθούν ενταγμένοι στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης.

35. Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί, καταρχάς, ότι ο ενδεχόμενος κοινωνικός σκοπός της χορηγούμενης στους σπουδαστές ή στα πρόσωπα που απασχολούνται ως *au pair* άδειας εισόδου, καθώς και του δικαιώματος εργασίας που τους αναγνωρίζεται, ουδόλως θίγει, αυτός καθ'αυτός, το νόμιμο χαρακτήρα της δραστηριότητας που ασκούν οι ενδιαφερόμενοι και, συνεπώς, δεν τους εμποδίζει να θεωρηθούν ως ενταγμένοι στη «νόμιμη αγορά εργασίας» του κράτους μέλους υποδοχής. Το Δικαστήριο έκρινε με τη σκέψη 51 της απόφασης *Birden*²¹ ότι η έννοια της «νόμιμης αγοράς εργασίας» δεν μπορεί να ερμηνεύεται ως αφορώσα τη γενική αγορά εργασίας, σε αντίθεση προς μια ειδική αγορά με κοινωνικό σκοπό και υποστηριζόμενη από τις δημόσιες αρχές.

36. Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Απόφαση 1/80 δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ρυθμίζουν τόσο την είσοδο στο έδαφός τους των Τούρκων πολιτών όσο και τις προϋποθέσεις της πρώτης τους απασχόλησης, αλλά ρυθμίζει απλώς, στο άρθρο 6, την κατάσταση των Τούρκων εργαζομένων που έχουν ήδη ενταχθεί νομίμως στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής²².

37. Κατά πάγια νομολογία, η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 σκοπεί στη σταδιακή παγίωση της καταστάσεως των Τούρκων εργαζομένων στο κράτος μέλος υποδοχής²³.

38. Η διάταξη αυτή αφορά, επομένως, στους Τούρκους πολίτες που έχουν την ιδιότητα του εργαζομένου στο κράτος μέλος υποδοχής, χωρίς ωστόσο να απαιτεί να εισήλθαν στην Κοινότητα ως εργαζόμενοι. Είναι δυνατόν αυτοί να απέκτησαν την εν λόγω ιδιότητα μετά την είσοδό τους σε αυτήν. Έτσι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *Birden*, ο *Birden*, που είχε λάβει άδεια να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους, ήταν αρχικά άνεργος στο οικείο κράτος μέλος, πριν αναλάβει μισθωτή απασχόληση. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η

²¹ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 17.

²² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 23 της από 30.9.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ertanir* (C-98/96), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1997, σ. I-5179.

²³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 34 της από 10.1.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Sedef* (C-230/03), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σ. I-157.

απόφαση *Kurz*, ο Τούρκος πολίτης στον οποίο αυτή αφορούσε έλαβε άδεια να εισέλθει στην Κοινότητα σε ηλικία 15 ετών όχι ως εργαζόμενος, αλλά προκειμένου να παρακολουθήσει επαγγελματική εκπαίδευση υδραυλικού.

39. Μετά από απασχόληση ενός έτους ο Τούρκος πολίτης δύναται, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 1, πρώτη περίπτωση του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, να ζητήσει την ανανέωση της άδειας εργασίας του στον ίδιο εργοδότη και την αναγνώριση του συνακόλουθου δικαιώματος παραμονής.

40. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι Τούρκοι πολίτες πληρούν τις εν λόγω προϋποθέσεις, δεν λαμβάνεται υπόψη ο λόγος για τον οποίο χορηγήθηκε στους ενδιαφερόμενους άδεια εισόδου στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένα ότι η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 δεν εξαρτά την αναγνώριση των δικαιωμάτων που χορηγεί στους Τούρκους εργαζομένους από καμία προϋπόθεση αναγόμενη στους λόγους για τους οποίους είχε αρχικώς χορηγηθεί άδεια εισόδου, εργασίας και παραμονής σε αυτούς²⁴. Σχετικά, το Δικαστήριο έκρινε ότι η πρόθεση που εξέφρασε Τούρκος πολίτης να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του μετά την παραμονή του για ορισμένα χρόνια στο κράτος μέλος υποδοχής δεν τον εμποδίζει να επικαλεστεί τα δικαιώματα που του παρέχει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6. Αυτό θα ήταν δυνατό μόνον αν ο εν λόγω Τούρκος πολίτης είχε προσπαθήσει να εξαπατήσει τις αρμόδιες αρχές εκφράζοντας ψευδή πρόθεση, με μοναδικό σκοπό να επιτύχει τη χορήγηση της απαιτούμενης αδειάς²⁵.

41. Όπως προκύπτει από την απόφαση *Günaydin*, δεν εμποδίζει τον ενδιαφερόμενο Τούρκο πολίτη να επικαλεστεί τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 το γεγονός ότι έλαβε άδεια να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να παρακολουθήσει πρόγραμμα σπουδών και ότι οι άδειες παραμονής του αρχικά περιείχαν απαγόρευση άσκησης μισθωτής δραστηριότητας, με την προϋπόθεση πάντως ότι, εν συνεχεία, αυτός ανέλαβε νομίμως μισθωτή εργασία και απασχολήθηκε τουλάχιστον επί ένα έτος στον ίδιο εργοδότη.

42. Περαιτέρω, η ενδεχόμενη περιορισμένη διάρκεια της σύμβασης εργασίας δεν μπορεί να αποτελεί εμπόδιο για την εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80. Πράγματι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, αν ο προσωρινός χαρακτήρας που επιβάλλεται με

²⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 51 και 52 της από 30.9.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Günaydin* (C-36/96), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1997, σ. I-5143.

²⁵ *Ibid.*, σκέψεις 54 και 60.

τον τρόπο αυτό στη σχέση εργασίας αρκούσε για να αμφισβητηθεί η νομιμότητα της θέσης απασχόλησης που ο ενδιαφερόμενος νομίμως κατέχει, τα κράτη μέλη θα είχαν τη δυνατότητα να στερούν με τρόπο ανάρμοστο τους Τούρκους διακινούμενους εργαζομένους, στους οποίους επέτρεψαν να εισέλθουν στο έδαφός τους και οι οποίοι άσκησαν εκεί νόμιμη οικονομική δραστηριότητα αδιαλείπτως για ένα τουλάχιστον έτος, από το ευεργέτημα των δικαιωμάτων που αυτοί μπορούν να επικαλούνται απευθείας δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80²⁶.

43. Ως εκ τούτου, προκειμένου να διαπιστωθεί αν ένας Τούρκος πολίτης, που εισήλθε νομίμως στο έδαφος κράτους μέλους, δύναται, εφόσον έχει απασχοληθεί νομίμως επί ένα έτος στο κράτος αυτό, να επικαλεστεί τα δικαιώματα που του παρέχει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, πρέπει να εξεταστεί αν ο ενδιαφερόμενος πληροί τις αντικειμενικές προϋποθέσεις που προβλέπει η εν λόγω διάταξη, χωρίς να χρειάζεται να ληφθούν υπόψη οι λόγοι για τους οποίους είχε αρχικώς χορηγηθεί σε αυτόν άδεια εισόδου στο εν λόγω κράτος ούτε οι ενδεχόμενοι χρονικοί περιορισμοί που επιβάλλονται στο δικαίωμά του εργασίας. Σύμφωνα με πάγια νομολογία, οι εθνικές αρχές δεν έχουν την ευχέρεια να εξαρτούν από όρους ή να περιορίζουν την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων, διότι διαφορετικά θα ετίθετο υπό αμφισβήτηση η πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω Απόφασης²⁷.

44. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο υποθέσεων όπως αυτές της κύριας δίκης, οι λόγοι για τους οποίους χορηγήθηκε η άδεια εισόδου στους Τούρκους πολίτες στους οποίους αυτές αφορούν, δηλαδή η άσκηση δραστηριότητας *au pair* ή η παρακολούθηση σπουδών, δεν δύναται να εμποδίσουν τους ενδιαφερομένους να επικαλεστούν τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, της Απόφασης 1/80. Το ίδιο ισχύει, επίσης, όσον αφορά στις δηλώσεις προθέσεων στις οποίες οφείλουν να προβούν οι εν λόγω πολίτες ότι δεν επιθυμούν να παραμείνουν στο κράτος μέλος υποδοχής για διάστημα άνω των δύο ετών ή ότι έχουν την πρόθεση να εγκαταλείψουν το κράτος αυτό μόλις περατώσουν τις σπουδές τους, καθώς και όσον αφορά στους χρονικούς περιορισμούς της άδειας παραμονής τους.

²⁶ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 64 της απόφασης *Birden*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 17).

²⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 37 έως 40 και 50 της απόφασης *Günaydin* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 24), στη σκέψη 19 της απόφασης *Birden* (ανωτέρω υποσημείωση 17), στη σκέψη 26 της από 21.10.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kurz* (C-317/01), στη σκέψη 78 της απόφασης *Abatay* (C-369/01) δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σ. I-12301, και στη σκέψη 34 της απόφασης *Sedef* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 23).

45. Εφόσον πληρούνται οι υπομνησθείσες στις σκέψεις 27 έως 30 της παρούσας απόφασης προϋποθέσεις και, ιδίως, εφόσον αποδεικνύεται ότι η εργασία την οποία εκτελούν οι εν λόγω Τούρκοι πολίτες είναι πραγματική, το γεγονός ότι τα πρόσωπα αυτά εισήλθαν υπό την ιδιότητα των σπουδαστών με σκοπό να παρακολουθήσουν σπουδές ή ως *au pair* με σκοπό την εκμάθηση της γλώσσας του κράτους μέλους υποδοχής δεν ασκεί επιρροή. Σε περίπτωση που οι εν λόγω Τούρκοι πολίτες πληρούν δια των ικανοτήτων τους τις προϋποθέσεις των τριών περιπτώσεων της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, δεν μπορούν να στερηθούν τα δικαιώματα που τους παρέχει σταδιακά η διάταξη αυτή, σε συνάρτηση με τη διάρκεια της μισθωτής τους δραστηριότητας²⁸.

46. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα των κρατών μελών που υπέβαλαν παρατηρήσεις, σύμφωνα με το οποίο ένας σπουδαστής ή ένα πρόσωπο που απασχολείται ως *au pair* θα μπορούσε να καταστρατηγήσει τη νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής για να αποκτήσει σταδιακά απεριόριστο δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας αυτού του κράτους. Συγκεκριμένα, δεν συντρέχει καταστρατήγηση όταν οι ενδιαφερόμενοι απλώς ασκούν δικαίωμα το οποίο ρητά προβλέπει η Απόφαση 1/80. Το αντίθετο θα συνέβαινε μόνον αν αυτοί είχαν αποκτήσει δολίως δικαίωμα εισόδου στο έδαφος κράτους μέλους ισχυριζόμενοι ψευδώς ότι προτίθενται να παρακολουθήσουν σπουδές ή να ασκήσουν δραστηριότητα *au pair*. Αντιθέτως, εφόσον από την πραγματική παρακολούθηση ενός κύκλου σπουδών ή από την άσκηση δραστηριότητας *au pair* αποδεικνύεται ότι η ως άνω πρόθεση των ενδιαφερομένων είναι ειλικρινής και εφόσον αυτοί αποκτούν νομίμως εργασία στο κράτος μέλος υποδοχής και πληρούν τις προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, μπορούν να επικαλεστούν άνευ περιορισμών τα δικαιώματα που τους απονέμει η εν λόγω διάταξη.

47. Τέλος, οι κυβερνήσεις της Γερμανίας και των Κάτω Χωρών επικαλούνται την Οδηγία 2004/114. Από την οικονομία της εν λόγω Οδηγίας συνάγεται ότι σκοπός του κοινοτικού νομοθέτη ήταν να παράσχει στους σπουδαστές τη δυνατότητα να εργαστούν και να πραγματοποιήσουν έναν ορισμένο αριθμό ωρών εργασίας, χωρίς πάντως αυτοί να θεωρούνται ως μισθωτοί εργαζόμενοι και, κατά συνέπεια, χωρίς να μπορούν με τον τρόπο αυτό να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής.

48. Εντούτοις, η Οδηγία αυτή δεν είναι κρίσιμη. Πράγματι, κατά

²⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 37 της απόφασης *Günaydin*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 24).

τη διάταξη της παραγράφου 1 στοιχείο α' του άρθρου 4, η εν λόγω Οδηγία εφαρμόζεται υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερων διατάξεων διμερών ή πολυμερών συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας ή της Κοινότητας και των κρατών μελών της, αφενός, και ενός ή περισσότερων τρίτων κρατών, αφετέρου. Κατά συνέπεια ... η Οδηγία 2004/114 αποκλείει τη συσταλτική ερμηνεία τη διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 και δεν μπορεί να αποτελέσει κριτήριο για την ερμηνεία της.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

*Το γεγονός ότι Τούρκος υπήκοος έλαβε άδεια εισόδου στο έδαφος κράτους μέλους υπό την ιδιότητα του *au pair* ή του σπουδαστή δεν μπορεί να του στερήσει την ιδιότητα του «εργαζομένου» και να έχει ως αποτέλεσμα να μη μπορεί να θεωρηθεί ενταγμένος στη «νόμιμη αγορά εργασίας» αυτού του κράτους μέλους, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την ανάπτυξη της συνδέσεως. Κατά συνέπεια, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να εμποδίσει τον εν λόγω υπήκοο να επικαλεστεί την ως άνω διάταξη για να επιτύχει την ανανέωση της άδειας εργασίας του και την αναγνώριση του συνακόλουθου δικαιώματος παραμονής.*

0706

Υπόθεση 499/06²⁹

Halina Nerkowska κατά Πολωνίας

Δικαστές: K. Lenaerts, πρόεδρος τμήματος, Γ. Αρέστης, R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), E. Juhász και J. Malenovský, δικαστές,
Γενικός εισαγγελέας: M. Poiares Maduro³⁰

Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των πολιτών της ΕΕ στο έδαφος των κρατών μελών – Στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου η παροχή της αναπηρικής σύνταξης που χορηγείται σε αμάχους θύματα πολέμου ή καταστολής εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών – Προϋπόθεση για τη χορήγηση της παροχής η κατοικία στο εθνικό έδαφος – Δεν αμφισβητείται ότι η ιθαγένεια της Ένωσης, που προβλέπει το άρθρο 17 ΕΚ, δεν σκοπεί στην επέκταση του πεδίου ουσιαστικής εφαρμογής της Συνθήκης επί εσωτερικών καταστάσεων που δεν έχουν κανένα σύνδεσμο με το κοινοτικό δίκαιο – Εφόσον η άσκηση δικαιώματος αναγνωριζόμενου από την κοινοτική έννομη τάξη επηρεάζει το δικαίωμα για παροχή προβλεπόμενη

²⁹ Η υπόθεση εκδικάστηκε από το τέταρτο τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 22.5.2008.

³⁰ Παρουσίασε τις προτάσεις του στο Δικαστήριο στις 28.2.2008. Για το κείμενο των προτάσεων βλέπε σε http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=el_

από την εθνική νομοθεσία, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθαρώς εσωτερικού χαρακτήρα και ως μη έχουσα κανένα σύνδεσμο με το κοινοτικό δίκαιο – Εθνική κανονιστική ρύθμιση που περιάγει σε δυσμενή θέση ορισμένους πολίτες του οικείου κράτους μέλους για το λόγο και μόνον ότι άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος συνιστά περιορισμό των ελευθεριών που αναγνωρίζει σε κάθε πολίτη της Ένωσης η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ: παρόμοιος περιορισμός μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει του κοινοτικού δικαίου μόνον αν στηρίζεται σε επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος ανεξάρτητους από την ιθαγένεια των ενδιαφερομένων και εφόσον είναι ανάλογος προς τον σκοπό που επιδιώκει θεμιτώς το εθνικό δίκαιο

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 17, 18 και 234 ΕΚ

Ν. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρο 4 παράγραφος 4 του Κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14.6.1971 «περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε από τον Κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2.12.1996 για τροποποίηση και ενημέρωση του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, και του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 περί του τρόπου εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71»

Επίσημη Εφημερίδα L 28 της 30.1997, σελίδα

Πραγματικά περιστατικά: Η Η. Nerkowska που έχει σήμερα πολωνική ιθαγένεια γεννήθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 1946 στο έδαφος της σημερινής Λευκορωσίας.

Σε ηλικία τριών ετών έχασε τους γονείς της, που εξορίστηκαν στη Σιβηρία δυνάμει δικαστικής αποφάσεως.

Τον Απρίλιο του 1951, η Η. Nerkowska, ο αδελφός και η θεία της εξορίστηκαν και εκείνοι στην πρώην ΕΣΣΔ. Η Η. Nerkowska έζησε εκεί υπό δύσκολες συνθήκες έως τον Ιανουάριο του 1957.

Μετά την πάροδο περίπου έξι ετών, η Η. Nerkowska επέστρεψε στην Πολωνία. Εκεί σπούδασε και, αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές της, εργάστηκε σε διοικητική θέση.

Το 1985, αναχώρησε από την Πολωνία και εγκαταστάθηκε μόνιμα

στη Γερμανία.

Τον Οκτώβριο του 2000, η H. Nerkowska υπέβαλε αίτηση στην Υπηρεσία Κοινωνικής Ασφάλισης της πόλης Koszalin για τη χορήγηση αναπηρικής σύνταξης λόγω βλαβών που υπέστη η υγεία της κατά τη διάρκεια της εξορίας της.

Με την από 4.10.2002 απόφασή της η προαναφερόμενη υπηρεσία αναγνώρισε στην H. Nerkowska συνταξιοδοτικό δικαίωμα λόγω της μερικής ανικανότητάς της προς εργασία εξαιτίας της παραμονής της σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, πλην όμως η χορήγηση της εξ αυτής της αιτίας οφειλομένης παροχής διακόπηκε με την αιτιολογία ότι η δικαιούχος δεν κατοικούσε στο πολωνικό έδαφος.

Αμφισβητώντας την απόφαση αυτή, η H. Nerkowska προσέφυγε στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Koszalin αιτούμενη την αναγνώριση του δικαιώματός της στην αναπηρική σύνταξη. Με την από 22.5.2003 απόφασή του, εκδοθείσα μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας, το δικαστήριο αυτό απέρριψε την προσφυγή.

Τον Σεπτέμβριο του 2006, η H. Nerkowska κατέθεσε νέα αίτηση για τη χορήγηση της προμνησθείσας παροχής επικαλούμενη την από 1.5.2004 ένταξη της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, ως εκ τούτου, την ενσωμάτωση του κοινοτικού δικαίου στο εσωτερικό δίκαιο της Πολωνίας.

Στις 14.9.2006, με το πέρας της διοικητικής διαδικασίας, η κοινωνική υπηρεσία της πόλης Koszalin εξέδωσε την απόφαση που αποτελεί αντικείμενο της υπόθεσης της κύριας δίκης και αρνήθηκε να χορηγήσει στην H. Nerkowska την αναπηρική σύνταξη που αντιστοιχεί στο αναγνωρισμένο δικαίωμά της με την αιτιολογία ότι έχει παύσει να κατοικεί στο έδαφος της Δημοκρατίας της Πολωνίας.

Η H. Nerkowska προσέφυγε κατά της προαναφερόμενης απόφασης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας την τροποποίησή της, ούτως ώστε να της χορηγηθεί η αναπηρική σύνταξή της. Υποστήριξε ότι, δεδομένης της ένταξης της Δημοκρατίας της Πολωνίας στην Ένωση, ο σημερινός τόπος κατοικίας της δεν μπορεί να αποτελεί εμπόδιο στη χορήγηση της παροχής αυτής.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Περιφερειακό Δικαστήριο της πόλης Koszalin αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: «Αντίκειται στο άρθρο 18 ΕΚ, το οποίο διασφαλίζει στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το δικαίωμα να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, η εθνική νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 5 του [νόμου του 1974], καθό μέτρο εξαρτά τη χορήγηση συνταξιοδοτικών παροχών λόγω ανικανότητας προς εργασία εξαιτίας παραμονής σε στρατόπεδα συγκε-

ντρώσεως από τη συνδρομή της προϋποθέσεως ότι ο δικαιούχος κατοικεί στο έδαφος της Δημοκρατίας της Πολωνίας;»

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν η ιταλική κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Νόμο βάσιμο: Α) Τα κράτη μέλη οφείλουν να ασκούν τος αρμοδιότητες που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία τους τηρουμένων των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, ιδίως των διατάξεων της Συνθήκης που αναγνωρίζουν την ελευθερία όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να κατοικούν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. **Β)** Οι διευκολύνσεις που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν θα μπορούσαν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν αποτρέπονταν οι πολίτες κράτους μέλους από τη χρήση τους εξαιτίας κωλυμάτων που θέτει στη διαμονή τους στο κράτος μέλος υποδοχής κανονιστική ρύθμιση του κράτους καταγωγής τους που τους αντιμετωπίζει δυσμενώς επειδή ακριβώς επωφελήθηκαν των διευκολύνσεων αυτών.

Σκεπτικό: 19. Το αιτούν δικαστήριο ... ερωτά στην ουσία αν η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει τη νομοθετική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κράτος αυτό αρνείται σε πολίτη του τη χορήγηση παροχής υπέρ αμάχων θυμάτων πολέμου ή καταστολής, μολονότι το δικαίωμα στην παροχή αυτή έχει αναγνωριστεί στον υπήκοο αυτό με απόφαση της αρμόδιας αρχής, με την αιτιολογία και μόνον ότι ο ενδιαφερόμενος κατοικεί όχι στο έδαφος του κράτους αυτού αλλά στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

20. Συναφώς, πρέπει να καθοριστεί, προηγουμένως, αν κατάσταση όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και, ειδικότερα, στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ.

21. Όσον αφορά, αφενός, το πεδίο προσωπικής εφαρμογής της διάταξης αυτής, αρκεί η διαπίστωση ότι, δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 17 ΕΚ, οποιοσδήποτε έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους έχει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Εξάλλου, κατά τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 17, η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης περιλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπει η Συνθήκη ΕΚ, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται εκείνα της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ³¹.

22. Ως πολίτης της Πολωνίας, η Η. Nerkowska, έχει την ιδιότητα

³¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 18 της από 26.10.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης, *Tas-Hagen και Tas* (C-192/05), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σ. I-10451.

του πολίτη της Ένωσης δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 17 ΕΚ και, επομένως, μπορεί, ενδεχομένως, να προβάλλει τα απορρέοντα από την ιδιότητα αυτή δικαιώματα, ιδίως το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών που παρέχει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ.

23. Αφετέρου, όσον αφορά στο πεδίο ουσιαστικής εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ, επισημαίνεται ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου, παροχή όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη, αποβλέπουσα στην αποζημίωση αμάχων θυμάτων πολέμου ή καταστολής για τις ψυχικές και σωματικές βλάβες που υπέστησαν, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών³².

24. Ωστόσο, τα κράτη μέλη οφείλουν να ασκούν μια τέτοια αρμοδιότητα τηρουμένων των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, ιδίως των διατάξεων της Συνθήκης που αναγνωρίζουν την ελευθερία όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να κατοικούν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών³³.

25. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι η ιθαγένεια της Ένωσης, που προβλέπει το άρθρο 17 ΕΚ, δεν σκοπεί στην επέκταση του πεδίου ουσιαστικής εφαρμογής της Συνθήκης επί εσωτερικών καταστάσεων που δεν έχουν κανένα σύνδεσμο με το κοινοτικό δίκαιο³⁴.

26. Πάντως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στον τομέα ουσιαστικής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αυτές που άπτονται της άσκησης των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη και της άσκησης του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, που αναγνωρίζει το άρθρο 18 ΕΚ³⁵.

27. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι κατάσταση όπως αυτή της H. Nerkowska εμπίπτει στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ενώσεως εντός των κρατών μελών. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, επιλέγοντας ως τόπο κατοικίας της τη Γερ-

³² Ibid, σκέψη 21.

³³ Ibid, σκέψη 22.

³⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 23 της από 5.6.1997 απόφασής της του επί της υπόθεσης *Uecker και Jacquet* (C-64/96 και C-65/96), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1997, σ. I-3171, στη σκέψη 26 της από 2.10.2003 απόφασή του επί της υπόθεσης *Garcia Avello* (C-148/02), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σ. I-11613, και στη σκέψη 23 της προαναφερόμενης απόφασης *Tas-Hagen και Tas* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 31).

³⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 33 της από 15.3.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bidar* (C-209/03), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σ. I-2119, και στις σκέψεις 17 και 18 της από 12.7.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Schempp* (C-403/03), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σ. I-6421.

μανία, άσκησε το δικαίωμα που παρέχει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ σε όλους τους πολίτες της Ένωσης να κυκλοφορούν και να κατοικούν ελεύθερα στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο του οποίου έχουν την ιθαγένεια.

28. Εξάλλου, όπως σαφώς προκύπτει από τη δικογραφία που διαβίβασε στο Δικαστήριο το αιτούν δικαστήριο, η απόρριψη των αιτήσεων για τη χορήγηση της αναπηρικής σύνταξης, τις οποίες υπέβαλε η H. Nerkowska, οφείλεται στο γεγονός και μόνον ότι κατά την ημερομηνία υποβολής τους η ενδιαφερόμενη είχε την κατοικία της στη Γερμανία.

29. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, εφόσον η άσκηση εκ μέρους της H. Nerkowska δικαιώματος αναγνωριζόμενου από την κοινοτική έννομη τάξη επηρεάζει το δικαίωμά της για παροχή προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθαρώς εσωτερικού χαρακτήρα και ως μη έχουσα κανένα σύνδεσμο με το κοινοτικό δίκαιο.

30. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ, που εφαρμόζεται σε κατάσταση όπως αυτή της κύριας δίκης, πρέπει να ερμηνευθεί με την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση που επιβάλλει στο δικαιούχο αναπηρικής σύνταξης χορηγούμενης σε αμάχους θύματα πολέμου ή καταστολής να έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους μέλους που χορηγεί την εν λόγω παροχή.

31. Όσον αφορά στο περιεχόμενο της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι διευκολύνσεις που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν θα μπορούσαν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν αποτρέπονταν οι πολίτες κράτους μέλους από τη χρήση τους εξαιτίας κωλυμάτων που θέτει στη διαμονή τους στο κράτος μέλος υποδοχής κανονιστική ρύθμιση του κράτους καταγωγής τους που τους αντιμετωπίζει δυσμενώς επειδή ακριβώς επωφελήθηκαν των διευκολύνσεων αυτών³⁶.

32. Εθνική κανονιστική ρύθμιση που περιάγει σε δυσμενή θέση ορισμένους πολίτες του οικείου κράτους μέλους για το λόγο και μόνον ότι άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος συνιστά περιορισμό των ελευθεριών που αναγνωρίζει σε κάθε πολίτη της Ένωσης η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 ΕΚ³⁷.

³⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 19 της από 29.4.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Pusa* (C-224/02), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2004, σ. I-5763, και στη σκέψη 30 της προαναφερόμενης απόφασης *Tas-Hagen και Tas* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 31)

³⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 39 της από 18.7.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *De Cuyper* (C-406/04), δημοσιευμένη σε Συλλογή

33. Η εθνική νομοθεσία της Πολωνίας ιδρύει παρόμοιον περιορισμό. Πράγματι, εξαρτώντας τη χορήγηση της αναπηρικής σύνταξης υπέρ αμάχων θυμάτων πολέμου ή καταστολής από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι πρέπει να έχουν την κατοικία τους στο εθνικό έδαφος, ενδέχεται να αποτρέψει Πολωνούς πολίτες τελούντες σε κατάσταση όμοια με εκείνη της προσφεύγουσας της κύριας δίκης να ασκήσουν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εκτός της Πολωνίας.

34. Εθνική ρύθμιση που επιβάλλει έναν τέτοιο περιορισμό στην άσκηση των δικαιωμάτων των πολιτών των κρατών μελών μπορεί να δικαιολογηθεί, βάσει του κοινοτικού δικαίου, μόνον αν στηρίζεται σε επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος ανεξάρτητους της ιθαγένειας των ενδιαφερομένων και εφόσον είναι ανάλογος προς τον σκοπό που επιδιώκει θεμιτώς το εθνικό δίκαιο³⁸.

35. Όσον αφορά στην πρώτη προϋπόθεση, από τις παρατηρήσεις της πολωνικής κυβέρνησης προκύπτει ότι ο περιορισμός που προβλέπει η εθνική νομοθεσία στηρίζεται, στην ουσία, στη βούληση του Πολωνού νομοθέτη να περιορίσει την υποχρέωση αλληλεγγύης έναντι των αμάχων θυμάτων πολέμου ή καταστολής μόνο στα πρόσωπα που διατηρούν ένα δεσμό με τον πολωνικό λαό. Συνεπώς, η προϋπόθεση της κατοικίας αποτελεί έκφραση του βαθμού σύνδεσης των προσώπων αυτών με την πολωνική κοινωνία.

36. Εξάλλου, η πολωνική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι μόνον η προϋπόθεση της κατοικίας, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, μπορεί να εγγυηθεί τον έλεγχο ότι δεν έχει μεταβληθεί η κατάσταση του δικαιούχου της οικείας παροχής ούτως ώστε να επηρεάζεται το δικαίωμά του επί της παροχής αυτής. Συναφώς, επισημαίνει ότι, πλήττει την αποτελεσματικότητα και την πρακτική αξία του ελέγχου των αρμόδιων πολωνικών οργανισμών η αδυναμία προσφυγής στη διοικητική και ιατρική συνδρομή των άλλων κρατών μελών που προβλέπει για τις παροχές κοινωνικής ασφάλειας ο Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996. Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι άλλα, λιγότερο περιοριστικά, μέτρα δεν θα ήταν εξίσου αποτελεσματικά με την εν λόγω προϋπόθεση.

2006, σ. I-6947 και στη σκέψη 31 της προαναφερόμενης απόφασης *Tas-Hagen* και *Tas*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 31)

³⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 40 της προαναφερόμενης απόφασης *De Cuyper* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 37) και στη σκέψη 33 της προαναφερόμενης απόφασης *Tas-Hagen* και *Tas* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 31).

37. Βεβαίως, τόσο η βούληση εγγύησης του δεσμού μεταξύ της κοινωνίας του οικείου κράτους μέλους και του δικαιούχου της παροχής όσο και η ανάγκη ελέγχου του γεγονότος ότι ο δικαιούχος εξακολουθεί να πληροί τους όρους χορήγησης της παροχής αυτής αποτελούν επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος ικανούς να δικαιολογήσουν το γεγονός ότι οι όροι χορήγησης ή καταβολής μιας τέτοιας παροχής μπορούν να επηρεάσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών του εν λόγω κράτους μέλους.

38. Ως προς την προϋπόθεση ύπαρξης δεσμού με την κοινωνία του οικείου κράτους μέλους, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, προκειμένου περί παροχής όπως η επίμαχη της κύριας δίκης, η οποία δεν διέπεται από το κοινοτικό δίκαιο, τα κράτη μέλη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά στον καθορισμό των κριτηρίων αξιολογήσεως ενός τέτοιου συνδέσμου, τηρουμένων των ορίων που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο³⁹.

39. Επομένως, ένα κράτος μέλος επιτρέπεται να προβλέπει, μέσω προϋποθέσεων ιθαγένειας ή κατοικίας του ενδιαφερομένου, αποζημίωση των αμάχων θυμάτων πολέμου ή καταστολής μόνο για τα άτομα που θεωρεί ότι εκδηλώνουν κάποιο βαθμό σύνδεσης με την κοινωνία του εν λόγω κράτους μέλους.

40. Πάντως, ακόμη και αν ο διαπιστωθείς στη σκέψη 33 της παρούσας απόφασης περιορισμός μπορεί να δικαιολογηθεί από τους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος που μνημονεύθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, πρέπει ωστόσο να μην είναι δυσανάλογος προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

41. Πρώτον, ως προς την προϋπόθεση περί συνεχούς κατοικίας στο εθνικό έδαφος καθ' όλη τη διάρκεια χορήγησης της εν λόγω παροχής, η οποία θεωρείται ως στοιχείο συνδέσμου των αμάχων θυμάτων πολέμου ή καταστολής με την πολωνική κοινωνία, διαπιστώνεται ότι, αν και δεν αμφισβητείται ότι η κατοικία αποτελεί κριτήριο της ύπαρξης ενός τέτοιου δεσμού, υπό συνθήκες όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης, μια τέτοια προϋπόθεση υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

42. Πράγματι, δεν αμφισβητείται ότι η H. Nerkowska έχει πολωνική ή ιθαγένεια και ότι έζησε στην Πολωνία για περισσότερα από είκοσι χρόνια, περίοδο κατά την οποία σπούδασε και εργάστηκε.

43. Το γεγονός ότι ο δικαιούχος παροχής έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους που χορηγεί την επίμαχη στην κύρια δίκη παροχή και έχει ζήσει στο κράτος αυτό για περισσότερα από είκοσι χρόνια, ως φοιτητής

---

³⁹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 36 της απόφασης Tas-Hagen και Tas (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 31.)

και εργαζόμενος, αρκεί για να αποδείξει την ύπαρξη δεσμών μεταξύ του κράτους αυτού και του δικαιούχου της παροχής αυτής. Υπό τις συνθήκες αυτές, η προϋπόθεση της κατοικίας καθόλη τη διάρκεια χορήγησης της εν λόγω παροχής είναι δυσανάλογη καθόσον υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την εξασφάλιση ενός τέτοιου δεσμού.

44. Δεύτερον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας είναι ο μοναδικός τρόπος για να ελεγχθεί ότι ο δικαιούχος αναπηρικής σύνταξης εξακολουθεί να πληροί τους όρους χορήγησής της, αρκεί η απάντηση ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο επιδιωκόμενος σκοπός δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλα λιγότερο αναγκαστικά αλλά εξίσου αποτελεσματικά μέσα.

45. Πράγματι, αν ο ιατρικός ή διοικητικός έλεγχος απαιτούσε την παρουσία στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους του δικαιούχου παρόμοιας με την επίμαχη στην κύρια δίκη παροχής, θα ήταν δυνατόν το εν λόγω κράτος μέλος να ζητήσει από τον δικαιούχο να μεταβεί στο κράτος αυτό προκειμένου να υποβληθεί σε έναν τέτοιο έλεγχο, ακόμη και επί ποινή διακοπής της χορήγησης της παροχής σε περίπτωση αδικαιολόγητης άρνησης του εν λόγω δικαιούχου.

46. Επομένως, η προϋπόθεση της κατοικίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού του ελέγχου του γεγονότος ότι ο δικαιούχος παροχής εξακολουθεί να πληροί τους όρους χορήγησής της και, ως εκ τούτου, παραβιάζει την προμνησθείσα στις σκέψεις 34 και 40 της παρούσας απόφασης αρχή της αναλογικότητας.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κράτος αυτό αρνείται, γενικώς και ανεξαιρέτως, τη χορήγηση στους υπηκόους του παροχής υπέρ των αμάχων θυμάτων πολέμου ή καταστολής για τον λόγο και μόνον ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν κατοικούν καθ' όλη τη διάρκεια χορήγησης της παροχής αυτής στο έδαφος του κράτους αυτού, αλλά στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

0707

Υπόθεση 33/07⁴⁰**Ministerul Administrației și Internelor – Direcția Generală de Pașapoarte București κατά Gheorghe Jipa**

Δικαστές: P. Jann, πρόεδρος τμήματος, A. Tizzano (εισηγητής), A. Borg Barthet, M. Ilešić και E. Levits.

Γενικός Εισαγγελέας: J. Mazák⁴¹

Περιορισμός του δικαιώματος πολίτη κράτους μέλους να μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος, με την αιτιολογία ότι είχε επαναπατριστεί προηγουμένως λόγω της «παράνομη διαμονής» του στο κράτος αυτό – Ιθαγένεια της ΕΕ – Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας – Δικαίωμα των πολιτών της Ενώσεως και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών – Οι πολίτες της ΕΕ μπορούν να επικαλούνται, ακόμη και έναντι του κράτους μέλους καταγωγής τους, τα απορρέοντα από την ιδιότητα του πολίτη της ΕΕ δικαιώματα, μεταξύ δε άλλων το δικαίωμα να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, όπως προβλέπει η διάταξη του άρθρου 18 ΕΚ – Η έννοια της δημόσιας τάξης προϋποθέτει, εκτός της κοινωνικής διαταραχής που συνιστά κάθε παράβαση του νόμου, την ύπαρξη πραγματικής, ενεστώσας και αρκούντως σοβαρής απειλής σε βάρος θεμελιώδους συμφέροντος της κοινωνίας: για να δικαιολογούνται τα σχετικά μέτρα δημόσιας τάξης ή ασφάλειας, πρέπει να στηρίζονται αποκλειστικά στην προσωπική συμπεριφορά του ενδιαφερομένου, αποκλεισμένων των λόγων που δεν συνδέονται άμεσα με την οικεία περίπτωση ή των λόγων γενικής πρόληψης – Αρχή της αναλογικότητας – Η «παράνομη παραμονή» δεν αποτελεί επαρκή λόγο για τον περιορισμό του δικαιώματος των πολιτών της ΕΕ να κυκλοφορούν ελεύθερα και να διαμένουν στα κράτη μέλη

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 18 και 234 ΕΚ

Ν. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρα 4 παράγραφος 1 και 27 παράγραφοι 1 και 2 της Οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου,

⁴⁰ Η υπόθεση εκδικάστηκε από το πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 10.7.2008.

⁴¹ Παρουσίασε τις προτάσεις του στις 14.2.2008. Για το κείμενο των προτάσεων βλέπε σε: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=el>.

της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ

Επίσημη Εφημερίδα L 158, σελίδα 77, και διορθωτικό,

Επίσημη Εφημερίδα L 229, σελίδα 35

Π.Δ. 106/2007 «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους» (ΦΕΚ 135, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο G. Jira αναχώρησε από τη Ρουμανία στις 10.9.2006 για να μεταβεί στο Βασίλειο του Βελγίου. Στις 26.11.2006 επαναπατρίστηκε στη Ρουμανία κατ' εφαρμογήν της συμφωνίας επανεισδοχής λόγω της «παράνομης διαμονής» του στο Βέλγιο.

Το προδικαστικό ερώτημα υποβάλλεται στο πλαίσιο διαφοράς που αφορά σε αίτημα του Υπουργείου Δημόσιας Διοίκησης και Εσωτερικών – Γενική Διεύθυνση Διαβατηρίων Βουκουρεστίου για την έκδοση απόφασης από το Tribunalul Dâmbovița για την απαγόρευση μετάβασης του κυρίου G. Jira, Ρουμάνου πολίτη, στο Βέλγιο για χρονικό διάστημα μέχρι τριών ετών.

Στις 11.1.2007 το Υπουργείο κατέθεσε αίτηση στο Tribunalul Dâmbovița, σύμφωνα με τα άρθρα 38 και 39 του νόμου 248/2005, για τη λήψη μέτρου απαγόρευσης μετάβασης του κυρίου G. Jira στο Βέλγιο για χρονικό διάστημα μέχρι τριών ετών.

Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το αίτημα του Υπουργείου δεν διευκρινίζει τη φύση της «παράνομης διαμονής» που οδήγησε στην επανεισδοχή του G. Jira.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunalul Dâmbovița αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει την έννοια το άρθρο [18 ΕΚ] [...] ότι προσκρούουν σ' αυτό τα εμπόδια που παρεμβάλλει η ρουμανική νομοθεσία σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των ατόμων (δυνάμει των άρθρων 38 και 39 του [νόμου 248/2005]);

2) α) Συνιστούν οι διατάξεις των άρθρων 38 και 39 του [νόμου 248/2005] εμπόδιο στην κατοχυρωμένη με το άρθρο 18 ΕΚ ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων, καθόσον παρεμποδίζουν ένα άτομο (πολίτη Ρουμανίας και ήδη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως) να κυκλοφορεί ελεύθερα εντός άλλου κράτους (εν προκειμένω μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως);

β) Μπορεί να προβλέπει ένα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (εν προκειμένω η Ρουμανία) περιορισμό της ασκήσεως της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους;

3) α) Περιλαμβάνεται στους λόγους «δημοσίας τάξεως» ή «δημοσίας ασφαλείας», όπως ορίζει η διάταξη του άρθρου 27 της Οδηγίας 2004/38/EK, η «παράνομη διαμονή» την οποία προβλέπει η πράξη 825/2005 της [Ρουμανικής] Κυβερνήσεως, περί εγκρίσεως της [Συμφωνίας επανεισδοχής] (δυνάμει της οποίας διατάχθηκε η επανεισδοχή του εναγομένου τελούντος σε μια τέτοια κατάσταση), ώστε να υφίσταται η δυνατότητα λήψεως μέτρων περιοριστικών της ελεύθερης κυκλοφορίας ενός τέτοιου ατόμου;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, έχουν την έννοια οι διατάξεις του άρθρου 27 της Οδηγίας 2004/38/EK [...] ότι τα κράτη μέλη δύνανται να θέτουν περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία και στη διαμονή των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως για λόγους «δημόσιας τάξεως» και «δημόσιας ασφαλείας» άνευ ετέρου και χωρίς να εξετάζεται η «προσωπική συμπεριφορά» του ενδιαφερομένου;».

Το αιτούν δικαστήριο, κρίνοντας ότι το ερώτημα αυτό χρήζει επείγουσας απάντησης από το Δικαστήριο, λαμβανομένου υπόψη του ότι ο G. Jira πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσει το δικαίωμά του της ελεύθερης κυκλοφορίας ή να γνωρίσει το ταχύτερο δυνατόν αν έχει περιορισμένη μόνο δυνατότητα να το ασκήσει, ζήτησε από το Δικαστήριο να εκδικάσει την αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης με την ταχεία διαδικασία, που προβλέπει η διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 104α του Κανονισμού Διαδικασίας.

Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου απέρριψε την αίτηση αυτή με διάταξη της 3.4.2007, με την αιτιολογία ότι δεν πληρούνταν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις της προαναφερόμενης διάταξης.

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν η ελληνική κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Νόμο βάσιμο: **A)** Το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας περιλαμβάνει τόσο το δικαίωμα των πολιτών της ΕΕ να μεταβαίνουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος καταγωγής τους όσο και το δικαίωμα να αναχωρούν από το τελευταίο. **B)** Σε κοινοτικό πλαίσιο, και ιδίως ως δικαιολογία για παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των ατόμων, οι ανάγκες δημοσίας τάξης και ασφαλείας των κρατών μελών πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς, ώστε το περιεχόμενό τους να μην μπορεί να καθορίζεται μονομερώς από κάθε κράτος μέλος χωρίς τον έλεγχο των οργάνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. **Γ)** Το κράτος μέλος καταγωγής πολίτη της Ένωσης δεν μπορεί να λάβει υπόψη

το γεγονός ότι αυτός έχει επαναπατριστεί από άλλο κράτος μέλος όπου διέμενε παρανόμως, προκειμένου να περιορίσει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας του εν λόγω πολίτη παρά μόνον υπό την προϋπόθεση ότι η προσωπική συμπεριφορά του τελευταίου συνιστά πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή, θίγουσα θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας.

Σκεπτικό: 15. Με τα ερωτήματά του, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν οι διατάξεις των άρθρων 8 ΕΚ και 27 της Οδηγίας 2004/38 απαγορεύουν εθνική ρύθμιση που επιτρέπει τον περιορισμό του δικαιώματος πολίτη κράτους μέλους να μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος, ιδίως με την αιτιολογία ότι είχε επαναπατριστεί προηγουμένως λόγω της «παράνομης διαμονής» του στο κράτος αυτό.

16. Με τις γραπτές παρατηρήσεις τους ενώπιον του Δικαστηρίου, οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Ρουμανίας καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, συμφωνούν ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στα ερωτήματα αυτά.

17. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, ως πολίτης Ρουμανίας, ο G. Jira έχει την ιδιότητα του πολίτη της ΕΕ, δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 17 ΕΚ, και, επομένως, μπορεί να επικαλείται, ακόμη και έναντι του κράτους μέλους καταγωγής του, τα απορρέοντα από την ιδιότητα αυτή δικαιώματα, μεταξύ δε άλλων το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, όπως προβλέπει η διάταξη του άρθρου 18 ΕΚ⁴².

18. Στη συνέχεια, πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 35 των προτάσεών του⁴³, το δικαίωμα της

⁴² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 31 έως 33 της από 20.9.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης *Grzelczyk* (C-184/99), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2001, σελίδα I-6193, στη σκέψη 19 της από 26.10.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Tas-Hagen και Tas* (C-192/05) καθώς και στις σκέψεις 22 και 23 της από 23.10.2007 απόφασής του επί των υποθέσεων *Morgan και Bucher* (C-11/06 και C-12/06), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σελίδα I-9161.

⁴³ «35. Οι περιορισμοί της δυνατότητας εξόδου του G. Jira από το κράτος μέλος καταγωγής του με σκοπό να μεταβεί σε άλλο κράτος μέλος τους οποίους μπορεί να επιβάλει το αιτούν δικαστήριο αποτελούν ... εμπόδιο στο δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας που προβλέπει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ. Το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας εντός των κρατών μελών, το οποίο εγγυάται το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ, θα καθίστατο κενό περιεχομένου αν το κράτος καταγωγής μπορούσε να απαγορεύει στους δικούς του υπηκόους να αποχωρούν από το έδαφός του προκειμένου να μεταβούν σε άλλο κράτος μέλος. [(Βλέπε, κατ' αναλογία, της σκέψης 20 της από 29.4.2004 απόφασής επί της υπόθεσης *Pusa* (C-224/02, Συλλογή 2004, σ. I-5763). Βλέπε επίσης, στο πλαίσιο της ελευθερίας εγκατάστασης, τη σκέψη 69 της

ελεύθερης κυκλοφορίας περιλαμβάνει τόσο το δικαίωμα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μεταβαίνουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος καταγωγής τους όσο και το δικαίωμα να αναχωρούν από το τελευταίο. Πράγματι, όπως το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να υπογραμμίσει, οι θεμελιώδεις ελευθερίες τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη ΕΚ θα καθίσταντο κενές περιεχομένου αν το κράτος καταγωγής μπορούσε να απαγορεύει χωρίς βάσιμη δικαιολογία στους πολίτες του να αναχωρούν από το έδαφός του για να μεταβούν σε άλλο κράτος μέλος⁴⁴.

19. Εξάλλου, η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 2004/38 προβλέπει ρητά ότι κάθε πολίτης της Ενώσεως κάτοχος ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει το έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να μεταβεί σε άλλο κράτος μέλος.

20. Επομένως, κατάσταση όπως αυτή του εναγομένου της κύριας δίκης εμπίπτει στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ένωσης εντός των κρατών μελών.

21. Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης δεν είναι απεριόριστο, αλλά ασκείται υπό τους περιορισμούς και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τη Συνθήκη, καθώς και από τις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της⁴⁵.

από 11.12.2007 απόφασης επί των υποθέσεων *The International Transport Workers' Federation* και *The Finnish Seamen's Union* (C-438/05, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), και στη σκέψη 16 της από 27.9.1988 απόφασης επί της υποθέσεων *Daily Mail and General Trust* (81/87, Συλλογή 1988, σ. 5483). Βλέπε εξάλλου, στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων και της ελευθερίας εγκατάστασης τη σκέψη 23 της από 7.7.1992 απόφασης επί της υπόθεσης *Singh* (C-370/90, Συλλογή 1992, σ. I-4265). Με την από 15.12.1995 απόφασή του επί της υπόθεσης *Bosman* (C-415/93, Συλλογή 1995, σ. I-4921), το Δικαστήριο δέχθηκε (σκέψη 97) ότι «τα δικαιώματα που εγγυώνται τα άρθρα [43] επ. θα καθίσταντο κενά περιεχομένου αν το κράτος καταγωγής μπορούσε να απαγορεύει στις επιχειρήσεις να αποχωρούν από το έδαφός του προκειμένου να εγκατασταθούν σε άλλο κράτος μέλος. Οι ίδιες σκέψεις ισχύουν, ως προς το άρθρο [39] της Συνθήκης, σχετικά με κανόνες που εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία υπηκόων κράτους μέλους που επιθυμούν να εργασθούν ως μισθωτοί σε άλλο κράτος μέλος»].

⁴⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει, κατ' αναλογία, στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, στη σκέψη 16 της από 27.9.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Daily Mail and General Trust* (81/87, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1988, σελίδα 5483), στη σκέψη 31 της από 14.7.1994 απόφασή του επί της υπόθεσης *Peralta* (C-379/92, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1994, σελίδα I-3453), και στη σκέψη 97 της από 15.12.1995 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bosman* (C-415/93, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1995, σελίδα I-4921).

⁴⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 30 της από 11.4.2000

22. Όσον αφορά στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι ως άνω περιορισμοί και προϋποθέσεις απορρέουν, ειδικότερα, από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 27 της Οδηγίας 2004/38, που παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να περιορίζουν την ελευθερία κυκλοφορίας των πολιτών της Ενώσεως ή των μελών των οικογενειών τους, μεταξύ άλλων για λόγους δημοσίας τάξεως ή δημοσίας ασφαλείας.

23. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει πάντοτε υπογραμμίσει ότι, μολονότι τα κράτη μέλη είναι κατ' ουσίαν ελεύθερα να καθορίζουν τις απαιτήσεις της δημόσιας τάξης και ασφάλειας σύμφωνα με τις εθνικές τους ανάγκες, που μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το κράτος μέλος και τη χρονική περίοδο, εντούτοις, σε κοινοτικό πλαίσιο και, ιδίως, ως δικαιολογία για παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των ατόμων, οι ανάγκες αυτές πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς, ώστε το περιεχόμενό τους να μην μπορεί να καθορίζεται μονομερώς από κάθε κράτος μέλος χωρίς τον έλεγχο των οργάνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας⁴⁶. Έτσι, η νομολογία δέχεται ειδικότερα ότι η έννοια της δημόσιας τάξης προϋποθέτει, εν πάση περιπτώσει, εκτός της κοινωνικής διαταραχής που συνιστά κάθε παράβαση του νόμου, την ύπαρξη πραγματικής, ενεστώσας και αρκούντως σοβαρής απειλής σε βάρος θεμελιώδους

απόφασής του επί της υπόθεσης *Kaba* (C-356/98, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σελίδα I-2623), στη σκέψη 46 της από 6.3.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kaba* (C-466/00, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σελίδα I-2219, και στη σκέψη 27 της από 10.4.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών* (C-398/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή. Σημείωση της επιμελήτριας: Το Δικαστήριο καταδίκασε το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, επειδή διατηρώντας σε ισχύ τις εθνικές διατάξεις κατά τις οποίες τα οικονομικώς μη ενεργά άτομα και οι συνταξιούχοι που είναι υπήκοοι της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, για να λάβουν άδεια διαμονής, πρέπει να αποδείξουν ότι διαθέτουν σταθερούς πόρους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις Οδηγίες 68/360/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας, 90/364/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής, και 90/365/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής των μισθωτών και μη μισθωτών εργαζομένων που έχουν παύσει την επαγγελματική τους δραστηριότητα).

⁴⁶ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 26 και 27 της από 28.10.1975 απόφασής του επί της υπόθεσης *Rutili* (36/75, δημοσιευμένη σε Συλλογή τόμος 1975, σελίδα 367), στις σκέψεις 33 και 34 της από 27.10.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bouchereau* (30/77, δημοσιευμένη σε Συλλογή τόμος 1977, σελίδα 617), στη σκέψη 17 της από 14.3.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *Église de scientologie* (C-54/99, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σελίδα I-1335) και στις σκέψεις 30 και 31 της από 14.10.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Omega* (C-36/02, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2004, σελίδα I-9609).

συμφέροντος της κοινωνίας⁴⁷.

24. Η ύπαρξη τέτοιων παρεκκλίσεων από την ως άνω θεμελιώδη αρχή που μπορεί να επικαλείται κάθε κράτος μέλος συνεπάγεται, ιδίως, όπως προκύπτει από τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 27 της Οδηγίας 2004/38, ότι για να δικαιολογούνται τα σχετικά μέτρα δημόσιας τάξης ή ασφάλειας πρέπει να στηρίζονται αποκλειστικά στην προσωπική συμπεριφορά του ενδιαφερομένου, αποκλεισμένων των λόγων που δεν συνδέονται άμεσα με την οικεία περίπτωση ή των λόγων γενικής πρόληψης.

25. Πρέπει να προστεθεί ότι, όπως ορθά σημείωσαν η κυβέρνηση της Ρουμανίας, η Επιτροπή και ο Γενικός Εισαγγελέας στο σημείο 43⁴⁸ των προτάσεών του, κάθε μέτρο που περιορίζει την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας πρέπει να λαμβάνεται με γνώμονα σκέψεις συνδεδεμένες ειδικά με την προστασία της δημόσιας τάξης ή ασφάλειας του κράτους μέλους που λαμβάνει το εν λόγω μέτρο. Το μέτρο αυτό δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά σε λόγους που επικαλείται άλλο κράτος μέλος προκειμένου να δικαιολογήσει, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, απόφαση απομάκρυνσης κοινοτικού πολίτη από το έδαφος του τελευταίου αυτού κράτους, χωρίς όμως να αποκλείεται το ενδεχόμενο να μπορούν να λαμβάνονται υπόψη τέτοιοι λόγοι στο πλαίσιο της εκτίμησης των αρμόδιων εθνικών αρχών κατά την υιοθέτηση του οικείου μέτρου περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας⁴⁹.

26. Με άλλα λόγια, σε μια κατάσταση όπως αυτή της κύριας δίκης,

⁴⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στις σκέψεις 28 και 35 των προαναφερόμενων αποφάσεων *Rutili* και *Bouchereau* αντίστοιχα καθώς και στη σκέψη 66 της από 29.4.2004 απόφασής του επί των υποθέσεων *Ορφανόπουλος* και *Oliveri* (C-482/01 και C-493/01), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2004, σελίδα I-5257.

⁴⁸ «43. Κατά την άποψή μου, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίζουν, για λόγους δημοσίας τάξεως ή δημοσίας ασφαλείας, το δικαίωμα πολίτη της Ενώσεως να αναχωρεί από το κράτος μέλος καταγωγής του προκειμένου να μεταβεί σε άλλο κράτος μέλος με μόνη αιτιολογία ότι ο ενδιαφερόμενος επαναπατρίστηκε από άλλο κράτος μέλος λόγω «παράνομης διαμονής» σ' αυτό. Εκτιμώ ότι από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ισπανίας* προκύπτει ότι ένα κράτος μέλος, όταν περιορίζει τα στηριζόμενα στο άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ δικαιώματα των πολιτών της Ενώσεως δεν μπορεί να βασίζεται σε γενικούς και όχι ειδικούς ισχυρισμούς άλλου κράτους μέλους σχετικούς με τη συμπεριφορά ενός πολίτη της Ενώσεως. Κάθε κράτος, όταν περιορίζει τις θεμελιώδεις ελευθερίες ενός πολίτη της Ενώσεως, πρέπει να διαπιστώνει και να επιβεβαιώνει το ίδιο ότι η άσκηση των εν λόγω ελευθεριών συνιστά πραγματική και επαρκώς σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη, η οποία θίγει ένα θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας».

⁴⁹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει, κατ' αναλογία, στη σκέψη 53 της από 31.1.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (C-503/03), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σελίδα I-1097.

το κράτος μέλος καταγωγής πολίτη της Ένωσης δεν μπορεί να λάβει υπόψη το γεγονός ότι αυτός έχει επαναπατριστεί από άλλο κράτος μέλος όπου διέμενε παρανόμως, προκειμένου να περιορίσει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας του εν λόγω πολίτη παρά μόνον υπό την προϋπόθεση ότι η προσωπική συμπεριφορά του τελευταίου συνιστά πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή, θίγουσα θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας.

27. Όμως, η κατάσταση που οδήγησε στη διαφορά της κύριας δίκης δεν φαίνεται να πληροί τις προϋποθέσεις που υπενθυμίζονται στις σκέψεις 22 έως 26 της παρούσας αποφάσεως. Ειδικότερα, η δικογραφία που διαβίβασε στο Δικαστήριο το αιτούν δικαστήριο και οι γραπτές παρατηρήσεις της κυβέρνησης της Ρουμανίας δίδουν την εντύπωση ότι το αίτημα του Υπουργείου για περιορισμό του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας του G. Jira στηρίζεται αποκλειστικά στο μέτρο επαναπατρισμού του τελευταίου από το έδαφος του Βασιλείου του Βελγίου λόγω της «παράνομης διαμονής» του στο κράτος μέλος αυτό, χωρίς καμία συγκεκριμένη εκτίμηση της προσωπικής συμπεριφοράς του και χωρίς καμία αναφορά σε κάποια απειλή την οποία θα μπορούσε να συνιστά για τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια. Εξάλλου η κυβέρνηση της Ρουμανίας διευκρινίζει με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι ούτε η απόφαση των βελγικών αρχών με την οποία διατάχθηκε ο επαναπατρισμός του G. Jira στηριζόταν σε λόγους δημόσιας τάξης ή ασφάλειας.

28. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις αναγκαίες προς τούτο διαπιστώσεις βάσει των πραγματικών και νομικών στοιχείων που στήριζαν, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το αίτημα του Υπουργείου για περιορισμό του δικαιώματος εξόδου του G. Jira από τη χώρα.

29. Στο πλαίσιο της εκτίμησης αυτής, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει επίσης να προσδιορίσει αν ο εν λόγω περιορισμός του δικαιώματος εξόδου είναι ικανός να εξασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο. Πράγματι, από τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 27 της Οδηγίας 2004/38, καθώς και από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, προκύπτει ότι ένα μέτρο που περιορίζει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν μπορεί να δικαιολογείται παρά μόνον αν είναι σύμφωνο προς την αρχή της αναλογικότητας⁵⁰.

⁵⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 15 της από 2.8.1993 απόφασής του επί των υποθέσεων *Alluè κ.λπ.* (C-259/91, C-331/91 και C-332/91, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1993, σελίδα I-4309), στη σκέψη 91 της από 17.9.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Baumbast και R* (C-413/99, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σελίδα I-7091), καθώς και στη σκέψη 43 της από 26.11.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Oteiza Olazabal* (C-100/01, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σελί-

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Τα άρθρα 18 ΕΚ και 27 της Οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των Οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, δεν εμποδίζουν την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως επιτρέπουσας τον περιορισμό δικαιώματος υπηκόου κράτους μέλους να μεταβαίνει στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, ιδίως με την αιτιολογία ότι είχε επαναπατριστεί προηγουμένως από αυτό λόγω της «παράνομης διαμονής» του εκεί, υπό την προϋπόθεση ότι, αφενός, η προσωπική συμπεριφορά του εν λόγω υπηκόου αποτελεί πραγματική, ενεστώσα και αρκούντως σοβαρή απειλή κατά θεμελιώδους συμφέροντος της κοινωνίας και ότι, αφετέρου, το σκοπούμενο περιοριστικό μέτρο είναι ικανό να εξασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν συμβαίνει κάτι τέτοιο στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί.

0708

C-127/08⁵¹

Blaise Baheten Metock, Hanette Eugenie Ngo Ikeng, Christian Joel Baheten, Samuel Zion Ikeng Baheten, Hencheal Ikogho, Donna Ikogho, Roland Chinedu, Marlene Babucke Chinedu, Henry Igboanusi, Roksana Batkowska κατά Ιρλανδίας

Δικαστές: Β. Σκουρής, Πρόεδρος, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas και K. Lenaerts, προέδρους τμήματος, A. Tizzano, U. Löhms, J. N. Cunha Rodrigues, M. Pešič (εισηγητής), J. Malenovský, J. Klučka, C. Toader και J.-J. Kasel.

Γενικός Εισαγγελέας: M. Poiares Maduro

Οδηγία 2004/38/ΕΚ: σκοπός της Οδηγίας είναι διευκολυνθεί η άσκηση του πρωτογενούς δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εντός των κρατών μελών, το οποίο αντλούν οι πολίτες της Ένωσης απευθείας από τη Συνθήκη – Δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και

δα I-10981).

⁵¹ Η απόφαση εκδικάστηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 25.7.2008.

να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος κράτους μέλους: η αποστέρηση των πολιτών της Ένωσης από τη δυνατότητα να έχουν ομαλή οικογενειακή ζωή στο κράτος μέλος υποδοχής αποτελεί σοβαρό κώλυμα στην άσκηση των ελευθεριών που τους εγγυάται η Συνθήκη – Πολίτες τρίτων χωρών εισελθόντες στο κράτος μέλος υποδοχής προτού καταστούν σύζυγοι πολίτη της Ένωσης – Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του τίτλου IV της Οδηγίας 2004/38 δεν είναι τα κράτη μέλη αποκλειστικώς αρμόδια να ρυθμίζουν τα της πρώτης πρόσβασης στο κοινοτικό έδαφος των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, που είναι πολίτες τρίτων χωρών – Με την Οδηγία 2004/38 ο κοινοτικός νομοθέτης δέχθηκε το ενδεχόμενο ο πολίτης της Ένωσης να δημιουργήσει οικογένεια αφού ασκήσει το δικαίωμα του ελεύθερης κυκλοφορίας – Αναθεώρηση της νομολογίας *Akrich* στο πλαίσιο ερμηνείας του Κανονισμού 1612/68 – Έννοια της φράσης «μέλη των οικογενειών [πολιτών της Ένωσης] που τους συνοδεύουν» της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας 2004/38 – Καμία διάταξη της Οδηγίας 2004/38 δεν θέτει προϋποθέσεις όσον αφορά στον τόπο σύναψης του γάμου πολίτη της Ένωσης με πολίτη τρίτης χώρας

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 12, 18, 40, 44, 52 και 234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών της 4.11.1950

N.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α') και N. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α')

Αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 3, 4, 5, 11, 14 και 31, και άρθρα 1 πρώτο εδάφιο, 2 παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, 3 παράγραφος 1, 5, 7, 9, 10, 27 παράγραφοι 1 και 2, 35 και 38 της Οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29.4.2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των Οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ

Επίσημη Εφημερίδα L 158, σελίδα 77, και

διορθωτικά : Επίσημη Εφημερίδα 2004, L 229, σελίδα 35,

Επίσημη Εφημερίδα 2005, L 197, σελίδα 34,

Επίσημη Εφημερίδα 2007, L 204, σελίδα 28

Π.Δ. 106/2007 «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους» (ΦΕΚ 135, τ. Α')

Οδηγία 2003/86/ΕΚ, του Συμβουλίου, της 22.9.2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης

Επίσημη Εφημερίδα L 251, σελίδα 12

Π.Δ. 131/2006 Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΦΕΚ 143, τ. Α')

Άρθρο 23Α του Οργανισμού του Δικαστηρίου

«Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου, προσαρτημένο στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, σύμφωνα με το άρθρο 7 της Συνθήκης της Νίκαιας, που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς Πράξεις και η οποία υπογράφηκε στη Νίκαια στις 26.2.2001 (ΕΕ C 80 της 10.3.2001), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της 15.7.2003 (ΕΕ L 188 της 26.7.2003, σ. 1), με το άρθρο 13, παράγραφος 2, της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της 16.4.2003 (ΕΕ L 236 της 23ης Σεπτεμβρίου 2003, σ. 37), με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της 19.4.2004 και της 26.4.2004 (ΕΕ L 132 της 29.4.2004, σ. 1 και 5, και ΕΕ L 194 της 2.6.2004, σ. 3 – διορθωτικό), με την απόφαση του Συμβουλίου, της 2.11.2004, για την ίδρυση Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 333 της 9.11.2004, σ. 7), με την απόφαση του Συμβουλίου της 3.10.2005 (ΕΕ L 266 της 11.10.2005, σ. 60), με το άρθρο 11 της πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της 25.4.2005 (ΕΕ L 157 της 21.6.2005, σ. 207) και με την απόφαση του Συμβουλίου της 20.12. 2007 (ΕΕ L 24 της 29.1.2008, σ.42)

Άρθρο 104Α του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «Τροποποιήσεις του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 18.12.2006»

Επίσημη Εφημερίδα L 386 της 29.12.2006, σελίδα 44

Πραγματικά περιστατικά: Α) Ο κύριος B. Metock, πολίτης Καμερούν, μετέβη στην Ιρλανδία στις 23.6.2006 και ζήτησε πολιτικό άσυλο. Η σχετική αίτησή του απορρίφθηκε οριστικά στις 28.2.2007. Η κυρία H. Ngo Ikeng, εκ γενετής πολίτης Καμερούν, έλαβε τη βρετανική ιθαγένεια.

Διαμένει και εργάζεται στην Ιρλανδία από το τέλος του 2006. Ο κύριος Metock και η κυρία Ngo Ikeng γνωρίστηκαν στο Καμερούν το 1994 και έκτοτε διατηρούν σχέση. Έχουν δύο τέκνα, που γεννήθηκαν το 1998 και το 2006 αντιστοίχως. Συνήψαν γάμο στην Ιρλανδία στις 12.10.2006. Στις 6.11.2006, ο κύριος B. Metock αιτήθηκε άδεια διαμονής, ως σύζυγος πολίτη της Ένωσης εργαζομένου και διαμένοντος στην Ιρλανδία. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την από 28.6.2007 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης με το αιτιολογικό ότι ο κύριος Metock δεν πληρούσε την προϋπόθεση που θέτει η εθνική νομοθεσία περί προηγούμενης νόμιμης διαμονής σε άλλο κράτος μέλος. Ο κύριος Metock, η κυρία Ngo Ikeng και τα τέκνα τους άσκησαν προσφυγή κατά της απόφασης αυτής. Β) Ο H. Ikogho, πολίτης τρίτης χώρας, μετέβη στην Ιρλανδία τον Νοέμβριο του 2004 και ζήτησε πολιτικό άσυλο. Η αίτησή του απορρίφθηκε οριστικά και στις 15.9.2005 ο Υπουργός Δικαιοσύνης διέταξε την απέλασή του από τη χώρα. Στις 19.6.2007 το High Court απέρριψε την προσφυγή που άσκησε κατά της απόφασης απέλασης. Η D. Ikogho, πολίτης Βρετανίας και της Ένωσης, διαμένει και εργάζεται στην Ιρλανδία από το 1996. Ο H. Ikogho και η D. Ikogho γνωρίστηκαν στην Ιρλανδία τον Δεκέμβριο του 2004 και σύναψαν εκεί γάμο στις 7.6.2006. Στις 6.7.2006, ο H. Ikogho αιτήθηκε άδεια διαμονής ως σύζυγος πολίτη της Ένωσης διαμένοντος και εργαζομένου στην Ιρλανδία. Στις 12.1.2007 ο Υπουργός Δικαιοσύνης απέρριψε την αίτησή του με το σκεπτικό ότι, λόγω της διαταγής απέλασης της 15.9.2005, ο H. Ikogho διέμενε παράνομως στην Ιρλανδία όταν σύναψε γάμο. Ο H. Ikogho και η D. Ikogho άσκησαν προσφυγή κατά της απόφασης αυτής. Γ) Ο R. Chinedu, πολίτης Νιγηρίας, μετέβη στην Ιρλανδία το Δεκέμβριο του 2005 και ζήτησε πολιτικό άσυλο. Η αίτησή του απορρίφθηκε οριστικά στις 8.8.2006. Η M. Babucke, πολίτης Γερμανίας, διαμένει στην Ιρλανδία. Ο R. Chinedu και η M. Babucke συνήψαν γάμο στην Ιρλανδία στις 3.7.2006. Την 1.8.2006 ο κύριος R. Chinedu κατέθεσε ενώπιον του Υπουργού Δικαιοσύνης αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής ως σύζυγος πολίτη της Ένωσης. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε στις 17.4.2007 με το αιτιολογικό ότι ο R. Chinedu δεν πληρούσε την προϋπόθεση που θέτει η εθνική νομοθεσία περί προηγούμενης νόμιμης διαμονής σε άλλο κράτος μέλος. Ο R. Chinedu και η M. Babucke άσκησαν προσφυγή κατά της απόφασης αυτής. Δ) Ο H. Igbonanusi, πολίτης Νιγηρίας, μετέβη στην Ιρλανδία στις 2.4.2004 και ζήτησε πολιτικό άσυλο. Η αίτησή του απορρίφθηκε στις 31.5.2005 και στις 15.9.2005 ο Υπουργός Δικαιοσύνης διέταξε την απέλασή του από τη χώρα. Η R. Batkowska, πολίτης Πολωνίας, διαμένει και εργάζεται στην Ιρλανδία από τον Απρίλιο του 2006. Ο H. Igbonanusi και η R. Batkowska γνωρίστηκαν στην Ιρλανδία και συνήψαν εκεί γάμο στις 24.11.2006. Στις 27.2.2007, ο H.

Igbonanusi υπέβαλε αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής ως σύζυγος πολίτη της Ένωσης. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την από 27.8.2007 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, με το αιτιολογικό ότι ο Η. Igbonanusi δεν πληρούσε την προϋπόθεση που θέτει η εθνική νομοθεσία περί προηγούμενης νόμιμης διαμονής σε άλλο κράτος μέλος. Ο Η. Igbonanusi και η R. Batkowska άσκησαν προσφυγή κατά της απόφασης αυτής. Στις 16.11.2007, ο Η. Igbonanusi συνελήφθη και διατάχθηκε η κράτησή του για να εκτελεστεί η απόφασή απέλασής του στη Νιγηρία. Πράγματι, απελάθηκε στη Νιγηρία το Δεκέμβριο του 2007.

Στην κύρια δίκη ενώπιον του High Court της Ιρλανδίας οι τέσσερις υποθέσεις συνεκδικάστηκαν. Τονίζοντας ότι κανένας από τους επίμαχους στην κύρια δίκη γάμους δεν είναι εικονικός το εθνικό δικαστήριο έκρινε ότι για την επίλυση της διαφοράς είναι απαραίτητη η ερμηνεία της Οδηγίας 2004/38 και αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Επιτρέπει η Οδηγία 2004/38 στα κράτη μέλη να θέτουν ως γενική προϋπόθεση της υπαγωγής υπηκόου τρίτης χώρας, συζύγου πολίτη της Ένωσης, στις διατάξεις της τη νόμιμης διαμονής του σε άλλο κράτος μέλος πριν την έλευσή του στο κράτος μέλος υποδοχής;

2) Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2004/38 ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος:

– είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, διαμένοντος στο κράτος μέλος υποδοχής και πληρούντος κάποια από τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία α', β' ή γ', της εν λόγω Οδηγίας, και

– διαμένει στο κράτος μέλος υποδοχής μαζί με τον πολίτη της Ένωσης του οποίου είναι σύζυγος,

ανεξαρτήτως του πού συνήφθη ο γάμος τους ή του πώς ο υπήκοος τρίτης χώρας εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής;

3) Αν η απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα είναι αρνητική, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2004/38 ο μη κοινοτικός υπήκοος, σύζυγος πολίτη της Ένωσης, ο οποίος:

– είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, διαμένοντος στο κράτος μέλος υποδοχής και πληρούντος κάποια από τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία α', β' ή γ', της εν λόγω Οδηγίας, και,

– διαμένει στο κράτος μέλος υποδοχής μαζί με τον εν λόγω πολίτη της Ένωσης του οποίου είναι σύζυγος,

– εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής χωριστά από τον πολίτη της Ένωσης και,

– εν συνεχεία, σύναψε γάμο με τον πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος υποδοχής;»

Στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν οι κυβερνήσεις της Τσεχίας, της Δανίας, της Γερμανίας, της Ελλάδας, της Ολλανδίας, της Αυστρίας, της Φινλανδίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Με την από 17.4.2008 απόφαση του προέδρου του Δικαστηρίου η απόφαση εκδικάστηκε με την ταχεία διαδικασία, κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 23α του Οργανισμού του Δικαστηρίου και του πρώτου εδαφίου του άρθρου 104α του Κανονισμού Διαδικασίας.

Νόμο βάσιμο: **A)** Όσον αφορά στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, ουδεμία διάταξη της Οδηγίας 2004/38 θέτει ως προϋπόθεση εφαρμογής της την προηγούμενη διαμονή τους σε κράτος μέλος. **B)** Η Οδηγία εφαρμόζεται σε κάθε πολίτη τρίτης χώρας, μέλος οικογένειας πολίτη της Ένωσης, που τον συνοδεύει ή μεταβαίνει σε κράτος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια με σκοπό την οικογενειακή επανένωση. **Γ)** Η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης πρέπει να θεωρηθεί ως το δικαίωμα του πολίτη της Ένωσης να εγκαταλείψει οποιοδήποτε κράτος μέλος, ιδίως δε το κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια, για να εγκατασταθεί υπό τις ίδιες προϋποθέσεις σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, εκτός αυτού του οποίου έχει την ιθαγένεια. **Δ)** Οι διατάξεις της Οδηγίας 2004/38 δεν πρέπει να ερμηνεύονται περιοριστικά και, εν πάση περιπτώσει, με τρόπο που να στερούνται την πρακτική αποτελεσματικότητά τους. **Ε)** Οι κανόνες της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και οι εκδοθείσες προς εκτέλεση των ως άνω κανόνων πράξεις δεν εφαρμόζονται επί δραστηριοτήτων που δεν έχουν κανένα στοιχείο σύνδεσης με οποιαδήποτε από τις προβλεπόμενες στο κοινοτικό δίκαιο καταστάσεις και των οποίων όλα τα ασκούντα επιρροή στοιχεία περιορίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνον κράτους μέλους

Σκεπτικό: **A) Επί του πρώτου ερωτήματος.** 48. Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η Οδηγία 2004/38 απαγορεύει κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας, για να υπαχθεί στις διατάξεις της Οδηγίας αυτής ο πολίτης τρίτης χώρας, που είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης διαμένοντος στο κράτος μέλος αυτό, του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια, πρέπει, πριν την έλευσή του στο κράτος μέλος υποδοχής, να διέμενε νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

49. Πρώτον, διαπιστώνεται ότι, όσον αφορά στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, ουδεμία διάταξη της Οδηγίας 2004/38 θέτει ως προϋπόθεση της εφαρμογής της την προηγούμενη διαμονή τους σε κράτος μέλος.

50. Συγκεκριμένα, κατά τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3, η Οδηγία 2004/38 ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης που μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου

είναι πολίτες, καθώς και για τα μέλη των οικογενειών τους, κατά τα οριζόμενα στο σημείο 2 της διάταξης του άρθρου 2, που τους συνοδεύουν ή μεταβαίνουν στο κράτος μέλος αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση. Πάντως, ο ορισμός του «μέλους της οικογένειας» στη διάταξη του άρθρου 2 της Οδηγίας 2004/38 δεν διακρίνει ανάλογα με το αν τα μέλη της οικογένειας διέμεναν νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

51. Σημειωτέον, ακόμη, ότι οι διατάξεις του άρθρου 5, της παραγράφου 2 του άρθρου 6 και της παραγράφου 2 του άρθρου 7 της Οδηγίας 2004/38 απονέμουν δικαίωμα εισόδου, διαμονής έως τρεις μήνες και διαμονής άνω των τριών μηνών στο κράτος μέλος υποδοχής, στους πολίτες τρίτων χωρών που είναι μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης και τον συνοδεύουν ή μεταβαίνουν στο κράτος μέλος αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, ανεξαρτήτως του τόπου ή των περιστάσεων της διαμονής τους προ της ελεύσεώς τους στο εν λόγω κράτος μέλος.

52. Ειδικότερα, η διάταξη του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της Οδηγίας 2004/38 ορίζει ότι στους πολίτες τρίτων χωρών, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, επιβάλλεται μόνο θεώρηση εισόδου, εκτός αν διαθέτουν ισχύον δελτίο διαμονής της διατάξης του άρθρου 10 της Οδηγίας αυτής. Δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 9, και της παραγράφου 1 του άρθρου 10 της Οδηγίας 2004/38, το δελτίο διαμονής είναι το έγγραφο που πιστοποιεί ότι, τα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, που δεν είναι πολίτες κράτους μέλους, έχουν δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών εντός κράτους μέλους, το γεγονός ότι η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 προβλέπει την είσοδο, στο κράτος μέλος υποδοχής, μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν διαθέτουν δελτίο διαμονής καθιστά προφανές ότι η Οδηγία 2004/38 έχει εφαρμογή και για τα μέλη της οικογένειας που δεν διέμεναν νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

53. Ομοίως, η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 10, της Οδηγίας 2004/38, που απαριθμεί περιοριστικά τα έγγραφα που οι πολίτες τρίτων χωρών, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, μπορούν να υποχρεωθούν να προσκομίσουν, προκειμένου να τους χορηγηθεί δελτίο διαμονής, δεν προβλέπει τη δυνατότητα του κράτους μέλους υποδοχής να ζητήσει έγγραφα που να βεβαιώνουν ενδεχομένως την προηγούμενη νόμιμη διαμονή σε άλλο κράτος μέλος.

54. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Οδηγία 2004/38 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι εφαρμόζεται σε κάθε πολίτη τρίτης χώρας, που είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, κατά την έννοια της διάταξης του σημείου 2 του άρθρου 2 της Οδηγίας αυτής και τον συνοδεύει ή μεταβαίνει σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου είναι πολίτης με σκοπό την οικογενειακή επανένωση και απονέμει στον εν λόγω

πολίτη τρίτης χώρας δικαίωμα εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος αυτό ανεξαρτήτως του αν αυτός διέμενε νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

55. Η ερμηνεία αυτή στηρίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου που είναι σχετική με τις εκδοθείσες πριν από την Οδηγία 2004/38 πράξεις του παράγωγου δικαίου που αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων.

56. Ήδη πριν την έκδοση της Οδηγίας 2004/38 ο κοινοτικός νομοθέτης είχε αναγνωρίσει τη σημασία του να εξασφαλιστεί η προστασία της οικογενειακής ζωής των πολιτών των κρατών μελών, προκειμένου να εξαλειφθούν τα εμπόδια για την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη⁵².

57. Προς τούτο, με τον Κανονισμό 1612/68 και τις εκδοθείσες πριν από την Οδηγία 2004/38 Οδηγίες περί ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, ο κοινοτικός νομοθέτης επέκτεινε ευρέως την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, όσον αφορά στην είσοδο και στη διαμονή στο έδαφος των κρατών μελών, στους πολίτες τρίτων χωρών, συζύγους πολιτών κρατών μελών⁵³.

58. Είναι αληθές ότι, με τις σκέψεις 50 και 51 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Akrich*⁵⁴, το Δικαστήριο έκρινε ότι, για να μπορεί ο πολίτης τρίτης χώρας που είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης να ασκεί τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 10 του Κανονισμού 1612/68, πρέπει να διαμένει νομίμως σε ένα κράτος μέλος κατά το χρόνο της μετάβασής του σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο μεταναστεύει ή έχει μεταναστεύσει ο πολίτης της Ένωσης. Ωστόσο, το συμπέρασμα αυτό πρέπει να αναθεωρηθεί. Συγκεκριμένα, η άσκηση τέτοιων δικαιωμάτων δεν μπορεί να εξαρ-

⁵² Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 38 της από 11.7.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Carpenter* (C-60/00, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σελίδα I-6279), στη σκέψη 53 της από 25.7.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *MRAX* (C-459/99, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σελίδα I-6591), στη σκέψη 26 της από 14.4.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (C-157/03, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σελίδα I-2911), στη σκέψη 41 της από 31.1.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (C-503/03, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σελίδα I-1097), στη σκέψη 109 της από 27.4.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (C-441/02, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σελίδα I-3449), και στη σκέψη 44 της από 11.12.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Eind* (C-291/05), που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή, δημοσιευμένη σε ΕΔΠΑ 2007, σελίδα 605).

⁵³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 41 της από 31.1.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (C-503/03), βλ. επ. ανωτέρω υποσημείωση 52.

⁵⁴ Απόφαση της 23.9.2003, υπόθεση C-109/01, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σελίδα I-9607.

τάται από προηγούμενη νόμιμη διαμονή του συζύγου σε άλλο κράτος μέλος⁵⁵.

59. Η ίδια ερμηνεία πρέπει να γίνει δεκτή κατά μείζονα λόγο για την Οδηγία 2004/38, με την οποία τροποποιήθηκε ο Κανονισμός 1612/68 και καταργήθηκαν οι προηγούμενες Οδηγίες σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την τρίτη αιτιολογική σκέψη, η Οδηγία 2004/38 αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στο να «ενισχυθεί το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής όλων των πολιτών της Ένωσης», ούτως ώστε οι πολίτες της Ένωσης να μην αντλούν από την Οδηγία αυτή λιγότερα δικαιώματα σε σχέση με τις πράξεις του παράγωγου δικαίου που τροποποιήθηκαν ή καταργήθηκαν από αυτή.

60. Δεύτερον, η ως άνω ερμηνεία της Οδηγίας 2004/38 είναι σύμφωνη με τον καταμερισμό αρμοδιοτήτων μεταξύ κρατών μελών και της Κοινότητας.

61. Συγκεκριμένα, δεν αμφισβητείται ότι η Κοινότητα αντλεί από τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 18 και των άρθρων 40, 44 και 52 ΕΚ – που αποτελούν, μεταξύ άλλων, τη νομική βάση της Οδηγίας 2004/38 – αρμοδιότητα να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για την πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης.

62. Συναφώς, όπως τονίστηκε με τη σκέψη 56 της παρούσας απόφασης, το να στερούνται οι πολίτες της Ένωσης τη δυνατότητα να έχουν ομαλή οικογενειακή ζωή στο κράτος μέλος υποδοχής αποτελεί σοβαρό κώλυμα στην άσκηση των ελευθεριών που τους εγγυάται η Συνθήκη.

63. Επομένως, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας που αντλεί από τα εν λόγω άρθρα της Συνθήκης, ο κοινοτικός νομοθέτης μπορεί να ρυθμίσει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης στο έδαφος των κρατών μελών, διότι το να μην έχει η οικογένεια του πολίτη της Ένωσης τη δυνατότητα να τον συνοδεύσει ή να μεταβεί στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση θίγει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας του πολίτη, καθώς τον αποτρέπει από την άσκηση του δικαιώματος εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος αυτό.

64. Πάντως, η άρνηση του κράτους μέλους υποδοχής να χορηγήσει στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης δικαιώματα εισόδου και

---

⁵⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 59 της απόφασής του επί της υπόθεσης *MRAX* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6 στη σελίδα 211 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 28 της από 14.4.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ισπανίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 52 στη σελίδα 251 της παρούσας έκδοσης).

διαμονής μπορεί να αποθαρρύνει τον πολίτη από το να μεταβεί ή να διαμείνει στο κράτος μέλος αυτό, έστω και αν τα μέλη της οικογένειάς του δεν διέμεναν ήδη νομίμως στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

65. Κατά συνέπεια, ο κοινοτικός νομοθέτης είναι αρμόδιος να ρυθμίσει, όπως πράττει με την Οδηγία 2004/38, τα της εισόδου και διαμονής πολιτών τρίτων χωρών, μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, στο κράτος μέλος εντός του οποίου ο πολίτης ασκεί το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, ακόμη και στην περίπτωση που τα μέλη της οικογένειας δεν διέμεναν νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

66. Επομένως, είναι απορριπτέα τα επιχειρήματα του Υπουργού Δικαιοσύνης της Ιρλανδίας καθώς και πολλών από τις κυβερνήσεις που υπέβαλαν παρατηρήσεις, ότι τα κράτη μέλη είναι αποκλειστικώς αρμόδια, με την επιφύλαξη των διατάξεων του τίτλου IV του τρίτου μέρους της Συνθήκης, να ρυθμίζουν τα της πρώτης προσβάσεως στο κοινοτικό έδαφος των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, τα οποία είναι πολίτες τρίτων χωρών.

67. Κατά τα λοιπά, αν αναγνωριζόταν στα κράτη μέλη αποκλειστική αρμοδιότητα να επιτρέπουν ή να αρνούνται την είσοδο και διαμονή στο εσωτερικό τους των πολιτών τρίτων χωρών που είναι μέλη της οικογένειας πολιτών της Ένωσης και δεν διέμεναν νομίμως σε άλλο κράτος μέλος, οι προϋποθέσεις της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι θα διέφεραν μεταξύ των κρατών μελών, ανάλογα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας περί μετανάστευσης, καθώς ορισμένα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο και διαμονή μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, ενώ άλλα όχι.

68. Το αποτέλεσμα αυτό θα αντέβαινε προς το σκοπό της διάταξης του στοιχείου γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 3 ΕΚ, όσον αφορά στην εσωτερική αγορά που χαρακτηρίζει η εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Για τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς είναι απαραίτητο οι προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής πολίτη της Ένωσης σε κράτος μέλος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια να είναι ίδιες σε όλα τα κράτη μέλη. Επομένως, η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης πρέπει να θεωρηθεί ως το δικαίωμα του πολίτη της Ένωσης να εγκαταλείψει οποιοδήποτε κράτος μέλος, ιδίως δε το κράτος μέλος του οποίου είναι πολίτης, για να εγκατασταθεί, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, εκτός αυτού του οποίου έχει την ιθαγένεια.

69. Επιπλέον, η ανάλυση για την οποία γίνεται λόγος στη σκέψη 66 της παρούσας αποφάσεως θα οδηγούσε στο παράδοξο αποτέλεσμα να υποχρεούται ένα κράτος μέλος, από την Οδηγία 2003/86/ΕΚ, του Συμβουλίου, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, να επιτρέπει

την είσοδο και διαμονή του/της συζύγου πολίτη τρίτης χώρας που κατοικεί νομίμως στο εσωτερικό του, όταν ο/η εν λόγω σύζυγος δεν διαμένει νομίμως σε άλλο κράτος μέλος, αλλά να αρνείται την είσοδο και διαμονή του/της συζύγου πολίτη της Ένωσης υπό τις ίδιες περιστάσεις.

70. Συνεπώς, κάθε πολίτης τρίτης χώρας που είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, κατά την έννοια της σκέψης 2 του άρθρου 2 της Οδηγίας 2004/38, και συνοδεύει τον πολίτη της Ένωσης ή μεταβαίνει σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό του οποίου είναι πολίτης με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, αντλεί από την Οδηγία αυτή δικαιώματα εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, ανεξαρτήτως του αν ο εν λόγω πολίτης τρίτης χώρας διέμενε νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

71. Όμως, ο Υπουργός Δικαιοσύνης της Ιρλανδίας, καθώς και πολλές από τις κυβερνήσεις που υπέβαλαν παρατηρήσεις, υποστηρίζουν, ότι, λόγω της έντονης αύξησης της μετανάστευσης, είναι αναγκαίος ο έλεγχος της μετανάστευσης στα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας, πράγμα που προϋποθέτει την κατά περίπτωση εξέταση όλων των περιστάσεων της πρώτης εισόδου στο κοινοτικό έδαφος. Πάντως, η ερμηνεία της Οδηγίας 2004/38 με την έννοια ότι απαγορεύεται στα κράτη μέλη να απαιτούν προηγούμενη νόμιμη διαμονή σε άλλο κράτος μέλος θα υπονόμει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ελέγχουν τη μετανάστευση στα εξωτερικά σύνορά τους.

72. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης της Ιρλανδίας υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι η ερμηνεία αυτή θα είχε σοβαρές επιπτώσεις για τα κράτη μέλη, καθώς θα συνεπαγόταν υπερβολική αύξηση του αριθμού των προσώπων με δικαίωμα διαμονής στο εσωτερικό της Κοινότητας.

73. Συναφώς, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, αφενός, δεν αντλούν από την Οδηγία 2004/38 δικαιώματα εισόδου και διαμονής σε κράτος μέλος όλοι οι πολίτες τρίτων χωρών, αλλά μόνον όσοι είναι μέλη της οικογένειας, κατά την έννοια του σημείου 2 του άρθρου 2 της Οδηγίας αυτής, πολίτη της Ένωσης που άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκαθιστάμενος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια.

74. Αφετέρου, η Οδηγία 2004/38 δεν αφαιρεί εντελώς από τα κράτη μέλη την εξουσία ελέγχου της εισόδου μελών της οικογένειας πολιτών της Ένωσης στο εσωτερικό τους. Συγκεκριμένα, δυνάμει των διατάξεων του τίτλου VI της εν λόγω Οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν, εφόσον τούτο δικαιολογείται, να αρνούνται την είσοδο και διαμονή για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Η άρνηση αυτή, πάντως, στηρίζεται σε εξατομικευμένη εξέταση της κάθε περίπτωσης.

75. Επιπλέον, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 35 της Οδηγίας 2004/38, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να αρνούνται, να καταργούν ή να αφαιρούν οποιοδήποτε δικαίωμα απονέμει η παρούσα Οδηγία, σε περίπτωση κατάχρησης δικαιώματος ή απάτης, όπως π.χ. σε περίπτωση εικονικού γάμου, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά είναι ανάλογα και υπόκεινται στις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει η Οδηγία.

76. Οι προαναφερθείσες κυβερνήσεις υποστηρίζουν ακόμη ότι η ως άνω ερμηνεία της Οδηγίας 2004/38 οδηγεί αδικαιολόγητα σε αντίστροφη δυσμενή διάκριση, στον βαθμό που οι πολίτες του κράτους μέλους υποδοχής που δεν άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας δεν μπορούν να αντλήσουν από το κοινοτικό δίκαιο δικαιώματα εισόδου και διαμονής για τα μέλη της οικογένειάς τους που είναι πολίτες τρίτων χωρών.

77. Αποτελεί, συναφώς, πάγια νομολογία ότι οι κανόνες της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και οι εκδοθείσες προς εκτέλεση των ως άνω κανόνων πράξεις δεν εφαρμόζονται επί δραστηριοτήτων που δεν έχουν κανένα στοιχείο σύνδεσης με οποιαδήποτε από τις προβλεπόμενες στο κοινοτικό δίκαιο καταστάσεις και των οποίων όλα τα ασκούντα επιρροή στοιχεία περιορίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνου κράτους μέλους⁵⁶.

78. Επομένως, τυχόν διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των πολιτών αυτών της Ένωσης και αυτών που έχουν ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, όσον αφορά την είσοδο και διαμονή των μελών της οικογένειάς τους, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.

79. Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι όλα τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, το άρθρο 8 της οποίας κατοχυρώνει το δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

80. Συνεπώς, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η Οδηγία 2004/38 απαγορεύει κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δύναμει της οποίας, για να μπορεί πολίτης τρίτης χώρας, σύζυγος πολίτη της Ένωσης διαμένοντος στο κράτος μέλος αυτό, του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια, να επικαλεστεί τις διατάξεις της Οδηγίας αυτής, πρέπει, πριν την έλευσή του στο κράτος μέλος υποδοχής, να διέμενε νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

---

⁵⁶ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 33 της από 1.4.2008 απόφασης του επί της υπόθεσης *Gouvernement de la Communauté française και Gouvernement Wallon* (C-212/06), που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή.

B) Επί του δευτέρου ερωτήματος. 81. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν ο/η σύζυγος πολίτη της Ένωσης που άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας εγκαθιστάμενος σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι πολίτης μπορεί να θεωρηθεί ότι συνοδεύει τον εν λόγω πολίτη ή μεταβαίνει στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας 2004/38, και, επομένως, να επικαλεστεί τις διατάξεις της Οδηγίας αυτής, ανεξαρτήτως του τόπου και της ημερομηνίας σύναψης του γάμου, καθώς και των περιστάσεων υπό τις οποίες εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής.

82. Πρέπει, καταρχάς, να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την πρώτη, την τέταρτη και την ενδέκατη αιτιολογική σκέψη, σκοπός της Οδηγίας 2004/38 είναι να διευκολυνθεί η άσκηση του πρωτογενούς και ατομικού δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εντός των κρατών μελών, που αντλούν οι πολίτες της Ένωσης απευθείας από τη Συνθήκη.

83. Εξάλλου, όπως τονίζεται στην πέμπτη αιτιολογική σκέψη της Οδηγίας 2004/38, για να ασκείται σε αντικειμενικές συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας το δικαίωμα όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα εντός των κρατών μελών, θα πρέπει να παρέχεται και στα μέλη της οικογένειάς τους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.

84. Λαμβανομένων υπόψη του πλαισίου και των σκοπών που επιδιώκει η Οδηγία 2004/38, οι διατάξεις της δεν πρέπει να ερμηνεύονται περιοριστικά και, εν πάση περιπτώσει, κατά τρόπο που να στερούνται την πρακτική αποτελεσματικότητά τους⁵⁷.

85. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας 2004/38 ορίζει ότι ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης, οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχουν την ιθαγένεια, καθώς και για τα μέλη των οικογενειών τους, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, σημείο 2, που τους συνοδεύουν ή μεταβαίνουν στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση.

86. Σχετικά, οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 της Οδηγίας 2004/38, όσον αφορά στο δικαίωμα διαμονής έως τρεις μήνες και στο δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών, επιβάλλουν, επίσης, να χορηγείται δικαίωμα διαμονής, στο κράτος μέλος υποδοχής, στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν είναι πολίτες κράτους μέλους και τον

---

⁵⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 43 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Eind* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 52 στη σελίδα 251).

συνοδεύουν ή μεταβαίνουν στο κράτος μέλος αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση.

87. Πρώτον, καμία από τις διατάξεις αυτές δεν ορίζει ότι ο πολίτης της Ένωσης, κατά το χρόνο της μετάβασης του στο κράτος μέλος υποδοχής, πρέπει ήδη να έχει οικογένεια, ώστε τα μέλη της, πολίτες τρίτων χωρών, να μπορούν να επικαλεστούν τα δικαιώματα που καθιερώνει η εν λόγω Οδηγία .

88. Προβλέποντας ότι τα μέλη της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης μπορούν να μεταβούν στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, ο κοινοτικός νομοθέτης δέχθηκε, αντιθέτως, το ενδεχόμενο ο πολίτης της Ένωσης να δημιουργήσει οικογένεια αφού ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας.

89. Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με το σκοπό της Οδηγίας 2004/38 να διευκολυνθεί η άσκηση του πρωτογενούς δικαιώματος διαμονής των πολιτών της Ένωσης σε κράτος μέλος εκτός εκείνου του οποίου έχουν την ιθαγένεια. Συγκεκριμένα, αν ένας πολίτης της Ένωσης δημιουργήσει οικογένεια αφού εγκατασταθεί στο κράτος μέλος υποδοχής, η άρνηση του κράτους μέλους αυτού να επιτρέψει στα μέλη της οικογένειάς του που είναι πολίτες τρίτων χωρών να μεταβούν εκεί με σκοπό την οικογενειακή επανένωση μπορεί να αποθαρρύνει τον πολίτη από το να συνεχίσει τη διαμονή του στο εν λόγω κράτος και να τον παρακινήσει να το εγκαταλείψει, προκειμένου να διάγει οικογενειακό βίο σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτη χώρα.

90. Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι οι πολίτες τρίτων χωρών, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, αντλούν από την Οδηγία 2004/38 το δικαίωμα μετάβασης στο κράτος μέλος υποδοχής, με σκοπό την επανένωση της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης, ανεξαρτήτως του αν αυτός εγκαταστάθηκε εκεί πριν ή μετά τη δημιουργία οικογένειας.

91. Δεύτερον, πρέπει να εξεταστεί αν ο πολίτης τρίτης χώρας που εισήλθε σε κράτος μέλος προτού καταστεί μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, διαμένοντας στο κράτος μέλος αυτό, μπορεί να θεωρηθεί ότι συνοδεύει πολίτη της Ένωσης ή μεταβαίνει στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας 2004/38.

92. Δεν έχει σημασία αν οι πολίτες τρίτων χωρών, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, εισήλθαν στο κράτος μέλος υποδοχής προτού καταστούν ή αφού κατέστησαν μέλη της οικογένειας αυτού του πολίτη της Ένωσης, διότι η άρνηση του κράτους μέλους υποδοχής να τους χορηγήσει δικαίωμα διαμονής μπορεί επίσης να αποθαρρύνει τον εν λόγω πολίτη της Ένωσης από το να συνεχίσει τη διαμονή του στο κράτος μέλος αυτό.

93. Κατά συνέπεια, υπό το πρίσμα της ανάγκης να μην ερμηνεύονται περιοριστικά οι διατάξεις της Οδηγίας 2004/38 και να μη στερούνται την πρακτική αποτελεσματικότητάς τους, η φράση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της εν λόγω Οδηγίας «μέλη των οικογενειών [πολιτών της Ένωσης] που τους συνοδεύουν» πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει τόσο τα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που εισήλθαν μαζί του στο κράτος μέλος υποδοχής όσο και εκείνα που διαμένουν μαζί του στο κράτος μέλος αυτό, χωρίς, στη δεύτερη περίπτωση, να χρειάζεται να γίνει διάκριση ανάλογα με το αν οι πολίτες τρίτων χωρών εισήλθαν στο εν λόγω κράτος μέλος είτε πριν ή μετά τον πολίτη της Ένωσης είτε προτού καταστούν ή αφού κατέστησαν μέλη της οικογένειάς του.

94. Η εφαρμογή της Οδηγίας 2004/38 μόνο στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που τον «συνοδεύουν» ή «[μεταβαίνουν στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση]» θα ισοδυναμούσε με περιορισμό των δικαιωμάτων εισόδου και διαμονής μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος όπου αυτός διαμένει.

95. Από τη στιγμή που ο πολίτης τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, αντλεί από την Οδηγία 2004/38 δικαιώματα εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, το κράτος μέλος αυτό μπορεί να περιορίσει τα εν λόγω δικαιώματα μόνον εφόσον τηρεί τις διατάξεις των άρθρων 27 και 35 της Οδηγίας αυτής.

96. Η τήρηση της διάταξης του άρθρου 27 επιβάλλεται ιδίως όταν το κράτος μέλος θελήσει να επιβάλει κυρώσεις στον υπήκοο τρίτης χώρας που εισήλθε και/ή διέμεινε εντός της επικράτειάς του κατά παράβαση της νομοθεσίας περί μετανάστευσης, προτού καταστεί μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης.

97. Ωστόσο, ακόμη και αν η συμπεριφορά του ενδιαφερομένου δεν δικαιολογεί τη λήψη μέτρων δημόσιας τάξης ή ασφάλειας, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 27 της Οδηγίας 2004/38, το κράτος μέλος δύναται να του επιβάλει άλλες κυρώσεις, που δεν θίγουν την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή, όπως είναι το πρόστιμο, υπό την προϋπόθεση ότι οι κυρώσεις αυτές είναι αναλογικές⁵⁸.

98. Τρίτον, ούτε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3, ούτε άλλη διάταξη της Οδηγίας 2004/38 θέτει προϋποθέσεις όσον αφορά τον τύπο συνάψεως του γάμου πολίτη της Ένωσης με πολίτη τρίτης χώρας.

---

⁵⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 77 της απόφασής του επί της υπόθεσης *MRAX* και στη νομολογία που μνημονεύει σε αυτήν (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6 στη σελίδα 211 της παρούσας έκδοσης).

99. Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας 2004/38 πρέπει να ερμηνευθεί με την έννοια ότι ο πολίτης τρίτης χώρας που είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, διαμένοντας σε κράτος μέλος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια, και τον συνοδεύει ή μεταβαίνει στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση μπορεί να επικαλεστεί τις διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας, ανεξαρτήτως του τόπου και της ημερομηνίας σύναψης του γάμου τους, καθώς και του τρόπου με τον οποίον ο πολίτης της τρίτης χώρας εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής.

Γ) Επί του τρίτου ερωτήματος. 100. Μετά την απάντηση που δόθηκε στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

1) Η Οδηγία 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των Οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, απαγορεύει κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας, για να μπορεί υπήκοος τρίτης χώρας, σύζυγος πολίτη της Ένωσης διαμένοντας στο κράτος μέλος αυτό, του οποίου δεν είναι υπήκοος, να επικαλεστεί τις διατάξεις της Οδηγίας αυτής, πρέπει, πριν την έλευσή του στο κράτος μέλος υποδοχής, να διέμενε νομίμως σε άλλο κράτος μέλος.

2) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2004/38 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας που είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, διαμένοντας σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος, και τον συνοδεύει ή μεταβαίνει στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση μπορεί να επικαλεστεί τις διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας, ανεξαρτήτως του τόπου και της ημερομηνίας σύναψης του γάμου τους, καθώς και του τρόπου με τον οποίον ο υπήκοος αυτός της τρίτης χώρας εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής.

0709

Υποθέσεις C-402/05 P και C-415/05 P⁵⁹

Yassin Abdullah Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁶⁰

Δικαστές: Β. Σκουρής, Πρόεδρος, C. W. A. Timmermans (εισηγητής), Α. Rosas και Κ. Lenaerts, προέδρους τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, Κ. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, P. Lindh, J.-C. Bonichot, T. von Danwitz και Α. Arabadjiev

⁵⁹ Συνεκδικάστηκαν με απόφαση του προέδρου του Δικαστηρίου από το τμήμα μείζονος συνθέσεως που απήγγειλε την απόφασή του σε δημόσια συνεδρίαση στις 3.9.2008.

Σημείωση της επιμελήτριας: για σχολιασμό της απόφασης και ειδικότερα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας) στο πλαίσιο της κατάρτισης καταλόγων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας κατ' εφαρμογή των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ βλέπε το από 1.12.2008 σχόλιο του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, T. Hammarberg «*Arbitrary procedures for terrorist black listing must now be changed*» και τις σχετικές παραπομπές σε εκθέσεις και αποφάσεις της Επιτροπής Υπουργών, της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης: http://www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints/081201_en.asp.

⁶⁰ Με την από 4.12.2008 απόφασή του επί της υπόθεσης *People's Mojahedin Organization of Iran κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (T-284/08) το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ακύρωσε την «Απόφαση 2008/583/EK του Συμβουλίου, της 15.7.2008, για την εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 3, του Κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001 για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και για την κατάργηση της Αποφάσεως 2007/868/EK, καθόσον αφορά την *People's Mojahedin Organization of Iran*» κρίνοντας ότι οι περιστάσεις υπό τις οποίες ελήφθη θίγουν το θεμελιώδες δικαίωμα της προσφεύγουσας για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, «74.... Το Πρωτοδικείο πρέπει επίσης να διασφαλίζει την τήρηση των δικαιωμάτων άμυνας και της υποχρέωσης συναφούς αιτιολόγησης καθώς και, ενδεχομένως, το βάσιμο των επιτακτικών λόγων που εξαιρετικώς επικαλείται το Συμβούλιο για τη μη τήρηση των υποχρεώσεων αυτών», εκτίμησε ότι «75. ... ο [δικαστικός] έλεγχος ... είναι απαραίτητος, τοσούτω μάλλον καθόσον συνιστά τη μοναδική διαδικαστική εγγύηση που επιτρέπει να εξασφαλίζεται μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων της καταπολέμησης της διεθνούς τρομοκρατίας και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεδομένου ότι οι περιορισμοί τους οποίους επιβάλλει το Συμβούλιο στα δικαιώματα άμυνας των ενδιαφερομένων πρέπει να αντισταθμίζονται από ένα ανεξάρτητο, αμερόληπτο και αυστηρό δικαστικό έλεγχο (βλέπε συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 2.5.2006, C-341/04, Eurofood IFSC, Συλλογή 2006, σ. I-3813, σκέψη 66), ο κοινοτικός δικαστής πρέπει να μπορεί να ελέγχει τη νομιμότητα και το βάσιμο των μέτρων δέσμευσης κεφαλαίων, χωρίς να μπορούν να του αντιταχθούν το απόρρητο ή η εμπιστευτικότητα των αποδεικτικών και πληροφοριακών στοιχείων που χρησιμοποίησε το Συμβούλιο (απόφαση ΟΜΠΙ, σκέψη 155)».

Γενικός Εισαγγελέας: M. Poiares Maduro⁶¹

Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) – Σύστημα «ευφώνων κυρώσεων» σε βάρος προσώπων και οντοτήτων συνδεδεμένων με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν χαρακτηριζόμενο από την απουσία οιασδήποτε σχέσης μεταξύ των κυρώσεων και του εδάφους ή του καθεστώτος μιας τρίτης χώρας – Η νομική ισχύς των ψηφισμάτων που υιοθετούνται δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών στην κοινοτική έννομη τάξη – Πράξεις κοινοτικών οργάνων που διατάσσουν μέτρα κατά των προσώπων και των οντοτήτων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο που έχει καταρτίσει η Επιτροπή Κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. – Η εφαρμογή περιοριστικών μέτρων (δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων) που αποφασίστηκαν στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, μέσω της χρησιμοποίησης μιας κοινοτικής νομοθετικής δυνατότητας, δεν υπερβαίνει το γενικό πλαίσιο που προκύπτει από το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ, εφόσον τα μέτρα αυτά, από τη φύση τους, έχουν σύνδεσμο και με την κοινή αγορά (άρθρα 60, 301 και 308 ΕΚ) – Προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την ακύρωση πράξεων που εκδόθηκαν από κοινοτικά όργανα για την εφαρμογή των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: το Δικαστήριο εγγυάται την αυτονομία του κοινοτικού νομικού συστήματος, που αποτελεί κατά τη νομολογία του μια από τις βάσεις της Κοινότητας – Ο σεβασμός των συνταγματικών αρχών της Συνθήκης ΕΚ, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αποτελεί προϋπόθεση της νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων, που το Δικαστήριο ελέγχει στο πλαίσιο πλήρους συστήματος μέσω παροχής ένδικης προστασίας που καθιερώνει η Συνθήκη – Οι αρχές της διεθνούς έννομης τάξης του ΟΗΕ δεν αποκλείουν τη δυνατότητα του δικαστικού ελέγχου της εσωτερικής νομιμότητας κοινοτικής πράξης με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα – Η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου που απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και έχει καθιερωθεί με τα άρθρα 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: υποχρέωση

⁶¹ Ανέπτυξε τις προτάσεις του στο Δικαστήριο στις συνεδριάσεις της 16ης Ιανουαρίου 2008 (C-402/05 P) και της 23ης Ιανουαρίου 2008 (C-415/05 P). Για το κείμενο των προτάσεων βλέπε <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=el>.

του κοινοτικού δικαστή να εφαρμόσει μεθόδους που συνδυάζουν την εύλογη ανάγκη ασφάλειας των πηγών πληροφόρησης και την ανάγκη παροχής στον πολίτη της δυνατότητας να επωφεληθεί από τις προβλεπόμενες διαδικασίες – Η παράλειψη του Συμβουλίου να σεβαστεί το δικαίωμα ακρόασης των προσφευγόντων ενημερώνοντάς τους και γνωστοποιώντας τους τα επιβαρυντικά στοιχεία επί τη βάση των οποίων προέβη στην καταχώρησή τους στον Κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων είχε ως συνέπεια να στερηθούν τη δυνατότητα να προασπίσουν τα δικαιώματά τους έναντι αυτών των στοιχείων ενώπιον του κοινοτικού δικαστή – Δικαίωμα προστασίας της ιδιοκτησίας: αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου (ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) που δεν έχει τη μορφή απόλυτου προνομίου, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε σχέση με τη λειτουργία της εντός της κοινωνίας (αρχή της αναλογικότητας)

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 2, 3, 5, 6, 10, 57, 60, 133, 220, 230, 231, 249, 297, 301, 307 και 308 ΕΚ

Ν. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α΄)

Άρθρα 1 παράγραφοι 1 και 3, 24 παράγραφοι 1 και 2, 25, 39, 41, 48, 103 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

Α.Ν. 585/1945 (ΦΕΚ 242, τ. Α΄)

Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Επίσημη Εφημερίδα C 364/18.12.2000

Άρθρο 27 της Σύμβασης της Βιέννης για το δίκαιο των Συνθηκών

Ν.Δ. 402/1974 (ΦΕΚ 141, τ. Α΄)

Παράγραφοι 2, 4 και 6 του Ψηφίσματος 1267(1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών

Π.Δ. 352/2001 «Περί εφαρμογής αποφάσεως 1267 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 236, τ. Α΄)

Παράγραφοι 8 και 23 του Ψηφίσματος 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών

Π.Δ. 296/2003 «Περί εφαρμογής της αποφάσεως 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 252, τ. Α΄)

Υπουργική Απόφαση Φ.4710/17/ΑΣ 893 (ΥΠΕΞ) της 11/26.9.2001 «Δημοσίευση της αποφάσεως 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Αφγανιστάν» (ΦΕΚ 214, τ. Α΄)

Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. 1390 (2002): «Αφγανιστάν»⁶²

Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας 1452 του Ο.Η.Ε. (2002): «Απειλές κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας από τις πράξεις τρομοκρατίας»⁶³

Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας 1455 του Ο.Η.Ε. (2003): «Απειλές κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας από τις πράξεις τρομοκρατίας»⁶⁴

96/746/ΚΕΠΠΑ: Κοινή θέση της 17ης Δεκεμβρίου 1996 καθορισθείσα από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Ι.2 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση περί της επιβολής αποκλεισμού (embargo) στο Αφγανιστάν όσον αφορά τα όπλα, τα πολεμοφόδια και τον στρατιωτικό εξοπλισμό

Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 342 της 31/12/1996

Άρθρο 2 της Κοινής Θέσης 1999/727/ΚΕΠΠΑ «σχετικά με περιοριστικά μέτρα κατά των Ταλιμπάν»

Επίσημη Εφημερίδα L 294, σελίδα 1

Άρθρο 4 της Κοινής Θέσης 2001/154/ΚΕΠΠΑ «περί πρόσθετων περιοριστικών μέτρων κατά των Ταλιμπάν και περί τροποποιήσεως της κοινής θέσεως 96/746/ΚΕΠΠΑ»

Επίσημη Εφημερίδα L 57, σελίδα 1

Κοινή Θέση 2002/402/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27.5.2002, περί περιοριστικών μέτρων κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν, των μελών της οργάνωσης Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν και λοιπών προσώπων, ομάδων, επιχειρήσεων και άλλων φορέων που συνδέονται μαζί τους, και περί καταργήσεως των κοινών θέσεων 96/746/ΚΕΠΠΑ, 1999/727/ΚΕΠΠΑ, 2001/154/ΚΕΠΠΑ και 2001/771/ΚΕΠΠΑ

Επίσημη Εφημερίδα L 139 της 29.5.2002

Κοινή θέση 2003/140/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27.2.2003, σχετικά με εξαιρέσεις από τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλει η κοινή θέση 2002/402/ΚΕΠΠΑ

⁶² Σημείωση της επιμελήτριας: είναι δημοσιευμένη στην αγγλική στην ιστοσελίδα www.un.org/Docs/scres/2002/sc2002.htm.

⁶³ Σημείωση της επιμελήτριας: είναι δημοσιευμένη στην αγγλική στην ιστοσελίδα www.un.org/Docs/scres/2002/sc2002.htm. Προβλέπει τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για να εξαιρεθούν από τη δέσμευση κεφάλαια και οικονομικοί πόροι των ενδιαφερομένων.

⁶⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: είναι δημοσιευμένη στην αγγλική στην ιστοσελίδα www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions03.html και αποσκοπεί στη βελτίωση της εφαρμογής των μέτρων που προβλέπουν τα Ψηφίσματα 1267 (1999), 1333 (2000) και 1390 (2002).

Επίσημη Εφημερίδα L 53 της 28.2.2003

Κανονισμός (ΕΚ) 337/2000 «για την απαγόρευση πτήσεων και το πάγωμα κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων που αφορούν τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν»

Επίσημη Εφημερίδα L 43, σελίδα 1

Άρθρα 1, 2 και 10 και Παράρτημα I του Κανονισμού (ΕΚ) 467/2001 για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 337/2000

Επίσημη Εφημερίδα L 67, σελίδα 1

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2062/2001 της Επιτροπής, της 19.10.2001, για την τροποποίηση, για τρίτη φορά, του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά την Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 337/2000

Επίσημη Εφημερίδα L 277 της 20.10.2001

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2199/2001 της Επιτροπής, της 12.11.2001 Νοεμβρίου 2001, για την τροποποίηση, για τέταρτη φορά, του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά την Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 337/2000

Επίσημη Εφημερίδα L 295 της 13.11.2001

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 881/2002 του Συμβουλίου, της 27.5.2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν

Επίσημη Εφημερίδα L 139 της 29.5.2002

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 561/2003 του Συμβουλίου, της 27.3.2003, για την τροποποίηση, σε ό,τι αφορά τις εξαιρέσεις από τη δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων, του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 881/2002 για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν
Επίσημη Εφημερίδα L 82 της 29.3.2003

Πραγματικά περιστατικά: Με τις αναίρεσες τους, οι Y. A. Kadi και Al Barakaat International Foundation ζητούν την αναίρεση των αποφάσεων του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 21.9.2005⁶⁵.

Με τις αποφάσεις αυτές, το Πρωτοδικείο απέρριψε τις προσφυγές ακύρωσης που άσκησαν οι Y. A. Kadi και Al Barakaat κατά του Κανονισμού (ΕΚ) 881/2002 του Συμβουλίου, της 27.5.2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, καθόσον η πράξη αυτή τους αφορά.

Στις 15.10.1999, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε το Ψήφισμα 1267 (1999), με το οποίο, μεταξύ άλλων, καταδίκασε την εντός της επικράτειας του Αφγανιστάν υποδοχή και εκπαίδευση τρομοκρατών και την προετοιμασία τους για τρομοκρατικές επιθέσεις, επαναβεβαίωσε την πεποίθησή του ότι η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και εξέφρασε τη λύπη του για το γεγονός ότι οι Ταλιμπάν εξακολουθούν να παρέχουν καταφύγιο στον Οσάμα Μπιν Λάντεν παρέχοντάς του τη δυνατότητα, όπως και στους εταίρους του, να διευθύνει δίκτυο κέντρων εκπαίδευσης τρομοκρατών από το έδαφος που οι Ταλιμπάν ελέγχουν και να χρησιμοποιεί το Αφγανιστάν ως βάση για την εξαπόλυση διεθνών τρομοκρατικών επιθέσεων.

Κρίνοντας αναγκαία την εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας λήψη μέτρων προς εφαρμογήν του Ψηφίσματος 1267 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθέτησε, στις 15.11.1999, την Κοινή Θέση 1999/727/ΚΕΠΠΑ, σχετικά με περιοριστικά

⁶⁵ T-315/01, *Kadi κατά Συμβουλίου και Επιτροπής* (Συλλογή 2005, σ. II-3649 και T-306/01, *Yusuf και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής* (Συλλογή 2005, σ. II-3533).

μέτρα κατά των Ταλιμπάν, που μεταξύ άλλων προβλέπει τη δέσμευση των κεφαλαίων και των λοιπών οικονομικών πόρων που διαθέτουν στο εξωτερικό οι Ταλιμπάν, υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο εν ως άνω Ψήφισμα.

Στις 14.2.2000, το Συμβούλιο εξέδωσε, βάσει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, τον Κανονισμό (ΕΚ) 337/2000, για την απαγόρευση πτήσεων και τη δέσμευση κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων που αφορούν τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν.

Στις 19 Δεκεμβρίου 2000 το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε το Ψήφισμα 1333 (2000), με το οποίο ζητεί, μεταξύ άλλων, από τους Ταλιμπάν να συμμορφωθούν με το Ψήφισμα 1267 (1999) παύοντας ιδίως να παρέχουν καταφύγιο και εκπαίδευση στους διεθνείς τρομοκράτες και τις οργανώσεις τους και παραδίδοντας τον Οσάμα Μπιν Λάντεν στις αρμόδιες αρχές προκειμένου να δικαστεί. Το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσισε, μεταξύ άλλων, να ενισχύσει την απαγόρευση πτήσεων και τη δέσμευση κεφαλαίων που προέβλεπε το Ψήφισμα 1267 (1999).

Κρίνοντας ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα πρέπει να λάβει μέτρα προς εφαρμογήν αυτού του Ψηφίσματος, το Συμβούλιο υιοθέτησε, στις 26.2.2001, την Κοινή Θέση 2001/154/ΚΕΠΠΑ, περί πρόσθετων περιοριστικών μέτρων κατά των Ταλιμπάν και περί τροποποίησης της Κοινής Θέσης 96/746/ΚΕΠΠΑ, που μεταξύ άλλων προβλέπει τη δέσμευση όλων των κεφαλαίων και των λοιπών χρηματοπιστωτικών στοιχείων του Οσάμα Μπιν Λάντεν και των ατόμων και επιχειρήσεων που συνδέονται με αυτόν, όπως τα καθορίζει η Επιτροπή Κυρώσεων του ΟΗΕ.

Στις 6.3.2001, το Συμβούλιο εξέδωσε, βάσει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, τον Κανονισμό (ΕΚ) 467/2001, για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 337/2000.

Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω Κανονισμού, τα μέτρα που προβλέπει το Ψήφισμα 1333 (2000) «εμπίπτουν στο πεδίο της Συνθήκης και, κατά συνέπεια, για να αποφευχθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού, χρειάζεται μια κοινοτική νομοθετική πράξη για την εφαρμογή των σχετικών αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας, όσον αφορά το έδαφος της Κοινότητας».

Στις 8.3.2001, η Επιτροπή Κυρώσεων δημοσίευσε τον πρώτο ενοποιημένο κατάλογο προσώπων και οντοτήτων εις βάρος των οποίων πρέπει να επιβληθεί η δέσμευση κεφαλαίων δυνάμει των Ψηφισμάτων

1267 (1999) και 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας⁶⁶. Ο κατάλογος αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε επανειλημμένως. Ακολούθως, η Επιτροπή εξέδωσε σειρά Κανονισμών, δυνάμει του άρθρου 10 του Κανονισμού 467/2001, με τους οποίους τροποποίησε ή συμπλήρωσε το Παράρτημα I του ανωτέρω Κανονισμού.

Στις 17.10.2001 και στις 9.11.2001, η Επιτροπή Κυρώσεων δημοσίευσε δύο νέες προσθήκες στον ενοποιημένο κατάλογο, περιλαμβάνουσες, αντιστοίχως, τα ακόλουθα ονόματα ενός προσώπου και μιας οντότητας:

- «Al-Qadi, Yasin (A. K. A. Kadi, Shaykh Yassin Abdullah A. K. A. Kahdi, Yasin), Τζέντα, Σαουδική Αραβία», και
- «Barakaat International Foundation, Box 4036, Språnga, Στοκχόλμη, Σουηδία· Rinkebytorget 1, 04 Språnga, Σουηδία».

Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2062/2001 της Επιτροπής, της 19.10.2001, για την τροποποίηση, για τρίτη φορά, του κανονισμού 467/2001, το όνομα του κυρίου Y. A. Kadi προστέθηκε, μαζί με άλλα, στο Παράρτημα I του Κανονισμού αυτού.

Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2199/2001 της Επιτροπής, της 12.11.2001, για την τροποποίηση, για τέταρτη φορά, του κανονισμού 467/2001, το όνομα της Al Barakaat προστέθηκε, μαζί με άλλα, στο εν λόγω Παράρτημα I.

Στις 16.1.2002, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε το Ψήφισμα 1390 (2002), που ορίζει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν σε βάρος του Οσάμα Μπιν Λάντεν, των μελών της οργάνωσης Αλ Κάιντα καθώς και των Ταλιμπάν και των λοιπών ατόμων, ομάδων, επιχειρήσεων και οντοτήτων που συνδέονται με αυτούς. Κατ' ουσίαν, το Ψήφισμα αυτό προβλέπει την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων που είχε επιβληθεί με το Ψήφισμα 1267 (1999) και το Ψήφισμα 1333 (2000). Κατά την παράγραφο 3 του Ψηφίσματος 1390 (2002), το Συμβούλιο Ασφαλείας θα επανεξετάσει το μέτρο αυτό δώδεκα μήνες μετά την επιβολή του, οπότε και θα αποφασίσει αν θα παρατείνει την ισχύ του ή αν θα επιφέρει βελτιώσεις.

Κρίνοντας αναγκαία την εκ μέρους της Κοινότητας λήψη μέτρων για την εφαρμογή αυτού του Ψηφίσματος, το Συμβούλιο υιοθέτησε, στις 27.5.2002, την Κοινή Θέση 2002/402/ΚΕΠΠΑ, περί περιοριστικών μέτρων κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν, των μελών της οργάνωσης Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν και των λοιπών προσώπων, ομάδων, επιχειρήσεων και άλλων φορέων που συνδέονται μαζί τους, και περί κατάργησης των Κοινών Θέσεων 96/746/ΚΕΠΠΑ, 1999/727/ΚΕΠΠΑ,

⁶⁶ Βλέπε ανακοίνωση AFG/131 SC/7028 της Επιτροπής αυτής, της 8.3.2001, <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/afg131.doc.htm>. Για τις σχετικές δραστηριότητες της Επιτροπής Κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ βλέπε σε www.un.org/sc/committees/index.shtml.

2001/154/ΚΕΠΠΑ και 2001/771/ΚΕΠΠΑ. Η διάταξη του άρθρου 3 της Κοινής Θέσης 2002/402 προβλέπει, μεταξύ άλλων, τη συνέχιση της δέσμευσης των κεφαλαίων και των λοιπών χρηματοοικονομικών πόρων και περιουσιακών στοιχείων των προσώπων, ομάδων, επιχειρήσεων και άλλων φορέων που περιλαμβάνονται στον καταρτισθέντα από την Επιτροπή Κυρώσεων κατάλογο σύμφωνα με τα Ψηφίσματα 1267 (1999) και 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Στις 27.5.2002, το Συμβούλιο εξέδωσε, βάσει των άρθρων 60 ΕΚ, 301 ΕΚ και 308 ΕΚ, τον προσβαλλόμενο Κανονισμό.

Κατά την τέταρτη αιτιολογική σκέψη αυτού του Κανονισμού, τα μέτρα που προβλέπει, μεταξύ άλλων, το Ψήφισμα 1390 (2002) «εμπίπτουν στο πεδίο της Συνθήκης, και, κατά συνέπεια, κυρίως για να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, απαιτείται η θέσπιση κοινοτικής νομοθεσίας για την εφαρμογή των σχετικών αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας όσον αφορά το έδαφος της Κοινότητας».

Η διάταξη του άρθρου 1 του προσβαλλομένου Κανονισμού 881/2002 ορίζει το περιεχόμενο των όρων «κεφάλαια» και «δέσμευση κεφαλαίων» κατά τρόπο ουσιαστικώς όμοιο με εκείνον της διάταξης του άρθρου 1 του Κανονισμού 467/2001.

Το Παράρτημα Ι του προσβαλλομένου Κανονισμού περιλαμβάνει κατάλογο των προσώπων, οντοτήτων και ομάδων που αφορά η κατά το άρθρο 2 του Κανονισμού αυτού δέσμευση κεφαλαίων. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα ονόματα μιας οντότητας και ενός προσώπου:

– «Barakaat International Foundation, ταχυδρομική θυρίδα 4036, Språnga, Στοκχόλμη, Σουηδία – Rinkebytorget 1, 04, Språnga, Σουηδία», και

– «Al-Qadi, Yasin (επίσης γνωστός ως KADI, Shaykh Yassin Abdullah, επίσης γνωστός ως KAHDI, Yasin), Τζέντα, Σαουδική Αραβία».

Στις 20.12.2002, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε το Ψήφισμα 1452 (2002), που αποσκοπεί στη διευκόλυνση της τήρησης των υποχρεώσεων στον τομέα της καταστολής της τρομοκρατίας. Η παράγραφος 1 αυτού του Ψηφίσματος προβλέπει ορισμένες παρεκκλίσεις και εξαιρέσεις από τη δέσμευση κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών πόρων που επέβαλαν τα Ψηφίσματα 1267 (1999) και 1390 (2002), στις οποίες μπορούν να προβαίνουν τα κράτη για ανθρωπιστικούς λόγους, υπό την επιφύλαξη της έγκρισης της Επιτροπής Κυρώσεων.

Στις 17.1.2003, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε το Ψήφισμα 1455 (2003), που αποσκοπεί στη βελτίωση της εφαρμογής των μέτρων που επιβλήθηκαν με τα Ψηφίσματα 1267 (1999), 1333 (2000) και

1390 (2002). Κατά την παράγραφο 2 του Ψηφίσματος 1455 (2003), τα μέτρα αυτά θα τύχουν περαιτέρω βελτιώσεως εντός δωδεκαμήνου ή ενωρίτερον, εφόσον παραστεί ανάγκη.

Κρίνοντας αναγκαία την εκ μέρους της Κοινότητας λήψη μέτρων προς εφαρμογήν του Ψηφίσματος 1452 (2002), το Συμβούλιο υιοθέτησε, στις 27.2.2003, την Κοινή Θέση 2003/140/ΚΕΠΠΑ, σχετικά με εξαιρέσεις από τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλει η Κοινή Θέση 2002/402/ΚΕΠΠΑ. Κατά τη διάταξη του άρθρου 1 της Κοινής Θέσης 2002/140, στο πλαίσιο εφαρμογής των μέτρων που προβλέπει το άρθρο 3 της Κοινής Θέσης 2002/402, η Κοινότητα θα λάβει υπόψη τις επιτρεπόμενες από το εν λόγω Ψήφισμα εξαιρέσεις.

Στις 27.3.2003, το Συμβούλιο εξέδωσε τον Κανονισμό (ΕΚ) 561/2003, για την τροποποίηση, σε ό,τι αφορά τις εξαιρέσεις από τη δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων, του Κανονισμού (ΕΚ) 881/2002. Στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω Κανονισμού, το Συμβούλιο τονίζει ότι, λαμβανομένου υπόψη του Ψηφίσματος 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας, επιβάλλεται να προσαρμοστούν τα μέτρα που επιβλήθηκαν από την Κοινότητα.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 1 του Κανονισμού 561/2003, στον προσβαλλόμενο Κανονισμό προστίθεται διάταξη που προβλέπει την εξαίρεση της εφαρμογής του στα κεφάλαια ή στους οικονομικούς πόρους για τους οποίους η αρμόδια αρχή των κρατών μελών ορίζει μετά από αίτημα του ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου : α) ότι είναι αναγκαία για την κάλυψη βασικών δαπανών, συμπεριλαμβανομένων των πληρωμών για είδη διατροφής, ενοικίου ή ενυπόθηκου δανείου, φαρμάκων και ιατρικής θεραπείας, φόρων, ασφαλιστρών και τελών σε επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, β) ότι προορίζονται αποκλειστικά για την πληρωμή εύλογων επαγγελματικών αμοιβών και την εξόφληση δαπανών συνδεδεμένων με την παροχή νομικών υπηρεσιών και για την πληρωμή αμοιβών ή επιβαρύνσεων για υπηρεσίες που αφορούν την καθημερινή τήρηση ή διατήρηση κεφαλαίων οικονομικών πόρων που έχουν δεσμευθεί, ή γ) είναι αναγκαίοι για έκτακτες δαπάνες. Σύμφωνα με την προαναφερόμενη διάταξη απαιτείται η κοινοποίηση του προαναφερόμενου ορισμού των κεφαλαίων ή οικονομικών πόρων στην Επιτροπή Κυρώσεων και για την ολοκλήρωση της διαδικασίας απαιτείται στις μεν περιπτώσεις α) και β) να μην προβάλλει αντιρρήσεις η Επιτροπή Κυρώσεων εντός 48ωρου από την κοινοποίηση στη δε περίπτωση γ) η έγκριση του σχετικού ορισμού από την Επιτροπή Κυρώσεων. Τέλος, κάθε πρόσωπο που επιθυμεί να επωφεληθεί από τις προαναφερόμενες διατάξεις απευθύνει το αίτημά του στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, που κοινοποιεί αμέσως και γραπτώς στο πρόσωπο που υπέβαλε το αίτημα και σε κάθε άλλο πρόσωπο, οργανι-

σμό ή οντότητα που είναι γνωστό ότι είναι άμεσα ενδιαφερόμενοι, κατά πόσον το αίτημα έγινε δεκτό. Περαιτέρω, η αρμόδια αρχή ενημερώνει τα άλλα κράτη μέλη κατά πόσον το αίτημα για την εξαίρεση αυτή έγινε δεκτό. Τα κεφάλαια που ελευθερώνονται και μεταφέρονται εντός της Κοινοότητας προκειμένου να καλύψουν δαπάνες ή που αναγνωρίζονται δύναμει αυτής της ρύθμισης δεν υπόκεινται σε περαιτέρω περιοριστικά μέτρα.

Οι προσφυγές ενώπιον το Πρωτοδικείου και οι αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις: I. Η νομική βάση έκδοσης των προσβαλλόμενων πράξεων της ΕΕ: Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου, ο κύριος Y. A. Kadi και η Al Barakaat άσκησαν προσφυγή με αίτημα την ακύρωση του Κανονισμού 467/2001, καθώς και του Κανονισμού 2062/2001, ο πρώτος, και του Κανονισμού 2199/2001, η δεύτερη, καθόσον οι Κανονισμοί αυτοί τους αφορούν. Κατά τη διάρκεια της ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασίας, οι πρωτοδίκως προσφεύγοντες τροποποίησαν τα αιτήματα και τους λόγους ακύρωσης που προέβαλλαν, στρεφόμενοι πλέον κατά του προσβαλλομένου Κανονισμού, καθόσον αυτός τους αφορά.

Με την από 12.7.2002 διάταξη του Προέδρου του Πρώτου Τμήματος του Πρωτοδικείου, επετράπη στο Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας να παρέμβει υπέρ των αιτημάτων των καθών πρωτοδίκως.

Με τις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, το Πρωτοδικείο αποφάσισε, προκαταρκτικώς, ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι στο εξής εκάστη των προσφύγων πρέπει να θεωρηθεί ως στρεφόμενη μόνον κατά του Συμβουλίου, υποστηριζόμενου από την Επιτροπή και το Ηνωμένο Βασίλειο, και ότι έχει ως αποκλειστικό αντικείμενο την ακύρωση του προσβαλλόμενου Κανονισμού, καθόσον αυτός αφορά τους αντίστοιχους προσφεύγοντες.

Προς στήριξη των αιτημάτων του, ο κύριος Y.A. Kadi προέβαλε, με το δικόγραφο της προσφυγής του, τρεις λόγους ακυρώσεως αντλούμενους κυρίως από την προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων του. Ο πρώτος λόγος αφορούσε στην προσβολή του δικαιώματος ακρόασης, ο δεύτερος, την προσβολή του δικαιώματος σεβασμού της ιδιοκτησίας και της αρχής της αναλογικότητας και ο τρίτος, την προσβολή του δικαιώματος για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο.

Η Al Barakaat στήριζε τα αιτήματά της σε τρεις λόγους ακύρωσης αντλούμενους, ο πρώτος, από την αναρμοδιότητα του Συμβουλίου να εκδώσει τον προσβαλλόμενο Κανονισμό, ο δεύτερος, από την παράβαση του άρθρου 249 ΕΚ και, ο τρίτος, από την προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων της.

Στις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, το Πρωτοδικείο εξέτασε αρχικώς το ζήτημα αν το Συμβούλιο είχε την αρμοδιότητα να εκδώσει τον προσβαλλόμενο Κανονισμό χρησιμοποιώντας ως νομική βάση τα άρθρα 60 ΕΚ, 301 ΕΚ και 308 ΕΚ, έκρινε δε, ότι επρόκειτο για λόγο δημοσίας τάξης που μπορούσε αυτεπαγγέλτως να εξετάσει ο κοινοτικός δικαστής.

Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση Yusuf και Al Barakaat, το Πρωτοδικείο απέρριψε, εκ προοιμίου, την αιτίαση των πρωτοδίκως προσφευγόντων περί δήθεν έλλειψης νομικής βάσης του Κανονισμού 467/2001, καθόσον η εν λόγω αιτίαση είχε καταστεί άνευ αντικειμένου μετά την κατάργηση του Κανονισμού αυτού με τον προσβαλλόμενο Κανονισμό, αποφανόμενο ότι οι λόγοι που δικαιολογούν την απόρριψη αυτή είναι ίδιοι με εκείνους στους οποίους στήριξε τη συλλογιστική του ως προς τη νομική βάση του δεύτερου αυτού Κανονισμού, κατά του οποίου και μόνον στρέφεται πλέον η προσφυγή ακύρωσης.

Προς τούτο, απέρριψε αρχικώς, το επιχείρημα ότι τα συγκεκριμένα μέτρα έπλητταν ιδιώτες, και μάλιστα πολίτες κράτους μέλους, ενώ τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ εξουσιοδοτούσαν το Συμβούλιο να λαμβάνει μόνο μέτρα έναντι τρίτων χωρών.

Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ακριβώς όπως οι οικονομικές και χρηματοπιστωτικές κυρώσεις μπορούν να στρέφονται ειδικώς κατά της κυβέρνησης μιας τρίτης χώρας, αντί της χώρας αυτής ως σύνολο, μπορούν επίσης να στρέφονται, ασχέτως του τόπου στον οποίο βρίσκονται, κατά ατόμων και οντοτήτων που συνδέονται με την κυβέρνηση της τρίτης χώρας ή ελέγχονται αμέσως ή εμμέσως από αυτήν. Η ερμηνεία αυτή, που δεν αντιβαίνει στο γράμμα των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, δικαιολογείται τόσο για λόγους αποτελεσματικότητας όσο και για ανθρωπιστικούς λόγους.

Ακολούθως, το Πρωτοδικείο απέρριψε το επιχείρημα κατά το οποίο σκοπός των μέτρων αυτών δεν ήταν η διακοπή ή ο περιορισμός των οικονομικών σχέσεων με μία τρίτη χώρα, αλλά η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας και, ειδικότερα, η λήψη μέτρων κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν.

Τέλος, απέρριψε το επιχείρημα κατά το οποίο τα συγκεκριμένα μέτρα ήταν δυσανάλογα σε σχέση με τον επιδιωκόμενο με τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ σκοπό.

Εξετάζοντας, στη συνέχεια, τις αιτιάσεις που αφορούσαν στη νομική βάση του προσβαλλομένου Κανονισμού, το Πρωτοδικείο απεφάνθη, πρώτον, ότι, όπως υποστήριξαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή, τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ δεν συνιστούν επαρκή νομική βάση επί της οποίας θα μπορούσε να στηριχτεί ο Κανονισμός αυτός.

Ειδικότερα, διαπίστωσε ότι σκοπός του Κανονισμού αυτού είναι η εφαρμογή συστήματος «ευφυών» κυρώσεων (smart sanctions), νέου τύ-

που, χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί η απουσία οποιασδήποτε σχέσης μεταξύ των κυρώσεων και του εδάφους ή του καθεστώτος μιας τρίτης χώρας, καθόσον, μετά την κατάρρευση του καθεστώτος των Ταλιμπάν, τα συγκεκριμένα μέτρα που προβλέπει το Ψήφισμα 1390 (2002), στράφηκαν απευθείας κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν, του δικτύου Αλ Κάιντα και των συνδεομένων με αυτούς προσώπων και οντοτήτων.

Κατά το Πρωτοδικείο, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, ειδικότερα δε των φράσεων «έναντι των οικείων τρίτων χωρών» και «με μία ή περισσότερες τρίτες χώρες», που περιέχονται σ' αυτά, δεν είναι δυνατόν τα άρθρα αυτά να αποτελέσουν έρεισμα για την επιβολή αυτών των νέου τύπου κυρώσεων. Πράγματι, βάσει αυτών, θα ήταν δυνατή μόνον η λήψη μέτρων σε βάρος τρίτης χώρας, που θα μπορούσαν να περιλάβουν επίσης την κυβέρνηση μιας τέτοιας χώρας καθώς και τα άτομα και τις οντότητες που συνδέονται με την κυβέρνηση αυτή ή ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από αυτούς. Εντούτοις, μετά την κατάρρευση του καθεστώτος κατά του οποίου στρέφονται αυτά τα μέτρα, δεν υφίσταται πλέον επαρκής σύνδεσμος μεταξύ αυτών των ατόμων ή οντοτήτων με την οικεία τρίτη χώρα.

Δεύτερον, το Πρωτοδικείο απεφάνθη ότι, το Συμβούλιο ορθώς έκρινε ότι το άρθρο 308 ΕΚ δεν συνιστά επαρκή νομική βάση για την έκδοση του προσβαλλομένου Κανονισμού.

Έκρινε, σχετικώς, ότι η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας και, ειδικότερα, η επιβολή οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κυρώσεων, όπως η δέσμευση κεφαλαίων, σε βάρος ατόμων και οντοτήτων για τις οποίες υπάρχει η υπόνοια ότι συμβάλλουν στη χρηματοδότηση της διεθνούς τρομοκρατίας δεν συναρτάται με κανέναν από τους σκοπούς που ρητώς τάσσουν στην Κοινότητα τα άρθρα 2 ΕΚ και 3 ΕΚ.

Κατά το Πρωτοδικείο, η λήψη των μέτρων που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός δεν δικαιολογείται για την επίτευξη του σκοπού της εγκαθίδρυσεως κοινής εμπορικής πολιτικής (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', ΕΚ), καθόσον δεν τίθεται ζήτημα εμπορικών σχέσεων της Κοινότητας με τρίτη χώρα στο πλαίσιο των υπό την κρίση του υποθέσεων. Επίσης, δεν μπορεί να προβληθεί ο σκοπός της εγκαθίδρυσεως καθεστώτος που διασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ), καθόσον ιδίως από τα στοιχεία επί των οποίων το Πρωτοδικείο στήριξε την κρίση του δεν προέκυπτε, εν πάση περιπτώσει, ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός συμβάλλει πράγματι στην αποτροπή του κινδύνου δημιουργίας κωλυμάτων στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων ή του κινδύνου προκλήσεως σοβαρών στρεβλώσεων στον ανταγωνισμό.

Τρίτον, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, το Συμβούλιο είχε, πάντως, την αρμοδιότητα να εκδώσει τον προσβαλλόμενο Κανονισμό, με τον οποίο τίθεται σε εφαρμογή εντός της Κοινότητας το σύστημα οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κυρώσεων που προβλέπει η Κοινή Θέση 2002/402, στηριζόμενο στον συνδυασμό των άρθρων 60 ΕΚ, 301 ΕΚ και 308 ΕΚ.

Σχετικά, έκρινε ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη η ειδική δίοδος επικοινωνίας που δημιουργήθηκε, με την απορρέουσα από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ αναθεώρηση, μεταξύ εκείνων των δράσεων της Κοινότητας που συνίστανται στην επιβολή οικονομικών κυρώσεων δυνάμει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ και των σκοπών της Συνθήκης ΕΕ στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων.

Κατά το Πρωτοδικείο, τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ συνιστούν εντελώς ιδιαίτερες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, καθόσον ρητώς αφορούν την περίπτωση κατά την οποία είναι δυνατόν να απαιτηθεί δράση της Κοινότητας για την επίτευξη όχι ενός από τους σκοπούς της Κοινότητας, όπως αυτοί απορρέουν από τη Συνθήκη ΕΚ, αλλά ενός από τους σκοπούς που ειδικώς τάσσει στην Ένωση το άρθρο 2 ΕΕ, δηλαδή την εφαρμογή μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας⁶⁷.

Στο πλαίσιο των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, η δράση της Κοινότητας αποτελεί, κατά το Πρωτοδικείο, δράση της Ένωσης στηριζόμενη στον κοινοτικό πυλώνα μετά την υιοθέτηση από το Συμβούλιο κοινής θέσης ή κοινής δράσης στον τομέα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

II. Επί της τήρησης του άρθρου 249 ΕΚ: Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση Yusuφ και Al Barakaat, το Πρωτοδικείο προχώρησε, στη συνέχεια, στην εξέταση ενός λόγου, κατά τον οποίο ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, καθόσον θίγει ευθέως δικαιώματα ιδιωτών και προβλέπει την επιβολή ατομικών κυρώσεων, δεν έχει γενική ισχύ και, κατά συνέπεια, αντίκειται προς το άρθρο 249 ΕΚ. Επομένως, ο Κανονισμός αυτός δεν θα έπρεπε να θεωρείται Κανονισμός, αλλά δέσμη ατομικών αποφάσεων. Απορρίπτοντας αυτόν τον ισχυρισμό το Πρωτοδικείο απεφάνθη ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός έχει, αναμφισβητήτως, γενική ισχύ, κατά την έννοια του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 249 ΕΚ, καθόσον απαγορεύει στους πάντες να θέτουν στη διάθεση ορισμένων προσώπων κεφάλαια ή οικονομικούς πόρους.

Το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι το γεγονός ότι τα πρόσωπα αυτά ορίζονται ονομαστικώς στο Παράρτημα I του εν λόγω Κανονισμού, ώστε να εμφανίζεται ότι ο Κανονισμός τα αφορά άμεσα και ατομικά κατά την έννοια του τέταρτου εδαφίου του άρθρου 230 ΕΚ, ουδόλως επηρεάζει τον

⁶⁷ ΚΕΠΠΑ.

γενικό χαρακτήρα αυτής της απαγόρευσης, που ισχύει *erga omnes*, όπως προκύπτει από το άρθρο 11 του Κανονισμού.

III. Σεβασμός ατομικών θεμελιωδών δικαιωμάτων: Όσον αφορά, τέλος, τους λόγους τους αντλούμενους, στις δύο αυτές υποθέσεις, από την προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων των πρωτοδίκως προσφευγόντων, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι έπρεπε, πρώτον, να εξετάσει τις σχέσεις μεταξύ της διεθνούς έννομης τάξης που απορρέει από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και της εθνικής ή κοινοτικής έννομης τάξης, καθώς και το κατά πόσον οι αρμοδιότητες της Κοινότητας και των κρατών μελών της εξαρτώνται από τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας τα εκδιδόμενα δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Πράγματι, βάσει αυτής της εξέτασης θα μπορούσε να καθοριστεί η έκταση του ελέγχου νομιμότητας, ιδίως αναφορικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα, που μπορεί το Πρωτοδικείο να ασκήσει επί πράξεων του κοινοτικού δικαίου που συνιστούν εφαρμογή τέτοιων Ψηφισμάτων. Μόνον αν το Πρωτοδικείο διαπίστωνε ότι η προβαλλόμενη προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων εμπίπτει στον δικαιοδοτικό του έλεγχο και θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια την ακύρωση του προσβαλλομένου Κανονισμού, θα έπρεπε να αποφανθεί επί των προσβολών αυτών.

Εξετάζοντας κατόπιν αυτού, πρώτον, τις σχέσεις μεταξύ της διεθνούς έννομης τάξης που απορρέει από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και της εθνικής ή κοινοτικής έννομης τάξης, το Πρωτοδικείο απεφάνθη ότι, από άποψης διεθνούς δικαίου, τα κράτη μέλη, ως μέλη του Ο.Η.Ε., υποχρεούνται να τηρούν την αρχή της υπεροχής των «κατά τον παρόντα Χάρτην» υποχρεώσεών τους, όπως προβλέπει το άρθρο 103 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, πράγμα που συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 25 του εν λόγω Χάρτη υποχρέωση εφαρμογής των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας υπερισχύει οποιασδήποτε άλλης συμβατικής υποχρέωσης που έχουν αναλάβει.

Κατά το Πρωτοδικείο, αυτή η υποχρέωση των κρατών μελών να τηρούν την αρχή της υπεροχής των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει δυνάμει του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών δεν θίγεται από τη Συνθήκη ΕΚ, δεδομένου ότι πρόκειται για υποχρέωση που πηγάζει από προγενέστερη σύμβαση και εμπίπτουσα, επομένως, στο άρθρο 307 ΕΚ. Επιπλέον, το άρθρο 297 ΕΚ σκοπεί στη διασφάλιση της τήρησης αυτής της αρχής.

Το Πρωτοδικείο κατέληξε ότι τα ψηφίσματα που εκδίδει το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών είναι δεσμευτικά για όλα τα κράτη μέλη της Κοινότητας, που οφείλουν, υπό την ιδιότητά τους αυτή, να λαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα μέτρα για να διασφαλίζουν την εφαρμογή τους και μάλιστα οφείλουν, να μην εφαρμόζουν οποιονδήποτε κανόνα του κοινοτικού δικαίου, έστω και

αν πρόκειται για διάταξη του πρωτογενούς δικαίου ή για γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, που θα παρακόλυε την ορθή εκτέλεση των υποχρεώσεων που υπέχουν από τον εν λόγω Χάρτη.

Εντούτοις, κατά το Πρωτοδικείο, το δεσμευτικό αυτό αποτέλεσμα των εν λόγω ψηφισμάτων που αποτελεί συνέπεια υποχρέωσης που απορρέει από το διεθνές δίκαιο δεν ισχύει έναντι της Κοινότητας, καθόσον αυτή δεν δεσμεύεται άμεσα από τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, εφόσον δεν είναι μέλος του ΟΗΕ, ούτε αποδέκτης των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας, ούτε διάδοχος δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των κρατών μελών της κατά την έννοια του δημοσίου διεθνούς δικαίου.

Αντιθέτως, ένα τέτοιο δεσμευτικό αποτέλεσμα απορρέει για την Κοινότητα από το κοινοτικό δίκαιο.

Συνεπώς, το Πρωτοδικείο⁶⁸ έκρινε ότι, καθόσον, δυνάμει της Συνθήκης ΕΚ, η Κοινότητα ανέλαβε αρμοδιότητες προηγουμένως ασκούμενες από τα κράτη μέλη στον τομέα της εφαρμογής του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, οι διατάξεις του εν λόγω Χάρτη δεσμεύουν την Κοινότητα.

Και κατέληξε, αφενός, ότι η Κοινότητα δεν μπορεί να αθετεί υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη της από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ούτε να παρακωλύει την εκπλήρωσή τους και, αφετέρου, ότι υποχρεούται, δυνάμει της ίδιας της ιδρυτικής της Συνθήκης, να θεσπίζει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, όλες τις διατάξεις που απαιτούνται προκειμένου τα κράτη μέλη της να εκπληρώσουν αυτές τις υποχρεώσεις.

Προσδιορίζοντας, κατά συνέπεια, την έκταση του ελέγχου νομιμότητας, ιδίως όσον αφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα, που μπορεί να ασκήσει επί κοινοτικών πράξεων που εκδόθηκαν προς εφαρμογή ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών, όπως ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, το Πρωτοδικείο υπενθύμισε, πρώτον, ότι, κατά τη νομολογία, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι κοινότητα δικαίου, υπό την έννοια ότι ούτε τα κράτη μέλη της ούτε τα θεσμικά της όργανα διαφεύγουν τον έλεγχο της συμφωνίας των πράξεών τους προς το βασικό καταστατικό χάρτη που αποτελεί η Συνθήκη ΕΚ, και ότι η Συνθήκη αυτή καθιέρωσε πλήρες σύστημα ενδίκων μέσων και διαδικασιών με το οποίο ανατίθεται στο Δικαστήριο ο έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων.

Εντούτοις, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ανακύπτει, στις υπό την κρίση του υποθέσεις, το ζήτημα αν υφίστανται διαρθρωτικά όρια, επιβαλλόμενα από το γενικό διεθνές δίκαιο ή από την ίδια τη Συνθήκη ΕΚ, στον δικαστικό αυτό έλεγχο.

⁶⁸ Ειδικότερα, το Δικαστήριο επικαλέστηκε τη σκέψη 18 της από 12.12.1972 απόφασής του επί των υποθέσεων *International Fruit Company κ.λπ* (21/72 έως 24/72, δημοσιευμένη σε Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 783).

Συναφώς, το Πρωτοδικείο υπενθύμισε, ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, που εκδόθηκε μετά την Κοινή Θέση 2002/402, συνιστά εκπλήρωση σε κοινοτικό επίπεδο της υποχρέωσης που υπέχουν τα κράτη μέλη της Κοινότητας, ως Μέλη του ΟΗΕ, να εφαρμόζουν, ενδεχομένως μέσω κοινοτικής πράξης, τις κυρώσεις σε βάρος του Οσάμα Μπιν Λάντεν, του δικτύου Αλ Κάιντα, των Ταλιμπάν, καθώς και άλλων προσώπων, ομάδων, επιχειρήσεων ή οντοτήτων σχετιζομένων προς αυτούς, που αποφασίστηκαν, στη συνέχεια δε τροποποιήθηκαν επί το αυστηρότερον, με σειρά ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας που εκδόθηκαν δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Στο πλαίσιο αυτό, η Κοινότητα άσκησε, κατά το Πρωτοδικείο, δεσμία αρμοδιότητα, χωρίς να έχει κανένα αυτοτελές περιθώριο εκτίμησης στο πλαίσιο αυτής, ώστε να μην έχει, ιδίως, τη δυνατότητα ούτε να τροποποιήσει ευθέως το περιεχόμενο των εν λόγω ψηφισμάτων ούτε να ακολουθήσει άλλη μεθόδευση δυνάμενη να καταλήξει σε μια τέτοια τροποποίηση.

Το Πρωτοδικείο συνήγαγε ότι η εκ μέρους των προσφευγόντων αμφισβήτηση της εσωτερικής νομιμότητας του προσβαλλομένου Κανονισμού ισοδυναμεί με αίτημα να προβεί το Πρωτοδικείο σε έμμεσο ή παρεμπύπτοντα έλεγχο της νομιμότητας των ψηφισμάτων προς εφαρμογή των οποίων εκδόθηκε ο Κανονισμός αυτός με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η κοινοτική έννομη τάξη.

Ειδικότερα, επί του ζητήματος αυτού το Πρωτοδικείο απεφάνθη ως εξής⁶⁹: «217. Τα θεσμικά όργανα και το Ηνωμένο Βασίλειο προτείνουν στο Πρωτοδικείο να κρίνει εαυτό αναρμόδιο για έναν τέτοιο έμμεσο έλεγχο της νομιμότητας των εν λόγω ψηφισμάτων, τα οποία ως κανόνες του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν τα κράτη μέλη και την Κοινότητα, είναι υποχρεωτικά για το Πρωτοδικείο όπως και για όλα τα όργανα της Κοινότητας. Οι εν λόγω διάδικοι φρονούν, ουσιαστικώς, ότι ο έλεγχος του Πρωτοδικείου πρέπει να περιοριστεί, αφενός, στον έλεγχο της εφαρμογής των κανόνων που αφορούν τον τύπο, τη διαδικασία και την αρμοδιότητα που όφειλαν, εν προκειμένω, να ακολουθήσουν τα κοινοτικά όργανα και, αφετέρου, στον έλεγχο του πρόσφορου χαρακτήρα και της αναλογικότητας των εν λόγω κοινοτικών μέτρων σε σχέση με τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των οποίων συνιστούν εφαρμογή. 218. Πρέπει να αναγνωρισθεί ότι ένας τέτοιος περιορισμός της αρμοδιότητας αποτελεί την αναγκαία συνέπεια των αρχών που διατυπώθηκαν ανωτέρω, στο πλαίσιο της εξέτασης των σχέσεων μεταξύ της διεθνούς έννομης τάξης, που

⁶⁹ Πανομοιότητες οι σκέψεις 268 έως 276 στην απόφαση που εξέδωσε επί της υπόθεσης Yusuf και Al Barakaat.

απορρέει από το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών, και της κοινοτικής έννομης τάξης. 219. Όπως ήδη τονίστηκε, τα συγκεκριμένα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας εκδόθηκαν δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Στο πλαίσιο αυτό, ο προσδιορισμός των στοιχείων που συνιστούν απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, καθώς και των μέτρων που απαιτούνται για τη διατήρηση και την αποκατάστασή τους, ανάγεται στην αποκλειστική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας και εκφεύγει, ως εκ τούτου, από την αρμοδιότητα των εθνικών ή κοινοτικών αρχών και δικαιοδοτικών οργάνων, υπό την επιφύλαξη του φυσικού δικαιώματος της νόμιμης άμυνας, ατομικής ή συλλογικής, κατά το άρθρο 51 του εν λόγω Χάρτη. 220. Εφόσον, κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το Συμβούλιο Ασφαλείας, μέσω της Επιτροπής Κυρώσεων που συνέστησε, αποφάσισε ότι πρέπει να δεσμευτούν τα κεφάλαια ορισμένων ατόμων ή οντοτήτων, η απόφασή του είναι δεσμευτική για όλα τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με το άρθρο 48 του Χάρτη. 221. Έχοντας υπόψη τις ανωτέρω σκέψεις ..., δεν μπορεί να στηριχθεί ούτε στο διεθνές δίκαιο ούτε στο κοινοτικό δίκαιο αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου να ελέγχει, παρεμπιπτόντως, τη νομιμότητα μιας τέτοιας απόφασης με κριτήριο τα πρότυπα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που θέτει η κοινοτική έννομη τάξη. 222. Αφενός, μια τέτοια αρμοδιότητα θα ερχόταν σε αντίθεση με τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ειδικότερα από τα άρθρα 25, 48 και 103 αυτού, καθώς και από το άρθρο 27 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών. 223. Αφετέρου, μια τέτοια αρμοδιότητα θα αντέβαινε στις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, ειδικότερα στις διατάξεις των άρθρων 5 ΕΚ, 10 ΕΚ, 297 ΕΚ και του πρώτου εδαφίου του άρθρου 307 ΕΚ, καθώς και στις διατάξεις της Συνθήκης ΕΕ, ειδικότερα στη διάταξη του άρθρου 5 ΕΕ, κατά την οποία ο κοινοτικός δικαστής ασκεί τις αρμοδιότητές του υπό τους όρους και για τους σκοπούς που προβλέπουν οι διατάξεις των Συνθηκών ΕΚ και ΕΕ. Επιπροσθέτως, θα ήταν ασυμβίβαστο με την αρχή κατά την οποία οι αρμοδιότητες της Κοινότητας, επομένως δε και οι αρμοδιότητες του Πρωτοδικείου, πρέπει να ασκούνται τηρουμένου του διεθνούς δικαίου⁷⁰. 224. Επιβάλλεται, επίσης, να τονιστεί ότι, έχοντας ιδίως υπόψη το άρθρο 307 ΕΚ και το άρθρο 103 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η επίκληση προσβολής είτε θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά προστατεύονται από την κοινοτική έννομη τάξη, είτε αρχών της νομικής αυτής τάξης δεν

⁷⁰ Το Πρωτοδικείο παραπέμπει στη σκέψη 9 των αποφάσεων της 24.11.1992, (C-286/90), *Poulsen και Diva Navigation*, (δημοσιευμένη σε Συλλογή 1992, σ. I-6019) και στη σκέψη 45 της από 16.6.1998 απόφασης (C-162/06).

μπορεί να επηρεάσει το κύρος ενός ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας ή την ισχύ του εντός του εδάφους της Κοινότητας⁷¹. 225. Συνεπώς, τα εν λόγω ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας εκφεύγουν, καταρχήν, του δικαστικού ελέγχου του Πρωτοδικείου, το οποίο δεν έχει την αρμοδιότητα να αμφισβητεί, έστω παρεμπιπτόντως, τη νομιμότητά τους με κριτήριο το κοινοτικό δίκαιο. Αντιθέτως, το Πρωτοδικείο υποχρεούται, στο μέτρο του δυνατού, να ερμηνεύει και να εφαρμόζει το δίκαιο αυτό κατά τρόπο σύμφωνο προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».

Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι έχει πάντως την αρμοδιότητα να ελέγξει, παρεμπιπτόντως, τη νομιμότητα των εν λόγω ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας με κριτήριο το *jus cogens*, υπό την έννοια της διεθνούς δημόσιας τάξης στην οποία υπόκεινται όλα τα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των οργάνων του ΟΗΕ, χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης από τους κανόνες της.

Συναφώς, το Πρωτοδικείο απεφάνθη⁷² ότι : «227. Επιβάλλεται σχετικώς να τονιστεί ότι η Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, που κωδικοποιεί το εθιμικό διεθνές δίκαιο (και της οποίας το άρθρο 5 ορίζει ότι εφαρμόζεται «επί πάσης Συνθήκης ιδρυτικής διεθνούς οργανισμού και επί πάσης τιαούτης υιοθετηθείσης υπ' αυτού»), προβλέπει στο άρθρο 53 την ακυρότητα των Συνθηκών που αντιβαίνουν προς επιτακτικό κανόνα του γενικού διεθνούς δικαίου, οριζομένου ως «κανόνα δεκτού και αναγνωρισμένου υπό της διεθνούς κοινότητος των κρατών εν τω συνόλω της ως κανόνος, εκ του οποίου ουδεμία παρέκκλισις επιτρέπεται και ο οποίος δεν δύναται να τροποποιηθεί ει μη διά νέου, του αυτού χαρακτηριστού κανόνος του γενικού διεθνούς δικαίου». Εξάλλου, το άρθρο 64 της Σύμβασης της Βιέννης ορίζει ότι, «εάν νέος αναγκαστικός κανών του γενικού διεθνούς δικαίου ήθελεν εμφανισθή, πάσα υφισταμένη Συνθήκη, συγκρουομένη προς τον κανόνα τούτον, καθίσταται άκυρος και τερματίζεται». 228. Επιπροσθέτως, ο ίδιος ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών προϋποθέτει την ύπαρξη επιτακτικών αρχών του διεθνούς δικαίου και, ιδίως, την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Στο προοί-

⁷¹ Κατ' αναλογίαν, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 3 της από 17.12.1970 απόφασής του επί της υπόθεσης *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, δημοσιευμένη σε Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 581), στη σκέψη 7 της από 8.10.1986 απόφασής του επί της υπόθεσης *Keller* (234/85, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1986, σ. 2897) και στη σκέψη 38 της από 17.10.1999 απόφασής του επί των υποθέσεων *Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής* (97/87 έως 99/87, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1989, σ. 3165).

⁷² Διατυπωμένες κατά τρόπο πανομοιότυπο οι σκέψεις 278 έως 282 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως Yusuf και Al Barakaat.

μιο του Χάρτη, οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών διακηρύσσουν «την πίστιν εις τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, εις την αξιοπρέπεια και την αξίαν του ανθρώπου». Όπως, εξάλλου, προκύπτει από το πρώτο κεφάλαιο του Χάρτη, το οποίο φέρει τον τίτλο «Σκοποί και αρχαί», σκοπός των Ηνωμένων Εθνών είναι, μεταξύ άλλων, η προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. 229. Οι αρχές αυτές δεσμεύουν τόσο τα μέλη του ΟΗΕ όσο και τα όργανά του. Ειδικότερα, κατά τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 24 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το Συμβούλιο Ασφαλείας οφείλει, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που του επιβάλλει η κύρια ευθύνη του για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, να ενεργεί «συμφώνως προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών». Συνεπώς, η εξουσία επιβολής κυρώσεων που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, προς εκπλήρωση αυτής της ευθύνης του, πρέπει να ασκείται τηρουμένου του διεθνούς δικαίου και, ειδικότερα, των σκοπών και των αρχών των Ηνωμένων Εθνών. 230. Συνεπώς, από το διεθνές δίκαιο συνάγεται ότι υφίσταται, καταρχήν, ένα όριο στη δεσμευτική ισχύ των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας: πρέπει να είναι σύμφωνα προς τις θεμελιώδεις επιτακτικές διατάξεις του διεθνούς δικαίου. Άλλως, όσο κι αν μια τέτοια περίπτωση είναι μάλλον απίθανη, δεν δεσμεύουν τα κράτη μέλη του ΟΗΕ ούτε, κατά συνέπεια, την Κοινότητα. 231. Συνεπώς, ο παρεμπίπτων δικαστικός έλεγχος που ασκεί το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο προσφυγής ακύρωσης κοινοτικής πράξης που εκδόθηκε, χωρίς οιοδήποτε περιθώριο εκτίμησης, για την εφαρμογή ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας, μπορεί σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις να επεκταθεί στον έλεγχο της τήρησης υπέρτερων κανόνων του διεθνούς δικαίου που αποτελούν μέρος του *jus cogens*, ιδίως δε των επιτακτικών κανόνων περί καθολικής προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, από τους οποίους ούτε τα κράτη μέλη ούτε τα όργανα του ΟΗΕ μπορούν να παρεκκλίνουν καθόσον αποτελούν «απαράβατες αρχές του εθιμικού διεθνούς δικαίου»⁷³.

Προστασία της ιδιοκτησίας: Ειδικότερα, όσον αφορά, πρώτον, την προβαλλόμενη προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος προστασίας της ιδιοκτησίας, το Πρωτοδικείο έκρινε, ότι επιβάλλεται να εξεταστεί αν η δέσμευση κεφαλαίων που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 561/2003, εμμέσως δε, με τα ψη-

⁷³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 79 της από 8.7.1996 Συμβουλευτικής Γνωμοδότησης του Διεθνούς Δικαστηρίου για τη νομιμότητα της απειλής ή της χρήσεως πυρηνικών όπλων (δημοσιευμένη σε Συλλογή 1996, σ. 226) και στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs επί της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Bosphorus*, [απόφαση της 30 Ιουλίου 1996, C-84/95, Συλλογή 1996, σ. I-3953], σκέψη 65).

φίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των οποίων εφαρμογή συνιστούν οι εν λόγω Κανονισμοί, θίγει τα θεμελιώδη δικαιώματα του προσφεύγοντος.

Σχετικά απεφάνθη ότι δεν συντρέχει τέτοια προσβολή, λαμβανομένων υπόψη των κατά το *jus cogens* προτύπων καθολικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ειδικότερα, έκρινε ότι οι δυνατότητες εξαιρέσεων και παρεκκλίσεων από τη δέσμευση κεφαλαίων που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός μετά την τροποποίησή του με τον Κανονισμό 561/2003, που συνιστά εφαρμογή του Ψηφίσματος 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας, αποδεικνύουν ότι το μέτρο αυτό ούτε αποσκοπεί ούτε έχει ως αποτέλεσμα την απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση των προσώπων τα ονόματα των οποίων περιλαμβάνονται στον ενοποιημένο κατάλογο.

Περαιτέρω, το Πρωτοδικείο εκτίμησε ότι η δέσμευση κεφαλαίων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αυθαίρετη, απρόσφορη ή δυσανάλογη προσβολή του δικαιώματος προστασίας της ιδιοκτησίας και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη στο *jus cogens*, λαμβανομένων υπόψη των ακόλουθων στοιχείων:

– με τα μέτρα αυτά επιδιώκεται η επίτευξη θεμελιώδους σκοπού γενικού συμφέροντος για τη διεθνή κοινότητα, δηλαδή η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας, ο δε ΟΗΕ νομιμοποιείται να αναλάβει προστατευτική δράση κατά των πράξεων των τρομοκρατικών οργανώσεων,

– η δέσμευση κεφαλαίων συνιστά συντηρητικό μέτρο, που σε αντίθεση με τη δήμευση, δεν θίγει την ουσία του δικαιώματος ιδιοκτησίας των προσώπων που αφορά επί των χρηματοπιστωτικών περιουσιακών τους στοιχείων, αλλά μόνον τη χρήση αυτών των στοιχείων,

– τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας προβλέπουν μηχανισμό περιοδικής επανεξέτασης του γενικού συστήματος των κυρώσεων,

– τα ψηφίσματα αυτά προβλέπουν διαδικασία που παρέχει στους θιγόμενους το δικαίωμα να ζητούν, ανά πάσα στιγμή, από την Επιτροπή Κυρώσεων επανεξέταση της περίπτωσης τους, με τη μεσολάβηση του κράτους μέλους της ιθαγένειας ή της κατοικίας τους.

Δικαίωμα ακρόασης: Δεύτερον, όσον αφορά στην προβαλλόμενη προσβολή του δικαιώματος ακρόασης και, ειδικότερα, αφενός μεν, του προβαλλομένου δικαιώματος των προσφευγόντων να διατυπώσουν την άποψή τους ενώπιον των κοινοτικών θεσμικών οργάνων πριν από την έκδοση του προσβαλλομένου Κανονισμού, το Πρωτοδικείο απεφάνθη: «258. Εν προκειμένω, όμως, όπως προκύπτει από τις διατυπωθείσες ανωτέρω προκαταρκτικές παρατηρήσεις αναφορικά με τις σχέσεις μεταξύ της διεθνούς έννομης τάξης, που προκύπτει από το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών, και της κοινοτικής έννομης τάξης, τα κοινοτικά όργανα είχαν την

υποχρέωση να μεταφέρουν εντός της κοινοτικής έννομης τάξης τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις αποφάσεις της Επιτροπής Κυρώσεων, που δεν τους παρείχαν καμία δυνατότητα, στο στάδιο της εφαρμογής τους στην πράξη, να προβλέψουν οποιοδήποτε κοινοτικό μηχανισμό εξέτασης ή επανεξέτασης ατομικών περιπτώσεων, δεδομένου ότι τόσο η ουσία των συγκεκριμένων μέτρων όσο και οι μηχανισμοί επανεξέτασης ανάγονταν εξ ολοκλήρου στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Επιτροπής Κυρώσεων που αυτό συνέστησε. Συνεπώς, τα κοινοτικά όργανα δεν διέθεταν καμία εξουσία έρευνας, καμία δυνατότητα ελέγχου των πραγματικών περιστατικών επί των οποίων στηρίχθηκε το Συμβούλιο Ασφαλείας και η Επιτροπή Κυρώσεων, κανένα περιθώριο εκτίμησης αυτών των πραγματικών περιστατικών και καμία ελευθερία εκτίμησης του ενδεδειγμένου της επιβολής κυρώσεων στον προσφεύγοντα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν έχει εφαρμογή η κοινοτική αρχή περί δικαιώματος ακρόασης, δεδομένου ότι σε καμία περίπτωση η ακρόαση του ενδιαφερομένου δεν θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την εκ μέρους του κοινοτικού οργάνου αναθεώρηση της θέσης του».

Και κατέληξε στη μεν υπόθεση Kadī ότι το Συμβούλιο δεν είχε την υποχρέωση να ακούσει τον προσφεύγοντα επί του ζητήματος της μη διαγραφής του ονόματός του από τον πίνακα προσώπων και οντοτήτων κατά των οποίων επιβλήθηκαν κυρώσεις, στο πλαίσιο της έκδοσης και της εφαρμογής του προσβαλλομένου Κανονισμού στη δε υπόθεση Yusuf και Al Barakaat, ότι το Συμβούλιο δεν ήταν υποχρεωμένο να ακούσει τους πρωτοδίκως προσφεύγοντες πριν από την έκδοση του προσβαλλομένου Κανονισμού.

Ακρόαση ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων: Όσον αφορά, αφετέρου, την προσβολή του προσβαλλομένου δικαιώματος των προσφευγόντων να διατυπώσουν την άποψή τους ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων αναφορικά με την αναγραφή του ονόματός τους στον ενοποιημένο κατάλογο, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, ότι τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν προβλέπουν τέτοιο δικαίωμα.

Εκτίμησε, επίσης⁷⁴, ότι κανένας επιτακτικός κανόνας της διεθνούς έννομης τάξης δεν επιβάλλει την προηγούμενη ακρόαση των ενδιαφερομένων σε περιπτώσεις ανάλογες με την υπό την κρίση του υπόθεση.

Περαιτέρω υπογράμμισε, ότι, καίτοι δεν προβλέπουν δικαίωμα προσωπικής ακρόασης, τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και οι διαδοχικοί Κανονισμοί που εκδόθηκαν για την εφαρμογή τους εντός της Κοινότητας προβλέπουν διαδικασία επανεξέτασης ατομικών περιπτώσεων, παρέχοντας στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να

⁷⁴ Σκέψη 307 της αναρριεσιβαλλομένης απόφασης Yusuf και Al Barakaat.

απευθυνθούν στην Επιτροπή Κυρώσεων, μέσω των εθνικών τους αρχών, προκειμένου να διεκδικήσουν είτε τη διαγραφή τους από τον πίνακα των προσώπων κατά των οποίων προβλέπονται κυρώσεις είτε παρέκκλιση από τη δέσμευση κεφαλαίων.

Αναφερόμενο, στις «διέπουσες τη διεξαγωγή των εργασιών της [Επιτροπής Κυρώσεων] οδηγίες», που εκδόθηκαν στις 7.11.2002 και τροποποιήθηκαν στις 10.4.2003 το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας έλαβε υπόψη του, στο μέτρο του δυνατού, τα θεμελιώδη δικαιώματα των προσώπων τα ονόματα των οποίων αναγράφονται στον ενοποιημένο κατάλογο, ιδίως δε τα δικαιώματά τους άμυνας.

Έκρινε ότι, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ανεπίτρεπτο σε σχέση με τους επιτακτικούς κανόνες της διεθνούς δημόσιας τάξης το γεγονός, ... ότι η διαδικασία επανεξέτασης δεν παρέχει απευθείας στους ίδιους τους ενδιαφερόμενους το δικαίωμα ακρόασης ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων, μόνης αρχής αρμόδιας να αποφαινεται, μετά από αίτηση κράτους, επί της επανεξέτασης της περίπτωσης τους, ώστε αυτοί να εξαρτώνται, ουσιαστικώς, από τη διπλωματική προστασία που παρέχουν τα κράτη στους πολίτες τους.

Επισημάνε, επίσης, ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν τη δυνατότητα δικαστικής προσφυγής στηριζομένης στην εσωτερική νομοθεσία, ή ακόμα απευθείας στον προσβαλλόμενο Κανονισμό ή στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των οποίων αυτός συνιστά εφαρμογή, κατά ενδεχόμενης καταχρηστικής άρνησης της αρμόδιας εθνικής αρχής να φέρει την περίπτωση τους, προς επανεξέταση, ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων⁷⁵.

Το Πρωτοδικείο απεφάνθη, επίσης, ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές των υπό την κρίση του υποθέσεων, όπου τίθεται υπό αμφισβήτηση συντηρητικό μέτρο που περιορίζει τη δυνατότητα διάθεσης περιουσιακών στοιχείων των προσφευγόντων, ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων δεν συνεπάγεται ότι πρέπει να τους γνωστοποιούνται τα πραγματικά περιστατικά και τα εναντίον τους αποδεικτικά στοιχεία, όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας ή η Επιτροπή Κυρώσεων φρονούν ότι αυτό επιβάλλουν λόγοι αναγόμενοι στην ασφάλεια της διεθνούς κοινότητας.

Βάσει αυτής της συλλογιστικής, απέρριψε το λόγο που προέβαλαν οι προσφεύγοντες για προσβολή του δικαιώματος ακρόασης.

---

⁷⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: ως προς το ζήτημα αυτό βλέπε την απόφαση της Επιτροπής του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα επί της υπόθεσης Nabil και Vinck κατά Βελγίου (σελίδα 417 της παρούσας έκδοσης).

Αποτελεσματικός δικαστικός έλεγχος: Όσον αφορά, τέλος, το λόγο που αναφέρεται στην προσβολή του δικαιώματος για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο, το Πρωτοδικείο απεφάνθη⁷⁶: «278. Εν προκειμένω, ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής ακύρωσης ενώπιον του Πρωτοδικείου, δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ. 279. Στο πλαίσιο αυτής της προσφυγής, το Πρωτοδικείο ασκεί συνολικό έλεγχο της νομιμότητας του προσβαλλομένου Κανονισμού με κριτήριο την τήρηση, εκ μέρους των κοινοτικών οργάνων, των κανόνων αρμοδιότητας καθώς και των κανόνων εξωτερικής νομιμότητας και των ουσιωδών τύπων που διέπουν τη δράση τους. 280. Το Πρωτοδικείο ελέγχει επίσης τη νομιμότητα του προσβαλλομένου Κανονισμού λαμβάνοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των οποίων εφαρμογή συνιστά ο εν λόγω Κανονισμός, ιδίως υπό το πρίσμα του πρόσφορου χαρακτήρα, από τυπικής και ουσιαστικής άποψης, της εσωτερικής συνοχής και της αναλογικότητας του πρώτου σε σχέση με τα δεύτερα. 281. Αποφαινόμενο στο πλαίσιο αυτού του ελέγχου, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι δεν αμφισβητήθηκε ότι ο προσφεύγων αποτελεί ένα από τα φυσικά πρόσωπα που περιελήφθησαν στις 19.10.2001 στον ενοποιημένο πίνακα που συνέταξε η Επιτροπή Κυρώσεων. 282. Στο πλαίσιο της παρούσας προσφυγής ακύρωσης, το Πρωτοδικείο έκρινε, επίσης, εαυτό αρμόδιο να ελέγξει τη νομιμότητα του προσβαλλομένου Κανονισμού και, παρεμπιπτόντως, τη νομιμότητα των σχετικών ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας, σε σχέση με υπέρτερους κανόνες του διεθνούς δικαίου συγκροτούντες το *jus cogens*, ιδίως τους επιτακτικούς κανόνες περί καθολικής προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. 283. Αντιθέτως, όπως ήδη τονίστηκε ανωτέρω στη σκέψη 225, δεν εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να ελέγξει εμμέσως τη συμφωνία αυτών καθεαυτών των σχετικών ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας με τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτά προστατεύονται από την κοινοτική έννομη τάξη. 284. Δεν εναπόκειται, επίσης, στο Πρωτοδικείο να ελέγξει την απουσία πλάνης κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων επί των οποίων το Συμβούλιο Ασφαλείας στήριξε τα μέτρα που έλαβε ούτε, επίσης, υπό την επιφύλαξη του περιορισμένου πλαισίου που καθορίστηκε ανωτέρω στη σκέψη 282, να ελέγξει εμμέσως τον πρόσφορο χαρακτήρα και την αναλογικότητα αυτών των μέτρων. Δεν θα μπορούσε να ασκηθεί τέτοιος έλεγχος χωρίς να θιγούν τα προνόμια του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπως αυτά απορρέουν από το Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, όσον αφορά τον καθορισμό, πρώτον, μιας απειλής για τη διεθνή ειρήνη

⁷⁶ Διατυπωμένες ουσιαστικώς κατά τρόπο πανομοιότυπο με τις σκέψεις 333 έως 340 της αναρριβασμένης αποφάσεως *Yusuf και Al Barakaat*.

και ασφάλεια και, δεύτερον, των πρόσφορων για την αντιμετώπισή της μέτρων. Επιπροσθέτως, το αν ένα άτομο ή ένας οργανισμός συνιστά απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, καθώς και το ποια είναι τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση αυτής της απειλής, συνεπάγονται πολιτική εκτίμηση και αξιολογικές κρίσεις που καταρχήν, εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της αρχής στην οποία η διεθνής κοινότητα ανέθεσε την κύρια ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. 285. Επιβάλλεται, κατά συνέπεια, η διαπίστωση ότι, στο μέτρο που ορίστηκε ανωτέρω στη σκέψη 284, ο προσφεύγων δεν έχει καμία δυνατότητα δικαστικής προσφυγής, δεδομένου ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν έκρινε επιβεβλημένο να συστήσει ανεξάρτητο διεθνές δικαιοδοτικό όργανο αρμόδιο να αποφαινεται, από νομικής και πραγματικής άποψης, επί των προσφυγών που στρέφονται κατά ατομικών αποφάσεων της Επιτροπής Κυρώσεων».

Περαιτέρω, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι μια υπ' αυτή την έννοια ελληνικής δικαστικής προστασία των προσφευγόντων δεν αντιβαίνει προς το *jus cogens*.

Ειδικότερα⁷⁷: «288. Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι ο περιορισμός του δικαιώματος πρόσβασης του προσφεύγοντα στη δικαιοσύνη, που προκύπτει από το απαραβίαστο που απολαύουν, καταρχήν, στην έννομη τάξη των κρατών μελών των Ηνωμένων Εθνών, τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας που υιοθετούνται δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με τις σχετικές αρχές του διεθνούς δικαίου (ιδίως τα άρθρα 25 και 103 του Χάρτη), είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένος με το εν λόγω δικαίωμα, όπως αυτό διασφαλίζεται με το *jus cogens*. 289. Ο περιορισμός αυτός δικαιολογείται τόσο από τη φύση των αποφάσεων που λαμβάνει το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει των διατάξεων του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών όσο και από τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό. Υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, το συμφέρον του προσφεύγοντα να εξετασθεί επί της ουσίας η περίπτωση του από το δικαστήριο δεν επαρκεί ώστε να θεωρηθεί υπέρτερο του ουσιώδους γενικού συμφέροντος διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας έναντι απειλής που σαφώς προσδιόρισε το Συμβούλιο Ασφαλείας σύμφωνα με τις διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Επιβάλλεται, σχετικώς, να επισημανθεί όλως ιδιαιτέρως η σημασία που έχει το γεγονός ότι τα ψηφίσματα που διαδοχικώς υιοθέτησε το Συμβούλιο Ασφαλείας όχι μόνο δεν προβλέπουν μέτρα απεριορίστου ή απροσδιορίστου διάρκειας εφαρμογής, αλλ' αντιθέτως, περιείχαν πάντοτε

⁷⁷ Σκέψεις διατυπωμένες ουσιαστικώς κατά τρόπο πανομοιότυπο με τις σκέψεις 343 έως 345 της αναρριβιβαλλομένης αποφάσεως Yusuf και Al Barakaat.

προβλέψεις περί επανεξέτασης του επιβεβλημένου χαρακτήρα της διατήρησης σε ισχύ των μέτρων αυτών μετά από περίοδο 12 ή 18 μηνών το πολύ [...]. 290. Τέλος, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι, ελλείπει διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου αρμόδιου να ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων του Συμβουλίου Ασφαλείας, η σύσταση οργάνου όπως η Επιτροπή Κυρώσεων και η προβλεπόμενη δυνατότητα προσφυγής σ' αυτήν, ανά πάσα στιγμή, με αίτημα την επανεξέταση οποιασδήποτε ατομικής περίπτωσης, μέσω ενός καθορισμένου μηχανισμού στον οποίο μετέχουν τόσο η «κυβέρνηση προς την οποία απευθύνεται η αίτηση» όσο και η «προτείνουσα κυβέρνηση» [...], συνιστούν μια άλλη εύλογη δυνατότητα αποτελεσματικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προσφεύγοντα, όπως αυτά αναγνωρίζονται από το *jus cogens*».

Επομένως, το Πρωτοδικείο απέρριψε τους λόγους ακύρωσης που στηρίζονται στην προσβολή του δικαιώματος για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο και, κατ' ακολουθία, τις προσφυγές στο σύνολό τους.

Ο κύριος Y. A. Kadí και η οργάνωση Al Barakaat άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ο κύριος Y. A. Kadí προέβαλε δύο λόγους αναίρεσης αντλούμενους, ο πρώτος, από την έλλειψη νομικής βάσης του προσβαλλομένου Κανονισμού και, ο δεύτερος, από την παράβαση πολλών κανόνων του διεθνούς δικαίου εκ μέρους του Πρωτοδικείου και από τις συνέπειες που είχε η παράβαση αυτή όσον αφορά στην εκτίμηση των λόγων ακύρωσης που αφορούσαν προσβολή ορισμένων από τα θεμελιώδη δικαιώματά του, τους οποίους είχε επικαλεστεί ενώπιον του Πρωτοδικείου.

Η οργάνωση Al Barakaat προέβαλε τρεις λόγους αναίρεσης αντλούμενους, ο πρώτος, από την έλλειψη νομικής βάσης του προσβαλλομένου Κανονισμού, ο δεύτερος, από την παράβαση του άρθρου 249 ΕΚ και, ο τρίτος, από την προσβολή ορισμένων από τα θεμελιώδη δικαιώματά της.

Στην αναιρετική διαδικασία παρενέβησαν υπέρ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το Βασίλειο της Ισπανίας, η Γαλλική Δημοκρατία και το Βασίλειο των Κάτω Χωρών και υπέρ της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η Γαλλική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, που προέβαλε ένα μόνο λόγο αναίρεσης αντλούμενο από την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο αποφαινόμενο, στις αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις, ότι είχε την αρμοδιότητα να εξετάσει τη συμφωνία των σχετικών ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας με τους κανόνες του *jus cogens*.

Νόμο βάσιμο: Α) Η επιλογή της νομικής βάσης μιας κοινοτικής πράξης πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία επιδεχόμενα δικα-

στικό έλεγχο, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται, ιδίως, ο σκοπός και το περιεχόμενό της. **Β)** Εφόσον αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο ενός συστήματος θεσμικής οργάνωσης που στηρίζεται στην αρχή των κατ' απονομή αρμοδιοτήτων, το άρθρο 308 ΕΚ δεν μπορεί να αποτελέσει βάση προς διεύρυνση του τομέα αρμοδιοτήτων της Κοινότητας πέραν του γενικού πλαισίου που προκύπτει από το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ. **Γ)** Αν το σκεπτικό μιας απόφασης του Πρωτοδικείου ενέχει παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, αλλά το διατακτικό της είναι βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους, η αίτηση αναίρεσης απορρίπτεται. **Δ)** Η Κοινότητα συνιστά κοινότητα δικαίου, υπό την έννοια ότι ούτε τα κράτη μέλη της ούτε τα θεσμικά της όργανα διαφεύγουν τον έλεγχο της συμφωνίας των πράξεών τους προς τον βασικό καταστατικό χάρτη που αποτελεί η Συνθήκη ΕΚ, καθώς και ότι με την εν λόγω Συνθήκη καθιερώνεται πλήρες σύστημα ενδίκων μέσων και διαδικασιών το οποίο αναθέτει στο Δικαστήριο τον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων. **Ε)** Μια διεθνής συμφωνία δεν μπορεί να θίγει το σύστημα κατανομής αρμοδιοτήτων που καθιερώνουν οι Συνθήκες και, συνακόλουθα, την αυτονομία του κοινοτικού νομικού συστήματος, τον σεβασμό της οποίας εγγυάται το Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 220 ΕΚ, αρμοδιότητα που το ίδιο το Δικαστήριο έχει κρίνει ως αποτελούσα μία από τις βάσεις της Κοινότητας. **ΣΤ)** Οι υποχρεώσεις που επιβάλλει μια διεθνής συμφωνία δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα την προσβολή των συνταγματικών αρχών της Συνθήκης ΕΚ, μεταξύ των οποίων η αρχή ότι όλες οι κοινοτικές πράξεις πρέπει να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, δεδομένου ότι ο σεβασμός αυτός αποτελεί προϋπόθεση της νομιμότητάς τους την οποία το Δικαστήριο ελέγχει στο πλαίσιο του πλήρους συστήματος μέσων παροχής ενδίκου προστασίας που καθιερώνει η Συνθήκη αυτή. **Ζ)** Τα κοινοτικά όργανα οφείλουν, σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που τους έχουν ανατεθεί από τη Συνθήκη ΕΚ, να διασφαλίζουν τον, κατ' αρχήν πλήρη, έλεγχο της νομιμότητας όλων των κοινοτικών πράξεων με κριτήρια τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, περιλαμβανομένων των κοινοτικών πράξεων που αποσκοπούν στην εφαρμογή ψηφισμάτων που εξέδωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Σκεπτικό: Α) Επί των λόγων αναίρεσης για τη νομική βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού 166. Πράγματι, ορθώς το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, ιδίως των όρων «έναντι των οικείων τρίτων χωρών» και «με μία ή περισσότερες τρίτες χώρες» που περιέχονται στα άρθρα αυτά, σκοπός των εν λόγω διατάξεων είναι η λήψη μέτρων σε βάρος τρίτων χωρών, που

μπορούν να αφορούν τόσο την κυβέρνηση μιας τέτοιας χώρας όσο και τα άτομα και τις οντότητες που συνδέονται με την κυβέρνηση ή ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από αυτήν.

167. Τα περιοριστικά, όμως, μέτρα που προβλέπει το Ψήφισμα 1390 (2002), για την εφαρμογή του οποίου εκδόθηκε ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, συνιστούν μέτρα χαρακτηριζόμενα από την έλλειψη οποιουδήποτε συνδέσμου με την κυβέρνηση μιας τρίτης χώρας. Πράγματι, μετά την κατάρρευση του καθεστώτος των Ταλιμπάν, τα μέτρα αυτά στρέφονται απευθείας κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν, του δικτύου Αλ Κάιντα, καθώς και των συνδεομένων με αυτούς προσώπων και οντοτήτων που αναγράφονται στον ενοποιημένο κατάλογο. Επομένως, αυτά καθεαυτά, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ.

168. Ερμηνεία των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ υπό την έννοια που προτείνει η Επιτροπή, ότι δηλαδή αρκεί τα περιοριστικά αυτά μέτρα να αφορούν πρόσωπα ή οντότητες που βρίσκονται σε τρίτη χώρα ή συνδέονται κατ' άλλον τρόπο με αυτήν, θα προσέδιδε εξαιρετικά ευρύ περιεχόμενο στις διατάξεις αυτές, χωρίς να λαμβάνει ουδόλως υπόψη ότι κατά το γράμμα των διατάξεων αυτών τα λαμβανόμενα μέτρα πρέπει να στρέφονται κατά τρίτης χώρας.

169. Εξάλλου, κύριος σκοπός του προσβαλλομένου Κανονισμού είναι η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας, ιδίως η αποκοπή των πηγών χρηματοδότησής της, με τη δέσμευση των κεφαλαίων και των οικονομικών πόρων εκείνων των προσώπων ή οντοτήτων για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι εμπλέκονται σε σχετικές δραστηριότητες, και όχι ο επηρεασμός των οικονομικών σχέσεων μεταξύ της Κοινότητας και εκάστης των τρίτων χωρών εντός των οποίων βρίσκονται αυτά τα πρόσωπα ή οι οντότητες, αν βεβαίως είναι γνωστός ο τόπος της διαμονής τους.

170. Πράγματι, τα περιοριστικά μέτρα που προβλέπει το Ψήφισμα 1390 (2002) και θέτει σε εφαρμογή ο προσβαλλόμενος Κανονισμός δεν μπορούν να θεωρηθούν ως μέτρα σκοπούντα στον περιορισμό των οικονομικών σχέσεων με κάθε μία από τις τρίτες αυτές χώρες, ούτε, βεβαίως, με ορισμένα κράτη μέλη της Κοινότητας, εντός των οποίων βρίσκονται πρόσωπα ή οντότητες το όνομα των οποίων περιλαμβάνεται στον ενοποιημένο κατάλογο του Παραρτήματος I του εν λόγω Κανονισμού.

171. Η υποστηριζόμενη από την Επιτροπή άποψη δεν μπορεί, επίσης, να στηριχθεί στη λέξη «μερική» του άρθρου 301 ΕΚ.

172. Πράγματι, η λέξη αυτή αναφέρεται στον ενδεχόμενο περιορισμό του καθ' ύλην ή προσωπικού πεδίου εφαρμογής των μέτρων που ενδεχομένως λαμβάνονται στο πλαίσιο αυτής της διάταξης. Δεν επηρεάζει, πάντως, τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά των δυνητικών αποδεκτών των μέτρων αυτών και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να δικαιολογήσει επέκταση

του πεδίου εφαρμογής τους ώστε να περιλάβουν αποδέκτες μη έχοντες κανένα σύνδεσμο με το καθεστώς μιας τρίτης χώρας και, ως εκ τούτου, μη εμπόνητες στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης.

173. Το επιχείρημα που αντλεί η Επιτροπή από την ομοιότητα των όρων που χρησιμοποιούνται στο άρθρο 41 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και στο άρθρο 301 ΕΚ, από την οποία συνάγει ότι η δεύτερη διάταξη παρέχει έρεισμα για την εφαρμογή, εκ μέρους της Κοινότητας, των μέτρων που λαμβάνει το Συμβούλιο Ασφαλείας και απαιτούν κοινοτική δράση, δεν μπορεί, επίσης, να γίνει δεκτό.

174. Πράγματι, το άρθρο 301 ΕΚ αφορά αποκλειστικώς τη διακοπή των οικονομικών σχέσεων «με μία ή περισσότερες τρίτες χώρες», ενώ το άρθρο 41 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών δεν περιλαμβάνει ανάλογη διατύπωση.

175. Ως προς άλλες πτυχές, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 41 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών δεν συμπίπτει, επίσης, με εκείνο του άρθρου 301 ΕΚ, δεδομένου ότι βάσει της πρώτης διάταξης μπορούν να ληφθούν μέτρα διαφορετικά εκείνων που μπορούν να ληφθούν βάσει της δεύτερης, περιλαμβανομένων και μέτρων εντελώς διαφορετικής φύσης από εκείνα που αποβλέπουν στη διακοπή ή τον περιορισμό των οικονομικών σχέσεων με τρίτες χώρες, όπως η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων.

176. Το επιχείρημα της Επιτροπής κατά το οποίο το άρθρο 301 ΕΚ δημιουργεί διαδικαστική δίοδο επικοινωνίας μεταξύ της Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οπότε η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται το ίδιο ευρέως με τις αντίστοιχες κοινοτικές αρμοδιότητες, δηλαδή τις σχετικές με την κοινή εμπορική πολιτική και την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, πρέπει επίσης να απορριφθεί.

177. Πράγματι, μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 301 ΕΚ μπορεί να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής και, κατ' επέκταση, την πρακτική αποτελεσματικότητα αυτής της διάταξης, λαμβανομένου υπόψη ότι αυτή, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα της, αφορά τη λήψη μέτρων επηρεάζοντων τις οικονομικές σχέσεις με τρίτες χώρες που μπορεί να είναι πολύ διαφορετικής φύσης και τα οποία, κατά συνέπεια, δεν μπορούν, *a priori*, να περιοριστούν στους τομείς εκείνους που εμπόνηουν σε άλλες καθ' ύλην κοινοτικές αρμοδιότητες όπως αυτές του τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής και της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων.

178. Εξάλλου, μια τέτοια ερμηνεία, δεν μπορεί να στηριχθεί στο γράμμα του άρθρου 301 ΕΚ, καθόσον αυτό παρέχει στην Κοινότητα μια καθ' ύλην αρμοδιότητα καταρχήν αυτοτελή σε σχέση με τις άλλες κοινοτικές αρμοδιότητες.

179. Επιβάλλεται, τρίτον, να εξεταστεί η άποψη που επικουρικόως προέβαλε η Επιτροπή, κατά την οποία, σε περίπτωση που κριθεί ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός δεν μπορούσε να εκδοθεί επί τη βάσει και μόνον των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ούτε το άρθρο 308 ΕΚ, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται, μόνον όταν ουδεμία άλλη διάταξη της Συνθήκης ΕΚ παρέχει την απαιτούμενη για την έκδοση της οικείας πράξης αρμοδιότητα. Τα περιοριστικά, όμως, μέτρα που προβλέπει ο εν λόγω Κανονισμός εμπίπτουν στην εξουσία δράσης της Κοινότητας, ιδίως στις αρμοδιότητές της στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής και της κινήσεως κεφαλαίων και πληρωμών.

180. Συναφώς, το Πρωτοδικείο έκρινε⁷⁸ ότι ουδεμία διάταξη της Συνθήκης ΕΚ προβλέπει τη λήψη μέτρων, όπως αυτά που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, σκοπούντων στην καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας και, ειδικότερα, στην επιβολή οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κυρώσεων, όπως η δέσμευση κεφαλαίων, σε βάρος ατόμων ή οντοτήτων κατά των οποίων υπάρχουν υπόνοιες ότι συμβάλλουν στη χρηματοδότηση της διεθνούς τρομοκρατίας, χωρίς να υφίσταται κάποιος σύνδεσμος με το έδαφος ή το καθεστώς τρίτης χώρας. Συνεπώς, η πρώτη αυτή προϋπόθεση συντρέχει εν προκειμένω.

181. Το συμπέρασμα αυτό πρέπει να γίνει δεκτό.

182. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιλογή της νομικής βάσης μιας κοινοτικής πράξης πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία επιδεχόμενα δικαστικό έλεγχο, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται, ιδίως, ο σκοπός και το περιεχόμενό της⁷⁹.

183. Αφενός, μια κοινοτική πράξη εμπίπτει στην προβλεπόμενη από το άρθρο 133 ΕΚ αρμοδιότητα στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής μόνον αν αφορά τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές και έχει άμεσες και ενεστώσες συνέπειες επί του εμπορίου ή των συναλλαγών που αφορούν τα οικεία προϊόντα⁸⁰.

184. Ουσιώδης σκοπός και αντικείμενο του προσβαλλομένου Κανονισμού είναι η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας, προς τούτο δε

⁷⁸ Σκέψεις 100 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης Kadi και 136 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης Yusuf και Al Barakaat.

⁷⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 61 της από 23.10.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, (C-440/05, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σ. I-9097) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

⁸⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 75 της από 12/5/2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia και ERSA* (C-347/03, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σ. I-3785) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

προβλέπεται ένα σύνολο περιοριστικών μέτρων οικονομικής και χρηματοπιστωτικής φύσης, όπως η δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων, σε βάρος ατόμων και οντοτήτων κατά των οποίων υπάρχουν υπόνοιες ότι συμβάλλουν στη χρηματοδότηση της διεθνούς τρομοκρατίας.

185. Λαμβανομένων υπόψη αυτού του σκοπού και του περιεχομένου του, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο Κανονισμός αυτός αφορά ειδικώς τις διεθνείς εμπορικές σχέσεις επιδιώκοντας, κυρίως, την ανάπτυξη, τη διευκόλυνση ή τη ρύθμιση των εμπορικών συναλλαγών.

186. Επίσης, μολονότι ο Κανονισμός αυτός επηρεάζει ασφαλώς το εμπόριο και τις διεθνείς συναλλαγές, προφανώς ο σκοπός του δεν είναι η απευθείας και άμεση δημιουργία αποτελεσμάτων σ' αυτόν τον τομέα.

187. Επομένως, ο προσβαλλόμενος Κανονισμός δεν μπορούσε να έχει ως έρεισμα την κοινοτική αρμοδιότητα στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής.

188. Εξάλλου, κατά την Επιτροπή, ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, καθόσον απαγορεύει τη μεταφορά οικονομικών πόρων προς ιδιώτες εντός τρίτων χωρών, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ περί ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων και πληρωμών.

189. Ο ισχυρισμός αυτός πρέπει επίσης να απορριφθεί.

190. Όσον αφορά, πρώτον, τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 57 ΕΚ, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα περιοριστικά μέτρα που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός δεν εμπίπτουν σε μία από τις δύο κατηγορίες μέτρων που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή.

191. Όσον αφορά, ακολούθως, τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 60 ΕΚ, ούτε αυτό μπορεί να αποτελέσει έρεισμα του προσβαλλόμενου Κανονισμού, καθόσον το πεδίο εφαρμογής του προσδιορίζεται από εκείνο του άρθρου 301 ΕΚ.

192. Όπως, όμως, κρίθηκε στη σκέψη 167 της παρούσας απόφασης, η διάταξη αυτή δεν αναφέρεται στη λήψη περιοριστικών μέτρων όπως αυτά περί των οποίων πρόκειται, χαρακτηριζόμενων από την έλλειψη οιαδήποτε συνδέσμου με την κυβέρνηση μιας τρίτης χώρας.

193. Όσον αφορά, τέλος, στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 60 ΕΚ, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η διάταξη αυτή δεν θεμελιώνει μια προς τούτο κοινοτική αρμοδιότητα, καθόσον περιορίζεται να παράσχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να λαμβάνουν, για ορισμένους εξαιρετικούς λόγους, μονομερή μέτρα κατά τρίτων χωρών που αφορούν την κίνηση κεφαλαίων και πληρωμών, υπό την επιφύλαξη της εξουσίας του Συμβουλίου να ζητήσει από κράτος μέλος την τροποποίηση ή την άρση τέτοιων μέτρων. ...

195. ....το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός μπορούσε να στηριχθεί στα συνδυασμένα άρθρα 60 ΕΚ, 301 ΕΚ και 308 ΕΚ, με το σκεπτικό ότι, λόγω της δημιουργηθείσας ειδικής διόδου επικοινωνίας μεταξύ των δράσεων της Κοινότητας που συνίστανται στην επιβολή οικονομικών κυρώσεων δυνάμει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, αφενός, και των σκοπών της Συνθήκης ΕΕ στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, αφετέρου, δικαιολογείται προσφυγή στο άρθρο 308 ΕΚ, στις ειδικές περιστάσεις στις οποίες αναφέρονται τα δύο πρώτα άρθρα, προς επίτευξη αυτών των σκοπών, εν προκειμένω δε, του σκοπού της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας που επιδιώκει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, δηλαδή της καταστολής της διεθνούς τρομοκρατίας και της περικοπής των πηγών χρηματοδότησής της.

196. Συναφώς, διαπιστώνεται ότι οι αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις βαρύνονται, πράγματι, με πλάνη περί το δίκαιο.

197. Μολονότι είναι ακριβής η επισήμανση του Πρωτοδικείου ότι υφίσταται μία δίοδος επικοινωνίας μεταξύ των δράσεων της Κοινότητας που συνίσταται στην επιβολή οικονομικών μέτρων δυνάμει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, και των σκοπών της Συνθήκης ΕΕ στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, δηλαδή της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, εντούτοις ούτε στο γράμμα των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ ούτε στην οικονομία της Συνθήκης αυτής μπορεί να στηριχθεί η άποψη ότι η δίοδος αυτή υφίσταται και ως προς άλλες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, ιδίως ως προς το άρθρο 308 ΕΚ.

198. Ειδικότερα, όσον αφορά το άρθρο 308 ΕΚ, αν γινόταν δεκτή η άποψη του Πρωτοδικείου, η διάταξη αυτή θα καθιστούσε δυνατή, στο ειδικότερο πλαίσιο των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, την έκδοση κοινοτικών πράξεων που δεν θα απέβλεπαν στην υλοποίηση ενός από τους σκοπούς της Κοινότητας, αλλά ενός από τους σκοπούς της Συνθήκης ΕΕ στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, στους οποίους περιλαμβάνεται η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας.

199. Μια τέτοια αντίληψη, όμως, έρχεται σε αντίθεση με το ίδιο το γράμμα του άρθρου 308 ΕΚ.

200. Πράγματι, η εφαρμογή αυτής της διάταξης προϋποθέτει, αφενός, ότι η σχεδιαζόμενη δράση αφορά τη «λειτουργία της κοινής αγοράς» και, αφετέρου, αποσκοπεί στην επίτευξη «ενός από τους στόχους της Κοινότητας».

201. Στο περιεχόμενο, όμως, της δεύτερης αυτής έννοιας, ακριβώς λόγω της σαφούς και επακριβούς διατύπωσής της, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνονται σκοποί της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

202. Η συνύπαρξη της Ένωσης και της Κοινότητας ως ολοκληρωμένων μεν αλλά διακριτών μεταξύ τους νομικών τάξεων, το σύστημα συνταγματικής διάρθρωσης σε πυλώνες που επέλεξαν οι συντάκτες των ισχυουσών σήμερα συνθηκών, που ορθώς επισήμανε το Πρωτοδικείο ..., συνιστούν συνταγματικής τάξης λόγους αντιτιθέμενους στην επέκταση της διόδου επικοινωνίας ως προς άρθρα της Συνθήκης ΕΚ πέραν εκείνων προς τα οποία αυτή ρητώς διασυνδέει.

203. Δεδομένου, επίσης, ότι το άρθρο 308 ΕΚ αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο μιας θεσμικής οργάνωσης που στηρίζεται στην αρχή των κατ' απονομήν αρμοδιοτήτων, δεν μπορεί να στηριχθεί επ' αυτού διεύρυνση του τομέα των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας πέραν του γενικού πλαισίου που απορρέει από το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ, ειδικότερα δε από τις διατάξεις που καθορίζουν την αποστολή και τη δράση της Κοινότητας.

204. Ομοίως το άρθρο 3 ΕΕ, στο οποίο αναφέρεται το Πρωτοδικείο ... δεν μπορεί να στηρίξει διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας πέραν των σκοπών της.

205. Οι συνέπειες αυτής της πλάνης περί το δίκαιο επί του κύρους των αναιρεσιβαλλομένων αποφάσεων θα εξεταστεί κατωτέρω, μετά την εκτίμηση των λοιπών αιτιάσεων που διατυπώθηκαν κατά των σημείων εκείνων των εν λόγω αποφάσεων που αναφέρονται στη δυνατότητα να περιληφθεί το άρθρο 308 ΕΚ στη νομική βάση του προσβαλλομένου Κανονισμού σε συνδυασμό με τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ.

206. Οι λοιπές αυτές αιτιάσεις μπορούν να διαχωριστούν σε δύο κατηγορίες.

207. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει, ιδίως, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναίρεσης του Υ. Α. Καδί, με το οποίο αυτός προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο δεχόμενο ότι το άρθρο 308 ΕΚ μπορούσε να συμπληρώσει τη νομική βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού που αποτέλεσαν τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ. Τα δύο, όμως, αυτά άρθρα δεν μπορούσαν να αποτελέσουν την, έστω μερική, βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού, καθόσον, σύμφωνα με την ερμηνεία του ίδιου του Πρωτοδικείου, μέτρα κατά προσώπων ή οντοτήτων που δεν έχουν κανένα σύνδεσμο με την κυβέρνηση τρίτης χώρας, μοναδικών αποδεκτών του προσβαλλόμενου Κανονισμού, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω άρθρων.

208. Η αιτίαση αυτή συμπλέει προς εκείνη που διατύπωσε η Επιτροπή, κατά την οποία, αν κρινόταν ότι επιτρέπεται προσφυγή στο άρθρο 308 ΕΚ, το άρθρο αυτό θα έπρεπε να αποτελέσει μόνο του τη νομική βάση και όχι σε συνδυασμό με τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ.

209. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τις αιτιάσεις της Επιτροπής κατά των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε το Πρωτοδικείο ... ότι δηλαδή, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 308 ΕΚ, ο σκοπός του προσβαλλόμενου Κανονισμού, δηλαδή, κατά το Πρωτοδικείο, η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας και, ειδικότερα, η επιβολή οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κυρώσεων, όπως η δέσμευση κεφαλαίων, σε βάρος ατόμων και οντοτήτων για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι συμβάλλουν στη χρηματοδότηση της διεθνούς τρομοκρατίας, δεν μπορεί να συναρτηθεί με έναν από τους σκοπούς που η Συνθήκη ΕΚ τάσσει στην Κοινότητα.

210. Η Επιτροπή υποστηρίζει, σχετικώς, ότι τα μέτρα εφαρμογής που επιβάλλει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός στον τομέα των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κυρώσεων εμπίπτουν, από τη φύση τους, στους σκοπούς της Κοινότητας, δηλαδή, αφενός, στην κοινή εμπορική πολιτική και, αφετέρου, στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων.

211. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία αιτιάσεων, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 308 ΕΚ αποβλέπει στην κάλυψη του κενού εξουσιών δράσης, ρητώς ή σιωπηρώς ανατεθεισών στα κοινοτικά όργανα με ειδικές διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, εφόσον, τέτοιες εξουσίες κρίνονται αναγκαίες προκειμένου η Κοινότητα να μπορέσει να ασκήσει τα καθήκοντά της προς επίτευξη ενός από τους σκοπούς που τάσσει η Συνθήκη.

212. Ορθώς, όμως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το άρθρο 308 ΕΚ μπορούσε να περιληφθεί, μαζί με τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, στη νομική βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού.

213. Πράγματι, ο Κανονισμός αυτός, καθόσον επιβάλλει περιοριστικά μέτρα οικονομικής και χρηματοπιστωτικής φύσης, προφανώς εμπίπτει στο *ratione materiae* πεδίο εφαρμογής των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ.

214. Κατά το μέτρο αυτό, η συμπερίληψη των άρθρων αυτών στη νομική βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού ήταν δικαιολογημένη.

215. Εξάλλου, οι διατάξεις αυτές αποτελούν προέκταση μιας πρακτικής η οποία, πριν από την προσθήκη των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, στηριζόταν στο άρθρο 113 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 133 ΕΚ)⁸¹ και η οποία συνίστατο στην ανάθεση στην Κοινότητα της εφαρμογής δράσεων που είχαν αποφασιστεί στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας και περιελάμβαναν την επιβολή περιοριστικών μέτρων οικονομικής φύσης σε βάρος τρίτων χωρών.

⁸¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 8 έως 10 της από 17.10.1995 απόφασής του επί της υπόθεσης *Werner* (C-70/94, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1995, σ. I-3189) και στις σκέψεις 28 και 29 της από 14.1.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Centro-Com* (C-124/95, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1997, σ. I-81).

216. Επειδή, πάντως, τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ δεν παρέχουν ρητώς ή σιωπηρώς εξουσία δράσης προς επιβολή τέτοιων μέτρων σε αποδέκτες μη έχοντες σύνδεσμο με την κυβέρνηση τρίτης χώρας, όπως αυτά που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, αυτή η έλλειψη εξουσίας, οφειλόμενη στον περιορισμό του *ratione personae* πεδίου εφαρμογής των διατάξεων αυτών, μπορεί να καλυφθεί με προσφυγή στο άρθρο 308 ΕΚ, χρησιμοποιούμενο ως νομική βάση του Κανονισμού αυτού μαζί με τα δύο πρώτα άρθρα που συνιστούν έρεισμα της πράξης αυτής ως προς τις ουσιαστικές της ρυθμίσεις, εφόσον, όμως, συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 308 ΕΚ.

217. Επομένως, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμες οι αιτιάσεις που συναποτελούν την πρώτη από τις προαναφερθείσες κατηγορίες.

218. Όσον αφορά τις λοιπές προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 308 ΕΚ, πρέπει, στη συνέχεια, να εξεταστεί η δεύτερη από τις προαναφερθείσες κατηγορίες αιτιάσεων.

219. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, καίτοι η Κοινή Θέση 2002/402, προς εφαρμογήν της οποίας εκδόθηκε ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, έχει ως σκοπό την καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας, σκοπό εμπίπτοντα στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας, εντούτοις, ο Κανονισμός αυτός πρέπει να θεωρηθεί ως προβλέπων μέτρο εκτέλεσης συνιστάμενο στην επιβολή οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κυρώσεων.

220. Ο σκοπός αυτός, όμως, περιλαμβάνεται στους σκοπούς της Κοινότητας κατά την έννοια του άρθρου 308 ΕΚ, ειδικότερα δε στους σκοπούς που αφορούν την κοινή εμπορική πολιτική και την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων.

221. Το Ηνωμένο Βασίλειο φρονεί ότι ο εμφανής σκοπός του προσβαλλόμενου Κανονισμού, καθαρώς πρακτικής φύσης, η επιβολή δηλαδή περιοριστικών οικονομικών μέτρων, πρέπει να διαχωριστεί από τον λανθάνοντα σκοπό του, ο οποίος εμπίπτει στον τομέα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, την εμπέδωση δηλαδή της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Ο ως άνω σκοπός συμβάλλει στην επίτευξη του λανθάνοντος κοινοτικού σκοπού των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, που είναι η δημιουργία των πρακτικών προϋποθέσεων για την εφαρμογή, αποκλειστικώς μέσω της επιβολής περιοριστικών οικονομικών μέτρων, πράξεων εκδιδόμενων στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

222. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι ο επιδιωκόμενος με τον προσβαλλόμενο Κανονισμό σκοπός είναι ή άμεση παρεμπόδιση της υπαγωγής στην εξουσία διαθέσεως ατόμων συνδεόμενων με τον Οσάμα Μπιν

Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάντα και τους Ταλιμπάν κάθε είδους οικονομικών πόρων, προκειμένου να περικοπούν οι πηγές χρηματοδότησης τρομοκρατικών δραστηριοτήτων⁸².

223. Αντιθέτως προς όσα έκρινε το Πρωτοδικείο ... ο σκοπός αυτός δεν μπορεί να συναρτηθεί με τους σκοπούς που η Συνθήκη ΕΚ έχει τάξει στην Κοινότητα. Επομένως, οι αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις βαρύνονται με πλάνη περί το δίκαιο και ως προς σημείο αυτό.

224. Επιβάλλεται, σχετικώς, να υπομνησθεί ότι, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 203 της παρούσας αποφάσεως, εφόσον αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο ενός συστήματος θεσμικής οργάνωσης που στηρίζεται στην αρχή των κατ' απονομή αρμοδιοτήτων, το άρθρο 308 ΕΚ δεν μπορεί να αποτελέσει βάση προς διεύρυνση του τομέα αρμοδιοτήτων της Κοινότητας πέραν του γενικού πλαισίου που προκύπτει από το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ.

225. Ο σκοπός, όμως, που επιδιώκει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός μπορεί να συναρτηθεί με έναν από τους σκοπούς της Κοινότητας, κατά την έννοια του άρθρου 308 ΕΚ, ώστε η έκδοση του να μην συνεπάγεται υπέρβαση του τομέα των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας, όπως αυτός προκύπτει από το γενικό πλαίσιο που τάσσουν οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ στο σύνολό τους.

226. Πράγματι, τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, καθόσον προβλέπουν κοινοτική αρμοδιότητα προς επιβολή περιοριστικών μέτρων οικονομικής φύσης προκειμένου να τεθούν σε εφαρμογή δράσεις που έχουν αποφασιστεί στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, αποτελούν έκφραση ενός σιωπηρού και λανθάνοντος σκοπού, της παροχής δηλαδή της δυνατότητας λήψης τέτοιων μέτρων διά της αποτελεσματικής χρησιμοποίησης μιας κοινοτικής νομοθετικής δυνατότητας.

227. Ο σκοπός αυτός μπορεί να θεωρηθεί ως σκοπός της Κοινότητας, κατά την έννοια του άρθρου 308 ΕΚ.

228. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύει το άρθρο 60, παράγραφος 2, ΕΚ. Πράγματι, αν και το πρώτο εδάφιο αυτής της παραγράφου προβλέπει μια αυστηρώς οριοθετημένη αρμοδιότητα των κρατών μελών να λαμβάνουν μονομερώς μέτρα σε βάρος τρίτης χώρας στον τομέα της κίνησης κεφαλαίων και πληρωμών, εντούτοις η αρμοδιότητα αυτή δεν μπορεί να ασκηθεί, κατά το ίδιο αυτό εδάφιο, παρά μόνον εφόσον δεν έχουν ληφθεί κοινοτικά μέτρα δυνάμει της πρώτης παραγράφου του εν λόγω άρθρου.

---

⁸² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 63 της από 11.10.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Möllendorf και Möllendorf-Niehuus* (C-117/06, δημοσιευμένη με Συλλογή 2007, σ. I-8361).

229. Η εφαρμογή περιοριστικών μέτρων οικονομικής φύσης που αποφασίστηκαν στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, μέσω της χρησιμοποίησης μιας κοινοτικής νομοθετικής δυνατότητας, δεν υπερβαίνει το γενικό πλαίσιο που προκύπτει από το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ, εφόσον τα μέτρα αυτά, από τη φύση τους, έχουν σύνδεσμο και με την κοινή αγορά, σύνδεσμο ο οποίος αποτελεί μια άλλη προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 308 ΕΚ, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 200 της παρούσας αποφάσεως.

230. Πράγματι, αν οικονομικά και χρηματοπιστωτικά μέτρα όπως αυτά που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, συνιστάμενα σε δέσμευση, κατ' αρχήν γενικευμένη, όλων των κεφαλαίων και λοιπών οικονομικών πόρων των προσώπων κατά των οποίων στρέφονται, μπορούσαν να επιβληθούν μονομερώς από κάθε κράτος μέλος, η διασπορά τέτοιων εθνικών μέτρων θα μπορούσε να επηρεάσει τη λειτουργία της κοινής αγοράς. Ειδικότερα, τέτοια μέτρα θα μπορούσαν να επηρεάσουν το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο, ιδίως όσον αφορά την κυκλοφορία κεφαλαίων και πληρωμών, καθώς και την εκ μέρους των επιχειρηματιών άσκηση του δικαιώματος εγκατάστασης. Θα μπορούσαν, επίσης, να προκύψουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, στο μέτρο που ενδεχόμενες διαφορές μεταξύ των μέτρων που μονομερώς θα ελάμβαναν τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να ευνοήσουν από πλευράς ανταγωνισμού ορισμένους επιχειρηματίες, χωρίς αυτά τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα να δικαιολογούνται για οικονομικούς λόγους.

231. Από την άποψη αυτή είναι ιδιαίτερης βαρύτητας η εκ μέρους του Συμβουλίου επισήμανση, στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη του προσβαλλομένου Κανονισμού, ότι επιβάλλεται η λήψη κοινοτικών νομοθετικών μέτρων «κυρίως για να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού».

232. Στο στάδιο αυτό πρέπει να εξεταστούν οι συνέπειες αυτών των πλανών περί το δίκαιο, που διαπιστώθηκαν στις σκέψεις 196 και 223 της παρούσας απόφασης, επί του κύρους των αναρριπασμένων αποφάσεων.

233. Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, αν το σκεπτικό μιας απόφασης του Πρωτοδικείου ενέχει παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, αλλά το διατακτικό της είναι βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους, η αίτηση αναίρεσης απορρίπτεται⁸³.

---

⁸³ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 186 της από 21.9.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *JCB Service κατά Επιτροπής* (C-167/04 P, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σ. I-8935) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

234. Διαπιστώνεται, όμως, ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Πρωτοδικείο, ... δηλαδή ότι το Συμβούλιο είχε την αρμοδιότητα να εκδώσει τον Κανονισμό αυτό με έρεισμα τον συνδυασμό των άρθρων 60 ΕΚ, 301 ΕΚ και 308 ΕΚ, είναι βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους.

235. Πράγματι, μολονότι στις σκέψεις 196 έως 204 της παρούσας απόφασης κρίθηκε ότι η συμπερίληψη του άρθρου 308 ΕΚ στη νομική βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι η πράξη αυτή απέβλεπε στην επίτευξη σκοπού εμπίπτοντος στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας, εντούτοις, το άρθρο αυτό μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως έρεισμα του εν λόγω Κανονισμού εφόσον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 225 έως 231 της παρούσας απόφασης, ευλόγως μπορεί να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω Κανονισμός επιδιώκει την επίτευξη σκοπού της Κοινότητας και εφόσον συνδέεται με τη λειτουργία της κοινής αγοράς, κατά την έννοια του άρθρου 308 ΕΚ. Εξάλλου, η συμπερίληψη αυτού του άρθρου στη νομική βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού παρέσχε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τη δυνατότητα να μετάσχει στη διαδικασία διαμόρφωσης της απόφασης της σχετικής με τα συγκεκριμένα αυτά μέτρα, που στρέφονται ειδικώς κατά ιδιωτών, ενώ στο πλαίσιο των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ δεν προβλέπεται η σύμπραξη του εν λόγω οργάνου.

236. Επομένως, πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους ως αβάσιμοι οι λόγοι αναίρεσης που στρέφονται κατά των αποφάσεων με τις οποίες το Πρωτοδικείο έκρινε ότι τα άρθρα 60 ΕΚ, 301 ΕΚ και 308 ΕΚ συνιστούν τη νομική βάση του προσβαλλόμενου Κανονισμού.

Β) Επί των λόγων αναίρεσης για την παράβαση του άρθρου 249 ΕΚ: ... 241. Το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, ... ότι το γεγονός ότι τα πρόσωπα και οι οντότητες που αποτελούν αντικείμενο των περιοριστικών μέτρων που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός ορίζονται ονομαστικώς στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού αυτού, ώστε να εμφανίζεται ότι ο Κανονισμός τα αφορά άμεσα και ατομικά κατά την έννοια του τέταρτου εδαφίου του άρθρου 230 ΕΚ, δεν σημαίνει ότι η πράξη αυτή δεν είναι γενικής ισχύος κατά την έννοια του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 249 ΕΚ και ότι δεν πρέπει να χαρακτηριστεί ως Κανονισμός.

242. Πράγματι, μολονότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός επιβάλλει περιοριστικά μέτρα σε βάρος προσώπων και οντοτήτων τα ονόματα των οποίων περιλαμβάνονται στον εξαντλητικό κατάλογο που συνιστά το Παράρτημα Ι αυτού του Κανονισμού, που μάλιστα τροποποιείται τακτικά με την απόληψη ή την προσθήκη ονομάτων, ώστε να προσαρμόζεται στον ενοποιημένο κατάλογο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι αποδέκτες αυτού του Κανονισμού ορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο.

243. Ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, όπως και το Ψήφισμα 1390 (2002) προς εφαρμογήν του οποίου εκδόθηκε, επιβάλλει την απαγόρευση, διατυπωμένη κατά τρόπο ιδιαιτέρως γενικό, να τίθενται στη διάθεση των εν λόγω προσώπων ή οντοτήτων κεφάλαια ή οικονομικοί πόροι⁸⁴.

244. Όπως, όμως, ορθώς έκρινε το Πρωτοδικείο ... η απαγόρευση αυτή απευθύνεται σε όλους εκείνους που ενδέχεται να έχουν στην κατοχή τους τέτοια κεφάλαια ή οικονομικούς πόρους.

245. Προς τούτο η απαγόρευση αυτή εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπως εκείνη επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Möllendorf και Möllendorf-Niehuus*⁸⁵, που αφορούσε το ζήτημα αν ο προσβαλλόμενος Κανονισμός απέκλειε τη δυνατότητα οριστικής μεταγραφής στο υποθηκοφυλακείο της μεταβίβασης κυριότητας επί ακινήτου, μετά από σύναψη σύμβασης πώλησης, στην περίπτωση κατά την οποία ένας εκ των αγοραστών είναι φυσικό πρόσωπο το όνομα του οποίου περιλαμβάνεται στον κατάλογο του Παραρτήματος I αυτού του Κανονισμού.

246. Πράγματι, στη σκέψη 60 της απόφασης αυτής, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι πράξη όπως η εν λόγω μεταγραφή απαγορεύεται, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του προσβαλλόμενου Κανονισμού, στο μέτρο που συνεπάγεται την υπαγωγή οικονομικών πόρων στην εξουσία διάθεσης προσώπου εγγεγραμμένου στον κατάλογο αυτό, παρέχοντάς του τη δυνατότητα πορισμού κεφαλαίων, αγαθών ή υπηρεσιών.

247. Βάσει των ανωτέρω, ο λόγος αναίρεσης που προέβαλε η Al Barakaat και ο οποίος αντλείται από παράβαση του άρθρου 249 ΕΚ πρέπει επίσης να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Γ) Επί των λόγων αναίρεσης για την προσβολή ορισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων... 280. Πρέπει να εξεταστούν οι αιτιάσεις με τις οποίες οι αναιρεσείοντες μέμφονται το Πρωτοδικείο ότι, κατ' ουσίαν, έκρινε ότι, από τις αρχές που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ της διεθνούς έννομης τάξης που απορρέει από τα Ηνωμένα Έθνη και της κοινοτικής έννομης τάξης, προκύπτει ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, εφόσον αποσκοπεί στην εφαρμογή ψηφίσματος που εξέδωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών που δεν αφήνει κανένα σχετικό περιθώριο, δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου ως προς την εσωτερική του νομιμότητα, πλην του

⁸⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 50 έως 55 της προαναφερθείσας απόφασης *Möllendorf και Möllendorf-Niehuus* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 82 στη σελίδα 295).

⁸⁵ Ibid.

ελέγχου της συμφωνίας του με τους κανόνες του *jus cogens*, και ότι απολαύει, επομένως, στο μέτρο αυτό, δικαστικής ασυλίας.

281. Υπενθυμίζεται, σχετικώς, ότι η Κοινότητα συνιστά κοινότητα δικαίου, υπό την έννοια ότι ούτε τα κράτη μέλη της ούτε τα θεσμικά της όργανα διαφεύγουν τον έλεγχο της συμφωνίας των πράξεών τους προς τον βασικό καταστατικό χάρτη που αποτελεί η Συνθήκη ΕΚ, καθώς και ότι με την εν λόγω Συνθήκη καθιερώνεται πλήρες σύστημα ενδίκων μέσων και διαδικασιών το οποίο αναθέτει στο Δικαστήριο τον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων⁸⁶.

282. Υπενθυμίζεται, επίσης, ότι μια διεθνής συμφωνία δεν μπορεί να θίγει το σύστημα κατανομής αρμοδιοτήτων που καθιερώνουν οι Συνθήκες και, συνακόλουθα, την αυτονομία του κοινοτικού νομικού συστήματος, τον σεβασμό της οποίας εγγυάται το Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 220 ΕΚ, αρμοδιότητα που το ίδιο το Δικαστήριο έχει κρίνει ως αποτελούσα μία από τις βάσεις της Κοινότητας⁸⁷.

283. Επιπροσθέτως, κατά πάγια νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο. Προς τούτο, το Δικαστήριο εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και από τα στοιχεία που παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για τις οποίες έχουν συνεργαστεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ενέχει, συναφώς, ιδιαίτερη σημασία⁸⁸.

284. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει, επίσης, ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου συνιστά προϋπόθεση νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων και ότι δεν μπορούν να επιτραπούν εντός της Κοινότητας μέτρα ασυμβίβαστα προς τον σεβασμό αυτών⁸⁹.

⁸⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 23 της από 23.4.1986 απόφασής του επί της υπόθεσης *Les Verts κατά Κοινοβουλίου* (294/83, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1986, σ. 1339).

⁸⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 35 και 71 της από 14.12.1991 Γνωμοδότησης 1/91 (δημοσιευμένη σε Συλλογή 1991, σ. I-6079) και στη σκέψη 123 της από 30.5.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Ιρλανδίας* (C-459/03, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σ. I-4635) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

⁸⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 29 της από 26.6.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ordre des barreaux francophones et germanophone κ.λπ.* (C-305/05, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σ. I-5305) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

⁸⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 73 της από 12.6.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης *Schmidberger* (C-112/00, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σ. I-5659) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

285. Εξ όλων των ανωτέρω στοιχείων προκύπτει ότι οι υποχρεώσεις που επιβάλλει μια διεθνής συμφωνία δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα την προσβολή των συνταγματικών αρχών της Συνθήκης ΕΚ, μεταξύ των οποίων η αρχή ότι όλες οι κοινοτικές πράξεις πρέπει να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, δεδομένου ότι ο σεβασμός αυτός αποτελεί προϋπόθεση της νομιμότητάς τους που ελέγχει το Δικαστήριο στο πλαίσιο του πλήρους συστήματος μέσω παροχής ενδίκου προστασίας που καθιερώνει η Συνθήκη αυτή.

286. Πρέπει, επομένως, να υπογραμμιστεί ότι, σε παρόμοιο πλαίσιο, ο έλεγχος νομιμότητας που οφείλει να ασκήσει ο κοινοτικός δικαστής αφορά την κοινοτική πράξη με την οποία τίθεται σε εφαρμογή η διεθνής συμφωνία και όχι τη συμφωνία αυτή καθεαυτήν.

287. Όσον αφορά, ειδικότερα, κοινοτική πράξη η οποία, όπως ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, αποσκοπεί στην εφαρμογή ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας που εκδόθηκε δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, δεν εναπόκειται στον κοινοτικό δικαστή, στο πλαίσιο της αποκλειστικής αρμοδιότητας που προβλέπει το άρθρο 220 ΕΚ, να ελέγξει τη νομιμότητα ενός τέτοιου ψηφίσματος εκδοθέντος από το εν λόγω διεθνές όργανο, έστω και αν ο έλεγχος αυτός περιορίζεται στην εξέταση της συμφωνίας του ψηφίσματος αυτού με το *jus cogens*.

288. Εξάλλου, ενδεχόμενη απόφαση κοινοτικού δικαιοδοτικού οργάνου κρίνεται ότι κοινοτική πράξη εκδοθείσα προς εφαρμογή ενός τέτοιου ψηφίσματος αντιβαίνει προς υπέρτερο κανόνα της κοινοτικής έννομης τάξης δεν θα συνεπαγόταν αμφισβήτηση της υπεροχής του ψηφίσματος αυτού σε επίπεδο διεθνούς δικαίου.

289. Το Δικαστήριο έχει ήδη ακυρώσει απόφαση του Συμβουλίου που ενέκρινε διεθνή συμφωνία αφού προηγουμένως εξέτασε την εσωτερική νομιμότητα της απόφασης αυτής σε σχέση με την οικεία συμφωνία και αφού διαπίστωσε προσβολή γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου, συγκεκριμένα, της γενικής αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων⁹⁰.

290. Πρέπει, κατά συνέπεια, να εξεταστεί αν, όπως αποφάνθηκε το Πρωτοδικείο, οι αρχές που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ της διεθνούς έννομης τάξης που απορρέει από τα Ηνωμένα Έθνη και της κοινοτικής έννομης τάξης αποκλείουν δικαστικό έλεγχο της εσωτερικής νομιμότητας του προσβαλλόμενου Κανονισμού με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα, μολονότι ... ένας τέτοιος έλεγχος συνιστά συνταγματικής τάξεως εγγύηση που αποτελεί μία από τις ίδιες τις βάσεις της Κοινότητας.

⁹⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην από 10.3.1998 απόφασή του επί της υπόθεσης *Γερμανία κατά Συμβουλίου* (C-122/95, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1998, σ. I-973).

291. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι αρμοδιότητες της Κοινότητας πρέπει να ασκούνται τηρουμένου του διεθνούς δικαίου το δε Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει⁹¹ ότι, πράξη εκδοθείσα δυνάμει αυτών των αρμοδιοτήτων πρέπει να ερμηνεύεται, το δε πεδίο εφαρμογής της να καθορίζεται, υπό το πρίσμα των σχετικών κανόνων του διεθνούς δικαίου.

292. Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι απορρέουσες από τα άρθρα 177 ΕΚ έως 181 ΕΚ αρμοδιότητες της Κοινότητας στον τομέα της συνεργασίας και της ανάπτυξης πρέπει να ασκούνται τηρουμένων των υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών και των λοιπών διεθνών οργανισμών⁹².

293. Η τήρηση των υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών επιβάλλεται επίσης στον τομέα της εμπέδωσης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, στο πλαίσιο της εφαρμογής εκ μέρους της Κοινότητας, δια της έκδοσης κοινοτικών πράξεων που στηρίζονται στα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ, ψηφισμάτων που έχει εκδώσει το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

294. Πράγματι, κατά την άσκηση αυτής της αρμοδιότητας η Κοινότητα οφείλει να αποδώσει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 24 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η έκδοση από το Συμβούλιο Ασφαλείας ψηφισμάτων δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη αυτού συνιστά άσκηση της κύριας αρμοδιότητας αυτού του διεθνούς οργάνου προς εμπέδωση, σε διεθνές επίπεδο, της ειρήνης και της ασφάλειας, αρμοδιότητα η οποία, στο πλαίσιο αυτού του Κεφαλαίου VII, περιλαμβάνει την εξουσία προσδιορισμού των απειλών κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την εμπέδωση ή την αποκατάστασή της.

295. Επιβάλλεται, επίσης, η διαπίστωση ότι οι αρμοδιότητες που προβλέπουν τα άρθρα 60 ΕΚ και 301 ΕΚ μπορούν να ασκηθούν μόνον μετά από υιοθέτηση κοινής θέσης ή κοινής δράσης δυνάμει των διατάξεων της Συνθήκης ΕΕ των σχετικών με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας που προβλέπει δράση της Κοινότητας.

296. Όταν, λοιπόν, μετά την υιοθέτηση μιας τέτοιας πράξης, η Κοινότητα υποχρεούται να λάβει, στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ, τα μέτρα που απαιτεί η πράξη αυτή, η σχετική υποχρέωση συνεπάγεται, όταν

⁹¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 9 της απόφασης *Poulsen και Diva Navigation* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 70 στη σελίδα 277 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 45 της απόφασης *Racke* (C-162/96, απόφαση της 16.6.1998)

⁹² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 65 της από 20.5.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Επιτροπή κατά Συμβουλίου* (C-91/05, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

πρόκειται για εφαρμογή ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας εκδοθέντος δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ότι, κατά την επεξεργασία των μέτρων αυτών, η Κοινότητα οφείλει να λάβει δεόντως υπόψη το γράμμα και τους σκοπούς του αντίστοιχου ψηφίσματος, καθώς και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την εφαρμογή ενός τέτοιου ψηφίσματος.

297. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι για την ερμηνεία του προσβαλλόμενου Κανονισμού πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το περιεχόμενο και ο σκοπός του Ψηφίσματος 1390 (2002), στην εφαρμογή του οποίου αποσκοπεί ο εν λόγω Κανονισμός, σύμφωνα με την τέταρτη αιτιολογική σκέψη του⁹³.

298. Επισημαίνεται, πάντως, ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών δεν επιβάλλει την επιλογή συγκεκριμένου προτύπου για την εφαρμογή ψηφισμάτων που εκδίδει το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη αυτού και ότι η εφαρμογή γίνεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα σχετικά στην εσωτερική έννομη τάξη του κάθε μέλους του ΟΗΕ. Πράγματι, ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών παρέχει στα μέλη του ΟΗΕ τη δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ των διαφόρων τρόπων που προσφέρονται για τη μεταφορά τέτοιων ψηφισμάτων στην εσωτερική έννομη τάξη τους.

299. Από το σύνολο των σκέψεων αυτών προκύπτει ότι οι αρχές που διέπουν τη διεθνή έννομη τάξη που απορρέει από τα Ηνωμένα Έθνη δεν αποκλείουν, επειδή η πράξη αυτή αποσκοπεί στην εφαρμογή ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας εκδοθέντος δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τη δυνατότητα δικαστικού ελέγχου της εσωτερικής νομιμότητας του προσβαλλόμενου Κανονισμού με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα.

300. Εξάλλου, σε καμία διάταξη της Συνθήκης ΕΚ δεν μπορεί να στηριχθεί μια τέτοια δικαστική ασυλία κοινοτικής πράξεως όπως ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, ως συνέπεια της αρχής της υπεροχής σε επίπεδο διεθνούς δικαίου των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ιδίως εκείνων που αφορούν την εφαρμογή ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας εκδοθέντων δυνάμει του Κεφαλαίου VII του εν λόγω Χάρτη.

301. Βεβαίως, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι το άρθρο 234 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 307 ΕΚ) μπορεί, αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής, να επιτρέψει παρεκκλίσεις ακόμη

---

⁹³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 54 της απόφασης *Möllandorf και Möllandorf-Niehuus* και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 82 στη σελίδα 295 της παρούσας έκδοσης).

και από το πρωτογενές δίκαιο, π.χ. από το άρθρο 113 της Συνθήκης ΕΚ περί κοινής εμπορικής πολιτικής⁹⁴.

302. Είναι, επίσης, ακριβές ότι το άρθρο 297 ΕΚ επιτρέπει σιωπηρώς την παρεμβολή κωλυμάτων στη λειτουργία της κοινής αγοράς απορρεόντων από μέτρα που λαμβάνει κράτος μέλος προς εφαρμογήν διεθνών υποχρεώσεων που ανέλαβε με σκοπό την εμπέδωση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

303. Εντούτοις, οι διατάξεις αυτές δεν πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιτρέπουν παρέκκλιση από τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, καθώς και του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που καθιερώνονται με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου ΕΕ, ως θεμέλιο της Ενώσεως.

304. Πράγματι, το άρθρο 307 ΕΚ σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να δικαιολογήσει παρέκκλιση από τις αρχές που συνιστούν τα θεμέλια της κοινοτικής έννομης τάξης, μεταξύ των οποίων η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που περιλαμβάνει και τον έλεγχο εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή της νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων ως προς τη συμφωνία τους με τα θεμελιώδη αυτά δικαιώματα.

305. Δικαστική ασυλία του προσβαλλόμενου Κανονισμού, όσον αφορά τον έλεγχο της συμφωνίας του με τα θεμελιώδη δικαιώματα, απορρέουσα από προβαλλόμενη απόλυτη υπεροχή των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας προς εφαρμογή των οποίων εκδόθηκε η πράξη αυτή δεν μπορεί, επίσης, να στηριχθεί επί της θέσης που κατέχουν οι απορρέουσες από τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών υποχρεώσεις στην ιεραρχική κατάταξη των κανόνων εντός της κοινοτικής έννομης τάξης, αν, βεβαίως, οι εν λόγω υποχρεώσεις περιλαμβάνονταν στην ιεραρχική αυτή κατάταξη.

306. Πράγματι, η διάταξη της παραγράφου 7 του άρθρου 300 ΕΚ προβλέπει ότι οι συμφωνίες που συνάπτονται υπό τους όρους που καθορίζονται από το άρθρο αυτό δεσμεύουν τα όργανα της Κοινότητας και τα κράτη μέλη.

307. Επομένως, δυνάμει αυτής της διάταξης, εφαρμοζομένης επί του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ο εν λόγω Χάρτης είναι ιεραρχικώς υπέρτερος των πράξεων του παραγωγού κοινοτικού δικαίου⁹⁵.

308. Εντούτοις, η ιεραρχική αυτή υπεροχή στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου δεν ισχύει έναντι του πρωτογενούς δικαίου, ιδίως δε έναντι

⁹⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 56 έως 61 της απόφασης *Centro-Com* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 81 στη σελίδα 293 της παρούσας έκδοσης).

⁹⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 42 της από 3.6.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Intertanko κ.λ.π.* (C-308/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

των γενικών αρχών στις οποίες περιλαμβάνονται τα θεμελιώδη δικαιώματα.

309. Την ερμηνεία αυτή επιρρωννύει η διάταξη της παραγράφου ος 6 του άρθρου 300 ΕΚ, κατά την οποία δεν μπορεί να τεθεί σε ισχύ διεθνής συμφωνία αν το Δικαστήριο γνωμοδοτήσει αρνητικά ως προς τη συμβατότητά της με τη Συνθήκη ΕΚ, εκτός αν προηγουμένως η Συνθήκη τροποποιηθεί.

310. Υποστηρίχθηκε, εντούτοις, ενώπιον του Δικαστηρίου, ιδίως κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία, ότι, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο, σε σειρά προσφάτων αποφάσεών του, έκρινε εαυτό αναρμόδιο να ελέγξει τη συμφωνία ορισμένων πράξεων που εκδόθηκαν για την εφαρμογή ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα δεν πρέπει να ελέγξουν τη νομιμότητα του προσβαλλόμενου Κανονισμού με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα, καθόσον και η πράξη αυτή εκδόθηκε για την εφαρμογή τέτοιων ψηφισμάτων.

311. Επιβάλλεται, σχετικώς, η διαπίστωση ότι, όπως άλλωστε υπογράμμισε και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, υφίσταται θεμελιώδης διαφορά μεταξύ της φύσης των πράξεων που αφορούν οι αποφάσεις αυτές, ως προς τις οποίες το εν λόγω δικαστήριο έκρινε εαυτό αναρμόδιο να ελέγξει τη συμφωνία τους με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και της φύσης άλλων πράξεων για τον έλεγχο των οποίων η αρμοδιότητά του είναι αναμφισβήτητη⁹⁶.

312. Πράγματι, σε ορισμένες από τις υποθέσεις που επελήφθη, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε εαυτό αναρμόδιο *ratione personae*, καθόσον αυτές αφορούσαν δράσεις απευθείας καταλογιστέες στον ΟΗΕ ως οργάνωση παγκόσμιας εμβέλειας επιδιώκουσα επιτακτικό σκοπό συλλογικής ασφάλειας, ειδικότερα, δράσεις επικουρικού οργάνου του ΟΗΕ συσταθέντος στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ή δράσεις αναγόμενες στο πλαίσιο της άσκησης εξουσιών νομίμως παραχωρηθεισών εκ μέρους του Συμβουλίου Ασφαλείας κατ' εφαρμογήν του ίδιου Κεφαλαίου, και όχι δράσεις καταλογιστέες στα καθόν ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού κράτη, δράσεις που άλλωστε δεν αναπτύχθηκαν εντός του εδάφους τους και δεν απορρέουν από απόφαση των αρχών τους.

⁹⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 151 της από 2.5.2007 απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *Behrami και Behrami κατά Γαλλίας και Sarajati κατά Γαλλίας, Γερμανίας και Νορβηγίας*, που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στο *Recueil des arrêts et décisions* 2007.

313. Αντιθέτως, στην παράγραφο 151 της προαναφερθείσας απόφασεως *Behrami και Behrami κατά Γαλλίας και Saramati κατά Γαλλίας, Γερμανίας και Νορβηγίας*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επισήμανε ότι στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφασή του *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi (Bosphorus Airways) κατά Ιρλανδίας*⁹⁷, που αφορούσε κατάσχεση στην οποία προέβησαν οι αρχές του καθού κράτους εντός του εθνικού εδάφους, μετά από απόφαση υπουργού αυτού του κράτους, έκρινε ότι είναι αρμόδιο, ιδίως *ratione personae*, έναντι του καθού κράτους, μολονότι το επίμαχο μέτρο είχε αποφασισθεί βάσει κοινοτικού κανονισμού εκδοθέντος κατ' εφαρμογή ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας.

314. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πράξη απευθείας καταλογιστέα στον ΟΗΕ ως δράση ενός εκ των επικουρικών οργάνων του που έχουν συσταθεί δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ή εκδοθείσα στο πλαίσιο της άσκησης εξουσιών που έχουν νομίμως παραχωρηθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας κατ' εφαρμογή του ιδίου αυτού Κεφαλαίου.

315. Εξάλλου και εν πάση περιπτώσει, το ζήτημα της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί του κύρους του προσβαλλόμενου Κανονισμού τίθενται εντός εντελώς διαφορετικού πλαισίου.

316. Πράγματι, όπως υπομνήσθηκε στις σκέψεις 281 έως 284 της παρούσας απόφασης, ο εκ μέρους του Δικαστηρίου έλεγχος του κύρους όλων των κοινοτικών πράξεων με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα πρέπει να θεωρείται ως έκφραση, εντός μιας κοινότητας δικαίου, συνταγματικής εγγύησης που απορρέει από τη Συνθήκη ΕΚ ως αυτοτελούς νομικού συστήματος και μη δυνάμενης να τεθεί εν αμφιβόλω από διεθνή συμφωνία.

317. Πράγματι, το ζήτημα της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου τίθεται εντός του πλαισίου της εσωτερικής και αυτοτελούς έννομης τάξης της Κοινότητας, στο οποίο εντάσσεται ο προσβαλλόμενος Κανονισμός και εντός του οποίου το Δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα να ελέγχει το κύρος των κοινοτικών πράξεων με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα.

318. Υποστηρίχθηκε, επίσης, ότι, λόγω του σεβασμού που οφείλουν να επιδεικνύουν τα κοινοτικά όργανα προς τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών, το Δικαστήριο θα έπρεπε να παραιτηθεί του ελέγχου της νομιμότητας του προσβαλλόμενου Κανονισμού με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα, έστω και αν επιτρέπεται ένας τέτοιος έλεγχος, εφόσον, στο πλαίσιο του συστήματος κυρώσεων που θέσπισαν τα Ηνωμένα Έθνη,

⁹⁷ Της 30ής Ιουνίου 2005 (Recueil des arrêts et décisions 2005 – VI).

λαμβανομένης ιδίως υπόψη της διαδικασίας επανεξέτασης, μετά μάλιστα τις σημαντικές πρόσφατες βελτιώσεις της με σειρά ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας, τα θεμελιώδη δικαιώματα προασπίζονται επαρκώς.

319. Κατά την Επιτροπή, εφόσον, στο πλαίσιο αυτού του συστήματος κυρώσεων, οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες ή οντότητες έχουν επαρκή δυνατότητα να διατυπώσουν την άποψή τους στο πλαίσιο ενός μηχανισμού διοικητικού ελέγχου ενσωματωμένου στο νομικό σύστημα των Ηνωμένων Εθνών, το Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να παρέμβει σε καμία περίπτωση.

320. Επιβάλλεται, σχετικώς, να τονιστεί ότι καίτοι, πράγματι, μετά την έκδοση σειράς ψηφισμάτων από το Συμβούλιο Ασφαλείας, επήλθαν τροποποιήσεις στο σύστημα περιοριστικών μέτρων που θέσπισαν τα Ηνωμένα Έθνη, όσον αφορά τόσο την εγγραφή στον ενοποιημένο κατάλογο όσο και τη διαγραφή από αυτόν [βλ., ειδικώς, τα ψηφίσματα 1730 (2006) της 19.12.2006, και 1735 (2006) της 22.12.2006], εντούτοις, οι τροποποιήσεις αυτές επήλθαν μετά την έκδοση του προσβαλλόμενου Κανονισμού, ώστε, κατ' αρχήν, να μην μπορούν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο των υπό κρίση αναρρέσεων.

321. Εν πάση περιπτώσει, η ύπαρξη, στο πλαίσιο αυτού του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, της διαδικασίας επανεξέτασης ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη οι προσφάτως επελθούσες τροποποιήσεις αυτής, δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα γενικευμένη δικαστική ασυλία στο πλαίσιο της εσωτερικής έννομης τάξης της Κοινότητας.

322. Πράγματι, μια τέτοια ασυλία, που θα συνιστούσε σημαντική παρέκκλιση από το σύστημα δικαστικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που προβλέπει η Συνθήκη ΕΚ, δεν κρίνεται δικαιολογημένη, δεδομένου ότι η εν λόγω διαδικασία επανεξέτασης δεν παρέχει ασφαλώς τις εγγυήσεις μιας δικαστικής προστασίας.

323. Συναφώς, μολονότι κάθε πρόσωπο ή οντότητα έχει εφεξής τη δυνατότητα να απευθύνεται απευθείας στην Επιτροπή Κυρώσεων υποβάλλοντας αίτηση διαγραφής από τον ενοποιημένο κατάλογο στην ειδική υπηρεσία παραλαβής τέτοιων αιτήσεων που έχει συσταθεί, εντούτοις επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ενώπιον της Επιτροπής αυτής διαδικασία είναι κατ' ουσίαν διπλωματικής και διακρατικής φύσης, καθόσον τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα ή οντότητες δεν έχουν στην πράξη τη δυνατότητα να προασπίσουν τα δικαιώματά τους, η δε Επιτροπή αυτή λαμβάνει τις αποφάσεις της με συναίνεση, καθόσον τα μέλη της έχουν δικαίωμα αρνησικυρίας.

324. Σχετικώς, από τις Οδηγίες της Επιτροπής Κυρώσεων, όπως για τελευταία φορά τροποποιήθηκαν στις 12.2.2007, προκύπτει ότι ο αιτούμενος τη διαγραφή του δεν έχει καμία δυνατότητα να προασπίσει ο ίδιος τα

δικαιώματά του στην ενόπιον της Επιτροπής Κυρώσεων διαδικασία ούτε να εκπροσωπηθεί προς τούτο, δεδομένου ότι μόνον η κυβέρνηση του κράτους της κατοικίας του ή της ιθαγένειάς του έχει τη δυνατότητα να διαβιβάσει ενδεχομένως παρατηρήσεις επ' αυτής της αίτησης.

325. Επιπροσθέτως, οι Οδηγίες αυτές δεν επιβάλλουν στην Επιτροπή Κυρώσεων την υποχρέωση να γνωστοποιήσει στον αιτούντα τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία που δικαιολογούν την εγγραφή του στον ενοποιημένο κατάλογο ούτε να του παράσχει τη δυνατότητα πρόσβασης, έστω περιορισμένης, στα στοιχεία αυτά. Τέλος, σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης διαγραφής η Επιτροπή δεν έχει καμία υποχρέωση αιτιολογίας.

326. Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι τα κοινοτικά όργανα οφείλουν, σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που τους έχουν ανατεθεί από τη Συνθήκη ΕΚ, να διασφαλίζουν τον, κατ' αρχήν πλήρη, έλεγχο της νομιμότητας όλων των κοινοτικών πράξεων με κριτήρια τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, περιλαμβανομένων των κοινοτικών πράξεων οι οποίες, όπως ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, αποσκοπούν στην εφαρμογή ψηφισμάτων που εξέδωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

327. Επομένως, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο αποφαινόμενο ... ότι από τις αρχές που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ της διεθνούς έννομης τάξης που απορρέει από τα Ηνωμένα Έθνη και της κοινοτικής έννομης τάξης προκύπτει ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, καθόσον αποσκοπεί στην εφαρμογή ψηφίσματος που εξέδωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών που δεν παρέχει κανένα περιθώριο διάκρισης, απολαύει δικαστικής ασυλίας όσον αφορά τον έλεγχο της εσωτερικής του νομιμότητας, πλην του ελέγχου της συμφωνίας του με τους κανόνες του *jus cogens*.

328. Συνεπώς, οι λόγοι αναίρεσης που προέβαλαν οι αναιρεσείοντες είναι βάσιμοι ως προς το σημείο αυτό, οι δε αναιρεσιβαλλόμενες αποφάσεις πρέπει να αναιρεθούν ως προς το αντίστοιχο κεφάλαιο.

329. Κατά συνέπεια, παρέλκει η εξέταση των αιτιάσεων που στρέφονται κατά του κεφαλαίου των αναιρεσιβαλλομένων αποφάσεων του αναφερομένου στον έλεγχο του προσβαλλόμενου Κανονισμού με κριτήριο τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που εμπίπτουν στο *jus cogens* καθώς και η εξέταση της αντίθετης αναίρεσης του Ηνωμένου Βασιλείου ως προς το ζήτημα αυτό.

330. Επίσης, δεδομένου ότι στα επόμενα κεφάλαια των αναιρεσιβαλλομένων αποφάσεων, τα σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα που προέβαλαν οι αναιρεσείοντες, το Πρωτοδικείο περιορίστηκε να εξετάσει

τη νομιμότητα του προσβαλλόμενου Κανονισμού σε σχέση με αυτούς και μόνον τους κανόνες, ενώ όφειλε να προβεί σε έλεγχο, κατ' αρχήν πλήρη, με κριτήριο τα θεμελιώδη δικαιώματα που αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, πρέπει, επίσης, να αναιρεθεί το κεφάλαιο αυτό των αναιρεσιβαλλομένων αποφάσεων.

Δ) Επί των προσφυγών ενώπιον του Πρωτοδικείου 331. Κατά τη διάταξη της δεύτερης περιόδου του πρώτου εδαφίου του άρθρου 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, σε περίπτωση αναίρεσης της απόφασης του Πρωτοδικείου, το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση...

333. Πρέπει, πρώτον, να εξεταστούν οι αιτιάσεις που διατυπώνουν οι Y. A. Kadi και Al Barakaat ως προς την προσβολή των δικαιωμάτων τους άμυνας, ιδίως του δικαιώματος ακρόασης και του δικαιώματος αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου των μέτρων δέσμευσης κεφαλαίων που τους επιβλήθηκαν με τον προσβαλλόμενο Κανονισμό.

334. Προς τούτο, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων υπό τις οποίες περιελήφθη το όνομα των αναιρεσειόντων στον κατάλογο προσώπων και οντοτήτων κατά των οποίων στρέφονται τα περιοριστικά μέτρα που προβλέπονται στο Παράρτημα I του προσβαλλόμενου Κανονισμού, πρέπει να κριθεί ότι προδήλως προσεβλήθησαν τα δικαιώματα άμυνας των αναιρεσειόντων, ιδίως το δικαίωμα ακρόασης και το δικαίωμα για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο.

335. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου απορρέουσα από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και έχει καθιερωθεί με τα άρθρα 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και επιβεβαιωθεί με το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προκηρύχθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια⁹⁸.

336. Επίσης, λαμβανομένων υπόψη των πορισμάτων που συναγόνται από τη νομολογία που αφορά άλλους τομείς⁹⁹, πρέπει να γίνει δεκτό εν προκειμένω ότι η αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου, που πρέπει ιδίως να αφορά τη νομιμότητα των λόγων για τους οποίους, εν προκειμένω, περιελήφθη το όνομα προσώπου ή οντότητας στον κατάλογο

⁹⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 37 της από 13.3.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Unibet* (C-432/05, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σ. I-2271).

⁹⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 15 της από 15.10.1987 απόφασής του επί της υπόθεσης *Heylens κ.λ.π.* (222/86, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1987, σ. 4097) και στις σκέψεις 462 και 463 της από 28.6.2005 απόφασής του επί των υποθέσεων *Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σ. I-5425).

του Παραρτήματος I του προσβαλλόμενου Κανονισμού με αποτέλεσμα την επιβολή επ' αυτών ενός συνόλου περιοριστικών μέτρων, συνεπάγεται ότι η οικεία κοινοτική αρχή οφείλει να γνωστοποιήσει τους λόγους αυτούς στο οικείο πρόσωπο ή οντότητα, κατά το μέτρο του δυνατού, είτε κατά το χρόνο λήψης της απόφασης περί αναγραφής του ονόματός τους στον κατάλογο είτε, τουλάχιστον, το ταχύτερο δυνατό μετά τη λήψη αυτής της απόφασης, ώστε να παρασχεθεί σ' αυτούς η δυνατότητα να ασκήσουν, εμπροθέσμως, το δικαίωμά τους για προσφυγή.

337. Η υποχρέωση γνωστοποίησης των λόγων αυτών είναι, πράγματι, αναγκαία προκειμένου να παρασχεθεί στους αποδέκτες των περιοριστικών μέτρων η δυνατότητα να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες και να αποφασίσουν, έχοντας γνώση όλων των στοιχείων, αν είναι πρόσφορο να προσφύγουν στον κοινοτικό δικαστή¹⁰⁰, αλλά και προκειμένου να παρασχεθεί στον κοινοτικό δικαστή πλήρως η δυνατότητα άσκησης του ελέγχου νομιμότητας της οικείας κοινοτικής πράξης, όπως επιβάλλει η Συνθήκη ΕΚ.

338. Όσον αφορά τα δικαιώματα άμυνας και, ιδίως, το δικαίωμα ακρόασης, προκειμένου περί περιοριστικών μέτρων όπως αυτά που επιβάλλει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, δεν μπορεί να απαιτηθεί από τις κοινοτικές αρχές η γνωστοποίηση των λόγων αυτών πριν από την πρώτη αναγραφή του ονόματος ενός προσώπου ή μιας οντότητας στον εν λόγω κατάλογο.

339. Πράγματι, όπως υπογράμμισε το Πρωτοδικείο ... η εκ των προτέρων γνωστοποίηση θα περιόριζε την αποτελεσματικότητα των μέτρων περί δέσμευσης κεφαλαίων και οικονομικών πόρων που επιβάλλει ο Κανονισμός αυτός.

340. Προς επίτευξη του επιδιωκόμενου με τον εν λόγω Κανονισμό σκοπού, τέτοια μέτρα πρέπει, λόγω της φύσης τους, να επιβάλλονται αιφνιδιαστικά και, όπως αποφάνθηκε το Δικαστήριο, να εφαρμόζονται αμέσως¹⁰¹.

341. Για τους ίδιους λόγους που αφορούν επίσης τον επιδιωκόμενο με τον προσβαλλόμενο Κανονισμό σκοπό και την αποτελεσματικότητα των μέτρων που αυτός προβλέπει, οι κοινοτικές αρχές δεν είχαν, επίσης, την υποχρέωση να ακούσουν τους αναιρεσείοντες πριν από την πρώτη αναγραφή των ονομάτων τους στον κατάλογο του Παραρτήματος I του εν λόγω Κανονισμού.

¹⁰⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 15 της προαναφερθείσας απόφασης *Heylens κ.λ.π.* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 99).

¹⁰¹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 63 της απόφασης *Möllendorf και Möllendorf-Niehuus* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 82 στη σελίδα 295).

342. Επιπροσθέτως, προκειμένου περί κοινοτικής πράξης σκοπού-σας στην εφαρμογή ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας που εκδόθηκε στο πλαίσιο της προσπάθειας καταστολής της τρομοκρατίας, επιτακτικοί λόγοι αναγόμενοι στην ασφάλεια ή απορρέοντες από τις διεθνείς σχέσεις της Κοινότητας και των κρατών μελών της ενδέχεται να αποκλείουν τη γνωστοποίηση στους ενδιαφερομένους ορισμένων στοιχείων και, επομένως, την ακρόαση των ενδιαφερομένων όσον αφορά αυτά τα στοιχεία.

343. Εντούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι, προκειμένου περί της τήρησης της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, περιοριστικά μέτρα όπως αυτά που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός διαφεύγουν παντός ελέγχου του κοινοτικού δικαστή με το αιτιολογικό ότι η πράξη με την οποία επιβλήθηκαν αφορά τη διεθνή ασφάλεια και την τρομοκρατία.

344. Εντούτοις, σε μια τέτοια περίπτωση, ο κοινοτικός δικαστής οφείλει, στο πλαίσιο του δικαστικού του ελέγχου, να εφαρμόσει μεθόδους που να συμβιβάζουν, αφενός, την εύλογη ανάγκη ασφάλειας των πηγών πληροφόρησης που ελήφθησαν υπόψη κατά την έκδοση της οικείας πράξης και, αφετέρου, την ανάγκη παροχής στον πολίτη της δυνατότητας να επωφεληθεί από τις προβλεπόμενες διαδικασίες¹⁰².

345. Εν προκειμένω, πρέπει, πρώτον, να διαπιστωθεί ότι ούτε ο προσβαλλόμενος Κανονισμός ούτε η Κοινή Θέση 2002/402 στην οποία αυτός παραπέμπει προβλέπουν διαδικασία γνωστοποίησης των στοιχείων βάσει των οποίων αποφασίστηκε η αναγραφή των ονομάτων των ενδιαφερομένων στο Παράρτημα Ι του εν λόγω Κανονισμού ή ακρόασης αυτών, είτε ταυτόχρονα είτε μεταγενέστερα αυτής της εγγραφής.

346. Επισημαίνεται, επίσης, ότι ουδέποτε το Συμβούλιο ενημέρωσε τους αναιρεσείοντες ως προς τα εις βάρος τους στοιχεία βάσει των οποίων αποφασίστηκε η αρχική συμπερίληψη των ονομάτων τους στο Παράρτημα Ι του επίμαχου Κανονισμού και, κατ' επέκταση, η επιβολή των περιοριστικών μέτρων που αυτός προβλέπει.

347. Πράγματι, δεν αμφισβητείται ότι δεν παρασχέθηκε κανένα πληροφοριακό στοιχείο στους αναιρεσείοντες, είτε με τον Κανονισμό 467/2001, όπως αυτός τροποποιήθηκε, αντιστοίχως, με τους Κανονισμούς 2062/2001 και 2199/2001, με τον οποίο περιελήφθησαν για πρώτη φορά τα ονόματά τους στον κατάλογο προσώπων, οντοτήτων ή οργανισμών επί

¹⁰² Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 131 της από 15.11.1996 απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Recueil des arrêts et décisions 1996-V και σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδες 254 επ.).

των οποίων επιβλήθηκε η δέσμευση κεφαλαίων, είτε με τον προσβαλλόμενο Κανονισμό ή σε κάποιο άλλο μεταγενέστερο στάδιο.

348. Εφόσον το Συμβούλιο δεν γνωστοποίησε στους αναιρεσιδόντες τα εις βάρος τους στοιχεία επί των οποίων στηρίχθηκαν τα περιοριστικά μέτρα που τους επιβλήθηκαν ούτε τους παρέσχε το δικαίωμα να πληροφορηθούν τα στοιχεία αυτά εντός ευλόγου προθεσμίας μετά την επιβολή των συγκεκριμένων μέτρων, οι αναιρεσιδόντες στερήθηκαν της δυνατότητας να διατυπώσουν λυσιτελώς την άποψή τους σχετικά. Επομένως, προσεβλήθησαν τα δικαιώματα άμυνας των αναιρεσιδόντων, ιδίως το δικαίωμα ακρόασης.

349. Επίσης, εφόσον δεν ενημερώθηκαν σχετικά με τα εις βάρος τους στοιχεία και λαμβανομένων υπόψη των σχέσεων, που επισημάνθηκαν στις σκέψεις 336 και 337 της παρούσας απόφασης, μεταξύ των δικαιωμάτων άμυνας και του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, οι αναιρεσιδόντες στερήθηκαν, επίσης, της δυνατότητας να προασπίσουν τα δικαιώματά τους έναντι αυτών των στοιχείων, υπό όρους ικανοποιητικούς, ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, ώστε να πρέπει επίσης να διαπιστωθεί προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

350. Τέλος, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η προσβολή αυτή δεν ήρθη στο πλαίσιο της εκδίκασης των προσφυγών που ασκήθηκαν. Πράγματι, εφόσον, κατ' αρχή, σύμφωνα με την άποψη του Συμβουλίου, κανένα τέτοιο στοιχείο δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχου εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή, το Συμβούλιο δεν προσκόμισε κανένα σχετικό στοιχείο.

351. Επομένως, το Δικαστήριο δεν έχει άλλη επιλογή από το να διαπιστώσει ότι δεν είναι σε θέση να προβεί στον έλεγχο της νομιμότητας του προσβαλλόμενου Κανονισμού, καθόσον αυτός αφορά τους αναιρεσιδόντες, και ότι, κατά συνέπεια, επίσης για το λόγο αυτό, το θεμελιώδες δικαίωμά τους για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο δεν έγινε σεβαστό, εν προκειμένω.

352. Κατά συνέπεια, πρέπει να κριθεί ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, καθόσον αφορά τους αναιρεσιδόντες, εκδόθηκε χωρίς ουδόλως να διασφαλιστεί η γνωστοποίηση σ' αυτούς των εις βάρος τους στοιχείων ή η ακρόασή τους επί των στοιχείων αυτών, ώστε να πρέπει να κριθεί ότι ο Κανονισμός αυτός εκδόθηκε κατ' εφαρμογή διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας δεν έγιναν σεβαστά τα δικαιώματα άμυνας των αναιρεσιδόντων και ότι, κατ' ακολουθία, δεν τηρήθηκε η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

353. Εξ όλων των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι οι είναι βάσιμοι οι λόγοι που πρόεβαλαν οι Y. A. Kadi και Al Barakaat προς στήριξη των

προσφυγών τους για την ακύρωση του προσβαλλόμενου Κανονισμού, αντλούμενοι από παραβίαση των δικαιωμάτων τους άμυνας, ιδίως του δικαιώματος ακρόασης και της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

354. Επιβάλλεται, δεύτερον, να εξεταστεί ο λόγος που προβάλλει ο Υ. Α. Kadi περί προσβολής του δικαιώματος προστασίας της ιδιοκτησίας που συνεπάγεται η δέσμευση κεφαλαίων που του επιβλήθηκε δυνάμει του προσβαλλομένου Κανονισμού.

355. Κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα ιδιοκτησίας περιλαμβάνεται στις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου. Πάντως, η αρχή αυτή δεν έχει τη μορφή απολύτου προνομίου, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε σχέση με τη λειτουργία της εντός της κοινωνίας. Κατά συνέπεια, μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί στην άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί ανταποκρίνονται πράγματι σε επιδιωκόμενους από την Κοινότητα σκοπούς γενικού συμφέροντος και δεν συνιστούν, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου σκοπού, υπέρμετρη και ανεπίτρεπτη παρέμβαση δυναμένη να θίξει την ίδια την ουσία του διασφαλιζόμενου κατ' αυτόν τον τρόπο δικαιώματος¹⁰³.

356. Προκειμένου να προσδιοριστεί το περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος προστασίας της ιδιοκτησίας, που αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, πρέπει ιδίως να ληφθεί υπόψη το άρθρο 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που αναφέρεται στο δικαίωμα αυτό.

357. Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί αν η δέσμευση που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός συνιστά δυσανάλογη και απαράδεκτη παρέμβαση θίγουσα την ίδια την ουσία του θεμελιώδους δικαιώματος σεβασμού της ιδιοκτησίας προσώπων τα ονόματα των οποίων, όπως αυτό του Υ. Α. Kadi, αναγράφονται στον κατάλογο του Παραρτήματος I του εν λόγω Κανονισμού.

358. Η δέσμευση αυτή συνιστά συντηρητικό μέτρο, το οποίο δεν θεωρείται ότι στερεί τα εν λόγω πρόσωπα από την ιδιοκτησία τους. Εντούτοις, το μέτρο αυτό αναμφιβόλως περιορίζει τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος ιδιοκτησίας του Υ. Α. Kadi, περιορισμός ο οποίος, εξάλλου, πρέπει να χαρακτηριστεί ως σημαντικός λόγω της γενικής ισχύ-

¹⁰³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 119 της προαναφερθείσας απόφασης *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia και ERSA* και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 80 στη σελίδα 289 της παρούσας έκδοσης) και, στο πλαίσιο συστήματος περιοριστικών μέτρων, στη σκέψη 21 της προαναφερθείσας απόφασης *Bosphorus* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 73 στη σελίδα 279 της παρούσας έκδοσης).

ος του μέτρου της δέσμευσης και του γεγονότος ότι έχει επιβληθεί από τις 20.10.2001.

359. Ανακύπτει, επομένως, το ζήτημα αν ο περιορισμός αυτός της άσκησης του δικαιώματος ιδιοκτησίας του Y. A. Kadı είναι δικαιολογημένος.

360. Συναφώς, κατά τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, πρέπει να υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιούνται και του επιδιωκόμενου σκοπού. Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί αν διατηρήθηκε η ισορροπία μεταξύ των επιταγών γενικού συμφέροντος και του συμφέροντος του ή των ενδιαφερομένων. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να αναγνωρισθεί ευρύ περιθώριο εκτίμησης στο νομοθέτη όσον αφορά τόσο την επιλογή των μέσων εφαρμογής όσο και την εκτίμηση του αν οι συνέπειές τους είναι δικαιολογημένες, από άποψη γενικού συμφέροντος, για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με τη συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση¹⁰⁴.

361. Όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο στο πλαίσιο ενός άλλου κοινοτικού συστήματος περιοριστικών μέτρων οικονομικής φύσης που ελήφθησαν για την εφαρμογή, επίσης, ψηφισμάτων που εξέδωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η σημασία επιδιωκόμενων με μια κοινοτική πράξη όπως ο προσβαλλόμενος κανονισμός σκοπών δύναται να δικαιολογήσει – έστω και σοβαρές – αρνητικές συνέπειες, ως προς ορισμένους επιχειρηματίες, περιλαμβανομένων εκείνων που δεν φέρουν καμία ευθύνη για την κατάσταση η οποία οδήγησε στην λήψη των μέτρων αυτών, αλλά θίγονται, ιδίως όσον αφορά το δικαίωμά τους ιδιοκτησίας¹⁰⁵.

362. Εν προκειμένω, τα περιοριστικά μέτρα που προβλέπει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός συμβάλλουν στην εφαρμογή, σε κοινοτικό επίπεδο, περιοριστικών μέτρων, που αποφάσισε να επιβάλει το Συμβούλιο Ασφαλείας στον Οσάμα Μπιν Λάντεν, στο δίκτυο Αλ Κάιντα, στους Ταλιμπάν καθώς και σε άλλα πρόσωπα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες που συνδέονται με αυτούς.

363. Λαμβανομένου υπόψη αυτού του τόσο θεμελιώδους για τη διεθνή κοινότητα σκοπού γενικού συμφέροντος που συνίσταται στη με κάθε μέσο αντιμετώπιση, σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών,

¹⁰⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 55 και 75 της από 30.8.2007 απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *J. A. PYE (Oxford) Ltd. και J. A. PYE (Oxford) Land Ltd. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στο *Recueil des arrêts et décisions* 2007).

¹⁰⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στις σκέψεις 22 και 23 της προαναφερθείσας απόφασης *Bosphorus* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 73 στη σελίδα 279 της παρούσας έκδοσης).

των απειλών της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, των οφειλομένων σε τρομοκρατικές πράξεις, η δέσμευση κεφαλαίων, χρηματοπιστωτικών πόρων και άλλων οικονομικών πηγών προσώπων που το Συμβούλιο Ασφαλείας ή η Επιτροπή Κυρώσεων έκρινε ότι συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν δεν μπορεί να θεωρηθεί, καθεαυτός, ως απρόσφορος ή δυσανάλογος¹⁰⁶.

364. Πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 561/2003, εκδοθέντα κατόπιν του Ψηφίσματος 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας, προβλέπει, μεταξύ άλλων παρεκκλίσεων και εξαιρέσεων, ότι, μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων και εφόσον η Επιτροπή Κυρώσεων δεν εκφράσει τη ρητή αντίθεσή της, οι αρμόδιες εθνικές αρχές δηλώνουν ότι η δέσμευση κεφαλαίων δεν εφαρμόζεται επί των κεφαλαίων εκείνων που είναι αναγκαία προς κάλυψη βασικών αναγκών, ιδίως των δαπανών διαβίωσης, καταβολής μισθώματος, ιατρικών δαπανών, φόρων ή συλλογικών υπηρεσιών. Επιπροσθέτως, μετά από ρητή άδεια της Επιτροπής Κυρώσεων μπορούν επίσης να αποδεσμεύονται τα κεφάλαια που απαιτούνται για την κάλυψη οποιασδήποτε άλλης «έκτακτης δαπάνης».

365. Πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας προς εφαρμογή των οποίων εκδόθηκε ο προσβαλλόμενος Κανονισμός προβλέπουν μηχανισμό τακτικής επανεξέτασης του γενικού συστήματος των προβλεπομένων μέτρων, καθώς και διαδικασία που παρέχει στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να ζητούν ανά πάσα στιγμή από την Επιτροπή Κυρώσεων επανεξέταση της περίπτωσης τους υποβάλλοντας στο εξής τη σχετική αίτηση απευθείας στην εν λόγω Επιτροπή μέσω της ειδικής υπηρεσίας παραλαβής τέτοιων αιτήσεων.

366. Επομένως, τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλει ο προσβαλλόμενος Κανονισμός συνιστούν περιορισμό του δικαιώματος ιδιοκτησίας ο οποίος, κατ' αρχήν, δικαιολογείται.

367. Ακολουθώς, πρέπει επίσης να εξεταστεί αν, κατά την εφαρμογή αυτού του Κανονισμού επί του Y. A. Kadi, έγινε σεβαστό το δικαίωμα του ιδιοκτησίας, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης.

368. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι οι εφαρμοστέες διαδικασίες πρέπει, επίσης, να παρέχουν επαρκώς στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να διατυπώσει τις απόψεις του ενώπιον των αρμοδίων αρχών. Προς δια-

---

¹⁰⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 26 της απόφασης *Bosphorus* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 73 στη σελίδα 279 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 167 της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi κατά Ιρλανδίας* (Προσφυγή Νο. 45036/98, απόφαση του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου της 30.6.2005).

σφάλιση της τήρησης αυτής της προϋπόθεσης, που συνιστά επιταγή αναγκαστικώς απορρέουσα από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πρέπει οι εφαρμοστέες διαδικασίες να εξετάζονται υπό ένα γενικότερο πρίσμα¹⁰⁷.

369. Ο προσβαλλόμενος, όμως, Κανονισμός, καθόσον αφορά τον Y. A. Kadi, εκδόθηκε χωρίς ουδόλως να παρασχεθεί σ' αυτόν η δυνατότητα να διατυπώσει την άποψή του ενώπιον των αρμοδίων αρχών, υπό περιστάσεις στις οποίες ο περιορισμός του δικαιώματός του ιδιοκτησίας πρέπει να χαρακτηριστεί σημαντικός, λόγω της γενικής ισχύος και της διάρκειας της δέσμευσης των κεφαλαίων που του επιβλήθηκε.

370. Επομένως, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, υπό τις περιστάσεις της παρούσας υποθέσεως, η επιβολή στον Y. A. Kadi περιοριστικών μέτρων με τον προσβαλλόμενο Κανονισμό, κατόπιν της αναγραφής του ονόματός του στον περιεχόμενο στο Παράρτημα I του προσβαλλόμενου Κανονισμού κατάλογο συνιστά αδικαιολόγητο περιορισμό του δικαιώματός του ιδιοκτησίας.

371. Συνεπώς, ο λόγος αναίρεσης που αντλεί ο Y. A. Kadi από την προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος σεβασμού της ιδιοκτησίας είναι βάσιμος.

372. Εξ όλων των ανωτέρω προκύπτει ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, καθόσον αφορά τους αναιρεσείοντες, πρέπει να ακυρωθεί.

373. Εντούτοις, η, κατ' αυτή την έκταση, ακύρωση του προσβαλλόμενου Κανονισμού με άμεση ισχύ θα μπορούσε να περιορίσει κατά τρόπο σοβαρό και μη αναστρέψιμο την αποτελεσματικότητα των περιοριστικών μέτρων που επιβάλλει ο Κανονισμός και τα οποία οφείλει να εφαρμόζει η Κοινότητα καθόσον, στο διάστημα που θα μεσολαβήσει μέχρι την ενδεχόμενη αντικατάστασή του με νέο Κανονισμό, ο Y. A. Kadi και η Al Barakaat θα μπορούσαν να λάβουν μέτρα ώστε να μην μπορεί πλέον να τους επιβληθεί δέσμευση κεφαλαίων.

374. Επιπροσθέτως, στο μέτρο που από την παρούσα απόφαση προκύπτει ότι ο προσβαλλόμενος Κανονισμός πρέπει να ακυρωθεί, καθόσον αφορά τους αναιρεσείοντες, λόγω παραβίασης των αρχών που έχουν εφαρμογή επί της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για τη λήψη των περιοριστικών μέτρων που προβλέπει ο Κανονισμός αυτός, δεν αποκλείεται, επί της ουσίας, η επιβολή τέτοιων μέτρων στους αναιρεσείοντες να είναι ίσως δικαιολογημένη.

---

¹⁰⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 45 της από 21.5.2002 απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *Jokela κατά Φινλανδίας* (δημοσιευμένη σε Recueil des arrêts et décisions 2002-IV) καθώς και στην εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και στη σκέψη 55.

375. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα στοιχεία, πρέπει, δυνάμει του άρθρου 231 ΕΚ, να διατηρηθούν σε ισχύ τα αποτελέσματα του προσβαλλομένου Κανονισμού, καθόσον αυτός περιλαμβάνει τα ονόματα των αναιρεσιόντων στον κατάλογο του Παραρτήματος Ι αυτού, κατά τη διάρκεια μιας σύντομης περιόδου η οποία πρέπει να καθοριστεί κατά τρόπο που να παρέχει στο Συμβούλιο τη δυνατότητα να άρει τις διαπιστωθείσες παραβάσεις, αλλά θα λαμβάνει επίσης δεόντως υπόψη τις σημαντικές επιπτώσεις των περιοριστικών αυτών μέτρων επί των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των αναιρεσιόντων.

376. Υπό τις συνθήκες αυτές, η δίκαιη εφαρμογή του άρθρου 231 ΕΚ επιβάλλει τη διατήρηση των αποτελεσμάτων του προσβαλλόμενου Κανονισμού, καθόσον αυτός αφορά τους αναιρεσιόντες, κατά τη διάρκεια περιόδου μη δυνάμενης να υπερβεί τους τρεις μήνες από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας απόφασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

1) *Αναιρεί τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 21ης Σεπτεμβρίου 2005, T-315/01, Kadi κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, και T-306/01, Yusuf και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής.*

2) *Ακυρώνει, όσον αφορά τον Y. A. Kadi και την Al Barakaat International Foundation, τον Κανονισμό (ΕΚ) 881/2002 του Συμβουλίου, της 27ης Μαΐου 2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν.*

3) *Διατηρούνται σε ισχύ τα αποτελέσματα του Κανονισμού 881/2002, καθόσον αφορά τον Y. A. Kadi και την Al Barakaat International Foundation, για περίοδο μη δυνάμενη να υπερβεί τους τρεις μήνες από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας απόφασης.*

0710**Υπόθεση C-337/07¹⁰⁸****Ibrahim Altun κατά Αυστρίας**

Δικαστές: A. Rosas, πρόεδρος τμήματος, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητής), U. Løhmus και P. Lindh, δικαστές.

Γενικός Εισαγγελέας: Y. Bot¹⁰⁹

Συμφωνία Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας – Δικαίωμα διαμονής τέκνου Τούρκου εργαζομένου που καταδικάστηκε για αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου και διατάχθηκε η απέλασή του από τη χώρα – Ένταξη του εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας – Ακούσια ανεργία – Εφαρμογή της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας στους Τούρκους που απολαμβάνουν την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα δυνάμει της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων – Δικαιώματα χορηγηθέντα στους πρόσφυγες δυνάμει διατάξεων εκτός της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (άρθρο 5) – Αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου: οι κανόνες δικαίου πρέπει να είναι σαφείς και ακριβείς, τα δε αποτελέσματά τους να μπορούν να προβλεφθούν, ιδίως όταν ενδέχεται να έχουν δυσμενείς συνέπειες για τους ιδιώτες.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρο 7 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ – Τουρκίας της 19.9.1980, σχετικά με την προώθηση της Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Τουρκίας

Απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 23.12.1963 περί συνάψεως Συμφωνίας Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας

ΕΕ 217 της 29.12.1964,

Ελληνική ειδική έκδοση: ΕΕ 11/001, σελίδα 48

Άρθρα 1 Α (2) και 5 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

N.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

¹⁰⁸ Εκδικάστηκε από το τρίτο τμήμα του Δικαστηρίου και η απόφαση απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 18.12.2008

¹⁰⁹ Παρουσίασε τις προτάσεις του στο Δικαστήριο στις 11.9.2008. Για το κείμενο των προτάσεων βλέπε http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=el_

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων της κύριας δίκης, κύριος Ibrahim Altun, γεννηθείς την 1.1.1985 είναι γιος του Ali Altun, που εισήλθε στη Γερμανία την 27.3.1996 και από την 19.4.1996 ζει στη χώρα με το καθεστώς του πρόσφυγα. Στις 23.5.1996, οι γερμανικές αρχές χορήγησαν στον A. Altun άδεια διαμονής αορίστου χρόνου.

Αφού άλλαξε επανειλημμένα τόπο διαμονής, ο A. Altun εγκαταστάθηκε στο Böblingen όπου και διαμένει από 1.1.2000.

Τον Ιούλιο του 1999, ο A. Altun άρχισε να εργάζεται σε εταιρία εύρεσης προσωρινής εργασίας στη Στουτγάρδη. Από την 1.4.2000 άρχισε να εργάζεται σε επιχείρηση παραγωγής τροφίμων. Σταμάτησε να εργάζεται στις 1.6.2002, όταν η επιχείρηση κήρυξε κατάσταση παύσης πληρωμών. Έτσι, ο A. Altun κλήθηκε να δηλώσει στην Επιθεώρηση Εργασίας ότι είναι άνεργος, η δε σύμβαση εργασίας του λύθηκε τυπικώς στις 31.7.2002. Ο A. Altun λάμβανε επίδομα ανεργίας από την 1.6.2002 έως τις 26.5.2003.

Τον Ιούνιο του 1999 ο A. Altun κίνησε τη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης με τη σύζυγο, το γιο και τις κόρες του. Μετά τη χορήγηση θεώρησης από την αρμόδια προξενική αρχή της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ο I. Altun εισήλθε στη Γερμανία στις 30.11.1999 και εγκαταστάθηκε στην οικία του πατέρα του. Στις 9.12.1999 του χορηγήθηκε άδεια διαμονής με ισχύ έως τις 31.12.2000. Η ισχύς της άδειας αυτής παρατάθηκε έως τις 31.12.2002, ακολούθως δε έως τις 8.12.2003.

Στις 26.9.2002, ο I. Altun δήλωσε στην Επιθεώρηση Εργασίας ότι ήταν άνεργος. Την 1.9.2003 άρχισε να παρακολουθεί πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης για νέους άνεργους, του οποίου την παρακολούθηση εγκατέλειψε στις 2.4.2004.

Ο I. Altun συνελήφθη στις 28.4.2003 για απόπειρα βιασμού μιας δεκαεξάχρονης και τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση έως τις 27.5.2003. Με την από 16.9.2003 απόφαση του Amtsgericht Böblingen ο I. Altun καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δεκαπέντε μηνών με αναστολή.

Στις 20.11.2003, ο I. Altun ζήτησε νέα παράταση της ισχύος της αδειάς του διαμονής. Ο Stadt Böblingen απέρριψε το αίτημά του με την από 20.4.2004 απόφαση που επιπλέον διέτασσε την αναχώρησή του από το έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας εντός τριών μηνών από την κοινοποίησή της, άλλως την απέλασή του στην Τουρκία.

Κατά τον Stadt Böblingen, ο I. Altun διέπραξε σοβαρό ποινικό αδίκημα το οποίο, κατά το γερμανικό δίκαιο, αποτελεί λόγο απόρριψης της αίτησης για παράταση της ισχύος άδειας διαμονής. Περαιτέρω, έκρινε ότι δεν δικαιούται να απολαμβάνει τα δικαιώματα που ορίζει η διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Συνδεδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας.

Ενόψει της απόρριψης της διοικητικής ένστασης που άσκησε κατά της προαναφερόμενης απόφασης ο I. Altun προσέφυγε ενώπιον του Verwaltungsgericht Stuttgart, ισχυριζόμενος ότι το δικαίωμα διαμονής του δεν πρέπει να εξετασθεί αποκλειστικά βάσει του εθνικού δικαίου, αλλά και βάσει της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας.

Το Verwaltungsgericht Stuttgart, κρίνοντας ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Απαιτείται, για να αποκτηθούν τα δικαιώματα που παρέχονται βάσει του άρθρου 7, [πρώτο εδάφιο], της αποφάσεως 1/80 [...], να πληροί ο «αιτών την οικογενειακή επανένωση», με τον οποίο διέμεινε νομίμως το μέλος της οικογένειας κατά το χρονικό διάστημα των τριών ετών, τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, [πρώτο εδάφιο], της αποφάσεως 1/80 [...] καθ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα;

2) Αρκεί, συναφώς, προκειμένου να αποκτήσει το μέλος της οικογένειας τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 7, [πρώτο εδάφιο], της αποφάσεως 1/80 [...], «ο αιτών την οικογενειακή επανένωση» να έχει ασκήσει, κατά το χρονικό διάστημα αυτό, επαγγελματική δραστηριότητα σε διάφορους εργοδότες επί δύο έτη και έξι μήνες και να έχει παραμείνει στη συνέχεια ακουσίως άνεργος επί έξι μήνες, μολονότι και μετά την παρέλευση του εξαμήνου εξακολουθεί να είναι άνεργος επί μακρόν;

3) Μπορεί να επικαλεσθεί το άρθρο 7, [πρώτο εδάφιο], της αποφάσεως 1/80 [...] και πρόσωπο στο οποίο επιτράπηκε η διαμονή ως μέλος της οικογένειας Τούρκου υπηκόου του οποίου το δικαίωμα διαμονής και, συνεπώς, η πρόσβαση στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους στηρίζονται αποκλειστικά στη χορήγηση πολιτικού ασύλου λόγω των πολιτικών διώξεων που υφίστατο στην Τουρκία;

4) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο τρίτο ερώτημα, μπορεί και μέλος της οικογένειας να επικαλεσθεί το άρθρο 7, [πρώτο εδάφιο], της αποφάσεως 1/80 [...] σε περίπτωση κατά την οποία η χορήγηση του πολιτικού ασύλου και, ως εκ τούτου, και το δικαίωμα διαμονής και η πρόσβαση του «αιτούντος την οικογενειακή επανένωση» (εν προκειμένω του πατέρα) στη νόμιμη αγορά εργασίας, στηρίζονται σε ανακριβή στοιχεία;

5) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο τέταρτο ερώτημα, απαιτείται προηγουμένως η ρητή ανάκληση των δικαιωμάτων του «αιτούντος την οικογενειακή επανένωση» (εν προκειμένω του πατέρα), πριν από την άρνηση να αναγνωρισθεί ότι τα μέλη της οικογένειας έχουν αποκτήσει τα

δικαιώματα που απορρέουν από το άρθρο 7, [πρώτο εδάφιο], της αποφάσεως 1/80 [...];»

Νόμο βάσιμο: **A)** Όμοια η ερμηνεία της ένταξης στη νόμιμη αγορά εργασίας που προϋποθέτουν οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας. **B)** Η οικογενειακή συνένωση για την οποία επιτράπηκε η είσοδος στο κράτος μέλος υποδοχής πρέπει να συνεπάγεται την πραγματική συμβίωση των μελών της οικογένειας υπό την αυτή στέγη καθόλο το διάστημα κατά το οποίο ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί τις προϋποθέσεις πρόσβασης στην αγορά εργασίας. **Γ)** Η άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στους Τούρκους πολίτες βάσει της Απόφασης 1/80 δεν εξαρτάται από προϋπόθεση σχετική με το λόγο εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής. **Δ)** Ο νόμιμος χαρακτήρας της απασχόλησης Τούρκου πολίτη στο κράτος μέλος υποδοχής προϋποθέτει σταθερή και όχι επισφαλής θέση στην αγορά εργασίας του εν λόγω κράτους μέλους και συνεπάγεται την ύπαρξη αδιαμφισβήτητου δικαιώματος διαμονής. **Ε)** Το δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας, που διαθέτουν τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζόμενου βάσει της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 θα καθίστατο κενό περιεχομένου αν οι αρμόδιες εθνικές αρχές είχαν τη δυνατότητα να επιβάλουν, με οποιονδήποτε τρόπο, όρους ή περιορισμούς στην άσκηση των συγκεκριμένων δικαιωμάτων που παρέχει στον Τούρκο μετανάστη η Απόφαση αυτή.

Σκεπτικό: A) Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος.

19. Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, που πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το τέκνο Τούρκου εργαζομένου μπορεί να απολαμβάνει τα δικαιώματα που ορίζει η διάταξη της πρώτης περίπτωσης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας, εφόσον, κατά το χρονικό διάστημα της τριετούς κοινής διαμονής του τέκνου με τον εργαζόμενο αυτόν, ο δεύτερος άσκησε μισθωτή δραστηριότητα επί δύο έτη και έξι μήνες και στη συνέχεια ήταν άνεργος κατά τους επόμενους έξι μήνες.

20. Κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 παράγει άμεσα αποτελέσματα εντός των κρατών μελών, οπότε οι Τούρκοι υπήκοοι που πληρούν τις προϋποθέσεις του μπορούν να επικαλούνται απευθείας τα δικαιώματα που τους παρέχει η διάταξη αυτή

¹¹⁰

¹¹⁰ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 28 της από 17.4.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kadiman* (C-351/95, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1997, σ. I-2133) και στη σκέψη 47 της από 18.7.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Derin* (C-325/05, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σ. I-6495).

21. Το Δικαστήριο έχει επίσης αποφανθεί ότι τα δικαιώματα που παρέχει η διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 στα τέκνα των Τούρκων εργαζομένων όσον αφορά στην απασχόληση εντός του οικείου κράτους μέλους συνεπάγονται κατ' ανάγκην την ύπαρξη σχετικού δικαιώματος διαμονής του ενδιαφερομένου, καθόσον άλλως θα καθίστατο άνευ αντικειμένου το δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας και πραγματικής άσκησης μισθωτής δραστηριότητας¹¹¹.

22. Όπως προκύπτει από το γράμμα της διάταξης της πρώτης περίπτωσης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80, το δικαίωμα του τέκνου Τούρκου εργαζομένου να αποδέχεται οποιαδήποτε προσφορά εργασίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής εξαρτάται από δύο προϋποθέσεις, δηλαδή από την ένταξη του εργαζόμενου στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους υποδοχής και από την τριετή τουλάχιστον νόμιμη διαμονή του τέκνου στο κράτος αυτό. Πρέπει να διευκρινισθεί ότι η πρώτη προϋπόθεση δεν αφορά την έννοια της «νόμιμης απασχόλησης» κατά τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, αλλά αποκλειστικά την έννοια της «ένταξης στη νόμιμη αγορά εργασίας».

23. Όσον αφορά την ένταξη του Τούρκου εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, ως προς την ερμηνεία της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, ότι με τον όρο αυτό υποδηλώνεται το σύνολο των εργαζομένων που έχουν συμμορφωθεί με τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής και έχουν, επομένως, δικαιούνται να ασκήσουν επαγγελματική δραστηριότητα σε αυτό το κράτος μέλος¹¹².

24. Εξάλλου, παρά την προσωρινή διακοπή της εργασιακής σχέσης, ένας Τούρκος εργαζόμενος εξακολουθεί να είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, κατά την έννοια του της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80, καθόσον χρονικό διάστημα απαιτείται ευλόγως για την εξεύρεση άλλης μισθωτής δραστηριότητας, τούτο δε ανεξαρτήτως του λόγου απουσίας του ενδιαφερομένου από την αγορά εργασίας, εφόσον η απουσία αυτή έχει προσωρινό χαρακτήρα¹¹³.

¹¹¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στη σκέψη 47 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Derin* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 110).

¹¹² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 51 της από 26.11.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Birden* (C-1/97, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1998, σ. I-7747) και στη σκέψη 29 της από 24.1.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Payir* κ.λ.π. (C-294/06, Συλλογή 2008, σ. I-203, και ανωτέρω σελίδα 215 της παρούσας έκδοσης).

¹¹³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 19 και 20 της από 7.7.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Dogan* (C-383/03, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σ. I-6237).

25. Ένας Τούρκος εργαζόμενος θεωρείται ότι έχει παύσει να είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας μόνον όταν αντικειμενικά δεν υφίσταται καμία πιθανότητα να επανενταχθεί στην αγορά εργασίας ή όταν έχει υπερβεί το χρόνο που ευλόγως απαιτείται για την εξεύρεση νέας μισθωτής δραστηριότητας μετά από χρονικό διάστημα προσωρινής αποχής από την εργασία¹¹⁴.

26. Το γεγονός ότι ο A. Altun κατέστη ακουσίως άνεργος, μετά την κήρυξη παύσης πληρωμών της επιχείρησης όπου εργαζόταν, δεν δύναται αφ' εαυτού να θέσει υπό αμφισβήτηση την ένταξή του στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής.

27. Τα προεκτεθέντα στις σκέψεις 23 έως 25 της παρούσας αποφάσεως, για την έννοια της ένταξης στη νόμιμη αγορά εργασίας σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 ισχύουν και για την ερμηνεία της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 αυτής της Απόφασης.

28. Τυχόν διαφορετική ερμηνεία της έννοιας αυτής, αναλόγως του αν πρόκειται για τη διάταξη του άρθρου 6 της Απόφασης 1/80 ή του άρθρου 7 αυτής της Απόφασης, θα μπορούσε να διαταράξει τη συνοχή του συστήματος που έθεσε σε εφαρμογή το Συμβούλιο Σύνδεσης προκειμένου να βελτιώσει σταδιακά την κατάσταση των Τούρκων εργαζομένων στο κράτος μέλος υποδοχής.

29. Πρέπει να υπομνησθεί ότι η Απόφαση 1/80 σκοπεύει να διευκολύνει τη σταδιακή ένταξη στο κράτος μέλος υποδοχής των Τούρκων υπηκόων που πληρούν τις προϋποθέσεις μιας εκ των διατάξεων της και συνεπώς απολαμβάνουν τα δικαιώματα που τους παρέχει¹¹⁵.

30. Ως προς την προϋπόθεση της διαμονής, η διάταξη της πρώτης περίπτωσης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 επιβάλλει στο μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου την υποχρέωση να έχει συμβιώσει αδιαλείπτως με τον εργαζόμενο αυτόν επί τουλάχιστον τρία έτη.

31. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία απαιτείται προς τούτο η οικογενειακή επανένωση, λόγω της οποίας επιτράπηκε η είσοδος στο κράτος μέλος υποδοχής του μέλους της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου, να συνεπάγεται την πραγματική συμβίωση των μελών της οικογένειας υπό την αυτή στέγη καθ' όλο το χρονικό διάστημα κατά το οποίο

¹¹⁴ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 44 της από 10.2.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης Nazli (C-340/97, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σ. I-957) και σκέψη 23 της προαναφερθείσας απόφασης *Dogan* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 113).

¹¹⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 53 της προπαρατεθείσας απόφασης *Derin* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 110 στη σελίδα 320 της παρούσας έκδοσης).

ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί ο ίδιος τις προϋποθέσεις πρόσβασης στην αγορά εργασίας του κράτους αυτού¹¹⁶.

32. Ως εκ τούτου, καθόλο το χρονικό διάστημα που απαιτείται για να αποκτήσει το μέλος της οικογένειας το δικαίωμα πρόσβασης την αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής ο εργαζόμενος με τον οποίο συμβιώνει το μέλος αυτό της οικογένειάς του πρέπει να είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους αυτού.

33. Οι προαναφερθείσες στη σκέψη 22 της παρούσας απόφασης δύο προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά.

34. Αυτή η ερμηνεία της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 προκύπτει από το γράμμα και τους σκοπούς της, καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

35. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι το μέλος της οικογένειας μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματα που ορίζει η διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 μετά το χρονικό διάστημα συμβίωσης με τον Τούρκο εργαζόμενο που είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, ακόμη και αν μετά από αυτό το χρονικό διάστημα ο εργαζόμενος αυτός δεν είναι πλέον ενταγμένος στην αγορά εργασίας αυτού του κράτους μέλους¹¹⁷.

36. Το γεγονός ότι δεν συντρέχει πλέον η προϋπόθεση της ύπαρξης δικαιώματος πρόσβασης του εργαζομένου στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, αφότου το μέλος της οικογένειάς του απέκτησε το δικαίωμα αυτό, δεν δύναται συνεπώς να θέσει υπό αμφισβήτηση το δικαίωμα του μέλους της οικογένειας.

37. Ως εκ τούτου, όσον αφορά στην κτήση του δικαιώματος προσβάσεως του μέλους της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου της Απόφασης 1/80, πρέπει να πληρούται η προϋπόθεση της ένταξης του εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας τουλάχιστον κατά το χρονικό διάστημα της τριετούς συμβίωσης.

38. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο προσφεύγων της κύριας δίκης συμβίωνε με τον πατέρα του για χρονικό διάστημα που υπερέβαινε την τριετία, δηλαδή από τις 30.11.1999, ημερομηνία της εισόδου του στη Γερμανία, έως τις 20.4.2004, ημερομηνία έκδοσης της απόφασης με την

¹¹⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 36 της από 16.3.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ergat* (C-329/97, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σ. I-1487) και στη σκέψη 51 της απόφασης *Derin*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 110 στη σελίδα 320 της παρούσας έκδοσης).

¹¹⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 32 της από 11.11.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Cetinkaya* (C-467/02, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2004, σ. I-10895).

οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για παράταση της ισχύος της άδειας διαμονής του. Επίσης, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, έως τις 20.4.2004, ο Α. Altun άσκησε επαγγελματική δραστηριότητα επί δύο έτη και έξι μήνες και στη συνέχεια ήταν ακουσίως άνεργος από τον Ιούνιο του 2002.

39. Ως εκ τούτου, πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80, όσον αφορά στην ένταξη του Τούρκου εργαζομένου στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και το χρονικό διάστημα νόμιμης διαμονής του μέλους της οικογένειάς του στο κράτος μέλος αυτό....

Β) Επί του τρίτου ερωτήματος. 41. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το γεγονός ότι ένας Τούρκος εργαζόμενος απέκτησε το δικαίωμα διαμονής σε κράτος μέλος και, συνεπώς, το δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας αυτού του κράτους ως πολιτικός πρόσφυγας έχει ως συνέπεια το μέλος της οικογένειάς του να μην μπορεί να απολαμβάνει τα δικαιώματα που ορίζει η διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80.

42. Κατά πάγια νομολογία, η άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται στους Τούρκους πολίτες βάσει της Απόφασης 1/80 δεν εξαρτάται από καμία προϋπόθεση σχετική με τον λόγο για τον οποίο τους παρασχέθηκε αρχικώς δικαίωμα εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής¹¹⁸.

43. Ως εκ τούτου, κατά τη διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80, η αναγνώριση του δικαιώματος πρόσβασης στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και, συνακόλουθα, το δικαίωμα διαμονής στο κράτος αυτό των μελών της οικογένειας ενός Τούρκου εργαζομένου δεν εξαρτάται από τις συνθήκες υπό τις οποίες παρασχέθηκε στον εργαζόμενο αυτόν το δικαίωμα εισόδου και διαμονής.

44. Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι πρόσφυγες προστατεύονται επαρκώς χάρη στα δικαιώματα που τους παρέχονται από τη Σύμβαση της Γενεύης και δεν είναι αναγκαία η υπαγωγή της περιπτώσεώς τους στο πεδίο εφαρμογής συμφωνίας σύνδεσης συναφθείσας με το κράτος καταγωγής τους. Αυτή η «διττός ευνοϊκή μεταχείριση» δεν θα ήταν αντικειμενικά δικαιολογημένη.

¹¹⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει όσον αφορά στο άρθρο 6 της Απόφασης 1/80 στις σκέψεις 21 και 22 της από 16.12.1992 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kus* (C-237/91, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1992, σ. I-6781) και στη σκέψη 40 της προπαρατεθείσας απόφασης *Payir κ.λ.π.* (βλέπε ανωτέρω σελίδα 215 της παρούσας έκδοσης) και όσον αφορά στο άρθρο 7 της Απόφαση 1/80 στη σκέψη 22 της από 5.10.1994 απόφασής του επί της υπόθεσης *Eroglu* (C-355/93, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1994, σ. I-5113)

45. Πρέπει να επισημανθεί συναφώς ότι κατά τη διάταξη του άρθρου 5 της Σύμβασης της Γενεύης οι διατάξεις της δεν θίγουν δικαιώματα και ευεργετήματα που έχουν παρασχεθεί στους πρόσφυγες σύμφωνα με άλλες διατάξεις εκτός της Σύμβασης αυτής.

46. Βάσει της Απόφασης 1/80 στα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου παρέχονται δικαιώματα που δεν απορρέουν υπέρ αυτών από τη Σύμβαση της Γενεύης.

47. Συγκεκριμένα, ενώ η διάταξη του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 παρέχει στα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου το δικαίωμα να αποδέχονται προσφορές εργασίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις που αφορούν, ιδίως, τη διάρκεια της διαμονής τους στο κράτος μέλος αυτό, η Σύμβαση της Γενεύης δεν παρέχει κανένα παρεμφερές δικαίωμα στα μέλη της οικογένειας πολιτικού πρόσφυγα.

48. Βεβαίως, η Απόφαση 1/80 δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ρυθμίζουν τόσο τις προϋποθέσεις εισόδου στο έδαφός τους των Τούρκων πολιτών όσο και τις προϋποθέσεις της αρχικής απασχολήσεώς τους¹¹⁹.

49. Εντούτοις, η μη εφαρμογή της Απόφασης 1/80 λόγω της προστασίας του καθεστώτος του πρόσφυγα που απολάμβανε A. Altun κατά τη χορήγηση της άδειας εισόδου και διαμονής στη Γερμανία θα έθετε υπό αμφισβήτηση τα δικαιώματα που αντλούν ο ίδιος και τα μέλη της οικογένειάς του από την Απόφαση αυτή...

Γ) Επί του τέταρτου και του πέμπτου ερωτήματος. 51. Με το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα, που πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν και υπό ποιές προϋποθέσεις, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, μπορούν να τεθούν υπό αμφισβήτηση τα δικαιώματα που παρέχει η διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 σε μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου σε περίπτωση κατά την οποία η ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα αναγνωρίσθηκε στον εργαζόμενο αυτό βάσει ανακριβών στοιχείων.

52. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι επιφυλάξεις του ως προς αυτό το ζήτημα οφείλονται στο γεγονός ότι υπάρχουν πολλές ενδείξεις περί του ότι δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα τα στοιχεία που παρείχε ο A. Altun κατά την υποβολή της αίτησης ασύλου.

53. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο νόμιμος χαρακτήρας της απασχόλησης Τούρκου πολίτη στο κράτος μέλος υποδοχής προϋποθέτει σταθερή και όχι επισφαλή θέση στην αγορά εργασίας του εν λόγω

¹¹⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων, στη σκέψη 36 της προπαρατεθείσας απόφασης *Payir κ.λ.π.* (βλέπε σελίδα 215 της παρούσας έκδοσης)

κράτους μέλους και συνεπάγεται την ύπαρξη αδιαμφισβήτητου δικαιώματος διαμονής¹²⁰.

54. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο Τούρκος πολίτης εργάστηκε βάσει άδειας διαμονής που του χορηγήθηκε αποκλειστικά κατόπιν απάτης που αυτός διέπραξε και είχε ως συνέπεια την καταδίκη του δεν αποδεικνύει τη σταθερή θέση του στην αγορά εργασίας, η δε απασχόλησή του θεωρείται επισφαλής, δεδομένου ότι, κατ' αυτό το χρονικό διάστημα, ο ενδιαφερόμενος δεν είχε νομίμο δικαίωμα διαμονής¹²¹.

55. Το γεγονός ότι Τούρκος πολίτης εργάστηκε βάσει άδειας διαμονής που χορηγήθηκε κατόπιν απάτης, που είχε ως συνέπεια την καταδίκη του, δεν μπορεί να του παράσχει δικαιώματα ή να καταστήσει δυνατή την εκ μέρους του επίκληση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης¹²².

56. Εξάλλου, καθόσον τα δικαιώματα που παρέχονται σε Τούρκο εργαζόμενο βάσει της Απόφασης 1/80 είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τα δικαιώματα που μπορούν να επικαλεσθούν βάσει της διάταξης του άρθρου 7 της Απόφασης αυτής τα μέλη της οικογένειάς του, στα οποία επιτράπηκε να συμβιώνουν με αυτόν, τυχόν απάτη του εργαζομένου αυτού μπορεί να επηρεάσει τη νομική κατάσταση των μελών της οικογένειάς του.

57. Πάντως, αυτά τα έννομα αποτελέσματα πρέπει να εξετάζονται με γνώμονα το χρόνο κατά τον οποίο οι αρμόδιες εθνικές αρχές του κράτους μέλους υποδοχής ανακάλεσαν την άδεια διαμονής αυτού του εργαζομένου.

58. Τα κράτη μέλη δύνανται να καθορίσουν τις συνέπειες της απάτησης του εργαζομένου αυτού έναντι των μελών της οικογένειάς του εφόσον, κατά τον χρόνο της ανάκλησης της άδειας διαμονής Τούρκου εργαζομένου, τα μέλη της οικογένειάς του δεν έχουν ακόμη αποκτήσει τα δικαιώματα, που απορρέουν από τη Απόφαση 1/80 καθόσον δεν πληρούται η προϋπόθεση της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 για το χρονικό διάστημα της πραγματικής συγκατοίκησης με τον εργαζόμενο.

¹²⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 30 της από 20.9.1990 απόφασής του επί της υπόθεσης *Sevince* (C-192/89, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1990, σ. I-3461) και στη σκέψη 38 της από 26.10.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *Güzeli* (C-4/05, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σ. I-10279).

¹²¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 27 της από 5.6.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kol* (C-285/95, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1997, σ. I-3069) και στη σκέψη 61 της από 11.5.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *Savas* (C-37/98, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σ. I-2927).

¹²² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 28 της απόφασης *Kol* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 121).

59. Αντιθέτως, εφόσον τα μέλη της οικογένειας έχουν αποκτήσει αυτοτελές δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και, συνακόλουθα, δικαίωμα διαμονής στο κράτος αυτό, τα δικαιώματα αυτά δεν μπορούν να τεθούν υπό αμφισβήτηση λόγω των παρανομιών που διαπράχθηκαν στο παρελθόν και αφορούν στο δικαίωμα διαμονής του εν λόγω εργαζομένου.

60. Τυχόν διαφορετική λύση θα αντέβαινε στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, που κατά πάγια νομολογία επιβάλλει, μεταξύ άλλων, οι κανόνες δικαίου να είναι σαφείς και ακριβείς, τα δε αποτελέσματά τους να μπορούν να προβλεφθούν, ιδίως όταν οι κανόνες αυτοί ενδέχεται να έχουν δυσμενείς συνέπειες για τους ιδιώτες¹²³.

61. Εξάλλου, το δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας, που απολαμβάνουν τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου δυνάμει της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80, θα καθίστατο κενό περιεχομένου αν οι αρμόδιες εθνικές αρχές είχαν τη δυνατότητα να επιβάλουν, καθ' οποιονδήποτε τρόπο, όρους ή περιορισμούς στην άσκηση των συγκεκριμένων δικαιωμάτων που παρέχει στον Τούρκο μετανάστη η Απόφαση αυτή¹²⁴.

62. Τα δικαιώματα τα οποία παρέχονται βάσει της διάταξης του πρώτου εδαφίου του άρθρου 7 της Απόφασης 1/80 στα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου που πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει το εν λόγω εδάφιο μπορούν να περιορισθούν σε δύο μόνο περιπτώσεις, δηλαδή είτε όταν η παρουσία του Τούρκου μετανάστη στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής συνιστά, λόγω της ατομικής συμπεριφοράς του, πραγματικό και σοβαρό κίνδυνο για τη δημόσια τάξη, ασφάλεια ή υγεία, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 14 της Απόφασης, είτε όταν ο ενδιαφερόμενος έχει εγκαταλείψει το έδαφος του κράτους αυτού για σημαντικό χρονικό διάστημα χωρίς να συντρέχουν θεμιτοί λόγοι¹²⁵.

¹²³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 27 της από 13.2.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Van Es Douane Agenten* (C-143/93, δημοσιευμένη σε Συλλογή 1996, σ. I-431), και στη σκέψη 67 της από 18.11.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Förster* (C-158/07, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

¹²⁴ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 41 της προπαρατεθείσας απόφασης *Ergat* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 116 στη σελίδα 323 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 27 της από 25.9.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Er* (C-453/07, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

¹²⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στις σκέψεις 36 και 38 της απόφασης *Cetinkaya* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 117 στη σελίδα 323 της παρούσας έκδοσης), και στη σκέψη 30 της απόφασης *Er* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 124).

63. Ο εξαντλητικός χαρακτήρας των περιορισμών που διαλαμβάνονται στην ανωτέρω σκέψη θα ετίθετο υπό αμφισβήτηση αν οι εθνικές αρχές είχαν τη δυνατότητα να εξαρτούν από προϋποθέσεις και να περιορίζουν ή να ανακαλούν τα αυτοτελώς κεκτημένα δικαιώματα των μελών της οικογένειας του διακινούμενου εργαζομένου με την επανεξέταση ή την εκ νέου εκτίμηση των περιστάσεων υπό τις οποίες χορηγήθηκε στον εργαζόμενο το δικαίωμα εισόδου και διαμονής....

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

1) Το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της Αποφάσεως 1/80, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως, την οποία εξέδωσε το Συμβούλιο Συνδέσεως που συστάθηκε με τη Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το τέκνο Τούρκου εργαζομένου μπορεί να απολαύει των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει της διατάξεως αυτής εφόσον, κατά το χρονικό διάστημα της τριετούς συμβιώσεως του τέκνου με τον εργαζόμενο, ο δεύτερος άσκησε επαγγελματική δραστηριότητα επί δύο έτη και έξι μήνες και στη συνέχεια ήταν άνεργος κατά τους επόμενους έξι μήνες.

2) Το γεγονός ότι ένας Τούρκος εργαζόμενος απέκτησε το δικαίωμα διαμονής σε κράτος μέλος και, συνεπώς, το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας αυτού του κράτους ως πολιτικός πρόσφυγας δεν αποκλείει τη δυνατότητα μέλους της οικογένειάς του να απολαύει των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80.

3) Το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία η ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα αναγνωρίσθηκε σε Τούρκο εργαζόμενο βάσει ανακριβών στοιχείων, τα δικαιώματα που αντλεί από τη διάταξη αυτή μέλος της οικογένειάς του δεν μπορούν να τεθούν υπό αμφισβήτηση εφόσον το μέλος αυτό, κατά τον χρόνο της ανακλήσεως της άδειας διαμονής που χορηγήθηκε στον εργαζόμενο, πληροί τις προϋποθέσεις της εν λόγω διατάξεως.

0711

Υπόθεση C-551/07¹²⁶**Deniz Sahin κατά Αυστρίας**

Δικαστές: Α. Ó Caoimh, πρόεδρος τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητής) και J. Ključka.

Γενικός Εισαγγελέας: J. Mazák

Οδηγία 2004/38/EK: δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της ΕΕ και των μελών των οικογενειών τους – Δικαίωμα για σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Άρθρο 104, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας – Άρθρα 18 ΕΚ και 39 ΕΚ – Δικαίωμα διαμονής πολίτη τρίτης χώρας, που εισήλθε στο έδαφος κράτους μέλους ως αιτών άσυλο και, ακολούθως, νυμφεύθηκε πολίτη άλλου κράτους μέλους – Δικαίωμα του πολίτη της Ένωσης να δημιουργήσει οικογένεια αφού ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας. Ως δελτίο διαμονής κατά την έννοια της Οδηγίας 2004/38/EK νοείται το έγγραφο που πιστοποιεί το δικαίωμα των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν έχουν τη ιθαγένεια κράτους μέλους να διαμείνουν στο κράτος μέλος υποδοχής για περισσότερο από τρεις μήνες – Περιοριστική ή απαρίθμηση των εγγράφων που υποχρεούνται να προσκομίζουν στις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής οι πολίτες τρίτων χωρών, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, προκειμένου να τους χορηγηθεί δελτίο διαμονής

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 18, 39 και 234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Σύμβαση του 1951 για το Καθετήρας των Προσφύγων

N.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 1, 2, 3, 6, 7, 9, 10, 27 και 35 της Οδηγίας 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29.4.2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των Οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ

Επίσημη Εφημερίδα L 158, σελίδα 77, και

¹²⁶ Εκδικάστηκε από το έβδομο τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 19.12.2008.

διορθωτικά :Επίσημη Εφημερίδα 2004, L 229, σελίδα 35,
Επίσημη Εφημερίδα 2005, L 197, σελίδα 34,
Επίσημη Εφημερίδα 2007, L 204, σελίδα 28

Π.Δ. 106/2007 «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους» (ΦΕΚ 135, τ. Α')

Άρθρο 104, παράγραφος 3, εδάφιο α' του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων¹²⁷

Πραγματικά περιστατικά: Ο κύριος D. Sahin, πολίτης Τουρκίας, εισήλθε στην Αυστρία στις 15.6.2003 και κατέθεσε αίτηση ασύλου στις 3.10.2003. Δεδομένου ότι δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση επί της αίτησης αυτής, ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα προσωρινής διαμονής δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας περί ασύλου.

Στις 22.4.2006, ο D. Sahin νυμφεύθηκε πολίτη Γερμανίας. Ο D. Sahin συμβιώνει με τη σύζυγό του τουλάχιστον από τις 10.10.2003 και στις 19.7.2005 γεννήθηκε το τέκνο τους, που κατοικεί μαζί τους.

Στις 29.5.2006, ο D. Sahin υπέβαλε, ως έγγαμος πλέον, αίτηση για τη χορήγηση δελτίου μόνιμης διαμονής δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας περί αλλοδαπών. Όμως το αίτημα αυτό απορρίφθηκε επειδή η εθνική νομοθεσία περί εγκατάστασης και διαμονής των αλλοδαπών ορίζει ότι «...δεν ισχύει για τους αλλοδαπούς οι οποίοι ... έχουν δικαίωμα διαμονής δυνάμει είτε του νόμου περί ασύλου του 2005 ... είτε προγενέστερων διατάξεων περί ασύλου, εκτός αν διάταξη του παρόντος ομοσπονδιακού νόμου προβλέπει κάτι αντίθετο».

Με την από 14.3.2007 απόφασή του ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε τη διοικητική προσφυγή που άσκησε ο D. Sahin κατά της προαναφερόμενης απορριπτικής απόφασης με το σκεπτικό ότι η περίπτωση του δεν υπάγεται στο νόμο περί αλλοδαπών καθόσον αυτός έχει δικαίωμα προσωρινής διαμονής δυνάμει προγενέστερων νομοθετικών διατάξεων περί ασύλου. Επιπλέον, όταν η Γερμανίδα σύζυγος του D. Sahin, που κατά τα λεγόμενά της, «ζει από τριετίας στην Αυστρία» και εργάζεται στη χώρα αυτή, άσκησε το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας, ο D. Sahin διέμενε ήδη στην Αυστρία, οπότε δεν πληρούται εν προκειμένω η προϋπόθεση που θέτει η εθνική νομοθεσία, ότι δηλαδή το μέλος της οικογένειας πρέπει είτε να συνοδεύει το πρόσωπο που ασκεί το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας είτε να εισέλθει εκ των υστέρων στη χώρα για να εγκατασταθεί μαζί του. Σχετικά, ο Υπουργός Εσωτερικών παρέπεμψε και στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 7 της Οδηγίας.

¹²⁷ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω στη σελίδα 246 της παρούσας έκδοσης.

Ο D. Sahin άσκησε προσφυγή κατά της προαναφερόμενης απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof, που αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1.α) Έχουν τα άρθρα 3, παράγραφος 1, 6, παράγραφος 2, και 7, παράγραφοι 1, στοιχείο δ', και 2, της Οδηγίας 2004/38 [...] την έννοια ότι αφορούν και τα μέλη της οικογένειας, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, της Οδηγίας, τα οποία ήλθαν στο κράτος μέλος υποδοχής (άρθρο 2, σημείο 3, της Οδηγίας) ανεξάρτητα από τον πολίτη της Ένωσης και απέκτησαν την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας του πολίτη αυτού ή άρχισαν να συμβιώνουν με τον πολίτη αυτόν ως οικογένεια για πρώτη φορά στο εν λόγω κράτος;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο παραπάνω ερώτημα: Πρέπει επιπροσθέτως το μέλος της οικογένειας να διαμένει νόμιμα στο κράτος υποδοχής κατά τον χρόνο της αποκτήσεως της ιδιότητας του μέλους της οικογένειας ή της ενάρξεως της οικογενειακής συμβίωσης; Αν ναι, αρκεί προς θεμελίωση της νόμιμης διαμονής να έχει το μέλος της οικογένειας δικαίωμα διαμονής απλώς και μόνο για τον λόγο ότι έχει υποβάλει αίτηση ασύλου;

γ) Σε περίπτωση που από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα, υπό α' και β', προκύψει ότι η Οδηγία δεν παρέχει δικαίωμα διαμονής σε μέλος της οικογένειας που διαμένει νομίμως «απλώς και μόνο» για τον λόγο ότι έχει υποβάλει αίτηση ασύλου και που μετέβη στο κράτος μέλος υποδοχής ανεξάρτητα από τον πολίτη της Ένωσης, οπότε απέκτησε την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας του πολίτη αυτού ή άρχισε να συμβιώνει ως οικογένεια με τον πολίτη αυτόν για πρώτη φορά στο εν λόγω κράτος: Μήπως απορρέει εντούτοις δικαίωμα διαμονής από τα άρθρα 18 ΕΚ ή 39 ΕΚ, ενόψει του θεμελιώδους δικαιώματος της προστασίας της οικογενειακής ζωής, αν πρόκειται για περίπτωση στην οποία το μέλος της οικογένειας διαμένει σχεδόν από τετραετίας στο κράτος μέλος υποδοχής, όπου έχει νυμφευθεί, πριν από ένα έτος, πολίτη της Ένωσης, με τον οποίο συμβιώνει περίπου από τριετίας και με τον οποίο έχει αποκτήσει τέκνο, ηλικίας είκοσι μηνών;

2. Αντιβαίνει στα άρθρα 9, παράγραφος 1, και 10, παράγραφος 1, της Οδηγίας εθνική ρύθμιση που προβλέπει ότι τα μέλη της οικογένειας ενός πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν έχουν ιθαγένεια κράτους μέλους και έχουν δύναμη του κοινοτικού δικαίου, και ιδίως του άρθρου 7, παράγραφος 2, της Οδηγίας, δικαίωμα διαμονής δεν μπορούν να λάβουν δελτίο διαμονής («δελτίο διαμονής μέλους της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης»), επειδή, κατά τις διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής περί ασύλου, έχουν δικαίωμα (προσωρινής) διαμονής στο κράτος αυτό;»

Νόμο βάσιμο: Ο υπήκοος τρίτης χώρας, που είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, διαμένοντας σε κράτος μέλος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια, και που τον συνοδεύει ή μεταβαίνει στο κράτος μέλος υποδοχής για να εγκατασταθεί μαζί του, μπορεί να επικαλεστεί τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/38/EK, ανεξαρτήτως του τόπου και της ημερομηνίας σύναψης του γάμου τους, καθώς και του τρόπου με τον οποίον ο υπήκοος της τρίτης χώρας εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής.

Σκεπτικό: Α) Επί της διαδικασίας. 22. Σύμφωνα με τη διάταξη του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 104 του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν το ερώτημα που υποβάλλεται με την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι ταυτόσημο με ερώτημα επί του οποίου το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ή όταν η απάντηση στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα μπορεί να συναχθεί με σαφήνεια από τη νομολογία, το Δικαστήριο δύναται οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη παραπέμπουσα στην προγενέστερη απόφαση ή στη σχετική νομολογία.

23. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι αυτό συμβαίνει εν προκειμένω.

Β) Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό στοιχεία α' και β'. 24. Με το πρώτο ερώτημα, υπό α' και β', το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 3, της παραγράφου 2 του άρθρου 6, και του υπό στοιχείο δ' της παραγράφου 1 και της παραγράφου 2 του άρθρου 7 της Οδηγίας πρέπει να ερμηνευθούν με την έννοια ότι εφαρμόζονται στα μέλη της οικογένειας, που εισήλθαν στο κράτος μέλος υποδοχής ανεξάρτητα από τον πολίτη της Ένωσης και απέκτησαν την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας ή άρχισαν να συμβιώνουν με τον πολίτη της Ένωσης ως οικογένεια για πρώτη φορά στο κράτος αυτό. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά επίσης κατά πόσον έχει σημασία το ζήτημα αν το μέλος της οικογένειας διαμένει νομίμως στο κράτος μέλος υποδοχής κατά τον χρόνο που αποκτά την ιδιότητά του αυτή ή που αρχίζει να συμβιώνει με τον πολίτη της Ένωσης ως οικογένεια και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν για να πληρούται η προϋπόθεση της νόμιμης διαμονής αρκεί ότι το μέλος της οικογένειας έχει δικαίωμα διαμονής που απορρέει απλώς και μόνον από την ιδιότητά του ως αιτούντος άσυλο.

25. Από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 συνάγεται ότι η Οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης που μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχουν την ιθαγένεια, καθώς και για τα μέλη των οικογενειών τους κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 2, σημείο 2, τα οποία είτε τους συνοδεύουν είτε μεταβαίνουν στο κράτος μέλος υποδοχής για να εγκατασταθούν μαζί τους.

26. Ομοίως, οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7, που πραγματεύονται το δικαίωμα διαμονής έως τρεις μήνες και το δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών αντιστοίχως, προβλέπουν ότι, για να έχουν δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, τα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν έχουν την ιθαγένεια κράτους μέλους πρέπει είτε να τον συνοδεύουν είτε να μεταβαίνουν στο κράτος αυτό για να εγκατασταθούν μαζί του.

27. Στην υπόθεση *Metock* κ.λπ. επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση στις 25.7.2008 (C-127/08) το Δικαστήριο έκρινε¹²⁸ ότι, αφενός, καμία από τις διατάξεις αυτές δεν ορίζει ότι ο πολίτης της Ένωσης, κατά τον χρόνο της μετάβασής του στο κράτος μέλος υποδοχής, πρέπει ήδη να έχει οικογένεια, προκειμένου τα μέλη της, πολίτες τρίτων χωρών, να μπορούν να επικαλεστούν τα δικαιώματα που παρέχει η εν λόγω Οδηγία και ότι, αφετέρου, προβλέποντας ότι τα μέλη της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης μπορούν να μεταβούν στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, ο κοινοτικός νομοθέτης δέχθηκε, αντιθέτως, το ενδεχόμενο ο πολίτης της Ένωσης να δημιουργήσει οικογένεια αφού ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας.

28. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 93 της ίδιας απόφασης¹²⁹, ότι η φράση «μέλη των οικογενειών [πολιτών της Ένωσης] που τους συνοδεύουν» της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί με την έννοια ότι αφορά τόσο τα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που εισήλθαν μαζί του στο κράτος μέλος υποδοχής όσο και εκείνα που διαμένουν μαζί του στο κράτος μέλος αυτό, χωρίς, στη δεύτερη περίπτωση, να χρειάζεται να γίνει διάκριση ανάλογα με το αν οι υπήκοοι τρίτων χωρών εισήλθαν στο οικείο κράτος μέλος είτε πριν ή μετά από τον πολίτη της Ένωσης είτε προτού καταστούν ή αφού κατέστησαν μέλη της οικογένειάς του.

29. Επίσης, το Δικαστήριο διευκρίνισε, με τη σκέψη 95¹³⁰ της προαναφερθείσας αποφάσεως *Metock* κ.λπ., ότι από τη στιγμή που ο υπήκοος τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, αντλεί από την Οδηγία 2004/38 δικαιώματα εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί να περιορίσει τα δικαιώματα αυτά μόνον εφόσον τηρεί τις διατάξεις των άρθρων 27 και 35 της Οδηγίας.

¹²⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 87 και 88 της απόφασης, βλέπε σελίδα 257 της παρούσας έκδοσης.

¹²⁹ Βλέπε σελίδα 258 της παρούσας έκδοσης.

¹³⁰ Βλέπε σελίδα 258 της παρούσας έκδοσης.

30. Από τη σκέψη 96¹³¹ της απόφασης αυτής προκύπτει ότι η διάταξη του άρθρου 27 πρέπει κατά μείζονα λόγο να τηρείται όταν το κράτος μέλος θέλει να επιβάλει κυρώσεις στον υπήκοο τρίτης χώρας που εισήλθε και/ή διέμενε στο έδαφός του κατά παράβαση της εθνικής του νομοθεσίας περί μετανάστευσης, προτού καταστεί μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης.

31. Είναι πρόδηλον ότι, η διάταξη του άρθρου 27 της Οδηγίας δεν μπορεί να έχει εφαρμογή στην περίπτωση προσώπου όπως ο D. Sahin, απλώς και μόνο για τον λόγο ότι, πριν αποκτήσει την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, είχε δικαίωμα προσωρινής διαμονής στο έδαφος κράτους μέλους, δυνάμει της εθνικής του νομοθεσίας και εν αναμονή της έκδοσης απόφασης επί της αιτήσής του για παροχή ασύλου.

32. Όπως τόνισε το Δικαστήριο με τη σκέψη 99¹³² της προαναφερθείσας απόφασης Metock κ.λ.π., ο υπήκοος τρίτης χώρας, που είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, διαμένοντας σε κράτος μέλος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια, και που τον συνοδεύει ή μεταβαίνει στο κράτος μέλος υποδοχής για να εγκατασταθεί μαζί του, μπορεί να επικαλεστεί τις διατάξεις της Οδηγίας, ανεξαρτήτως του τόπου και της ημερομηνίας σύναψης του γάμου τους, καθώς και του τρόπου με τον οποίον ο υπήκοος της τρίτης χώρας εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής.

Γ) Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό στοιχείο γ'. 34. Κατόπιν της απάντησης που πρέπει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα, υπό στοιχεία α' και β', παρέλκει η απάντηση στο πρώτο ερώτημα, υπό στοιχείο γ', καθόσον τέθηκε μόνο για την περίπτωση που η Οδηγία θα ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι δεν παρέχει δικαίωμα διαμονής σε μέλος της οικογένειας ευρισκόμενο στην κατάσταση του προσφεύγοντος της κύριας δίκης.

Γ) Επί του δευτέρου ερωτήματος. 35. Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 32 της παρούσας απόφασης, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 99 της προαναφερθείσας απόφασης Metock κ.λ.π., ότι ο πολίτης τρίτης χώρας, που είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, διαμένοντας σε κράτος μέλος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια, και που τον συνοδεύει ή μεταβαίνει στο κράτος μέλος υποδοχής για να εγκατασταθεί μαζί του, μπορεί να επικαλεστεί τις διατάξεις της Οδηγίας.

36. Από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα, υπό στοιχεία α' και β', συνάγεται το συμπέρασμα ότι η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 7 της Οδηγίας αναγνωρίζει δικαίωμα διαμονής σε οποιοδήποτε πρόσωπο βρίσκεται στην κατάσταση του D. Sahin.

¹³¹ Βλέπε σελίδα 258 της παρούσας έκδοσης.

¹³² Βλέπε σελίδα 259 της παρούσας έκδοσης.

37. Από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 9 και της παραγράφου 1 του άρθρου 10 της Οδηγίας προκύπτει ότι ως δελτίο διαμονής νοείται το έγγραφο που πιστοποιεί το δικαίωμα των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν έχουν τη ιθαγένεια κράτους μέλους να διαμείνουν στο κράτος μέλος υποδοχής για περισσότερο από τρεις μήνες.

38. Η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 10 της Οδηγίας απαριθμεί περιοριστικώς τα έγγραφα που μπορούν να υποχρεωθούν να προσκομίσουν στις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής οι πολίτες τρίτων χωρών, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, προκειμένου να τους χορηγηθεί δελτίο διαμονής¹³³.

39. Η τυχόν απόρριψη της αίτησης προσώπου ευρισκομένου στην κατάσταση του D. Sahin να του χορηγηθεί «δελτίο διαμονής μέλους της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης» για τον λόγο και μόνον ότι ο ενδιαφερόμενος έχει, απλώς, δικαίωμα προσωρινής διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής δυνάμει της εθνικής του νομοθεσίας περί ασύλου θα ισοδυναμούσε με την προσθήκη μιας νέας προϋπόθεσης σε εκείνες που απαριθμεί περιοριστικώς η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 10 της Οδηγίας.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαινεται:

1) Τα άρθρα 3, παράγραφος 1, 6, παράγραφος 2, και 7, παράγραφοι 1, στοιχείο δ', και 2, της Οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των Οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αφορούν και τα μέλη της οικογένειας, τα οποία ήλθαν στο κράτος μέλος υποδοχής ανεξάρτητα από τον πολίτη της Ένωσης και απέκτησαν την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας ή άρχισαν να συμβιώνουν με τον πολίτη της Ένωσης ως οικογένεια για πρώτη φορά στο κράτος αυτό. Συναφώς, είναι άνευ σημασίας το ζήτημα αν το μέλος της οικογένειας, κατά τον χρόνο που αποκτά την ιδιότητα αυτή ή αρχίζει να συμβιώνει με τον πολίτη της Ένωσης ως οικογένεια, διαμένει προσωρινώς στο κράτος μέλος υποδοχής δυνάμει της εθνικής του νομοθεσίας περί ασύλου.

¹³³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 53 της απόφασης Metock κ.λ.π. (βλέπε σελίδα 250 της παρούσας έκδοσης).

2) Αντιβαίνει στα άρθρα 9, παράγραφος 1, και 10, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2004/38 εθνική ρύθμιση που προβλέπει ότι τα μέλη της οικογένειας ενός πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν έχουν ιθαγένεια κράτους μέλους, αλλά το κοινοτικό δίκαιο και, ιδίως, το άρθρο 7, παράγραφος 2, της Οδηγίας τους αναγνωρίζει δικαίωμα διαμονής, δεν μπορούν να λάβουν «δελτίο διαμονής μέλους της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης», για τον λόγο και μόνον ότι έχουν, απλώς, δικαίωμα προσωρινής διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής δυνάμει της εθνικής του νομοθεσίας περί ασύλου.

III
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ του ΟΗΕ¹

0712

Υπόθεση Danyal Shafiq² κατά Αυστραλίας της 31.10.2006

Ανακοίνωση 1324/2004³

Σύνθεση της Επιτροπής: Abdelfattah Amor, Nisuke Ando, Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Alfredo Castillero Hoyos, Christine Chanet, Edwin Johnson, Walter Kälin, Ahmed Tawfik Khalil, Rajsoomer Lallah, Elisabeth Palm, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley, Hipólito Solari-Yrigoyen και Roman Wieruszewski.

Φόβος δίωξης στη χώρα καταγωγής λόγω πολιτικών πεποιθήσεων (συμμετοχή σε παράνομο κόμμα) – Αποκλεισμός πολίτη Μπαγκλαντές από την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα με επίκληση της συμμετοχής του σε σοβαρό ποινικό αδίκημα πριν την είσοδο στη χώρα ασύλου – Απόρριψη του αιτήματος για προστασία για ανθρωπιστικούς λόγους και έκδοση απόφασης απέλασης στη χώρα καταγωγής – Επταετής κράτηση παρανόμως εισελθόντος στην Αυστραλία αιτούντα άσυλο χωρίς κατ' ουσία δικαστική επανεξέταση των λόγων που επιβάλλουν τη διατήρηση του περιοριστικού της προσωπικής ελευθερίας μέτρου – Έννοια της αυθαίρετης κράτησης κατά το άρθρο 9 του Συμφώνου: «αυθαίρετη» δεν σημαίνει μόνον «αντίθετη στο νόμο» αλλά ερμηνεύεται ευρύτερα ώστε να καλύπτει τη μη προσήκουσα και μη αιτιολογημένη κράτηση – Είναι αυθαίρετη κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 9 η κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας αυτόματη κράτηση για περίοδο πλέον των επτά ετών – Η

---

¹ Έχει ιδρυθεί δυνάμει του άρθρου 28 του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (N. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α').

Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 621 της παρούσας έκδοσης. Απόδοση των αποφάσεων στην ελληνική: Έρικα Καλαντζή.

² Εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από την οργάνωση Refugee Advocacy Service of South Australia Inc.

³ Για το πλήρες κείμενο της ανακοίνωσης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CCPR/C/88/D/1324/2004 της 13.11.2006 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=au>.

κράτηση είναι αυθαίρετη εάν δεν είναι αναγκαία δεδομένων των περιστάσεων της υπόθεσης και ανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού, για παράδειγμα, για την πρόληψη της απόδρασης ή της καταστροφής των αποδεικτικών στοιχείων – Η δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης περιλαμβάνει τη δυνατότητα της απόλυσης του κρατούμενου και δεν πρέπει να περιορίζεται στον καθορισμό της εφαρμογής των κριτηρίων που θέτει η ισχύουσα εθνική νομοθεσία – Ελλείψει πιστοποιητικού γέννησης ή ιθαγένειας αδυναμία απομάκρυνσης του κρατούμενου λόγω της άρνησης της διπλωματικής αποστολής του κράτους καταγωγής του να τον αναγνωρίσει ως πολίτη του

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α (2), ΣΤ (β) της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 2 παράγραφος 3 και 9 παράγραφοι 1 και 4 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Άρθρο 5 παρ. 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Ι. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Danyal Shafiq, είναι πολίτης του Μπαγκλαντές, γεννηθείς το 1972. Τον Ιανουάριο του 1987, σε ηλικία 15 ετών, ο κύριος Shafiq, που μεγάλωσε σε ορφανοτροφείο στο Μπαγκλαντές, αναζητώντας εργασία προσχώρησε χωρίς να το αντιληφθεί στο κόμμα Sharbahara, που λειτουργεί παράνομα στη χώρα του. Στο πλαίσιο της συμμετοχής του σε αυτό ήταν υπεύθυνος για τη διανομή εντύπων στους οπαδούς του ανά την επικράτεια του Μπαγκλαντές. Αγνοούσε τις βίαιες και ανατρεπτικές δραστηριότητες του κόμματος και πίστευε ότι ενημέρωνε τους πολίτες για τις κοινωνικές δραστηριότητές του. Αργότερα συνειδητοποίησε ότι με τη διανομή των κομματικών εντύπων ενημέρωνε για τα πρόσωπα που το κόμμα προτίθετο να δολοφονήσει και για τις εκβιαστικές πράξεις που τελούσαν τα μέλη του. Το 1992, ενώ εργαζόταν στα σύνορα με την Ινδία, αντιλήφθηκε ότι συμμετείχε σε λαθρεμπόριο όπλων και ναρκωτικών. Όταν εξέφρασε τις σχετικές ανησυχίες του στον υπεύθυνο της στρατολόγησής του, ο τελευταίος του απάντησε ότι μόνο νεκρός μπορούσε να εγκαταλείψει το κόμμα. Επιπλέον, τον ενημέρωσε ότι, εάν κατέφευγε στην αστυνομία θα σκοτωνόταν, είτε από τα βασανιστήρια με τα οποία η αστυνομία θα του αποσπούσε πληροφορίες, είτε από τα μέλη του κόμματος.

Το 1995, το κόμμα διασπάστηκε σε δύο τμήματα. Την επόμενη χρονιά ο προσφεύγων, που ήθελε να σταματήσει κάθε δράση με το προαναφερόμενο κόμμα, αποφάσισε να αναχωρήσει από το Μπαγκλαντές. Το 1999 έφθασε με πλοίο στην Αυστραλία και έκτοτε κρατείται ως λαθρομετανάστης. Στην πραγματικότητα είναι άπατρις, αφού δεν μπορεί να αποδείξει την ιθαγένειά του με πιστοποιητικό γέννησης ή ιθαγένειας εκδοθέν από το Μπαγκλαντές. Η διπλωματική αντιπροσωπεία του Μπαγκλαντές στην Αυστραλία αρνήθηκε ότι είναι πολίτης του Μπαγκλαντές, αφού κανένα στοιχείο δεν επιβεβαιώνει τη γέννησή του σε αυτό το κράτος ή την ιθαγένεια αυτού του κράτους.

Στις 28.2.2000, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα που απορρίφθηκε στις 21.6.2000. Στις 1.6.2001 το αρμόδιο δευτεροβάθμιο όργανο απέρριψε την προσφυγή που άσκησε κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης με το σκεπτικό ότι υπάρχουν «σοβαροί λόγοι να πιστευεται ότι είχε διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της Αυστραλίας και πριν εισέλθει στη χώρα αυτή, κατά την έννοια και για τους σκοπούς της παραγράφου (β) του άρθρου 1ΣΤ της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων». Εν τέλει, κατά το δευτεροβάθμιο όργανο, η υπόθεση του προσφεύγοντα δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της Σύμβασης και επομένως η Αυστραλία δεν υποχρεούτο να του εξασφαλίσει διεθνή προστασία. Στις 29.6.2002 απορρίφθηκε η προσφυγή με την οποία αμφισβήτησε ενώπιον του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου τη νομιμότητα της δευτεροβάθμιας απόφασης που εκδόθηκε επί του αιτήματός του για άσυλο. Στις 31.3.2004, αιτήθηκε άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, που απορρίφθηκε στις 14.5.2004.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων επικαλείται παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου επειδή από τη άφιξή του στην Αυστραλία, το Σεπτέμβριο του 199, κρατείται επ' αόριστον αυθαίρετα, κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας. Σχετικά επικαλείται την υπόθεση Α. κατά Αυστραλίας και ισχυρίζεται ότι η κράτησή του είναι αυθαίρετη αφού η υπόθεσή του δεν ομοιάζει με καμία από τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσης αυτής⁴. Κρατείται επ' αόριστον και αυτός ο περιορισμός της προσωπικής του ελευθερίας διαρκεί καθόλο το διάστημα της διαμονής του στη χώρα ή έως ότου εκδοθεί θετική απόφαση επί του αιτήματός του για παροχή διεθνούς προστασίας. Η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ένδικο μέσο ώστε να

⁴ Πρόκειται για την Ανακοίνωση 560/1993, επί της οποίας η Επιτροπή απεφάνθη στις 3.4.1997, σκέψεις 9.2 και 9.4. Για την απόφαση επί της ανακοίνωσης αυτής βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=au>.

ασκήσει προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου κατά της απόφασης απόρριψης του αιτημάτων του για άσυλο. Τα δικαστήρια της Αυστραλίας έχουν μόνον ακυρωτική δικαιοδοσία όταν κρίνουν υποθέσεις απόρριψης αιτημάτων παροχής διεθνούς προστασίας: μπορούν να ελέγξουν τη νομιμότητα της κράτησης αλλά δεν έχουν την εξουσία να κρίνουν τους λόγους για τους οποίους διατάχθηκε. Επιπλέον, ως άπατρις κρατείται επ'αόριστον έως ότου αναγνωριστεί ότι συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα ή έως ότου αποφανθεί ευνοϊκά η διοίκηση επί της αίτησής του για χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

Εάν απελαθεί στο Μπαγκλαντές, κινδυνεύει, κατά παραβίαση του άρθρου 7, αφού φυλακιστεί, να υποστεί βασανιστήρια και απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία από την αστυνομία ή από τα μέλη του κόμματος Sharbahara. Οι αρχές της χώρας του ενδιαφέρονται για τους λόγους της απέλασής του. Σύμφωνα με τις εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας, στην περίπτωση σύλληψής τους, τα μέλη του κόμματος Sharbahara, κινδυνεύουν να υποστούν ποινές παρατεταμένης φυλάκισης, να δολοφονηθούν και / ή να βασανιστούν περισσότερο από τα μέλη άλλων κομμάτων. Ο προσφεύγων φοβάται ότι μπορεί να δολοφονηθεί από πράκτορες του κόμματος ενώ θα βρίσκεται στη δικαιοδοσία της αστυνομίας. Επικαλείται διάφορες εκθέσεις που καλύπτουν την περίοδο 1999 έως 2004, για να αποδείξει ότι στο Μπαγκλαντές τα βασανιστήρια είναι πρακτική ευρέως διαδεδομένη. Όμως, εκτός από την αστυνομία, φοβάται τα μέλη του κόμματος Sharbahara, που τον απείλησαν με θάνατο.

Ο κύριος Shafiq επικαλείται επίσης παραβίαση του άρθρου 10 του Συμφώνου στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στο Μπαγκλαντές. Σχετικά, αναφέρεται στους ελάχιστους κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων και εκφράζει το φόβο φυλάκισης σε απάνθρωπες συνθήκες λόγω της κακής κατάστασης που επικρατεί στα σωφρονιστικά ιδρύματα της χώρας του.

Ο προσφεύγων αναγνωρίζει ότι κατά το χρόνο που άσκησε την ανακοίνωση δεν είχε εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα. Μετά την άρνηση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου να επανεξετάσει την απόφαση με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο είχε το δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον της Ολομέλειας του Δικαστηρίου. Όμως, η σχετική άδεια για την άσκηση της προσφυγής και η συνακόλουθη παράταση της προθεσμίας δεν είναι αποτελεσματικά ένδικα μέσα, δεδομένου ότι απαιτείται να προβάλει ο ενδιαφερόμενος βάσιμους λόγους για την παράλειψη συμμόρφωσης με την προθεσμία καθώς και για το αίτημα παράτασής της και να πιθανολογείται η ευδοκίμησή της. Σχετικά ισχυρίζεται ότι πρόκειται για ένδικο μέσο η άσκηση του οποίου εξαρτάται από τη διακριτική ευ-

χέρεια του δικαστηρίου και ότι δεν διασφαλίζει την ακύρωση της απέλασής του στο Μπαγκλαντές.

Στις 8.11.2004, η Επιτροπή κοινοποίησε στην Αυστραλία την υπό κρίση ανακοίνωση και της υπέδειξε να μην απελάσει τον προσφεύγοντα πριν να την ενημερώσει σχετικά και, σε καταφατική περίπτωση να της γνωστοποιήσει τα μέτρα που προτίθεται να υιοθετήσει για να εξασφαλίσει ότι ο κύριος Shafiq δεν κινδυνεύει να υποστεί βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στο Μπαγκλαντές.

Τον Ιούλιο του 2005, ο προσφεύγων εισήχθη στο ψυχιατρείο Glenside Campus της Αδελαΐδας για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα ψυχικής υγείας που προκάλεσε η παρατεταμένη κράτησή του. Ειδικότερα, το Συμβούλιο Επιτροπείας της Αυστραλίας ανέθεσε στο Δημόσιο Έπιτροπο να διερευνήσει τις συνθήκες διαβίωσης του κυρίου Shafiq για τα επόμενα τρία χρόνια επειδή η αυτονομία λήψης αποφάσεων ενείχε κινδύνους για την υγεία του ή την ασφάλειά του εξαιτίας της πνευματικής διαταραχής που είχε εκδηλώσει. Εμπειρογνώμονες ψυχίατροι γνωμάτευσαν ότι τα ψυχιατρικά προβλήματα του προσφεύγοντα οφείλονταν στην παρατεταμένη κράτηση που διατάχθηκε κατ' εφαρμογή της μεταναστευτικής νομοθεσίας, και για τη βελτίωση της πνευματικής και ψυχικής του υγείας συνέστησαν τη διαμονή του εκτός κρατητηρίων.

III. Οι θέσεις της Αυστραλίας επί της ανακοίνωσης ενόπιον της Επιτροπής: ... 4.8 Όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου λόγω της αυθαίρετης και επ' αόριστον κράτησης του προσφεύγοντα, από την άφιξή του στην Αυστραλία, το συμβαλλόμενο κράτος θεωρεί ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε τη βασιμότητα των σχετικών ισχυρισμών του, αλλά περιορίστηκε σε γενικόλογη έκθεση της κατάστασής του. Σχετικά, δεν παρέχει καμιά πληροφορία και δεν διευκρινίζει τις ημερομηνίες και τη διάρκεια της κράτησης, τα μέσα που άσκησε για να προσβάλει τη σχετική απόφαση ούτε το λόγο για τον οποίο είναι αυθαίρετη και επομένως αντίθετη με το άρθρο 9 του Συμφώνου. Περαιτέρω, δηλώνει ότι «δεν υπάρχει περίπτωση να αφηθεί ελεύθερος». Η διαπίστωση αυτή δεν είναι αληθής. Οι κρατούμενοι λόγω της παράνομης εισόδου αλλοδαποί δικαιούνται να αιτηθούν άδεια διαμονής. Στην περίπτωση της αποδοχής του σχετικού αιτήματός τους απολύονται από τα κρατητήρια. Υπάρχουν όμως και άλλοι λόγοι απόλυσης. Από την έναρξη της κράτησης του προσφεύγοντα τροποποιήθηκαν οι σχετικές διατάξεις της μεταναστευτικής νομοθεσίας και παρέχεται στον Υπουργό η αποκλειστική εξουσία να χορηγεί άδεια διαμονής σε οιονδήποτε κρατούμενο ανεξάρτητα από την υποβολή του σχετικού αιτήματος, να διατάσσει την κατ' οίκον κράτηση του παράνομου αλλοδαπού ή να καλεί τον κρατούμενο, του οποίου η απέλαση είναι ανέφικτη στο άμεσο μέλλον, να

καταθέσει αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής εκκρεμούσης της εκτέλεσης της απόφασης απομάκρυνσης.

Η παραπάνω αρμοδιότητα ασκείται προσωπικά από τον Υπουργό σε εξατομικευμένη βάση, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης κράτησης. Περαιτέρω, ο προσφεύγων μπορεί οποτεδήποτε να συνεργαστεί για την απομάκρυνσή του στο Μπαγκλαντές. Επομένως, δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται «αυθαίρετη» η κράτησή του αφού υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να απολυθεί.

4.9 Επικουρικά, το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί τον ισχυρισμό που προβάλλει ο προσφεύγων υποστηρίζοντας ότι σε κανένα στάδιο δεν ήταν η κράτηση παράνομη ή αυθαίρετη. Αντίθετα, η κράτηση ήταν εύλογο και αναγκαίο μέτρο και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ακατάλληλο, άδικο ή απρόβλεπτο. Διατάχθηκε σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει η μεταναστευτική νομοθεσία και επομένως είναι νόμιμη. Ο προσφεύγων εισήλθε παράνομα στην Αυστραλία δια θαλάσσης. Η κράτησή του διατάχθηκε επειδή είναι παράνομος αλλοδαπός και συνεχίστηκε επειδή επέλεξε να προσβάλει την απόφαση με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο.

4.10 Το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίζεται ότι δεν είναι αυθαίρετη η κράτηση του προσφεύγοντα και ότι ουσιαστικής σημασίας στοιχείο για τον καθορισμό της κράτησης ως αυθαίρετης είναι ο «εύλογος» και «αναγκαίος» χαρακτήρας των περιστάσεων στις οποίες διατάσσεται⁵. Περαιτέρω, η κράτηση δεν είναι αυθαίρετη όταν είναι μέτρο ανάλογο του επιδιωκόμενου σκοπού. Στην υπόθεση A. κατά Αυστραλίας η Επιτροπή έκρινε ότι η κράτηση των αιτούντων άσυλο δεν είναι *per se* αυθαίρετη. Σε όλες τις περιπτώσεις, για να καθοριστεί εάν είναι αυθαίρετη η κράτηση στο πλαίσιο του ελέγχου της μετανάστευσης, πρέπει να εξεταστεί εάν είναι εύλογο, αναγκαίο, ανάλογο, κατάλληλο και βάσιμο μέτρο. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος κρίσιμο στοιχείο δεν είναι η διάρκεια της κράτησης αλλά ο δικαιολογητικός λόγος για τον οποίο διατάχθηκε. Σε κάθε περίπτωση, η κράτηση του προσφεύγοντα ήταν αναγκαία και εύλογη για την επίτευξη της μεταναστευτικής πολιτικής της Αυστραλίας.

4.11 Η εμπειρία του συμβαλλόμενου κράτους αναδεικνύει ότι είναι ισχυρή η πιθανότητα απόδρασης των παράνομων μεταναστών που δεν κρατούνται, με αποτέλεσμα να συνεχίζουν να διαμένουν παράνομα στη χώρα⁶. Επομένως, ευλόγως διαμορφώνεται η άποψη ότι δεν συμμορφώνο-

⁵ Σχετικά, η Αυστραλία παραπέμπει στη σκέψη 5.8 της από 23.7.1990 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Alphen κατά Ολλανδίας* (Ανακοίνωση Νο. 305/1988).

⁶ Στο παρελθόν, η κυβέρνηση της Αυστραλίας διέταξε την κράτηση παράνομα εισελθόντων μεταναστών σε ανοικτά κέντρα. Κάποιοι από τους παραπεμφθέντες δεν

νται με τις προϋποθέσεις της απόλυσής τους όσοι ελευθερώνονται πριν την έκδοση της απόφασης επί του αιτήματός τους: κατά κανόνα «εξαφανίζονται» στις κοινότητες για να συνεχίσουν να διαμένουν παράνομα στην Αυστραλία.

4.12 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος από τα στοιχεία της κράτησης του προσφεύγοντα προκύπτει ότι ήταν το κατάλληλο και εύλογο μέτρο και ουδόλως αυθαίρετο. Ο προσφεύγων εισήλθε στην Αυστραλία χωρίς θεώρηση εισόδου. Οι αρμόδιοι υπάλληλοι της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ήσαν υποχρεωμένοι να διατάζουν την κράτησή του κατ' εφαρμογήν της σχετικής νομοθεσίας, αφού επρόκειτο για αλλοδαπό που εισήλθε παράνομα στη χώρα. Η κράτησή του διατάχθηκε προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, δεδομένου ότι ως αιτών άσυλο ήταν παράνομος αλλοδαπός. Παρέμεινε κρατούμενος διαρκούς της άσκησης και της εξέτασης των ενδίκων μέσων με τα οποία προσέβαλε την απόφαση απόρριψης του αιτήματός του για διεθνή προστασία. Ο προσφεύγων είναι ελεύθερος να αναχωρήσει οποτεδήποτε από την Αυστραλία και επομένως να απολυθεί από τα κρατητήρια.

4.13 Συμπερασματικά, κατά το συμβαλλόμενο κράτος το μέτρο της κράτησης του προσφεύγοντα είναι ανάλογο του επιδιωκόμενου σκοπού, που είναι η προσήκουσα εξέταση του αιτήματός του για άσυλο καθώς και των ενδίκων μέσων που άσκησε κατά της απόφασης που απέρριψε το αίτημά του για διεθνή προστασία. Επίσης, η κράτησή του είναι μέτρο αναγκαίο στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής που αποσκοπεί στο σεβασμό του δικαιώματος της Αυστραλίας να ελέγχει την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός της.

4.14 Όσον αφορά στον ισχυρισμό του προσφεύγοντα για παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου, το συμβαλλόμενο κράτος προβάλλει ότι σε αντίθεση με την αδυναμία της δικαστικής επανεξέτασης της δικαιολογητικής βάσης της κράτησης, δηλαδή της απόρριψης του αιτήματός του για διεθνή προστασία, επιδέχεται επανεξέταση η νομιμότητα της κράτησης. Επομένως, όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 9, η ανακοίνωση δεν έχει ασκηθεί παραδεκτώς *ratione materiae*, αφού ο προσφεύγων αφενός δεν τεκμηριώνει παραβίαση ενός εκ των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο και αφετέρου δεν αποδεικνύει τους σχετικούς ισχυρισμούς του. Περαιτέρω, κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ενώ η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου εγγυάται σε κάθε πρόσωπο

συμμορφώθηκαν με την υποχρέωση της περιοδικής εμφάνισής τους ενώπιον των αρχών και απέδρασαν. Τελικά, αποδείχθηκε ότι ήταν εξαιρετικά δύσκολη η προσφυγή στη συνδρομή των κοινοτήτων για τον εντοπισμό τους.

που στερείται την ελευθερία του το δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου για να εξετάσει τη νομιμότητα της κράτησης ο προσφεύγων δεν αρνείται ότι είχε τη δυνατότητα να προσβάλει τη νομιμότητα της κράτησης, αλλά επέλεξε να αιτηθεί την επανεξέταση της μη ευνοϊκής γι' αυτόν απόφασης που εκδόθηκε επί του αιτήματός του για διεθνή προστασία. Όμως, ο σχετικός ισχυρισμός του δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 9.

4.15 Ο προσφεύγων κρατείται δυνάμει της μεταναστευτικής νομοθεσίας επειδή είναι παράνομος αλλοδαπός. Η άρνηση χορήγησης άδειας διαμονής μπορεί να εξεταστεί από διοικητικά και δικαστικά όργανα. Στην Αυστραλία, τα δευτεροβάθμια διοικητικά όργανα εφαρμόζουν το ανακριτικό σύστημα κατά την εξέταση της βασιμότητας των ισχυρισμών του διοικούμενου. Η διαδικασία ενώπιον αυτών των οργάνων είναι ταχύτερη, αποτελεσματικότερη, λιγότερο δαπανηρή και περισσότερο άτυπη σε σχέση και την αντίστοιχη των δικαστηρίων. Το δικαστήριο που επανεξετάζει την αίτηση ασύλου, αποφαινεται λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή του ο πρώτος κριτής της υπόθεσης καθώς και κάθε νεότερο ή πρόσθετο στοιχείο. Το δικαστήριο μπορεί να διαμορφώσει διαφορετική κρίση και να εκτιμήσει διαφορετικά την αξιοπιστία του προσφεύγοντα.

4.16 Όταν ο προσφεύγων εξαντλεί τη δυνατότητα προσφυγής ενώπιον των διοικητικών οργάνων δικαιούται να προσφύγει ενώπιον των δικαστηρίων για την εξέταση της νομιμότητας της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για παροχή προστασίας ή για την ακύρωση της σχετικής απόφασης. Το δικαστήριο δεν εξετάζει τη βασιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης, αλλά τη νομιμότητα της έκδοσής της. Το δικαστήριο μπορεί να αξιολογήσει διάφορα θέματα, μεταξύ των οποίων, εάν ήταν δίκαιη για τον προσφεύγοντα η διαδικασία που εφάρμοσε η διοίκηση, εάν το αποφασίζον όργανο ερμήνευσε και εφάρμοσε ορθά το σχετικό νόμο και εάν ήταν αμερόληπτο. Εφόσον το δικαστήριο διαπιστώσει σφάλμα αυτού του τύπου αναπέμπει την υπόθεση στο αποφασίζον όργανο για να την επανεξετάσει.

4.17 Το συμβαλλόμενο κράτος επισημαίνει ότι η άρνηση των αρχών να αναγνωρίσουν στον προσφεύγοντα το καθεστώς του πρόσφυγα εξετάστηκε διεξοδικά από το δευτεροβάθμιο διοικητικό όργανο, από το ομοσπονδιακό δικαστήριο και από τον Υπουργό. Θα μπορούσε να είχε προσφύγει ενώπιον του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου και ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Εν τέλει, κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ο προσφεύγων παρέλειψε να αποδείξει ότι το δικαστικό σύστημα δεν του παρέχει αποτελεσματικό ένδικο μέσο.

Νόμο Βάσιμο: **A)** Η σημαντική εγγύηση που προβλέπει το άρθρο 9 εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, είτε πρόκειται για ποινικές υποθέσεις είτε για άλλες περιπτώσεις όπως, για παράδειγμα, η ψυχική ασθένεια, η τοξικομανία, τα αναμορφωτικά μέτρα, ο έλεγχος της μετανάστευσης, κ.λ.π. **B)** Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου η δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης περιλαμβάνει τη δυνατότητα της απόλυσης του κρατούμενου και δεν πρέπει να περιορίζεται στον καθορισμό της εφαρμογής των κριτηρίων που θέτει η ισχύουσα εθνική νομοθεσία.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης του άρθρου 9 παρ. 1 και 4 του Συμφώνου: ... 6.2 Ως προς την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου η Επιτροπή επισημαίνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν τεκμηρίωσε τους σχετικούς ισχυρισμούς του. Κατά την Επιτροπή, ο κύριος Shafiq απέδειξε επαρκώς το σχετικό ισχυρισμό του παρέχοντας λεπτομερείς πληροφορίες για τη διάρκεια της κράτησης που διατάχθηκε κατ' εφαρμογή της μεταναστευτικής νομοθεσίας και για τις συνέπειές της στη ψυχική του υγεία.

6.3 Το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι δεν υπάγεται *ratione materiae* στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του Συμφώνου ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα για παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου. Η Επιτροπή σημειώνει ότι η κράτηση του προσφεύγοντα στηρίζεται στο καθεστώς του ως αλλοδαπού χωρίς άδεια διαμονής. Επίσης, υπογραμμίζει ότι η κράτησή του διατάχθηκε κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας και ότι είναι αυτόματη συνέπεια του καθεστώτος του ως παράνομου αλλοδαπού. Σε αντίθεση με την αμφισβήτηση της νομιμότητας του μέτρου της κράτησής, το μόνο αποτελεσματικό μέσο για την αμφισβήτηση της κράτησης του προσφεύγοντα ήταν η αμφισβήτηση του καθεστώτος του ως αλλοδαπού, δηλαδή η αμφισβήτηση της δικαιολογητικής βάσης για την οποία διατάχθηκε το περιοριστικό της προσωπικής του ελευθερίας μέτρο. Κατά την Επιτροπή, ο σχετικός ισχυρισμός του κυρίου Shafiq υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 9 και επομένως παραδεκτώς εισάγεται για κρίση ενώπιόν της. ....

7.1 Κατά τα προβλεπόμενα στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου η Επιτροπή εξετάζει την παρούσα ανακοίνωση με γνώμονα το σύνολο των πληροφοριών που προσκομίζουν ενώπιόν της οι διάδικοι.

7.2 Ως προς τον ισχυρισμό με τον οποίο ο προσφεύγων επικαλείται παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου, επειδή η κράτησή του είναι αυθαίρετη και διαρκεί επ' αόριστον, η Επι-

τροπή υπενθυμίζει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία ο όρος «αυθαίρετη» δεν σημαίνει μόνον «αντίθετη στο νόμο» αλλά ερμηνεύεται ευρύτερα ώστε να καλύπτει τη μη προσήκουσα και μη αιτιολογημένη κράτηση. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η σημαντική εγγύηση που προβλέπει το άρθρο 9 εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, είτε πρόκειται για ποινικές υποθέσεις είτε για άλλες περιπτώσεις όπως, για παράδειγμα, η ψυχική ασθένεια, η τοξικομανία, τα μέτρα αναμόρφωσης, ο έλεγχος της μετανάστευσης, κ.λπ.⁷ Επομένως, η κράτηση είναι αυθαίρετη εάν δεν είναι αναγκαία, δεδομένων των περιστάσεων της υπόθεσης, και ανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού, για παράδειγμα, για την πρόληψη της απόδρασης ή της καταστροφής των αποδεικτικών στοιχείων⁸. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι πρέπει να επανεξετάζεται τακτικά κάθε απόφαση κράτησης ώστε να αξιολογείται εκ νέου η ανάγκη της διατήρησης του μέτρου και ότι η διάρκειά της δεν πρέπει να υπερβαίνει το αναγκαίο χρονικό διάστημα για το οποίο το συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να βάσιμα να την αιτιολογήσει⁹.

7.3 Στην προκειμένη περίπτωση, το συμβαλλόμενο κράτος αιτιολόγησε την κράτηση του προσφεύγοντα επικαλούμενο την πρακτική των αιτούντων άσυλο να διαφεύγουν. Η Επιτροπή σημειώνει ότι διατάχθηκε η μεταγωγή του προσφεύγοντα σε θεραπευτικό ίδρυμα για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της ψυχικής υγείας που προκάλεσε η παρατεταμένη, επί εξάετία, στέρηση της προσωπικής του ελευθερίας. Από τον Ιούλιο του 2005, όταν τοποθετήθηκε σε ανοικτό κέντρο κράτησης, έως σήμερα, ο κύριος Shafiq δεν επιχείρησε να διαφύγει. Το συμβαλλόμενο κράτος δεν επικαλέστηκε κάποιο άλλο λόγο ως δικαιολογητική βάση της πλέον των επτά ετών διάρκειας της κράτησής του. Το πρόσθετο στοιχείο των προβλημάτων ψυχικής υγείας που αντιμετώπισε ο προσφεύγων σε αυτό το χρονικό διάστημα θα έπρεπε να θεωρηθεί επαρκής λόγος για την άμεση και κατ' ουσίαν επανεξέταση του μέτρου της κράτησής του. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής, ήταν αυθαίρετη, κατά την έννοια

⁷ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην παράγραφο 1 του Γενικού Σχολίου Νο. 8 για το άρθρο 9. Για το κείμενο του Σχολίου στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε σε <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

⁸ Η Επιτροπή παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 9.2 της απόφασής της επί της Ανακοίνωσης *A. κατά Αυστραλίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 339 της παρούσας έκδοσης).

⁹ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 9.2 της απόφασης που εξέδωσε στις 6.11.2003 επί της υπόθεσης *Bakhtiyari κατά Αυστραλίας* (Ανακοίνωση Νο. 1069/2002, βλέπε για την απόφαση αυτή σε ελληνική απόδοση, ΕΔΠΑ 2004, σελίδες 711 επ.).

της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου, η αυτόματη κράτηση του προσφεύγοντα δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, για περίοδο πλέον των επτά ετών.

7.4 Όσον αφορά στον ισχυρισμό του προσφεύγοντα περί παραβίασης της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου, η Επιτροπή επισημαίνει ότι από την εξέταση της Ανακοίνωσης Α. κατά Αυστραλίας έχει τροποποιηθεί η εθνική νομοθεσία και πρακτική και ο Υπουργός έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα να εξετάζει, στο πλαίσιο άσκησης της διακριτικής του ευχέρειας, νέους λόγους για την απόλυση των κρατουμένων. Η Επιτροπή επικροτεί αυτήν την τροποποίηση αλλά εκφράζει τη λύπη της που δεν υπήχθη ο προσφεύγων στο πεδίο εφαρμογής της και, ειδικότερα, που δεν κλήθηκε να υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής εκκρεμώσεως της εκτέλεσης της απόφασης απομάκρυνσης. Περαιτέρω, σημειώνει ότι η σχετική τροπολογία δεν προβλέπει τον δικαστικό έλεγχο των λόγων και των συνθηκών κράτησης υπογραμμίζοντας την άρνηση του συμβαλλόμενου κράτους να αποδεχθεί τις απόψεις που διατύπωσε στην απόφασή της επί της Ανακοίνωσης Α. κατά Αυστραλίας. Ωστόσο, εκτιμά ότι οι αρχές που επικαλέστηκε στην υπόθεση αυτή ισχύουν και στην υπό κρίση ανακοίνωση του κυρίου Shafiq. Πράγματι, ο έλεγχος και η εξουσία των δικαστηρίων της Αυστραλίας να διατάσσουν την απόλυση των κρατουμένων περιορίζονται στο στενό πλαίσιο του τυπικού καθορισμού του καθεστώτος των ενδιαφερομένων ως παράνομων αλλοδαπών, που προβλέπει η μεταναστευτική νομοθεσία. Εφόσον πληρούνται αυτά τα κριτήρια τα δικαστήρια δεν έχουν την εξουσία να εξετάσουν τους ουσιαστικούς λόγους της διατήρησης του μέτρου της κράτησης και να διατάξουν την απόλυση του κρατούμενου. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου η δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης περιλαμβάνει τη δυνατότητα της απόλυσης του κρατούμενου και δεν πρέπει να περιορίζεται στον καθορισμό της εφαρμογής των κριτηρίων που θέτει η ισχύουσα εθνική νομοθεσία¹⁰. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής παραβιάστηκε το δικαίωμα δικαστικής εξέτασης της νομιμότητας της κράτησης που εγγυάται στον προσφεύγοντα η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου.

8. *Ενεργώντας δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστα-*

¹⁰ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 9.5 της απόφασής της επί της Ανακοίνωσης Α. κατά Αυστραλίας (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 339 της παρούσας έκδοσης).

τικά που τέθηκαν στην κρίση της παραβιάζουν τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου.

9. Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διασφαλίσει στον προσφεύγοντα αποτελεσματική προσφυγή και αποκατάσταση της παραβίασης που υπέστη διατάσσοντας την απόλυσή του και καταβάλλοντάς του την προσήκουσα αποζημίωση.

10. Δεδομένου ότι, προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο το συμβαλλόμενο κράτος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο και, ότι δυνάμει του άρθρου 2 του Συμφώνου υποχρεούται να εγγυάται σε όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του, τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο και να παρέχει πραγματικά και αποτελεσματικά μέσα αποκατάστασης στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται, η Επιτροπή καλεί την Αυστραλία να την ενημερώσει εντός 90 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:
Η Αυστραλία ενημέρωσε την Επιτροπή, εντός της ταχθείσης προθεσμίας, για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της απόφασης¹¹.

0713

Υπόθεση Walter και Anita Obodzinsky¹² κατά Καναδά της 19.3.2007 Ανακοίνωση 1124/2002¹³

Σύνθεση της Επιτροπής: Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Maurice Glèle Ahanhanzo, Yuji Iwasawa, Edwin Johnson, Ahmed Tawfik Khalil, Zonke Zanele Majodina, Iulia Antoanella Motoc, M. O'Flaherty, Elisabeth Palm, José Luis Pérez-Sánchez Cerro, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley και Ruth Wedgwood.

Αφαίρεση της καναδικής ιθαγένειας λόγω συμμετοχής του προσφεύγοντα σε εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο – Απαγόρευση σκληρής ή απάν-

¹¹ Βλέπε σχετικά την έκθεση της Επιτροπής προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, General Assembly Official Records, sixty second session, Supplement No. 40 (A/62/40), σελίδα 102. Βλέπε την έκθεση της Επιτροπής σε: <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/443/06/pdf/G0744306.pdf>.

¹² Δεν εκπροσωπήθηκαν ενώπιον της Επιτροπής.

¹³ Για το πλήρες κείμενο της ανακοίνωσης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CCPR/C/89/D/1124/2002 της 14.5.2007 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ca>.

θρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στο πλαίσιο της εφαρμογής διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών για την ανάκληση απόφασης απονομής ιθαγένειας επί τη βάσει τεκμηριωμένων στοιχείων για τη συμμετοχή του προσφεύγοντα σε ιδιαίτερος σοβαρά εγκλήματα – Συνέχιση της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής μετά το θάνατο του προσφεύγοντα επί τη βάσει ρητής σχετικής δήλωσης βουλήσεως της κόρης του

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 7 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
Άρθρο 5 παρ. 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Walter Obodzinsky, είναι πολίτης του Καναδά. Γεννήθηκε στις 7.5.1919 στο πολωνικό χωριό Turez, που κατέλαβαν το 1939 τα στρατεύματα της πρώην ΕΣΣΔ. Σήμερα, το χωριό αυτό βρίσκεται στην επικράτεια της Λευκορωσίας. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος ο προσφεύγων προσχώρησε οικειοθελώς στις αστυνομικές δυνάμεις της περιοχής Mir της Λευκορωσίας, όπου υπηρέτησε από το καλοκαίρι του 1941 μέχρι την άνοιξη του 1943. Ο Καναδάς επιβεβαιώνει ότι οι δυνάμεις αυτές διέπραξαν φρικαλεότητες σε βάρος του εβραϊκού πληθυσμού και όσων θεωρούνταν ύποπτοι συνεργασίας με τους αντάρτες και ότι ο προσφεύγων ήταν αρχηγός αποσπάσματος διμοιρίας που μαχόταν κατά των ανταρτών στην περιοχή Baranovich. Το καλοκαίρι του 1944, μετά την υποχώρηση των γερμανικών δυνάμεων από τη Λευκορωσία, προσχώρησε σε μια μεραρχία των δυνάμεων Waffen SS και μετατέθηκε στη Γαλλία, όπου και λιποτάκτησε. Στη συνέχεια προσχώρησε στο Δεύτερο Σώμα της Πολωνίας, που τότε στάθμευε στην Ιταλία υπό τις διαταγές των Βρετανών.

Ο προσφεύγων έφθασε στον Καναδά στις 24.11.1946 δυνάμει κυβερνητικού διατάγματος που πρόβλεπε την είσοδο στη χώρα για μόνιμη εγκατάσταση 4.000 απόστρατων των ενόπλων δυνάμεων της Πολωνίας. Τον Απρίλιο του 1950 απέκτησε δικαίωμα μόνιμης διαμονής και στις 21.9.1955 την καναδική ιθαγένεια.

Τον Ιανουάριο του 1993, «Βρετανική Μονάδα Εγκλημάτων Πολέμου» ενημέρωσε την καναδική κυβέρνηση ότι αρκετές μαρτυρίες, που είχαν συλλεγεί στην Αγγλία, τεκμηριώναν ότι ο προσφεύγων συνδεόταν με τις ναζιστικές δυνάμεις και την τέλεση εγκληματικών πράξεων. Οι καναδικές αρχές εντόπισαν τον κύριο Obodzinsky το 1995 και το Πρόγραμμα του Καναδά για τα Εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας και τα Εγκλήματα Πολέμου διεξήγαγε σχετική έρευνα για το παρελθόν του. Στην ανα-

κριτική διαδικασία αυτής της έρευνας ο προσφεύγων αποκάλυψε ότι πάσχει από καρδιακό νόσημα. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο κύριος Obodzinsky είχε αποκτήσει το δικαίωμα εισόδου στον Καναδά με δόλια μέσα.

Η διαδικασία ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας στον προσφεύγοντα άρχισε να εφαρμόζεται στις 27.7.1999, όταν η Υπουργός Ιθαγένειας και Μετανάστευσης του κοινοποίησε το σχετικό έγγραφο που διαβίβαζε στον κυβερνήτη δυνάμει των άρθρων 10 και 18 του Κώδικα Ιθαγένειας. Όταν ο κύριος Obodzinsky παρέλαβε το προαναφερόμενο έγγραφο αισθάνθηκε αδιαθεσία. Λίγες μέρες αργότερα, στις 19.8.1999, υπέστη καρδιακή προσβολή και εισήχθη στο νοσοκομείο για δύο εβδομάδες. Υπέφερε από προβλήματα υγείας από το πρώτο έμφραγμα που είχε υποστεί το 1984. Ενόψει του κινδύνου που διέτρεχε η ζωή του, ο προσφεύγων ενημέρωσε τις καναδικές αρχές για όλα τα προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε, ευελπιστώντας ότι η κυβέρνηση δεν θα ολοκλήρωνε τη διαδικασία ανάκλησης της απόφασης με την οποία είχε αποκτήσει την καναδική ιθαγένεια. Στις 24.8.1999, ο προσφεύγων αιτήθηκε την παραπομπή της υπόθεσής του ενώπιον του Πρωτοδικείου του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, προκειμένου να κριθεί εάν είχε αποκτήσει την ιθαγένεια με απατηλά μέσα, ψευδή δήλωση ή δόλια απόκρυψη των ουσιωδών πραγματικών περιστατικών.

Επικαλούμενος την προχωρημένη ηλικία του και την επισφαλή κατάσταση της υγείας του ο κύριος Obodzinsky αιτήθηκε στις 4.5.2000 από το προαναφερόμενο δικαστήριο να διατάξει την οριστική αναστολή της διαδικασίας ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας ισχυριζόμενος ότι η έναρξη και η ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας παραβιάζουν τα συνταγματικά δικαιώματά του που εγγυώνται την προστασία της ζωής, της ελευθερίας και της προσωπικής ακεραιότητας. Στις 12.10.2000, το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο απέρριψε την προαναφερόμενη αίτηση αναστολής. Επισήμανε ωστόσο ότι η επισφαλής κατάσταση της υγείας του προσφεύγοντα καθιστά δύσκολη αν όχι αδύνατη τη συμμετοχή του στην εκκρεμή διαδικασία, καθόσον ενέχει τον κίνδυνο της επιδείνωσης της υγείας του. Περαιτέρω, το δικαστήριο διευκρίνισε ότι μόνο στις ποινικές υποθέσεις δικαιολογείται η χορήγηση αναστολής για λόγους υγείας. Το άρθρο 7 του Καναδικού Χάρτη, που εγγυάται στον κατηγορούμενο το σεβασμό των θεμελιωδών αρχών της δίκαιης δίκης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της υπεράσπισης, εφαρμόζεται μόνον στις ποινικές διαδικασίες.

Ο κύριος Obodzinsky άσκησε έφεση κατά της προαναφερόμενης απόφασης ισχυριζόμενος ότι η διαδικασία συνιστά μεταχείριση σκληρή και απάνθρωπη. Στις 17.5.2001, με την ολοκλήρωση της ακροαματικής

διαδικασίας ενώπιον του Ομοσπονδιακού Εφετείου, ο προσφεύγων εισήχθη εκ νέου στο νοσοκομείο με καρδιακή ανεπάρκεια. Στις 23.5.2001 το Ομοσπονδιακό Εφετείο απέρριψε την έφεση. Στις 9.7.2001, το ίδιο δικαστήριο διέταξε την προσωρινή αναστολή της διαδικασίας ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας διαρκούς της εκκρεμοδικίας του αιτήματος του προσφεύγοντα για άσκηση περαιτέρω προσφυγής ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή στηρίχτηκε σε ένορκες βεβαιώσεις ιατρών που είχαν εξετάσει τον προσφεύγοντα. Οι περισσότερες από τις ιατρικές γνωματεύσεις βεβαίωναν ότι η συνέχιση της δικαστικής διαδικασίας θα προκαλούσε ισχυρή πίεση στον προσφεύγοντα χωρίς όμως να ενέχει κινδύνους για τη ζωή του. Λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία του και τα καρδιακά προβλήματα που αντιμετώπιζε, δύο από τις ένορκες βεβαιώσεις γνωμάτευαν ότι δεν είχε την «καρδιαγγειακή ικανότητα» να αντέξει μια παρατεταμένη δικαστική διαδικασία. Στις 14.2.2002, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για άσκηση περαιτέρω προσφυγής.

Στις 3.4.2002, ο κύριος Obodzinsky κατέθεσε αίτηση ενώπιον του Πρωτοδικείου του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου προκειμένου να αποφανθεί, πριν από την εκδίκαση της κύριας υπόθεσης, επί προδικαστικού ζητήματος, εάν δηλαδή είναι αντισυνταγματικές οι διατάξεις των εφαρμοστέων στην περίπτωση του άρθρων 10 και 18 του Κώδικα Ιθαγένειας. Στις 13.6.2002 το δικαστήριο απέρριψε την αίτησή του. Στις 8.9.2002, ο προσφεύγων κατέθεσε εκ νέου αίτηση με το ίδιο περιεχόμενο, που το δικαστήριο απέρριψε στις 7.10.2002 αναβάλλοντας την έκδοση της απόφασης επί της συνταγματικότητας των διατάξεων του Κώδικα Ιθαγένειας που προβλέπουν τη σχετική διαδικασία ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας.

Η ακροαματική διαδικασία επί της αίτησης του προσφεύγοντα να καθοριστεί εάν είχε αποκτήσει την καναδική ιθαγένεια με απατηλά μέσα, ψευδή δήλωση ή δόλια απόκρυψη των ουσιωδών πραγματικών περιστατικών ξεκίνησε ενώπιον του Πρωτοδικείου του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου στις 12.11.2002. Στο τελευταίο υπόμνημά του, που κατέθεσε το Μάρτιο του 2003, ο κύριος Obodzinsky επικαλέστηκε εκ νέου το ζήτημα της συνταγματικότητας των νομοθετικών διατάξεων που ρυθμίζουν τη διαδικασία της ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Επικαλούμενος την απειλή που συνιστά για την υγεία και τη ζωή του η συνέχιση της διαδικασίας ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας, ο κύριος Obodzinsky ισχυρίζεται ότι ο Καναδάς παραβίασε στην υπόθεσή του τα δικαιώματα που εγγυώνται και προστατεύουν οι διατάξεις των άρθρων 6, 7, 9, 14 και 17 του Συμφώνου. Υποστηρίζει ότι τα ιατρικά πιστοποιητι-

κά, που προσκόμισε ενώπιον των εθνικών αρχών και δεν αμφισβητεί το συμβαλλόμενο κράτος, τεκμηριώνουν ότι είναι ανύπαρκτη ή σοβαρά περιορισμένη η ικανότητά του να υπερασπιστεί τον εαυτό του χωρίς να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή του και την υγεία του. Επίσης, εξαιτίας των προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζει αδυνατεί να συνεργαστεί με το δικηγόρο του για την προετοιμασία της υπεράσπισής του και να παρασταθεί στο ακροατήριο του δικαστηρίου ή στις έρευνες που διεξάγονται. Σχετικά, υπενθυμίζει ότι οι διατάξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του Συμφώνου προβλέπουν την απόλυτη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων που εγγυώνται, δηλαδή του δικαιώματος στη ζωή, στην προσωπική ασφάλεια και του δικαιώματος να μην υποβάλλεται σε σκληρή ή απάνθρωπη μεταχείριση, αποκλείοντας οιαδήποτε παρέκκλιση των συμβαλλομένων κρατών από τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει. Υπογραμμίζει ότι αποτέλεσμα της διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον των καναδικών αρχών μπορεί να είναι η απώλεια του καθεστώτος του ως πολίτη του Καναδά, η απέλασή του από τη χώρα και ενδεχομένως ο θάνατός του. Ως προς την παραβίαση του άρθρου 17, υποστηρίζει ότι μπορεί να πληγεί σοβαρά η τιμή και η υπόληψή του και να παραβιαστεί η ιδιωτική και προσωπική του ζωή.

Όσον αφορά στην παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που εγγυάται το άρθρο 14 του Συμφώνου, ο κύριος Obodzinsky επαναλαμβάνει ότι αδυνατεί να υπερασπιστεί εαυτόν λόγω των σοβαρών προβλημάτων της υγείας του. Διευκρινίζει ότι, ενώ ο κυβερνήτης έχει εν τέλει την αποκλειστική αρμοδιότητα να ανακαλεί την απόφαση απονομής της ιθαγένειας, ο νόμος δεν προβλέπει το δικαίωμα της ακρόασης του διοικούμενου. Μόνον ο Υπουργός έχει δικαίωμα συμμετοχής σε αυτήν τη διαδικασία. Περαιτέρω, η έκθεση του Υπουργού δεν κοινοποιείται στο διοικούμενο προκειμένου να εκθέσει τις απόψεις του. Επομένως, κατά τον προσφεύγοντα, το συμβαλλόμενο κράτος παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 14 του Συμφώνου, αφού οι πολιτογραφημένοι Καναδοί πολίτες στους οποίους εφαρμόζεται η διαδικασία ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας δεν δικαιούνται να παρίστανται ενώπιον του κριτή της υπόθεσής τους. Θεωρεί ότι αυτή η διαδικασία αποσκοπεί στην τιμωρία των πολιτογραφημένων Καναδών που κρίνονται ύποπτοι συνεργασίας με τους Γερμανούς κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ως προς τις προϋποθέσεις του παραδεκτού της ανακοίνωσης, επικαλούμενος την άρνηση του Ανωτάτου Δικαστηρίου να επιτρέψει την άσκηση περαιτέρω προσφυγής, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα για την αναστολή των σχετικών διαδικασιών. Αιτείται όπως το συμβαλλόμενο κράτος παύσει τη διαδικασία για την ανάκληση της απόφασης απονομής της ιθαγένειάς του.

Με το από 17.11.2003 υπόμνημά του ενώπιον της Επιτροπής ο προσφεύγων διευκρινίζει, όσον αφορά στην παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου, ότι παραβιάζουν τα δικαιώματά του και ενδεχομένως να προκαλέσουν το θάνατό του, οι συνέπειες της διαδικασίας ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι οι σχετικές διαδικασίες έχουν τιμωρητικό χαρακτήρα και από κάποιες απόψεις είναι χειρότερες από την καταδίκη σε φυλάκιση, αφού ο ενδιαφερόμενος στιγματίζεται όπως ακριβώς και σε μια ποινική δίκη, χωρίς όμως να απολαμβάνει την προστασία των θεμελιωδών εγγυήσεων ή των δικαιωμάτων που προβλέπει το ποινικό δίκαιο. Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι αποτελεί σκληρή και άδικη μεταχείριση η κατ' εφαρμογήν απόφασης *αστικής φύσης* απειλή της απέλασης από τον Καναδά επί τη βάση των εγκλημάτων πολέμου και των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Επομένως, το συμβαλλόμενο κράτος προβλέπει διαδικασία *αστικής φύσης* για τους πολιτογραφημένους Καναδούς που είναι ύποπτοι για εγκλήματα πολέμου, ρύθμιση που δεν ισχύει για τους εκ γενετής Καναδούς.

Στις 6.3.2004 ο κύριος Walter Obodzinsky αποβίωσε. Με επιστολή της 13.9.2006, η κόρη του, Anita Obodzinsky εξέφρασε ρητά την επιθυμία της να μη διακοπεί η διαδικασία εξέτασης της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής.

III. Οι θέσεις του Καναδά επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: Με το από 23.7.2003 υπόμνημά του ενώπιον της Επιτροπής το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν τεκμηριώνει τους ισχυρισμούς του ότι, συνιστά σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση, κατά παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου, η διαδικασία ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας. Η εφαρμογή αυτής της διαδικασίας δεν συνιστά «τιμωρία» κατά την έννοια του άρθρου 7. Υπό το φως της νομολογίας της Επιτροπής για το άρθρο 7¹⁴, η αγωνία και η αβεβαιότητα που προκαλεί η προαναφερόμενη διαδικασία δεν είναι τόσο σοβαρού επιπέδου ώστε να πληρούνται οι προϋποθέσεις παραβίασης της απαγόρευσης των βασανιστηρίων που προβλέπει το Σύμφωνο. Επομένως, δεν αποδεικνύεται κατ' αρχήν η σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία. Περαιτέρω, ο σχετικός ισχυρισμός του προσφεύγοντα είναι *απαράδεκτος ratione materiae*.

Στις 28.10.2004, το συμβαλλόμενο κράτος ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο προσφεύγων αποβίωσε στις 6.3.2004. Κατά το χρόνο του θανάτου του δεν είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία ανάκλησης της απόφασης

¹⁴ Ο Καναδάς παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 4.6 της από 28.10.2002 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *C. κατά Αυστραλίας*, (Ανακοίνωση Νο. 900/1999).

απονομής της καναδικής ιθαγένειας. Σχετικά, υπενθυμίζει ότι με την από 19.9.2003 απόφασή του το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο έκρινε ότι ο κύριος Obodzinsky απέκτησε την καναδική ιθαγένεια αποκρύπτοντας δολίως ουσιώδη πραγματικά περιστατικά που αφορούσαν στη δράση του κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Κατ' εφαρμογή της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης η υπόθεση παραπέμφθηκε στο αρμόδιο κυβερνητικό όργανο. Το Δεκέμβριο του 2003, επικαλούμενη την προαναφερόμενη δικαστική απόφαση η Υπουργός Ιθαγένειας και Μετανάστευσης ενέκρινε πρόταση απευθυνόμενη προς τον κυβερνήτη για την ανάκληση της απόφασης με την οποία απονεμήθηκε στον προσφεύγοντα η καναδική ιθαγένεια. Πριν διαβιβάσει την πρόταση στο αποφασίζον όργανο, η Υπουργός παρείχε στον κύριο Obodzinsky τη δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις του επ' αυτής. Στα μέσα Φεβρουαρίου 2004 η σύζυγος του προσφεύγοντα κατέθεσε τις απόψεις του στον Υπουργό Δικαιοσύνης. Στα μέσα Μαρτίου 2004, απαντώντας επί των θέσεων του προσφεύγοντα, ο Υπουργός Δικαιοσύνης ενημέρωσε τη σύζυγό του ότι ο κύριος Obodzinsky είχε τη δυνατότητα να εκθέσει τις απόψεις του πριν την 30.4.2004. Η τελευταία αυτή επιστολή παρέμεινε αναπάντητη.

Διαρκούς της προαναφερόμενης διαδικασίας, το συμβαλλόμενο κράτος αγνοούσε ότι ο προσφεύγων είχε αποβιώσει. Ενημερώθηκε για το θάνατό του στις 27.9.2004. Ο κυβερνήτης δεν αποφάσισε επί της πρότασης για την ανάκληση της απόφασης με την οποία είχε απονεμηθεί στον προσφεύγοντα η καναδική ιθαγένεια. Μετά το θάνατό του, το συμβαλλόμενο κράτος διέκοψε τη διαδικασία για την ανάκληση της απόφασης απονομής ιθαγένειας. Ενόψει αυτών των εξελίξεων, ο Καναδάς ισχυρίζεται ότι η ανακοίνωση στερείται αντικειμένου και καλεί την Επιτροπή να την κηρύξει απαράδεκτη.

Νόμο Βάσιμο: Σε εξαιρετικές περιστάσεις μπορεί να συνιστά μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 7 του Συμφώνου η παραπομπή σε δίκη ενός προσώπου με κακή κατάσταση υγείας, για παράδειγμα όταν υπερισχύουν των σοβαρών κινδύνων υγείας σχετικά ήσσονος σημασίας ζητήματα δικαιοσύνης ή δικονομικά θέματα.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού: .... 8.7 Όσον αφορά στην παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου, η Επιτροπή θεωρεί ότι ο προσφεύγων έχει τεκμηριώσει επαρκώς τους σχετικούς ισχυρισμούς του και επομένως παραδεκτώς εισάγονται για κρίση.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 7 του Συμφώνου: 9.1 Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξετάζει την παρούσα ανακοίνωση υπό το φως όλων των πληροφοριών που της παρέχουν οι διάδικοι.

9.2 Ως προς την παραβίαση του άρθρου 7, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι είχε σοβαρά καρδιακά προβλήματα και ότι η έναρξη εφαρμογής και η συνέχιση της διαδικασίας ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας του προκάλεσαν έντονη πίεση, που συνιστά σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, σε εξαιρετικές περιστάσεις μπορεί να συνιστά μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 7 του Συμφώνου η παραπομπή σε δίκη ενός προσώπου με κακή κατάσταση υγείας, για παράδειγμα όταν υπερσχύουν των σοβαρών κινδύνων υγείας σχετικά ήσσονος σημασίας ζητήματα δικαιοσύνης ή δικονομικά θέματα. Όμως, στην παρούσα υπόθεση δεν συντρέχουν παρόμοιες εξαιρετικές συνθήκες, γιατί αποδεικτικά στοιχεία για τη συμμετοχή του προσφεύγοντα σε ιδιαίτερος σοβαρά εγκλήματα προκάλεσαν την εφαρμογή της διαδικασίας ανάκλησης της απόφασης απονομής της ιθαγένειας. Όσον αφορά στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης, η Επιτροπή σημειώνει ότι η διαδικασία ήταν κυρίως έγγραφη και δεν απαιτούσε την παρουσία του προσφεύγοντα. Επιπλέον, ο κύριος Obodzinsky δεν απέδειξε με ποιον τρόπο συνιστούσαν μεταχείριση αντίθετη στο άρθρο 7 του Συμφώνου η έναρξη και η συνέχιση της εφαρμογής της διαδικασίας ανάκλησης της απόφασης απονομής της καναδικής ιθαγένειας, αφού, όπως προαναφέρθηκε, οι ιατρικές γνωματεύσεις που προσκόμισε ενώπιον των εθνικών αρχών αλλά και της Επιτροπής δεν συνέπιπταν ως προς τις συνέπειες που είχε η προαναφερόμενη διαδικασία για την υγεία του. Επομένως, δεν τεκμηρίωσε ότι το συμβαλλόμενο κράτος ευθύνεται για παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου.

10. *Ενεργώντας δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της δεν παραβιάζουν το άρθρο 7 του Συμφώνου.*

0714

Υπόθεση Edriss El Hassy και Abu Bakar El Hassy¹⁵ κατά Λιβύης της 24.10.2007**Ανακοίνωση 1422/2005¹⁶**

Σύνθεση της Επιτροπής: Abdelfattah Amor, Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Christine Chanet, Yuji Iwasawa, Edwin Johnson, Ahmed Tawfik Khalil, Rajsoomer Lallah, Zonke Zanele Majodina, Iulia Antoanella Motoc, Michael O'Flaherty, Elisabeth Palm, José Luis Pérez Sanchez-Cerro, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley, Ivan Shearer και Ruth Wedgwood.

Βίαση εξαφάνιση προσώπου, συλληφθέντος χωρίς ένταλμα και κρατούμενου σε φυλακή της Λιβύης, όπου ξέσπασε εξέγερση των κρατούμενων – Ορισμός της αναγκαστικής εξαφάνισης σύμφωνα με το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου: κάθε πράξη που προκαλεί εξαφάνιση παραβιάζει πολλά από τα δικαιώματα που προστατεύει το Σύμφωνο, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων του δικαιώματος στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου (άρθρο 9) και του δικαιώματος στη ζωή (άρθρο 6) – Αποτελεσματική προσφυγή για την αποκατάσταση της βλάβης που προκαλεί η προσβολή των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο: σύμφωνα με το Γενικό Σχόλιο Νο. 31 της Επιτροπής συνιστά καθεαυτή ειδικότερη παραβίαση του Συμφώνου η παράλειψη του συμβαλλόμενου κράτους να ερευνησει καταγγελίες για παραβιάσεις των δικαιωμάτων που προστατεύει – Προστασία του δικαιώματος στη ζωή – Απαγόρευση βασανιστηρίων – Προστασία της προσωπικής ελευθερίας – Συνθήκες περιορισμού της προσωπικής ελευθερίας με σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειας του ανθρώπου – Βάρος της απόδειξης του προσφεύγοντα και του συμβαλλόμενου κράτους στη διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής: δεδομένου ότι οι διάδικοι δεν έχουν πάντα ισότιμη πρόσβαση στα αποδεικτικά στοιχεία και ότι συχνά το συμβαλλόμενο κράτος διαθέτει τις απαραίτητες πληροφορίες, δεν φέρει κατ' αποκλειστικότητα ο προσφεύγων το βάρος της απόδειξης των ισχυρισμών του – Άρνηση του συμβαλλόμενου κράτους να εκπληρώσει την υποχρέωση συνεργασίας που έχει αναλάβει δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου

¹⁵ Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από την Παγκόσμια Οργάνωση κατά των Βασανιστηρίων. Για περισσότερες πληροφορίες για την οργάνωση αυτή βλέπε σε www.omct.org.

¹⁶ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CCPR/C/91/D/1422/2005 της 13 Νοεμβρίου 2007 σε <http://tb.o-hchr.org/default.aspx?country=ly>.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 2 παράγραφος 3, 6 παράγραφος 1, 7, 9 παράγραφοι 1 έως 5, 10 παράγραφος 1 και 28 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Άρθρο 5 παρ. 2 (β) και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

N. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Άρθρο 7 παρ. 2 (i) του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου

N. 3003/2002 (ΦΕΚ 75, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Edriss El Hassy, είναι πολίτης Λιβύης, γεννηθείς το 1970 και διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Άσκησε την προσφυγή εκπροσωπώντας και τον αδερφό του, κύριο Bakar Abu El Hassy, που είναι επίσης πολίτης της Λιβύης, γεννηθείς το 1967 και φέρεται εξαφανισθείς στην πατρίδα του το 1995.

Ο προσφεύγων είναι ο μικρότερος αδερφός του Abu Bakar El Hassy. Οι El Hassy ήταν εξέχουσα οικογένεια κατά τη διακυβέρνηση της χώρας από τη μοναρχία που διώχθηκε από το σημερινό καθεστώς της χώρας. Ο πατέρας τους, πρώην δήμαρχος της Al-Bayda, αναγκάστηκε να παραιτηθεί μετά το πραξικόπημα του συνταγματάρχη Gaddafi. Το 1974, μετά το θάνατο του πατέρα του, ο αδερφός του προσφεύγοντα, κύριος Abu Bakar, ανέλαβε την εξασφάλιση των μέσων διαβίωσης της οικογένειας. Ήταν επιτυχημένος επιχειρηματίας και πρόσωπο που έχαιρε σεβασμού στην κοινότητα, διαμεσολαβώντας σε ιδιωτικές διαφορές και προσφέροντας δωρεές σε φιλανθρωπικές οργανώσεις.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι αρχές εθνικής ασφάλειας της χώρας απαγόρευσαν στον αδερφό του προσφεύγοντα, κύριον Abu Bakar, να αναχωρήσει από τη Λιβύη. Από το 1993 έως το 1995 ήταν υποχρεωμένος να εμφανίζεται καθημερινά στα γραφεία της υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας όπου ανακρινόταν για τις δραστηριότητές του. Κάποιες φορές αναγκάστηκε να παραμείνει δύο ή τρεις ημέρες στην υπηρεσία εθνικής ασφάλειας για να απαντήσει σε ερωτήσεις. Δεν απαγγέλθηκαν σε βάρος του κατηγορίες. Τον Ιούλιο του 1993, η υπηρεσία εθνικής ασφάλειας ερεύνησε, χωρίς ένταλμα, την οικία του και κατάσχεσε βιβλία και προσωπικά του αντικείμενα. Συνελήφθη και μετήχθη στην Τρίπολη όπου παρέμεινε κρατούμενος για δύο μήνες. Όταν απολύθηκε επέστρεψε στο σπίτι του. Έκτοτε ουδέποτε κατηγορήθηκε επισήμως.

Στις αρχές του 1995, ο αδελφός του προσφεύγοντα, κύριος Abu Bakar, συνελήφθη εκ νέου και μετήχθη στην Τρίπολη όπου παρέμεινε κρατούμενος για ένα μήνα. Μετά την απόλυσή του ήταν υποχρεωμένος

να εμφανίζεται κάθε ημέρα ενώπιον των αστυνομικών αρχών. Περίπου στις 25.3.1995, ομάδα αστυνομικών τον αναζήτησε στο σπίτι του και τον συνέλαβε φορώντας του κουκούλα στο κεφάλι. Παρόντες ήσαν η μητέρα του και κάποια από τα αδέρφια του. Την ίδια ημέρα, συνελήφθη και ο προσφεύγων στη Βεγγάζη ενώ παρακολουθούσε μια διάλεξη στο πανεπιστήμιο.

Ο αδελφός του προσφεύγοντα, κύριος Abu Bakar, μετέχθη στην αποκαλούμενη «Στρατιωτική Πτέρυγα» της φυλακής Abu Salim στην Τρίπολη. Αναμένοντας τη μεταφορά του σε κελί τοποθετήθηκε προσωρινά σε χώρο δίπλα στις εγκαταστάσεις υγιεινής της φυλακής που συνόρευε με το κελί του προσφεύγοντα. Όταν ένας δεσμοφύλακας ανακάλυψε ότι τα δύο αδέρφια μπορούσαν να επικοινωνούν από μια τρύπα στον τοίχο χτύπησε σοβαρά τον αδερφό του προσφεύγοντα. Σύμφωνα με μαρτυρίες των άλλων κρατουμένων που μίλησαν στον προσφεύγοντα τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 1995, ο αδελφός του ανακρινόταν συνεχώς και υφίστατο συστηματικό ξυλοδαρμό από τους σφροονιστικούς υπαλλήλους. Εξαιτίας της κακομεταχείρισης και των δυσμενών συνθηκών κράτησης, συμπεριλαμβανομένων της έλλειψης επαρκούς τροφής και νερού και της υγρασίας, της ζέστης και έλλειψης εξαερισμού του κελιού, ο αδερφός του προσφεύγοντα απέκτησε προβλήματα υγείας. Περίπου στις 20.5.1995 απολύθηκε από τη φυλακή Abu Salim. Επέστρεψε στο σπίτι, αλλά βρισκόταν υπό αυστηρή επιτήρηση και ήταν υποχρεωμένος να εμφανίζεται καθημερινά στην υπηρεσία εθνικής ασφάλειας.

Περίπου στις 24.8.1995, ο αδελφός του προσφεύγοντα, κύριος Abu Bakar, συνελήφθη εκ νέου και οδηγήθηκε στην «Κεντρική Πτέρυγα» της φυλακής Abu Salim όπου παρέμεινε για δέκα ημέρες. Στη συνέχεια μετέχθη στη «Στρατιωτική Πτέρυγα» της ίδιας φυλακής. Κατά τον προσφεύγοντα η «Στρατιωτική Πτέρυγα» προορίζεται αποκλειστικά για τα μέλη ενόπλων δυνάμεων που εκτίουν ποινές φυλάκισης, αν και υπήρχαν εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα. Οι πολιτικοί αντιφρονούντες κρατούνταν στην Κεντρική Πτέρυγα, όπου οι συνθήκες διαβίωσης ήσαν αισθητά υποδεέστερες. Μια φορά, ο κύριος Abu Bakar μετέχθη εκ λάθους στο κελί του προσφεύγοντα που διαπίστωσε ότι ήταν ιδιαίτερα κακή η φυσική του κατάσταση λόγω του ξυλοδαρμού και των άθλιων συνθηκών διαβίωσης στη φυλακή.

Στις αρχές του Μαΐου του 1996, ο αδελφός του προσφεύγοντα μεταφέρθηκε με άλλους είκοσι κρατούμενους στην Κεντρική Πτέρυγα της φυλακής. Οι άσχημες συνθήκες κράτησης σε αυτήν την πτέρυγα (δηλαδή η έλλειψη κατάλληλης τροφής και νερού, ο συνεχής ξυλοδαρμός των κρατουμένων, ο συνωστισμός των κρατουμένων, η ζέστη) προκάλεσαν την εξέγερση των κρατουμένων, που από τις αρχές περιγράφηκε ως «στάση».

Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης που πυροδότησαν τη «στάση» στη φυλακή Abu Salim έχουν τεκμηριωθεί ευρύτατα από μεγάλες μη κυβερνητικές οργανώσεις και από τον Ειδικό Απεσταλμένο του Ο.Η.Ε. για τα Βασανιστήρια¹⁷. Μετά τη «στάση», η φρουρά των σωφρονιστικών υπαλλήλων αντικαταστάθηκε από ειδική στρατιωτική μονάδα. Στο τέλος του Ιουνίου 1996, οι ειδικές στρατιωτικές δυνάμεις εισέβαλαν στην Κεντρική Πτέρυγα προκαλώντας το θάνατο πολλών κρατουμένων. Για αρκετές ημέρες, οι κρατούμενοι άλλων πτερύγων, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα, άκουγαν τους πυροβολισμούς και τις κραυγές των κρατουμένων που σφαγιάζονταν.

Μετά από αυτά τα γεγονότα ο προσφεύγων δεν είχε νέα του αδερφού του ούτε τον είδε. Ο ίδιος παρέμεινε κρατούμενος στη φυλακή Abu Salim για τέσσερα επιπλέον χρόνια, μέχρι τον Ιούλιο του 2000. Αν ο αδερφός του είχε επιβιώσει θα τον είχε συναντήσει ή θα γνώριζε πού βρισκόταν. Επειδή δεν επικοινωνήσε έκτοτε, ο προσφεύγων έχει ισχυρούς λόγους να πιστεύει ότι ο αδελφός του δολοφονήθηκε στις σφαγές. Ωστόσο, οι αρχές της Λιβύης δεν ενημέρωσαν την οικογένεια για την τύχη του αδελφού του. Δεν έχουν επιβεβαιώσει τον θάνατό του ούτε έχουν παραδώσει στην οικογένεια τη σορό του για ταφή. Ως εκ τούτου, ο προσφεύγων δεν μπορεί να είναι απολύτως βέβαιος ότι ο αδελφός του είναι νεκρός, και εξακολουθεί να ζει με αυτήν την ιδιαίτερα επώδυνη αβεβαιότητα. Δεν απέδωσε καμιά προσπάθεια της οικογένειας να πληροφορηθεί για την τύχη του αδερφού του. Ένα από τα αδέρφια του μετέβη στη φυλακή Abu Salim αιτούμενος νέα για τον κύριο Abu Bakar και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι τον προειδοποίησαν να μην ασχοληθεί με το ζήτημα αυτό στο μέλλον.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι ο αδελφός του, κύριος Abu Bakar, είναι θύμα της παραβίασης της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου. Σχετικά, επικαλείται το Γενικό Σχόλιο Νο. 6 της Επιτροπής σύμφωνα με το οποίο «τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να θεσπίζουν αποτελεσματικά μέτρα και διαδικασίες για την ενδελεχή διερεύνηση των περιπτώσεων των προσώπων που αγνοούνται και εξαφανίστηκαν σε συνθήκες που υπονοούν ότι

¹⁷ Στην από 12.1.199 έκθεσή του (έγγραφο E/CN.4/1999/61, παράγραφος 448), ο Ειδικός Απεσταλμένος χαρακτηρίζει δύσκολες τις συνθήκες κράτησης σε αυτήν τη φυλακή, όπου οι κρατούμενοι ζουν συνωστισμένοι χωρίς να πληρούνται οι στοιχειώδεις όροι υγιεινής. Από τις διαθέσιμες πληροφορίες προκύπτει ότι ο θάνατος των πολιτικών κρατούμενων οφείλεται στην έλλειψη επαρκούς διατροφής και ιατρικής περίθαλψης και στα βασανιστήρια και άλλες μορφές κακομεταχείρισης.

έχει παραβιαστεί το δικαίωμα στη ζωή»¹⁸. Υπενθυμίζει ότι όταν ο αγνοούμενος έχει αποβιώσει στη φυλακή, το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εξηγήσει τις συνθήκες του θανάτου και να ενημερώσει την οικογένειά του για τον τόπο όπου βρίσκεται η σορός του¹⁹. Στην προκειμένη περίπτωση, το συμβαλλόμενο κράτος ουδεμία πρωτοβουλία ανέλαβε για τη διερεύνηση της εξαφάνισης του αδερφού του και για περισσότερα από δέκα χρόνια ουδέποτε ενημέρωσε την οικογένειά του για την τύχη του. Ουδεμία ποινική δίωξη ασκήθηκε ούτε καταβλήθηκε αποζημίωση στην οικογένεια. Αν ο αδερφός του είναι νεκρός, υπόθεση που είναι πιθανότατα αληθής, το συμβαλλόμενο κράτος έχει επίσης παραβιάσει την υποχρέωσή του να ενημερώσει την οικογένεια του για τον τρόπο θανάτου και για τον τόπο όπου βρίσκεται η σορός του. Κατά τον προσφεύγοντα, από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης προκύπτει ότι παραβιάστηκε το δικαίωμα του θύματος σε αποτελεσματική προσφυγή για την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη, που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου.

Κατά τον προσφεύγοντα, ο αδελφός του στερήθηκε αυθαίρετα τη ζωή του, κατά παραβίαση του άρθρου 6 του Συμφώνου. Υποστηρίζει ότι δεν ήταν ευλόγως αναγκαίος για την προστασία της ζωής ή την πρόληψη των αποδράσεων ο θάνατος τόσων κρατουμένων της φυλακής Abu Salim το 1996. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, συνεχίζουν να αγνοούνται περίπου 250 κρατούμενοι. Ο μεγάλος αριθμός των κρατουμένων που σκοτώθηκαν στην εξέγερση αποδεικνύει ότι η κρατική δράση ήταν δυσανάλογη σε σχέση με το θεμιτό σκοπό της επιβολής του νόμου. Το συμβαλλόμενο κράτος επιχείρησε να απεκδυθεί των ευθυνών του για τη σφαγή αποκλείοντας όλες τις διεθνείς και εγχώριες διαδικασίες ελέγχου του συμβάντος. Τούτο υποδηλώνει κυβερνητική συγκάλυψη.

Επίσης, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι ο αδελφός του είναι θύμα παραβίασης των δικαιωμάτων που προστατεύουν τα άρθρα 7 και 10, παράγραφος 1 του Συμφώνου. Πρώτον, κατ' επανάληψη κρατήθηκε στην απομόνωση, ιδίως στη φυλακή Abu Salim, από 25.3.1995 έως 20.5.1995 και από 24.8.1995 έως σήμερα. Ουδέποτε, κατά τη διάρκεια της κράτησής του, είχε τη δυνατότητα να επικοινωνήσει με δικηγόρο ή την οικογένειά του, ή με οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο εκτός φυλακής. Σχετικά, ο κύριος Edgiss υποστηρίζει ότι συνιστά βασανιστήρια και σκληρή και

¹⁸ Σχετικά επικαλείται τη σκέψη 16 της από 21.7.1983 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Quinteros κατά Ουρουγουάης* (Ανακοίνωση No. 107/1981),.

¹⁹ Σχετικά, επικαλείται τη σκέψη 12 της από 3.4.2003 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Schedko κατά Λευκορωσίας* (Ανακοίνωση No. 886/1999) και τη σκέψη 11 της από 3.4.2003 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Staselovich κατά Λευκορωσίας*, (Ανακοίνωση No. 887/1999).

απάνθρωπη μεταχείριση που παραβιάζει τις διατάξεις των άρθρων 7 και 10, παράγραφος 1 του Συμφώνου²⁰ η επανειλημμένη και παρατεταμένη κράτηση του αδερφού του σε απομόνωση, κυρίως τη δεύτερη φορά στη φυλακή Abu Salim, που διήρκεσε δέκα έτη, εάν ζει ακόμη, ή περίπου δέκα μήνες, αν σκοτώθηκε το 1996. Δεύτερον, υπενθυμίζει ότι ο αδελφός του υπέστη σοβαρό και συστηματικό ξυλοδαρμό στο πλαίσιο των ανακρίσεων και όταν αποπειράθηκε να επικοινωνήσει με τον αδελφό του. Όσα εξιστόρησαν στον προσφεύγοντα οι αυτόπτες μάρτυρες της φυλακής καθώς και όσα διαπίστωσε ιδίοις όμμασι σχετικά με την άσχημη κατάσταση της υγείας του αδερφού του αποδεικνύουν την πρακτική των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης που εφαρμόζονταν στη φυλακή Abu Salim τη δεκαετία του 1990²¹. Τρίτον, ο αδελφός του κρατήθηκε σε απειλητικές για τη ζωή του συνθήκες, δηλαδή σε συνθήκες συνωστισμού, με κακό εξαερισμό, ανεπαρκή και μη τακτική διατροφή, έλλειψη ιατρικής φροντίδας και υποτυπώδεις συνθήκες υγιεινής. Υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή έχει επανειλημμένως αποφανθεί ότι οι συνθήκες αυτές παραβιάζουν το άρθρο 7 του Συμφώνου²².

Περαιτέρω, ο κύριος Abu Bakar υποστηρίζει ότι ο αδελφός του είναι θύμα παραβίασης του δικαιώματος που προστατεύει το άρθρο 9 του Συμφώνου. Ειδικότερα, συνελήφθη αρκετές φορές χωρίς ένταλμα και κρατήθηκε σε απομόνωση για παρατεταμένο χρονικό διάστημα, χωρίς ποτέ να κατηγορηθεί ή να καταδικαστεί για κάποιο έγκλημα ή αδίκημα. Ως προς τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 9 ισχυρίζεται ότι ουδέποτε ενημερώθηκε για το λόγο της σύλληψής του και για τις κατηγορίες που εκκρεμούσαν σε βάρος του. Σχετικά με την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 9 υπογραμμίζει ούτε ουδέποτε προσήχθη ενώπιον δικαστή. Όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 9 διευκρινίζει ότι οι αρχές του απαγόρευ-

²⁰ Σχετικά επικαλείται τη σκέψη 5.4 της από 23.3.1994 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *El-Megreisi κατά Αραβικής Δημοκρατίας της Λιβύης*, (Ανακοίνωση No. 440/1990).

²¹ Σχετικά επικαλείται την από 12.1.1999 έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια. Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 17 (σελίδα 359 της παρούσας έκδοσης), παράγραφο 447.

²² Σχετικά επικαλείται τη σκέψη 6.4 της από 8.7.1994 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Mika Miha κατά Γουινέας του Ισημερινού* (Ανακοίνωση No. 414/1990), τη σκέψη 9.1 της από 26.3.2002 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Pavlonia κατά Ρωσικής Ομοσπονδίας* (Ανακοίνωση No. 763/1997), τη σκέψη 6.2 της από 21.10.2003 απόφασης της Επιτροπής επί της ανακοίνωσης *Howell κατά Τζαμάικα* (Ανακοίνωση No. 798/1998) και τη σκέψη 8.4 της από 28.10.2002 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *C. κατά της Αυστραλίας*, (Ανακοίνωση No. 900/1999).

σαν να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της κράτησής του «εξαφανίζοντάς τον». Τέλος, όσον αφορά στην εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 5 του άρθρου 9 αναφέρει ότι, οι αρχές δεν επέτρεψαν στον αδερφό του να αιτηθεί αποζημίωση για τις παράνομες συλλήψεις και φυλακίσεις.

Σε προσωπική βάση, ο προσφεύγων επικαλείται παραβίαση της διάταξης του άρθρου 7, σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου, λόγω της αγωνίας που του έχει προκαλέσει η εξαφάνιση του αδερφού του²³. Η αγωνία αυτή επιδεινώνεται αφού, πριν την εξαφάνιση, διαπίστωσε ίδιους όμμασι τη σωματική και ψυχολογική φθορά που υπέστη ο αδερφός του από τα βασανιστήρια στη φυλακή. Επίσης, ήταν παρών στη φυλακή Abu Salim όταν εισέβαλαν οι ειδικές στρατιωτικές δυνάμεις στην πτέρυγα όπου κρατείτο ο αδελφός του και άκουγε τους πυροβολισμούς και τις φωνές των κρατουμένων που σκοτώνονταν.

Ως προς την εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων, ο προσφεύγων υπενθυμίζει ότι από τον Ιούλιο του 2000, όταν απολύθηκε από τη φυλακή Abu Salim, ήταν υποχρεωμένος να εμφανίζεται τακτικά στο τοπικό αστυνομικό τμήμα, όπου συνήθως οι αρχές τον απειλούσαν με κράτηση όταν εξέφραζε τη βούλησή του να καταθέσει μήνυση. Σχετικά ισχυρίζεται ότι στη Λιβύη δεν προβλέπεται η άσκηση προσφυγής στην περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου γιατί η δικαστική εξουσία δεν είναι ανεξάρτητη από την κυβέρνηση. Σε καμιά σχεδόν περίπτωση δεν παραπέμφθηκαν ενώπιον της δικαιοσύνης κρατικοί αξιωματούχοι κατηγορούμενοι για παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το καθεστώς ουδέποτε λογοδότησε για την τύχη των αγνοουμένων, ουδέποτε ερεύνησε τις συνθήκες εξαφάνισης, ουδέποτε άσκησε δίωξη σε βάρος των δημόσιων λειτουργών που ευθύνονταν γι' αυτές²⁴. Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι αδυνατούσε να προσφύγει στη δικαιοσύνη αιτούμενος τη διεξαγωγή έρευνας για τον αδερφό του, επειδή παρόμοια ενέργεια θα εξέθετε τον ίδιο και την οικογένειά του σε ιδιαίτερα σοβαρό κίνδυνο αντιποίνων από τα κρατικά όργανα, ειδικότερα επειδή κρατήθηκε για περισσότερα από πέντε χρόνια και επανειλημμένα απειλήθηκε, τόσο ο ίδιος προσωπικά, όσο και η οικογένειά του, από την υπηρεσία εθνικής ασφάλειας. Σχετικά, παραθέτει πολλές περιπτώσεις συγγενών θυμάτων που σκοτώθηκαν ενώ ερευνούσαν πού βρίσκονταν τα αγαπημένα τους πρόσωπα που ήσαν κρατούμενοι. Επίσης, υπενθυμίζει τις απειλές που εξαπέλυσαν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι σε ένα από τα αδέρφια του που

²³ Σχετικά επικαλείται την σκέψη 14 της από 21.7.1983 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Quinteros κατά Ουρουγουάης*, (Ανακοίνωση Νο. 107/1981).

²⁴ Σχετικά, ο προσφεύγων επικαλείται τις πλέον πρόσφατες συμπερασματικές παρατηρήσεις της Επιτροπής για τη Λιβύη (έγγραφο CCPR/C/79/Add.101) καθώς και εκθέσεις διαφόρων μη κυβερνητικών οργανώσεων.

επικοινωνήσε προσωπικά με τη φυλακή Abu Salim αιτούμενος πληροφορίες για τον αγνοούμενο αδελφό του.

Ο κύριος Abu Bakar αιτείται από την Επιτροπή να συστήσει στο συμβαλλόμενο κράτος να ερευνήσει πλήρως τις συνθήκες της εξαφάνισης του αδελφού του, να ενημερώσει προσηκόντως την οικογένειά του και να διατάξει την απόλυσή του, εάν εξακολουθεί να κρατείται στη φυλακή Abu Salim, ή να επιστρέψει τη σορό του στην οικογένειά του, εάν είναι νεκρός, να παραπέμψει ενώπιον της δικαιοσύνης τους ενόχους για την εξαφάνιση, την κακομεταχείριση και το θάνατο του αδερφού του, να υιοθετήσει τα αναγκαία μέτρα για να αποζημιώσει στο ακέραιο τον ίδιο και την οικογένειά του για τις παραβιάσεις που υπέστησαν και να θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα ώστε να μην επαναληφθούν παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον.

III. Η παράλειψη της Λιβύης να εκθέσει ενώπιον της Επιτροπής τις θέσεις της για την ανακοίνωση: Στις 9.5.2006, 20.9.2006 και 28.11.2006, το συμβαλλόμενο κράτος κλήθηκε να ενημερώσει την Επιτροπή για τις απόψεις του όσον αφορά στη συνδρομή των τυπικών προϋποθέσεων άσκησης της ανακοίνωσης και στη βασιμότητα των σχετικών ισχυρισμών. Επισημαίνοντας ότι η Λιβύη δεν ανταποκρίθηκε στο προαναφερόμενο αίτημά της η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για την παράλειψή της να εκθέσει τις απόψεις της για το παραδεκτό της ανακοίνωσης ή για τη βασιμότητα των ισχυρισμών του προσφεύγοντα. Περαιτέρω, υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, το ενδιαφερόμενο κράτος υποχρεούται να υποβάλει εγγράφως στην Επιτροπή επεξηγήσεις ή δηλώσεις που αποσαφηνίζουν το θέμα της ανακοίνωσης και ενδεχομένως υποδεικνύουν τα μέτρα που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν για την αποκατάσταση της βλάβης που προκάλεσε η παραβίαση. Ελλείψει απάντησης από το συμβαλλόμενο κράτος, οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα πρέπει να εξεταστούν ενδελεχώς στο βαθμό που είναι προσηκόντως τεκμηριωμένοι.

Νόμο βάσιμο: **A)** Ενόψει της άρνησης του συμβαλλόμενου κράτους να εκπληρώσει την υποχρέωση συνεργασίας με την Επιτροπή που έχει αναλάβει δυνάμει του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, οι ισχυρισμοί που περιλαμβάνει η ανακοίνωση εξετάζονται ενδελεχώς στο βαθμό που είναι προσηκόντως τεκμηριωμένοι. **B)** Η κράτηση σε συνθήκες αιχμαλωσίας και η απαγόρευση επικοινωνίας με την οικογένεια και άλλα πρόσωπα εκτός φυλακής παραβιάζουν το άρθρο 7 του Συμφώνου. **Γ)** Οι κρατούμενοι δεν πρέπει να υφίστανται επιπλέον περιορισμούς πέραν της στέρησης της προσωπικής τους ελευθερίας και δικαιούνται να απολαμβάνουν μεταχείριση ανθρώπινη σε πλαίσιο σεβασμού της εγγενούς αξιοπρέπειας του ανθρώπου, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 10 του Συμφώνου.

Δ) Είναι εγγενής στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να ερευνά με καλή πίστη όλες τις καταγγελίες για παραβιάσεις του Συμφώνου για τις οποίες ενέχονται τα όργανά του και να παράσχει στην Επιτροπή τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του. Στην περίπτωση όπου οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα επιβεβαιώνονται από αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζει και όπου οι περαιτέρω διευκρινίσεις εξαρτώνται από στοιχεία που διαθέτει αποκλειστικά το συμβαλλόμενο κράτος, η Επιτροπή μπορεί να κρίνει επαρκώς αποδειχθέντες τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα όταν το συμβαλλόμενο κράτος δεν τους αντικρούει με ικανοποιητικές αποδείξεις και εξηγήσεις.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης ... 5.3 Ως προς την προϋπόθεση της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, η Επιτροπή του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων εκφράζει την ανησυχία της επειδή, παρότι απηύθυνε τρεις υπενθυμίσεις στο συμβαλλόμενο κράτος, ουδεμία πληροφορία της παρείχε για τη συνδρομή των τυπικών προϋποθέσεων της άσκησης της ανακοίνωσης ή για τη βασιμότητα των ισχυρισμών που περιέχει. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι δεν αποκλείεται η εξέταση της ανακοίνωσης αφού πληρούται η προϋπόθεση που ορίζει η διάταξη της παραγράφου 2 (β) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου. Περαιτέρω, κρίνει ότι δεν συντρέχει άλλος λόγος για να θεωρήσει την ανακοίνωση απαράδεκτη και εξετάζει στη συνέχεια τη βασιμότητα των ισχυρισμών του προσφεύγοντα ως προς την παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 6, 7, 9, 10 παράγραφος 1 και 2 παράγραφος 3 του Συμφώνου. Σημειώνει επίσης ότι ενδέχεται να ανακύψει ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 7 αναφορικά με την εξαφάνιση του αδερφού του προσφεύγοντα.

Β) Επί της παραβίασης των άρθρων 2 παράγραφος 3, 7, 10, 9 του Συμφώνου: 6.1 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξετάζει την παρούσα ανακοίνωση με γνώμονα το σύνολο των πληροφοριών που τίθενται υπόψη της.

6.2 Όσον αφορά στην κράτηση του αδερφού του προσφεύγοντα σε συνθήκες απομόνωσης, η Επιτροπή αναγνωρίζει τον πόνο που προκαλεί η επ' άοριστον κράτηση χωρίς επικοινωνία με πρόσωπα εκτός φυλακής. Σχετικά υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο Νο. 20 για το άρθρο 7, που συστήνει στα συμβαλλόμενα κράτη να μην επιτρέπουν την κράτηση σε συνθήκες απομόνωσης. Σημειώνει ότι, κατά τον προσφεύγοντα, ο αδελφός του κρατήθηκε αρκετές φορές σε συνθήκες απομόνωσης, συμπεριλαμβανομένων δύο περιόδων στη φυλακή Abu Salim, από 25.3.1995 έως 20.5.1995 και, στη συνέχεια, από τις 24.8.1995 έως την παρούσα στιγμή.

μή. Περαιτέρω, υπογραμμίζει ότι στην ίδια φυλακή κρατείτο και ο προσφεύγων που συναντήθηκε με τον αδερφό του αρκετές φορές παρότι απαγορευόταν κάθε επικοινωνία μεταξύ των δύο αδερφών. Υπό τις συνθήκες αυτές, και ελλείψει οποιασδήποτε επεξήγησης από το συμβαλλόμενο κράτος γι' αυτό το θέμα, κρίνονται αξιόπιστοι οι σχετικοί ισχυρισμοί του προσφεύγοντα. Η Επιτροπή αποφαινεται ότι παραβιάζει το άρθρο 7 του Συμφώνου²⁵ η αιχμαλωσία του αδερφού του προσφεύγοντα και η απαγόρευση επικοινωνίας με την οικογένειά του και με άλλα πρόσωπα εκτός της φυλακής.

6.3 Όσον αφορά στην επικαλούμενη κακομεταχείριση του αδερφού του προσφεύγοντα, η Επιτροπή σημειώνει ότι αυτόπτες μάρτυρες των φυλακών τον ενημέρωσαν ότι ο αδελφός του υπέστη σοβαρό και συστηματικό ξυλοδαρμό κατά τη διάρκεια της ανάκρισης. Επιπλέον, ο προσφεύγων υπήρξε προσωπικά μάρτυρας της επιδείνωσης της κατάστασης της υγείας του αδερφού του. Υπ' αυτές τις συνθήκες, και ελλείψει εξηγήσεων από το συμβαλλόμενο κράτος για το υπό κρίση θέμα, κρίνονται αξιόπιστοι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα. Επομένως, η Επιτροπή αποφαινεται ότι η μεταχείριση του αδελφού του προσφεύγοντα στη φυλακή Αμπού Salim παραβιάζει το άρθρο 7 του Συμφώνου.

6.4 Ως προς τις συνθήκες κράτησης στη φυλακή Abu Salim, η Επιτροπή σημειώνει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα που τις χαρακτηρίζει επικίνδυνες για τη ζωή του αδερφού του. Επαναλαμβάνει ότι οι κρατούμενοι δεν πρέπει να υφίστανται επιπλέον περιορισμούς πέραν της στέρησης της προσωπικής τους ελευθερίας και ότι δικαιούνται να απολαμβάνουν μεταχείριση ανθρώπινη σε πλαίσιο σεβασμού της εγγενούς αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Ελλείψει ενημέρωσης από το συμβαλλόμενο κράτος για τις συνθήκες διαβίωσης στη φυλακή Abu Salim, όπου κρατήθηκε ο αδερφός του προσφεύγοντα, η Επιτροπή κρίνει ότι παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του Συμφώνου²⁶.

6.5 Όσον αφορά στην προβαλλόμενη παραβίαση του άρθρου 9 του Συμφώνου, από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη της Επιτροπής προκύπτει ότι ο αδελφός του προσφεύγοντα συνελήφθη αρκετές φορές από όργανα του συμβαλλόμενου κράτους χωρίς ένταλμα και κρατήθηκε σε συνθήκες απομόνωσης χωρίς ποτέ να ενημερωθεί για τους λόγους σύλληψης ή τις κατηγορίες που εκκρεμούσαν σε βάρος του. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο

²⁵ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 8.5 της από 25.3.1996 απόφασής της επί υπόθεσης *Celis Laureano κατά Περού* (Ανακοίνωση No. 540/1993) και στη σκέψη 9.4 της από 21.7.1994 απόφασής της επί της υπόθεσης *Mukong κατά Καμερόν* (Ανακοίνωση No. 458/1991).

²⁶ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 5.2 της από 17.3.2005 απόφασής της επί της υπόθεσης *Gorji-Dinka κατά Καμερόν* (Ανακοίνωση No. 1134/2002).

αδερφός του προσφεύγοντα ουδέποτε προσήχθη ενώπιον δικαστή και ότι ουδέποτε του παρασχέθηκε η δυνατότητα να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της κράτησής του. Ελλείπει σχετικών επεξηγήσεων από το συμβαλλόμενο κράτος, η Επιτροπή διαπιστώνει παραβίαση του άρθρου 9 του Συμφώνου²⁷.

6.6 Όσον αφορά στην επικαλούμενη εξαφάνιση του αδελφού του προσφεύγοντα, η Επιτροπή υπενθυμίζει τον ορισμό της βίαιης εξαφάνισης του άρθρου 7, παράγραφος 2 (i), του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου της Ρώμης²⁸ που: «σημαίνει τη σύλληψη, κράτηση ή αρπαγή προσώπων από ένα κράτος ή μια πολιτική οργάνωση ή με την άδεια, υποστήριξη ή συναίνεση αυτών, οι οποίες ακολουθούνται από άρνηση παραδοχής αυτής της στέρησης της ελευθερίας ή της παροχής πληροφοριών για την τύχη ή τον εντοπισμό των προσώπων αυτών, με πρόθεση να αποστερηθούν της προστασίας του νόμου για παρατεταμένο χρονικό διάστημα». Κάθε πράξη που προκαλεί παρόμοια εξαφάνιση συνιστά παραβίαση πολλών εκ των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο, συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματος στην ελευθερία και την ασφάλεια του ατόμου (άρθρο 9), του δικαιώματος της ελευθερίας από τα βασανιστήρια ή τη σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία (άρθρο 7) και του δικαιώματος όλων των ατόμων που στερούνται την ελευθερία τους να αντιμετωπίζονται με ανθρωπισμό και σεβασμό για την εγγενή αξιοπρέπεια του ανθρώπου (άρθρο 10). Επίσης, παραβιάζει ή απειλεί σοβαρά το δικαίωμα στη ζωή (άρθρο 6)²⁹. Στην προκειμένη περίπτωση, ενόψει της εξαφάνισης του αδελφού του από τον Ιούνιο του 1996, ο προσφεύγων επικαλείται τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου.

6.7 Η Επιτροπή σημειώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν απέκρουσε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για τη βίαιη εξαφάνιση του αδελφού του. Δεδομένου ότι οι διάδικοι δεν έχουν πάντα ισότιμη πρόσβαση στα αποδεικτικά στοιχεία και ότι συχνά το συμβαλλόμενο κράτος διαθέτει τις απαραίτητες πληροφορίες³⁰, η Επιτροπή επιβεβαιώνει

²⁷ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 8.5 της από 14.7.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *Medjnoune κατά Αλγερίας* (Ανακοίνωση Νο. 1297/2004).

²⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 3003/2002 (ΦΕΚ 75, τ. Α'). Βλέπε για το κείμενο σε www.unhcr.gr.

²⁹ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 9.3 της από 16.7.2003 απόφασής της επί της υπόθεσης *Sarma κατά Σρι Λάνκα* (Ανακοίνωση Νο. 950/2000).

³⁰ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 7.2 της από 17.7.1985 απόφασής της επί της υπόθεσης *Conteris κατά Ουρουγουάης* (Ανακοίνωση Νο. 139/1983) και στη σκέψη 8.3 της από 14.7.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *Medjnoune κατά Αλγερίας* (Ανακοίνωση 1297/2004).

ότι δεν φέρει μόνον ο προσφεύγων το βάρος της απόδειξης των ισχυρισμών του. Είναι εγγενής στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου η υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να ερευνά με καλή πίστη όλες τις καταγγελίες για παραβιάσεις του Συμφώνου για τις οποίες ενέχονται τα όργανά του και να παράσχει στην Επιτροπή τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του. Στην περίπτωση όπου οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα επιβεβαιώνονται από αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζει και όπου οι περαιτέρω διευκρινίσεις εξαρτώνται από στοιχεία που διαθέτει αποκλειστικά το συμβαλλόμενο κράτος η Επιτροπή μπορεί να κρίνει επαρκώς αποδειχθέντες τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα όταν το συμβαλλόμενο κράτος δεν τους αντικρούει με ικανοποιητικές αποδείξεις και εξηγήσεις.

6.8 Στην προκειμένη περίπτωση, ο συνήγορος ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο αδελφός του προσφεύγοντα, κύριος Abu Bakar, εξαφανίστηκε τον Ιούνιο του 1996 στη φυλακή Abu Salim όπου τον είχε συναντήσει τελευταία φορά ο προσφεύγων και άλλοι κρατούμενοι και ότι η οικογένειά του συνεχίζει να αγνοεί πού βρίσκεται. Η Επιτροπή κρίνει ότι η εξαφάνιση του αδερφού του προσφεύγοντα παραβιάζει το άρθρο 7 του Συμφώνου, ελλείψει πληροφοριών από το συμβαλλόμενο κράτος για το θέμα αυτό.

6.9 Ο προσφεύγων επικαλείται τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου που απαιτεί από τα συμβαλλόμενα κράτη να εξασφαλίζουν σε κάθε πρόσωπο προσβάσιμη, αποτελεσματική και εκτελεστική προσφυγή για να αξιώνει την προστασία των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο. Η Επιτροπή αποδίδει μεγάλη σημασία στους διοικητικούς και δικαστικούς μηχανισμούς που θεσπίζουν τα συμβαλλόμενα κράτη για να εξετάζουν, στο κατάλληλο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης τους, τις καταγγελίες για παραβιάσεις των δικαιωμάτων. Υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο Νο. 31, σύμφωνα με το οποίο συνιστά καθεαυτή ειδικότερη παραβίαση του Συμφώνου η παράλειψη του συμβαλλόμενου κράτους να ερευνήσει καταγγελίες για παραβιάσεις των δικαιωμάτων που προστατεύει³¹. Στην υπό κρίση υπόθεση, από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη της Επιτροπής, προκύπτει ότι ο αδελφός του προσφεύγοντα δεν είχε πρόσβαση σε αποτελεσματική προσφυγή. Επομένως, αξιολογώντας τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της, η Επιτροπή αποφαινεται ότι παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 7 του Συμφώνου³².

³¹ Βλέπε παράγραφο 15 του Γενικού Σχολίου Νο. 31 σε:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

³² Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 9.9 της από 30.3.2006 απόφασης της επί της υπόθεσης *Boucherf κατά Αλγερίας* (Ανακοίνωση Νο. 1196/2003).

6.10 Ως προς την παραβίαση του άρθρου 6 του Συμφώνου, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων δεν αιτείται να αποφανθεί ότι ο αδερφός του είναι νεκρός. Επιπλέον, κατ' επίκληση του άρθρου 6 και εκφράζοντας την ελπίδα ότι ζει, ο προσφεύγων αιτείται την απόλυση του αδελφού του από τη φυλακή. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, η Επιτροπή θεωρεί ότι αδυνατεί να διατυπώσει κρίση για την εφαρμογή του άρθρου 6 του Συμφώνου.

6.11 Όσον αφορά στον προσφεύγοντα, η Επιτροπή επισημαίνει την αγωνία και την απόγνωση, που του έχει προκαλέσει η εξαφάνιση του αδελφού του από τον Ιούνιο του 1996. Επομένως, δεδομένων των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν στην κρίση της, εκτιμά ότι παραβιάστηκε το άρθρο 7 του Συμφώνου όσον αφορά στον προσφεύγοντα³³.

7. *Ενεργώντας δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της παραβιάζουν το άρθρο 2, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, το άρθρο 7 μόνον, το άρθρο 9, το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Συμφώνου όσον αφορά στον αδερφό του προσφεύγοντα και το άρθρο 7 του Συμφώνου όσον αφορά στον προσφεύγοντα.*

8. *Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου, το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να παρέχει στον προσφεύγοντα αποτελεσματική προσφυγή, συμπεριλαμβανομένων της ενδελεχούς και αποτελεσματικής έρευνας για την εξαφάνιση και την τύχη του αδελφού του, της άμεσης απόλυσής του, εάν είναι ακόμη εν ζωή, της κατάλληλης ενημέρωσης για τα αποτελέσματα της έρευνας και της προσήκουσας αποζημίωσης για τις παραβιάσεις που υπέστη ο αδερφός του. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεσμεύεται να διεξαγάγει εμπειριστατωμένη έρευνα για τις καταγγελίες παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ιδίως για τις βίαιες εξαφανίσεις και τα βασανιστήρια και να παραπέμπει ενώπιον της δικαιοσύνης και να τιμωρεί τους ενόχους παρόμοιων πράξεων³⁴. Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να υιοθετήσει μέτρα για την πρόληψη παρόμοιων παραβιάσεων στο μέλλον.*

³³ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 14 της από 21.7.1983 απόφασής της επί της υπόθεσης *Quinteros κατά Ουρουγουάης* (Ανακοίνωση No. 107/1981) και στη σκέψη 9.5 της από 31.7.2003 απόφασής της επί της υπόθεσης *Sarma κατά Σρι Λάνκα* (Ανακοίνωση No. 950/2000).

³⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 11 της από 30.3.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *Boucherf κατά Αλγερίας* (Ανακοίνωση No. 1196/2003) και στη σκέψη 10 της από 14.7.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *Medjnoune κατά Αλγερίας* (Ανακοίνωση No. 1297/2004).

9. Δεδομένου ότι προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο το συμβαλλόμενο κράτος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο και ότι δυνάμει του άρθρου 2 του Συμφώνου υποχρεούται να εγγυάται σε όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο και να παρέχει πραγματικά και αποτελεσματικά μέσα αποκατάστασης στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση του Συμφώνου η Επιτροπή καλεί τη Λιβύη να την ενημερώσει εντός 180 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης. Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να δημοσιεύσει την παρούσα απόφαση.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:
Το συμβαλλόμενο κράτος δεν ενημέρωσε την Επιτροπή για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της απόφασης³⁵.

0715

Υπόθεση Peter και Eva Gratzinger³⁶ κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας της 25.10.2007

Ανακοίνωση 1463/2006³⁷

Σύνθεση της Επιτροπής: Abdelfattah Amor, Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Christine Chanet, Maurice Glélé Ahanhanzo, Yuji Iwasawa, Edwin Johnson, Ahmed Tawfik Khalil, Rajsoomer Lallah, Zonke Zanele Majodina, M. O'Flaherty, José Luis Pérez Sánchez-Cerro, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley, Ivan Shearer και Ruth Wedgwood .

Αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα σε πολίτες της Τσεχίας, από τις ΗΠΑ, και μεταγενέστερα απονομή της αμερικανικής ιθαγένειας – Δήμευση περιουσίας προσφύγων ως ποινή για το αδίκημα της παράνομης μετανάστευσης – Το δικαίωμα αποκατάστασης στην

³⁵ Βλέπε σχετικά την έκθεση της Επιτροπής προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 40 (A/63/40), σελίδα 134. Βλέπε την έκθεση της Επιτροπής σε: <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/439/42/pdf/G0843942.pdf>.

³⁶ Δεν εκπροσωπήθηκαν από δικηγόρο ενώπιον της Επιτροπής.

³⁷ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε το έγγραφο CCPR/C/91/D/1463/2006 της 13.11.2007 σε:

<http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=cz>.

Παραβίαση του άρθρου 26 του Συμφώνου διαπίστωσε επίσης η Επιτροπή στις υποθέσεις *Miroslav Süsner κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (Ανακοίνωση No. 1488/2006) και *Mr. Zdenek & Mrs. Milada Ondracka κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (Ανακοίνωση No. 1533/2006). Για τις αποφάσεις επί των υποθέσεων αυτών στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=cz>.

περιουσία εξαρτάται από την ανάκτηση της ιθαγένειας της Τσεχίας, που δεν ήταν εφικτή έως το 1999 λόγω της ισχύος διμερούς συμφωνίας πολιτογράφησης που είχαν υπογράψει οι ΗΠΑ και η Τσεχοσλοβακία το 1928 – Δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου και στην ίση προστασία του νόμου: απαγόρευση των διακρίσεων – Λαμβάνοντας υπόψη ότι το ίδιο το κράτος ευθύνεται για την αναχώρηση των προσφευγόντων (αφού εγκατέλειψαν την Τσεχοσλοβακία λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων και αναζήτησαν προστασία από τις πολιτικές διώξεις σε άλλες χώρες όπου εγκαταστάθηκαν και απέκτησαν νέα ιθαγένεια) δεν συνάδει στο Σύμφωνο η προϋπόθεση της ανάκτησης της τσεχικής ιθαγένειας προκειμένου να αποκατασταθούν στην περιουσία τους ή, εναλλακτικά, να εισπράξουν την προσήκουσα αποζημίωση – Καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος κατάθεσης ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής, λαμβάνοντας υπόψη ότι το Προαιρετικό Πρωτόκολλο δεν προβλέπει σχετική προθεσμία

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 2, 26 και 28 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Άρθρα 3, 5 παρ. 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
N. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων: Οι προσφεύγοντες, ο κύριος Peter και η κυρία Eva Gratzinger, έχουν διπλή ιθαγένεια. Είναι Αμερικανοί και Τσέχοι πολίτες. Αμφότεροι γεννήθηκαν το 1949 στην πρώην Τσεχοσλοβακία.

Το 1978, αγόρασαν ένα σπίτι στο Λίμπερετς της Τσεχοσλοβακίας, όπου έζησαν μέχρι το 1982. Το 1983, οι Η.Π.Α. αναγνώρισαν στο πρόσωπό τους το καθεστώς του πρόσφυγα επειδή φοβούνταν τις διώξεις λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων. Την ίδια χρονιά, δικαστήριο της Τσεχοσλοβακίας τους καταδίκασε *ερήμην* για το αδίκημα της παράνομης μεταναστεύσης από τη χώρα και διέταξε τη φυλάκισή τους και τη δήμευση της περιουσίας τους, που στη συνέχεια πωλήθηκε από το κράτος σε νεαρό ζευγάρι. Το 1989 απέκτησαν την ιθαγένεια των Η.Π.Α. και απώλεσαν την τσεχοσλοβακική κατ' εφαρμογήν της ισχύουσας διμερούς συμφωνίας πολιτογράφησης που είχαν υπογράψει η Τσεχοσλοβακία και οι ΗΠΑ το 1928. Το 1989, μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος, επιχείρησαν κατ'επανάληψη να ανακτήσουν την τσεχική ιθαγένεια. Όμως, τα σχετικά αιτήματά τους απορρίπτονταν. Τελικώς, οι προσφεύγοντες επανέκτησαν την τσεχική ιθαγένεια το 2000.

Κατ' εφαρμογήν νόμου του 1990 για τη δικαστική αποκατάσταση που προβλέπει την εξαφάνιση όλων των ποινών που επέβαλαν τα δικα-

στήρια του κομμουνιστικού καθεστώτος για πολιτικούς λόγους, κατέστη αυτοδικαίως άκυρη η απόφαση που είχε διατάξει τη δήμευση της περιουσίας των προσφευγόντων. Ειδική νομοθετική ρύθμιση του 1991 για την εξω-δικαστική αποκατάσταση, που άρχισε να ισχύει στις 1.4.1991, αναγνώριζε στους ενδιαφερόμενους το δικαίωμα να ανακτήσουν την περιουσία τους εφόσον συνέτρεχαν οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του νόμου του 1991 ο ενδιαφερόμενος οφείλει να αποδείξει ότι είναι πολίτης της Τσεχοσλοβακίας, μόνιμος κάτοικος της Τσεχίας και ότι ο νέος ιδιοκτήτης έχει αποκτήσει παράνομα την επίμαχη περιουσία. Οι δύο πρώτες προϋποθέσεις έπρεπε να πληρούνται εντός της προθεσμίας που πρόβλεπε ο νόμος για την κατάθεση της σχετικής αίτησης, δηλαδή μεταξύ της 1.4.1991 και της 1.10.1991.

Στις 12.7.1994, με την υπ' αριθμ. 164/1994 απόφασή του το Συνταγματικό Δικαστήριο ακύρωσε την προϋπόθεση της μόνιμης διαμονής και όρισε νέα εξάμηνη προθεσμία για την κατάθεση των αιτήσεων αποκατάστασης της περιουσίας, με έναρξη την 1.11.1994. Στο νέο πεδίο εφαρμογής του νόμου υπήχθησαν κυρίως όσοι κατά την αρχική περίοδο ισχύος του (1η Απριλίου έως 1η Οκτωβρίου 1991) πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις πλην αυτής της μόνιμης διαμονής στην Τσεχία.

Οι προσφεύγοντες αιτήθηκαν την επιστροφή της περιουσίας τους από τους νέους ιδιοκτήτες, πλην όμως αυτοί αρνήθηκαν. Τον Ιανουάριο του 1995 προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου της Liberec επικαλούμενοι το νόμο του 1991. Στις 30.9.1996, το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή τους με το σκεπτικό ότι δεν είναι Τσέχοι πολίτες. Σχετικά επεσήμανε ότι παρέλειψαν να αποδείξουν ότι οι νέοι ιδιοκτήτες απέκτησαν την περιουσία τους με παράνομο τρόπο. Στις 13.2.1997, το Περιφερειακό Δικαστήριο της Ústí απέρριψε με την ίδια αιτιολογία την έφεση που άσκησαν κατά της προαναφερόμενης πρωτοβάθμιας απόφασης. Ενώπιον και των δύο δικαστηρίων οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι δεν είναι εύλογη στο πλαίσιο του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων η προϋπόθεση της ιθαγένειας και σχετικά επικαλέστηκαν την απόφαση που είχε εκδώσει η Επιτροπή επί της υπόθεσης Simunek κ.ά. κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας³⁸. Στις 2.9.1997, το Συνταγματικό Δικαστήριο απέρριψε ως προδήλως αβάσιμη την προσφυγή που άσκησαν ενώπιον του επικαλούμενοι το δικαίωμα στην προστασία της ιδιοκτησίας.

Στη συνέχεια, ο κύριος και η κυρία Gratzinger προσέφυγαν ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου επικαλού-

³⁸ Πρόκειται για την από 19.7.1995 απόφαση της Επιτροπής επί της Ανακοίνωσης 516/1992. Για το κείμενο στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=cz>.

μενοι, μεταξύ άλλων, παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου (προστασία της ιδιοκτησίας) και του άρθρου 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στις 10.7.2002, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κήρυξε απαράδεκτη την προσφυγή τους κρίνοντας ότι δεν έχουν την ιδιότητα των ιδιοκτητών, αλλά ήσαν απλώς ενάγοντες και απέρριψε ως απαράδεκτο *ratione materiae* τον ισχυρισμό τους περί παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης. Περαιτέρω, απεφάνθη ότι δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεσή τους το άρθρο 14 της Σύμβασης αφού δεν λειτουργεί ανεξάρτητα αλλά μόνο σε συνδυασμό με ένα από τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που εγγυάται η Σύμβαση³⁹.

Περαιτέρω, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι, ως Αμερικανοί, αδυνατούσαν να ανακτήσουν την τσεχική ιθαγένειά τους έως το 1999, δηλαδή για αρκετά χρόνια μετά την πρώτη και δεύτερη προθεσμία που έτασσε η τσεχική νομοθεσία για την αποκατάστασή τους στην ιδιοκτησία τους. Όταν επιχείρησαν να καταθέσουν το σχετικό αίτημά τους ενημερώθηκαν ότι, κατ' εφαρμογήν της διμερούς σύμβασης πολιτογράφησης που είχαν υπογράψει η Τσεχοσλοβακία και οι ΗΠΑ το 1928, απαραίτητη προϋπόθεση ήταν να αποποιηθούν την αμερικανική ιθαγένεια. Σύμφωνα με τον Κώδικα Ιθαγένειας της Τσεχίας του 1990 «η ιθαγένεια δεν απονέμεται στις περιπτώσεις σύγκρουσης με τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η Τσεχοσλοβακία». Η διμερής σύμβαση ΗΠΑ-Τσεχοσλοβακίας έπαψε να ισχύει τον Αύγουστο του 1997 και το 1999 η κυβέρνηση της Τσεχίας επέτρεψε την κατάθεση αιτήσεων για την ανάκτηση της τσεχικής ιθαγένειας. Οι προσφεύγοντες ανέκτησαν την ιθαγένεια της χώρας καταγωγής τους το 2000.

II. Η Ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Με την από 12.2.2006 ανακοίνωση οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβίαση του άρθρου 26 του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων επειδή υπέστησαν διακριτική μεταχείριση λόγω της ιθαγένειάς τους. Σχετικά αναφέρονται στη νομολογία της Επιτροπής επί παρόμοιων υποθέσεων συμπολιτών τους που υπέστησαν διακριτική μεταχείριση στο πλαίσιο εφαρμογής της τσεχικής νομοθεσίας περί δικαστικής αποκατάστασης.

III. Οι θέσεις της Τσεχίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: ... 4.2 Όσον αφορά στη συνδρομή των τυπικών προϋποθέσεων άσκησης της ανακοίνωσης το συμβαλλόμενο κράτος υποστήριξε ότι πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη ως καταχρηστική: οι προσφεύγοντες

³⁹ Βλέπε σχετικά προσφυγή Νο. 39794/98 και την από 10.7.2002 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε <http://www.echr.coe.int/>.

άσκησαν το δικαίωμα που προβλέπει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα τρία χρόνια και επτά μήνες μετά την απόφαση που εξέδωσε επί ανάλογης προσφυγής τους το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αναγνωρίζοντας ότι δεν υπάρχει ρητή προθεσμία για την κατάθεση της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής, η Τσεχία αναφέρεται στη νομολογία⁴⁰ της σύμφωνα με την οποία παρόμοια καθυστέρηση πρέπει να δικαιολογείται με εύλογα και αντικειμενικά κατανοητά επιχειρήματα.

4.3 Ως προς τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς των προσφευγόντων, η Τσεχία επανέλαβε τις θέσεις που είχε υποστηρίξει σε προηγούμενες όμοιες υποθέσεις που είχε εξετάσει η Επιτροπή⁴¹. Ειδικότερα, υπογράμμισε τις πολιτικές περιστάσεις και τις νομικές επιταγές που διέπουν την πρόταση και τελικώς την υιοθέτηση της περί αποκατάστασης νομοθεσίας. Ο σκοπός είναι διττός: αφενός, να αποκατασταθούν, στο μέτρο του δυνατού, οι αδικίες που διέπραξε το προηγούμενο κομμουνιστικό καθεστώς και αφετέρου να διευκολυνθεί μια ολοκληρωμένη οικονομική μεταρρύθμιση ώστε να λειτουργήσει υγιώς η οικονομία της αγοράς. Απώτατος σκοπός της νομοθεσίας αποκατάστασης ήταν η αλλαγή όλης της κοινωνίας. Η προϋπόθεση της ιθαγένειας, ως κριτήριο για την αποκατάσταση της παρουσίας, προβλέφθηκε ώστε να διασφαλισθεί ότι δεν θα την εγκαταλείψουν οι νέοι ιδιοκτήτες της....

Νόμο βάσιμο: Α) Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο δεν προβλέπει προθεσμία για την άσκηση της ανακοίνωσης και μόνη η καθυστέρηση της κατάθεσής της δεν αποτελεί κατ' ανάγκη κατάχρηση του σχετικού δικαιώματος. **Β)** Ο νόμος πρέπει να απαγορεύει κάθε διάκριση και να εγγυάται σε όλα τα πρόσωπα ίση και αποτελεσματική προστασία έναντι κάθε διάκρισης: δεν συνιστά διάκριση, κατά την έννοια του άρθρου 26 του Συμφώνου, η διαφοροποίηση που συνάδει στις διατάξεις του και στηρίζεται σε αντικειμενικά και εύλογα κριτήρια.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης ... 6.2 Η Επιτροπή σημειώνει ότι παρόμοια προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη με την από 10.7.2002 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Όμως, στο μέτρο που η Τσεχία δεν έχει διατυπώσει επιφύλαξη στη διάταξη της παραγράφου 2 (α) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου δεν συντρέχει προϋπόθεση για να κηρυχθεί απαράδε-

⁴⁰ Σχετικά η Τσεχία παραπέμπει στη σκέψη 6.3 της από 16.7.2001 απόφασης της Επιτροπής επί του παραδεκτού της υπόθεσης *Gobin κατά Μαυρίκιου* (Ανακοίνωση No. 787/1997).

⁴¹ Απόφαση της Επιτροπής της 23.7.1996 επί της υπόθεσης *Adam κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (Ανακοίνωση No. 586/1994).

κτη η υπό κρίση ανακοίνωση, αφού η ίδια υπόθεση δεν βρίσκεται ήδη υπό εξέταση από ένα άλλο διεθνές όργανο έρευνας ή επίλυσης.

6.3 Όσον αφορά στο επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους περί καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος των προσφευγόντων κατά παράβαση της διάταξης του άρθρου 3 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες άσκησαν επιμελώς όλα τα ένδικα μέσα που προβλέπει η εθνική νομοθεσία. Το 1994, μετά την έκδοση της απόφασης από το Συνταγματικό Δικαστήριο, προσέφυγαν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που εξέδωσε την απόφασή του στις 10.7.2002. Οι προσφεύγοντες άσκησαν την υπό κρίση ανακοίνωση στις 12.2.2006. Επομένως, παρήλθε διάστημα τριών ετών και επτά μηνών πριν προσφύγουν ενώπιον της Επιτροπής. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το Προαιρετικό Πρωτόκολλο δεν προβλέπει προθεσμία για την άσκηση της ανακοίνωσης και ότι μόνη η καθυστέρηση της κατάθεσής της δεν αποτελεί κατ' ανάγκη κατάχρηση του σχετικού δικαιώματος⁴². Κατά την Επιτροπή, στην υπό κρίση υπόθεση, είναι εύλογη η καθυστέρηση και πάντως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά κατάχρηση του δικαιώματος υποβολής της ανακοίνωσης. Επομένως, παραδεκτώς εισάγεται προς κρίση.

B) Επί της παραβίασης του άρθρου 26 του Συμφώνου:... 7.1

Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξετάζει την παρούσα ανακοίνωση με γνώμονα το σύνολο των πληροφοριών που οι διάδικοι έχουν καταθέσει ενώπιόν της.

7.2 Το ζήτημα που καλείται να εξετάσει η Επιτροπή είναι εάν η εφαρμογή της νομοθεσίας του 1991 στους προσφεύγοντες παραβιάζει το άρθρο 26 του Συμφώνου που εγγυάται το δικαίωμά τους στην ισότητα ενώπιον του νόμου και στην ίση προστασία του νόμου.

7.3 Η Επιτροπή επαναλαμβάνει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία κατά την έννοια του άρθρου 26 του Συμφώνου δεν θεωρείται διακριτική κάθε διαφοροποίηση μεταχείρισης. Δεν συνιστά διάκριση κατά την έννοια του άρθρου 26 του Συμφώνου η διαφοροποίηση που συνάδει με τις διατάξεις του και στηρίζεται σε αντικειμενικά και εύλογα κριτήρια⁴³.

⁴² Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 6.3 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Gobin κατά Μαυρίκιου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 38), στη σκέψη 4.3 της από 27.3.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *Claude Fillacier κατά Γαλλίας* (Ανακοίνωση Νο. 1434/2005) και στη σκέψη 6.3 της από 1.11.2004 απόφασής της επί της υπόθεσης *José María Alba Cabriada κατά Ισπανίας* (Ανακοίνωση Νο. 1101/2002).

⁴³ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 13 της από 9.4.1987 απόφασής

7.4 Περαιτέρω, η Επιτροπή υπενθυμίζει το σκεπτικό των αποφάσεων που εξέδωσε επί των υποθέσεων *Simunek, Adam, Blazek* και *Des Fours Walderode*⁴⁴ κρίνοντας ότι είχε παραβιαστεί το άρθρο 26 του Συμφώνου: «οι προσφεύγοντες της υπό κρίση υπόθεσης, και πολλοί άλλοι σε ανάλογες καταστάσεις, εγκατέλειψαν την Τσεχοσλοβακία λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων και αναζήτησαν προστασία από τις πολιτικές διώξεις σε άλλες χώρες όπου εγκαταστάθηκαν και απέκτησαν νέα ιθαγένεια. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το ίδιο το κράτος ευθύνεται για την αναχώρηση... των προσφευγόντων δεν συνάδει με το Σύμφωνο η προϋπόθεση της ανάκτησης της τσεχικής ιθαγένειας προκειμένου να αποκατασταθούν στην περιουσία τους ή, εναλλακτικά, να εισπράξουν την προσήκουσα αποζημίωση»⁴⁵. Επιπλέον, η Επιτροπή υπενθυμίζει τη νομολογία της⁴⁶ σύμφωνα με την οποία σε αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι εύλογο το κριτήριο της ιθαγένειας.

7.5 Κατά την Επιτροπή, ισχύει στους προσφεύγοντες της υπό κρίση ανακοίνωσης η αρχή που υιοθέτησε με την προαναφερόμενη νομολογία της. Σημειώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος επιβεβαίωσε ότι βασικός λόγος της απόρριψης του αιτήματος τους για την αποκατάσταση στην ιδιοκτησία τους, ήταν η παράλειψή τους να συμμορφωθούν με την προϋπόθεση της ιθαγένειας. Επομένως, παραβίασε τα δικαιώματα που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 26 του Συμφώνου, η εφαρμογή, στην περίπτωση των προσφευγόντων, της νομοθεσίας του 1991 που προβλέπει το κριτήριο της ιθαγένειας ως προϋπόθεση για την αποκατάσταση στη δημιουργημένη ιδιοκτησία.

8. *Ενεργώντας δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της συνιστούν παραβίαση του άρθρου 26 του Συμφώνου.*

της επί της υπόθεσης *Zwaan-de Vries κατά Ολλανδίας* (Ανακοίνωση No. 182/1984).

⁴⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 12.6 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Adam κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (Ανακοίνωση No. 586/1994), στη σκέψη 5.8 της από 12.7.2001 απόφασής της επί της υπόθεσης *Blazek κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (Ανακοίνωση No. 857/1999) και στη σκέψη 8.3 της από 30.10.2001 απόφασής της επί της υπόθεσης *Des Fours Walderode κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (Ανακοίνωση No. 747/1997).

⁴⁵ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 12.6 της προαναφερόμενης απόφασης επί της υπόθεσης *Adam κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 39).

⁴⁶ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 11.6 της από 19.7.1995 απόφασής της επί της υπόθεσης *Simunek κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (Ανακοίνωση No. 516/1992).

9. Σύμφωνα με την παράγραφο 3 (α) του άρθρου 2 του Συμφώνου το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διασφαλίσει στους προσφεύγοντες αποτελεσματική προσφυγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης αποζημίωσης εάν είναι ανέφικτη η αποκατάστασή τους στην ιδιοκτησία τους. Περαιτέρω, επαναλαμβάνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να επανεξετάσει τη νομοθεσία και την πρακτική του ώστε να εξασφαλίσει σε όλους το δικαίωμα της ισότητας ενώπιον του νόμου και το δικαίωμα της ίσης προστασίας του νόμου.

10. Δεδομένου ότι προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο το συμβαλλόμενο κράτος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο και ότι δυνάμει του άρθρου 2 του Συμφώνου υποχρεούται να εγγυάται σε όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο και να παρέχει πραγματικά και αποτελεσματικά μέσα αποκατάστασης στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση του Συμφώνου, η Επιτροπή καλεί τη Δημοκρατία της Τσεχίας να την ενημερώσει εντός 180 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:

Το συμβαλλόμενο κράτος δεν ενημέρωσε την Επιτροπή για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της απόφασης⁴⁷.

0716

Υπόθεση Raththinde Katupollande Gedara Dingiri Banda⁴⁸ κατά Σρι Λάνκα της 26.10.2007

Ανακοίνωση 1426/2005⁴⁹

Σύνθεση της Επιτροπής: Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Christine Chanet, Maurice Glèlè Ahanhanzo, Yuji Iwasawa, Edwin Johnson, Ahmed Tawfik Khalil, Rajsoomer Lallah, Zonke Zanele Majodina, Iulia Antoanella Motoc, Elisabeth Palm, José Luis Pérez Sanchez-Cerro, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley, Ivan Shearer και Ruth Wedgwood.

⁴⁷ Βλέπε σχετικά την έκθεση της Επιτροπής προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 40 (A/63/40), σελίδα 126. Βλέπε την έκθεση της Επιτροπής σε: <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/439/42/pdf/G0843942.pdf>.

⁴⁸ Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από το Ασιατικό Κέντρο Νομικών Μελετών.

⁴⁹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CCPR/C/91/D/1426/2005 της 13 Νοεμβρίου 2007 σε <http://tb.o-hchr.org/default.aspx?country=lk>.

Προστασία από τα βασανιστήρια – Υποχρέωση των συμβαλλομένων στο Σύμφωνο κρατών να διερευνούν ενδελεχώς τις καταγγελίες για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να ασκούν ποινικές διώξεις και να τιμωρούν τους αυτουργούς των σχετικών πράξεων – Δεν αρκεί να είναι διαθέσιμα αλλά πρέπει να είναι και αποτελεσματικά τα μέσα που προβλέπει η εθνική έννομη τάξη των συμβαλλομένων κρατών για την αποκατάσταση της βλάβης που προκαλεί η παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 2 παρ. 3, 7, 9 και 28 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Άρθρο 5 παρ. 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

N. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Raththinde Katupollande Gedara Dingiri Banda, γεννηθείς το 1962 και πολίτης Σρι Λάνκα, ήταν αξιωματικός των ενόπλων δυνάμεων και υπηρετούσε στο Σύνταγμα της Gajaba. Τη νύχτα της 21.10.2000, ενώ κοιμόταν στον κοιτώνα του στο στρατόπεδο Saliyarura, του επιτέθηκαν δύο ανώτεροι αξιωματικοί με αποτέλεσμα να υποστεί σοβαρή σωματική βλάβη και να εισαχθεί την επομένη στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Anuradharura. Σύντομα, λόγω της κρισιμότητας της κατάστασής του, διακομίστηκε για περαιτέρω θεραπεία στο Γενικό Νοσοκομείο της Anuradharura. Στις 3.11.2000, μεταφέρθηκε στη μονάδα εντατικής θεραπείας του Γενικού Νοσοκομείου Kandy όπου παρέμεινε νοσηλευόμενος για ένα μήνα και εν συνεχεία έως την 26.1.2001. Ο προσφεύγων υπέφερε από νεφρική και αναπνευστική ανεπάρκεια, αιμορραγία των γεννητικών οργάνων και δυσλειτουργία του ήπατος.

Στον προσφεύγοντα χορηγήθηκε αναρρωτική άδεια μέχρι τις 16.2.2001. Μετά την ημερομηνία αυτή, διακομίστηκε στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο του Κολόμπο για μια εβδομάδα και του χορηγήθηκε πρόσθετη αναρρωτική άδεια έως τις 20.4.2001. Στις 21.4.2001, εισήχθη στο κέντρο αποκατάστασης του στρατοπέδου Saliyarura. Δεδομένης όμως της επιδείνωσης της υγείας του, στις 30.4.2001 διακομίστηκε εκ νέου στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Anuradharura. Έπειτα, ψυχίατρος του Γενικού Νοσοκομείου της Kandy τον χαρακτήρισε «πρόσωπο ακατάλληλο να φέρει όπλο». Στις 20.10.2001 χαρακτηρίστηκε «υπάλληλος γραφείου» γιατί τα τραύματα είχαν προκαλέσει ασβεστοποίηση της αριστερής επιγονατίδας. Έκτοτε, ο κύριος Banda απομακρύνθηκε από τις ένοπλες δυνάμεις της Σρι Λάνκα επειδή κρίθηκε ακατάλληλος προς υπηρεσία.

Ο προσφεύγων κατέθεσε μήνυση σε βάρος των δραστών της επίθεσης ενώπιον του Στρατοδικείου. Έτσι, ο συνταγματάρχης της Gajaba στο στρατόπεδο Saliyapura διέταξε έρευνα για το περιστατικό. Ωστόσο, δεν παρασχέθηκε στον προσφεύγοντα η δυνατότητα να συμμετάσχει στη διαδικασία της έρευνας. Η Επιτροπή που διερεύνησε την υπόθεση, αποτελούμενη από αξιωματικούς του Συντάγματος της Gajaba, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι δράστες της επίθεσης είχαν ενεργήσει με επιθετικό και σκανδαλώδη τρόπο που αμαύρωσε τη φήμη των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Ωστόσο, δεν παραπέμφθηκαν ενώπιον της στρατιωτικής δικαιοσύνης. Η μόνη τιμωρία που τους επιβλήθηκε ήταν το μέτρο της προσωρινής αναστολής της προαγωγής τους. Αργότερα προήχθησαν και συνεχίζουν να υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας με το βαθμό του λοχαγού.

Μετά την κατάθεση σχετικής έκθεσης της αστυνομίας διατάχθηκε σε βάρος των δύο δραστών προκαταρκτική εξέταση ενώπιον του Πταισματοδικείου της Anuradhapura με την κατηγορία της απόπειρας ανθρωποκτονίας. Στις 13.6.2003, ο προσφεύγων κατέθεσε λεπτομερώς για το συμβάν ενώπιον του Πταισματοδικείου. Πέντε χρόνια αργότερα η έρευνα δεν έχει ολοκληρωθεί επειδή, παρά τις οχλήσεις του Πταισματοδίκη, η αρμόδια ιατρική υπηρεσία δεν έχει αποστείλει την ιατροδικαστική έκθεση που διαπιστώνει τα τραύματα του προσφεύγοντα.

Στις 19.8.2002, ο κύριος Banda άσκησε προσφυγή ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σρι Λάνκα για παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του. Στη διαδικασία αυτή εκπροσωπήθηκε από *pro bono* συνήγορο που διόρισε το Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Δικηγορικού Σύλλογου Κολόμπο. Οι δράστες κατ' επανάληψη επιδίωξαν τη φιλική διευθέτηση της διαφοράς. Όμως, στις 25.6.2004 ο προσφεύγων απέστειλε στον συνήγορο του επιστολή υποδεικνύοντάς του ρητά να αρνηθεί κάθε διαπραγμάτευση. Ωστόσο, στις 28.6.2004 πληροφορήθηκε ότι ο δικηγόρος του εμφανίστηκε ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου και παραιτήθηκε από το ένδικο μέσο που είχε ασκήσει με αποτέλεσμα να περατωθεί η διαδικασία. Αμέσως απέστειλε επιστολή στον προϊστάμενο του Δικαστηρίου αιτούμενος την επανάληψη της ακροαματικής διαδικασίας. Έκτοτε δεν έχει λάβει απάντηση. Ταυτόχρονα, κατέθεσε καταγγελία κατά του δικηγόρου στο Δικηγορικό Σύλλογο του Κολόμπο. Ωστόσο, έως σήμερα ουδεμία έρευνα έχει διεξαχθεί.

Στις 14.10.2002, ο προσφεύγων άσκησε αγωγή για αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης ενώπιον του Πρωτοδικείου της Anuradhapura. Η δίκη έχει κατ' επανάληψη αναβληθεί και δεν έχει εκδοθεί απόφαση ακόμη.

Στις 3.9.2004 δύο άγνωστοι εμφανίστηκαν στην οικία του ζητώντας να συνομιλήσουν μαζί του. Όταν η αδελφή του τους απάντησε ότι δεν γνώριζε πού βρισκόταν την προειδοποίησαν ότι ήξεραν πού να τον αναζητήσουν. Μετά το περιστατικό αυτό, ο προσφεύγων δέχεται απειλές κατά της ζωής του προκειμένου να παραιτηθεί από τη δικαστική διερεύνηση της υπόθεσής του. Κρύβεται από τις 3.9.2004. Παρά τα επανειλημμένα αιτήματα του νέου δικηγόρου του, οι αρχές δεν του έχουν εξασφαλίσει προστασία.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Επικαλούμενος την επίθεση της 21.10.2001 ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι παραβιάστηκε το άρθρο 7 του Συμφώνου. Η βλάβη που υπέστη ήταν τόσο σοβαρή ώστε κρίθηκε ακατάλληλος να υπηρετεί στις ένοπλες δυνάμεις.

Επίσης, επικαλείται παραβίαση της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου, γιατί ζει σε καθεστώς διαρκούς απειλής, αφού οι δράστες έχουν διαφύγει κάθε τιμωρία για τη βλάβη που του προκάλεσαν. Υποστηρίζει ότι στη Σρι Λάνκα δεν είναι σπάνιο φαινόμενο η παρενόχληση των θυμάτων των βασανιστηρίων απλά και μόνον επειδή καταθέτουν μηνύσεις κατά των μελών των αστυνομικών δυνάμεων. Παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει την προστασία του από τα πρόσωπα που τον απειλούν ή από άλλα που ενεργούν για λογαριασμό τους, η Σρι Λάνκα παραβίασε την παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου.

Περαιτέρω, ο προσφεύγων επικαλείται παραβίαση της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου. Υπενθυμίζει ότι, παρότι προσέφυγε σε τέσσερις διαφορετικές διαδικασίες, κανένα από τα εθνικά όργανα δεν του παρείχε αποτελεσματική προστασία από την παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο. Επίσης, υπογραμμίζει ότι η Επιτροπή έχει ήδη κρίνει ότι αποτελεί καθεαυτή διακριτή παραβίαση του Συμφώνου η έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής για τη βλάβη που υφίσταται το θύμα της παραβίασης⁵⁰ και σχετικά επικαλείται το Γενικό Σχόλιο Νο. 20 για το άρθρο 7. Στη δική του περίπτωση, πέντε χρόνια μετά το συμβάν δεν έχουν αρχίσει έρευνες για τα βασανιστήρια. Ούτε έχουν ληφθεί πειθαρχικά ή άλλα μέτρα σε βάρος των δραστών και οι σχετικές διαδικασίες είναι στάσιμες. Επιπλέον, είναι θύμα απειλών και άλλων πράξεων εκφοβισμού.

Ο προσφεύγων δηλώνει ότι η υπόθεσή του δεν εξετάζεται από άλλο διεθνές όργανο έρευνας ή επίλυσης. Ως προς την εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων υπενθυμίζει ότι προσέφυγε για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της

⁵⁰ Σχετικά επικαλείται τη σκέψη 8 της από 21.7.1983 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Liyeye κατά Ζαΐρ* (Ανακοίνωση No. 90/1981).

Σρι Λάνκα καθώς και ενώπιον των ποινικών και πολιτικών δικαστηρίων για την τιμωρία των αυτουργών της επίθεσης και για την αποζημίωσή του λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη. Όμως, έχουν παρέλθει πέντε χρόνια και δεν υπάρχει συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Αντίθετα, επειδή έχει ασκήσει αυτά τα ένδικα μέσα, είναι θύμα απειλών και εκφοβισμού. Επομένως, δεν είναι αποτελεσματικά τα διαθέσιμα μέσα αποκατάστασης της βλάβης που υπέστη και δεν συντρέχει λόγος να εξαντληθούν⁵¹.

Ο κύριος Banda καλεί την Επιτροπή να συστήσει στο συμβαλλόμενο κράτος α) να υιοθετήσει χωρίς καθυστέρηση τα αναγκαία μέτρα που διασφαλίζουν την πλήρη αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη λόγω της παραβίασης των δικαιωμάτων του, β) να ολοκληρωθεί άμεσα η ποινική διαδικασία όσον αφορά στην επίθεση που δέχθηκε, γ) να τον προστατεύσει από τις απειλές που δέχεται λόγω της προσφυγής του στη δικαιοσύνη και δ) να τροποποιήσει άμεσα την εθνική νομοθεσία ώστε να εξασφαλίσει κατάλληλη, αποτελεσματική και αμερόληπτη προσφυγή στις περιπτώσεις παραβίασης των ατομικών δικαιωμάτων μεριμνώντας για την άμεση διερεύνηση και εξέταση των σχετικών καταγγελιών.

III. Οι θέσεις της Σρι Λάνκα επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: ... 4.5 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι οι δύο αξιωματικοί που επιτέθηκαν στον προσφεύγοντα τον «πειράζαν» επειδή ήταν νέος στο στρατόπεδο. Επεξηγεί ότι ο προσφεύγων δεν περιέγραψε με λεπτομέρειες το συμβάν, αλλά παρουσίασε στην Επιτροπή που διερεύνησε την υπόθεση περίληψη των πρακτικών της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον του Πταισματοδικείου της Anuradhapura. Κατά τη Σρι Λάνκα, το πλήρες κείμενο των προαναφερόμενων πρακτικών αναδεικνύει τους λόγους για τους οποίους αναβάλλεται η υπόθεση καθώς και τις αδυναμίες των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε ο προσφεύγων. Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίζεται ότι οι κανόνες της στρατιωτικής πειθαρχίας των ενόπλων δυνάμεων απαγορεύουν οιασδήποτε μορφής «καιφόνι» των νέων αξιωματικών. Εξάλλου, η διοίκηση του συντάγματος διέταξε τη διεξαγωγή έρευνας και την τιμωρία των δραστών της επίθεσης. Λόγω του βαθμού τους, η διαδικασία της έρευνας ήταν απλή, όπως συνηθίζεται σε όλες τις περιπτώσεις των αξιωματικών που έχουν βαθμό κατώτερο του ταγματάρχη. Οι δράστες τιμωρήθηκαν με την αυστηρότερη ποινή που επιβάλλεται στο πλαίσιο μιας απλής διαδικασίας πειθαρχικής έρευνας, δηλαδή με προσω-

⁵¹ Σχετικά επικαλείται την από 30.7.2003 απόφαση της Επιτροπής επί της ανακοίνωσης No.986/2001, *Semey κατά Ισπανίας* (σκέψη 8.2) και την από 25.3.2002 απόφαση της Επιτροπής επί της ανακοίνωσης No. 859/1999 *Jiménez Vaca κατά Κολομβίας* (σκέψη 6.3).

ρηνή αναστολή της προαγωγής τους. Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος διευκρινίζει ότι η διαδικασία διερεύνησης που εφάρμοσαν οι ένοπλες δυνάμεις, κατά τα οριζόμενα στη στρατιωτική νομοθεσία, είναι αντίστοιχη της ποινικής διαδικασίας. Επομένως, στο μέτρο που κρίθηκαν και τιμωρήθηκαν, δεν είναι δυνατόν να δικαστούν εκ νέου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά στο πλαίσιο μιας ποινικής διαδικασίας. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 7 του Συμφώνου, ότι οι αξιωματικοί δικάστηκαν και τιμωρήθηκαν, ότι τους επιβλήθηκε η αυστηρότερη ποινή, ότι το Ανώτατο Δικαστήριο κήρυξε τη διαδικασία περατωθείσα γιατί ο προσφεύγων αποζημιώθηκε και ότι αιτήθηκε την αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης ενώπιον αστικού δικαστηρίου....

Νόμο Βάσιμο: Η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη να εγγυώνται αποτελεσματική προσφυγή για την αποκατάσταση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων που προστατεύει. Η αμεσότητα και η αποτελεσματικότητα είναι καθοριστικής σημασίας για τη δικαστική κρίση των υποθέσεων των βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: .... 6.4 Εξετάζοντας τους ισχυρισμούς του συμβαλλόμενου κράτους που προβάλλει ότι είναι αποτελεσματική η προσφυγή που προβλέπει η εθνική νομοθεσία για την αποκατάσταση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου η Επιτροπή υπενθυμίζει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία δεν αρκεί να είναι διαθέσιμα αλλά πρέπει να είναι και αποτελεσματικά τα μέσα που προβλέπει η εθνική έννομη τάξη των συμβαλλομένων κρατών για την αποκατάσταση της βλάβης που προκαλεί η παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο. Κρίνει ότι στην παρούσα υπόθεση η άσκηση των ενδίκων μέσων που επικαλείται το συμβαλλόμενο κράτος παρατάθηκε αδικαιολόγητα ή φαίνεται ότι είναι αναποτελεσματική.

6.5 Λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες που διαθέτει, η Επιτροπή αποφαινεται ότι είναι επαρκώς τεκμηριωμένοι και επομένως παραδεκτός εισάγονται για κρίση οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα με τους οποίους επικαλείται παραβίαση του άρθρου 7 και της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 2 παρ. 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 7 του Συμφώνου : 7.1 Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξετάζει την παρούσα ανακοίνωση, με γνώμονα το σύνολο των πληροφοριών που οι διάδικοι έχουν καταθέσει ενώπιόν της.

7.2 Ως προς την προβαλλόμενη παραβίαση της παραγράφου 3 του άρθρου 2 η Επιτροπή διαπιστώνει ότι από το 2003 εκκρεμεί ενώπιον του

Πταισματοδικείου της Anuradhapura η ποινική διαδικασία σε βάρος των δραστών της επίθεσης κατά του προσφεύγοντα και ότι η διαδικασία ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου περατώθηκε σε αδιευκρίνιστες συνθήκες. Υπενθυμίζει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διερευνά ενδελεχώς τις καταγγελίες για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να ασκεί ποινική δίωξη και να επιβάλει κυρώσεις στους αυτουργούς των σχετικών πράξεων⁵².

7.3 Εξετάζοντας τους ισχυρισμούς του συμβαλλόμενου κράτους, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι δύο δράστες της επίθεσης δικάστηκαν και καταδικάστηκαν από επιτροπή των ενόπλων δυνάμεων και ότι δεν είναι δυνατό να δικαστούν εκ νέου. Σχετικά παρατηρεί ότι η προαναφερόμενη επιτροπή δεν έχει αρμοδιότητα να κρίνει τους αυτουργούς πράξεων βασανιστηρίων, ότι ο προσφεύγων δεν παραστάθηκε ενώπιόν της και ότι οι αυτουργοί της επίθεσης τιμωρήθηκαν με αναστολή της προαγωγής τους ενώ ο προσφεύγων νοσηλεύθηκε για αρκετούς μήνες και προσκόμισε ιατρικά πιστοποιητικά που βεβαιώνουν τους τραυματισμούς που υπέστη. Όσον αφορά στη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι διάδικοι εξαπολύουν αμοιβαίως κατηγορίες για την καθυστέρηση και ότι δεν έχει ολοκληρωθεί παρότι έχουν παρέλθει περισσότερα από επτά χρόνια. Αυτή η καθυστέρηση είναι σοβαρότατη δεδομένου ότι συμβαλλόμενο κράτος δεν θέτει χρονοδιάγραμμα για την εκδίκαση της υπόθεσης. Για την εκκρεμή διαδικασία ενώπιον του αστικού δικαστηρίου η Επιτροπή σημειώνει τους ισχυρισμούς του συμβαλλόμενου κράτους που περιορίζεται να δηλώσει ότι δεν είναι διάδικος και επομένως δεν φέρει ευθύνη για οιαδήποτε καθυστέρηση. Όμως, η Επιτροπή επαναβεβαιώνει τον πάγιο κανόνα του γενικού διεθνούς δικαίου σύμφωνα με τον οποίο υποκείμενα ευθύνης είναι όλες οι εξουσίες του κράτους, συμπεριλαμβανομένης της δικαστικής⁵³.

7.4 Δυνάμει της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εγγυάται πρόσφορη προσφυγή για την αποκατάσταση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων που προστατεύει. Η αμεσότητα και η αποτελεσματικότητα είναι καθοριστικής σημασίας για τη δικαστική κρίση των υποθέσεων των βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης. Κατά την Επιτροπή, το συμβαλλόμενο κράτος δεν μπορεί να αποποιηθεί την υποχρέωση που έχει αναλάβει δυνάμει του Συμφώνου με το επιχείρημα ότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν ήδη επιλη-

⁵² Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 9.3 της από 14.7.2006 απόφασης της επί της υπόθεσης *Rajapakse κατά Σρι Λάνκα* (Ανακοίνωση No. 1250/2004).

⁵³ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην παράγραφο 4 του Γενικού Σχολίου No. 31 (2004). Για το σχόλιο στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε σε:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

φθεί ή εξακολουθούν να ασχολούνται με την υπόθεση, όταν είναι σαφές ότι τα ένδικα μέσα που επικαλείται είναι αδικαιολόγητα χρονοβόρα και φαίνονται αναποτελεσματικά. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε την παράγραφο 3 του άρθρου 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 7 του Συμφώνου. Αφού διαπίστωσε την προαναφερόμενη παραβίαση και, δεδομένου ότι εκκρεμεί ενώπιον του Πταισματοδικείου η εξέταση της υπόθεσης των βασανιστηρίων, η Επιτροπή κρίνει ότι δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί επί της παραβίασης μόνου του άρθρου 7 του Συμφώνου⁵⁴.

8. *Ενεργώντας δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της παραβιάζουν την παράγραφο 3 του άρθρου 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 7 του Συμφώνου.*

9. *Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εγγυηθεί στον προσφεύγοντα αποτελεσματική αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη από την παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης αποζημίωσης. Υποχρεούται να λάβει αποτελεσματικά μέτρα ώστε να περατωθεί η διαδικασία που εκκρεμεί ενώπιον του Πταισματοδικείου και να αποκατασταθεί πλήρως η βλάβη που υπέστη ο προσφεύγων. Επίσης, υποχρεούται να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να μην συμβούν παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον.*

10. *Δεδομένου ότι προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο το συμβαλλόμενο κράτος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο και ότι δυνάμει του άρθρου 2 του Συμφώνου υποχρεούται να εγγυάται σε όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο και να παρέχει πραγματικά και αποτελεσματικά μέσα αποκατάστασης στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση του Συμφώνου η Επιτροπή καλεί τη Σρι Λάνκα να την ενημερώσει εντός 180 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να δημοσιεύσει την παρούσα απόφαση.*

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:

Το συμβαλλόμενο κράτος δεν ενημέρωσε την Επιτροπή για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της απόφασης⁵⁵.

⁵⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 9.5 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Rajapakse κατά Σρι Λάνκα* (βλέπε υποσημείωση 52 στη σελίδα 382 της παρούσας έκδοσης).

⁵⁵ Βλέπε σχετικά την έκθεση της Επιτροπής προς τη Γενική Συνέλευση του

0717

**Υπόθεση Z. Maksudov, A. Rakhimov⁵⁶, Y. Tashbaev και R. Pirmatov⁵⁷
κατά Κιργιζστάν της 16.7.2008**

Ανακοινώσεις 1461, 1462, 1476 και 1477/2006⁵⁸

Σύνθεση της Επιτροπής: Abdelfattah Amor, Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Christine Chanet, Maurice Glèlè Ahanhanzo, Yuji Iwasawa, Edwin Johnson, Ahmed Tawfik Khalil, Rajsoomer Lallah, Zonke Zanele Majodina, Iulia Antoanella Motoc, Elisabeth Palm, José Luis Pérez-Sánchez Cerro, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley, Ivan Shearer και Ruth Wedgwood.

Έκδοση προσφύγων αναγνωρισμένων από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και αποκλεισθέντων από τη διεθνή προστασία στο πλαίσιο εξέτασης του αιτήματός τους από το κράτος υποδοχής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης του 1951 – Παραβίαση των μέτρων προσωρινής προστασίας που υπέδειξε η Επιτροπή: τα μέτρα προσωρινής προστασίας που υποδεικνύει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 92 του Κανονισμού Λειτουργίας της, που υιοθετήθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 39 του Συμφώνου, είναι ουσιαστικής σημασίας για το ρόλο της στο πλαίσιο του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου – Διπλωματικές εγγυήσεις: το περιεχόμενό τους καθώς και η πρόβλεψη και η εφαρμογή μηχανισμών παρακολούθησής τους είναι στοιχεία καθοριστικής σημασίας για την αξιολόγηση του ενεστώτος κινδύνου της απαγορευμένης κακομεταχείρισης – Δικαίωμα στη ζωή – Απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων: η εφαρμογή της δεν εξαρτάται από την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας – Η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου βασανιστηρίων αξιολογείται με βάση τις πληροφορίες που ήταν γνωστές, ή έπρεπε να είναι γνωστές στις αρχές του συμβαλλόμενου κράτους κατά το χρόνο της έκδοσης, και δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι υπέστησαν βασανιστήρια, αν και παρόμοιες πληροφορίες για τη μεταγενέστερη μεταχείρισή τους συνεκτιμώνται για την αξιολόγηση του αρχικού κινδύνου – Προστασία της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας – Αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση – Το άρθρο 2 της Σύμβασης σε συν-

ΟΗΕ, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 40 (A/63/40), σελίδα 143. Βλέπε την έκθεση της Επιτροπής σε: <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/439/42/pdf/G0843942.pdf>.

⁵⁶ Εκπροσωπήθηκαν ενώπιον της Επιτροπής από τη δικηγόρο K. Makhaddinova.

⁵⁷ Εκπροσωπήθηκαν ενώπιον της Επιτροπής από το δικηγόρο N. Abdylaev.

⁵⁸ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε το έγγραφο CCPR/C/93/D/1461, 1462,1476 και 1477/2006 της 31 Ιουλίου 2008 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=kg>.

δυνασμό με την παράγραφο 2 του άρθρου 6 (που εγγυάται την προστασία του δικαιώματος στη ζωή) και το άρθρο 7 (που απαγορεύει τα βασανιστήρια) επιβάλλουν την άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής όταν είναι πραγματικός ο κίνδυνος των βασανιστηρίων και της καταδίκης σε θάνατο – Παράλειψη του συμβαλλόμενου κράτους να εκπληρώσει την υποχρέωση συνεργασίας με την Επιτροπή για την εξέταση της ανακοίνωσης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 2 παράγραφος 7 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

A.N. 585/1945 (ΦΕΚ 242, τ. Α')

Άρθρα 1 Α (2) και ΣΤ (β) και 33 παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων

N.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 2, 6 παράγραφος 2, 7, 9 παράγραφος 1 και 39 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Άρθρα 1 και 5 παράγραφοι 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

N. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων: Οι προσφεύγοντες κύριος Z.Maksudov, κύριος A. Rakhimov, κύριος Y.Tashbaev και κύριος R. Pirmatov, είναι πολίτες του Ουζμπεκιστάν γεννηθέντες το 1975, το 1974, το 1956 και το 1959, αντίστοιχα και έχουν αναγνωριστεί πρόσφυγες από το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες του Κιργιζιστάν.

Z. Maksudov: Τις απογευματινές ώρες της 13.5.2005 και ενώ κατευθυνόταν στην εργασία του στην πόλη Αντιτζάν του Ουζμπεκιστάν, ο προσφεύγων πληροφορήθηκε ότι διαδηλωτές διαμαρτύρονταν στην κεντρική πλατεία της πόλης για τη φτώχεια, την κατασταλτική πολιτική της κυβέρνησης και την εκτεταμένη διαφθορά. Λίγο αργότερα στρατιώτες άρχισαν να πυροβολούν αδιάκριτα τους διαδηλωτές για να τους διαλύσουν. Πανικόβλητος και φοβούμενος τη δίωξη από τις αρχές του Ουζμπεκιστάν ο κύριος Maksudov διέσχισε την επομένη τα σύνορα της χώρας του με το Κιργιζιστάν.

Μαζί με άλλους 524 συμπολίτες του που εγκατέλειψαν το Αντιτζάν στις 13.5.2005 ο προσφεύγων εγκαταστάθηκε σε καταυλισμό σκηνών που δημιούργησε στην παραμεθόρια περιοχή Suzak πλησίον του Jalalabad του Κιργιζιστάν η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και υπαγόταν στην αρμοδιότητα του Τμήματος Μετανάστευσης του Υπουργείου Εξωτερικών του Κιργιζιστάν.

Στις 28.5.2005, η Γενική Εισαγγελία του Ουζμπεκιστάν εξέδωσε ένταλμα σύλληψης του κυρίου Maksudon και διέταξε τη μεταγωγή του σε κρατητήρια της περιοχής του Αντιτζάν που υπάγονταν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών. Ο προσφεύγων κατηγορήθηκε ερήμην για τρομοκρατική δράση, για βίαιη απόπειρα ανατροπής της συνταγματικής τάξης Ουζμπεκιστάν, για δολιοφθορά, για σύσταση συμμορίας, για διατάραξη ειρηνικής συνάθροισης, για παράνομη οπλοφορία, προμήθεια πυρομαχικών, εκρηκτικών υλών και μηχανισμών και για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως.

Με την από 28.5.2005 εισαγγελική διάταξη ο προσφεύγων παραπέμπεται σε δίκη κατηγορούμενος για συμμετοχή σε συμμορία που τη νύχτα της 12-13.5.2005 επιτέθηκε σε αστυνομικό τμήμα του Αντιτζάν. Οι «τρομοκράτες», αφού αφαίρεσαν τα όπλα των αστυνομικών που σκότωσαν και μεγάλη ποσότητα πυρομαχικών, εισέβαλαν στις φυλακές της πόλης, όπου απελευθέρωσαν και όπλισαν τους κατάδικους. Στη συνέχεια κατευθύνθηκαν στην έδρα της περιφερειακής Διεύθυνσης Εθνικής Ασφάλειας και του Διοικητηρίου του Αντιτζάν. Ο κύριος Maksudon κατηγορείται για την απαγωγή και την ομηρία του Εισαγγελέα της πόλης και άλλων ανώτερων αξιωματούχων της περιφερειακής διοίκησης, για τα βασανιστήρια που τέλεσε σε βάρος τους και για τη δολοφονία τους. Φωτογραφικό υλικό που συλλέχθηκε στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης αποδεικνύει τη σύλληψη των ομήρων.

Στις αρχές Ιουνίου 2005, το Ουζμπεκιστάν αιτήθηκε από το Κιργιζιστάν την έκδοση τριάντα τριών πολιτών του, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα, για να δικαστούν για διάφορα αδικήματα της ποινικής νομοθεσίας του. Η αίτηση έκδοσης βασίστηκε στη Σύμβαση του Μινσκ του 1993 περί δικαστικής συνδρομής σε αστικές, οικογενειακές και ποινικές υποθέσεις και στη Συμφωνία που υπέγραψαν το 1996 το Κιργιζιστάν και το Ουζμπεκιστάν για την παροχή αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε αστικές, οικογενειακές και ποινικές υποθέσεις.

Στις 9.6.2005, ο κύριος Maksudon κατέθεσε αίτηση ασύλου στο Κιργιζιστάν. Αυθημερόν, η Υπηρεσία Μετανάστευσης του Υπουργείου Εξωτερικών εξέδωσε βεβαίωση καταχώρησης του αιτήματός του.

Επικαλούμενες την από 28.5.2005 διάταξη της Εισαγγελίας του Ουζμπεκιστάν για την παραπομπή των «τρομοκρατών» σε δίκη οι αστυνομικές αρχές του Κιργιζιστάν διέταξαν στις 16.6.2005 τη σύλληψη και την κράτηση του προσφεύγοντα και άλλων δέκα έξι συμπολιτών του και τους μετέγαγαν στα κρατητήρια της Περιφερειακής Διεύθυνσης του Υπουργείου Εσωτερικών της Jalalabad. Η Εισαγγελία του Αντιτζάν (Ουζμπεκιστάν) εξέδωσε το ένταλμα σύλληψης του κυρίου Maksudon στις 29.5.2005. Κατά παράβαση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας του Κιργιζ-

σταν ούτε ο προϊστάμενος της Εισαγγελίας ούτε δικαστήριο εξέτασε τη νομιμότητα της κράτησής του.

Στις 16.6.2005, δύο δικηγόροι, η κυρία Makhaddinova και ο κύριος Abdyl daev, πολίτες του Κιργιζστάν, επιχείρησαν να επικοινωνήσουν με τον προσφεύγοντα για να τον ενημερώσουν για τη δυνατότητα της νομικής εκπροσώπησής του. Οι αρχές των κρατητηρίων τους απαγόρευσαν κάθε συνάντηση με τον προσφεύγοντα με το σκεπτικό ότι η Εισαγγελία του Jalalabad δεν έχει εγκρίνει παρόμοια επίσκεψη. Παρότι ο κύριος Abdyl daev και η συνάδερφός του εξασφάλισαν επίσημο αίτημα του προσφεύγοντα για την ανάληψη της νομικής εκπροσώπησής του η διεύθυνση των κρατητηρίων τους απαγόρευσε κάθε συνάντηση με τον πελάτη τους. Σε ακαθόριστη ημερομηνία ο προσφεύγων μετήχθη στα κρατητήρια του Osh, όπου εκ νέου απέβησαν μάταιες οι προσπάθειες των δικηγόρων να τον επισκεφθούν. Στις 22.6.2005, η Διαπεριφερειακή Ειδική Εισαγγελία Osh, Jalalabad και Batken επέτρεψε και στους δύο δικηγόρους να συναντηθούν με τον προσφεύγοντα. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 24.6.2005.

Αμφότεροι οι δικηγόροι αιτήθηκαν από το Γραφείο της Περιφερειακής Εισαγγελίας πρόσβαση στο φάκελο του κυρίου Maksudov, αλλά ο αναπληρωτής εισαγγελέας αρνήθηκε να ικανοποιήσει το αίτημά τους επικαλούμενος τις διατάξεις του κώδικα ποινικής δικονομίας σύμφωνα με τις οποίες δεν επιτρέπεται στον εκζητούμενο ή στον εκπρόσωπό του να λάβει γνώση των στοιχείων του φακέλου της έκδοσης.

Η Υπηρεσία Μετανάστευσης του Υπουργείου Εξωτερικών εξέτασε το αίτημα ασύλου του κυρίου Maksudov από τις 9 έως τις 25 Ιουλίου 2005: διαπίστωσε ότι ήταν βάσιμο και ότι πράγματι διέτρεχε φόβο δίωξης στο Ουζμπεκιστάν λόγω της συμμετοχής του και της αυτοπρόσωπης παρουσίας του στα γεγονότα του Αντιτζάν. Κατά την Υπηρεσία Μετανάστευσης η υπόθεσή του εμπίπτει στον ορισμό «πρόσφυγα», κατά την έννοια του άρθρου 1 (Α) (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του άρθρου 1 του Νόμου του Κιργιζστάν περί προσφύγων. Στη συνέχεια η Υπηρεσία Μετανάστευσης εξέτασε πληροφορίες, που της διαβίβασαν η περιφερειακή Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων και η περιφερειακή Εισαγγελία της Jalalabad, για τα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα, που κατηγορούνταν στο Ουζμπεκιστάν για σοβαρά αδικήματα του ποινικού δικαίου. Όταν επεδείχθη στον προσφεύγοντα φωτογραφία όπου εμφανιζόταν να συνοδεύει με άλλα τρία άτομα τον Εισαγγελέα του Αντιτζάν προς και από το κτίριο του διοικητηρίου της περιφερειακής διεύθυνσης που βρισκόταν υπό κατάληψη, ο κύριος Maksudov ισχυρίστηκε ότι δεν γνωρίζει τον εισαγγελέα ούτε τις περιστάσεις της συμμετοχής του στη διαδήλωση. Περαιτέρω, πρόσθεσε ότι

δεν διαπίστωσε τη συμμετοχή ενόπλων με πολιτική περιβολή στη διαδήλωση παρότι το στοιχείο αυτό ενισχυόταν από πολλές μαρτυρίες που συνέλεξαν διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις. Κατά την Υπηρεσία Μετανάστευσης, η προαναφερόμενη στάση του προσφεύγοντα αποδείκνυε την προσπάθειά του να αποκρύψει κάποια γεγονότα που έλαβαν χώρα στη διαδήλωση και τη συμμετοχή του σε αυτήν. Έτσι στις 26.7.2005 απέρριψε το αίτημά του για διεθνή προστασία με το σκεπτικό ότι η υπόθεσή του ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης του 1951.

Στις 3.8.2005, ο συνήγορος του κυρίου Maksudon προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου του Bishkek κατά της προαναφερόμενης απόφασης της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Σχετικά υποστήριξε ότι:

α) Είναι σημαντικές οι διαφορές μεταξύ του ερωτηματολογίου που συμπλήρωσαν οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας Μετανάστευσης στο πλαίσιο της συνέντευξης της 28.6.2005 για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα του κυρίου Maksudon και των σημειώσεων που είχαν τηρήσει οι παρασταθέντες υπάλληλοι της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Οι σχετικές αντιφάσεις επέδρασαν αρνητικά στην προσβαλλόμενη απόφαση με την οποία η Υπηρεσία Μετανάστευσης απέρριψε το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα.

β) Ούτε η Υπηρεσία Μετανάστευσης ούτε η Εισαγγελία κατέθεσε αποδεικτικά στοιχεία για τη συμμετοχή του προσφεύγοντα στην επίθεση στο αστυνομικό τμήμα ή στην κατάληψη του διοικητηρίου του Αντιτζάν.

γ) Η δήλωση του κυρίου Maksudon ότι δεν πρόσεξε την παρουσία ενόπλων με πολιτική περιβολή στη διαδήλωση στηριζόταν σε ό,τι είχε διαπιστώσει ως αυτόπτης μάρτυρας. Παρότι μαρτυρίες διαδηλωτών που συγκέντρωσαν μη κυβερνητικές οργανώσεις τεκμηριώνουν την παρουσία ενόπλων με πολιτικά στη συγκέντρωση, ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα περί του αντιθέτου σημαίνει ότι δεν παρατήρησε δίπλα του ενόπλους και δεν αφορά τη διαδήλωση στο σύνολό της. Επιπλέον, κατά τη συνέντευξη της 28.6.2005 το προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επιβεβαίωσε την περιγραφή των πραγματικών περιστατικών.

δ) Η φωτογραφία που παρουσίασαν η Υπηρεσία Μετανάστευσης και η Εισαγγελία δεν αποδεικνύουν τη συμμετοχή του προσφεύγοντα στη δολοφονία του προσώπου που εμφανίζεται σε αυτήν. Μεταξύ των στοιχείων της προκαταρκτικής έρευνας που διαβίβασαν στο Κιργιζιστάν οι αρχές του Ουζμπεκιστάν δεν περιλαμβάνονταν αποδείξεις ούτε λεπτομερείς πληροφορίες για την άμεση συμμετοχή του κυρίου Maksudon στις πράξεις για τις οποίες κατηγορείται.

Στις 11.8.2005 ο συνήγορος του προσφεύγοντα αιτήθηκε από το αρμόδιο δικαστήριο να επιτρέψει στον πελάτη του να παρασταθεί στην

ακροαματική διαδικασία. Όμως, αυτό το αίτημα απορρίφθηκε με αποτέλεσμα να στερηθεί ο προσφεύγων τη δυνατότητα παράστασης στην ακροαματική διαδικασία της δικαστικής κρίσης της υπόθεσής του. Στις 18.8.2005, το δικαστήριο του Bishkek ακύρωσε την προσβαλλομένη απόφαση, αλλά στις 14.10.2005, η Υπηρεσία Μετανάστευσης άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Δικαστικού Τμήματος Οικονομικών και Διοικητικών Υποθέσεων του Δικαστηρίου του Bishkek.

Στις 28.10.2005, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνώρισε τον προσφεύγοντα πρόσφυγα εντολής. Σύμφωνα με ρηματική διακοίνωση της οργάνωσης στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία του Κιργιζστάν στη Γενεύη, η σχετική απόφαση ελήφθη μετά από εμπειριστατωμένη επανεξέταση όλων των στοιχείων της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούσαν στην έκδοση και άλλων που σχετίζονται με το ενδεχόμενο της εφαρμογής της ρήτρας αποκλεισμού, που δεν είναι εφαρμοστέα στην περίπτωση του κυρίου Maksudon. Με το ίδιο έγγραφο, η διεθνής οργάνωση προστασίας των προσφύγων γνωστοποίησε στις αρχές του Κιργιζστάν την πρόθεσή της να συμβάλλει στην εξεύρεση διαρκούς βιώσιμης λύσης για τον προσφεύγοντα μετεγκαθιστώντας τον σε τρίτη χώρα μετά την απόλυσή του από τα κρατητήρια.

Στις 31.10.2005 ο συνήγορος του κυρίου Maksudon κατέθεσε υπόμνημα ενώπιον του Δικαστηρίου του Bishkek στο πλαίσιο της συζήτησης της προσφυγής που είχε ασκήσει η Υπηρεσία Μετανάστευσης.

Στις 13.12.2005 το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβληθείσα από την Υπηρεσία Μετανάστευσης απόφαση. Στις 28.12.2005 ο συνήγορος του κυρίου Maksudon κατέθεσε αίτηση αναψηλάφησης ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου επικαλούμενος μεταξύ άλλων την από 28.10.2005 απόφαση με την οποία η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνώρισε την ανάγκη διεθνούς προστασίας του προσφεύγοντα. Στις 16.2.2006 το Ανώτατο Δικαστήριο επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση. Κατά τα οριζόμενα στην εθνική νομοθεσία του Κιργιζστάν η απόφαση επί της αίτησης αναψηλάφησης είναι από την έκδοσή της εκτελεστική, οριστική και αμετάκλητη.

A. Rakhimov: Στις 13.5.2005, ο κύριος Rakhimov ενημερώθηκε από γείτονές του ότι πραγματοποιείται διαδήλωση διαμαρτυρίας στην κεντρική πλατεία της πόλης. Κατά τις 8μ.μ. κατευθύνθηκε προς το χώρο της συγκέντρωσης και προσπάθησε ανεπιτυχώς να προσεγγίσει τους διαδηλωτές. Μαζί με τον κύριο Maksudon αναχώρησε αυθιμερόν για το Κιργιζστάν όπου οι αρχές του επεφύλαξαν όμοια μεταχείριση.

Η Υπηρεσία Μετανάστευσης του Κιργιζστάν εξέτασε το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας από τις 10 Ιουνίου έως τις 26 Ιουλίου 2005. Στις 19.7.2005 απεφάνθη ότι πληρούνται στο πρόσωπό του οι

προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας και του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων αφού βάσιμα διέτρεχε φόβο δίωξης στο Ουζμπεκιστάν ως διαδηλωτής και αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων που συνέβησαν στο Αντιτζάν. Στη συνέχεια, η Υπηρεσία Μετανάστευσης εξέτασε τις πληροφορίες που της διαβίβασαν η περιφερειακή Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων και η Εισαγγελία του Jalalabad για τους κατηγορούμενους, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα, για σοβαρά ποινικά αδικήματα. Από το από 28.6.2005 ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, προκύπτει ότι ο προσφεύγων δεν γνώριζε τον Εισαγγελέα του Αντιτζάν και ότι δεν τον είδε την κρίσιμη ημερομηνία των γεγονότων, στις 13.5.2005. Στις 18.6.2005, ο κύριος Rakhimov είχε δηλώσει στο πλαίσιο της ανάκρισης ότι στις 13.5.2005 είχε δει τον εισαγγελέα του Αντιτζάν να μιλά στους διαδηλωτές και ότι στη συνέχεια τον βοήθησε να προστατευθεί από αυτούς. Στην Υπηρεσία Μετανάστευσης είχε περιέλθει φωτογραφία όπου ο προσφεύγων εμφανιζόταν να συνοδεύει με άλλα άτομα τον εισαγγελέα. Περαιτέρω, ο κύριος Rakhimov ισχυρίστηκε ότι δεν πρόσεξε την παρουσία ενόπλων με πολιτική περιβολή μεταξύ των διαδηλωτών, παρότι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν συλλέξει μαρτυρίες περί του αντιθέτου. Κατά την Υπηρεσία Μετανάστευσης ο προσφεύγων επιχειρούσε να αποκρύψει τα γεγονότα της διαδήλωσης και τη συμμετοχή του σε αυτήν και επομένως η υπόθεσή του εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων. Στις 26.7.2005 η Υπηρεσία Μετανάστευσης απέρριψε το αίτημα ασύλου του κυρίου Rakhimov με το σκεπτικό του αποκλεισμού από το καθεστώς της διεθνούς προστασίας.

Στις 10 Αυγούστου 2005, ο συνήγορος του κυρίου Rakhimov άσκησε προσφυγή κατά της προαναφερόμενης απόφασης ενώπιον του Διαπεριφερειακού Δικαστηρίου του Bishkek επικαλούμενος επιχειρήματα όμοια με αυτά που είχε προβάλει στην υπόθεση του κυρίου Maksudov.

Σε ακαθόριστη ημερομηνία, ο συνήγορος του προσφεύγοντα αιτήθηκε από το δικαστήριο να επιτρέψει στον πελάτη του να είναι παρών κατά τη συζήτηση της υπόθεσής του. Ενόψει της απόρριψης του σχετικού αιτήματος ο κύριος Rakhimov δεν παραστάθηκε στο δικαστήριο κατά την εξέταση της προσφυγής του. Με την από 8.9.2005 απόφασή του το δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Όμως, στις 6.10.2005 η Υπηρεσία Μετανάστευσης άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Δικαστικού Τμήματος Οικονομικών και Διοικητικών Υποθέσεων του Δικαστηρίου του Bishkek.

Στις 28.10.2005, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνώρισε στο πρόσωπο του κυρίου Rakhimov το καθεστώς του

πρόσφυγα εντολής. Σχετικά ενημέρωσε με ρηματική διακοίνωση τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία του Κιργιζστάν στη Γενεύη γνωστοποιώντας της ότι αναζητεί βιώσιμη λύση για τον προσφεύγοντα με τη μετεγκατάστασή του σε τρίτη χώρα όταν απολυθεί από τα κρατητήρια.

Στο πλαίσιο της συζήτησης της προσφυγής που είχε ασκήσει η Υπηρεσία Μετανάστευσης στις 31.10.2005, ο συνήγορος του προσφεύγοντα κατέθεσε υπόμνημα ενώπιον του δικαστηρίου. Στις 13.12.2005 το δικαστήριο ακύρωσε την προσβληθείσα απόφαση και στις 28.12.2005 ο κύριος Rakhimov αιτήθηκε την αναψηλάφηση της υπόθεσής του ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου επικαλούμενος μεταξύ άλλων το καθεστώς του πρόσφυγα εντολής που είχε αναγνωρίσει στο πρόσωπό του η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Στις 16.2.2006 το Ανώτατο Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση που είχε εκδώσει στις 13.12.2005 το δικαστήριο του Bishkek επί της προσφυγής της Υπηρεσίας Μετανάστευσης.

Y. Tashbaev: Ο κύριος Tashbaev εξέτιε στις φυλακές του Αντιτζάν ποινή 14ετούς κάθειρξης μετά την από 3.5.2005 καταδίκη του για κατοχή ναρκωτικών και απάτη. Με τη συνδρομή αγνώστων που εισέβαλαν στις φυλακές απέδρασε μαζί με άλλους τρόφιμους τη νύχτα της 12/13.5.2005. Μετά την απόδρασή του συμμετείχε στη διαδήλωση που είχε οργανωθεί στην κεντρική πλατεία του Αντιτζάν. Όπως και οι προαναφερόμενοι προσφεύγοντες διέφυγε αυθημερόν στο Κιργιζστάν όπου οι αρχές του επιφύλαξαν όμοια μεταχείριση.

Στις 23.5.2005 η Εισαγγελία του Αντιτζάν εξέδωσε ένταλμα σύλληψης του κυρίου Tashbaev και διέταξε τη μεταγωγή του στα κρατητήρια του Υπουργείου Εσωτερικών. Στις 21.5.2005 είχε ασκήσει σε βάρος του ποινική δίωξη για συμμετοχή σε τρομοκρατικές πράξεις και για απόδραση.

Από την από 23.5.2005 εισαγγελική διάταξη προκύπτει ότι ο προσφεύγων κατηγορείται για συμμετοχή στην παράνομη εξτρεμιστική ομάδα Akramiya και για σύσταση συμμορίας καθώς και για την απόδραση από τη φυλακή και την περαιτέρω συμμετοχή του σε ένοπλες επιθέσεις κατά δημοσίων κτιρίων του Αντιτζάν, που προκάλεσαν το θάνατο αρκετών πολιτών.

Μετά το σχετικό αίτημα έκδοσης του Ουζμπεκιστάν, οι αρχές του Κιργιζστάν διέταξαν στις 9.6.2005 την κράτηση του κυρίου Tashbaev. Η περαιτέρω μεταχείριση που του επιφύλαξαν ήταν όμοια με αυτήν των Maksudov και Rakhimov. Εν τέλει, στις 22.6.2005, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές του Osh επέτρεψαν τη συνάντηση του προσφεύγοντα με το συνήγορό του, που τον επισκέφθηκε αυθημερόν.

Εξετάζοντας το αίτημα ασύλου του κυρίου Tashbaen από τις 10 Ιουνίου έως τις 26 Ιουλίου 2005 η Υπηρεσία Μετανάστευσης του Κιργιζιστάν απεφάνθη στις 19.7.2005 ότι πληροί τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα, αφού εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στο Ουζμπεκιστάν λόγω της συμμετοχής του στη διαδήλωση του Αντιτζάν και της απόδρασής του από τη φυλακή. Στη συνέχεια, η Υπηρεσία Μετανάστευσης εξέτασε τις πληροφορίες που της διαβίβασαν η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων και η Εισαγγελία του Jalalabad, σύμφωνα με τις οποίες ο προσφεύγων είχε καταδικαστεί σε 14ετή κάθειρξη για κατοχή ναρκωτικών και απάτη και θεωρείτο ιδιαίτερα επικίνδυνος εγκληματίας. Στις 21.5.2005 ασκήθηκε σε βάρος του ποινική δίωξη για τη συμμετοχή σε τρομοκρατικές πράξεις και την απόδραση από τις φυλακές του Αντιτζάν. Στο πλαίσιο της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα ο κύριος Tashbaen δήλωσε ότι, μετά από καταδίκη του για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών, εξέτισε ποινή φυλάκισης από το 1996 έως το 2003. Όταν απέδρασε από τις φυλακές του Αντιτζάν, τη νύχτα της 12-13 Μαΐου 2005, ανέμενε την παραπομπή του σε δίκη με τις κατηγορίες της παράνομης κατοχής ναρκωτικών και της απάτης. Ερωτηθείς σχετικά απάντησε ότι δεν αντελήφθη την παρουσία ενόπλων με πολιτική περιβολή στη διαδήλωση του Αντιτζάν, παρά το γεγονός ότι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν συγκεντρώσει μαρτυρίες περί του αντιθέτου. Εκτιμώντας ότι ο προσφεύγων επιχειρούσε να αποκρύψει τα γεγονότα της διαδήλωσης και τη συμμετοχή του σε αυτήν, η Υπηρεσία Μετανάστευσης έκρινε τελικώς ότι η υπόθεσή του υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Έτσι, στις 26.7.2005 απέρριψε το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας, αποκλείοντάς τον από το προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα.

Στις 3.8.2005 ο κύριος Tashbaen άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής απόφασης της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ενώπιον του Διαπεριφερειακού Δικαστηρίου του Bishkek. Σχετικά υποστήριξε ότι:

α) Δεν ήταν παρών διερμηνέας κατά τη συνέντευξη που διεξήγαγε στις 21.6.2005 η Υπηρεσία Μετανάστευσης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Περαιτέρω, από κανένα έγγραφο του φακέλου δεν προκύπτει η άρνησή του στην παροχή υπηρεσιών διερμηνείας. Το ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας Μετανάστευσης είναι ατελές. Δεν έχουν καταγραφεί αρκετές ερωτήσεις και απαντήσεις. Οι σχετικές παραλείψεις του ερωτηματολογίου επηρέασαν αρνητικά την απόφαση που ελήφθη επί του αιτήματος ασύλου στις 26.7.2005.

β) Ούτε η Υπηρεσία Μετανάστευσης, ούτε η Εισαγγελία κατέθεσαν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι ο κύριος Tashbaen συμμετείχε στην

επίθεση σε αστυνομικό τμήμα ή στην κατάληψη δημόσιου κτιρίου στο Αντιτζάν. Περαιτέρω, οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας Μετανάστευσης δεν διευκρίνισαν επαρκώς την παρουσία ενόπλων κατά την απελευθέρωση του προσφεύγοντα από τη φυλακή του Αντιτζάν.

γ) Η δήλωση του κυρίου Tashbaev ότι δεν αντιλήφθηκε την παρουσία ενόπλων με πολιτική περιβολή στη διαδήλωση στηρίζεται στις διαπιστώσεις του ως αυτόπτη μάρτυρα. Παρότι μαρτυρίες διαδηλωτών που συγκέντρωσαν μη κυβερνητικές οργανώσεις, τεκμηριώνουν την παρουσία ενόπλων με πολιτικά στη συγκέντρωση, ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα περί του αντιθέτου σημαίνει ότι δεν παρατήρησε δίπλα του ενόπλους και δεν αφορά τη διαδήλωση στο σύνολό της.

δ) Από τα στοιχεία του φακέλου της Εισαγγελίας του Jalalabad ουδόλως αποδεικνύεται ότι ο προσφεύγων συμμετείχε σε τρομοκρατικές πράξεις.

Στις 15.8.2005 απορρίφθηκε το αίτημα του συνηγόρου του προσφεύγοντα για την παράσταση του πελάτη του ενώπιον του δικαστηρίου κατά τη συζήτηση της υπόθεσής του. Έτσι, ο κύριος Tashbaev δεν παρακολούθησε αυτοπροσώπως την ακροαματική διαδικασία.

Στις 28.10.2005, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ενημέρωσε τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία του Κιργιζστάν στη Γενεύη ότι πληρούνται στο πρόσωπο του κυρίου Tashbaev οι προϋποθέσεις αναγνώρισης του πρόσφυγα εντολής και ότι αναζητά βιώσιμη λύση για την περίπτωσή του, με τη μετεγκατάστασή του σε τρίτη χώρα όταν απολυθεί από τα κρατητήρια.

Στις 26.12.2005, το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του κυρίου Tashbaev επικυρώνοντας την από 26.5.2005 απόφαση της Υπηρεσίας Μετανάστευσης με την οποία είχε απορριφθεί το αίτημά του για άσυλο. Στις 18.1.2006 ο συνήγορος του προσφεύγοντα προσέβαλε την προαναφερόμενη απόφαση ενώπιον του Δικαστικού Τμήματος Οικονομικών και Διοικητικών Υποθέσεων του Δικαστηρίου του Bishkek επικαλούμενος, μεταξύ άλλων, την από 28.10.2005 απόφαση με την οποία η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνώρισε στο πρόσωπο του κυρίου Tashbaev το καθεστώς του πρόσφυγα. Στις 2.3.2006 το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή και επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της 26.12.2005. Στις 4.4.2006 ο συνήγορος προσέφυγε ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, που με την από 25.5.2006 απόφασή του επικύρωσε την απόφαση του Διαπεριφερειακού Δικαστηρίου της 26.12.2005.

R. Pirmatov: Το πρωί της 13.5.2005, ενώ ταξίδευε στο Αντιτζάν για επαγγελματικούς λόγους, ο προσφεύγων πληροφορήθηκε ότι πραγματοποιείτο διαδήλωση στην κεντρική πλατεία της πόλης. Συμμετείχε στη συγκέντρωση χωρίς να συνομιλήσει με τους διαδηλωτές.

Από την από 28.5.2005 διάταξη της Εισαγγελίας του Αντιτζάν προκύπτει ότι ο προσφεύγων κατηγορείται για σύσταση συμμορίας που τη νύχτα της 12-13.5.2005 επιτέθηκε σε αστυνομικό τμήμα της πόλης. Αφού σκότωσαν αρκετούς αστυνομικούς και αφαίρεσαν μεγάλη ποσότητα όπλων και πυρομαχικών, οι «τρομοκράτες» εισέβαλαν στη φυλακή του Αντιτζάν απελευθερώνοντας και οπλίζοντας τους κρατούμενους. Στη συνέχεια επιτέθηκαν με όπλα στην περιφερειακή διεύθυνση της Υπηρεσίας Εθνικής Ασφάλειας και στο Διοικητήριο της πόλης.

Όπως οι προαναφερόμενοι προσφεύγοντες, διέφυγε αυθημερόν στο Κιργιζστάν, όπου οι αρχές του επιφύλαξαν όμοια με αυτούς μεταχείριση.

Μετά το αίτημα έκδοσης του Ουζμπεκιστάν, οι αρχές του Κιργιζστάν διέταξαν την κράτηση του κυρίου Pirmaton και στη συνέχεια του επιφύλαξαν μεταχείριση όμοια με αυτήν των προαναφερόμενων προσφευγόντων.

Εξετάζοντας το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα, η Υπηρεσία Μετανάστευσης του Κιργιζστάν έκρινε στις 19.7.2005 ότι πληρούσε τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα αφού εξέφραζε βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής του λόγω της συμμετοχής του και της αυτοπρόσωπης παρουσίας του στα γεγονότα του Αντιτζάν. Στη συνέχεια, αξιολόγησε πληροφορίες που της διαβίβασαν η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων και η Εισαγγελία της Jalalabad για τις κατηγορίες που βαρύνουν τον προσφεύγοντα και άλλα πρόσωπα για τα σοβαρά εγκλήματα που διέπραξαν στο Ουζμπεκιστάν. Ενώ κατά την ανάκριση ο κύριος Pirmaton ισχυρίστηκε ότι τη νύχτα της 12/13.5.2005 βρισκόταν στην οικία του, κατά τη συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα που διεξήχθη την 1.7.2005 δήλωσε ότι βρισκόταν στο κατάστημά του. Κατά την Υπηρεσία Μετανάστευσης, οι αντιφατικοί ισχυρισμοί του προσφεύγοντα δημιουργούν βάσιμες υπόνοιες για την πρόθεσή του να αποκρύψει πληροφορίες για τα γεγονότα της 12/13.5.2005 και κυρίως για τη συμμετοχή του σε αυτά. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι γνώριζε τον εισαγγελέα του Αντιτζάν αφού ήταν συγχωριανός του και ως εκ τούτου στη διαδήλωση της 13.5.2005 προσπάθησε να τον προστατεύσει απομακρύνοντάς τον από το πλήθος και σπρώχνοντάς τον πίσω από την περιφραγή του διοικητηρίου της πόλης. Η Υπηρεσία Μετανάστευσης του επέδειξε φωτογραφία όπου απεικονιζόταν με άλλα τρία άτομα να συνοδεύουν τον εισαγγελέα προς το διοικητήριο που είχε καταληφθεί. Στη συνέντευξη της 28.6.2005 ο κύριος Pirmaton δήλωσε ότι μεταξύ των διαδηλωτών αντιλήφθηκε την παρουσία πέντε - έξι ενόπλων με πολιτική περιβολή, ενώ κατά τη συνέντευξη της 1.7.2005 αναφέρθηκε αόριστα σε ενόπλους με πολιτικά που περιφέρονταν στο πλήθος προς την πλευρά του διοικητηρίου. Αγνοούσε την ύπαρξη ομήρων παρά το γεγονός ότι το συ-

γκεκριμένο συμβάν επιβεβαιωνόταν από μαρτυρίες που είχαν συγκεντρώσει μη κυβερνητικές οργανώσεις. Αξιολογώντας τις δηλώσεις του, η Υπηρεσία Μετανάστευσης εκτίμησε ότι αρνείτο να συνεργαστεί και ότι προσπαθούσε να αποκρύψει κάποια από τα περιστατικά της διαδήλωσης. Τελικώς, με την από 26.7.2005 απόφασή της, έκρινε ότι η περίπτωση του εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ρήτρας αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και με αυτήν την αιτιολογία απέρριψε το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας.

Στις 2.2.2005 ο κύριος Pirmatov προσέφυγε ενώπιον του Διαπεριφερειακού Δικαστηρίου του Bishkek αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο. Επικαλέστηκε επιχειρήματα όμοια με αυτά του προαναφερόμενου προσφεύγοντα, κυρίως Tashbaev, και επιπλέον διευκρίνισε ότι υπέπεσε σε αντιφάσεις για τον τόπο όπου βρισκόταν τη νύχτα της 12/13.5.2005 λόγω της αγωνίας που ένοιωθε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με αποτέλεσμα να μη ζητήσει τη διόρθωση της λανθασμένης καταγραφής της απάντησής του κατά την ανάγνωση του πρακτικού. Περαιτέρω, επισήμανε ότι η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έκρινε βάσιμους και ειλικρινείς τους ισχυρισμούς του.

Στις 16.8.2005 η συνήγορός του αιτήθηκε από το δικαστήριο να επιτραπεί στον πελάτη της να παραστεί στην ακροαματική διαδικασία της εκδίκασης της υπόθεσής του. Όμως, το σχετικό αίτημα απορρίφθηκε. Στις 14.10.2005, αιτήθηκε από το δικαστήριο την αναβολή της συζήτησης της υπόθεσής του έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας σύστασης της Επιτροπής για τη Μετανάστευση και την Απασχόληση που αντικαθιστούσε την Υπηρεσία Μετανάστευσης.

Στις 28.10.2005, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έκρινε ότι ο προσφεύγων δικαιούται την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα εντολής και ενημέρωσε σχετικά δια της διπλωματικής οδού τις αρχές του Κιργιζστάν, καθιστώντας σαφές ότι στο πλαίσιο της αναζήτησης βιώσιμης διαρκούς λύσης για την περίπτωσή του επιδιώκει τη μετεγκατάστασή του σε τρίτη χώρα όταν απολυθεί από τα κρατητήρια.

Στις 29.12.2005 το Διαπεριφερειακό Δικαστήριο του Bishkek απέρριψε την προσφυγή του κυρίου Pirmatov από τον και του συνηγόρου του, που αδυνατούσε να παρασταθεί, και απορρίπτοντας το σχετικό αίτημά του για αναβολή της συζήτησης της υπόθεσης. Στις 13.1.2006, ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της προαναφερόμενης απόφασης επικαλούμενος μεταξύ άλλων, την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα εντολής από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Η έφεση απορρίφθηκε στις 2.3.2006. Στις 13.6.2006, το Ανώτατο Δικαστήριο του Κιργιζστάν απέρριψε την ασκηθείσα αίτηση για αναψηλάφηση της υπόθεσης και επι-

κύρωσε την από 29.12.2005 απόφαση του Διαπεριφερειακού Δικαστηρίου του Bishkek.

Με την αρχική τους ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης του Ουζμπεκιστάν κοινοποίησε στις αρχές του Κιργιζστάν έγγραφα από τα οποία προέκυπτε ότι κατηγορήθηκαν ερήμην για αδικήματα που στο Ουζμπεκιστάν τιμωρούνται με τη θανατική ποινή, δηλαδή για συμμετοχή σε τρομοκρατικές πράξεις (Tashbaev), για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως και για συμμετοχή σε τρομοκρατικές επιθέσεις (Maksudov / Rakhimov / Pirmatov). Όμως, κανένα στοιχείο δεν τεκμηριώνει τη συμμετοχή τους στα εγκλήματα για τα οποία κατηγορούνται. Περαιτέρω, αμφισβητούν την αξιοπιστία αυτών των εγγράφων αφού οι αρχές του Ουζμπεκιστάν υπέβαλαν, επικαλούμενες σχεδόν πανομοιότυπες κατηγορίες, συνολικά 253 αιτήματα έκδοσης για τους άντρες που φιλοξενούνταν στον προσφυγικό καταυλισμό Suzak.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Όταν οι υποθέσεις των προσφευγόντων κρίνονταν από τα δικαστήρια του Κιργιζστάν ο πρόεδρος της χώρας είχε παρατείνει την αναστολή της επιβολής και και της εκτέλεσης της θανατικής ποινής μέχρι την οριστική κατάργησή της, ενώ την ίδια περίοδο στο Ουζμπεκιστάν ίσχυε η θανατική ποινή. Κατά τους προσφεύγοντες, τόσο η Υπηρεσία Μετανάστευσης όσο και τα δικαστήρια του Κιργιζστάν, είχαν συνεκτιμήσει το κίνδυνο που συνεπαγόταν για τη ζωή τους και την ελευθερία τους η απομάκρυνσή τους στο Ουζμπεκιστάν. Ισχυρίζονται ότι παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 6 του Συμφώνου η έκδοσή τους στο Ουζμπεκιστάν, χωρίς την επαλήθευση των εγγράφων που απέστειλαν οι αρχές του εκζητούμενου κράτους και σε συνθήκες που ενείχαν πραγματικό κίνδυνο για τη ζωή τους. Σχετικά επικαλούνται την απόφαση της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Charles Chitat Ng κατά Καναδά*⁵⁹.

Οι προσφεύγοντες υπενθυμίζουν ότι είναι απόλυτη η απαγόρευση των βασανιστηρίων. Οι διατάξεις της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων που προβλέπουν τον αποκλεισμό από τη διεθνή προστασία δεν ασκούν επιρροή στις περιπτώσεις όπου υπάρχει κίνδυνος να υποστεί ο ενδιαφερόμενος βασανιστήρια στη χώρα όπου απομακρύνεται. Επικαλούνται σχετικά πολλές εκθέσεις μη κυβερνητικών οργανώσεων και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, που επιβεβαιώνουν ότι είναι διαδεδομένη η πρακτική των βασανιστηρίων στο Ουζμπεκιστάν. Σύμφω-

⁵⁹ Σχετικά επικαλούνται την παράγραφο 14.1 της από 5.11.1993 απόφασης της Επιτροπής επί της Ανακοίνωσης No. 469/1991. Για την απόφαση της Επιτροπής στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ca>.

να με την έκθεση που δημοσίευσε ο Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για την αποστολή του στο Κιργιζιστάν σχετικά με τα γεγονότα της 13/14.5.2005 που έλαβαν χώρα στο Αντιτζάν του Ουζμπεκιστάν, «είναι επιτακτική η ανάγκη της αναστολής της απομάκρυνσης στο Ουζμπεκιστάν των αιτούντων άσυλο και των αυτοπτών μαρτύρων των γεγονότων του Αντιτζάν που, στην περίπτωση της επιστροφής τους, κινδυνεύουν να υποστούν βασανιστήρια»⁶⁰.

Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η παράδοσή τους στο Ουζμπεκιστάν ενέχει πραγματικό και ιδιαίτερος σοβαρό κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια και να δικαστούν χωρίς να τηρηθούν οι εγγυήσεις της αμερόληπτης δίκης. Περαιτέρω, θεωρούν ανεπαρκείς τυχόν διπλωματικές εγγυήσεις με τις οποίες οι αρχές του Ουζμπεκιστάν διαβεβαιώνουν τις αρχές του Κιργιζιστάν ότι δεν θα υποστούν βασανιστήρια. Το Κιργιζιστάν αδυνατεί να εγγυηθεί στην επικράτειά του την ασφάλεια 450 αιτούντων άσυλο από το Ουζμπεκιστάν και για το λόγο αυτό εφαρμόζεται η διαδικασία μετεγκατάστασής τους σε τρίτες χώρες. Επομένως, δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες για την ικανότητά του να εγγυηθεί την ασφάλεια των προσφευγόντων στο έδαφος του Ουζμπεκιστάν. Επιπλέον, το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διεξάγει ανεξάρτητη έρευνα όταν υπάρχουν υπόνοιες περί βασανιστηρίων του εκζητούμενου μετά την παράδοσή του στις αρχές του εκζητούμενου κράτους.

Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 6 και 7 σε συνδυασμό με την παράγραφο 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου, επειδή η αρχή της μη επαναπροώθησης δεν περιλαμβάνεται στην εξαντλητική απαρίθμηση των λόγων απόρριψης του αιτήματος έκδοσης που προβλέπουν ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας του Κιργιζιστάν και οι διμερείς συμβάσεις δικαστικής συνεργασίας Κιργιζιστάν-Ουζμπεκιστάν. Μόνον η διάταξη του άρθρου 11 του εθνικού νόμου περί προσφύγων προβλέπει ρητά την αρχή της μη επαναπροώθησης αλλά δεν εφαρμόζεται στην πράξη. Επιπλέον, σύμφωνα με την ποινική νομοθεσία του Κιργιζιστάν, οι αποφάσεις του Υπουργού Δικαιοσύνης για την έκδοση των αλλοδαπών είναι άμεσα εκτελεστές, οριστικές και αμετάκλητες. Ο Αστικός Κώδικας προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης ενδίκου μέσου για πράξεις των δημόσιων λειτουργών που παραβιάζουν την εθνική νομοθεσία, αλλά αυτή η διαδικασία μπορεί να εφαρμοστεί μόνο μετά την παραβίαση.

Η κράτηση των προσφευγόντων διατάχθηκε με βάση τα εντάλματα σύλληψης που εξέδωσαν οι αρχές του Ουζμπεκιστάν και το έγγραφο των

⁶⁰ Office of the High Commissioner for Human Rights, Έκθεση για την αποστολή στο Κιργιζιστάν σχετικά με τα γεγονότα στο Αντιτζάν, Ουζμπεκιστάν, 13-14 Μαΐου 2005 (E/CN.4/2006/119), para.55 (βλέπε την έκθεση στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ σε http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=201&su=200).

εισαγγελικών αρχών του Κιργιζστάν. Όμως, για τις περιπτώσεις της έκδοσης, η ποινική νομοθεσία του Κιργιζστάν ορίζει ότι η κράτηση των εκζητούμενων διατάσσεται με απόφαση ανακριτή ή εισαγγελέα, που εγκρίνεται από την προϊσταμένη του αρχή, και παρουσία δικηγόρου υπεράσπισης για εγκλήματα που τιμωρούνται κατ' ελάχιστον όριο με ποινή φυλάκισης τριών ετών. Όμως, στην περίπτωσή τους δεν εφαρμόστηκε αυτή η διαδικασία, καθόσον δεν διατάχθηκε η κράτησή τους με απόφαση εισαγγελέα ούτε παρουσία του συνηγόρου τους. Περαιτέρω, η νομοθεσία του Κιργιζστάν προβλέπει την απόλυση του εκζητούμενου εάν δεν παραδοθεί στο εκζητούν κράτος εντός τριάντα ημερών από τη σύλληψή του. Τέλος, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι η νομοθεσία του Κιργιζστάν παραβιάζει τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 9 του Συμφώνου, καθόσον δεν ορίζει για την άμεση προσαγωγή του κατηγορούμενου ενώπιον δικαστή. Επίσης, οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύουν οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 9 του Συμφώνου, καθώς κρατήθηκαν για ένα χρόνο χωρίς να παραπεμφθούν ενώπιον δικαστή.

Τέλος, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι οι αρχές του Κιργιζστάν παραβίασαν τη διάταξη της παραγράφου 3 (β) του άρθρου 14 του Συμφώνου καθόσον από τη σύλληψή τους και τη μεταγωγή τους στα κρατητήρια, δηλαδή έως την 22α (Tashbaev) και 24η (Maksudov / Rakhimov / Pirmatov) Ιουνίου 2005 αντίστοιχα, τους αρνήθηκαν κάθε επικοινωνία με συνήγορο της επιλογής τους.

Στις 6.3.2006 (για Maksudov / Rakhimov), 8.6.2006 (για Tashbaev) και 13.6.2006 (για Pirmatov) η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υπέδειξε στο Κιργιζστάν να μην απομακρύνει τους προσφεύγοντες στο Ουζμπεκιστάν έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης της ανακοίνωσής τους. Το συμβαλλόμενο κράτος ουδόλως ανταποκρίθηκε στο αίτημα της Επιτροπής για τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας. Στις 11.8.2006, οι συνήγοροι των προσφευγόντων ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι στις 9.8.2006 παραδόθηκαν στο Ουζμπεκιστάν επί τη βάση σχετικής απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης του Κιργιζστάν.

ΙΙΙ. Παράλειψη του συμβαλλόμενου κράτους να συμμορφωθεί με το αίτημα της Επιτροπής για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας: Στις 11.8.2006, η Επιτροπή ενημερώθηκε από τους δικηγόρους των προσφευγόντων ότι οι πελάτες τους είχαν παραδοθεί τρεις ημέρες νωρίτερα στις αρχές του Ουζμπεκιστάν. Με επιστολή της 14.8.2006 απευθυνόμενη στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία του Κιργιζστάν στον ΟΗΕ, στη Γενεύη, η Επιτροπή, χωρίς να αμφισβητεί την ακρίβεια των ισχυρισμών των συνηγόρων, υπενθύμισε στο συμβαλλόμενο κράτος ότι η παράλειψή του να συμμορφωθεί με το επίσημο αίτημά της για λήψη μέτρων προσωρινής

προστασίας αποτελεί σοβαρή παραβίαση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου του Συμφώνου. Περαιτέρω, αιτήθηκε από τις αρχές του Κιργιζστάν να την ενημερώσουν χωρίς καθυστέρηση για την κατάσταση των προσφευγόντων και στην περίπτωση που διαπιστώσουν ότι είναι ακριβείς οι πληροφορίες που της διαβίβασαν οι συνήγοροί τους να της παράσχουν το συντομότερο εξηγήσεις.

Απαντώντας στο έγγραφο της Επιτροπής για παροχή εξηγήσεων, το συμβαλλόμενο κράτος επισήμανε με το από 23.8.2006 έγγραφό του ότι, με τις αποφάσεις της 16.2.2006 (Maksudov / Rakhimov), 25.5.2006 (Tashbaev) και 13.6.2006 (Pirmatov) το Ανώτατο Δικαστήριο του Κιργιζστάν επικύρωσε τις αποφάσεις του δικαστηρίου του Bishkek που είχε επικυρώσει τις αντίστοιχες αποφάσεις της Υπηρεσίας Μετανάστευσης με τις οποίες είχαν απορριφθεί τα αιτήματα ασύλου των προσφευγόντων.

Το Κιργιζστάν υποστηρίζει ότι σύμφωνα με αποδεικτικά στοιχεία των αρχών του Ουζμπεκιστάν ο κύριος Tashbaev είχε καταδικαστεί το 1996 σε 16ετή κάθειρξη. Το 2005 καταδικάστηκε για διακίνηση ναρκωτικών σε 14ετή κάθειρξη. Θεωρείται υπότροπος. Κατά τα γεγονότα του Αντιτζάν δραπέτευσε και διέφυγε στο Κιργιζστάν όπου κατέθεσε αίτημα ασύλου. Οι κύριοι Pirmatov, Rakhimov και Maksudov είχαν κατηγορηθεί για την ομηρία και τη μετέπειτα δολοφονία του εισαγγελέα που διέπραξαν στο πλαίσιο των ταραχών που ξέσπασαν στο Αντιτζάν.

Δυνάμει του εθνικού δικαίου και των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει η χώρα με τις διμερείς και πολυμερείς συμβάσεις δικαστικής συνδρομής και με τις συμβάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ο Υπουργός Δικαιοσύνης του Κιργιζστάν αποφάσισε στις 8.8.2005 να ικανοποιήσει το αίτημα του Ουζμπεκιστάν για έκδοση των προσφευγόντων προκειμένου να δικαστούν για τα αδικήματα που διέπραξαν πριν εισέλθουν στο Κιργιζστάν.

Η σχετική απόφαση ελήφθη μετά από ολοκληρωμένη και αντικειμενική μελέτη όλων των στοιχείων που απέστειλαν οι αρχές του Ουζμπεκιστάν από τα οποία προκύπτει ότι οι προσφεύγοντες είχαν τελέσει στη χώρα τους εγκληματικές πράξεις. Κατά τα οριζόμενα στην εθνική νομοθεσία του Κιργιζστάν κατηγορούνται για εγκλήματα που χαρακτηρίζονται σοβαρά, που επισύρουν στερητική της προσωπικής ελευθερίας ποινή και επομένως δικαιολογούν απόλυτα την έκδοσή τους στο Ουζμπεκιστάν. Η απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης του Κιργιζστάν είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων αφού οι διατάξεις της δεν εφαρμόζονται σε πρόσωπα για τα οποία βάσιμα πιστεύεται ότι έχουν τελέσει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου και πριν εισέλθουν σε αυτήν.

...

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης του Ουζμπεκιστάν παρείχε εγγυήσεις στον ομόλογό του στο Κιργιζστάν για την πλήρη και αντικειμενική διερεύνηση των υποθέσεων των προσφευγόντων και τον διαβεβαίωσε ότι δεν κινδυνεύουν να διωχθούν για πολιτικούς λόγους ούτε να υποστούν βασανιστήρια. Το Ουζμπεκιστάν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, σύμφωνα με την οποία υποχρεούται να υιοθετεί αποτελεσματικά νομοθετικά, διοικητικά, δικαστικά ή άλλα μέτρα για να αποτρέψει πράξεις βασανιστηρίων.

Ως προς τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων περί παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης, και ιδίως του δικαιώματος σε άσυλο, το Κιργιζστάν υπενθυμίζει ότι δεν δικαιούται να επικαλεστεί το προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα όποιος διώκεται για μη πολιτικά εγκλήματα. Η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 33 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων ορίζει ότι τα ευεργετήματα που απορρέουν από τη Σύμβαση δεν δικαιούνται να επικαλεστεί πρόσφυγας που ευλόγως θεωρείται επικίνδυνος για την εθνική ασφάλεια της χώρας ασύλου ή που αφού καταδικαστεί για ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα συνιστά κίνδυνο για την κοινότητα της χώρας ασύλου. Το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 7 του άρθρου 2 του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών εμπίπτει στο πεδίο της εθνικής του κυριαρχίας και δικαιοδοσίας ο χαρακτηρισμός ενός προσώπου ως απειλή για την εθνική ασφάλεια.

Όπως εξήγησαν οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Δικαιοσύνης σε συνέντευξη τύπου που παραχώρησαν στις 11.8.2006 ούτε η εθνική νομοθεσία ούτε οι διεθνείς συμβάσεις υποχρεώνουν το Κιργιζστάν να ενημερώσει προηγουμένως την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και το συνήγορο των προσφευγόντων για την επικείμενη έκδοση. Επιπλέον, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνώρισε στους προσφεύγοντες το καθεστώς του πρόσφυγα εντολής πριν αποφανθεί το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας επί των προσφυγών που είχαν ασκήσει κατά των αποφάσεων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, που έκριναν αρνητικά το αίτημά τους για διεθνή προστασία.

IV. Η παράλειψη του Κιργιζστάν να εκθέσει ενώπιον της Επιτροπής τις θέσεις του επί της ανακοίνωσης: Με ρηματικές διακοινώσεις της 6.3.2006 (Maksudov / Rakhimov), της 8.6.2006 (Tashbaev) και της 13.6.2006 (Pirmatov), της 5.9.2006 (Maksudov / Rakhimov / Tashbaev / Pirmatov), της 1.2.2007 (Maksudov), της 5.2. 2007 (Rakhimov / Tashbaev / Pirmatov) και της 10.8.2007 (Maksudov / Rakhimov / Tashbaev / Pirmatov), η Επιτροπή κάλεσε το Κιργιζστάν να εκθέσει τις

απόψεις του επί της συνδρομής των τυπικών προϋποθέσεων άσκησης της ανακοίνωσης και επί των ουσιαστικών ισχυρισμών των προσφευγόντων. Σχετικά επισημαίνει την παράλειψη του συμβαλλόμενου κράτους να ανταποκριθεί στο αίτημά της. Υπογραμμίζοντας την από 23.8.2006 απάντηση του συμβαλλόμενου κράτους επί του αιτήματός της για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για την παράλειψή του να παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες για το παραδεκτό ή τη βασιμότητα των ισχυρισμών των προσφευγόντων. Σχετικά υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, το ενδιαφερόμενο συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να υποβάλει γραπτώς στην Επιτροπή εξηγήσεις ή δηλώσεις για την αποσαφήνιση των επίμαχων ζητημάτων που διαλαμβάνονται στην ανακοίνωση και για τα μέτρα που έχει υιοθετήσει, αν συντρέχει περίπτωση, για την αποκατάσταση της παραβίασης. Ελλείψει σχετικής απάντησης του Κιργιζστάν, η Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στους ισχυρισμούς των προσφευγόντων στο μέτρο που είναι τεκμηριωμένοι⁶¹.

Νόμο Βάσιμο: Α) Εγγενής στην προσχώρηση του συμβαλλόμενου στο Πρωτόκολλο κράτους, είναι η υποχρέωσή του να συνεργάζεται με την Επιτροπή καλόπιστα με τρόπο που διασφαλίζει τη δυνατότητά της να εξετάζει τις ανακοινώσεις και να προωθεί τις απόψεις της στον προσφεύγοντα και στο συμβαλλόμενο κράτος. Είναι ασυμβίβαστη με τις υποχρεώσεις αυτές οιαδήποτε ενέργεια με την οποία το συμβαλλόμενο κράτος παρακωλύει ή ματαιώνει την εξέταση της ανακοίνωσης από την Επιτροπή και τη διατύπωση των σχετικών απόψεών της. **Β)** Η αρχή της απόλυτης απαγόρευσης των βασανιστηρίων σημαίνει ότι η εφαρμογή της δεν εξαρτάται από εκτιμήσεις εξισορρόπησης με ζητήματα εθνικής ασφάλειας ή με τον τύπο της ποινικής συμπεριφοράς για την οποία κατηγορείται ή κρίνεται ύποπτος ο ενδιαφερόμενος. **Γ)** Πέραν του έγγραφου τύπου, οι διπλωματικές εγγυήσεις πρέπει τουλάχιστον να προβλέπουν μηχανισμό παρακολούθησης και να διαφυλάσσονται με ρυθμίσεις που διασφαλίζουν την πραγματική εφαρμογή τους. **Δ)** Η φύση της επαναπροώθησης επιβάλλει την άσκηση πραγματικής προσφυγής κατά της απόφασης έκδοσης πριν την παράδοση του εκζητούμενου ώστε να αποτραπεί η ανεπανόρθωτη βλάβη του ενδιαφερόμενου και να μην καταστεί η επανεξέταση μάταιη και άνευ αντικειμένου.

Σκεπτικό: Α) Επί της παραβίασης των μέτρων προσωρινής προστασίας που υπέδειξε η Επιτροπή (άρθρο 1 του Προαιρετικού Πρωτο-

⁶¹ Για παράδειγμα, η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 4 της από 16.3.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *Kurbonov κατά Τατζικιστάν* (Ανακοίνωση Νο. 1208/2003) (για την απόφαση βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=tj>).

κόλλου): 10.1 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το Κιργιζιστάν εξέδωσε τους προσφεύγοντες στο Ουζμπεκιστάν παρότι είχαν καταθέσει ανακοίνωση σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο και είχε υποδείξει σχετικά τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας. Υπενθυμίζει⁶² ότι, προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο, τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν τη δικαιοδοσία της Επιτροπής να λαμβάνει και να εξετάζει ανακοινώσεις προσώπων που ισχυρίζονται ότι είναι θύματα παραβίασης οποιουδήποτε από τα δικαιώματα που εγγυάται το Σύμφωνο (Προοίμιο και άρθρο 1). Εγγενής στην προσχώρηση του συμβαλλόμενου στο Πρωτόκολλο κράτους είναι η υποχρέωσή του να συνεργάζεται με την Επιτροπή καλόπιστα με τρόπο που διασφαλίζει τη δυνατότητά της να εξετάζει τις ανακοινώσεις και να προωθεί τις απόψεις της στον προσφεύγοντα και στο συμβαλλόμενο κράτος (άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 4). Είναι ασυμβίβαστη με τις υποχρεώσεις αυτές οιαδήποτε ενέργεια με την οποία το συμβαλλόμενο κράτος παρακωλύει ή ματαιώνει την εξέταση της ανακοίνωσης από την Επιτροπή και τη διατύπωση των σχετικών απόψεών της.

10.2 Στο πλαίσιο της εξέτασης των ανακοινώσεων, εκτός από την παραβίαση των διατάξεων του Συμφώνου που διαπιστώνει η Επιτροπή, το συμβαλλόμενο κράτος διαπράττει σοβαρή παραβίαση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου όταν ενεργεί με τρόπο που παρακωλύει ή ματαιώνει την εξέταση από την Επιτροπή της ανακοίνωσης που επικαλείται παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο ή που καθιστά την εξέτασή της άνευ αντικειμένου και τη διατύπωση των απόψεών της μάταιη. Με την υπό κρίση ανακοίνωση οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η έκδοσή τους στο Ουζμπεκιστάν παραβιάζει τα δικαιώματα που εγγυώνται οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Συμφώνου. Αφού ενημερώθηκε για την κατάθεση των ανακοινώσεων, το συμβαλλόμενο κράτος, παραδίδοντας τους προσφεύγοντες στο Ουζμπεκιστάν, παραβίασε τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, στερώντας από την Επιτροπή τη δυνατότητα να εξετάσει και να αξιολογήσει τους ισχυρισμούς τους και τελικώς να εκδώσει την απόφασή της. Προκαλεί λύπη αυτή η στάση του συμβαλλόμενου κράτους έναντι της υπόδειξης της Επιτροπής για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας.

---

⁶² Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην από 19.10.2000 απόφασή της επί της υπόθεσης *Piandiong al. κατά Φιλιππίνων* (Ανακοίνωση No. 869/1999) (για τη απόφαση βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ph>).

10.3 Η Επιτροπή υπενθυμίζει⁶³ ότι τα μέτρα προσωρινής προστασίας που υποδεικνύει δυνάμει του άρθρου 92 του Κανονισμού Λειτουργίας της, που υιοθετήθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 39 του Συμφώνου, είναι ουσιαστικής σημασίας για το ρόλο της στο πλαίσιο του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου. Περιφρονώντας τον Κανονισμό Λειτουργίας της με μέτρα μη αναστρέψιμα, όπως είναι αυτά της υπό κρίση υπόθεσης, η έκδοση των προσφευγόντων στο Ουζμπεκιστάν υπονομεύει την προστασία των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο μέσω του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

Β) Επί του παραδεκτού των ανακοινώσεων: 11.1 Σύμφωνα με το άρθρο 93 του Κανονισμού Λειτουργίας της, πριν εξετάσει τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς που διαλαμβάνει η ανακοίνωση, η Επιτροπή αποφαινεται επί της συνδρομής των τυπικών προϋποθέσεων της άσκησής της.

11.2 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 2 (α) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ίδια υπόθεση δεν εξετάζεται από άλλο διεθνές όργανο έρευνας ή επίλυσης. Αφού το συμβαλλόμενο κράτος δεν πρότεινε ένσταση όσον αφορά στην παραδεκτή άσκηση της ανακοίνωσης, η Επιτροπή κρίνει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2 (β) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

11.3 Η Επιτροπή σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν παραβίαση του δικαιώματος που εγγυάται και προστατεύει η διάταξη της παραγράφου 3 (β) του άρθρου 14 του Συμφώνου. Εκτιμά ότι δεν είναι απαραίτητο να κρίνει εάν παραδεκτώς προβάλλονται οι ισχυρισμοί για παραβίαση μόνως αυτής της διάταξης, καθώς οι αρχές που τη διέπουν λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση των ισχυρισμών των προσφευγόντων για παραβίαση άλλων δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο.

11.4 Κατά την Επιτροπή, οι προσφεύγοντες έχουν τεκμηριώσει επαρκώς και επομένως προβάλλουν παραδεκτώς τους ισχυρισμούς τους περί παραβίασης των διατάξεων των άρθρων 6 και 7 μόνων και σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 και του άρθρου 9 του Συμφώνου.

Γ) Επί της παραβίασης των άρθρων 9 παράγραφος 1, 6 παράγραφος 2, 7 μόνου και σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του Συμφώνου: 12.1 Κατ' εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξε-

---

⁶³ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην από 8.7.2004 απόφασή της επί της Ανακοίνωσης No. 964/2001, *Saidova κατά Τατζικιστάν* (για την απόφαση βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=tj>).

τάζει τις ανακοινώσεις των προσφευγόντων υπό το πρίσμα του συνόλου των πληροφοριών που τέθηκαν υπόψη της.

12.2 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για την παραβίαση του δικαιώματός τους που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου, η Επιτροπή σημειώνει ότι η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας είναι επιτρεπτή μόνο στις περιπτώσεις και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το εθνικό δίκαιο και με την προϋπόθεση ότι δεν είναι αυθαίρετη. Δηλαδή, το πρώτο θέμα επί του οποίου καλείται να αποφανθεί είναι εάν η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας των προσφευγόντων ήταν σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία. Σχετικά, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι, σε αντίθεση με τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο του Κιργιζστάν, η κράτησή τους δεν διατάχθηκε από την εισαγγελική αρχή και ότι δεν εκπροσωπούσαν από δικηγόρο κατά παραβίαση των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας. Ενόψει της παράλειψης του συμβαλλόμενου κράτους να εκθέσει ενώπιον της Επιτροπής τις θέσεις του επί των διαλαμβανόμενων στην ανακοίνωση, ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στους ισχυρισμούς των προσφευγόντων, στο μέτρο που είναι τεκμηριωμένοι και τα πραγματικά περιστατικά συνέβησαν όπως τα περιγράφουν οι προσφεύγοντες. Επομένως, η Επιτροπή διαπιστώνει παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου.

12.3 Ενόψει των ανωτέρω, και δεδομένης της διαπίστωσης της παραβίασης της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 9, η Επιτροπή κρίνει ότι δεν είναι αναγκαίο να εξετάσει ειδικότερα τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων περί παραβίασης της διάταξης της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου.

12.4 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς των προσφευγόντων που επικαλούνται ότι η έκδοση στο Ουζμπεκιστάν τους εκθέτει σε πραγματικό κίνδυνο βασανιστηρίων ή άλλης κακομεταχείρισης, κατά παραβίαση της απαγόρευσης επαναπροώθησης που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 7 του Συμφώνου, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η ύπαρξη παρόμοιου πραγματικού κινδύνου αξιολογείται με βάση τις πληροφορίες που ήταν γνωστές, ή έπρεπε να είναι γνωστές στις αρχές του συμβαλλόμενου κράτους κατά το χρόνο της έκδοσης, και δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι υπέστησαν βασανιστήρια, αν και παρόμοιες πληροφορίες για τη μεταγενέστερη μεταχείρισή τους συνεκτιμώνται για την αξιολόγηση του αρχικού κινδύνου. Για να καθοριστεί ο κίνδυνος παρόμοιας μεταχείρισης στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει όλα τα σχετικά στοιχεία. Οι εγγυήσεις που παρασχέθηκαν, το περιεχόμενό τους, καθώς και η πρόβλεψη και η εφαρμογή μηχανισμών παρακολούθησής τους, είναι στοιχεία καθοριστικής σημασίας για την αξιολόγηση του ενεστώτος κινδύνου της απαγορευμένης κακομεταχείρισης. Στο πλαίσιο αυτό, η Επι-

τροπή επαναλαμβάνει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να μην εκθέτουν τους πολίτες σε κίνδυνο βασανιστηρίων ή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας απομακρύνοντάς τους σε άλλη χώρα με της διαδικασία της έκδοσης, της απέλασης ή της επαναπροώθησης⁶⁴. Η εφαρμογή αυτής της αρχής δεν εξαρτάται από εκτιμήσεις εξισορρόπησης με ζητήματα εθνικής ασφάλειας ή με τον τύπο της ποινικής συμπεριφοράς για την οποία κατηγορείται ή κρίνεται ύποπτος ο ενδιαφερόμενος.

12.5 Η Επιτροπή εκτιμά εξ αρχής ότι τα κρατικά όργανα του Κιργιζσταν γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν κατά το χρόνο της παράδοσης των προσφευγόντων στο Ουζμπεκιστάν ότι αξιόπιστες και εκτεταμένες δημόσιες εκθέσεις αναφέρονταν στα συστηματικά και εκτεταμένα βασανιστήρια που υφίστανται σε αυτήν τη χώρα οι κρατούμενοι και ότι ο κίνδυνος παρόμοιας μεταχείρισης είναι ιδιαίτερα υψηλός για όσους κρατούνται για πολιτικούς λόγους και για λόγους ασφαλείας⁶⁵. Κατά την άποψή της, από το σύνολο αυτών των στοιχείων συνάγεται ότι προσφεύγοντες αντιμετώπιζαν πραγματικό κίνδυνο βασανιστηρίων στην περίπτωση της έκδοσής τους στο Ουζμπεκιστάν. Εξάλλου, επισύρουν την τιμωρία της θανατικής ποινής τα αδικήματα για τα οποία το Ουζμπεκιστάν αιτήθηκε την έκδοσή τους. Δεδομένου, αφενός του κινδύνου της καταδίκης τους σε θάνατο και αφετέρου της θανατικής ποινής, που είναι αντίθετη με τη διάταξη του άρθρου 7 του Συμφώνου, ήταν εξίσου πραγματικός ο κίνδυνος της παραβίασης της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 6. Εξάλλου, ανεπαρκή προστασία από τον προαναφερόμενο κίνδυνο παρείχαν οι διαβεβαιώσεις του Υπουργού Δικαιοσύνης του Ουζμπεκιστάν που, επιπροσθέτως, δεν πρόβλεπαν συγκεκριμένο μηχανισμό για την παρακολούθηση της εφαρμογής τους. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, πέραν του έγγραφου τύπου, οι διπλωματικές εγγυήσεις πρέπει τουλάχιστον να προβλέπουν μηχανισμό παρακολούθησης και να διαφυλάσσονται με ρυθμίσεις που διασφαλίζουν την πραγματική εφαρμογή τους⁶⁶.

⁶⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην παράγραφο 9 του Γενικού Σχολίου Νο. 20 για την Απαγόρευση των Βασανιστηρίων και της Σκληρής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, 10.3.1991 (έγγραφο HRI/GEN/1/Rev.8). Βλέπε για το έγγραφο σε απόδοση στην ελληνική σε www.unhcr.gr και στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ σε <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

⁶⁵ Σχετικά η Επιτροπή επικαλείται την Έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ (Theo van Boven) για τα Βασανιστήρια για το το Ουζμπεκιστάν (E/CN.4/2003/68/Add.2) και την έκθεση του Υπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 60 στη σελίδα 397 της παρούσας έκδοσης).

⁶⁶ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 11.5 της από 25.10.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *Alzery κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση No.

12.6 Η Επιτροπή υπενθυμίζει⁶⁷ ότι παραβιάζει το Σύμφωνο το συμβαλλόμενο κράτος που απομακρύνει ένα πρόσωπο από τη δικαιοδοσία του στο έδαφος άλλου κράτους όπου υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι είναι πραγματικός ο κίνδυνος ανεπανόρθωτης βλάβης, παρόμοιας με αυτήν που απαγορεύουν οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Συμφώνου. Αφού το συμβαλλόμενο κράτος δεν απέδειξε ότι οι εγγυήσεις που παρείχε το Ουζμπεκιστάν ήσαν επαρκείς για να εξαλείψουν τον κίνδυνο των βασανιστηρίων και της καταδίκης σε θάνατο σύμφωνα με τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 6 και στη διάταξη του άρθρου 7 του Συμφώνου, η Επιτροπή αποφαινεται ότι η έκδοση των προσφευγόντων στο Ουζμπεκιστάν παραβιάζει τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 2 και του άρθρου 7 του Συμφώνου.

12.7 Ως προς τον ισχυρισμό των προσφευγόντων ότι η νομοθεσία του Κιργιζιστάν δεν προβλέπει αποτελεσματικά μέσα για την προσβολή της από 8.8.2006 απόφασης έκδοσης του Υπουργού Δικαιοσύνης η Επιτροπή σημειώνει ότι το άρθρο 2 της Σύμβασης, σε συνδυασμό με την παράγραφο 2 του άρθρου 6 και το άρθρο 7, επιβάλλουν την άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής όταν είναι πραγματικός ο κίνδυνος των βασανιστηρίων και της καταδίκης σε θάνατο. Σχετικά, η Επιτροπή επισημαίνει ότι όλες οι διαδικασίες που κίνησαν οι προσφεύγοντες ενώπιον των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους αφορούσαν στο αίτημά τους για άσυλο και όχι στην έκδοση. Περαιτέρω, υπογραμμίζει ότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει τη δυνατότητα δικαστικής επανεξέτασης των αποφάσεων έκδοσης του Υπουργού Δικαιοσύνης πριν την εκτέλεση τους και ότι στην περίπτωση των προσφευγόντων αυτές εκτελέστηκαν την επόμενη ημέρα. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η φύση της επαναπροώθησης επιβάλλει την άσκηση πραγματικής προσφυγής κατά της απόφασης έκδοσης πριν την παράδοση του εκζητούμενου ώστε να αποτραπεί η ανεπανόρθωτη βλάβη του ενδιαφερόμενου και να μην καταστεί η επανεξέταση μάταιη και άνευ αντικειμένου⁶⁸. Επομένως, παραβιάζει τις διατάξεις της

1416/2005)(για την απόφαση στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2006 σελίδα 645 επ. και στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=se>)

⁶⁷ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 6.2 της από 5.11.1993 απόφασής της επί της υπόθεσης *Ng κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No.469/1991) (για την απόφαση βλέπε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ca>) και στην παράγραφο 12 του Γενικού Σχολίου No. 31 για τη Φύση των Γενικών Υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει τα Συμβαλλόμενα Κράτη δυνάμει του Συμφώνου που υιοθετήθηκε στις 29 Μαρτίου 2004 (HRI/GEN/1/Rev.8 (για το κείμενο του Σχολίου στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>).

⁶⁸ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 11.8 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Alzery κατά Σουηδίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 66 στη σελίδα 405 της παρούσας έκδοσης).

παραγράφου 2 του άρθρου 6, και του άρθρου 7, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 2 της Σύμβασης η αδυναμία των προσφευγόντων να ασκήσουν αποτελεσματική και ανεξάρτητη προσφυγή κατά της απόφασης έκδοσης.

13. Ενεργώντας δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της αποδεικνύουν ότι το Κιργιζιστάν παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 9 (παράγραφος 1), 6 (παράγραφος 2) και 7 του Συμφώνου μόνων και σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 2. Περαιτέρω, η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου.

14. Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διασφαλίσει στους προσφεύγοντες αποτελεσματική προσφυγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης αποζημίωσης. Για το σκοπό αυτό καλείται να υιοθετήσει αποτελεσματικά μέτρα για την παρακολούθηση της κατάστασης των προσφευγόντων και να ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή σε τακτική βάση. Επίσης το συμβαλλόμενο κράτος οφείλει να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποτρέψει παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον.

15. Δεδομένου ότι, προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο, το συμβαλλόμενο κράτος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο και ότι, δυνάμει του άρθρου 2 του Συμφώνου, υποχρεούται να εγγυάται σε όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο και να παρέχει πραγματικά και αποτελεσματικά μέσα αποκατάστασης στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση του Συμφώνου, η Επιτροπή καλεί το Κιργιζιστάν να την ενημερώσει εντός 180 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να δημοσιεύσει την παρούσα απόφαση.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:

Κατά τη δημοσίευση της έκθεσης της Επιτροπής δεν είχε εκπνεύσει η προθεσμία που έταξε η Επιτροπή στο συμβαλλόμενο κράτος για να την ενημερώσει για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της απόφασής της⁶⁹.

⁶⁹ Βλέπε σχετικά την έκθεση της Επιτροπής προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 40 (A/63/40), σελίδα 133. Βλέπε την έκθεση της Επιτροπής σε: <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/439/42/pdf/G0843942.pdf>.

0718

Υπόθεση Leonid Komarovski⁷⁰ κατά Τουρκμενιστάν της 24.7.2008**Ανακοίνωση 1450/2006⁷¹**

Σύνθεση της Επιτροπής: Abdelfattah Amor, Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Christine Chanet, Maurice Glèlè Ahanhanzo, Yuji Iwasawa, Ahmed Tawfik Khalil, Rajsomer Lallah, Iulia Antoanella Motoc, M. O' Flaherty, Elisabeth Palm, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley, Ivan Shearer και Ruth Wedgwood.

Συμμετοχή πολίτη ΗΠΑ σε αντικαθεστωτική διαδήλωση στο Τουρκμενιστάν – Απαγόρευση βασανιστηρίων: ζυλοδαρμός μέχρι λιποθυμίας και χορήγηση ψυχότροπων ουσιών σε ενέσιμη μορφή με σκοπό τον εξαναγκασμό σε ομολογία – Συνθήκες κράτησης χωρίς να συντρέχουν οι επιταγές του ανθρωπισμού και του σεβασμού της εγγενούς ανθρώπινης αξιοπρέπειας: έλλειψη φυσικού φωτισμού, περιορισμός πρόσβασης σε χώρους υγιεινής, απαγόρευση σωματικής άσκησης εκτός του κελιού, πολικές θερμοκρασίες, κακή ποιότητα διατροφής και αδυναμία πρόσβασης σε ιατρική περίθαλψη – Είναι αυθαίρετη η σύλληψη χωρίς ένταλμα και από όργανα που δεν είναι ειδικώς εξουσιοδοτημένα – Είναι αυθαίρετη η κράτηση όταν δεν γνωστοποιούνται άμεσα στον ενδιαφερόμενο οι λόγοι της σύλληψής του και δεν του παρέχεται η δυνατότητα να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου για να κρίνει τη νομιμότητα της κράτησης – Προσβολή της ιδιωτικής ζωής, της τιμής και της υπόληψης με τη δημοσίευση βιβλίου στο οποίο φέρεται ως συγγραφέας ο προσφεύγων.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 2 παρ. 3, 7, 9 (παρ. 1 έως 4), 10 (παρ. 1 και 2 (α)), 17 παρ. 1 και 28 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
Άρθρο 5 παρ. 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Leonid Komarovski, είναι πολίτης Η.Π.Α.. Στις 25.11.2002, στην πρωτεύουσα του Τουρκμενιστάν, Ασγκαμπάτ, άγνωστοι επιτέθηκαν στην αυτοκινητοπομπή του προέδρου της χώρας Saparmurad Niyazov. Ο Πρόεδρος επέζησε της απόπειρας δο-

⁷⁰ Δεν εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο.

⁷¹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CCPR/C/93/D/1450/2006 της 5.8.2008 στη διεύθυνση <http://tb.o-hchr.org/default.aspx?country=tm>.

λοφονίας και, αυθημερόν κατηγορήσε για την επίθεση τρεις ηγέτες της αντιπολίτευσης. Διεξήχθησαν άμεσα εκτεταμένες έρευνες και μεταξύ της 26ης και της 27ης Νοεμβρίου συνελήφθησαν δέκα έξι άτομα, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα.

Ο προσφεύγων είχε αφιχθεί στο Τουρκμενιστάν στις 23.11.2002 για να ασχοληθεί με το εμπόριο ζύθου, δραστηριότητα που είχε αρχίσει να ασκεί στη χώρα αυτή από το 1991. Διέμενε στην οικία του κυρίου Guvanch Dzumaen, φίλου και συνεταίρου του. Στις 25.11.2002, ο προσφεύγων, με την ιδιότητα του επαγγελματία δημοσιογράφου, συμμετείχε με το φίλο του σε ένα ειρηνικό συλλαλητήριο διαμαρτυρίας κατά του καθεστώτος του προέδρου Νιγάζον που οργάνωσε έξω από το Κοινοβούλιο (Mejlis) το Λαϊκό Δημοκρατικό Κίνημα του Τουρκμενιστάν (NDDT).

Κατευθυνόμενοι στο Κοινοβούλιο, ο προσφεύγων και ο κύριος Dzumaen συναντήθηκαν με έναν από τους ηγέτες του προαναφερόμενου κόμματος της αντιπολίτευσης, τον κύριο Shikhmuradon, πρώην Υπουργό Εξωτερικών του Τουρκμενιστάν την πενταετία 1995-2000. Φθάνοντας στον προγραμματισμένο τόπο της συγκέντρωσης και συνειδητοποιώντας ότι ελάχιστοι πολίτες συμμετείχαν, ο κύριος Shikhmuradon αποφάσισε την αναβολή της διαδήλωσης. Ο προσφεύγων και ο κ. Dzumaen αποφάσισαν να επιστρέψουν στην οικία τους.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας, οι τοπικοί τηλεοπτικοί σταθμοί μετέδωσαν διάγγελμα του προέδρου Νιγάζον που αφενός ανακοίνωσε ότι ήταν θύμα απόπειρας δολοφονίας και αφετέρου κατηγορήσε ευθέως ως αυτουργό τον κύριο Shikhmuradon και άλλους ηγέτες του κόμματος NDDT.

Στις 26.11.2002, συνελήφθη στην οικία του ο κύριος Dzumaen μαζί με τον γιο του, τον πατέρα και τον αδελφό του. Νωρίς το πρωί της επόμενης ημέρας τρεις άντρες με πολιτικά, που δήλωσαν υπάλληλοι της Εισαγγελίας, αναζήτησαν τον προσφεύγοντα στην οικία του κυρίου Dzumaen και τον συνέλαβαν. Όταν ο κύριος Komarovski τους επέδειξε το αμερικανικό διαβατήριό, ένοπλοι άντρες ξεπρόβαλαν από τα γύρω δέντρα και τα γειτονικά σπίτια, τον έριξαν στο έδαφος και άρχισαν να τον χτυπούν. Χωρίς καμιά εξήγηση τον «πέταξαν» στο πίσω κάθισμα ενός αυτοκινήτου και τον χτυπούσαν κάθε φορά που τολμούσε να ρωτήσει για τους λόγους της σύλληψής του. Τον οδήγησαν στο Υπουργείο Εθνικής Ασφάλειας όπου τον ανέκριναν.

Στην αρχή, οι ανακριτές του ζήτησαν να καταγράψει «ό,τι είχε κάνει». Επειδή δεν έγραψε ό,τι περίμεναν, διέταξαν την κράτησή του χωρίς να εκδώσουν ένταλμα σύλληψης. Στις 29.11.2002, τρεις ημέρες μετά τη σύλληψή του, ο προσφεύγων πληροφορήθηκε τους λόγους της κράτησής του: κατηγορείτο για δέκα τέσσερα αδικήματα, συμπεριλαμβανο-

μένων της απόπειρας δολοφονίας του προέδρου, της απόπειρας πραξικοπήματος και του λαθρεμπορίου ναρκωτικών και όπλων.

Τους επόμενους πέντε μήνες ο κύριος Κομαρονσκι κρατήθηκε σε «εσωτερική φυλακή» του Υπουργείου Εθνικής Ασφάλειας. Παρά τα επανειλημμένα αιτήματά του, ουδέποτε προσήχθη ενώπιον δικαστή ούτε παραπέμφθηκε ενώπιον δικαστηρίου και δεν του παρασχέθηκε η δυνατότητα να επικοινωνήσει με δικηγόρο της επιλογής του. Αντίθετα, για την υπεράσπισή του, η Εισαγγελία διόρισε αυτεπάγγελτα δικηγόρο, την κυρία Djumagul, που αποδείχθηκε ανεπαρκής. Ειδικότερα, αρνήθηκε να καταγγείλει ενώπιον των αρμόδιων αρχών την κακομεταχείριση που υπέστη κατά την κράτηση: πανικοβλήθηκε όταν ο προσφεύγων της έδειξε τις μελανιές και τα σημάδια που έφερε στο σώμα του και του δήλωσε ότι δεν θα διακινδύνευε τη ζωή της για χάρη του.

Κατά τη διάρκεια της κράτησης, οι αρχές αρνήθηκαν στον προσφεύγοντα κάθε επικοινωνία, έγγραφη, προσωπική ή τηλεφωνική, με την οικογένειά του. Η πρεσβεία των ΗΠΑ στην Ασγκαμπάτ ενημερώθηκε για την κράτηση του κυρίου Κομαρονσκι επτά ημέρες μετά τη σύλληψή του.

Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι κακοποιήθηκε σοβαρά από τους αξιωματικούς του Υπουργείου Εθνικής Ασφάλειας: επιδιώκοντας να αποσπάσουν ομολογία του για τη συμμετοχή του στα αδικήματα για τα οποία κατηγορείτο, του χορήγησαν ψυχοτρόπες ουσίες σε ενέσιμη μορφή. Την ημέρα της σύλληψής του, άντρες με στρατιωτική στολή τον ξυλοκόπησαν με γκλομπ και τον κλώπησαν μέχρι λιποθυμίας όταν αρνήθηκε οιαδήποτε εμπλοκή του στην απόπειρα δολοφονίας του προέδρου. Στις αρχές Δεκεμβρίου, μετά τη συνάντησή του με εκπρόσωπο της αμερικανικής πρεσβείας, οι φύλακες τον ξύπνησαν τη νύχτα και τον οδήγησαν στο δωμάτιο της ανάκρισης, όπου τον ακινητοποίησαν και τον χτύπησαν με γκλομπ στις φτέρνες. Έχασε τις αισθήσεις του και αφού συνήλθε συνέχισαν να τον χτυπούν έως ότου λιποθύμησε για δεύτερη φορά. Στις 10 Δεκεμβρίου τον ξύπνησαν πάλι τη νύχτα, τον οδήγησαν σε ένα άλλο δωμάτιο και τον ακινητοποίησαν σε μια καρέκλα. Μια γυναίκα, με στολή νοσοκόμας, του έκανε μια ένεση στο χέρι. Δεν θυμάται τι συνέβη μετά. Αφού απολύθηκε, είδε μια μαγνητοταινία όπου ομολογούσε τη συμμετοχή του στη συνωμοσία κατά του προέδρου της χώρας και ότι είναι τοξικομανής. Δεν θυμάται να έχει κάνει αυτή τη δήλωση, που μεταδόθηκε από τη δημόσια τηλεόραση του Τουρκμενιστάν στις 18.12.2002.

Οι συνθήκες κράτησης στην «εσωτερική φυλακή» του Υπουργείου Εθνικής Ασφάλειας ήταν απάνθρωπες και εξευτελιστικές (έλλειψη φυσικού φωτισμού, χαμηλή θερμοκρασία και άθλιες συνθήκες υγιεινής). Ο συγκρατούμενός του στο κελί με τον αριθμό 30 είχε καταδικαστεί σε 25ετή κάθειρξη για απόπειρα δολοφονίας του προέδρου Niyazon. Στο

τέλος Φεβρουαρίου 2003 μεταφέρθηκε στο κελί με τον αριθμό 33, όπου ο συγκαταούμενός του ήταν Ιρανός, καταδικασμένος σε 25ετή κάθειρξη για λαθρεμπόριο ναρκωτικών. Παρότι είναι διαβητικός, οι αρχές δεν ικανοποίησαν το κατ' επανάληψη υποβληθέν αίτημά του να εξεταστεί από γιατρό.

Στις 15.4.2003, μετά την παρέμβαση της πρεσβείας των Η.Π.Α., οι αρχές χορήγησαν αμνηστία στον κύριο Κομαρονσκι που αφέθηκε ελεύθερος. Στο τέλος του 2003, οι αρχές του Τουρκμενιστάν δημοσίευσαν ένα βιβλίο, με φερόμενο συγγραφέα τον προσφεύγοντα να παραδέχεται τη συμμετοχή του στην απόπειρα δολοφονίας του προέδρου της χώρας. Ο προσφεύγων αρνείται ότι έχει γράψει παρόμοιο βιβλίο.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται τεκμηριώνουν παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 7, των παραγράφων 1 έως 4 του άρθρου 9, των παραγράφων 1 και 2 (α) του άρθρου 10 και της παραγράφου 1 του άρθρου 17 του Συμφώνου.

Σχετικά ισχυρίζεται ότι υπήρξε θύμα αυθαίρετης σύλληψης και κράτησης κατά παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου. Κατά τα οριζόμενα στην εθνική νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους οι υπάλληλοι της Εισαγγελίας δεν έχουν δικαιοδοσία να προβαίνουν σε συλλήψεις. Επιπλέον, συνελήφθη χωρίς ένταλμα. Πανόμως κρατήθηκε εκατόν πενήντα ημέρες, επτά εκ των οποίων σε απομόνωση.

Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι είναι θύμα της παραβίασης της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 9 του Συμφώνου, αφού παρά τις επίμονες ερωτήσεις του, οι αρχές που τον συνέλαβαν δεν του γνωστοποίησαν τους λόγους της σύλληψής του. Ενημερώθηκε για τις κατηγορίες που τον βάρυναν την τρίτη ημέρα της κράτησης. Επίσης, ουδέποτε ενημερώθηκε για το δικαίωμά του να επικοινωνήσει με τις διπλωματικές ή προξενικές αρχές των Η.Π.Α.. Διευκρινίζει ότι, η ισχύουσα κατά το χρόνο της σύλληψής του ποινική νομοθεσία του Τουρκμενιστάν, πρόβλεπε τη δυνατότητα 72ωρης κράτησης του συλληφθέντα χωρίς την έκδοση σχετικού εντάλματος αλλά για τη διατήρηση της κράτησης επέβαλε την απαγγελία κατηγοριών εντός δέκα ημερών. Όμως, οι σχετικές διατάξεις δεν εφαρμόστηκαν στην περίπτωση του.

Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης των διατάξεων των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου, αφού κατά την πεντάμηνη κράτησή του, παρόλες τις επανειλημμένες αιτήσεις του, ουδέποτε προσήχθη ενώπιον δικαστή αρμόδιου να κρίνει τη νομιμότητα του μέτρου περιορισμού της προσωπικής του ελευθερίας. Ουδέποτε δικάστηκε για τις κατηγορίες που απαγγέλθηκαν σε βάρος του και ουδέποτε κρί-

θηκε ένοχος. Δεν του επιτράπηκε να διορίσει δικηγόρο της επιλογής του. Η αυτεπαγγέλτως διορισθείσα από την Εισαγγελία δικηγόρος, τον συμβούλευσε να συνεργαστεί με τις αρχές, να ομολογήσει τις κατηγορίες και να υπογράψει όλα τα έγγραφα που του παρουσίαζαν. Παρά τα επανειλημμένα αιτήματά του, φοβούμενη τα αντίποινα, αρνήθηκε να καταθέσει καταγγελία για την κακομεταχείριση που υπέστη κατά την κράτησή του. Τον επισκεπτόταν περιστασιακά, αλλά δεν είχε τη δυνατότητα να επικοινωνήσει μαζί της με δική του πρωτοβουλία.

Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι συνθήκες κράτησης στην «εσωτερική φυλακή» του Υπουργείου Εθνικής Ασφάλειας ήταν απάνθρωπες και ταπεινωτικές, κατά παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του Συμφώνου. Το κελί ήταν πολύ μικρό, δεν είχε φυσικό φωτισμό, δεν υπήρχε νερό στους χώρους υγιεινής και κυκλοφορούσαν κατσαρίδες. Η πρόσβαση στους χώρους προσωπικής υγιεινής (ντουςιέρες) επιτρεπόταν άπαξ ανά δεκαπενθήμερο και η θερμοκρασία ήταν πολική (κάτω του μηδενός το χειμώνα). Η ποιότητα της διατροφής ήταν πολύ κακή και δεν υπήρχε η δυνατότητα φυσικής άσκησης εκτός του κελιού. Επίσης, παρότι διαβητικός, στερήθηκε την ιατρική περίθαλψη.

Περαιτέρω επικαλείται παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 2 (α) του άρθρου 10 του Συμφώνου αφού εκρατείτο με κατάδικους παρότι ήταν υπόδικος.

Ο κύριος Komarovski υποστηρίζει ότι συνιστά βασανιστήρια και σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 7 του Συμφώνου, η μεταχείριση που του επιφύλαξαν οι αρχές του Τουρκμενιστάν διαρκούς της κράτησής του στην «εσωτερική φυλακή» του Υπουργείου Εθνικής Ασφάλειας. Κατ' επανάληψη τον ξυλοκόπησαν με γκλομπ και τον κλότσησαν στο κεφάλι με μπότες. Επιδιώκοντας να τον εξαναγκάσουν να ομολογήσει τα αδικήματα για τα οποία κατηγορείτο, στις 10.12.2002 και άλλες δύο φορές, οι αρχές του χορήγησαν, παρά τη θέλησή του, ψυχότροπες ουσίες σε ενέσιμη μορφή.

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι οι αρχές του συμβαλλόμενου κράτους παραβίασαν τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 17 του Συμφώνου με τη δημοσίευση, στα τέλη του 2003, ενός βιβλίου του οποίου φερόταν συγγραφέας και περιείχε την επίσημη εκδοχή των γεγονότων της 25.11.2002. Κατ' επανάληψη είχε δηλώσει δημοσίως ότι δεν ήταν ο συγγραφέας του βιβλίου, ότι δεν γνώριζε το περιεχόμενό του και ότι δεν είχε δικαιώματα δημιουργού επ' αυτού, παρά την απεικόνιση του σχετικού συμβόλου δίπλα στο όνομά του. Ουδέποτε υπέγραψε σύμβαση με τις αρχές του συμβαλλόμενου κράτους για τη χρήση του ονόματός του σε οιοδήποτε δημοσίευμα ή για τη δημοσίευση ή πώληση οιοδήποτε συγ-

γράματός του. Η ύπαρξη αυτού του βιβλίου συνιστά παράνομη προσβολή της τιμής και της υπόληψής του. Η επίσημη εκδοχή των γεγονότων της 25.11.2002 είναι παραποίηση της πραγματικότητας και επιδιώκει την εξάφaniση της αντιπολίτευσης στη χώρα. Η δημοσίευση αυτού του βιβλίου ενέχει κινδύνους για την επαγγελματική του σταδιοδρομία ως δημοσιογράφου και παραπλανητικά παρουσιάζεται στο λαό του Τουρκμενιστάν ως ένθερμος υποστηρικτής του καθεστώτος.

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι το δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους δεν προβλέπει την άσκηση ενδίκου μέσου για την περίπτωση παραβίασης των προαναφερόμενων δικαιωμάτων του. Όμως, ακόμη και αν προβλεπόταν δεν θα ήταν αποτελεσματικό και πρόσφορο αφού η δικαιοσύνη, πλήρως υποταγμένη στον πρόεδρο της χώρας, δεν είναι ανεξάρτητη. Στην πραγματικότητα είναι ανύπαρκτη η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας που εγγυάται το άρθρο 101 του Συντάγματος. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 102 του Συντάγματος οι δικαστές όλων των δικαστηρίων διορίζονται από τον Πρόεδρο, ενώ το άρθρο 112 ορίζει ότι ο Γενικός Εισαγγελέας υπάγεται άμεσα στον πρόεδρο της χώρας. Δεν υπάρχει ανεξάρτητο συνταγματικό δικαστήριο και επομένως δεν προστατεύονται πραγματικά οι αρχές της διάκρισης των εξουσιών και της νομιμότητας. Οι συνοπτικές δίκες με τις οποίες καταδικάστηκαν οι κατηγορούμενοι για την υποτιθέμενη συνωμοσία του Νοεμβρίου του 2002 αποδεικνύουν την παντελή έλλειψη ανεξαρτησίας του δικαστικού σώματος και σεβασμού των οικονομικών κανόνων. Μεταξύ άλλων, ο προσφεύγων αναφέρει τις ακόλουθες παραβιάσεις: αδυναμία πρόσβασης στις υπηρεσίες ανεξάρτητου δικηγόρου και στο κατηγορητήριο, παραβίαση του δικαιώματος του κατηγορούμενου να υποδείξει μάρτυρες υπεράσπισης, παραβίαση της απαγόρευσης «*reformatio in pejus*» και της αναδρομικής ισχύος των ποινικών νόμων, άρνηση του δικαιώματος επικοινωνίας του κρατούμενου με την οικογένειά του και με τις προξενικές αρχές της χώρας καταγωγής του. Προς υποστήριξη των ισχυρισμών του παραπέμπει σε διάφορες εκθέσεις διεθνών κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων πηγών.

III. Οι θέσεις του Τουρκμενιστάν επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: Στις 15.4.2008, το συμβαλλόμενο κράτος ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο προσφεύγων συνελήφθη στις 27.11.2002 κατηγορούμενος για αδίκημα του ποινικού δικαίου που προβλέπει η εθνική νομοθεσία. Ουδεμία πράξη βασανιστηρίων υπέστη κατά τη διάρκεια της διερεύνησης της υπόθεσής του. Κατά τα οριζόμενα στο εθνικό και διεθνές δίκαιο οι προξενικές αρχές των ΗΠΑ στο Τουρκμενιστάν επικοινωνήσαν με τον προσφεύγοντα ενόσω εκρατείτο. Σύμφωνα με τις αρχές του ανθρωπισμού και της δικαιοσύνης και ενόψει σχετικού αιτήματος της αμερικανικής κυ-

βέρνησης, ο προσφεύγων παραδόθηκε στους εκπροσώπους της χώρας καταγωγής του στις 24.4.2003.

Νόμο Βάσιμο: **A)** Κατά την Επιτροπή είναι αξιόπιστοι και επαρκώς τεκμηριωμένοι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα, ενόψει και της παράλειψης του συμβαλλόμενου κράτους να σχολιάσει ενδελεχώς όσα διαλαμβάνονται στην ανακοίνωση. **B)** Η κράτηση χωρίς δικαστική άδεια πρέπει να είναι ολιγοήμερη.

Σκεπτικό: **A) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης:**... 6.3 Η Επιτροπή επισημαίνει αφενός ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν αμφισβητεί ότι συντρέχουν οι τυπικές προϋποθέσεις άσκησης της ανακοίνωσης και αφετέρου ότι δεν παρείχε πληροφορίες για τη δυνατότητα του προσφεύγοντα να ασκήσει πραγματική και αποτελεσματική προσφυγή. Ελλείψει άλλου κωλύματος η Επιτροπή αποφαινεται ότι οι ισχυρισμοί του κυρίου Komarovski είναι επαρκώς τεκμηριωμένοι και ότι παραδεκτώς εισάγονται για κρίση όσον αφορά στις διατάξεις των άρθρων 7, 9 (παράγραφοι 1 έως 4), 10 (παράγραφοι 1 και 2) και 17 (παράγραφος 1) του Συμφώνου.

B) Επί της παραβίασης των άρθρων 7, 9, 10 και 17 του Συμφώνου: 7.1 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή εξετάζει την υπό κρίση ανακοίνωση λαμβάνοντας υπόψη όλες τις έγγραφες πληροφορίες που έχουν καταθέσει οι διάδικοι. Υπογραμμίζει ότι το συμβαλλόμενο κράτος ουδόλως σχολιάζει λεπτομερειακά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα. Επομένως, οι ισχυρισμοί του κυρίου Komarovski κρίνονται αξιόπιστοι, στο μέτρο που είναι επαρκώς τεκμηριωμένοι.

7.2 Ως προς τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για την αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση που υπέστη κατά παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι κανείς δεν στερείται την ελευθερία του, παρά μόνο στις περιπτώσεις και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο νόμος. Στην υπό κρίση υπόθεση, καθιστά αυθαίρετη την κράτηση του προσφεύγοντα η σύλληψή του από υπαλλήλους της Εισαγγελίας, χωρίς την προβλεπόμενη από νόμο σχετική δικαιοδοσία και ο περιορισμός της προσωπικής του ελευθερίας σε απομόνωση για τουλάχιστον επτά ημέρες⁷². Επομένως, κατά την Επιτροπή ελλείπει και οιασδήποτε αμφισβήτησης των ισχυρισμών του από το συμβαλλόμενο κράτος, οι περιστάσεις στις οποίες στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία παραβιάζουν την απαγόρευση της αυθαίρετης

⁷² Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 10 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Conteris κατά Ουρουγουάης* (Ανακοίνωση No. 139/1983) και στη σκέψη 8.5 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Nydia Erika Bautista de Arellana κατά Κολομβίας* (Ανακοίνωση No. 593/1993).

κράτησης ή σύλληψης που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Συμφώνου.

7.3 Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα για την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 9, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι αρχές δεν ενημέρωσαν τον κύριο Komarovski για τους λόγους για τους οποίους συνελήφθη ούτε για τις κατηγορίες που τον βάρυναν. Σχετικά υπογραμμίζει ότι του γνωστοποίησαν το κατηγορητήριο την τρίτη ημέρα της κράτησής του. Και για το σημείο αυτό, το συμβαλλόμενο κράτος δεν παρείχε καμιά πληροφορία και επομένως η Επιτροπή θεωρεί ότι τα επίμαχα περιστατικά, όπως παρουσιάστηκαν από τον προσφεύγοντα, συνιστούν παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 9 του Συμφώνου.

7.4 Ως προς τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι κατά την πεντάμηνη κράτησή του ο κύριος Komarovski δεν προσήχθη ενώπιον δικαστή ή άλλης αρχής, αρμόδιας κατά νόμο να ασκεί δικαστικά καθήκοντα. Σχετικά, επιβεβαιώνει ότι η κράτηση χωρίς δικαστική άδεια πρέπει να είναι ολιγοήμερη⁷³. Υπογραμμίζει επίσης ότι, παρότι ορίστηκε αυτεπάγγελτα δικηγόρος για την υπεράσπισή του, ο προσφεύγων αδυνατούσε να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου αρμόδιου να κρίνει τη νομιμότητα της κράτησής του. Ελλείψει οιασδήποτε παρατήρησης από το συμβαλλόμενο κράτος για τις προαναφερόμενες περιστάσεις, η Επιτροπή θεωρεί ότι παραβιάζουν τις διατάξεις των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 9 του Συμφώνου.

7.5 Όσον αφορά στις συνθήκες κράτησης στην «εσωτερική φυλακή» του Υπουργείου Εθνικής Ασφάλειας, που ο προσφεύγων περιγράφει διεξοδικά, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του ανθρωπισμού και του σεβασμού της εγγενούς ανθρώπινης αξιοπρέπειας που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του Συμφώνου⁷⁴. Ενόψει της παράλειψης του συμβαλλόμενου κράτους να σχολιάσει τους σχετικούς ισχυρισμούς του προσφεύγοντα, η Επιτροπή αποφαίνεται ότι παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 2 (α) της άρθρου 10 του Συμφώνου αφού ο κύριος Komarovski κρατήθηκε δύο φορές με κατάδικους

⁷³ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην παράγραφο 2 του Γενικού Σχολίου Νο. 8 για το άρθρο 9 του Συμφώνου. Για το κείμενο του σχολίου στην αγγλική βλέπε <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

⁷⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει εν είδει παραδείγματος στις σκέψεις 10.7 και 10.8 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Bennet κατά Τζαμάικα* (Ανακοίνωση Νο. 590/1994), στη σκέψη 7.2 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Simpson κατά Τζαμάικα* (Ανακοίνωση Νο. 695/1993), στη σκέψη 7.1 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Shaw κατά Τζαμάικα* (Ανακοίνωση Νο. 704/1996) και στη σκέψη 6.4 της απόφασής της επί της υπόθεσης *McLeod κατά Τζαμάικα* (Ανακοίνωση Νο. 734/1997).

χωρίς να συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις ικανές να δικαιολογήσουν αυτή τη μεταχείρισή του.

7.6 Ως προς τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα ότι υπέστη βασανιστήρια κατά παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου η Επιτροπή επισημαίνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος προέβαλε γενικά ότι δεν υπέστη καμιά πράξη βασανιστηρίων. Ωστόσο, δεν αμφισβητεί όσα επικαλείται ο κύριος Komarovski, δηλαδή ότι υπέστη σοβαρούς ξυλοδαρμούς, ότι απειλήθηκε για να εξαναγκαστεί να ομολογήσει, ότι για τον ίδιο σκοπό του χορηγήθηκαν παρά τη βούλησή του άγνωστες ουσίες σε ενέσιμη μορφή. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής, τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται ο προσφεύγων συνιστούν παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου.

7.7 Τέλος, ενόψει και της παράλειψης του συμβαλλόμενου κράτους να παράσχει σχετικές πληροφορίες, συνιστά παράνομη επέμβαση στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και προσβολή της τιμής και της υπόληψης του προσφεύγοντα, κατά παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 17 του Συμφώνου, η έκδοση βιβλίου που, επιβεβαιώνοντας την επίσημη εκδοχή των γεγονότων της 25.11.2002, τον παρουσιάζει ψευδώς ως συγγραφέα.

8. *Ενεργώντας δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της παραβιάζουν τις διατάξεις των άρθρων 7, 9 (παράγραφοι 1 έως 4), 10 (παράγραφοι 1 και 2 (α)) και 17 (παράγραφος 1) του Συμφώνου.*

9. *Κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου, το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διασφαλίσει στον προσφεύγοντα αποτελεσματική προσφυγή, και για το σκοπό αυτό να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα: α) για την άσκηση ποινικής δίωξης και την τιμωρία των αυτουργών των παραβιάσεων που υπέστη, β) για την προσήκουσα αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη ο προσφεύγων, συμπεριλαμβανομένης της αποζημίωσης για ηθική βλάβη, γ) για τη δημόσια ανάκληση της δήλωσης με την οποία τον παρουσίασε ως συγγραφέα του επίμαχου βιβλίου. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος οφείλει να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποτρέψει παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον.*

10. *Δεδομένου ότι, προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο το συμβαλλόμενο κράτος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο και ότι δυνάμει του άρθρου 2 του Συμφώνου υποχρεούται να εγγυάται σε όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο και να παρέχει πραγματικά και αποτελεσματικά μέσα*

αποκατάστασης στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση του Συμφώνου, η Επιτροπή καλεί το Τουρκμενιστάν να την ενημερώσει εντός 180 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να δημοσιεύσει την παρούσα απόφαση.

0719⁷⁵

Υπόθεση Sayadi Nabil και Patricia Vinck⁷⁶ κατά Βελγίου της 22.10.2008

Ανακοίνωση 1472/2006⁷⁷

Σύνθεση: Abdelfattah Amor, Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Christine Chanet, Yuji Iwasawa, Edwin Johnson, Helen Keller, M. Ahmed Tawfik Khalil, Rajsoomer Lallah, Zonke Zanele Majodina, Iulia Antoanella Motoc, M. O'Flaherty, Elisabeth Palm, José Luis Pérez-Sánchez Cerro, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley και Ivan Shearer.

Εγγραφή στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων της Επιτροπής Κυρώσεων του ΟΗΕ για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας – Δέσμευση περιουσιακών στοιχείων και απαγόρευση εξόδου από τη χώρα – Περιορισμός της ελευθερίας κυκλοφορίας – Προσβολή της τιμής και της υπόληψης – Η Επιτροπή προσδίδει αυτόνομη σημασία στους όρους και στις εκφράσεις του Συμφώνου, ανεξάρτητη από το περιεχόμενο που έχουν στα εθνικά συστήματα ή στις εθνικές νομοθεσίες – Αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει ανακοινώσεις που διαλαμβάνουν παραβιάσεις των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο ανεξάρτητα από τη νομική βάση των υποχρεώσεων του συμβαλλόμενου κράτους – Για τη διαγραφή από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων της Επιτροπής Κυρώσεων απαιτείται η κατάθεση αίτησης από το συμβαλλόμενο κράτος – Η κατάθεση παρόμοιας αίτησης δεν συνιστά αρνητική προϋπόθεση για το παραδεκτό της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής γιατί δεν υπάρχει ταυτότητα διαδικών και ισχυρισμών – Η ανθρωπιστική ρήτρα που προβλέπει η απόφαση 1452(2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ

⁷⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: υπόθεση παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου λόγω της εγγραφής στον Κατάλογο Κυρώσεων του ΟΗΕ εκκρεμεί ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Προσφυγή No. 10593/08 *Youssef Moustafa Nada κατά Ελβετίας* που ασκήθηκε στις 19.2.2008.

⁷⁶ Ενώπιον της Επιτροπής εκπροσωπήθηκαν από το δικηγόρο Georges-Henri Beauthier.

⁷⁷ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CCPR/C/89/D/1472/2006 της 9.12.2008 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=be>.

για την αποδέσμευση των περιουσιακών στοιχείων που είναι αναγκαία για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών διαβίωσης δεν συνιστά αποτελεσματική προσφυγή κατά την έννοια της παραγράφου 2(β) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, γιατί δεν εξασφαλίζει την εξέταση των ισχυρισμών που αφορούν στην παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο – Η Επιτροπή καλείται να κρίνει αν είναι σύμφωνα με το Σύμφωνο τα μέτρα που υιοθέτησε το συμβαλλόμενο κράτος για να συμμορφωθεί με απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. Επομένως, δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 46 του Συμφώνου που ορίζει ότι καμιά διάταξή του δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που δεν συμβιβάζεται με τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. – Οι περιορισμοί του δικαιώματος στην ελευθερία κυκλοφορίας πρέπει να εξυπηρετούν τους επιδιωκόμενους σκοπούς, τα δε μέτρα που λαμβάνονται για το σκοπόν αυτό να είναι σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, δηλαδή κατάλληλα για τον προστατευτικό ρόλο για τον οποίο υιοθετούνται – Η υποχρέωση συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., που λαμβάνονται σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε., μπορεί να συνιστά «περιορισμό» κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 12 του Συμφώνου, που είναι απαραίτητος για την προστασία της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 24, 25, 39, 48, 55, 56 και 103 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών
Α.Ν. 585/1945 (ΦΕΚ 242, τ. Α')

Άρθρα 2 παράγραφος 3, 12, 14 παράγραφοι 1, 2 και 3, 15, 17 και 46 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Άρθρο 5 παρ. 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Άρθρο 31 (γ) της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών
Ν.Δ. 402/1974 (ΦΕΚ 141, τ. Α')

Π.Δ. 352/2001 «Περί εφαρμογής αποφάσεως 1267 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 236, τ. Α')

Π.Δ. 296/2003 «Περί εφαρμογής της αποφάσεως 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (ΦΕΚ 252, τ. Α')

Υπουργική Απόφαση Φ.4710/17/ΑΣ 893 (ΥΠΕΞ) της 11/26.9.2001 «Δημοσίευση της απόφασης 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Αφγανιστάν» (ΦΕΚ 214, τ. Α')

Υπουργική Απόφαση Φ.4710/10/ΑΣ 201 (ΥΠΕΞ) της 21.2/5.3.2002 «Δημοσίευση υπουργικής απόφασης περί εφαρμογής της απόφασης 1390 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Αφγανιστάν» (ΦΕΚ 40, τ. Α')

Π.Δ. 56/2005 «Περί εφαρμογής των αποφάσεων 1388 (2002), 1390 (2002) και 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΦΕΚ 86, τ. Α')

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 881/2002 του Συμβουλίου, της 27.5.2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάϊντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης των πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν

EE L 139 της 29.5.2002

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 561/2003 του Συμβουλίου της 27.3.2003, για την τροποποίηση, σε ό,τι αφορά τις εξαιρέσεις από τη δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων, του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 881/2002 για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάϊντα και τους Ταλιμπάν

EE L 82 της 29.3.2003

Ι. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων: Οι προσφεύγοντες, κύριος Nabil Sayadi και κυρία Patricia Vinck, είναι πολίτες Βελγίου, γεννηθέντες στο Λίβανο στις 1.1.1966 και 4.1.1965 αντίστοιχα.

Στις 3.9.2002 οι εισαγγελικές αρχές του Βελγίου διέταξαν τη διεξαγωγή ποινικής έρευνας σε βάρος τους κατ' εφαρμογή των αποφάσεων 1267 (1999)⁷⁸, 1333 (2000), 1390 (2002) και 1455 (2003) του Συμβουλίου

⁷⁸ Προβλέπει την ίδρυση της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε., που έχει αρμοδιότητα να «επικαιροποιεί τον κατάλογο που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 2 της απόφασης 1390 (2002), συμπεριλαμβανομένου του εντοπισμού των προσώπων, των ομάδων, των επιχειρήσεων και των οντοτήτων που υπόκεινται στα μέτρα, επί τη βάση κατάλληλων πληροφοριών που παρέχουν τα κράτη μέλη και οι περιφερειακοί οργανισμοί».

Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) και του Κανονισμού 881/2002 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στις 19.11.2002, το Βέλγιο ενημέρωσε την Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. ότι οι προσφεύγοντες ήταν διευθυντής και γραμματέας αντίστοιχα του Διεθνούς Ιδρύματος Διάσωσης, του ευρωπαϊκού τμήματος της αμερικάνικης οργάνωσης Global Relief Foundation (GRF), που είναι ήδη καταχωρημένη στο σχετικό κατάλογο από τις 22.10.2002.

Παρότι τα ονοματεπώνυμά τους ήταν καταχωρημένα στους καταλόγους των παρατηρημάτων της απόφασης που υιοθέτησε το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. στις 23.1.2003, του Κανονισμού του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 27.1.2003, και της από 31.1.2003 υπουργικής απόφασης του Βελγίου, οι προσφεύγοντες δεν είχαν πρόσβαση στις «κρίσιμες πληροφορίες» που δικαιολογούν τη σχετική εγγραφή. Η βελγική νομοθεσία προβλέπει την εφαρμογή των διατάξεων του διεθνούς και του κοινοτικού δικαίου στην εθνική έννομη τάξη δυνάμει των νόμων της 11.5.1985 και της 3.5.2003, του βασιλικού διατάγματος της 17.2.2000 και διαφόρων εκτελεστικών αποφάσεων. Παρότι οι προσφεύγοντες είναι γονείς τεσσάρων παιδιών και ουδέποτε έχουν καταδικαστεί ή διωχθεί και έχουν λευκό ποινικό μητρώο, όλα τα περιουσιακά τους στοιχεία έχουν δεσμευθεί λόγω της προαναφερόμενης εγγραφής τους, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να εργαστούν, να ταξιδέψουν, να μεταφέρουν κεφάλαια και να καλύψουν τα έξοδα της οικογενειακής τους ζωής.

Το 2003, ο κύριος Sayadi και η κυρία Vinck προσέφυγαν ενώπιον των υπουργών και του πρωθυπουργού του Βελγίου, των ευρωπαϊκών οργάνων, του Ο.Η.Ε. και των βελγικών αστικών δικαστηρίων. Στις απαντήσεις τους οι υπουργοί υπενθύμισαν τις υποχρεώσεις του βελγικού κράτους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι είναι αναρμόδια⁷⁹ να διαγράφει τα ονόματα όσων έχουν καταχωρηθεί στον κατάλογο που έχει καταρτίσει η Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. και ο πρωθυπουργός αναφέρθηκε σε έρευνα που διεξάγεται προκειμένου να εξεταστούν νέα αποδεικτικά στοιχεία.

Όσον αφορά στη δικαστική προστασία, οι προσφεύγοντες αντιμετώπιζαν μια κατάσταση που δεν ρυθμιζόταν νομοθετικά, στο μέτρο που κανένας τους δεν κατηγορείτο για την τέλεση κάποιας αξιόποινης πράξης. Με την από 11.2.2005 απόφασή του, το Πρωτοδικείο των Βρυξελλών καταδίκασε τις βελγικές αρχές να κινήσουν την απαραίτητη διαδικασία για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο της Επιτροπής Κυ-

⁷⁹ Με την από 28.10.2003 επιστολή της η Επιτροπή ενημερώνει τους προσφεύγοντες ότι η δικαιοδοσία της να τροποποιεί τον κατάλογο που παρατίθεται στο παράρτημα του Κανονισμού εξαρτάται από την τροποποίηση της από 22.1.2003 απόφασης της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε.

ρώσεων του Ο.Η.Ε.. Παρότι διέθετε «κρίσιμες πληροφορίες», δηλαδή ότι το Φεβρουάριο του 2004 η ποινική διερεύνηση της υπόθεσης των προσφευγόντων δεν κατέληξε στην άσκηση ποινικής δίωξης, το βελγικό κράτος ουδέποτε ανέλαβε πρωτοβουλία για τη διαγραφή τους. Το δικαστήριο καταδίκασε το βελγικό κράτος «να αιτηθεί κατεπειγόντως από την Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. τη διαγραφή των ονομάτων των προσφευγόντων από τον κατάλογο, ενημερώνοντάς τους σχετικά και σε χρηματική ποινή 250 ευρώ για κάθε ημέρα καθυστέρησης». Σε εκτέλεση αυτής της απόφασης, στις 25.2.2005 το συμβαλλόμενο κράτος κατέθεσε στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. αίτηση για τη διαγραφή του κυρίου Sayadi και της κυρίας Vinck από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων. Έως την 14.3.2006, ημερομηνία άσκησης της παρούσας ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ουδεμία απόφαση είχε εκδοθεί από την Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. επί της προαναφερόμενης αίτησης του βελγικού κράτους.

Στο μεταξύ, στις 19.12.2005 το Πλημμελειοδικείο των Βρυξελλών επιβεβαίωσε την αθωότητα των προσφευγόντων θέτοντας την υπόθεση στο αρχείο μετά από τρία χρόνια ποινικής έρευνας. Ουδεμία έφεση ασκήθηκε και επομένως οι αποφάσεις κατέστησαν αμετάκλητες.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι στην περίπτωση τους το Βέλγιο παραβίασε τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 2, της παραγράφου 1 του άρθρου 4, των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 14 και των άρθρων 12, 15, 17, 18, 22, 25 και 27 του Συμφώνου.

Υποστηρίζουν ότι έχουν εξαντλήσει όλα τα ένδικα μέσα που προβλέπει η εθνική νομοθεσία του Βελγίου. Στις 11.2.2005 εκδόθηκε από το Πρωτοδικείο των Βρυξελλών απόφαση επί της αγωγής που άσκησαν κατά του βελγικού κράτους. Στις 19.12.2005 το Πλημμελειοδικείο των Βρυξελλών έθεσε την υπόθεσή τους στο αρχείο. Ο συνήγορός τους έχει αποστείλει πολλές επιστολές στις βελγικές αρχές αιτούμενος πληροφορίες για την έκβαση της αίτησης που κατέθεσε το Βέλγιο ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων για τη διαγραφή τους από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων. Κατά το συνήγορό τους, οι υπουργοί το Βελγίου και τα κοινοτικά και διεθνή όργανα ενημερώθηκαν για την «αδράνεια» του συμβαλλόμενου κράτους μετά το αίτημα των προσφευγόντων για τη διαγραφή τους.

Αναφορικά με την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του Συμφώνου, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι δεν διατάχθηκαν με δικαστική απόφαση η εγγραφή τους στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων και η «δέσμευση» των περιουσιακών τους στοιχείων. Αναμφίβολα, ο παρουσιαζόμενος από το Βέλγιο «διοικητικός και

προσωρινός» χαρακτήρας αυτών μέτρων δεν επαρκεί για να αποκρύψει την πραγματική τους φύση ως ποινικών κυρώσεων και να δικαιολογήσει την μη επέμβαση των δικαστικών αρχών και την παρατεταμένη εφαρμογή τους.

Περαιτέρω, παραβιάστηκαν ο σεβασμός του τεκμηρίου της αθωότητας, καθώς και το δικαίωμα των προσφευγόντων σε αποτελεσματική προσφυγή και στην εφαρμογή διαδικασίας διεπόμενης από τις κατάλληλες λειτουργικές και θεσμικές εγγυήσεις. Το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε το τεκμήριο της αθωότητας που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 14 του Συμφώνου, προτείνοντας την εγγραφή των προσφευγόντων στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων χωρίς «κρίσιμα στοιχεία». Τα κράτη έχουν τη δυνατότητα να διατυπώνουν παρόμοιες προτάσεις επικαλούμενα «σχετικές πληροφορίες», έννοια χωρίς συγκεκριμένο το περιεχόμενο, όσον αφορά στον περιορισμό των ελευθεριών των ενδιαφερομένων. Όμως, αυτές οι πληροφορίες πρέπει να στηρίζονται σε αιτιολογημένη και τεκμηριωμένη άποψη. Όμως, το Βέλγιο προέβαλε ως αιτιολογία ότι για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι «οι προσφεύγοντες διατηρούν σχέσεις με τη μητρική οργάνωση GRF και, επομένως, με την τρομοκρατική ομάδα Αλ Κάιντα». Περαιτέρω, η πρόταση για την εγγραφή τους στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων υποβλήθηκε στις 19.11.2002, λίγες ημέρες μετά την έναρξη της ποινικής έρευνας που διατάχθηκε στις 3.9.2002, και επομένως είναι πρόωρη και αδικαιολόγητη.

Όσον αφορά στο άρθρο 15 του Συμφώνου, η εγγραφή των προσφευγόντων στον κατάλογο παραβιάζει την αρχή της νομιμότητας των ποινών. Για το Βέλγιο, η σχετική εγγραφή είναι συνέπεια ενός αδικήματος που τέλεσαν οι προσφεύγοντες. Όμως, δεν είναι γνωστή τόσο η υποκειμενική όσο και η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος. Ενώ μόνον τα κράτη μπορούν να ενεργοποιήσουν τη διαδικασία διαγραφής από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων με βάση «σχετικές πληροφορίες», έως την ολοκλήρωση της ποινικής έρευνας το Βέλγιο κατ' επανάληψη αρνήθηκε να κινήσει τη σχετική διαδικασία. Όμως, με τον τρόπο αυτό υπερίσχυσε η ενοχή του τεκμηρίου της αθωότητας των προσφευγόντων. Η δικαίωση των προσφευγόντων από τα βελγικά δικαστήρια, το Φεβρουάριο του 2005, επιβεβαιώνει την παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας.

Ως προς την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει αποτελεσματικό ένδικο μέσο ώστε να προβάλουν ενώπιον δικαστηρίου το αίτημά τους για την περάτωση της έρευνας που διήρκεσε για περισσότερα από τρία χρόνια. Το άρθρο 136 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ορίζει ότι «εάν η έρευνα δεν ολοκληρώνεται εντός

έτους η πολιτική αγωγή ή ο κατηγορούμενος δικαιούνται να προσφύγουν ενώπιον του Συμβουλίου με αίτηση που καταθέτουν στη γραμματεία του Εφετείου». Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι αυτή η διάταξη «της βελγικής νομοθεσίας δημιουργεί προβλήματα που δεν έχουν ακόμα [...] επιλυθεί και η βελγική κυβέρνηση δεν ανέφερε κανένα παράδειγμα εθνικής δικαστηριακής πρακτικής από το οποίο να προκύπτει ότι το Συμβούλιο δικαίωσε και δεν άσκησε ποινική δίωξη σε βάρος προσώπου που επικαλέστηκε τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 136»⁸⁰. Επομένως, αυτό το ένδικο μέσο δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματικό.

Κατά τους προσφεύγοντες, παραβιάζει τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Συμφώνου η διαδικασία ενημέρωσης και επιβολής των κυρώσεων αφού δεν διέπεται από λειτουργικές εγγυήσεις όπως είναι η αρχή της ισότητας των όπλων. Επιπλέον, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όσον αφορά στην παρουσίαση της υπόθεσής τους λόγω της παραβίασης του δικαιώματός τους στην πληροφόρηση και της συνεπαγόμενης αδιαφάνειας. Το βελγικό κράτος δεν έχει συμμορφωθεί με την ανθρωπιστική ρήτρα του άρθρου 1 της απόφασης 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., που εξαιρεί από τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων τα κεφάλαια και άλλα οικονομικά στοιχεία που είναι αναγκαία για την κάλυψη των βασικών δαπανών διαβίωσης. Με την προαναφερόμενη απόφαση επαφίεται στα κράτη μέλη ο καθορισμός της φύσης αυτών των κεφαλαίων ή περιουσιακών στοιχείων. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι αναλαμβάνουν οι ενδιαφερόμενοι την υποχρέωση να αιτούνται την εφαρμογή της ανθρωπιστικής ρήτρας. Αντίθετα, κατά τα οριζόμενα στην εθνική νομοθεσία για την αιτιολόγηση των διοικητικών πράξεων και για την πρόσβαση του κοινού στα διοικητικά και ένδικα μέσα, το βελγικό κράτος υποχρεούται να ενημερώσει τους διοικούμενους για τη ρήτρα αυτή. Οι προσφεύγοντες την αγνοούσαν έως την 11.2.2003. Η βελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δεν είχε αρχίσει να ισχύει ο Κανονισμός της ΕΕ όταν οι προσφεύγοντες αιτήθηκαν την υπαγωγή τους στην ανθρωπιστική ρήτρα. Όμως, κατά τους προσφεύγοντες η αίτηση είχε κατατεθεί και μάλιστα μετά την έναρξη ισχύος του Κανονισμού. Το Πρωτοδικείο των Βρυξελλών δεν απεφάνθη επ' αυτού του σημείου.

Αφού δεν διέπεται από διαδικαστικές εγγυήσεις, κατά παράβαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Συμφώνου, η εφαρμογή των κυρώσεων χαρακτηρίζεται από τη μη τήρηση εύλογης προθεσμίας, ειδικότερα όσον αφορά στην προανάκριση, που στην περίπτωση των προ-

⁸⁰ *Stratégies et Communications et Dumoulin v. Belgique*, προσφυγή No. 37370/97, σκέψεις 53 έως 56.

σφευγόντων διήρκεσε τρία χρόνια και τρεις μήνες. Επομένως, παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 3 (γ) του άρθρου 2 του Συμφώνου που εγγυάται το δικαίωμα στην εκτέλεση της απόφασης. Η αδράνεια του βελγικού κράτους ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων είναι χαρακτηριστική μιας κατάστασης που εκδηλώνεται με την έμμεση αποδοχή των κυρώσεων και των αφόρητων συνεπειών τους για τους ενδιαφερόμενους. Παρότι το βελγικό κράτος υποσχέθηκε να αιτηθεί εκ νέου τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο στην περίπτωση όπου τα βελγικά δικαστήρια διαπιστώσουν ότι δεν συντρέχει λόγος άσκησης ποινικής δίωξης, ουδεμία σχετική πρωτοβουλία ανέλαβε.

Εξάλλου, τίθεται άμεσα το ζήτημα της ευθύνης κάποιων κρατών μελών της Επιτροπής Κυρώσεων, ειδικότερα αυτών που χωρίς να διαθέτουν «κρίσιμα στοιχεία» παρακωλύουν τη διαδικασία διαγραφής των προσφευγόντων από τον κατάλογο, παραβιάζοντας την από 11.2.2005 απόφαση των βελγικών δικαστηρίων και το δικαίωμά τους στην εκτέλεση της απόφασης που εγγυάται το άρθρο 2 του Συμφώνου.

Ως προς την παραβίαση του δικαιώματος που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 12 του Συμφώνου, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι αδυνατούν να ταξιδεύουν ελεύθερα ή να εξέρχονται από το Βέλγιο. Εξαιτίας του περιορισμού του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, ο κύριος Sayadi αναγκάστηκε να απορρίψει πρόταση εργασίας της Ερυθράς Ημισελήνου του Κατάρ.

Αναφορικά με την παραβίαση του δικαιώματος που προστατεύει η διάταξη του άρθρου 17 του Συμφώνου, οι προσφεύγοντες επικαλούνται τη δημοσιοποίηση των στοιχείων τους με την εγγραφή τους στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων της Επιτροπής Κυρώσεων. Έτσι, είναι υποχρεωμένοι να αιτούνται διαρκώς τη δημοσίευση των απαντήσεών τους σε άρθρα που δημοσιεύονται στον τύπο. Αμαυρώθηκε η υπόληψη του κυρίου Sayadi, που τον Ιούλιο του 2002 απολύθηκε από την εταιρεία όπου εργαζόταν. Στη συνέχεια αναγκάστηκε να προσφύγει ενώπιον του Εργατικού Δικαστηρίου της Malines για να διεκδικήσει τα επιδόματα ανεργίας που δεν του καταβλήθηκαν.

Όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης του άρθρου 18 σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 22 και τη διάταξη του άρθρου 27, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι το βελγικό κράτος δεν διευκολύνει την ίδρυση μουσουλμανικών οργανώσεων που αποσκοπούν στη χρηματοδότηση της ανθρωπιστικής δράσης σε διάφορες περιοχές του κόσμου. Επίσης, αδυνατούν να ασκούν τα λατρευτικά τους καθήκοντα, να αναπτύσσουν και να χρηματοδοτούν προγράμματα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης άλλων μουσουλμάνων.

Κατά τους προσφεύγοντες δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Συμφώνου. «Ο εξαιρετικός δημόσιος κίνδυνος» που είναι η τρομοκρατία και η χρηματοδότησή της έχει ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση μέτρων και την εφαρμογή διαδικασιών που συνιστούν διακριτική μεταχείριση λόγω της μουσουλμανικής θρησκείας, συμπεριφορά που απαγορεύει η διάταξη του άρθρου 26 του Συμφώνου. Όσον αφορά στην άσκηση των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο επιτρέπονται μόνον οι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία περιορισμοί. Όμως, δημιουργείται το αντίθετο αποτέλεσμα για τμήμα του πληθυσμού θέτοντας υπό αμφισβήτηση τις βασικές αρχές της δημοκρατικής κοινωνίας. Η αρμοδιότητα της δικαστικής κρίσης έχει ανατεθεί στη δικαστική εξουσία. Επομένως, η πρωτοβουλία της βελγικής κυβέρνησης να δεσμεύσει τόσο τους τραπεζικούς λογαριασμούς της οργάνωσης τους, όσο και τους ατομικούς τους τραπεζικούς λογαριασμούς αποδεικνύει την επέμβαση της εκτελεστικής στο έργο της δικαστικής εξουσίας. Παραβιάστηκε η αρχή της ισότητας γιατί στο όνομα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας μόνη η εγγραφή των στοιχείων των προσφευγόντων σε έναν κατάλογο δικαιολογεί την εφαρμογή ειδικών διαδικασιών ενώπιον των δικαστηρίων και την επιβολή κυρώσεων χωρίς δικαστική απόφαση και δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ή άμυνας.

III. Οι θέσεις του Βελγίου επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής : ...4.5 Όσον αφορά στη συνδρομή των τυπικών προϋποθέσεων άσκησης της ανακοίνωσης, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι η υπόθεση των προσφευγόντων εξετάζεται ήδη ενώπιον άλλου διεθνούς οργάνου έρευνας ή επίλυσης, ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε.⁸¹ Αυτή η Επιτροπή πληροί την προϋπόθεση του ορισμού του «άλλου διεθνούς οργάνου έρευνας ή επίλυσης», που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου. Επομένως, η Επιτροπή οφείλει να απορρίψει την ανακοίνωση ως απαράδεκτη.

4.6 Όσον αφορά στους ουσιαστικούς ισχυρισμούς των προσφευγόντων για παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας και του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη και σε δίκαιη δίκη, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει κατ' αρχήν ότι έχει αναλάβει την υποχρέωση της παροχής πληροφοριακών στοιχείων που τους αφορούν δυνάμει των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η Επιτροπή Κυρώσεων έχει επιβεβαιώσει ότι η εγγραφή μιας φιλανθρωπικής οργάνωσης στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων συνεπάγεται υποχρεωτικά την εγγραφή των βασι-

---

⁸¹ Το Βέλγιο αναφέρεται στο από 25.5.2006 σημείωμα της Επιτροπής Κυρώσεων από το οποίο προκύπτει ότι εκκρεμεί η εξέταση της υπόθεσης των προσφευγόντων.

κών προσώπων που συνδέονται με παρόμοιες οντότητες. Δεύτερον, το επίμαχο μέτρο παραβιάζει το τεκμήριο της αθωότητας και την ισότητα των όπλων μόνον εφόσον είναι ποινικής φύσης. Δεν είναι ποινικής φύσης η δικαιολογητική βάση της εγγραφής στον κατάλογο, δηλαδή η ύπαρξη «σχέσεων» με την Αλ Κάϊντα. Αβάσιμα προβάλλουν οι προσφεύγοντες ότι ήταν πρώιμη και αδικαιολόγητη η πρωτοβουλία του συμβαλλόμενου κράτους για την εγγραφή τους στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων μετά την έναρξη της προανάκρισης και πριν την ολοκλήρωσή της. Τρίτον, αβάσιμα ισχυρίζονται οι προσφεύγοντες ότι το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε στην περίπτωση τους το τεκμήριο της αθωότητας. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος η αίτηση για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων έπρεπε να κατατεθεί μετά την ολοκλήρωση της προανάκρισης, που αποτελεί το «κρίσιμο στοιχείο» που όφειλε να παρουσιάσει στην Επιτροπή. Όμως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η προαναφερόμενη αίτηση έπρεπε να κατατεθεί πριν την ολοκλήρωση της προανάκρισης, απόφαση που εκτέλεσε.

4.7 Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει αποτελεσματική προσφυγή ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων προκειμένου να ολοκληρωθεί η προανάκριση. Σχετικά, το συμβαλλόμενο κράτος επισημαίνει ότι προσέφυγαν κατά της κυβέρνησης ενώπιον δικαστηρίου που τη διέταξε να καταθέσει αίτηση διαγραφής ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων.

4.8 Κατά τους προσφεύγοντες, η διαδικασία ενημέρωσης και κυρώσεων που εφάρμοσε το βελγικό κράτος χαρακτηρίζεται από την έλλειψη λειτουργικών εγγυήσεων. Σχετικά, το συμβαλλόμενο κράτος υπογραμμίζει ότι η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Συμφώνου εφαρμόζεται στις ποινικές υποθέσεις και επομένως δεν emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της μέτρα που δεν είναι ούτε κατηγορίες ούτε ποινικές κυρώσεις. Οι προσφεύγοντες ενημερώθηκαν για τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχτηκε η εγγραφή τους στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων.

...

4.10 Οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν παραβίαση των διαδικαστικών εγγυήσεων, συμπεριλαμβανομένης της μη τήρησης εύλογης προθεσμίας. Το συμβαλλόμενο κράτος σημειώνει ότι δεν διευκρίνισαν για ποιους λόγους παραβιάστηκε η εύλογη προθεσμία της προανάκρισης. Ο χαρακτηρισμός μιας προθεσμίας ως εύλογης εξαρτάται από τις περιστάσεις και την πολυπλοκότητα της κάθε υπόθεσης. Στην υπό κρίση περίπτωση, η πολυπλοκότητα του φακέλου και η ανάγκη διενέργειας ανακριτικών πράξεων στο εξωτερικό, δικαιολογούν την πλέον των τριών ετών διάρκεια της προανάκρισης. Ως προς τον ισχυρισμό των προσφευγόντων

για παραβίαση του δικαιώματός τους στην εκτέλεση της δικαστικής απόφασης που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 2 του Συμφώνου, το συμβαλλόμενο κράτος υπογραμμίζει ότι μερίμνησε άμεσα για την εκτέλεσή της. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι όχι μόνον κατέθεσε άμεσα στην Επιτροπή Κυρώσεων αίτηση για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων, αλλά διαβίβασε και την απόφαση του ποινικού δικαστηρίου με την οποία τέθηκε η υπόθεσή τους στο αρχείο.

4.11. Στις 9.11.2006, το συμβαλλόμενο κράτος πρόβαλε ότι οι προσφεύγοντες δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία του κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου. Οι κανόνες που διέπουν την άσκηση των ανακοινώσεων δεν επιτρέπουν στους προσφεύγοντες να προβάλλουν ενώπιον της Επιτροπής ισχυρισμούς για τις ρυθμίσεις που έχει υιοθετήσει ο Ο.Η.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Οι ίδιοι κανόνες απαγορεύουν στους προσφεύγοντες να προβάλλουν ενώπιον της Επιτροπής ισχυρισμούς που αφορούν στα μέτρα που έλαβε το συμβαλλόμενο κράτος για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, η ανακοίνωση στρέφεται κατά της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει στο πλαίσιο εφαρμογής των ρυθμίσεων του Ο.Η.Ε.

4.12 Αναφορικά με τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για την παραβίαση των ουσιαστικών διατάξεων του Συμφώνου, το Βέλγιο υποστηρίζει ότι απλώς κοινοποίησε στην Επιτροπή Κυρώσεων τις πληροφορίες που τους αφορούσαν κατ' εφαρμογή του σχετικού κανονιστικού πλαισίου του Ο.Η.Ε. Η Επιτροπή Κυρώσεων εξέτασε τις πληροφορίες και αποφάσισε την εγγραφή τους στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων. Στο πλαίσιο σεβασμού τόσο των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσφευγόντων όσο και του κανονιστικού πλαισίου του Ο.Η.Ε. το συμβαλλόμενο κράτος υιοθέτησε όλα τα κατάλληλα μέτρα για τη διαγραφή τους από τον κατάλογο. Σημειώνεται ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε τα μέτρα για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας κατ' εφαρμογή του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. Η απειλή κατά της ειρήνης και της διεθνούς ασφάλειας αποτελεί εξαιρετική περίπτωση που δικαιολογεί περιορισμούς στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων κατά τα οριζόμενα στα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η διάταξη του άρθρου 103 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. ορίζει ότι «σε περίπτωση σύγκρουσης των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά τον παρόντα Χάρτη με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει οιασδήποτε άλλης διεθνούς συμφωνίας, θα προέχουν οι κατά τον παρόντα Χάρτη υποχρεώσεις τους». Αυτά τα μέτρα για την καταπολέμηση της

τρομοκρατίας δεν είναι απόλυτα. Παρέχεται η δυνατότητα προσφυγής ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων για την εξαίρεση από τη δέσμευση των κεφαλαίων και από την απαγόρευση κυκλοφορίας. Σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων, τα μέτρα που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο του Ο.Η.Ε. δεν στοχεύουν να πλήξουν το Ισλάμ ως θρησκεία.

Νόμο βάσιμο: Α) Παρότι δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει παραβιάσεις άλλων διεθνών κειμένων, όπως είναι ο Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε., ή ισχυρισμούς που στρέφονται κατά των κανονιστικών ρυθμίσεων του Ο.Η.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η Επιτροπή εκτιμά ότι είναι αρμόδια να εξετάζει ανακοινώσεις για την παραβίαση, από το συμβαλλόμενο κράτος, των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο, ανεξάρτητα από τη νομική βάση των υποχρεώσεων που αυτό εκπληρώνει. **Β)** Οι λέξεις «το ίδιο ζήτημα» της παραγράφου 2 (α) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου πρέπει να εννοηθεί ότι παραπέμπουν στον ίδιο και αυτό ισχυρισμό του ίδιου προσφεύγοντα, όπως έχει προβληθεί από αυτόν ή κάποιο άλλο πρόσωπο που έχει την εξουσία να ενεργεί για λογαριασμό του ενώπιον του «άλλου διεθνούς οργάνου». **Γ)** Ως εγγυητής των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο, η Επιτροπή οφείλει να διερευνά εάν οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. δικαιολογούν τον περιορισμό της ελευθερίας κυκλοφορίας και μετακίνησης που προστατεύει το άρθρο 12 του Συμφώνου. **Δ)** Η ελευθερία κυκλοφορίας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ελεύθερη ανάπτυξη τη προσωπικότητας και η άσκησή της υπόκειται σε εξαιρετικές περιστάσεις σε περιορισμούς που προβλέπονται από το νόμο και είναι απαραίτητοι για την προστασία της δημόσιας τάξης, της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας υγείας, των χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων των άλλων και σύμφωνα με τα άλλα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο Σύμφωνο. **Ε)** Στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 14 του Συμφώνου, πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση το ζήτημα της υπερβολικής καθυστέρησης και της εύλογης προθεσμίας συνεκτιμώντας, μεταξύ άλλων, την πολυπλοκότητα κάθε υπόθεσης. **ΣΤ)** Η ερμηνεία του Συμφώνου διέπεται από την αρχή σύμφωνα με την οποία είναι ανεξάρτητη από οιοδήποτε εθνικό σύστημα ή εθνική νομοθεσία η έννοια των εκφράσεων και των όρων που περιλαμβάνει.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: 7.1 Στις 30 Μαρτίου 2007, κατά την ογδοηκοστή ένατη συνεδρίασή της, η Επιτροπή εξέτασε εάν συντρέχουν οι τυπικές προϋποθέσεις άσκησης της παρούσας ανακοίνωσης.

7.2 Σχετικά, εκτίμησε ότι η διάταξη του άρθρου 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου αναγνωρίζει την αρμοδιότητά της να λαμβάνει και να εξετάζει προσφυγές που υποβάλουν στην κρίση της πρόσωπα που επικα-

λούνται ότι είναι θύματα παραβίασης των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο και υπάγονται στη δικαιοδοσία των συμβαλλομένων κρατών. Το συμβαλλόμενο κράτος υποστήριξε ότι οι προσφεύγοντες δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία του κατά την έννοια της προαναφερόμενης διάταξης. Σχετικά ισχυρίστηκε ότι οι κανόνες που διέπουν τις ατομικές ανακοινώσεις δεν επιτρέπουν στους προσφεύγοντες να προσβάλλουν ενώπιον της Επιτροπής τις κανονιστικές ρυθμίσεις του Ο.Η.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Επιπλέον, οι κανόνες αυτοί δεν επιτρέπουν στους προσφεύγοντες να αμφισβητούν τα μέτρα που υιοθέτησε για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε.. Παρότι δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει παραβιάσεις άλλων διεθνών κειμένων, όπως είναι ο Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε., ή ισχυρισμούς που στρέφονται κατά των κανονιστικών ρυθμίσεων του Ο.Η.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η Επιτροπή εκτιμά ότι είναι αρμόδια να εξετάζει ανακοινώσεις για την παραβίαση, από το συμβαλλόμενο κράτος, των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο, ανεξάρτητα από τη νομική βάση των υποχρεώσεων που αυτό εκπληρώνει. Επομένως, οι διατάξεις του άρθρου 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου δεν αποκλείουν την εξέταση της υπό κρίση ανακοίνωσης.

7.3 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι δεν έχει δικαιοδοσία να αποφαινεται επί ανακοίνωσης όταν το ίδιο ζήτημα εξετάζεται ήδη από άλλο διεθνές όργανο έρευνας ή επίλυσης. Το Βέλγιο υποστήριξε ότι ζήτημα όμοιο με αυτό της υπό κρίση προσφυγής, εκκρεμεί ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων του ΟΗΕ που είναι «άλλο διεθνές όργανο έρευνας ή επίλυσης». Χωρίς να είναι αναγκαία η εξέταση της φύσης της Επιτροπής Κυρώσεων, η Επιτροπή περιορίζεται στην κρίση των λέξεων «ίδιο ζήτημα» και σχετικά αναφέρεται στη νομολογία της σύμφωνα με την οποία οι λέξεις «το ίδιο ζήτημα» πρέπει να εννοηθεί ότι παραπέμπουν στον ίδιο και αυτό ισχυρισμό του ίδιου προσφεύγοντα, όπως έχει προβληθεί από αυτόν ή κάποιο άλλο πρόσωπο που έχει την εξουσία να ενεργεί για λογαριασμό του ενώπιον του «άλλου διεθνούς οργάνου»⁸². Στην υπό κρίση περίπτωση η αίτηση για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων έχει κατατεθεί ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων από το συμβαλλόμενο κράτος, κατά τα οριζόμενα στις σχετικές κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής Κυρώσεων⁸³. Επομένως,

⁸² Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην από 31.3.1983 απόφασή της επί της υπόθεσης *Fanali κατά Ιταλίας* (Ανακοίνωση No. 75/1980) και στην από 25.11.1999 απόφασή της επί της υπόθεσης *Sánchez López κατά Ισπανίας* (Ανακοίνωση No. 777/1997).

⁸³ Σχετικά βλέπε τα συμπεράσματα της Ομάδας Αναλυτικής Παρακολούθησης και Συντονισμού των Κυρώσεων: «παρότι οι κατευθυντήριες οδηγίες [της Επιτροπής

κατά την Επιτροπή, το ίδιο ζήτημα δεν εξετάζεται από άλλο διεθνές όργανο έρευνας ή επίλυσης και συνεπώς, δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 2 (α) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, δεν εξαιρείται από τη δικαιοδοσία της η εξέταση της παρούσας ανακοίνωσης.

7.4 Ως προς την εξάντληση των εσωτερικών διαθέσιμων μέσων προστασίας, το συμβαλλόμενο κράτος υποστήριξε ότι η παράλειψη των προσφευγόντων να επικαλεστούν την ανθρωπιστική ρήτρα συνιστά παράλειψη εξάντλησης των εθνικών (διοικητικών) διαθέσιμων μέσων προστασίας, αφού η εφαρμογή αυτής της ρήτρας ισοδυναμεί για τους προσφεύγοντες με την άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής. Η Επιτροπή σημειώνει ότι η ανθρωπιστική ρήτρα, που υιοθετήθηκε με την απόφαση 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και έχει ενσωματωθεί στον Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης Νο. 561 (2003) που τροποποίησε τον Κανονισμό Νο. 881/2002, επιτρέπει στο συμβαλλόμενο κράτος να μη δεσμεύει τα περιουσιακά στοιχεία που κρίνει αναγκαία για την κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών των ενδιαφερομένων. Σχετικά επισημαίνει ότι, εάν οι προσφεύγοντες είχαν αιτηθεί την αποδέσμευση των περιουσιακών τους στοιχείων κατ' εφαρμογή της προαναφερόμενης ρήτρας θα εξασφάλιζαν την πρόσβαση σε ένα χρηματικό ποσό επαρκές για την κάλυψη των αναγκών τους. Όμως, η σχετική αίτησή τους δεν συνιστά αποτελεσματική προσφυγή για την εξέταση των παραβιάσεων που επικαλούνται, δηλαδή της προσβολής των δικαιωμάτων τους που εγγυάται το Σύμφωνο. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής η αίτηση που προβλέπει η ανθρωπιστική ρήτρα δεν αποτελεί αποτελεσματική προσφυγή και οι προσφεύγοντες δεν υποχρεούνται να την καταθέσουν πριν την άσκηση της υπό κρίση ανακοίνωσης.

7.5 Ως προς τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για παραβίαση των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 2, του άρθρου 12, των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 14 και των άρθρων 15 και 17 του Συμφώνου, η Επιτροπή κρίνει ότι πρέπει να εξεταστούν κατ' ουσίαν στο μέτρο που τα πραγματικά περιστατικά που επικαλούνται συνδέονται άμεσα με την ουσία της υπόθεσής τους. Περαιτέρω, απορρίπτει ως απαράδεκτους, λόγω ανεπαρκούς τεκμηρίωσης, τους ισχυρισμούς τους για την

Κυρώσεων] επιτρέπουν στους ενδιαφερόμενους να καταθέσουν αιτήσεις διαγραφής, σύμφωνα με την πρακτική του ΟΗΕ μπορούν να πράξουν τούτο μόνον δια μέσου της κυβέρνησης της χώρας διαμονής τους και / ή ιθαγένειάς τους. Ενδεχόμενη διαφωνία αυτής της κυβέρνησης συνεπάγεται αδυναμία κατάθεσης της αίτησης ενώπιον της Επιτροπής, ανεξάρτητα από τη βασιμότητα των ισχυρισμών που προβάλλονται» (δευτέρα έκθεση της ομάδας που ιδρύθηκε με την απόφαση 1526(2004) για την Al Qaida και τους Taliban και τις συνδεδεμένες οργανώσεις και πρόσωπα, S/2005/83, παράγραφος 56).

παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 18, 22, 26 και 27 του Συμφώνου. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής, παραδεκτώς προβάλλουν οι προσφεύγοντες τους ισχυρισμούς για την παραβίαση των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 2, του άρθρου 12, των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 14 και των άρθρων 15 και 17 του Συμφώνου.

...

10.1 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξετάζει την ανακοίνωση λαμβάνοντας υπόψη όλες τις γραπτές πληροφορίες που υποβάλλουν στην κρίση της οι διάδικοι.

10.2 Σχετικά υπενθυμίζει ότι, αποφασίζοντας επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης έκρινε ότι, οι διατάξεις του άρθρου 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου δεν αποκλείουν από τη δικαιοδοσία της την εξέταση της παρούσας υπόθεσης. Σχετικά επισημαίνει ότι, το συμβαλλόμενο κράτος επικαλέστηκε με τις έγγραφες παρατηρήσεις του την υποχρέωση συμμόρφωσής του με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Περαιτέρω, ισχυρίστηκε ότι έχει ενσωματωθεί στους Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης το σύνολο των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας δεδομένου ότι, μετά τη μεταβίβαση της αρμοδιότητας των κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπάγεται στη δικαιοδοσία της η εφαρμογή των οικονομικών μέτρων που υιοθέτησε ο Ο.Η.Ε. Σχετικά διευκρινίζει ότι, οι Κανονισμοί της ΕΕ με τους οποίους μεταφέρονται οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι υποχρεωτικής ισχύος και άμεσα εφαρμοστέοι, υπερισχύουν δε κάθε αντίθετης εθνικής διάταξης νόμου. Η Επιτροπή υπογραμμίζει επίσης ότι οι προσφεύγοντες επανέλαβαν στις έγγραφες παρατηρήσεις τους τις θέσεις τους επί της ουσίας της υπόθεσης επισημαίνοντας ότι είναι καταχωρημένοι στον κατάλογο των κυρώσεων για περισσότερα από πέντε χρόνια. ... Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει εκ νέου τη δικαιοδοσία της να αποφανθεί επί της παρούσας ανακοίνωσης, και ότι τα επιχειρήματα των διαδίκων πρέπει να αναλυθούν στο πλαίσιο της εξέτασης της ουσίας της υπόθεσης.

Β) Επί της εφαρμογής του άρθρου 46 του Συμφώνου: 10.3 Παρότι οι διάδικοι δεν επικαλέστηκαν τη διάταξη του άρθρου 46 του Συμφώνου, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, θεωρεί επωφελές να εξετάσει αυτεπάγγελτα την εφαρμογή της. Υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 46 του Συμφώνου καμία διάταξή του δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που δεν συμβιβάζεται με τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε.. Σχετικά εκτιμά ότι, η υπό κρίση υπόθεση σε καμία περίπτωση δεν αφορά στην ερμηνεία διάταξης του Συμφώνου με τρόπο που να μην συμβιβάζεται με

κάποια από τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε.. Στην παρούσα υπόθεση καλείται να εξετάσει εάν είναι σύμφωνα με το Σύμφωνο τα εθνικά μέτρα που υιοθέτησε το συμβαλλόμενο κράτος για να υλοποιήσει απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.. Επομένως, εν προκειμένω, δεν έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 46 του Συμφώνου.

10.4 Από τα αποδεικτικά στοιχεία που κατατέθηκαν ενώπιον της Επιτροπής προκύπτει ότι το συμβαλλόμενο κράτος δέσμευσε τα περιουσιακά στοιχεία των προσφευγόντων μετά την εγγραφή τους στον Ενοποιημένο Κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε., που εν συνεχεία προσαρτήθηκε σε Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περιελήφθη σε υπουργική απόφαση που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης του. Επιπλέον, η καταχώρηση των προσφευγόντων στον προαναφερόμενο κατάλογο παρεμποδίζει το δικαίωμά τους στην ελευθερία κυκλοφορίας και μετακίνησης εκτός της χώρας τους. Οι προσφευγόντες επικαλούνται παραβίαση των δικαιωμάτων τους σε αποτελεσματική προσφυγή, στην ελευθερία κυκλοφορίας, στην προστασία της τιμής και της υπόληψής τους, στην αρχή της νομιμότητας των ποινών, στο τεκμήριο της αθωότητας, καθώς και του δικαιώματός τους σε διαδικασία διεπόμενη από λειτουργικές εγγυήσεις.

Γ) Επί της παραβίασης του άρθρου 12 του Συμφώνου: 10.5 Για την παραβίαση του άρθρου 12 του Συμφώνου, οι προσφευγόντες ισχυρίζονται ότι αδυνατούν πλέον να ταξιδεύουν ή να μετακινούνται ελεύθερα εκτός του Βελγίου και ότι εξ αυτού του λόγου ο κύριος Sayadi αναγκάστηκε να απορρίψει πρόταση εργασίας σε άλλη χώρα. Το συμβαλλόμενο κράτος δεν αμφισβητεί αυτόν τον ισχυρισμό και η Επιτροπή διαπιστώνει εξ αρχής τον περιορισμό του δικαιώματος των προσφευγόντων να μετακινούνται ελεύθερα. Αναφερόμενη στο Γενικό Σχόλιο Νο. 27 για το άρθρο 12⁸⁴ και σημειώνοντας ότι η ελευθερία κυκλοφορίας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ελεύθερη ανάπτυξη τη προσωπικότητας, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι δεν είναι απόλυτη η προστασία των δικαιωμάτων που εγγυάται το άρθρο 12 του Συμφώνου. Πράγματι, η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού προβλέπει εξαιρετικές περιπτώσεις που επιτρέπουν τον περιορισμό της άσκησης των δικαιωμάτων που προστατεύει. Επομένως, το συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να περιορίσει την άσκηση της ελευθερίας της κυκλοφορίας μόνον εφόσον οι σχετικοί περιορισμοί προβλέπονται από το νόμο, είναι αναγκαίοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων και είναι

⁸⁴ Βλέπε για το Σχόλιο έγγραφο CCPR/C/21/Rev.1/Add.9 της 2.11.1999 σε <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

σύμφωνοι με τα άλλα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο. Στο Γενικό Σχόλιο Νο. 27, η Επιτροπή σημειώνει ότι «δεν αρκεί να εξυπηρετούν οι περιορισμοί τους επιδιωκόμενους σκοπούς. Πρέπει επίσης να είναι αναγκαίοι για την προστασία τους» και «να είναι τα σχετικά μέτρα σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Επιβάλλεται να είναι κατάλληλα για τον προστατευτικό ρόλο για τον οποίο υιοθετούνται».

10.6 Στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή σημειώνει ότι η ταξιδιωτική απαγόρευση για τα πρόσωπα που είναι καταχωρημένα στον κατάλογο των κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένων των προσφευγόντων, προβλέπεται από τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., που δεσμεύουν το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε.. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τα προβληθέντα επιχειρήματα, κρίνει ότι έχει δικαιοδοσία να εξετάσει εάν είναι σύμφωνα με το Σύμφωνο τα εθνικά μέτρα που υιοθετήθηκαν για την εφαρμογή της απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.. Ως εγγυητής των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο, η Επιτροπή οφείλει να διερευνά εάν οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. δικαιολογούν τον περιορισμό της ελευθερίας κυκλοφορίας και μετακίνησης που προστατεύει το άρθρο 12 του Συμφώνου.

10.7 Η Επιτροπή σημειώνει ότι η υποχρέωση συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., που υιοθετούνται κατ'εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε., μπορεί να συνιστά «περιορισμό», απαραίτητο για την προστασία της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 12 του Συμφώνου. Ωστόσο, υπενθυμίζει ότι η απαγόρευση της ελευθερίας κυκλοφορίας των προσφευγόντων είναι αποτέλεσμα ενεργειών του συμβαλλόμενου κράτους και συγκεκριμένα της διαβίβασης των ονομάτων τους στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε.. Η από 19.11.2002 σχετική πρόταση κατατέθηκε λίγες μόλις εβδομάδες μετά την από 3.9.2002 παραγγελία των εισαγγελικών αρχών του Βελγίου για την ποινική διερεύνηση της υπόθεσής τους. Κατά τους προσφεύγοντες αυτή η καταχώρηση είναι πρόωρη και ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Στο σημείο αυτό, η Επιτροπή επισημαίνει το επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους σύμφωνα με το οποίο η οργάνωση που έχουν συστήσει οι προσφεύγοντες είναι το ευρωπαϊκό τμήμα της παγκόσμιας οργάνωσης Global Relief Foundation, που έχει καταχωρηθεί στον από 22.10.2002 κατάλογο των κυρώσεων, με αναφορά στα ευρωπαϊκά τμήματα με τα οποία συνδέεται, συμπεριλαμβανομένης της οργάνωσης των προσφευγόντων. Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με κανόνα που έχει επιβεβαιώσει η Επιτροπή Κυρώσεων, η καταχώρηση μιας φιλανθρω-

πικής οργάνωσης στον κατάλογο των κυρώσεων συνεπάγεται υποχρεωτικώς την καταχώρηση των βασικών προσώπων που συνδέονται με αυτήν. Κατά την Επιτροπή, τα σχετικά επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους δεν είναι αποφασιστικής σημασίας, κυρίως επειδή άλλα κράτη δεν έχουν διαβιβάσει στην Επιτροπή Κυρώσεων τα ονόματα άλλων υπαλλήλων που εργάζονται στην ίδια οργάνωση⁸⁵. Περαιτέρω, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα ονόματα των προσφευγόντων διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή Κυρώσεων πριν κληθούν να παράσχουν εξηγήσεις. Στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή εκτιμά ότι παρότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν είναι αρμόδιο για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τους καταλόγους του Ο.Η.Ε. και της ΕΕ φέρει ευθύνη για την καταχώρησή τους σε αυτούς και για την συνεπαγόμενη απαγόρευση να ταξιδεύουν εκτός της χώρας τους.

10.8 Η Επιτροπή σημειώνει ότι η εισαγγελική αρχή του Βελγίου διέταξε τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης σε βάρος των προσφευγόντων που αρχειοθετήθηκε το 2005. Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν είναι επικίνδυνοι για την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη. Επιπλέον, το συμβαλλόμενο κράτος αιτήθηκε δύο φορές τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των κυρώσεων θεωρώντας, μεταξύ άλλων, ότι δεν πρέπει να υφίστανται πλέον περιορισμούς στην ελευθερία κυκλοφορίας τους. Η αρχειοθέτηση της υπόθεσης των προσφευγόντων από τις εισαγγελικές αρχές του Βελγίου και τα αιτήματα των βελγικών αρχών για τη διαγραφή τους από τον κατάλογο των κυρώσεων αποδεικνύουν ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 3 του άρθρου 12 οι προαναφερόμενοι περιορισμοί της ελευθερίας κυκλοφορίας. Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή εκτιμά ότι ο περιορισμός της ελευθερίας κυκλοφο-

---

⁸⁵ Με τις έγγραφες παρατηρήσεις τους ενώπιον της Επιτροπής οι προσφεύγοντες απέδειξαν ότι στις Η.Π.Α. κανένας μέλος της οργάνωσης Global Relief Foundation δεν έχει καταχωρηθεί στον κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων. Ούτε η Γαλλία, ούτε το Κόσοβο, ούτε η Βοσνία ούτε το Πακιστάν, όπου η οργάνωση διατηρεί γραφεία δεν διαβίβασαν πληροφορίες στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. Ο ιδρυτής της οργάνωσης εξέτισε ποινή φυλάκισης 19 μηνών στις ΗΠΑ πριν εκδοθεί στο Λίβανο, όπου δεν δικάστηκε. Έκτοτε είναι ελεύθερος και ταξιδεύει ανά τον κόσμο χωρίς να αντιμετωπίζει κανένα πρόβλημα. Οι προσφεύγοντες που δεν έχουν ούτε το ρόλο ούτε τις αρμοδιότητες του ιδρυτή της οργάνωσης είναι δέσμιοι της κατάχωρησής τους σε αυτόν τον κατάλογο: αδυνατούν να ταξιδέψουν και δεν μπορούν να ανοίξουν έναν τραπεζικό λογαριασμό ενώ υποβάλλονται σε δαπάνες για να αποδεσμεύουν τις τραπεζικές τους καταθέσεις. Τέλος, από την 7.12.2005 αιτήθηκαν από την Εισαγγελία την επιστροφή των αντικειμένων που τους κατάσχεσαν οι αρχές στο πλαίσιο της προανάκρισης. Όμως, καμιά αρχή δεν ανέλαβε την ευθύνη να ικανοποιήσει το αίτημά τους, παρότι έχει ήδη ολοκληρωθεί η προανάκριση και περατωθεί η ποινική διαδικασία με την αρχειοθέτηση της υπόθεσής τους.

ρίας των προσφευγόντων και ειδικότερα του δικαιώματός τους να ταξιδεύουν εκτός του Βελγίου δεν ήταν αναγκαίος για την προστασία της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής παραβιάστηκε το άρθρο 12 του Συμφώνου.

Δ) Επί της παραβίασης του άρθρου 14 του Συμφώνου: 10.9 Όσον αφορά στην προβαλλόμενη παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του Συμφώνου, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι δεν είχαν πρόσβαση στις «σχετικές πληροφορίες» που δικαιολογούσαν την καταχώρησή τους στον κατάλογο κυρώσεων και ότι τα περιουσιακά τους στοιχεία δεσμεύθηκαν χωρίς δικαστική απόφαση. Επισημαίνουν την παρατεταμένη εφαρμογή αυτών των κυρώσεων και τονίζουν ότι, κατά παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου, το συμβαλλόμενο κράτος δεν εκπλήρωσε την υποχρέωσή του να τους εγγυηθεί πρόσφορη προσφυγή. Σχετικά, η Επιτροπή σημειώνει το επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους σύμφωνα με το οποίο ο κύριος Sayadi και η κυρία Vinck είχαν στη διάθεσή τους αποτελεσματικό ένδικο μέσο αφού προσέφυγαν ενώπιον του Πρωτοδικείου των Βρυξελλών που διέταξε τις αρμόδιες κρατικές αρχές να καταθέσουν αίτηση ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. για τη διαγραφή τους από το σχετικό κατάλογο. Περιορίζοντας την κρίση της στις ενέργειες και στα όρια δικαιοδοσίας του συμβαλλόμενου κράτους, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι προσφεύγοντες είχαν στη διάθεσή τους πρόσφορη προσφυγή και ότι διασφαλίστηκε η εκτέλεση της απόφασης που εκδόθηκε επ' αυτής στο μέτρο που το Βέλγιο κατέθεσε δύο αιτήσεις για διαγραφή τους ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε.. Ενόψει των ανωτέρω η Επιτροπή εκτιμά ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 2 ή της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του Συμφώνου.

10.10 Ως προς την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Συμφώνου και τα επιχειρήματα των προσφευγόντων που ισχυρίζονται ότι η διαδικασία των κυρώσεων δεν διέπεται από εύλογη προθεσμία, ειδικότερα όσον αφορά στη διάρκεια της προανάκρισης για την εγκληματική οργάνωση και το ξέπλυμα χρήματος, η Επιτροπή σημειώνει ότι η ποινική διερεύνηση της υπόθεσής τους διατάχθηκε στις 3.9.2002 και ολοκληρώθηκε στις 19.12.2005 με την αρχειοθέτησή της από το Πρωτοδικείο των Βρυξελλών. Το συμβαλλόμενο κράτος αντιτάσσει ότι οι προσφεύγοντες δεν εκθέτουν τους λόγους για τους οποίους εκτιμούν ότι παραβιάστηκε η εύλογη προθεσμία της προανάκρισης. Σχετικά υποστηρίζει ότι δικαιολογούν την πλέον των τριών ετών διάρκεια της ανάκρισης η πολυπλοκότητα της υπόθεσης και η διενέργεια ανακριτικών πράξεων στο εξωτερικό. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση το ζήτημα της υπερβολικής καθυστέρησης και της εύ-

λογης προθεσμίας συνεκτιμώντας, μεταξύ άλλων, την πολυπλοκότητα κάθε υπόθεσης. Στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η διάρκεια της έρευνας δεν συνιστά παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Συμφώνου.

10.11 Όσον αφορά στην προβαλλόμενη παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 14 και του άρθρου 15 του Συμφώνου κατά την εφαρμογή της διαδικασίας των κυρώσεων, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι με την απόφασή της για το παραδεκτό της ανακοίνωσης έκρινε ότι τα πραγματικά περιστατικά που παρουσίασαν οι προσφεύγοντες συνδέονται άμεσα με τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς τους και επομένως πρέπει να εξεταστούν κατ' ουσίαν. Σχετικά, επισημαίνει τις θέσεις τους για την ποινική φύση των κυρώσεων που επιβλήθηκαν σε βάρος τους και για τη σχετική προανάκριση που διέταξε επιπροσθέτως το συμβαλλόμενο κράτος. Επίσης, υπογραμμίζει το επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους, σύμφωνα με το οποίο δεν μπορεί να θεωρηθεί «ποινική» η φύση των κυρώσεων αφού η δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων των προσφευγόντων δεν ήταν τιμωρία που διατάχθηκε με την ολοκλήρωση μιας ποινικής διαδικασίας ή καταδίκης. Επιπλέον, κατά το συμβαλλόμενο κράτος, η καταχώρηση στον κατάλογο των κυρώσεων έχει προληπτικό και όχι τιμωρητικό χαρακτήρα, όπως τούτο προκύπτει από τη δυνατότητα των ενδιαφερομένων να εξαιρεθούν, μετά από αίτησή τους, τόσο από το μέτρο της δέσμευσης των περιουσιακών τους στοιχείων όσο και από το μέτρο της απαγόρευσης ελεύθερης κυκλοφορίας. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η ερμηνεία του Συμφώνου διέπεται από την αρχή σύμφωνα με την οποία είναι ανεξάρτητη από οιοδήποτε εθνικό σύστημα ή εθνική νομοθεσία η έννοια των εκφράσεων και των όρων που περιλαμβάνει. Επομένως, οφείλει να προσδίδει αυτόνομη σημασία στους όρους και στις εκφράσεις του Συμφώνου⁸⁶. Παρότι το καθεστώς των κυρώσεων έχει σοβαρές συνέπειες για τους ενδιαφερόμενους, που μπορεί να σημαίνουν ότι είναι τιμωρητικός ο χαρακτήρας τους, η Επιτροπή εκτιμά ότι δεν πρόκειται για «ποινική τιμωρία» κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του Συμφώνου. Επομένως, εν προκειμένω δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 14, ούτε του άρθρου 15 του Συμφώνου.

Ε) Επί της παραβίασης του άρθρου 17 του Συμφώνου: 10.12 Όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης του άρθρου 17 του Συμφώνου, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν την καταχώρηση όλων των προσωπικών τους στοιχείων στον κατάλογο της Επι-

⁸⁶ Σχετικά η Επιτροπή επικαλείται τη σκέψη 10.2 της από 7.4.1982 απόφασής της επί της υπόθεσης *Van Duzan κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 50/1979).

τροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε.. Σχετικά υπενθυμίζει ότι το άρθρο 17 ορίζει για το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας καθώς και της τιμής και της υπόληψης από τις αυθαίρετες ή παράνομες παρενοχλήσεις ή προσβολές. Οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει αυτής της διάταξης επιβάλουν την υιοθέτηση νομοθετικών ή άλλων μέτρων που καθιστούν αποτελεσματική την απαγόρευση παρόμοιων παρενοχλήσεων και προσβολών της προστασίας αυτού του δικαιώματος. Στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ο κατάλογος των κυρώσεων είναι προσβάσιμος σε όλους μέσω του διαδικτύου υπό τον τίτλο «*Ενοποιημένος εν ισχύ κατάλογος που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή 1267 για την Al Qaida, τον Usama Bin Laden, και την οργάνωση Taliban και για άλλα συνδεδεμένα πρόσωπα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες*». Επίσης, σημειώνει ότι τα ονόματα των προσφευγόντων περιλαμβάνονται στη δημοσιευθείσα στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης του συμβαλλόμενου κράτους υπουργική απόφαση της 31.1.2003 που τροποποιεί την προγενέστερη της 15.6.2000 για την εκτέλεση του βασιλικού διατάγματος της 17.2.2000 σχετικά με τα περιοριστικά μέτρα κατά των Ταλιμπάν του Αφγανιστάν. Σχετικά, η Επιτροπή εκτιμά ότι η δημοσιοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των προσφευγόντων προσβάλλει την τιμή και την υπόληψή τους λόγω των αρνητικών συσχετισμών που συνεπάγεται η καταχώρηση των ονομάτων τους στον κατάλογο των κυρώσεων. Εξάλλου, δημοσιεύτηκαν πολλά άρθρα στον τύπο που δημιουργούν αμφιβολίες για την τιμή και την υπόληψη των προσφευγόντων με αποτέλεσμα να απαιτούν σε τακτική βάση τη δημοσιοποίηση των απαντητικών-διευκρινιστικών επιστολών τους.

10.13 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι προσφεύγοντες επιρρίπτουν ευθύνη στο συμβαλλόμενο κράτος για την καταχώρησή τους στον κατάλογο κυρώσεων του Ο.Η.Ε., που συνιστά επέμβαση στην ιδιωτική τους ζωή και προσβολή της τιμής και της υπόληψής τους. Υπενθυμίζει σχετικά ότι πρώτο το συμβαλλόμενο κράτος γνωστοποίησε στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. όλα προσωπικά στοιχεία των προσφευγόντων. Το συμβαλλόμενο κράτος αντιτάσσει ότι υποχρεούτο να διαβίβασε τα ονοματεπώνυμά τους στην Επιτροπή Κυρώσεων. Ωστόσο, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, το συμβαλλόμενο κράτος διαβίβασε τα ονόματα των προσφευγόντων στην Επιτροπή Κυρώσεων στις 19.11.2002, χωρίς να αναμένει την έκβαση της προανάκρισης που διέταξε η Εισαγγελία. Επιπλέον, διαπιστώνει ότι, παρότι το Πρωτοδικείο Βρυξελλών αρχειοθέτησε την υπόθεσή τους το 2005, τα ονόματά τους δεν έχουν διαγραφεί από τον κατάλογο των κυρώσεων. Αν και το συμβαλλόμενο κράτος κατέθεσε αίτηση για τη διαγραφή τους, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των προσφευ-

γόντων είναι προσβάσιμα στο κοινό, αφού είναι καταχωρημένα στους καταλόγους του Ο.Η.Ε., της ΕΕ και του συμβαλλόμενου κράτους. Κατά την Επιτροπή, στην υπό κρίση υπόθεση, το συμβαλλόμενο κράτος, αν και αναρμόδιο για τη διαγραφή των ονομάτων των προσφευγόντων από τους καταλόγους των κυρώσεων του Ο.Η.Ε. και της ΕΕ, ευθύνεται για την καταχώρηση των προσωπικών τους στοιχείων σε αυτούς. Επομένως, με τις ενέργειές του, το συμβαλλόμενο κράτος προσέβαλε παράνομα την τιμή και την υπόληψη των προσφευγόντων. Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή εκτιμά ότι παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 17 του Συμφώνου.

11. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογήν της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα πραγματικά περιστατικά που τέθηκαν στην κρίση της αποδεικνύουν ότι το Βέλγιο παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 12 και 17 του Συμφώνου.*

12. *Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3 (α) του άρθρου 2 του Συμφώνου το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εγγυηθεί στους προσφευγόντες αποτελεσματικό ένδικο μέσο. Αν και δεν είναι αποκλειστικά αρμόδιο για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των κυρώσεων, κατά την κρίση της Επιτροπής υποχρεούται να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την άμεση κατά το δυνατό διαγραφή των ονομάτων τους, να τους αποζημιώσει για τη βλάβη που υπέστησαν και να δημοσιοποιήσει τα αιτήματα για τη διαγραφή τους. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος οφείλει να διασφαλίσει ότι δεν θα επαναληφθούν στο μέλλον παρόμοιες παραβιάσεις.*

13. *Δεδομένου ότι, προσχωρώντας στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο, το συμβαλλόμενο κράτος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να εξετάζει αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο και ότι, δυνάμει του άρθρου 2 του Συμφώνου υποχρεούται να εγγυάται σε όλους όσους βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του, τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το Σύμφωνο και να παρέχει πραγματικά και αποτελεσματικά μέσα αποκατάστασης στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση του Συμφώνου, η Επιτροπή καλεί το Βέλγιο να την ενημερώσει εντός 180 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να δημοσιεύσει την παρούσα απόφαση.*

Εν μέρει μειωηφούσα γνώμη των μελών της Επιτροπής Sir Nigel Rodley, Ivan Shearer και Iulia Antoanella Motoc επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: Διαχωρίζοντας την εξέταση του παραδεκτού από την κρίση των ουσιαστικών ισχυρισμών της ανακοίνωσης αναμενόταν από την Επιτροπή να αιτιολογήσει τη σχετική απόφασή της. Όμως, ως προς τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για την παραβίαση των

διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 2, του άρθρου 12, των παραγράφων 1 έως 3 του άρθρου 14 και των άρθρων 15 και 17, η Επιτροπή περιορίστηκε να αποφανθεί, χωρίς να αιτιολογήσει ειδικώς την κρίση της, ότι «τα πραγματικά περιστατικά που εξέθεσαν οι προσφεύγοντες συνδέονται με την ουσία της υπόθεσης και επομένως πρέπει να εξεταστούν κατ' ουσίαν».

Παρότι δεν επικαλέστηκε ρητά το σχετικό επιχείρημα, είναι σαφές ότι το συμβαλλόμενο κράτος κατέβαλε κάθε προσπάθεια για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των κυρώσεων. Με αυτόν τον τρόπο τους εξασφάλισε το μοναδικό ένδικο μέσο που υπαγόταν στη δικαιοδοσία του. Επομένως, με εξαίρεση την περίπτωση όπου η Επιτροπή θεωρεί ότι μπορεί να παραβιάζει το Σύμφωνο μόνη η συμμόρφωση του συμβαλλόμενου κράτους με τη διαδικασία εγγραφής του Συμβουλίου Ασφαλείας (ελλείψει κακοπιστίας του συμβαλλόμενου κράτους ή κατάχρησης ή πρόδηλης υπέρβασης εξουσίας του Συμβουλίου Ασφαλείας) δεν είναι σαφές γιατί οι προσφεύγοντες μπορεί να θεωρούνται θύματα, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, παραβίασης των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει του Συμφώνου.

Ασφαλώς και αναγνωρίζουμε ότι είναι άδικη η βλάβη που προξένησαν στους προσφεύγοντες οι υπέρμετρες εξουσίες του Συμβουλίου Ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένων των εμποδίων που θέτει για την αποκατάσταση των σφαλμάτων. Είναι το λιγότερο ενοχλητικό οι κυβερνήσεις δέκα πέντε κρατών μελών να διεκδικούν εξουσία, χωρίς τις γνωμοδοτικές διαδικασίες ή τους ελεγκτικούς μηχανισμούς που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο, παραγκωνίζοντας συνταγματικές παραδόσεις που εδώ και αιώνες επιτρέπουν στα κράτη να προστατεύονται από τις καταχρηστικές και κατασταλτικές πράξεις της εκτελεστικής εξουσίας. Ωστόσο, το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν μπορεί να αμφισβητηθεί στο πλαίσιο του Συμφώνου και, ακόμη λιγότερο, στο πλαίσιο του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

Ακόμη κι αν οι προσφεύγοντες θεωρούνται θύματα των παραβιάσεων των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει του Συμφώνου, δημιουργεί προβληματισμό η χωρίς προηγούμενο απόφαση της Επιτροπής που εκτίμησε ότι είναι βάσιμοι οι ισχυρισμοί τους για παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Συμφώνου. Επιπρόσθετα, δεν κατανοούμε το σκεπτικό της Επιτροπής που έκρινε εφαρμοστέες τις διατάξεις των άρθρων 14 και 15 του Συμφώνου σε πράξεις που το συμβαλλόμενο κράτος δικαίως υποστηρίζει ότι είναι διοικητικής και όχι ποινικής φύσης.

Εν μέρει μειοψηφούσα γνώμη των μελών της Επιτροπής Walter Kälin και Yuji Iwasawa, επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: Συμφωνούμε με την κρίση της Επιτροπής κατά την οποία συνδέονται στενά με την ουσία της υπόθεσης και ως εκ τούτου επιβάλλεται να εξεταστούν κατ' ουσίαν οι ισχυρισμοί των προσφευγόντων για παραβίαση των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 2, της παραγράφου 1 του άρθρου 12, της παραγράφου 1 του άρθρου 14 και του άρθρου 17 του Συμφώνου.

Ταυτοχρόνως όμως, πιστεύουμε ότι πρέπει να κηρυχθούν απαράδεκτοι *rationae materiae* οι ισχυρισμοί των προσφευγόντων για παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 14 και του άρθρου 15 του Συμφώνου. Παρότι είναι προφανές ότι η δέσμευση των οικονομικών στοιχείων των προσφευγόντων αποτελεί μέσο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, το μέτρο αυτό δεν εξυπηρετεί την τιμωρία τους για την προβαλλόμενη παράνομη συμπεριφορά, αλλά αποσκοπεί στην πρόληψη της υποστήριξης τρομοκρατικών ενεργειών και, επομένως είναι διοικητικής φύσης.

Μειοψηφούσα γνώμη του μέλους της Επιτροπής κυρίας Ruth Wedgwood επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: Σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει περιορισμένη εντολή. Μπορεί να «εξετάζει» ατομικές ανακοινώσεις προερχόμενες από άτομα που επικαλούνται τις διατάξεις του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα μόνον όταν πρόκειται για «παραβίαση από συμβαλλόμενο κράτος» που έχει κυρώσει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο⁸⁷.

Το ζήτημα που τίθεται με την παρούσα ανακοίνωση δεν πληροί αυτό το κριτήριο. Η ανακοίνωση των Βέλγων πολιτών, του κυρίου Nabil Sayadi και της κυρίας Patricia Vinck, είναι απαράδεκτη, διότι δεν αφορά σε παραβίαση για την οποία ευθύνεται το συμβαλλόμενο κράτος.

Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις πράξεις και τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και όχι για πράξεις που τέλεσε το Βέλγιο. Με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας υιοθετήθηκαν μέτρα διοικητικής φύσης για την πρόληψη της χρηματοδότησης και της διευκόλυνσης της διεθνούς τρομοκρατίας. Οι κυρώσεις αυτές αφορούν «πρόσωπα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες που συνδέονται με την Al Qaida, τον Usama Bin Laden ή τους Taliban», συμπεριλαμβανομένων όσων «συμμετέχουν στη χρηματοδότηση των τρομοκρατικών πράξεων ή δραστηριοτήτων, στην οργάνωσή τους, στο σχεδιασμό τους, στη διευ-

⁸⁷ Άρθρο 1ο του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

κόλυνσή τους, στην προετοιμασία τους, στην εκτέλεσή τους ή στην υποστήριξή τους»⁸⁸.

Ενεργώντας κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε., το Συμβούλιο Ασφαλείας επέβαλε αυτό το υποχρεωτικό καθεστώς των οικονομικών κυρώσεων. Οι δημοσιονομικοί έλεγχοι αποσκοπούν στη ματαίωση των καταστροφικών τρομοκρατικών ενεργειών που προκαλούν ιδιώτες, συμπεριλαμβανομένων των πράξεων βίας κατά των αμάχων. Το Συμβούλιο Ασφαλείας ανέλαβε πρωτοβουλίες για να αντιμετωπίσει «την απειλή κατά της ειρήνης» και για «την διατήρησιν ή αποκατάστασιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας»⁸⁹.

Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 48 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας «θα εκτελούνται απ' ευθείας υπό των μελών των Ηνωμένων Εθνών και δια των ενεργειών των εις τας καταλλήλους διεθνούς οργανώσεις, των οποίων τυγχάνουσι μέλη»⁹⁰. Ομοίως, η διάταξη του άρθρου 25 προβλέπει ότι «τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών συμφωνούσιν όπως αποδέχονται και εκτελώσι τας αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας συμφώνως προς τον παρόντα Χάρτη». Τέλος, το άρθρο 103 προβλέπει ότι «εν περιπτώσει συγκρούσεως των κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεων των μελών των Ηνωμένων Εθνών προς τα υποχρεώσεις αυτών εξ οιασδήποτε άλλης διεθνούς συμφωνίας, θα προέχουσιν οι κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεις αυτών».

Η Επιτροπή δεν έχει τη δικαιοδοσία να επικαλείται τις ατομικές ανακοινώσεις που στρέφονται κατά των κρατών για να επαναδιατυπώσει τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη. Όπως εξάλλου αναγνωρίζει, δεν είναι αρμόδια για την επανεξέταση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Πολύ περισσότερο, δεν μπορεί να καταδικάσει ένα συμβαλλόμενο κράτος επειδή συμμορφώθηκε με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Παρόμοια δικαιοδοσία θα ήταν ασυμβίβαστη με τη συνταγματική δομή του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. και με τις αρμοδιότητές της, όπως προβλέπονται στο Σύμφωνο.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας αιτήθηκε από το βελγικό κράτος πληροφορίες για τους προσφεύγοντες. Η Επιτροπή Κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και όχι το Βέλγιο αποφάσισε την καταχώρηση των ονομάτων

⁸⁸ Βλέπε πέμπτη παράγραφο του προοιμίου της απόφασης 1617(2005) του Συμβουλίου Ασφαλείας.

⁸⁹ Βλέπε άρθρο 39 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

⁹⁰ Η διάταξη της πρώτης παραγράφου του άρθρου 48 ορίζει: «Η προς εκτέλεσιν των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας απαιτούμενη ενέργεια δια την διατήρησιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας θα γίνεται υφ' όλων των μελών των Ηνωμένων Εθνών ή τινών εξ αυτών, ως ήθελεν αποφασίσει το Συμβούλιον Ασφαλείας».

τους στον «κατάλογο» των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι οικονομικές κυρώσεις κατά της Al Qaida και των συνδεδεμένων με αυτήν φορέων⁹¹.

Ακόμη και εκτός του περιορισμένου πεδίου της αρμοδιότητάς της, η Επιτροπή δεν μπορεί να μην αντιλαμβάνεται εν προκειμένω τι διακυβεύεται. Τα δικαιώματα του ανθρώπου και οι υποχρεωτικά εκτελεστές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας έχουν κοινό στόχο, τη διαφύλαξη της ζωής αθώων ανθρώπων. Στην εξουσία του Συμβουλίου Ασφαλείας να αντιμετωπίζει τις απειλές κατά της ειρήνης και της διεθνούς ασφάλειας συγκαταλέγεται η πρόληψη της μάστιγας του πολέμου και, στη σύγχρονη πρακτική, των εμφυλίων συγκρούσεων αμοιβαίας εξόντωσης. Περαιτέρω, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει αποφασίσει ότι η διεθνής ειρήνη επιβάλλει την πρόληψη των πράξεων της τρομοκρατίας που έχουν καταστροφικές διαστάσεις.

Οι διατάξεις των άρθρων 55 και 56 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητα των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το Συμβούλιο Ασφαλείας οφείλει να συνεχίσει να αναζητά μέσα για την αποτελεσματική και δίκαιη εφαρμογή των κυρώσεων. Οι οικονομικές κυρώσεις έχουν ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες για τους πολίτες, ακόμη και όταν δεν αφορούν συγκεκριμένες οντότητες ή συγκεκριμένα πρόσωπα. Στην πραγματικότητα, με τις αποκαλούμενες «έξυπνες» κυρώσεις καταβάλλεται προσπάθεια περιορισμού του αντίκτυπου των κυρώσεων μόνο στα πρόσωπα που πιστεύεται ότι συμβάλλουν στη διαίωνιση μιας σύγκρουσης.

Ωστόσο, το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι επίσης αρμόδιο να αποτρέψει την τέλεση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, είτε από κρατικούς φορείς είτε από μη κρατικά όργανα που απειλούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια⁹². Σκοπός των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι

⁹¹ Περαιτέρω, η Επιτροπή Κυρώσεων και όχι το Βέλγιο αποφάσισε να καταχωρούνται στον κατάλογο τα βασικά πρόσωπα που συνδέονται με τις φιλανθρωπικές οργανώσεις που εγγράφονται σε αυτόν κατ' εφαρμογή του καθεστώτος των κυρώσεων. Βλέπε σχετικά την παράγραφο 4.6 της Σύστασης της Επιτροπής. Οι προσφεύγοντες ήσαν διευθυντής και γραμματέας της οργάνωσης Fondation Secours Internationale, που παρουσιάζεται ως το ευρωπαϊκό τμήμα μιας οργάνωσης που έχει καταχωρηθεί στον κατάλογο των κυρώσεων ήδη από τον Οκτώβριο του 2002. Ισχυρίζονται ότι η «επιβολή κυρώσεων σε βάρος ιδιωτών δεν είναι σύμφωνη με τις αρχές και τους σκοπούς του Ο.Η.Ε.». Αλλά πρόκειται για ζήτημα που δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Επιτροπής και επιπλέον, οι ισχυρισμοί των προσφευγόντων αντιβαίνουν στην πάγια πρακτική του Συμβουλίου Ασφαλείας.

⁹² Βλέπε για παράδειγμα την έκθεση που δημοσίευσε το Δεκέμβριο του 2001 η Διεθνής Επιτροπή για την Επέμβαση και την Κυριαρχία των Κρατών με τον τίτλο «Η

η προστασία του πλέον θεμελιώδους δικαιώματος, του δικαιώματος στη ζωή.

Οι προσφεύγοντες δεν αιτήθηκαν την άρση της δέσμευσης τμήματος των περιουσιακών τους στοιχείων κατ' εφαρμογή της ανθρωπιστικής ρήτρας της απόφασης 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας. Επιπλέον, το Βέλγιο αιτήθηκε δις την επανεξέταση των λόγων της καταχώρησης των προσφευγόντων στον κατάλογο των κυρώσεων.

Οι προσφεύγοντες επικαλούνται τρεις ακόμη παραβιάσεις σε βάρος του συμβαλλόμενου κράτους. Καμιά από αυτές δεν πληροί τα κριτήρια για την εξέτασή της στο πλαίσιο του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Η πρώτη αφορά στην παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Συμφώνου, που εφαρμόζεται μόνο στις ποινικές υποθέσεις. Αντικείμενο της ποινικής έρευνας που διατάχθηκε στο Βέλγιο ήταν η εξέταση των «επαφών του κυρίου Sayadi με αρκετούς αξιωματούχους που συνδέονται με την Al Qaida». Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι ήταν υπερβολική η διάρκεια της προανάκρισης και η υπόθεση κρίθηκε οριστικά από δικαστήριο.

Η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Συμφώνου δεν εφαρμόζεται σε διεθνείς οργανισμούς και, σε κάθε περίπτωση, το καθεστώς των κυρώσεων που αποφάσισε το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν είναι ποινική διαδικασία. Με την απόφαση 1735 (2006), το Συμβούλιο Ασφαλείας επαναβεβαίωσε ότι τα οικονομικά μέτρα «έχουν προληπτικό χαρακτήρα και είναι ανεξάρτητα από τους κανόνες του εθνικού ποινικού δικαίου»⁹³. Τα μέσα απόδειξης και η αξιολόγηση των αναγκαίων τεκμηρίων για την ενοχοποίηση και την καταδίκη κάποιου προσώπου σε ένα συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να διαφέρουν από τα κριτήρια που κατά το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι κατάλληλα για την επιβολή κυρώσεων προληπτικού χαρακτήρα. Ορισμένα μέλη αυτής της Επιτροπής ενδέχεται να διαφωνούν με την επιλογή του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ωστόσο, χωρίς να υποτιμάται η σημασία της ακριβοδικίας και της προσήκουσας επανεξέτασης, δεν είναι αρμοδιότητα της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να καθορίζει τους κανόνες απόδειξης για τις διαδικασίες που εφαρμόζει το Συμβούλιο Ασφαλείας⁹⁴.

ευθύνη της προστασίας» και την έκθεση που δημοσίευσε το 2004 η Ομάδα Προσωπικότητας Υψηλού Επιπέδου του Γενικού Γραμματέα για τις Απειλές, τις Προκλήσεις και την Αλλαγή, παράγραφοι 199 έως 205.

⁹³ Δέκατη παράγραφος του προοιμίου της απόφασης. Βλέπε επίσης Υπουργική Απόφαση αριθμ. Φ.4710/5/ΑΣ 526 « Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1735 (2006) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Ταλιμπάν (ΦΕΚ 86/24.04.2007, τ. Α').

⁹⁴ Η Υψηλού Επιπέδου Ομάδα του Γενικού Γραμματέα εκτιμά ότι «στην περίπτωση όπου οι κυρώσεις αφορούν κατάλογο ιδιωτών ή οντοτήτων, οι Επιτροπές Κυ-

Τέλος, αβάσιμοι είναι οι ισχυρισμοί των προσφευγόντων για παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 15 και 17 του Συμφώνου. Δεν κρίθηκαν ένοχοι ποινικών αδικημάτων και ο νόμος που ορίζει τα εγκλήματα της τρομοκρατίας δεν έχει τροποποιηθεί από την εποχή της επίμαχης συμπεριφοράς τους. Ως εκ τούτου, δεν τυγχάνει εφαρμοστέα η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 15. Οι πράξεις βίας της Al Qaida, κατά των αθώων πολιτών εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 15, δεδομένου ότι είναι «εγκληματικές, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου που αναγνωρίζουν όλα τα έθνη». Η έννοια της συννεοχής και της συναυτουργίας σε αυτές τις πράξεις, ακόμα και εμμέσως, αποτελεί εθμικό δίκαιο. Όσον αφορά στο άρθρο 17, δεν υπήρξε «αυθαίρετη» ή «παράνομη» παρενόχληση στην προστασία της ιδιωτικής ζωής των προσφευγόντων ούτε «παράνομη προσβολή της τιμής και της υπόληψης» τους. Τα μόνα μέτρα που υιοθέτησε το Βέλγιο ήσαν σύμφωνα με τη δεσμευτική δικαιοδοσία του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Μειοψηφούσα γνώμη του κυρίου Ivan Shearer επί των ουσιαστικών ισχυρισμών της ανακοίνωσης: Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 12 και 17 του Συμφώνου επειδή, διαβιβάζοντας στις 19.11.2002 τα ονόματα των προσφευγόντων στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. προκειμένου να καταχωρηθούν στο σχετικό κατάλογο, προσέβαλε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας τους, την τιμή και την υπόληψή τους καθώς και το δικαίωμά τους για προστασία της ιδιωτικής τους ζωής. Η Επιτροπή έκρινε ότι το συμβαλλόμενο κράτος ενήργησε πρόωρα και, ως εκ τούτου, αδικαιολόγητα, διαβιβάζοντας τα ονόματα των προσφευγόντων στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. πριν ολοκληρωθεί η ποινική έρευνα που διεξαγόταν για τις δραστηριότητες τους.

Κατά τη γνώμη μου, η Επιτροπή όφειλε να απορρίψει την ανακοίνωση ως αβάσιμη.

Δυνάμει της διάταξης του άρθρου 25 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. το συμβαλλόμενο κράτος ήταν υποχρεωμένο να εκτελέσει την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 103 του Καταστατικού Χάρτη, οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα κράτη υπερισχύουν κάθε άλλης υποχρέωσης. Από το

ρώσεων οφείλουν να εφαρμόσουν διαδικασίες επανεξέτασης των περιπτώσεων των ιδιωτών ή των οντοτήτων που ισχυρίζονται ότι καταχωρήθηκαν ή δεν έχουν διαγραφεί από τον κατάλογο χωρίς να πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις (παράγραφος 182 της έκθεσης). Για έγγραφα σχετικά με την Επιτροπή Κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. βλέπε: www.un.org/Docs/sc/committees/sanctions/index.html.

σκεπτικό της απόφασης, όπως διατυπώνεται ειδικότερα στη σκέψη 10.6, προκύπτει ότι η Επιτροπή αντιμετωπίζει το Σύμφωνο ως κείμενο ίσης σημασίας με τον Καταστατικό Χάρτη και όχι ως δευτερογενές. Το δικαίωμα των δικαιωμάτων του ανθρώπου πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο του Καταστατικού Χάρτη και να εναρμονίζεται με τις διατάξεις του καθώς και με τους κανόνες του εθνικού και γενικού διεθνούς δικαίου⁹⁵.

Σε ό, τι αφορά το ειδικότερο ζήτημα της εφαρμογής της απόφασης 1267 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. από το συμβαλλόμενο κράτος, που ανέκυψε στο πλαίσιο της παρούσας ανακοίνωσης, τα κράτη μπορεί να διαθέτουν περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όταν εκτελούν τις δεσμευτικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αυτό το περιθώριο διακριτικής ευχέρειας αναγνώρισε το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με την από 3.9.2008 απόφασή του επί των συνεδικασθεισών υποθέσεων *Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής*⁹⁶, που εκδόθηκε μετά την κατάθεση των υπομνημάτων από τους διαδίκους της παρούσας υπόθεσης. Το Δικαστήριο ακύρωσε τον Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του οποίου επιβλήθηκαν κυρώσεις στους αιτούντες με το σκεπτικό ότι δεν πρόβλεπε μηχανισμό για την ενημέρωση των ενδιαφερομένων για τα επιβαρυντικά στοιχεία ούτε για τη δυνατότητά τους να τα αποκρούσουν. Όμως, η κατάσταση του συμβαλλόμενου κράτους στην υπό κρίση υπόθεση είναι διαφορετική. Δεν διέταξε το Βέλγιο την καταχώρηση των προσφευγόντων στον κατάλογο των κυρώσεων. Απλώς διαβίβασε πληροφορίες, παραθέτοντας τα ονόματα των προσώπων που σχετίζονται με συγκεκριμένη οργάνωση. Μετά την εγγραφή των ονομάτων των προσφευγόντων στον κατάλογο των κυρώσεων του Ο.Η.Ε. διατάχθηκαν σε βάρος τους τα μέτρα που προβλέπουν τα εκτελεστικά βελγικά διατάγματα και οι κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά την άποψή μου, η χρονολογική σειρά των γεγονότων, όπως περιγράφονται στο ιστορικό της απόφασης, αποδεικνύει ότι το συμβαλλόμενο κράτος ενήργησε καλόπιστα συμμορφούμενο με τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει δεσμευτικής απόφασης του Συμβουλίου

⁹⁵ Σχετικά σημειώνεται το Γενικό Σχόλιο Νο. 31 για τη Φύση των Νομικών Υποχρεώσεων που επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη το Σύμφωνο. Ειδικότερα, η παράγραφος 11 που αναφέρεται στα δικαιώματα του ανθρώπου σε περιόδους ένοπλων συγκρούσεων ορίζει ότι «ακόμα και όταν εφαρμόζονται ειδικότεροι κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου σε ορισμένα δικαιώματα που προστατεύει το Σύμφωνο, για την ερμηνεία των δικαιωμάτων που αυτό εγγυάται οι δύο τομείς του δικαίου είναι συμπληρωματικοί και δεν αποκλείει ο ένας τον άλλον».

⁹⁶ Υποθέσεις C-402/05 και C-415/05 P, Απόφαση του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως, σκέψη 298. Βλέπε στη σελίδα 302 της παρούσας έκδοσης.

Ασφαλείας. Δεν μπορεί να θεωρείται εύλογο, ακόμα και αν υποθεθεί ότι τα κράτη διαθέτουν περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όταν αποφασίζουν για τον τρόπο με τον οποίο εκπληρώνουν αυτές τις υποχρεώσεις, ότι το συμβαλλόμενο κράτος μπορούσε να αναμένει την ολοκλήρωση της ποινικής έρευνας που διατάχθηκε στις 3.9.2002 (δηλαδή δύο μήνες πριν τη διαβίβαση των ονομάτων των προσφευγόντων στην Επιτροπή Κυρώσεων) και περατώθηκε στις 19.12.2005. Πρέπει να ληφθεί υπόψη η σοβαρότητα και η αμεσότητα του κινδύνου που συνιστούν οι ιδιώτες και οι οργανώσεις που καταχωρούνται στον κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε..

Πράγματι, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναγνώρισε στην προαναφερόμενη υπόθεση ότι η άμεση ακύρωση της ισχύος του προσβαλλόμενου Κανονισμού, που ρυθμίζει την εφαρμογή των κυρώσεων, μπορεί να βλάψει ανεπανόρθωτα την αποτελεσματικότητα των μέτρων, εφόσον αποδειχθούν δικαιολογημένα. Έτσι ανέστειλε την εκτέλεση της απόφασης, για περίοδο τριών μηνών.

Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος κατέθεσε αίτηση για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο των κυρώσεων, αλλά οι σχετικές ενέργειές του αποδείχθηκαν μάταιες. Δεν διαθέτει άλλο μέσο για την αποκατάσταση του σφάλματος που διέπραξε. Ούτε μπορεί να υπάρξει άλλη πρόσφορη προσφυγή αφού ενήργησε καλόπιστα για να εκπληρώσει υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει νόμου υπέρτερης τυπικής ισχύος. Σε αυτές τις περιστάσεις, δεν μπορεί να υπάρξει παραβίαση του Συμφώνου.

Προσωπική γνώμη του κυρίου Yuji Iwasawa επί των ουσιαστικών ισχυρισμών της ανακοίνωσης: Το άρθρο 103 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. ορίζει ότι: «Εν περιπτώσει συγκρούσεως των κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεων των μελών των Ηνωμένων Εθνών προς τας υποχρεώσεις αυτών εξ οιασδήποτε άλλης διεθνούς συμφωνίας, θα προέχουσιν οι κατά τον παρόντα Χάρτην υποχρεώσεις αυτών».

Το συμβαλλόμενο κράτος υποστήριξε ότι οι κανόνες που διέπουν την εξέταση των ανακοινώσεων ενώπιον της Επιτροπής δεν επιτρέπουν την αμφισβήτηση των μέτρων που έχει υιοθετήσει για να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του Χάρτη και ότι το άρθρο 103 απαλλάσσει τα κράτη από την ευθύνη που συνεπάγεται η παράλειψη συμμόρφωσης με υποχρέωση που επιβάλλει κανόνας δικαίου ήσσονος τυπικής ισχύος.

Η Επιτροπή απέρριψε κατά πλειοψηφία τα επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους, κρίνοντας απλά ότι «...έχει δικαιοδοσία να εξετάσει εάν είναι σύμφωνα με το Σύμφωνο τα εθνικά μέτρα που υιοθετήθηκαν για

την εφαρμογή της απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.» (σκέψη 10.6). Πιστεύω ότι η Επιτροπή όφειλε να αντιμετωπίσει με διαφορετικό τρόπο το ζήτημα που θέτει η εφαρμογή του άρθρου 103 του Καταστατικού Χάρτη.

Στην υπόθεση *Lockerbie* το Διεθνές Δικαστήριο επεσήμανε ότι «τα μέλη του Ο.Η.Ε. υποχρεούνται να αποδέχονται και να εκτελούν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, σύμφωνα με το άρθρο 25 του Καταστατικού Χάρτη» και ότι «σύμφωνα με το άρθρο 103 του Καταστατικού Χάρτη, οι υποχρεώσεις που τα μέρη έχουν αναλάβει υπερισχύουν των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει δυνάμει οιασδήποτε άλλης διεθνούς συμφωνίας...»⁹⁷.

Σημειώνω ότι, εκτός από το άρθρο 103, ο Καταστατικός Χάρτης περιλαμβάνει ένα άλλο άρθρο, το άρθρο 24, που προβλέπει ότι στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του για τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας το «Συμβούλιο Ασφαλείας ... θα ενεργή συμφώνως προς τους σκοπούς και τα αρχάς των Ηνωμένων Εθνών». Η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του Καταστατικού Χάρτη ορίζει ότι ένας από τους σκοπούς του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών είναι «ο σεβασμός προς τα δικαιώματα του ανθρώπου και τα θεμελιώδεις ελευθερίες δια πάντας άνευ διακρίσεως φυλής, φύλου, γλώσσης ή θρησκείας» και η διάταξη της παραγράφου (γ) του άρθρου 55 προβλέπει ότι «τα Ηνωμένα Έθνη θα ευνοήσωσι ... (γ) τον καθολικόν σεβασμόν και διασφάλισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών δια πάντας αδιακρίτως φυλής, φύλου, γλώσσης ή θρησκείας». Τέλος, δυνάμει της διάταξης του άρθρου 25 του Καταστατικού Χάρτη τα μέλη συμφωνούν να αποδέχονται και να εκτελούν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας «συμφώνως προς τον παρόντα Χάρτη».

Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή εξέτασε στην παρούσα υπόθεση τις πράξεις του συμβαλλόμενου κράτους υπό το φως των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει του Συμφώνου. Τα συμβαλλόμενα στο Σύμφωνο κράτη οφείλουν να συμμορφώνονται στο μέγιστο δυνατό βαθμό με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του Συμφώνου, ακόμη και όταν εκτελούν δεσμευτικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.

Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 3 (γ) του άρθρου 31 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, ο Καταστατι-

---

⁹⁷ Ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής της Σύμβασης του Μόντρεαλ του 1971 για το αεροπορικό δυστύχημα του *Lockerbie* (*Αραβική Δημοκρατία της Λιβύης κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Απόφαση προσωρινών μέτρων της 14ης Απριλίου 1992, 1992 ICJ, σελίδες 3, 15, σκέψη 39, *Αραβική Δημοκρατία της Λιβύης κατά Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής*, 1992 ICJ, σελίδες 114, 126, σκέψη 42). Βλέπε σχετικά και στον ιστότοπο του Διεθνούς Δικαστηρίου <http://www.icj-cij.org>.

κός Χάρτης του Ο.Η.Ε. είναι ένας «από τους σχετικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου» που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία του Συμφώνου. Ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή ότι «η υποχρέωση συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας που ελήφθησαν σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη μπορεί ... να συνιστά περιορισμό, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 12, απαραίτητο για την προστασία της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης» (σκέψη 10.7).

Στην υπό κρίση υπόθεση, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι ήταν πρόωρη και μη αιτιολογημένη η πρόταση του συμβαλλόμενου κράτους για την καταχώρησή τους στον κατάλογο των κυρώσεων. Το συμβαλλόμενο κράτος διαβίβασε τα ονόματά τους στην Επιτροπή Κυρώσεων, στις 19.11.2002, δηλαδή δύο μήνες μετά την έναρξη της προανάκρισης, που διατάχθηκε στις 3.9.2002. Το συμβαλλόμενο κράτος, επικαλέστηκε σχετικά κανόνα της Επιτροπής Κυρώσεων σύμφωνα με τον οποίον η καταχώρηση μιας φιλανθρωπικής οργάνωσης στον κατάλογο των κυρώσεων συνεπάγεται υποχρεωτικώς την καταχώρηση των βασικών προσώπων που συνδέονται με αυτήν. Επομένως, διαβίβασε στην Επιτροπή Κυρώσεων τα ονόματα των προσφευγόντων ως βασικών μελών φιλανθρωπικής οργάνωσης ήδη καταχωρημένης στο σχετικό κατάλογο. Κατά την Επιτροπή, «τα σχετικά επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους δεν είναι αποφασιστικής σημασίας, κυρίως επειδή άλλα κράτη δεν έχουν διαβιβάσει στην Επιτροπή Κυρώσεων τα ονόματα άλλων υπαλλήλων που εργάζονται στην ίδια οργάνωση» (σκέψη 10.7). Έτσι, εκτίμησε ότι «ο περιορισμός της ελευθερίας κυκλοφορίας των προσφευγόντων και ειδικότερα του δικαιώματός τους να ταξιδεύουν εκτός του Βελγίου δεν ήταν αναγκαίος για την προστασία της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης» (σκέψη 10.8).

Στο ίδιο πνεύμα, όσον αφορά στο άρθρο 17 του Συμφώνου, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι ευθύνεται το συμβαλλόμενο κράτος για την καταχώρηση των ονομάτων των προσφευγόντων στον κατάλογο και έκρινε ότι «με τις ενέργειές του, το συμβαλλόμενο κράτος προσέβαλε παράνομα την τιμή και την υπόληψη των προσφευγόντων» (σκέψη 10.13).

Το συμβαλλόμενο κράτος είχε τη δυνατότητα να ενεργήσει διαφορετικά κατά την εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Για τους προαναφερόμενους λόγους, εκτιμώ ότι το άρθρο 103 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να αποφανθεί επί της ανακοίνωσης.

Προσωπική γνώμη του Sir Nigel Rodley επί των ουσιαστικών ισχυρισμών της ανακοίνωσης: Ενώ διαφώνησα με την πλειοψηφία (προσχωρώντας στην άποψη του κυρίου Shearer και της κυρίας Motoc) όσον αφορά στη συνδρομή των τυπικών προϋποθέσεων της άσκησης της υπό κρίσης ανακοίνωσης, συμφωνώ με τις διαπιστώσεις της Επιτροπής επί των ουσιαστικών ισχυρισμών των προσφευγόντων που έκρινε ότι παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 12 και 17 του Συμφώνου λαμβάνοντας υπόψη τις μη αμφισβητηθείσες από το συμβαλλόμενο κράτος πληροφορίες που παρείχαν ο κύριος Sayadi και η κυρία Vinck. Οι πληροφορίες αυτές τεκμηριώνουν ότι οι πρωτοβουλίες που ανέλαβε το συμβαλλόμενο κράτος δεν επιβάλλονταν από τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, και ειδικότερα από την απόφαση 1267 (1999).

Η προσέγγιση της Επιτροπής περιορίζεται στην ανάλυση των ζητημάτων που είναι καίρια στο πλαίσιο του Συμφώνου. Δεν αντιμετωπίζει άμεσα την ενδεχόμενη σύγκρουση του Συμφώνου με τις επίμαχες αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Στην περίπτωση παρόμοιας σύγκρουσης, άλλα όργανα φέρουν την ευθύνη να καθορίσουν τις νομικές συνέπειες.

Η προηγούμενη διαφωνία μου επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης στηριζόταν στην υπόθεση της σύγκρουσης των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει του Συμφώνου και της *prima facie* υποχρέωσης που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 25 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. να εκτελεί τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας⁹⁸. Η άποψή μου στηριζόταν στην αρχή του άρθρου 103 του Καταστατικού Χάρτη σύμφωνα με το οποίο σε περίπτωση σύγκρουσης των υποχρεώσεων υπερισχύουν αυτές που απορρέουν από τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Υπέθεσα επίσης εμμέσως ότι η Επιτροπή δεν έχει δικαιοδοσία να αξιολογήσει τη νομική ισχύ των αποφάσεων, δηλαδή να καθορίσει εάν είναι οριστική η *prima facie* υποχρέωση εκτέλεσης των αποφάσεων. Μετά από σκέψη, κατέληξα στην άποψη ότι η Επιτροπή έχει τουλάχιστον την αρμοδιότητα να εκφράσει μια πρώτη γνώμη για την ύπαρξη ή μη της σύγκρουσης υποχρεώσεων.

Τίθεται λοιπόν το ερώτημα: ποια είναι τα κριτήρια ερμηνείας των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας προκειμένου να καθοριστεί εάν πράγματι υπάρχει σύγκρουση υποχρεώσεων; Το άρθρο 24 του Καταστατι-

⁹⁸ Ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής της Σύμβασης του Μόντρεαλ του 1971 για για το αεροπορικό δυστύχημα του Lockerbie (*Αραβική Δημοκρατία της Λιβύης κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Απόφαση προσωρινών μέτρων της 14ης Απριλίου 1992, 1992 ICJ, σελίδα 3, σκέψη. 39, *Αραβική Δημοκρατία της Λιβύης κατά Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής*, 1992 ICJ, σελίδα 114, σκέψη 42). Βλέπε σχετικά και στον ιστότοπο του Διεθνούς Δικαστηρίου <http://www.icj-cij.org>.

κού Χάρτη επιβάλλει στο Συμβούλιο Ασφαλείας την υποχρέωση να ενεργήσει «συμφώνως προς τους σκοπούς και τα αρχές των Ηνωμένων Εθνών». Η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του Χάρτη ορίζει ότι ένας από τους σκοπούς του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών είναι να προάγουν και να ενθαρρύνουν «τον σεβασμόν προς τα δικαιώματα του ανθρώπου και τα θεμελιώδεις ελευθερίες δια πάντας». Η αυστηρή ερμηνεία αυτής της διατύπωσης μπορεί να σημαίνει ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν μπορεί να ενεργεί με τρόπο που συνεπάγεται την παράλειψη του σεβασμού αυτών των δικαιωμάτων και των ελευθεριών.

Δεν φθάνω τόσο μακριά. Ωστόσο, από τη διατύπωση του Χάρτη προκύπτει με σαφήνεια ότι, το πρώτο κριτήριο ερμηνείας είναι ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν επιδιώκει να παραβιάζουν τα δικαιώματα του ανθρώπου τα μέτρα που υιοθετούνται για την εκτέλεση των αποφάσεών του.

Ένα δεύτερο κριτήριο είναι ότι σε καμμία περίπτωση δεν επιδιώκεται η παραβίαση αναγκαστικού κανόνα του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου (*jus cogens*). Τούτο αναγνωρίστηκε τόσο από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (υποθέσεις *Behrami και Behrami κατά Γαλλίας* και *Saramati κατά Γαλλίας, Γερμανίας και Νορβηγίας* (2007) όσο και από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (*Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (2005)).

Ένα τρίτο κριτήριο είναι ότι, δεν μπορεί να επιδιώκεται η παραβίαση των δικαιωμάτων των οποίων η προστασία είναι απόλυτη (δηλαδή ανεπίδεκτη εξαιρέσεων) στην περίπτωση σοβαρού δημόσιου κινδύνου, σύμφωνα με σχετική επιταγή των διεθνών συνθηκών των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τα δικαιώματα αυτά δεν είναι κατ' ανάγκην ενσωματωμένα σε διατάξεις αναγκαστικού δικαίου (*jus cogens*).

Ένα τέταρτο κριτήριο είναι ότι, ακόμη και για τα δικαιώματα των οποίων η προστασία δεν είναι απόλυτη σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, κάθε εξαίρεση (δηλαδή παρέκκλιση προστασίας τους) πρέπει να διέπεται από τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Με άλλα λόγια, τα απαιτούμενα μέτρα πρέπει να είναι τα απολύτως αναγκαία στο πλαίσιο του περιορισμού της εφαρμογής των κανόνων δικαίου που διέπουν την άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁹⁹. Από την άλλη πλευρά, δεν υπάρχει στέρεη βάση για να υποστηριχθεί, όπως αρκετοί ισχυρίζονται, ότι πρέπει να εφαρμόζονται οι διαδικαστικοί κανόνες που

⁹⁹ Γενικό Σχόλιο Νο. 29 της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2001). Για το Σχόλιο στην αγγλική γλώσσα βλέπε σε:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

προβλέπει η σχετική σύμβαση στην περίπτωση όπου ο κρίσιμος κανόνας προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ιδρύει συμβατική υποχρέωση. Για παράδειγμα, ένα διεθνές κείμενο μπορεί να προβλέπει επίσημη κοινοποίηση, για παράδειγμα δήλωση, των επιφυλάξεων (εξαιρέσεων). Κατά την άποψή μου, δεν υπάρχει δικαιολογητική βάση που να επιτρέπει σε παρόμοιες διαδικαστικές διατάξεις μιας διεθνούς συμφωνίας να παρεμποδίζουν την εφαρμογή των αποφάσεων που υιοθετεί το Συμβούλιο Ασφαλείας για να αντιμετωπίσει απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Επομένως, η μη συμμόρφωση ενός κράτους, συμβαλλόμενου σε διεθνές κείμενο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, με παρόμοιο διαδικαστικό κανόνα δεν αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει παρέκκλιση από την προστασία ή ότι αυτή δεν μπορεί να επισυμβεί.

Τέλος, για την ερμηνεία των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας πρέπει να συνεκτιμάται η κρατική πρακτική. Πράγματι, σε αυτήν την περίπτωση πιθανόν να πρόκειται για κριτήριο αποφασιστικής σημασίας για την Επιτροπή, δεδομένου ότι οι προσφεύγοντες υποστήριξαν – προσκομίζοντας στοιχεία αποδεικτικά των ισχυρισμών τους – ότι άλλα κράτη στην ίδια θέση με το συμβαλλόμενο κράτος δεν ενήργησαν με τον ίδιο τρόπο.

Παρότι δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία της Επιτροπής, τολμώ να υποστηρίξω ότι, αυτά τα κριτήρια είναι εξίσου χρήσιμα σε όσους καλούνται να αξιολογήσουν το νομικό κύρος των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Χωρίς να εφαρμοσθούν αναλυτικά τα προαναφερόμενα κριτήρια στα γεγονότα που τέθηκαν υπόψη της Επιτροπής, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας, με την πρώτη αντίδρασή του στην ανάγκη για την καταπολέμηση της εξαιρετικά βίαιης τρομοκρατίας της Al Qaida, που προκάλεσε τις φρικαλεότητες της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, μπορούσε να υιοθετήσει μέτρα που έχουν ως συνέπεια την παρέκκλιση από την προστασία των επιδεκτικών εξαιρέσεων δικαιωμάτων (ελευθερία κυκλοφορίας, δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής, δικαίωμα στην προστασία της περιουσίας παρότι δεν προστατεύεται από το Σύμφωνο). Βέβαια, η διαδικασία της καταχώρησης στους καταλόγους νοείται ότι περιλαμβάνει, όπως πράγματι περιέλαβε, αυτά τα στοιχεία. Όμως, οι αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας δεν επιτρέπουν οριστικές απαντήσεις. Αντίθετα, οι απαντήσεις ποικίλουν ανάλογα με τις περιστάσεις που αντιμετωπίζονται. Δεν είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς γιατί, σχεδόν δέκα χρόνια μετά την υιοθέτηση της πρώτης απόφασης 1267 (1999) και επτά χρόνια μετά την 11η Σεπτεμβρίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν ανέπτυξε διαδικασίες περισσότερο συμβατές με τις θεμελιώδεις αξίες των δικαιωμάτων του ανθρώπου, δηλαδή με τις αξίες της διαφάνειας, της λο-

γοδοσίας και της ανεξάρτητης και αμερόληπτης αξιολόγησης των πραγματικών περιστατικών. Ας ελπίσουμε ότι δεν θα απαιτηθεί πολύς χρόνος για την προσαρμογή των διαδικασιών σε αυτές τις αξίες. Με αυτόν τον τρόπο τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων των συμβαλλομένων στο Σύμφωνο ή σε άλλα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όταν καθορίζουν τα νομοθετικά ή άλλα εκτελεστικά μέτρα που οφείλουν να υιοθετήσουν δεν θα αναγκάζονται να καταφεύγουν σε δύσκολες ασκήσεις ερμηνείας ή ακόμη και να αμφισβητούν την ισχύ των διατάξεων των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας.

0720

Υπόθεση Mahmood Walid Nakrash και Liu Qifen¹⁰⁰ κατά Σουηδίας της 30.10.2008

Ανακοίνωση Νο. 1540/2007¹⁰¹

Σύνθεση της επιτροπής: Abdelfattah Amor, Prafullachandra Natwarlal Bhagwati, Christine Chanet, Maurice Glèlè Ahanhanzo, Yuji Iwasawa, Edwin Johnson, Helen Keller, Ahmed Tawfik Khalil, Rajsoomer Lallah, Zonke Zanele Majodina, Iulia Antoanella Motoc, Michael O'Flaherty, José Luis Pérez Sanchez-Cerro, Rafael Rivas Posada, Sir Nigel Rodley, Ivan Shearer και Ruth Wedgwood.

Απόρριψη αιτήματος ασύλου γιου αναγνωρισμένου από τις σουηδικές αρχές πρόσφυγα – Πλαστά τα στοιχεία που επικαλείται για να τεκμηριώσει το φόβο δίωξης λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων – Απόρριψη αιτήματος ασύλου πολίτη Κίνας, οπαδού της θρησκευτικής λατρείας Falun Gong – Οι οπαδοί χαμηλών βαθμίδων αυτής της θρησκευτικής παράδοσης δεν προσελκύουν το ενδιαφέρον των κινεζικών αρχών – Επίκληση καθεστώτος ανιθαγένειας λόγω διαγραφής της προσφεύγουσας από τα δημοτολόγια: σύμφωνα με πληροφορίες των σουηδικών αρχών έχουν δικαίωμα επανεγγραφής σε αυτά όσοι πολίτες επιστρέφουν στη χώρα – Γέννηση παιδιού στη Σουηδία: απόρριψη αιτήματος άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους μετά την εξέταση κρίσιμων στοιχείων, όπως είναι το κοινωνικό καθεστώς του παιδιού, το χρονικό διάστημα διαμονής του στη Σουηδία και οι δεσμοί που έχει αναπτύξει με τη χώρα – Η απέλαση των προσφεγόντων από τη Σουηδία δεν παραβιάζει το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής τους ζωής ούτε ενέχει τον κίνδυνο των βασανιστηρίων

¹⁰⁰ Οι προσφεύγοντες δεν εκπροσωπήθηκαν από δικηγόρο.

¹⁰¹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CCPR/C/94/D/1540/2007 της 19 Νοεμβρίου 2008 σε <http://tb.o-hchr.org/default.aspx?country=se>.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 7 και 17 του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Άρθρα 2 και 5 παράγραφοι 2 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Ι. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων: Οι προσφεύγοντες, κύριος Mahmood Walid Nakrash και κυρία Liu Qifen είναι πολίτες της Συρίας και της Κίνας αντιστοίχως. Ο κύριος Mahmood Walid Nakrash έχει γεννηθεί το 1979 στη Σαουδική Αραβία και είναι σουνίτης μουσουλμάνος. Η κυρία Liu Qifen έχει γεννηθεί το 1977. Το 2004 απέκτησαν στη Σουηδία ένα γιο, τον Edin.

Ο κύριος Nakrash ισχυρίζεται ότι ο πατέρας του ήταν μέλος της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, πολιτικού κόμματος που είναι απαγορευμένο στη Συρία και ότι εξαιτίας αυτού του λόγου συνελήφθη το 1979 με τον ξάδερφό του. Ο πατέρας του δραπέτευσε και κατέφυγε με την οικογένειά του στη Σαουδική Αραβία. Αργότερα, πληροφορήθηκε ότι τα δικαστήρια της Συρίας τον καταδίκασαν ερήμην στην εσχάτη των ποινών και ότι ο ξάδερφος του απαγχονίστηκε το 1980 με απόφαση της κυβέρνησης της Συρίας.

Το 1986, ο προσφεύγων επισκέφθηκε τη Συρία με τη μητέρα του και τον αδελφό του. Όταν αποφάσισαν να επιστρέψουν στη Σαουδική Αραβία, οι συριακές αρχές απαγόρευσαν στον ίδιο και στον αδελφό του την έξοδο από τη χώρα. Έτσι, η μητέρα τους επέστρεψε μόνη στη Σαουδική Αραβία και τα παιδιά της παρέμειναν στη χώρα με τον παππού τους από τη μητρική γραμμή. Το 1990, η μητέρα τους επέστρεψε στην Συρία και ο πατέρας τους αποφάσισε να μεταβεί στη Σουηδία, όπου ζήτησε άσυλο και του χορηγήθηκε άδεια διαμονής.

Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι κατά τη διαμονή του στη Συρία οι αρχές ασφαλείας τον προσήγαγαν με τον αδελφό του για ανάκριση. Τα δύο αδέρφια παρακολουθούνταν για χρόνια από τις μυστικές υπηρεσίες της χώρας. Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το σχολείο λόγω των μέτρων που ελήφθησαν εναντίον του επειδή αρνήθηκε να προσχωρήσει στο κόμμα Μπάαθ.

Από το 1998 έως το 2000 συμμετείχε σε συνεδριάσεις πολιτικού και θρησκευτικού περιεχομένου της Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Μετά από μία συνεδρίαση οι αστυνομικές αρχές της Συρίας τον συνέλαβαν μαζί με άλλους συμμετέχοντες. Κρατήθηκε για δύο βδομάδες,

χωρίς να απαγγελθούν σε βάρος του κατηγορίες. Κατά τη διάρκεια της κράτησης υπέστη κακομεταχείριση και βασανιστήρια. Αφέθηκε ελεύθερος όταν ο θείος του δωροδότησε τις αρχές αλλά δεν είχε δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα εντός της χώρας. Μερικούς μήνες αργότερα, ενώ απουσίαζε στην εργασία του, η αστυνομία ερεύνησε το σπίτι του και κατάρχησε μεταξύ άλλων ταινίες και βιβλία. Επιπλέον, τον κάλεσαν να παρουσιαστεί το συντομότερο δυνατό στην τοπική υπηρεσία της Επιτροπής Πολιτικής Ασφάλειας. Δεν επέστρεψε στο σπίτι του και επί πεντάμηνο κρυβόταν σε φίλους του. Στο μεταξύ, πληροφορήθηκε ότι οι αρχές συνέλαβαν κάποιους από τους φίλους του και τον αρχηγό της ομάδας τους και ότι τον αναζητούσε η αστυνομία. Με πλαστό διαβατήριο αναχώρησε νόμιμα για την Τουρκία. Το Φεβρουάριο του 2000 επικοινωνήσε με την πρεσβεία της Σουηδίας στην Άγκυρα αιτούμενος θεώρηση εισόδου για τη Σουηδία. Παρότι επικαλέστηκε τη νόμιμη διαμονή του πατέρα του στη Σουηδία οι αρχές δεν ικανοποίησαν το αίτημά του.

Έφτασε στη Σουηδία τον Ιούνιο του 2003 και στις 4.7.2003 κατέθεσε αίτηση ασύλου. Στις 9.1.2004 πραγματοποιήθηκε η πρώτη συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Στις 9.11.2004 απορρίφθηκε το αίτημά του για διεθνή προστασία και στις 29.3.2005 άσκησε προσφυγή ενώπιον της Επιτροπής Προσφυγών της Μεταναστευτικής Υπηρεσίας, που επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση στις 11.5.2006.

Ο προσφεύγων επισυνάπτει στην ανακοίνωση απόσπασμα ποινικού μητρώου από το οποίο προκύπτει ότι λόγω της συμμετοχής του σε παράνομη πολιτική ομάδα της αντιπολίτευσης, δικαστήριο κρατικής ασφάλειας της Συρίας τον καταδίκασε ερήμην στις 21.3.2000 σε «εννέα χρόνια καταναγκαστικής εργασίας» και ότι λόγω της παράλειψής του να εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις στρατοδικείο τον καταδίκασε επίσης ερήμην στις 11.5.2000 σε τρία χρόνια φυλάκισης.

Περαιτέρω, δηλώνει ότι πάσχει από σοβαρή ασθένεια, παρόμοια με τον καρκίνο, που ονομάζεται «Langerhans histiocytes» και ότι υποβάλλεται σε χημειοθεραπεία. Εξαιτίας της πάθησής του δυσκολεύεται *μεταξύ άλλων*, να χωνέψει τις τροφές και είναι αναγκασμένος να ακολουθεί φαρμακευτική αγωγή για να ανακουφίζεται από τους πόνους.

Στη Σουηδία ο κύριος Nakrash συναντήθηκε με την κυρία Liu Qifen, πολίτη Κίνας, που είχε φτάσει στη χώρα τον Ιούλιο του 2003 και είχε καταθέσει αίτηση ασύλου, που απορρίφθηκε. Στις 20.11.2004 απέκτησαν ένα γιο, τον Edin. Η κυρία Liu Qifen κατέθεσε αίτηση ασύλου για το γιο τους την ημέρα της γέννησής του.

Η κυρία Liu Qifen ζούσε στην Κίνα με τον αδελφό της, που ήταν

δάσκαλος Falun Gong¹⁰². Το 1998, άρχισε να επιδίδεται στην πρακτική Falun Gong και στις αρχές του 2002 συνελήφθη μαζί με τον αδερφό της. Αφέθηκε ελεύθερη μετά από λίγες ημέρες αφού κατέβαλε το πρόστιμο που της επιβλήθηκε. Εν συνεχεία, ανακρίθηκε κατ' επανάληψη από τις αστυνομικές αρχές για τη θρησκευτική λατρεία Falun Gong. Στο πλαίσιο της ανάκρισης, οι αρχές της ζητούσαν να κατονομάσει άλλους οπαδούς αυτής της λατρείας. Υπέστη κατ' επανάληψη κακομεταχείριση και τελικώς υπέγραψε δήλωση μεταμέλειας. Ο αδελφός της καταδικάστηκε σε 10ετή φυλάκιση. Όταν τον επισκέφθηκε στη φυλακή διαπίστωσε ότι είχε υποστεί βασανιστήρια. Το Μάρτιο του 2003 αποφάσισε να διαφύγει από την Κίνα.

Η αίτηση ασύλου της κυρίας Liu Qifen απορρίφθηκε στις 21.12.2004 και η προσφυγή που άσκησε κατά της αρνητικής απόφασης στις 21.4.2005.

Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο κύριος Nakrash υποστηρίζει ότι στην περίπτωση της απέλασής του στη Συρία θα συλληφθεί και θα υποστεί βασανιστήρια και κακομεταχείριση. Κινδυνεύει να παραπεμφθεί ενώπιον των στρατιωτικών δικαστηρίων, που δεν εφαρμόζουν τα ελάχιστα κριτήρια της δίκαιης δίκης. Μπορεί να παραμείνει κρατούμενος για μεγάλο χρονικό διάστημα και θα είναι ανέφικτη κάθε επικοινωνία με τη φίλη του και το γιο του.

Η κυρία Liu Qifen ισχυρίζεται ότι αν απελαθεί στην Κίνα κινδυνεύει να συλληφθεί και να αποχωριστεί το γιο της λόγω της ενασχόλησης του αδερφού της με τη θρησκευτική λατρεία Falun Gong. Επίσης, φοβάται τη διακριτική μεταχείριση επειδή είναι ανύπαντρη μητέρα. Τέλος, υποστηρίζει ότι ο οριστικός αποχωρισμός του γιου της από τον πατέρα του συνιστά σκληρή μεταχείριση. Μοναδικός συγγενής της στην Κίνα είναι ο αδερφός της.

Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι, εάν απελαθούν, η οικογένεια κινδυνεύει να διασπαστεί αφού, ακόμη και εάν δεν διαταχθεί η κράτησή τους, είναι ανέφικτη η μεταξύ τους επικοινωνία, καθώς οι χώρες τους δεν τους επιτρέπουν να ταξιδεύουν.

Δεν επικαλούνται την παραβίαση συγκεκριμένων διατάξεων του Συμφώνου. Όμως, τα πραγματικά περιστατικά που εκθέτουν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 7 και 17.

Με την κατάθεση της ανακοίνωσης η Επιτροπή υπέδειξε στη Σουη-

---

¹⁰² Σημείωση της επιμελήτριας: πρόκειται για βουδιστική παραδοσιακή θρησκευτική λατρεία, που συνίσταται σε ηθικές διδαχές για την καθημερινή ζωή, διαλογισμό και σωματική εξάσκηση. Οπαδοί αυτής της θρησκευτικής παράδοσης συναντώνται σε 80 χώρες. Θεωρείται παράνομη στην Κίνα. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε www.faluninfo.net.

δία να μην απελάσει τους προσφεύγοντες στη Συρία και στην Κίνα αντίστοιχα έως την εκδίκαση της υπόθεσής τους. Η Σουηδία συμμορφώθηκε με την υπόδειξη της Επιτροπής για τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας και ανέστειλε την εκτέλεση της απόφασης απέλασης.

III. Οι θέσεις της Σουηδίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: Στις 22 Αυγούστου 2007 το συμβαλλόμενο κράτος επικαλέστηκε ενώπιον της Επιτροπής τους ισχυρισμούς του κυρίου Nakrash κατά τη συνέντευξη του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Ειδικότερα, ο προσφεύγων άρχισε να αντιμετωπίζει τα προβλήματά του με τις αρχές της Συρίας το 1998, όταν παρουσιάστηκε για να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία. Δεν ήταν μέλος του κόμματος Μπάαθ και ο πατέρας του είχε διασυνδέσεις με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα. Κλήθηκε για ανάκριση από διάφορα τμήματα των αστυνομικών υπηρεσιών ασφαλείας καθώς από την υπηρεσία εθνικής ασφάλειας.

Στις 9.11.2004, η Υπηρεσία Μετανάστευσης απέρριψε την αίτηση ασύλου του κυρίου Nakrash. Σχετικά, εκτίμησε ότι δεν τεκμηρίωσε την κακοποίηση και την κακομεταχείριση που επικαλέστηκε και τις ανακρίσεις που υποβλήθηκε από τις αρχές της Συρίας. Επίσης, δεν εξήγησε πειστικά για ποιο λόγο διέμεινε επί τρία χρόνια στην Τουρκία. Αναφορικά με την απομάκρυνσή του στη Συρία έκρινε ότι θα ήταν μάλλον απίθανο να προσελκύσει το ενδιαφέρον των αρχών δεδομένου ότι ο πατέρας του είχε εγκαταλείψει τη χώρα από το 1979. Εξάλλου, η μητέρα του και αδερφός του δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα με τις συριακές αρχές. Είχε αναχωρήσει από τη Συρία με γνήσιο διαβατήριο και τα αναγκαία ταξιδιωτικά έγγραφα. Τούτο θα ήταν ανέφικτο εάν αντιμετώπιζε προβλήματα με τις αρχές της χώρας καταγωγής του. Σύμφωνα με πληροφορίες της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, η άρνησή του να υπηρετήσει τη στρατιωτική θητεία στη χώρα του τιμωρείται με ποινή φυλάκισης που κυμαίνεται από δύο έως έξη μήνες. Αυτή η ποινή δεν επαρκεί καθεαυτή για την παροχή διεθνούς προστασίας στη Σουηδία. Επιπλέον, αρκετά συχνά ο πρόεδρος της Συρίας χορηγεί αμνηστία και δεν είναι συνηθισμένη πρακτική η έκτιση παρόμοιων ποινών.

Κατά την εξέταση της προσφυγής του ο κύριος Nakrash πρόσθεσε ότι είχε καταδικαστεί σε 9ετή κάθειρξη ως μέλος παράνομης οργάνωσης της αντιπολίτευσης και ισχυρίστηκε ότι φίλος του στη Συρία του προμήθευσε το έγγραφο από το οποίο προκύπτει ότι εκκρεμούν σε βάρος του δύο καταδικαστικές αποφάσεις. Όμως, μετά από έρευνα της πρεσβείας της Σουηδίας στη Δαμασκό, διαπιστώθηκε ότι το ποινικό μητρώο δεν είναι γνήσιο αφού δεν αναγράφονται οι αριθμοί των αποφάσεων του Δικαστηρίου Κρατικής Ασφάλειας και του Στρατοδικείου. Επίσης, αναφέρει ότι ανεστάλη η εκτέλεση της 9ετούς κάθειρξης, στην οποία καταδικάστη-

κε η προσφεύγων, ενώ ούτε τα ποινικά δικαστήρια ούτε το Δικαστήριο Κρατικής Ασφάλειας διατάσσουν αυτό το μέτρο που δεν προβλέπεται στο νομικό σύστημα της Συρίας. Από τα αρχεία του Υπουργείου Εσωτερικών της Συρίας προέκυψε ότι εκκρεμούσε σε βάρος του κυρίου Nakrash ένταλμα σύλληψης, που εκδόθηκε στο Χαλέπι το 2003, επειδή δεν εμφανίστηκε να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία. Όμως, το ένταλμα αυτό ακυρώθηκε το 2003, μετά από αμνηστία. Από έρευνα στα αρχεία των υπηρεσιών μετανάστευσης της Συρίας προέκυψε ότι δεν καταζητείται από τις αρχές. Σύμφωνα με πληροφορίες της Σουηδικής πρεσβείας στη Δαμασκό, όταν κάποιος καταζητείται από τις αρχές της Συρίας το ονοματεπώνυμό του καταγράφεται στα αρχεία των υπηρεσιών μετανάστευσης ώστε να συλληφθεί κατά την είσοδο/έξοδό του από τη χώρα.

Όσον αφορά στην κατάσταση υγείας του προσφεύγοντα, το συμβαλλόμενο κράτος αναφέρεται στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η εκτέλεση της απέλασης παραβιάζει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όταν ο υπό απέλαση αλλοδαπός επικαλείται την κατάσταση της υγείας του μόνον όταν συντρέχουν ιδιαίτερα εξαιρετικές περιστάσεις και επιτακτικοί ανθρωπιστικοί λόγοι. Εξάλλου, η κατάσταση της υγείας του κυρίου Nakrash δεν αποτελεί επαρκή λόγο για τη χορήγηση ασύλου, δεδομένου ότι δεν ισχυρίστηκε ότι δεν είναι διαθέσιμη στη Συρία η ιατρική αγωγή που ακολουθεί στη Σουηδία,.

Περαιτέρω, ο κύριος Nakrash επικαλέστηκε τη συμβίωσή του με την κυρία Liu Qifen και τη γέννηση του γιου τους. Παρότι είναι άρρωστος εργάζεται σε εστιατόριο στην περιοχή Lulea. Η ληξιαρχική πράξη γέννησης του γιου του δεν αναγράφει το όνομά του ως πατέρα. Η Επιτροπή Προσφυγών της Μεταναστευτικής Υπηρεσίας επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Η Υπηρεσία Μετανάστευσης απέρριψε την αίτηση ασύλου της κυρίας Liu Qifen στις 21.12.2004. Σχετικά, διαπίστωσε αφενός ότι το καθεστώς της Κίνας έχει εξαπολύσει από το 1999 ευρείας κλίμακας εκστρατεία καταστολής των οπαδών της θρησκευτικής λατρείας Falun Gong και αφετέρου ότι οι απλοί οπαδοί δεν προσελκύουν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των αρχών. Σύμφωνα με τη νομολογία της Επιτροπής Προσφυγών η ιδιότητα του απλού οπαδού αυτής της θρησκευτικής παράδοσης δεν αποτελεί ισχυρό λόγο για την παροχή διεθνούς προστασίας. Η κυρία Liu Qifen ήταν ενεργή οπαδός σε χαμηλή βαθμίδα και η σχετικά μικρή ποινή φυλάκισης που εξέτισε αποδεικνύει ότι δεν έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον των αρχών. Εξάλλου, μετά την υπογραφή της δήλωσης μεταμέλειας το 2001, συνέχισε να ζει στην Κίνα μια σχετικά φυσιολογική ζωή

έως την αναχώρησή της, στις 11.3.2003. Κατέθεσε στην Επιτροπή αντίγραφο της κλήσης που της απέστειλε η αστυνομία, αλλά το στοιχείο αυτό αξιολογήθηκε από την Επιτροπή ως ήσσονος σημασίας. Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν απέδειξε το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης που επικαλέστηκε.

Στην προσφυγή της κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης, η κυρία Liu Qifen ισχυρίστηκε ότι διώκονται στην Κίνα ακόμη και οπαδοί χαμηλών βαθμίδων της θρησκευτικής οργάνωσης και ότι η αναχώρησή της από τη χώρα ενισχύει τις υποψίες των αρχών. Σύμφωνα με τους φίλους της, οι αρχές συνεχίζουν να την αναζητούν. Επιπλέον, ενόψει της διαγραφής της από το εθνικό δημοτολόγιο, μπορεί να θεωρηθεί ανιθαγενής. Περαιτέρω, ισχυρίστηκε ότι οι αρχές της χώρας καταγωγής της δεν επιτρέπουν την είσοδο στο σύντροφό της αφού δεν τον γνωρίζουν και θα μπορούσε να είναι οπαδός της λατρείας Falun Gong. Εάν απελαθούν σε διαφορετικές χώρες, η οικογένειά τους απειλείται με διάσπαση.

Στις 21.4.2005 η Επιτροπή επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση με την οποία είχε απορριφθεί το αίτημα ασύλου της προσφεύγουσας. Σύμφωνα με διαθέσιμες πληροφορίες όποιος διαγράφεται από τα δημοτολόγια της Κίνας έχει τη δυνατότητα επανεγγραφής όταν επιστρέψει στη χώρα. Όμως, η κυρία Liu Qifen δεν τεκμηρίωσε τη διαγραφή της και την απώλεια της κινεζικής ιθαγένειας, ούτε την αδυναμία της οικογένειας να συνενωθεί στη Συρία, στην Κίνα ή σε άλλη χώρα.

Εξετάζοντας την υπόθεση υπό το φως του νομικού πλαισίου που προβλέπει τη χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, η Επιτροπή απεφάνθη στις 11.5.2006 ότι δεν πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις. Επιπλέον, οι προσφεύγοντες δεν έχουν αποκτήσει τόσο ισχυρούς δεσμούς με τη Σουηδία ώστε να επιβάλλεται η χορήγηση άδειας διαμονής για το λόγο αυτόν. Σχετικά, κρίσιμα στοιχεία είναι, μεταξύ άλλων, το κοινωνικό καθεστώς του παιδιού, το χρονικό διάστημα διαμονής του στη Σουηδία και οι δεσμοί που έχει αναπτύξει με τη χώρα.

Το συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζει ότι έχουν εξαντληθεί όλα τα ένδικα μέσα που προβλέπει η εθνική νομοθεσία. Όμως, η ανακοίνωση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 2 και 3 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου. Κατ' αρχήν, το Σύμφωνο δεν προστατεύει το δικαίωμα στο άσυλο. Ούτε εγγυάται κοινωνικο-οικονομικά δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα σε δωρεάν στέγη, στην απασχόληση, στην δωρεάν ιατρική περίθαλψη ή στη χορήγηση επιδομάτων από το κράτος για τη διατήρηση συγκεκριμένου επιπέδου διαβίωσης.

Δεύτερον, αμφισβητεί εάν είναι ιδιαιτέρως σοβαρή για την εφαρμογή του άρθρου 7 του Συμφώνου η «μεταχείριση» που επικαλούνται οι προσφεύγοντες ότι κινδυνεύουν να υποστούν στην περίπτωση της απο-

μάκρυνσής τους στη Συρία και στην Κίνα. Το Σύμφωνο δεν περιλαμβάνει ορισμό των εννοιών που αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 7. Κρίσιμος εν προκειμένω είναι ο ορισμός του «βασανιστηρίων» του άρθρου 1 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων. Όμως, φαίνεται απίθανο να συνιστά βασανιστήρια η «μεταχείριση» που επικαλούνται οι προσφεύγοντες. Η έννοια των βασανιστηρίων προϋποθέτει την εκ προθέσεως και για συγκεκριμένο λόγο πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή οδύνης. Από τα διαθέσιμα στοιχεία δεν προκύπτει η πρόθεση των αρχών της Κίνας και της Συρίας να υποβάλλουν σε κακομεταχείριση στους προσφεύγοντες. Περαιτέρω, η Επιτροπή έχει κρίνει ότι για την αξιολόγηση της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 7 του Συμφώνου, λαμβάνονται υπόψη οι περιστάσεις της υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια και ο τύπος της μεταχείρισης, οι συνέπειές της στη σωματική και την πνευματική/ψυχική κατάσταση του ενδιαφερόμενου καθώς και το φύλο, η ηλικία και η κατάσταση της υγείας του. Δεδομένων των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσής τους, η σοβαρότητα της μεταχείρισης και των συνθηκών διαβίωσης που οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν στις αντίστοιχες χώρες καταγωγής τους δεν είναι τέτοιου επιπέδου ώστε να πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής της στο άρθρο 7 του Συμφώνου. Επομένως, ο σχετικός ισχυρισμός τους δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Συμφώνου και πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος *ratione materiae*. Περαιτέρω, δεν μπορεί να θεωρηθεί εφαρμοστέα στην υπό κρίση υπόθεση η «αρχή της μη επαναπροώθησης» που εμπεριέχει η διάταξη του άρθρου 7 του Συμφώνου, παρότι κατά το συμβαλλόμενο κράτος είναι από πολλές απόψεις προβληματική η γενικότερη κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου τόσο στη Συρία όσο και στην Κίνα. Επομένως, και για το λόγο αυτόν η ανακοίνωση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη *ratione materiae* δυνάμει της διάταξης του άρθρου 3 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

Νόμο βάσιμο: **A)** Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να μην εκθέτουν τους πολίτες σε πραγματικό κίνδυνο βασανιστηρίων ή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, όταν διατάσσουν την απομάκρυνσή τους σε άλλη χώρα, με τη διαδικασία της έκδοσης, την απέλαση ή την επαναπροώθηση. **B)** Τα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών φέρουν την ευθύνη της αξιολόγησης των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων κάθε υπόθεσης, εκτός από την περίπτωση όπου διαπιστώνεται ότι η εκτίμηση των σχετικών στοιχείων ήταν αυθαίρετη ή ότι συνιστά αρνησιδικία.

Σκεπτικό: ... 7.2 Κατ' εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 2 (α) του άρθρου 5 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η ίδια υπόθεση δεν εξετάζεται στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας

διεθνούς έρευνας ή επίλυσης.

7.3 Περαιτέρω, σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν εκπροσωπούνται από δικηγόρο και ότι δεν επικαλούνται την παραβίαση συγκεκριμένων διατάξεων του Συμφώνου στην περίπτωση της απέλασής τους στις αντίστοιχες χώρες καταγωγής τους. Ωστόσο, η Επιτροπή κρίνει ότι κάποιος από τους ισχυρισμούς τους υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7 του Συμφώνου. Ο κύριος Nakrash επικαλέστηκε ότι στην περίπτωση απομάκρυνσής του στη Συρία διατρέχει τον κίνδυνο να συλληφθεί και να υποστεί βασανιστήρια και κακομεταχείριση. Σχετικά, η Επιτροπή υπενθυμίζει την υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών να μην εκθέτουν τους πολίτες σε πραγματικό κίνδυνο βασανιστηρίων ή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, όταν διατάσσουν την απομάκρυνσή τους σε άλλη χώρα, με τη διαδικασία της έκδοσης, την απέλαση ή την επαναπροώθηση. Επομένως, οφείλει να εκτιμήσει αν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι, αναγκαία και προβλέψιμη συνέπεια της απομάκρυνσης του κυρίου Nakrash στη Συρία είναι ο κίνδυνος να υποστεί τη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 7. Σχετικά σημειώνει ότι οι αρμόδιες αρχές της Υπηρεσίας Μετανάστευσης της Σουηδίας απέρριψαν το αίτημά του για άσυλο λόγω της έλλειψης αξιοπιστίας των ισχυρισμών του και των αντιφάσεων στις οποίες υπέπεσε. Περαιτέρω, υπενθυμίζει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία τα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών φέρουν την ευθύνη της αξιολόγησης των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων κάθε υπόθεσης, εκτός από την περίπτωση όπου διαπιστώνεται ότι η εκτίμηση των σχετικών στοιχείων ήταν αυθαίρετη ή ότι συνιστά αρνησιδικία. Επικαλούμενη τα στοιχεία που κατατέθηκαν ενώπιόν της, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι δεν παρουσιάζει παρόμοια ελαττώματα η διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων των προσφευγόντων από τις σουηδικές αρχές. Ενόψει των ανωτέρω η Επιτροπή εκτιμά ότι ο κύριος Nakrash απέτυχε να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς του για κίνδυνο κακομεταχείρισης, κατά παραβίαση του άρθρου 7, και επομένως, κατά το μέρος αυτό, η ανακοίνωση κρίνεται απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 2 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου¹⁰³.

Όσον αφορά στην κυρία Liu Qifen, ισχυρίζεται ότι κινδυνεύει να συλληφθεί όταν επιστρέψει στην Κίνα. Ωστόσο, ούτε αυτή τεκμηριώνει επαρκώς τον κίνδυνο που διατρέχει να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 7 του Συμφώνου. Επομένως, κατά το μέρος αυτό η ανακοίνωση κρίνεται απαράδεκτη, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, λόγω ανεπαρκούς τεκμηρίωσης.

¹⁰³ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 7.3 της απόφασής της επί της υπόθεσης *PK κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 1234/2003).

7.4 Αμφότεροι οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι η απέλασή τους από το συμβαλλόμενο κράτος προκαλεί τη διάσπαση της οικογένειάς τους. Η Επιτροπή εξετάζει αυτόν τον ισχυρισμό τους στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 17 του Συμφώνου. Σχετικά, σημειώνει ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες του συμβαλλόμενου κράτους εξέτασαν το σχετικό αίτημά τους και έκριναν ότι δεν απέδειξαν ότι είναι ανέφικτο να συνενωθούν στην Κίνα, στη Συρία ή σε άλλη χώρα. Με βάση τα στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιόν της η Επιτροπή κρίνει ότι η αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων από τις αρχές του συμβαλλόμενου κράτους δεν ήταν αυθαίρετη ούτε συνιστά αρνησιδικία. Επομένως, η ανακοίνωση κατά το μέρος αυτό είναι απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 2 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

8. Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων:

(α) απορρίπτει την ανακοίνωση ως απαράδεκτη δυνάμει του άρθρου 2 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου,

β) κοινοποιεί την παρούσα απόφαση στο συμβαλλόμενο κράτος και στους προσφεύγοντες.

IV
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ¹

0721

Υπόθεση Gamal El Rgeig² κατά Ελβετίας της 15.11.2006

Ανακοίνωση 280/2005³

Απαιτείται να είναι προσωπικός ο κίνδυνος των βασανιστηρίων για να είναι απόλυτη η απαγόρευση απέλασης – Απορριφθείς αιτών άσυλο από τη Λιβύη – Κατά το συμβαλλόμενο κράτος αναξιόπιστοι ως αντιφατικοί οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα: η σχετική κρίση στηρίχτηκε στις διαφορετικές απαντήσεις του κατά την προκαταρκτική και πρώτη συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα – Δεδομένων της ιατρικής γνωμάτευσης για τη σχέση της ψυχολογικής κατάστασης του προσφεύγοντα με τα τραύματα και την κακοποίηση που περιέγραψε κατά την εξέτασή του, της πολιτικής του δράσης πριν αναχωρήσει από τη χώρα καταγωγής του και της μεταχείρισης που επιφυλάσσουν οι αρχές της Λιβύης στους αντικαθεστωτικούς όταν απελαύνονται στη χώρα η Επιτροπή κρίνει ότι η απομάκρυνσή του στη χώρα αυτή παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

N. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α' και ΦΕΚ 168, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Gamal El Rgeig, είναι πολίτης

---

¹ Η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων έχει συσταθεί δυνάμει του άρθρου 17 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων (N. 1782/1988, ΦΕΚ 116, τ. Α').

Για τα μέλη της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων που εκδικάζουν τις ατομικές ανακοινώσεις βλέπε σε <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/index.htm>.

Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 621 της παρούσας έκδοσης. Απόδοση των αποφάσεων στην ελληνική: Έρικα Καλαντζή.

² Εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο ενώπιον της Επιτροπής.

³ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/37/D/280/2005 της 30.11.2006 σε:

<http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ch>.

Λιβύης, γεννηθείς το 1969. Το Φεβρουάριο του 1989 συνελήφθη στη Λιβύη λόγω των «πολιτικών του δραστηριοτήτων» και φυλακίστηκε για έξι χρόνια στη φυλακή Abu Salim χωρίς ποτέ να απαγγελθεί σε βάρος του κατηγορία ή να παραπεμφθεί σε δίκη. Ισχυρίζεται ότι, κατά την κράτησή του υπέστη κατ' επανάληψη κακομεταχείριση και βασανιστήρια.

Απολύθηκε από τη φυλακή το 1995 αλλά οι δυνάμεις ασφαλείας συνέχισαν να τον παρενοχλούν. Σχετικά υποστηρίζει ότι τον καλούσαν τακτικά για ανάκριση στο γραφείο ασφαλείας όπου τον απειλούσαν και τον υπέβαλαν σε βασανιστήρια. Το 2000, όργανα του κράτους εισέβαλαν στην οικία του και του κατάσχασαν τον υπολογιστή. Μετά το περιστατικό αυτό συνελήφθη και βασανίστηκε κατ' επανάληψη. Ήταν ιδιαιτέρως σοβαρά τα βασανιστήρια που υπέστη την τελευταία φορά που συνελήφθη, το 2002.

Το Μάρτιο του 2003 ο κύριος El Rgeig πληροφορήθηκε ότι φυλακίστηκε εκ νέου ένας φίλος του και συγκρατούμενός του την ίδια περίοδο και για τους ίδιους λόγους επειδή το όνομά του ήταν καταχωρημένο σε έναν κατάλογο. Θεωρώντας ότι και το δικό του όνομα ήταν καταχωρημένο στον ίδιο κατάλογο αποφάσισε να αναχωρήσει από τη Λιβύη με προορισμό την Αίγυπτο, όπου έλαβε θεώρηση εισόδου για την Ιταλία με τη βοήθεια «γνωστού» που εργαζόταν στην ιταλική πρεσβεία. Από την Ιταλία εισήλθε στην Ελβετία στις 10.6.2003 και κατέθεσε αυθημερόν αίτηση ασύλου στην οποία επισύναψε επίσημα έγγραφα, αποδεικτικά της εξαετούς φυλάκισής του καθώς και μια από τις κλήσεις που είχε λάβει μετά την αποφυλάκισή του, με ημερομηνία του Δεκεμβρίου 1997, για να εμφανιστεί στο γραφείο ασφαλείας του El Barak.

Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι συνέχισε την πολιτική του δράση στην Ελβετία διατηρώντας επαφές με διάφορες οργανώσεις και ενώσεις που μάχονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη Λιβύη. Από τις από 5.3.2004 και 6.6.2005 επιστολές, που του απέστειλε η οικογένειά του πληροφορήθηκε ότι αυτή αναγκάστηκε να μετακομίσει αφενός επειδή την παρενοχλούσαν οι δυνάμεις ασφαλείας που τον καταζητούσαν και αφετέρου επειδή την απειλούσαν.

Στις 5.3.2004 το Ομοσπονδιακό Γραφείο Μετανάστευσης απέρριψε το αίτημά του για άσυλο και διέταξε την απέλασή του από την Ελβετία καλώντας τον να αναχωρήσει έως την 30.4.2004. Ο κύριος Gamal El Rgeig επισημαίνει ότι το Ομοσπονδιακό Γραφείο Μετανάστευσης αναγνώρισε ότι είχε φυλακιστεί χωρίς δίκη, αλλά έκρινε ότι δεν απέδειξε τα βασανιστήρια και τις διώξεις που υπέστη μετά το 1995, όταν αποφυλακίστηκε. Την προαναφερόμενη απορριπτική του ασύλου απόφαση επικύρωσε στις 7.7.2004 η Επιτροπή Προσφυγών των Προσφύγων, που κρίνοντας την από 5.4.2004 προσφυγή του κυρίου El Rgeig εκτίμησε ότι ήσαν αντι-

φατικοί οι ισχυρισμοί του για τα πραγματικά περιστατικά που επικαλέστηκε και, επομένως, αναξιόπιστοι.

Στις 8.9.2005 ο Αστυνομικός Διευθυντής της Γενεύης διέταξε την κράτηση του προσφεύγοντα ενόψει της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Την επομένη, η Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επικύρωσε τη διαταγή κράτησης για ένα μήνα, δηλαδή έως την 8.10.2005. Στις 19.9.2005 ο κύριος El Rgeig προσέφυγε ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου της Γενεύης κατά της απόφασης της Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης που επικύρωσε τη διαταγή διοικητικής κράτησης. Στο υπόμνημα που κατέθεσε στο δικαστήριο ο προσφεύγων επισύναψε υποστηρικτικές του αιτήματός του για άσυλο επιστολές μη κυβερνητικών οργανώσεων που ασχολούνται με τη Λιβύη και τους πολιτικούς πρόσφυγες στην Ελβετία. Αφέθηκε ελεύθερος σε άγνωστη ημεροχρονολογία και την 27.9.2006 το δικαστήριο διέγραψε την υπόθεσή του από το πινάκιο.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι παρότι το Ομοσπονδιακό Γραφείο Μετανάστευσης αναγνώρισε ότι είχε φυλακιστεί για έξη χρόνια χωρίς να εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου ή να απαγγελθούν σε βάρος του κατηγορίες έκρινε ότι δεν απέδειξε τις διώξεις που υπέστη από το 1995 έως το 2003 χωρίς να συνεκτιμήσει ότι αδυνατούσε να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία. Προφανώς, οι ελβετικές αρχές δεν έλαβαν υπόψη τις πρόσφατες εκθέσεις διεθνών παρατηρητών που αναφέρονται σε περιπτώσεις κράτησης και βασανιστηρίων στη Λιβύη.

Για την πρώτη συνέντευξη που διεξήγαγαν οι ελβετικές αρχές για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα σημειώνει ότι ένοιωθε «πιεσμένος» και ότι ο υπεύθυνος του υπενθύμιζε συνεχώς ότι οφείλει να είναι σύντομος. Παρόλα αυτά, πρόσθεσε ότι φοβόταν όσο ζούσε στη Λιβύη.

Τέλος, ισχυρίζεται ότι υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποβληθεί σε βασανιστήρια, εάν επιστρέψει στη Λιβύη και επομένως η απέλασή του σε αυτήν τη χώρα παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.

Κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 1 του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της η Επιτροπή υπέδειξε στο συμβαλλόμενο κράτος να αναστείλει την απέλαση του προσφεύγοντα έως την έκδοση απόφασης επί της ασκηθείσας ανακοίνωσης. Με το από 27.10.2005 έγγραφό της η Ελβετία ενημέρωσε την Επιτροπή για τη συμμόρφωσή της με την υπόδειξη λήψης μέτρων προσωρινής προστασίας.

III. Οι θέσεις της Ελβετίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: Οι ελβετικές αρχές δεν αμφισβητούν ότι η ανακοίνωση έχει

ασκηθεί παραδεκτώς. Όσον αφορά στην προσφυγή που άσκησε ο κύριος El Rgeig ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου της Γενεύης, διευκρινίζουν ότι αφορά μόνο στη νομιμότητα της κράτησης και ότι δεν επιδρά στον εκτελεστό χαρακτήρα της απόφασης απέλασης του Ομοσπονδιακού Γραφείου Μετανάστευσης.

Όσον αφορά στους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα που κρίθηκαν από τα εθνικά όργανα αναξιόπιστοι ως αντιφατικοί, η Ελβετία διευκρινίζει ότι, δεδομένου ότι αποφυλακίστηκε στις 2.3.1995, δεν συνδέεται χρονικά η κράτησή του και η διαφυγή του από τη Λιβύη το 2003. Τούτο εξάλλου επιβεβαιώθηκε από τον προσφεύγοντα κατά την πρώτη συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα της 13.6.2003, στο πλαίσιο της οποίας υποστήριξε ότι δεν αντιμετώπιζε προβλήματα με τις αρχές μετά την αποφυλάκισή του και ότι εγκατέλειψε τη χώρα του επειδή αδυνατούσε να εργαστεί. Πρόσθεσε ότι «φοβόταν να επιστρέψει στη φυλακή». Οι ισχυρισμοί αυτοί είναι αντίθετοι με όσους προέβαλε μεταγενέστερα ο κύριος El Rgeig ενώπιον των αρχών ασύλου επικαλούμενος τις συνεχείς διώξεις που υπέστη μετά το 1995 λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων για την ελευθερία της έκφρασης και το πολυκομματικό σύστημα διακυβέρνησης της χώρας του. Εξάλλου, ουδόλως τεκμηρίωσε την κακομεταχείριση που επικαλείται ότι υπέστη από τις δυνάμεις ασφαλείας μετά την αποφυλάκισή του. Η σχετική κλήση που κατέθεσε με το αίτημά του για άσυλο δεν αλλάζουν αυτήν την κρίση.

Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι ο προσφεύγων όχι μόνο συνέχισε να διαμένει στη Λιβύη για οκτώ χρόνια μετά την αποφυλάκισή του, αλλά επέστρεψε το 2001, μετά ταξίδι που πραγματοποίησε στην Αίγυπτο. Και παρότι ισχυρίστηκε ότι είχε απαγορευθεί η έξοδος του από τη χώρα δεν υπέστη διώξεις όταν επέστρεψε σε αυτήν: αντίθετα οι αρχές σφράγισαν το διαβατήριό του κατά την αναχώρηση και την επάνοδό του. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος εκφράζει την έκπληξή του που τον Αύγουστο του 1998 ο κύριος El Rgeig εφοδιάστηκε χωρίς δυσκολία με εθνικό διαβατήριο.

Υποστηρίζοντας ότι η ανακοίνωση είναι ουσία αβάσιμη το συμβαλλόμενο κράτος αιτείται από τον Εισηγητή Νέων Ανακοινώσεων και Μέτρων Προσωρινής Προστασίας να άρει την απαγόρευση απέλασης του προσφεύγοντα και από την Επιτροπή να την εξετάσει το συντομότερο δυνατό.

Νόμο βάσιμο: Α) Για την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων η Επιτροπή υποχρεούται να καθορίσει εάν για σοβαρούς λόγους πιστεύεται ότι ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν απελαθεί σε συγκεκριμένη χώρα και να αξιολογήσει το σχετικό κίνδυνο σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητική επισκόπη-

ση ή σε υπόνοιες. **Β)** Δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: 6. Πριν την εκτίμηση των ισχυρισμών της ανακοίνωσης η Επιτροπή οφείλει να αποφανθεί εάν αυτή έχει ασκηθεί παραδεκτώς κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 22 της Σύμβασης. Υπό το φως της διάταξης της παραγράφου 5 (α) του άρθρου 22 της Σύμβασης η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η ίδια υπόθεση δεν εξετάστηκε ούτε εξετάζεται στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας διεθνούς έρευνας ή διακανονισμού. Στην προκειμένη περίπτωση, η Ελβετία δεν προέβαλε ένσταση για το παραδεκτό της ανακοίνωσης. Επομένως, η Επιτροπή κρίνει ότι η ανακοίνωση έχει ασκηθεί παραδεκτώς.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης: 7.1 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς της ουσίας της ανακοίνωσης, η Επιτροπή καλείται να εξετάσει αν η επιστροφή του προσφεύγοντα στη Λιβύη παραβιάζει την υποχρέωση που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης να μην απελαύνει, απομακρύνει ή επαναπροωθεί οιοδήποτε πρόσωπο στα σύνορα εδαφών όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια.

7.2 Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Σύμβασης η Επιτροπή υποχρεούται να κρίνει εάν για σοβαρούς λόγους πιστεύεται ότι ο προσφεύγων κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στη Λιβύη. Για το σκοπό αυτό, κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 3, οφείλει να συνεκτιμήσει όλα τα στοιχεία, συμπεριλαμβανομένου ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ωστόσο, σκοπός αυτής της ανάλυσης είναι να καθοριστεί εάν ο προσφεύγων κινδυνεύει προσωπικά να υποστεί βασανιστήρια στη χώρα όπου πρόκειται να απελαθεί. Η Επιτροπή υπενθυμίζει την πάγια νομολογία της σύμφωνα με την οποία στο πλαίσιο της προαναφερόμενης ανάλυσης δεν αρκεί η διαπίστωση ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου για να τεκμηριωθεί ότι απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί⁴. Πρέπει να υπάρχουν και άλλοι λόγοι που αποδεικνύουν ότι ο προσφεύγων κινδυνεύει προσωπικά να υποστεί βασανιστήρια. Αντίθετα, η απουσία ενός συνόλου κατάφωρων και συστηματικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν σημαίνει ότι δεν κινδυνεύει προσωπικά ο

---

⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 6.3 της από 15.11.2005 απόφασης της επί της υπόθεσης *S.S.H. κατά Ελβετίας* (Ανακοίνωση No. 254/2004).

ενδιαφερόμενος να υποστεί βασανιστήρια, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσής του.

7.3 Η Επιτροπή υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο Νο. 1, για την εφαρμογή του άρθρου 3⁵, σύμφωνα με το οποίο υποχρεούται να καθορίσει εάν για σοβαρούς λόγους πιστεύεται ότι ο προσφεύγων κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν απελαθεί σε συγκεκριμένη χώρα και να αξιολογήσει το σχετικό κίνδυνο σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητική επισκόπηση ή σε υπόνοιες. Περαιτέρω, δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί. Σημειώνει επίσης ότι, κατά το συμβαλλόμενο κράτος, δεν συνδέεται χρονικά η κράτηση του προσφεύγοντα με τη διαφυγή από τη χώρα του και είναι αντιφατικοί και χωρίς συνοχή οι ισχυρισμοί του για τα πραγματικά περιστατικά που επικαλέστηκε. Σχετικά, υπογραμμίζει τις πληροφορίες που παρείχε ο κύριος El Rgeig κατά την πρώτη συνέντευξη με τις ελβετικές αρχές για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα καθώς και τα αποδεικτικά στοιχεία που κατέθεσε για να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς του για την ανάγκη διεθνούς προστασίας.

7.4 Ωστόσο, κατά την εξέταση της υπό κρίση ανακοίνωσης, ο προσφεύγων κατέθεσε στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία που δεν αφορούν μόνον στην παρελθούσα δράση του: με βεβαιώσεις οργανώσεων λίβυων προσφύγων που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη τεκμηριώνει τη συνεργασία του με αυτές καθώς και τις πολιτικές του δραστηριότητες πριν αναχωρήσει από τη Λιβύη αλλά και τις σχέσεις του με παράνομα θρησκευτικά κινήματα της αντιπολίτευσης τα μέλη των οποίων διώκονται στη χώρα του. Περαιτέρω, ο προσφεύγων αναφέρθηκε στις συναντήσεις του με εκπροσώπους των προξενικών αρχών της Λιβύης στη Γενεύη, που εξέφρασαν αντίρρηση για την πρόθεσή του να καταθέσει αίτημα ασύλου στην Ελβετία. Τέλος, προσκόμισε ενώπιον της Επιτροπής την από 24.4.2006 ιατρική γνωμάτευση που υπογράφεται από νοσοκομειακό ιατρό της Γενεύης ειδικευμένο σε μετα-τραυματικές διαταραχές και ββαιώνει ότι η ψυχολογική του κατάσταση οφείλεται στα τραύματα και στην κακοποίηση που περιέγραψε κατά την εξέτασή του. Σύμφωνα με τον ιατρό που τον εξέτασε και υπογράφει τη γνωμάτευση η ψυχολογική του κατάσταση δεν του επιτρέπει να αντιμετωπίσει την απέλαση στη Λιβύη και παρόμοιος εξαναγκασμός ενέχει κινδύνους για την υγεία του. Το συμβαλλόμενο κράτος δεν σχολίασε τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία που προ-

---

⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: για τα Γενικά Σχόλια της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, που αποτελούν αυθεντική ερμηνεία της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, βλέπε «Προστασία Προσφύγων – Νομική Προστασία – Καθορισμός του Καθεστώτος του Πρόσφυγα» σε www.unhcr.gr.

σκόμισε ο προσφεύγων ενώπιον της Επιτροπής. Στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένων των συγκεκριμένων ισχυρισμών του προσφεύγοντα και, ιδίως υπό το φως των ευρημάτων της προαναφερθείσας ιατρικής γνωμάτευσης για τις σοβαρές συνέπειες των βασανιστηρίων που υπέστη, της πολιτικής του δράσης πριν αναχωρήσει από τη Λιβύη και των εκθέσεων για τη μεταχείριση που επιφυλάσσουν οι αρχές της χώρας του σε αυτήν την κατηγορία των αγωνιστών όταν επιστρέφουν στη Λιβύη, η Επιτροπή εκτιμά ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν τεκμηρίωσε με πειστικά επιχειρήματα ότι η απέλαση του κυρίου Gamal el Rgeig στη Λιβύη δεν ενέχει τον κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια.

8. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείριση ή τιμωρίας η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων αποφαινεται ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στη Λιβύη παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.*

9. *Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 5 του άρθρου 112 των Κανόνων Διαδικασίας της η Επιτροπή καλεί την Ελβετία να την ενημερώσει εντός 90 ημερών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης για τα μέτρα που υιοθέτησε για να συμμορφωθεί με αυτήν.*

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:

Στις 19.1.2007 το Ομοσπονδιακό Γραφείο της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ενημέρωσε τον Ειδικό Απεσταλμένο για την Παρακολούθηση της Εφαρμογής των αποφάσεων της Επιτροπής ότι χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα το καθεστώς του πρόσφυγα⁶.

0722

Υπόθεση C.T. και K.M.⁷ κατά Σουηδίας της 17.11.2006

Ανακοίνωση Νο. 279/2005⁸

Απορριφθείσα αιτούσα άσυλο από τη Ρουάντα, θύμα βιασμού στο πλαίσιο των διώξεων που υπέστη λόγω των πολιτικών της πεποιθήσεων – Ενόψει της παράλειψης του συμβαλλόμενου κράτους να αμφισβητήσει τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι υπήρξε θύμα βιασμών και λαμβάνοντας υπόψη τις ιατρικές γνωματεύσεις που προσκομίστηκαν ενώπιόν της, η Επιτροπή αποφαινεται ότι υπήρξε κατ'

⁶ Έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 44 (A/63/44), σελίδα 152. Βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/GA/docs/A.63.44.doc>

⁷ Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν ενώπιον της Επιτροπής από δικηγόρο.

⁸ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/37/D/279/2005 της 22.1.2007 σε:

<http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=se>.

επανάληψη θύμα βιασμού ενόσω εκρατείτο στη Ρουάντα και άρα υπέστη βασανιστήρια – Προσωπικός και ενεστώς ο κίνδυνος των βασανιστηρίων για να υπάγεται στην απόλυτη απαγόρευση της απέλασης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α΄ και ΦΕΚ 168, τ. Α΄)

Ι. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων⁹: Οι προσφεύγοντες, η κυρία C.T. και ο γιος της K.M., που γεννήθηκε στη Σουηδία το 2003, είναι πολίτες της Ρουάντα και ανήκουν στην εθνοτική ομάδα hutu.

Πριν την άφιξή της στη Σουηδία, στις 17.10.2002, η προσφεύγουσα, κυρία C.T., ζούσε στο Κιγκάλι, την πρωτεύουσα της Ρουάντα. Μετάξυ του Φεβρουαρίου και του Μαΐου 2002 προσχώρησε μαζί με τον αδερφό της στο κόμμα PDR-Ubuyanja. Τον Απρίλιο του 2002 αμφότεροι συμμετείχαν σε συγκέντρωση του κόμματος. Μετά τη συγκέντρωση αυτή, συνελήφθησαν οι αρχηγοί του κόμματος, κύριοι Bizimungu και Ntakirutinka. Τον Μάιο του 2002, η προσφεύγουσα και ο αδελφός της συνελήφθησαν. Οι αρχές διέταξαν τον εγκλεισμό της κυρίας C.T. σε εμπορευματοκιβώτιο στην περιοχή Remera του Κιγκάλι, όπου κρατήθηκε μαζί με άλλες έξι γυναίκες. Έκτοτε δεν είδε τον αδερφό της. Οι αρχές την ανέκριναν για το ρόλο που διαδραμάτισε με τον αδερφό της στους κόλπους του κόμματος PDR-Ubuyanja. Υπό την απειλή της εκτέλεσης υπήρξε κατ' επανάληψη θύμα βιασμών. Έτσι, απέκτησε το γιο της, K.M., δεύτερο προσφεύγοντα που γεννήθηκε στη Σουηδία.

Τον Οκτώβριο του 2002, η προσφεύγουσα απέδρασε με τη βοήθεια ενός στρατιώτη που την εμπιστεύθηκε σε θρησκευτική οργάνωση που φρόντισε για την αναχώρησή της για τη Σουηδία. Όταν έφθασε στη χώρα αυτή, στις 17.10.2002, κατέθεσε αίτηση ασύλου που απορρίφθηκε στις 23.3.2004 λόγω έλλειψης αξιοπιστίας και ενόψει των εξελίξεων που σηματοδότησαν στη Ρουάντα οι εθνικές εκλογές του 2003. Το 2003 γεννήθηκε ο γιος της. Στις 29.6.2005 απορρίφθηκε η προσφυγή που άσκησε κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης που είχε εκδοθεί επί του αιτήματός της για χορήγηση διεθνούς προστασίας. Στις 7.9.2005 η Επιτροπή Προσφύγων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απέρριψε νεώτερη αί-

⁹ Τα πραγματικά περιστατικά, όπως εκτίθενται στην παρούσα απόφαση, στηρίζονται σε έγγραφα της υπηρεσίας μετανάστευσης της Σουηδίας και στις σχετικές αποφάσεις των σουηδικών αρχών επί της υπόθεσης των προσφευγόντων.

τησή της για χορήγηση άδειας διαμονής στη Σουηδία για ανθρωπιστικούς λόγους ενόψει των προβλημάτων υγείας που αντιμετώπιζε. Ειδικότερα, η Επιτροπή Προσφυγών έκρινε ότι δεν υπάρχει κώλυμα ιατρικής φύσης που να απαγορεύει την απομάκρυνσή της στη Ρουάντα.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι σε περίπτωση επιστροφής της στη Ρουάντα, κινδυνεύει να συλληφθεί και να υποστεί βασανιστήρια από τη Διεύθυνση Ασφαλείας των Ενόπλων Δυνάμεων λόγω της συμμετοχής της στο κόμμα PDR-Ubuyanja. Φοβάται ότι θα υποστεί πάλι βιασμούς και ότι οι αρχές θα την ανακρίνουν για να αποκαλύψει πώς διέφυγε από τη χώρα. Επιπλέον, φοβάται για τη ζωή της και για την ασφάλεια του γιου της.

Οι σουηδικές αρχές δεν έλαβαν υπόψη τη θέση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2004, μετά τις εθνικές εκλογές που διενεργήθηκαν στη Ρουάντα το 2003: στις αρχές του 2004, περίπου δύο χρόνια μετά τη σύλληψη των αρχηγών του κόμματος PDR-Ubuyanja, τα μέλη του συνεχίζουν να απειλούνται με διώξεις. Για τους βιασμούς που υπέστη, η προσφεύγουσα παραθέτει απόσπασμα της σχετικής έκθεσης: «το αδίκημα του βιασμού και οι συνθήκες τέλεσής του αποτελούν σοβαρή μορφή βασανιστηρίων και μπορεί να επιβάλλουν τη διαρκή διεθνή προστασία ... Τα αιτήματα ασύλου των θυμάτων βιασμών πρέπει να εξετάζονται ευνοϊκά με το σκεπτικό ότι η άρνησή τους να επιστρέψουν στη Ρουάντα στηρίζεται σε επιτακτικούς λόγους παρελθούσας δίωξης...».

Για να αποδείξει ενώπιον της Επιτροπής τον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει και την αξιοπιστία των ισχυρισμών της η προσφεύγουσα καταθέτει έγγραφο της οργάνωσης LIPRODHOR¹⁰, που δραστηριοποιείται στη Ρουάντα για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου σύμφωνα με το οποίο έχουν εξαφανιστεί όλα τα μέλη της οικογένειάς της στη χώρα καταγωγής της.

Για τον κίνδυνο δίωξης που αντιμετωπίζει στην περίπτωση επιστροφής της στη Ρουάντα, η προσφεύγουσα επικαλείται περίπτωση αιτούντα άσυλο από τη Ρουάντα, που υπέστη βασανιστήρια στο πλαίσιο της ανάκρισης από τις αρχές της χώρας του σχετικά με τη δράση του στο κόμμα PDR-Ubuyanja: οι σουηδικές αρχές έκριναν αξιόπιστους τους ισχυρισμούς του και το 2005 αναγνώρισαν στο πρόσωπό του το καθεστώς του πρόσφυγα.

¹⁰ Το συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζει ότι πρόκειται για τη σημαντικότερη οργάνωση προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου που δραστηριοποιείται στη Ρουάντα.

Επίσης, η προσφεύγουσα επικαλείται ενώπιον της Επιτροπής την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα από τη Γαλλία στο πρόσωπο συγκρατούμενης της στη Ρουάντα, που υπέστη βασανιστήρια. Σχετικά ισχυρίζεται ότι δεν παρουσίασε αυτό το στοιχείο ενώπιον των εθνικών αρχών αφενός επειδή το έλαβε μετά την οριστική απόρριψη του αιτήματός της και αφετέρου επειδή ήλπιζε ότι θα υπαγόταν στην αμνηστία που ανακοίνωσαν οι αρχές της Ρουάντα για τις οικογένειες με παιδιά.

Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι κινδυνεύει να παραπεμφθεί σε δίκη ενώπιον των δικαστηρίων Gasaca, που ιδρύθηκαν από την κυβέρνηση, ως αντίποινα για τη γενοκτονία του 1994. Υποστηρίζει ότι είναι μία από τις 760.000 hutu που παραπέμπονται σε δίκη ενώπιον αυτών των δικαστηρίων με την κατηγορία της συμμετοχής στη σφαγή των tutsi στο Νοσοκομείο CHK του Κιγκάλι.

Τέλος, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, λόγω των φρικτών συνθηκών της εγκυμοσύνης της, η απομάκρυνσή της στη Ρουάντα έχει σοβαρές συνέπειες για το γιο της δεδομένου ότι ενδεχομένως να μην είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ανάγκες του. Στη Σουηδία είναι εγγεγραμμένος σε παιδικό σταθμό και υποβάλλεται σε ιατρικές εξετάσεις προκειμένου να διαγνωσθεί εάν πάσχει από κάποια μορφή αυτισμού.

Οι προσφεύγοντες κατοικούν στη Σουηδία εν αναμονή της απομάκρυνσής τους στη χώρα τους. Παρότι δεν επικαλούνται συγκεκριμένη διάταξη της Σύμβασης, η ανακοίνωσή τους υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3. Στις 9.9.2005, κατ' εφαρμογή του άρθρου 108 παρ. 1 των Κανόνων Διαδικασίας της, η Επιτροπή υπέδειξε στη Σουηδία να μην απελάσει τους προσφεύγοντες στη Ρουάντα έως την έκδοση απόφασης επί της υπό κρίση ανακοίνωσης. Με την από 7.11.2005 ρηματική διακοίνωση η Σουηδία ενημέρωσε την Επιτροπή για τη συμμόρφωσή της με την υπόδειξή της για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας.

III. Οι θέσεις της Σουηδίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: Επιχειρηματολογώντας υπέρ της απόφασης των εθνικών αρχών να απορρίψουν το αίτημα ασύλου της προσφεύγουσας η Σουηδία υποστήριξε ότι, λαμβάνοντας υπόψη ότι, κατά τον Ειδικό Απεσταλμένο της ΕΕ στην περιοχή, η κατάσταση στη Ρουάντα βελτιώθηκε μετά τις εθνικές εκλογές του 2003, τα αρμόδια εθνικά όργανα έκριναν ότι η γενικότερη κατάσταση που επικρατεί στη χώρα δεν αποτελεί επαρκή λόγο για τη χορήγηση ασύλου στους προσφεύγοντες.

Περαιτέρω, όσον αφορά στο κόμμα PDR-Ubuyanja, αφού διαπίστωσαν ότι πράγματι απαγορευόταν η λειτουργία του πριν τις εθνικές εκλογές του 2003, εκτίμησαν ότι ήσαν ελάχιστες οι πιθανότητες να υποστεί διώξεις η προσφεύγουσα που ήταν απλό μέλος. Σχετικά, το συμβαλ-

λόγιστο κράτος υπογραμμίζει αφενός ότι δεν αναγράφονται το όνομα της κυρίας C.T. και του αδερφού της στις διεθνείς εκθέσεις που αναφέρονται στις συλλήψεις και στις διώξεις που υπέστησαν τα μέλη του κόμματος και αφετέρου ότι αφέθηκαν ελεύθερα πολλά από τα πρόσωπα που συνελήφθησαν ως ύποπτα συμμετοχής σε αυτό. Ελάχιστα μέλη του κόμματος καταδικάστηκαν σε φυλάκιση από ποινικά δικαστήρια της Ρουάντα.

Στον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι φοβάται την παραπομπή της ενώπιον των δικαστηρίων Garaca, η Σουηδία αντιτάσσει ότι, παρότι κατακρίθηκε η λειτουργία τους, κυρίως από την άποψη του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τόσο η διεθνής κοινότητα όσο και η ΕΕ υποστήριξαν την ίδρυσή τους.

Νόμο βάσιμο: **A)** Σύμφωνα με πάγια νομολογία της Επιτροπής, ο κίνδυνος βασανιστηρίων πρέπει να είναι προβλέψιμος, πραγματικός και προσωπικός. **B)** Σπανίως μπορεί να αναμένονται λεπτομέρειες από τα θύματα των βασανιστηρίων.

Σκεπτικό: **A) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης:** 6.1 Πριν την εκτίμηση των ισχυρισμών της ανακοίνωσης η Επιτροπή οφείλει να αποφανθεί εάν αυτή έχει ασκηθεί παραδεκτώς κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 22 της Σύμβασης. Υπό το φως της διάταξης της παραγράφου 5 (α) του άρθρου 22 της Σύμβασης η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η ίδια υπόθεση δεν εξετάστηκε ούτε εξετάζεται στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας διεθνούς έρευνας ή διακανονισμού. Σχετικά σημειώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος με το από 15.8.2006 έγγραφό του επιβεβαιώνει ότι οι προσφεύγοντες εξάντλησαν όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά ένδικα μέσα.

6.2 Επομένως, δεν υπάρχει κώλυμα για να κριθεί παραδεκτή η ανακοίνωση και να εξεταστεί επί της ουσίας.

B) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης: 7.1 Η Επιτροπή καλείται να κρίνει εάν, απελεύθυντας τους προσφεύγοντες στη Ρουάντα, το συμβαλλόμενο κράτος παραβιάζει την υποχρέωση που έχει αναλάβει, δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης, να μην απελαύνει ούτε να επαναπροωθεί οιοδήποτε πρόσωπο σε κράτος όπου, για βάσιμους λόγους, πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια.

7.2 Για να αξιολογήσει τον κίνδυνο των βασανιστηρίων, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα σχετικά και κρίσιμα στοιχεία και, ιδίως, την ύπαρξη, στην ενδιαφερόμενη χώρα, ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Επισημαίνεται ωστόσο, ότι σκοπός αυτής της αξιολόγησης είναι να καθοριστεί εάν ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει σε προσωπική βάση να υποστεί βασανιστήρια στην περίπτωση της επιστροφής του. Επομένως, μόνη η ύπαρξη συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε μια χώρα δεν αποτελεί επαρ-

κές στοιχείο για τον καθορισμό του κινδύνου των βασανιστηρίων. Επιβάλλεται να εξεταστούν πρόσθετα στοιχεία ώστε να διαπιστωθεί εάν ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει προσωπικά. Και αντιστρόφως, η απουσία ενός συνόλου κατάφωρων και συστηματικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε μια χώρα δεν σημαίνει ότι σε συγκεκριμένες συνθήκες αποσοβείται κάθε κίνδυνος για τον ενδιαφερόμενο να εκτεθεί σε βασανιστήρια.

7.3 Η Επιτροπή υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο Νο. 1 για το άρθρο 3 της Σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο οφείλει να αποφανθεί εάν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν απελαθεί, επαναπροωθηθεί ή εκδοθεί και να αξιολογήσει το σχετικό κίνδυνο σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητικές σκέψεις ή απλές υπόνοιες ή υποψίες. Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι αναγκαίο να τεκμηριωθεί ότι είναι εξαιρετικά πιθανός ο κίνδυνος βασανιστηρίων που επικαλείται ο απειλούμενος με απέλαση. Πρέπει όμως να είναι προσωπικός και ενεστώς. Εξάλλου, σύμφωνα με πάγια νομολογία της, ο κίνδυνος βασανιστηρίων πρέπει να είναι προβλέψιμος, πραγματικός και προσωπικός.

7.4 Η Επιτροπή σημειώνει τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, σύμφωνα με τους οποίους, εάν επιστρέψει στη Ρουάντα κινδυνεύει να συλληφθεί, να κρατηθεί και να βασανιστεί λόγω της συμμετοχής της στο κόμμα PDR-Ubuyanja. Εξάλλου, ακριβώς λόγω των πολιτικών της πεποιθήσεων, συνελήφθη και υπέστη βασανιστήρια στο παρελθόν. Επίσης, η κυρία C.T. φοβάται την παραπομπή της ενώπιον των δικαστηρίων Gacaca. Χωρίς να κρίνει το ζήτημα της ίδρυσης και της λειτουργίας αυτών των δικαστηρίων και ειδικότερα εάν πληρούν τα κριτήρια της δίκαιης δίκης που προβλέπουν οι διεθνείς κανόνες, η Επιτροπή αποφαινεται εξ αρχής ότι αυτός ο φόβος δεν αρκεί για να θεμελιώσει τον κίνδυνο των βασανιστηρίων.

7.5 Όσον αφορά στον πρώτο ισχυρισμό της προσφεύγουσας για τα βασανιστήρια που υπέστη λόγω της πολιτικής της δράσης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί την αξιοπιστία της επειδή δεν περιέγραψε με λεπτομέρειες ό,τι της συνέβη, δεν απάντησε με τρόπο συνεκτικό στις σχετικές ερωτήσεις και δεν απέδειξε επαρκώς ότι πράγματι συμμετείχε στο κόμμα PDR-Ubuyanja και τελικώς υποστηρίζει ότι η κυρία C.T. δεν κινδυνεύει να βασανιστεί στην περίπτωση επιστροφής της στη Ρουάντα, ενόψει των πολιτικών εξελίξεων στη χώρα αυτή μετά τις εθνικές εκλογές του 2003. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν αμφισβήτησε ούτε στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, ούτε ενώπιόν της τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας (που αποδεικνύονται από δύο ια-

τρικά πιστοποιητικά) ότι υπήρξε κατ' επανάληψη θύμα βιασμών κατά την κράτησή της και ότι, συνεπεία αυτών, κατέστη έγκυος και γέννησε στη Σουηδία το γιο της. Πράγματι, από την εξέταση των αποφάσεων που εξέδωσαν οι εθνικές αρχές προκύπτει ότι δεν ελήφθησαν υπόψη τα σχετικά ιατρικά πιστοποιητικά και ότι ουδέποτε εξέτασαν οι εθνικές αρχές εάν πράγματι η προσφεύγουσα υπήρξε θύμα βιασμού και ποιες ήσαν οι συνέπειες για την ίδια και το γιο της. Επομένως, επικαλούμενη τις προσκομισθείσες ιατρικές γνωματεύσεις και την παράλειψη του συμβαλλόμενου κράτους να αμφισβητήσει τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας, η Επιτροπή αποφαινεται ότι η κυρία C.T. υπήρξε κατ' επανάληψη θύμα βιασμού ενόσω εκρατείτο στη Ρουάντα και άρα υπέστη βασανιστήρια. Συνεκτιμώντας τις ημερομηνίες της κράτησής της και την ημερομηνία γέννησης του γιου της στη Σουηδία, η Επιτροπή αποφαινεται ότι δεν καταλείπεται αμφιβολία ότι γεννήθηκε λόγω των βιασμών που υπέστη η μητέρα του από τα κρατικά όργανα της χώρας καταγωγής της, γεγονός που της υπενθυμίζει διαρκώς την τραυματική εμπειρία της.

7.6 Όσον αφορά στο γενικότερο επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους, ότι δηλαδή η προσφεύγουσα δεν είναι αξιόπιστη, η Επιτροπή υπενθυμίζει τη νομολογία της, σύμφωνα με την οποία, σπανίως μπορεί να αναμένονται λεπτομέρειες από τα θύματα των βασανιστηρίων και επομένως οι ενδεχόμενες αντιφάσεις της προσφεύγουσας κατά την περιγραφή των κρίσιμων γεγονότων, είναι ήσσονος σημασίας και δεν δημιουργούν αμφιβολίες για τη γενικότερη ειλικρίνεια των ισχυρισμών της, ειδικότερα στο μέτρο που απέδειξε ότι υπήρξε κατ' επανάληψη θύμα βιασμών¹¹. Περαιτέρω, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της το, μη αμφισβητούμενο από το συμβαλλόμενο κράτος, έγγραφο της οργάνωσης LIPRODHOR που προσκόμισε ενώπιόν της η κυρία C.T. για να αποδείξει ότι πράγματι συνελήφθη με τον αδερφό της από τη Διεύθυνση Ασφάλειας των Ενόπλων Δυνάμεων.

7.7 Αναφορικά με τη γενικότερη κατάσταση που επικρατεί στη Ρουάντα, η Επιτροπή εκτιμά ότι από τις πληροφορίες που έθεσαν υπόψη της οι προσφεύγοντες προκύπτουν οι εθνοτικές εντάσεις που έχουν ξεσπάσει στη χώρα οι οποίες αυξάνουν τις πιθανότητες να υποστεί βασανιστήρια η πρώτη προσφεύγουσα, εάν απελαθεί σε αυτήν. Για τους παραπάνω λόγους, η Επιτροπή αποφαινεται ότι για βásiμους και ουσιαστικούς

¹¹ Σχετικά, η Επιτροπή παραπέμπει στην από 8.5.1996 απόφασή της επί της υπόθεσης *Alan κατά Ελβετίας* (Ανακοίνωση No. 21/1995), στην από 15.11.1996 απόφασή της επί της υπόθεσης *Tala κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση No. 43/1996) και στην από 8.5.1996 απόφασή της επί της υπόθεσης *Kisoki κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση No. 41/1996).

λόγους πιστεύεται ότι η κυρία C.T. κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν επιστρέψει στη Ρουάντα.

8. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείριση ή τιμωρίας η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων κρίνει ότι η απέλαση των προσφευγόντων στη Ρουάντα παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.*

9. *Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 5 του άρθρου 112 των Κανόνων Διαδικασίας της η Επιτροπή καλεί τη Σουηδία να την ενημερώσει εντός 90 ημερών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης για τα μέτρα που υιοθέτησε για να συμμορφωθεί με αυτήν.*

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:
Στις 19.1.2007 η Ελβετία ενημέρωσε την Επιτροπή ότι το Ομοσπονδιακό Γραφείο Μετανάστευσης αναγνώρισε στην προσφεύγουσα το καθεστώς του πρόσφυγα¹².

0723

Υπόθεση V.L.¹³ κατά Ελβετίας της 20.11.2006

Ανακοίνωση 262/2005¹⁴

Κατάθεση ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής με τη μορφή επιστολής – Ο βιασμός ως μορφή βασανιστηρίων – Για το χαρακτηρισμό μιας πράξης ως βασανιστηρίου είναι αδιάφορος ο τόπος τέλεσής της εφόσον το θύμα υπάγεται στη δικαιοδοσία των κρατικών οργάνων τα οποία του προκαλούν έντονο πόνο και οδύνη για μη επιτρεπούς λόγους – Η μέριμνα για την προστασία της προσωπικής ζωής και ο φόβος της ταπείνωσης που μπορεί να προκαλέσουν οι πράξεις της σεξουαλικής βίας αναγκάζουν τα θύματα, γυναίκες και άντρες, να τις αποσιωπούν εφόσον δεν είναι απολύτως απαραίτητο να αναφερθούν σε αυτές – Απόρριψη αιτήματος ασύλου χωρίς τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης με την προσφεύγουσα

¹² Έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 44 (A/63/44), σελίδα 152. Βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/GA/docs/A.63.44.doc>

¹³ Δεν εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο ενώπιον της Επιτροπής.

¹⁴ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/37/D/262/2005 της 22.1.2007 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ch>.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α΄ και ΦΕΚ 168, τ. Α΄)

Ι. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας: Η προσφεύγουσα, κυρία V. L., γεννηθείσα το 1946, είναι πολίτης της Λευκορωσίας.

Το 1995 και το 2000 ο σύζυγος της προσφεύγουσας ήταν υποψήφιος στις τοπικές εκλογές της Λευκορωσίας. Ανακρίθηκε κατ' επανάληψη από το Γραφείο Ασφαλείας και τις αστυνομικές αρχές μετά από την αποστολή επιστολής που απηύθυνε σε εκδότη εφημερίδας κατακρίνοντας τον πρόεδρο της χώρας. Τον Απρίλιο του 2000 του επιτέθηκαν τέσσερις άγνωστοι. Όταν κατήγγειλε το περιστατικό στην αστυνομία τον συμβούλευσαν να σταματήσει κάθε πολιτική δραστηριότητα. Από τον Ιούλιο του 2000 έως τον Ιούνιο του 2001 έζησε σε συγγενείς του εκτός της πόλης Μινσκ. Στις 7.6.2001 κατέφυγε στο Βέλγιο και κατέθεσε αίτημα ασύλου. Οι βελγικές αρχές απέρριψαν το αίτημά του για διεθνή προστασία και στις 18.12.2002 αναχώρησε για την Ελβετία.

Στο μεταξύ, η προσφεύγουσα, παραμένοντας στη Λευκορωσία, κλήθηκε κατ' επανάληψη για ανάκριση από τις αρχές ασφαλείας προκειμένου να τις πληροφορήσει πού βρισκόταν ο σύζυγός της. Στις 12.9.2002 οι αρχές της αφαίρεσαν το διαβατήριο και στις 16.12.2002 εγκατέλειψε τη Λευκορωσία. Δύο ημέρες αργότερα συναντήθηκε με το σύζυγό της στην Ελβετία.

Στις 19.12.2002 η κυρία V.L. και ο σύζυγός της κατέθεσαν αίτηση ασύλου στην Ελβετία. Αμφότεροι υποστήριξαν ότι υπέστησαν διώξεις από τις αρχές της χώρας καταγωγής τους λόγω της πολιτικής δράσης του συζύγου της προσφεύγουσας. Το Ομοσπονδιακό Γραφείο Προσφύγων έκρινε αναξιόπιστους τους ισχυρισμούς τους για φόβο δίωξης και αξιολόγησε ότι δεν ήταν γνήσια τα έγγραφα που κατέθεσαν. Έτσι, στις 14.8.2003 απορρίφθηκε το αίτημά τους για άσυλο και στις 9.10.2003 εκδόθηκε απόφαση απέλασης του συζύγου της προσφεύγουσας.

Στις 15.9.2004 η Ελβετική Επιτροπή Προσφυγών Υποθέσεων Ασύλου απέρριψε την από 11.9.2003 προσφυγή που είχαν ασκήσει η κυρία V.L. και ο σύζυγός της στις 11.9.2003. Στις 11.10.2004 η προσφεύγουσα αιτήθηκε την επανεξέταση της υπόθεσής της αναφέροντας για πρώτη φορά ότι είχε υποστεί σεξουαλική κακοποίηση από μέλη των αστυνομικών δυνάμεων («Miliz») της χώρας καταγωγής της. Κατ' επανάληψη κάλεσε τις ελβετικές αρχές να επανεξετάσουν σε εξατομικευμένη βάση το αίτημά της, ανεξάρτητα από τους ισχυρισμούς του συζύγου της, διευκρι-

νίζοντας ότι πλέον δεν συμβίωναν. Ειδικότερα, επεξήγησε ότι ο σύζυγός της αντέδρασε βίαια όταν τον πληροφόρησε, μετά την άφιξή της στην Ελβετία, για τη σεξουαλική κακοποίηση που υπέστη από τις αστυνομικές αρχές της χώρας τους: την προσέβαλε και την ταπείνωσε λεκτικά και επιπλέον της απαγόρευσε να μιλήσει για το ζήτημα αυτό στις ελβετικές αρχές. Με την από 15.10.2004 επιστολή της η Ελβετική Επιτροπή Προσφύγων Υποθέσεων Ασύλου αιτήθηκε συμπληρωματικές πληροφορίες για την επανεξέταση του φακέλου της προσφεύγουσας κρίνοντας ότι περιείχε ανεπαρκή στοιχεία. Στις 21.10.2004 η προσφεύγουσα εξέθεσε αναλυτικά τους λόγους του αιτήματός της για επανεξέταση της υπόθεσής της. Ισχυρίστηκε ότι, ακριβώς πριν αναχωρήσει από τη Λευκορωσία υπέστη σεξουαλική κακοποίηση από τρεις αστυνομικούς που την ανέκριναν προκειμένου να τους πληροφορήσει πού βρισκόταν ο σύζυγός της. Την κτύπησαν και τη βίασαν χρησιμοποιώντας για τη διείσδυση αιχμηρά αντικείμενα. Μετά το περιστατικό οι ιατρικές εξετάσεις στις οποίες υποβλήθηκε σε νοσοκομείο επιβεβαίωσαν μώλωπες και εκχυμώσεις στα γεννητικά όργανα. Για να αναρρώσει της συνεστήθη να ακολουθήσει θεραπεία, οπότε σταμάτησε να εργάζεται για περισσότερες από τρεις βδομάδες.

Η κυρία V.L. κατήγγειλε το περιστατικό της σεξουαλικής κακοποίησής της στον προϊστάμενο των αστυνομικών που τέλεσαν τις σχετικές πράξεις με συνέπεια να την απειλούν οι συνάδερφοί του που υπηρετούσαν στο ίδιο τμήμα. Ένας εξ αυτών την ακολούθησε έως το σπίτι της ζητώντας της να αποσύρει την καταγγελία. Άλλοι την επισκέπτονταν τις νυχτερινές ώρες στο σπίτι ή διεξήγαγαν κατ' οίκον έρευνες. Μια μέρα οι αστυνομικοί που την είχαν κακοποιήσει την απήγαγαν έξω από το γραφείο της και την οδήγησαν σε ερημική τοποθεσία όπου τη βίασαν εκ νέου, απειλώντας την με ακρωτηριασμό και θάνατο. Στις 12.9.2002 την κάλεσαν να παρουσιαστεί στο αστυνομικό τμήμα, όπου της αφαίρεσαν το διαβατήριό. Εξαιτίας αυτών των γεγονότων απέκτησε σύνδρομο κατάθλιψης και άρχισε να κρύβεται. Λόγω των απειλών και των εκφοβισμών, αλλά και της σεξουαλικής κακοποίησης που είχε υποστεί, αναγκάστηκε να διαφύγει από τη Λευκορωσία.

Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι στην πρώτη συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν ανέφερε ότι ήταν θύμα βιασμού επειδή θεωρούσε ταπεινωτική και προσβλητική για την προσωπική της αξιοπρέπεια τη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί. Επιπλέον, η ψυχολογική πίεση που της ασκούσε ο σύζυγός της την ανάγκασε να αποσιωπήσει την τραυματική εμπειρία της. Διευκρίνισε ότι ο σύζυγός της έχει εξαφανιστεί από τον Οκτώβριο του 2004 και ότι αγνοεί πού βρίσκεται. Ενόψει των εξελίξεων στη συζυγική της σχέση προτίθεται να πε-

ριγράψει λεπτομερειακά ό,τι της συνέβη στη Λευκορωσία και να προσκομίσει ιατρικό πιστοποιητικό.

Χωρίς να καλέσει την προσφεύγουσα σε προσωπική συνέντευξη, με την από 1.12.2004 απόφασή της, η Ελβετική Επιτροπή Προσφυγών Υποθέσεων Ασύλου αναγνώρισε κατ' αρχήν ότι ο βιασμός αποτελεί σημαντικό στοιχείο της υπόθεσης που, αν και αναφέρθηκε καθυστερημένα, πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και δεύτερον ότι πράγματι ψυχολογικοί λόγοι μπορεί να λειτουργούν ανασταλτικά και να μην επιτρέπουν στα θύματα να επικαλεστούν αυτήν την τραυματική εμπειρία κατά την πρώτη συνέντευξη. Όμως, εκτίμησε ότι δεν ήσαν αληθινοί και ειλικρινείς οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας επειδή δεν προσδιόρισε, ούτε απέδειξε τους ψυχολογικούς παράγοντες που λειτούργησαν ανασταλτικά και δεν της επέτρεψαν να αναφερθεί κατά την πρώτη συνέντευξη στη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί. Επίσης, έκρινε ότι δεν ήσαν πειστικές, ούτε η περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, ούτε η συμπεριφορά της. Αμφισβητώντας τη «ξαφνική ικανότητα της προσφεύγουσας να μιλήσει για τον επικαλούμενο βιασμό», η Επιτροπή εξέφρασε συμπερασματικά την πεποίθηση ότι η κυρία V.L. δεν διέτρεχε κίνδυνο δίωξης ή απάνθρωπης μεταχείρισης στην περίπτωση της επιστροφής της στη Λευκορωσία και απεφάνθη ότι δεν συνέτρεχε αρνητική νομική προϋπόθεση για την απέλασή της στη χώρα αυτή.

Στις 7.12.2004 η προσφεύγουσα κατέθεσε στην Επιτροπή Προσφυγών Υποθέσεων Ασύλου ιατρικό πιστοποιητικό που αποδεικνύει τη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί στη Λευκορωσία. Με την από 14.12.2004 επιστολή της η Επιτροπή την ενημέρωσε ότι η υπόθεσή της είχε τεθεί στο αρχείο. Στις 7.1.2005 η προσφεύγουσα εξέθεσε εκ νέου στην Επιτροπή τους λόγους για τους οποίους διαφωνεί με την απόφαση της 1.12.2004. Στις 11.1.2005 ενημερώθηκε ότι η απομάκρυνσή της στη Λευκορωσία είχε προγραμματιστεί για την 20.1.2005.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Με επιστολή απευθυνόμενη προς την Επιτροπή, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι από τα έγγραφα που κατέθεσε στις ελβετικές αρχές καθίσταται σαφές ότι είναι δικαιολογημένος ο φόβος της για τη δίωξη που κινδυνεύει να υποστεί από τις αστυνομικές αρχές της Λευκορωσίας. Παρότι δεν είχε προσωπική πολιτική δράση, η υποστήριξη του συζύγου της συνεπαγόταν το χαρακτηρισμό της ως αντικαθεστωτικής από τις κυβερνητικές αρχές. Έσφαλαν οι ελβετικές αρχές που απέρριψαν το αίτημα ασύλου του συζύγου της. Εάν δεν απειλείτο από τις αρχές της χώρας καταγωγής του θα είχε επιστρέψει στη Λευκορωσία μετά την αρνητική κρίση του αιτήματός του από την Ελβετία. Όμως, επέστρεψε στο Βέλγιο. Προς απόδειξη των ισχυρισμών της

για τη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί στην πατρίδα της κατέθεσε το πρώτον ενώπιον της Επιτροπής το ιατρικό πιστοποιητικό, που εξέδωσε το Νοσοκομείο της Λευκορωσίας όπου νοσηλεύθηκε μετά τον πρώτο βιασμό. Τέλος, διευκρινίζει ότι αδυνατεί να προσκομίσει ενώπιον της Επιτροπής αποδεικτικά στοιχεία για την καταγγελία που κατέθεσε στη Λευκορωσία σε βάρος του δράστη του βιασμού που υπέστη: αφενός η σχετική διαδικασία έχει ανασταλεί καθόσον εγκατέλειψε τη χώρα και αφετέρου τα σχετικά έγγραφα θεωρούνται εμπιστευτικά και αδυνατεί να έχει πρόσβαση σε αυτά από την Ελβετία. Δεν επικαλείται συγκεκριμένες διατάξεις της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, αλλά από τους ισχυρισμούς της προκύπτει ότι η μεταχείριση που φοβάται υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3.

Η προσφεύγουσα δεν επικαλείται συγκεκριμένη διάταξη της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, αλλά οι ισχυρισμοί της υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3.

Στις 14 Ιανουαρίου 2005 κατ' εφαρμογή του άρθρου 108 παρ. 1 των Κανόνων Διαδικασίας, η Επιτροπή υπέδειξε στην Ελβετία να μην απελάσει την προσφεύγουσα στη Λευκορωσία έως την έκδοση απόφασης επί της υπό κρίση ανακοίνωσης. Με το από 25.2.2005 έγγραφό του το συμβαλλόμενο κράτος ενημέρωσε την Επιτροπή για τη συμμόρφωσή του στην υπόδειξή της περί εφαρμογής μέτρων προσωρινής προστασίας.

III. Οι θέσεις της Ελβετίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: όσον αφορά στην αξιοπιστία της προσφεύγουσας το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίζεται ότι επικαλέστηκε ενώπιον της Επιτροπής λόγους που δεν είχε προβάλει ενώπιον των εθνικών αρχών στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου και ότι αναφέρθηκε καθυστερημένα στη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί στη Λευκορωσία. Μετά την επιστολή της Επιτροπής Προσφυγών Υποθέσεων Ασύλου διευκρίνισε ότι είχε κατ' επανάληψη βιαστεί και ότι απειλήθηκε από τα αστυνομικά όργανα επειδή κατήγγειλε το περιστατικό της κακοποίησής της. Εξάλλου, ουδέποτε απέδειξε τους ισχυρισμούς της. Δεν τόλμησε να αναφερθεί στους βιασμούς στο πλαίσιο της εξέτασης του αιτήματος ασύλου που είχε καταθέσει με το σύζυγό της, γιατί αυτός της απαγόρευσε να μιλήσει για το θέμα αυτό. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ο ισχυρισμός αυτός κρίνεται παραδεκτός για το διάστημα που συμβίωσε με το σύζυγό της. Όμως, δεν είναι καθόλου πειστικός για τη διαδικασία κρίσης του ατομικού της αιτήματος που εξετάστηκε σε μεταγενέστερο χρόνο, όταν αγνοούσε πού βρισκόταν ο σύζυγός της. Ειδικότερα, είναι ακατανόητο γιατί η κυρία V.L. δεν κατέθεσε κανένα αποδεικτικό στοιχείο για τη σεξουαλική

κακοποίηση που είχε υποστεί στη Λευκορωσία ενώπιον των εθνικών αρχών, στο πλαίσιο της διαδικασίας επανεξέτασης του προσωπικού αιτήματός της για άσυλο. Υπενθυμίζεται ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που κατέθεσε με το σύζυγό της προς επίρρωση των περί ασύλου ισχυρισμών τους ήσαν είτε πλαστά είτε πλαστογραφημένα. Ενόψει των ανωτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος αμφιβάλλει για τη γνησιότητα του από 12.3.2005 ιατρικού πιστοποιητικού που κατέθεσε η προσφεύγουσα ενώπιον της Επιτροπής.

Περαιτέρω, είναι αναξιόπιστοι ως αντιφατικοί οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας όσον αφορά στα πραγματικά γεγονότα που επικαλείται. Ισχυρίστηκε ότι υπήρξε θύμα βιασμών το 2002 λόγω της πολιτικής δράσης του συζύγου της. Όμως, οι εθνικές αρχές έκριναν αναξιόπιστους τους ισχυρισμούς του συζύγου της για το φόβο δίωξης. Επίσης, είναι αβάσιμοι οι ισχυρισμοί της δεδομένου ότι κατ' επανάληψη υποστήριξε ότι ο μοναδικός λόγος της προσωπικής της δίωξης ήσαν οι πολιτικές δραστηριότητες του συζύγου της.

Νόμο βάσιμο: **A)** Κατά πάγια πρακτική η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων εξετάζει τις ανακοινώσεις που ασκούνται με τη μορφή επιστολών όταν ο προσφεύγων δεν εκπροσωπείται από δικηγόρο και εκθέτει με σαφήνεια ισχυρισμούς που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης. **B)** Η σεξουαλική κακοποίηση, για την οποία ευθύνεται η αστυνομία, συνιστά βασανιστήρια ακόμα και στις περιπτώσεις που διαπράττεται εκτός των επίσημων χώρων κράτησης.

Σκεπτικό: 8.1 Πριν εξετάσει κατ' ουσίαν την ανακοίνωση η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων οφείλει να κρίνει εάν έχει ασκηθεί παραδεκτώς κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 5 (α) του άρθρου 22 της Σύμβασης. Σχετικά διαπιστώνει ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν εξετάστηκε ούτε εκκρεμεί στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας διεθνούς έρευνας ή διευθέτησης. Περαιτέρω επισημαίνει ότι η προσφεύγουσα έχει εξαντλήσει όλα τα ένδικα μέσα που προβλέπει η εθνική νομοθεσία και ότι τεκμηριώνει επαρκώς τα πραγματικά περιστατικά και τους ισχυρισμούς της για τους σκοπούς του παραδεκτού. Ως προς τον ισχυρισμό του συμβαλλόμενου κράτους σύμφωνα με τον οποίο η επιστολή της προς την Επιτροπή δεν συνιστά ανακοίνωση κατά την έννοια του άρθρου 22 της Σύμβασης, η Επιτροπή εκτιμά ότι, παρότι αρχικά δεν επικαλέστηκε συγκεκριμένα το άρθρο 3 της Σύμβασης, καθίσταται σαφές ότι φοβάται την επαναπροώθησή της στη Λευκορωσία γιατί κινδυνεύει να υποστεί εκ νέου σεξουαλική κακοποίηση από τα αστυνομικά όργανα. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν εκπροσωπείται από δικηγόρο και λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα των ισχυρισμών της, η Επιτροπή υπενθυμίζει την πάγια πρακτική της, σύμφωνα με την οποία εξετάζει ανακοινώσεις του τύπου αυτού ως

προσφυγές που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22 της Σύμβασης¹⁵. Επομένως, κρίνει ότι παραδεκτώς έχει ασκηθεί η παρούσα ανακοίνωση και την εξετάζει κατ' ουσίαν.

8.2 Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει εάν, εξαναγκάζοντας την προσφεύγουσα να επιστρέψει στη Λευκορωσία, η Ελβετία παραβιάζει την υποχρέωση που έχει αναλάβει δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Σύμβασης να μην απελαύνει ούτε να επαναπροωθεί πρόσωπο σε άλλο κράτος όπου υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια.

8.3 Η Επιτροπή υποχρεούται να αξιολογήσει εάν υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύεται ότι η προσφεύγουσα κινδυνεύει προσωπικά από βασανιστήρια στην περίπτωση που επιστρέψει στη Λευκορωσία. Για το σκοπό αυτό, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 3 της Σύμβασης, οφείλει να λάβει υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης της διαπίστωσης ότι στο εν λόγω κράτος διαπράττονται συστηματικές, σοβαρές, κατάφωρες ή μαζικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ωστόσο, υπενθυμίζει ότι σκοπός αυτής της αξιολόγησης είναι να εξακριβωθεί εάν ο απειλούμενος με απέλαση κινδυνεύει προσωπικά να υποστεί βασανιστήρια στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί. Συνεπώς, για να αποφανθεί ότι κινδυνεύει από βασανιστήρια ο απειλούμενος με απομάκρυνση αλλοδαπός δεν αρκεί η διαπίστωση της πρακτικής των συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη χώρα όπου πρόκειται να απελαθεί: θα πρέπει να επικαλείται πρόσθετους λόγους που αποδεικνύουν ότι διατρέχει προσωπικά τον κίνδυνο των βασανιστηρίων. Αντίθετα, η διαπίστωση ότι δεν παραβιάζονται συστηματικά σε μια χώρα τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι ο ενδιαφερόμενος δεν διατρέχει τον κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια στις ειδικότερες περιστάσεις που επικαλείται.

8.4 Η Επιτροπή γνωρίζει την κατάσταση που επικρατεί στη Λευκορωσία όσον αφορά στο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι αστυνομικοί που παρενόχλησαν, κακοποίησαν σεξουαλικά και βίασαν την προσφεύγουσα υπάγονται στη δικαιοδοσία του Υπουργείου Εσωτερικών και φέρουν ευθύνη για πολλές περιπτώσεις βασανιστηρίων ανά τη χώρα, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αποσκοπούσαν στην καταστολή πολιτών που συμμετείχαν σε παράλληλες προεκλογικές εκστρατείες. Ο Ειδικός Απεσταλμένος για την Κατάσταση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη Λευκορωσία έχει επισημάνει πολλές επιθέσεις όπου θύματα ήσαν

---

¹⁵ Η Επιτροπή παραπέμπει σχετικά στην από 8.5.2006 απόφασή της επί της υπόθεσης *A.K. Κατά Ελβετίας* (Ανακοίνωση No. 248/2004).

μέλη της αντιπολίτευσης¹⁶. Αλλά και η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων αναφέρει στις εκθέσεις της πολλές καταγγελίες βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης για τις οποίες ευθύνονται οι αρχές της Λευκορωσίας, την έλλειψη ανεξάρτητης εισαγγελικής αρχής, την παράλειψη άμεσης, αμερόληπτης και ενδελεχούς διερεύνησης των σχετικών καταγγελιών και την απουσία ανεξάρτητης δικαιοσύνης¹⁷. Η Ειδική Εισηγήτρια για τη βία κατά των γυναικών, των αιτίων και των συνεπειών της σημειώνει τον αυξανόμενο αριθμό «σχετικά συχνών» κρουσμάτων κακοποίησης, ειδικότερα σεξουαλικής, που καταγγέλλουν οι κρατούμενες¹⁸. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων της Λευκορωσίας το 2004, ποσοστό γυναικών πλέον του 20% ανέφερε ότι υπέστη σεξουαλική κακοποίηση τουλάχιστον μία φορά. Για τους πρώτους δέκα μήνες του 2005 το Υπουργείο Εσωτερικών σημειώνει ότι αυξήθηκαν κατά 17% οι περιπτώσεις βιασμού σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό του 2004¹⁹.

8.5 Η Επιτροπή υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο για το άρθρο 3, σύμφωνα με το οποίο υποχρεούται να εκτιμήσει αν για ουσιώδεις λόγους πιστεύεται ότι η προσφεύγουσα κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια στο κράτος όπου πρόκειται να απελαθεί, να απομακρυνθεί ή να εκδοθεί και να αξιολογήσει τον κίνδυνο των βασανιστηρίων σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητική επισκόπηση ή σε υπόνοιες. Όμως, δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί, αλλά πρέπει να είναι προσωπικός και ενεστώς.

8.6 Αξιολογώντας τον ισχυρισμό του συμβαλλόμενου κράτους με τον οποίον προέβαλε ότι αμφισβητεί την αξιοπιστία της προσφεύγουσας

¹⁶ Η Επιτροπή παραπέμπει στην έκθεση του Ειδικού Εισηγητή για την Κατάσταση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη Λευκορωσία, Adrian Severin, (έγγραφο E/CN.4/2006/36 της 16.1.2006) παράγραφοι 51-54 και στην έκθεση της ομάδας Εργασίας για την Αυθαίρετη Κράτηση (Αποστολή στη Λευκορωσία), (έγγραφο E/CN.4/2005/6/Add.3 της 25 Νοεμβρίου 2004, παράγραφοι 58-60). Για τα έγγραφα βλέπε σε: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=18&su=29.

¹⁷ Η Επιτροπή παραπέμπει στις συμπερασματικές παρατηρήσεις της για τη Λευκορωσία της 20.11.2000 (έγγραφο A/56/44, παράγραφοι 40-46, παράγραφος (δ)). Για το έγγραφο βλέπε σε: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=18&su=29.

¹⁸ Η Επιτροπή παραπέμπει στην έκθεση της Ειδικής Εισηγήτριας για τη βία κατά των γυναικών, τα αίτια και τις συνέπειες της, Radhika Coomaraswamy: International, regional and national developments in the area of violence against women, (1994-2003), (έγγραφο E/CN.4/2003/75/Add.1 της 27.2.2003, παράγραφος 1901). Βλέπε σε http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=18&su=29.

¹⁹ Η Επιτροπή αναφέρεται σε στοιχεία που προκύπτουν από την έκθεση που δημοσίευσε στις 8.3.2006 το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ για τις πρακτικές που αφορούν στα δικαιώματα του ανθρώπου κατά το 2005.

λόγω της πλαστότητας κάποιων εκ των εγγράφων που κατατέθηκαν στη διαδικασία ασύλου κατά την εξέταση της αρχικής κοινής αίτησης η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο σύζυγός της ευθύνεται αποκλειστικά για τα στοιχεία που προσκόμισε για να υποστηρίξει το αίτημά του για διεθνή προστασία. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποδοθούν στην προσφεύγουσα παραλείψεις χωρίς την τήρηση της νόμιμης διαδικασίας. Ως προς το επίχειρημα του συμβαλλόμενου κράτους για την πλαστότητα της νοσοκομειακής ιατρικής γνωμάτευσης που εκθέτει και τεκμηριώνει τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας για το βιασμό που υπέστη, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι για να καταλήξει σε αυτό το συμπέρασμα η Ελβετία επικαλέστηκε ως αποκλειστικό λόγο την πλαστότητα των εγγράφων που παρουσίασε ο σύζυγός της προς υποστήριξη της κοινής αίτησης ασύλου. Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τη γνησιότητα της ιατρικής γνωμάτευσης αφού ανταποκρίνονται στο περιεχόμενο της ανακοίνωσης όσα περιγράφονται στο έγγραφο που εκδόθηκε από τις αρχές της Λευκορωσίας, δηλαδή αφενός η ημερομηνία του περιστατικού και αφετέρου οι λεπτομερείς πληροφορίες για τα τραύματα που προκάλεσε στα γεννητικά όργανα της προσφεύγουσας αιχμηρό αντικείμενο.

8.7 Ως προς τον ισχυρισμό του συμβαλλόμενου κράτους σύμφωνα με τον οποίον η προσφεύγουσα δεν απέδειξε τον κίνδυνο που διατρέχει να υποστεί βασανιστήρια λόγω της πολιτικής της δράσης, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ο χωρισμός από το σύζυγό της δεν λειτουργεί απαγορευτικά στην κακοποίησή της από τις αρχές της χώρας καταγωγής της. Περαιτέρω, η κυρία V.L. διευκρίνισε ότι κατά τη διαμονή της στη Λευκορωσία διένευμε προπαγανδιστικό υλικό στις προεκλογικές περιόδους. Εξάλλου, σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ για τα δικαιώματα του ανθρώπου στη Λευκορωσία δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις παρενόχλησης των διαζευγμένων γυναικών λόγω των δραστηριοτήτων των πρώην συζύγων τους²⁰. Σε κάθε περίπτωση, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι συνελήφθη και κακοποιήθηκε σεξουαλικά μια φορά λόγω της πολιτικής δράσης του συζύγου της στη Λευκορωσία και στη συνέχεια για δεύτερη φορά, όταν κατήγγειλε το βιασμό που είχε ήδη υποστεί. Επιστρέφοντας στη Λευκορωσία κινδυνεύει από κακομεταχείριση ανεξάρτητα από τη σχέση της με το σύζυγό της. Η καταγγελία της σε βάρος των αστυνομικών στους οποίους προσάπτει νυκτερινές επισκέψεις και έρευνες καθώς και τους βιασμούς που υπέστη μπορεί να την εκθέσουν σε αντίποινα οπουδήποτε στη χώρα καταγωγής της. Όπως επισημαίνει ο Ειδικός Απεσταλμένος του Γενικού Γραμματέα για τους Υποστηρικτές

²⁰ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ του 2005. Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 17.

των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όσοι υπεραμύνονται των δικαιωμάτων των γυναικών αντιμετωπίζουν εχθρική και κατασταλτική μεταχείριση και υφίστανται κακοποίηση λόγω του φύλου τους, όπως για παράδειγμα βιασμό και σεξουαλική κακοποίηση²¹. Στη Λευκορωσία η αστυνομία λειτουργεί στο πλαίσιο ενός εξαιρετικά ομοιογενούς ιεραρχικού συστήματος. Στις υφιστάμενες πολιτικές συνθήκες, είναι δύσκολο να υποστηριχθεί ότι μια περιοχή είναι ασφαλέστερη από κάποια άλλη. Για τους προαναφερόμενους λόγους, οι τοπικές αστυνομικές αρχές δεν θα παραλείψουν να ενδιαφερθούν για την προσφεύγουσα.

8.8 Για να υποστηρίξει την αναξιопιστία της προσφεύγουσας η Ελβετία επικαλέστηκε ότι, στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, προέβαλε καθυστερημένα τη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί και ότι δεν έθεσε άμεσα υπόψη των αρμόδιων οργάνων την ιατρική γνώματευση. Αντίθετα, η Επιτροπή κρίνει αξιόπιστους τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας αφού διευκρίνισε με τρόπο εύλογο τα αίτια της καθυστερημένης επίκλησης της σεξουαλικής κακοποίησης που είχε υποστεί στη Λευκορωσία. Είναι ευρέως γνωστό ότι η μέριμνα για την προστασία της προσωπικής ζωής και ο φόβος της ταπείνωσης που μπορεί να προκαλέσουν οι πράξεις της σεξουαλικής βίας αναγκάζουν τα θύματα, γυναίκες και άντρες, να τις αποσιωπούν εφόσον δεν είναι απολύτως απαραίτητο να αναφερθούν σε αυτές. Τούτο ισχύει ειδικότερα για τις γυναίκες που φοβούνται τη διαπόμπευση και την απόρριψη από τους συντρόφους τους ή το οικογενειακό τους περιβάλλον. Στην υπό κρίση υπόθεση οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας για τον τρόπο με τον οποίο αντέδρασε ο σύζυγός της όταν πληροφορήθηκε τη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί, δηλαδή η ταπεινωτική μεταχείριση που της επιφύλαξε και η απαγόρευση να αναφερθεί σε αυτήν την εμπειρία της στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, αποδεικνύουν την αξιопιστία της. Η Επιτροπή σημειώνει ότι, μετά το χωρισμό από το σύζυγό της, οπότε δεν βρισκόταν στην άμεση επιρροή του, η προσφεύγουσα αναφέρθηκε άμεσα στις εθνικές αρχές για τη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί στη Λευκορωσία με την από 11.10.2004 αίτησή της για επανεξέταση της υπόθεσής της. Είναι περιττή οιαδήποτε περαιτέρω τεκμηρίωση της ψυχικής της κατάστασης ή των ψυχολογικών της αναστολών. Το επιχείρημα που προβάλλει το συμβαλλόμενο κράτος, ότι στο πλαίσιο επανεξέτασης της υπόθεσής της

²¹ Η Επιτροπή παραπέμπει στην έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου του Γενικού Γραμματέα για τους Υποστηρικτές των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, (έγγραφο E/CN.4/2002/106 της 27 Φεβρουαρίου 2002, παράγραφος 91). Για το έγγραφο βλέπε http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=18&su=29.

από τις εθνικές αρχές ασύλου η προσφεύγουσα όφειλε να παρουσιάσει και να αποδείξει άμεσα τη σεξουαλική κακοποίηση που είχε υποστεί στην πατρίδα της, δεν επαρκεί για να τεκμηριώσει την απόφασή του περί έλλειψης αξιοπιστίας, κυρίως επειδή αυτή δεν κλήθηκε σε συνέντευξη για να εκθέσει προσωπικά τους λόγους για τους οποίους φοβάται τη δίωξη.

8.9 Η Επιτροπή κρίνει αναπόδεικτο το επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους περί αντιφατικών ισχυρισμών της προσφεύγουσας προεχόντως επειδή δεν διευκρίνισε τις αντιφάσεις στις οποίες υπέπεσε.

8.10 Αξιολογώντας τον κίνδυνο των βασανιστηρίων στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή εκτιμά ότι η προσφεύγουσα υπαγόταν στη δικαιοδοσία των αστυνομικών αρχών, παρότι οι πράξεις κακοποίησης δεν τελέστηκαν σε επίσημους χώρους κράτησης. Αυτές οι πράξεις, που συνίστανται σε πολλαπλούς βιασμούς, της προκάλεσαν αναμφισβήτητα έντονο πόνο και οδύνη και τελέστηκαν για μη επιτρεπτούς λόγους, συμπεριλαμβανομένων της ανάκρισης, του εκφοβισμού, της τιμωρίας, της εκδίκησης και της διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου. Επομένως, κατά την Επιτροπή, η σεξουαλική κακοποίηση, για την οποία ευθύνεται η αστυνομία, συνιστά βασανιστήρια ακόμη και στις περιπτώσεις που διαπράττεται εκτός των επίσημων χώρων κράτησης. Περαιτέρω, διαφαίνεται ότι οι αρχές της Λευκορωσίας παρέλειψαν να διερευνήσουν, να ασκήσουν ποινική δίωξη και να τιμωρήσουν τους αυτουργούς αυτών των πράξεων. Αυτή η παράλειψη μεγιστοποιεί τον κίνδυνο κακομεταχείρισης που διατρέχει η προσφεύγουσα στην περίπτωση της επιστροφής της στη χώρα καταγωγής της, αφού οι αυτουργοί των βιασμών ουδέποτε κλήθηκαν να απολογηθούν για τις πράξεις τους και επομένως μπορεί να την κακοποιήσουν εκ νέου χωρίς να τιμωρηθούν. Λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες για την προστασία της προσφεύγουσας από τις αρχές της Λευκορωσίας.

8.11 Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή αποφαινεται ότι υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύεται ότι η προσφεύγουσα κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια στην περίπτωση της επιστροφής της στη Λευκορωσία.

9. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων κρίνει ότι η απέλαση της προσφεύγουσας στη Λευκορωσία παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.*

10. *Κατ' εφαρμογή του άρθρου 112, παράγραφος 5 των Κανόνων Διαδικασίας, η Επιτροπή καλεί την Ελβετία να την ενημερώσει, εντός 90 ημερών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της.*

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:
Στις 23.3.2007 το συμβαλλόμενο κράτος ενημέρωσε την Επιτροπή ότι χορήγησε στην προσφεύγουσα άδεια διαμονής, χωρίς να διευκρινίζει τον τύπο²².

0724

Υπόθεση Elif Pelit²³ κατά Αζερμπαϊτζάν της 1.5.2007

Ανακοίνωση 281/2005²⁴

Έκδοση αναγνωρισμένου πρόσφυγα στη χώρα καταγωγής του από κράτος διαφορετικό από αυτό που αποφάσισε ότι συντρέχουν στο πρόσωπό του τα κριτήρια του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων – Εξω-εδαφικότητα της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Αρχή της μη επαναπροώθησης – Αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος της προσφυγής που εγγύεται το άρθρο 22 της Σύμβασης – Παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης η αθέτηση της δέσμευσης του συμβαλλόμενου κράτους να συμμορφωθεί με τα μέτρα προσωρινής προστασίας που έχει υποδείξει η Επιτροπή – Διπλωματικές εγγυήσεις για την τήρηση της αρχής της ειδικότητας της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

N. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α' και ΦΕΚ 168, τ. Α')

Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

N.Δ.3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως

N. 4165/1961 (ΦΕΚ 75, τ. Α')

Πόρισμα Νο. 12 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την «εξω-

²² Έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 44 (A/63/44), σελίδα 151. Βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/GA/docs/A.63.44.doc>

²³ Η προσφεύγουσα εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από δικηγόρο.

²⁴ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/38/D/281/2005 της 5.6.2007 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=az>.

εδαφική εφαρμογή του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα»

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας: Η προσφεύγουσα, κυρία Elif Pelit, είναι πολίτης Τουρκίας, κουρδικής καταγωγής, γεννηθείσα το 1972. Το 1993, συνελήφθη στην Τουρκία κατηγορούμενη για «ανατρεπτική δράση» και τρομοκρατία» ως μέλος του Εργατικού Κινήματος του Κουρδιστάν (PKK). Απολύθηκε το 1996 μετά την απαλλαγή της από το Δικαστήριο Ασφάλειας της Κωνσταντινούπολης που την αθώωσε ελλείψει επαρκών αποδεικτικών στοιχείων. Ισχυρίζεται ότι υπέστη βασανιστήρια κατά την κράτησή της χωρίς να περιγράφει τις σχετικές πράξεις και να προσκομίζει ιατρικά πιστοποιητικά.

Το 1998, διέφυγε στη Γερμανία όπου αναγνωρίστηκε πρόσφυγας. Το 2002 άρχισε να εργάζεται ως δημοσιογράφος για ένα φιλοκουρδικό πρακτορείο ειδήσεων. Το Φεβρουάριο του 2003 κάλυψε στο Βόρειο Ιράκ συνέντευξη τύπου του PKK που μεταδόθηκε από τον τηλεοπτικό σταθμό Al-Jazeera. Το Μάιο του 2004 ένοπλοι επιτέθηκαν στο γραφείο του πρακτορείου ειδήσεων στη Μοσούλη και της έκλεψαν τα ταξιδιωτικά της έγγραφα. Στις 6.11.2004, όταν η προσφεύγουσα εισήλθε στο Αζερμπαϊτζάν για να επικοινωνήσει με την Πρεσβεία της Γερμανίας και να αιτηθεί την επανέκδοση των ταξιδιωτικών της εγγράφων, συνελήφθη από τις αρχές της χώρας για παράνομη είσοδο.

Στις 3 Δεκεμβρίου 2004, το Κακουργιοδικείο της Κωνσταντινούπολης την καταδίκασε σε κάθειρξη δέκα ετών για συμμετοχή σε ανατρεπτικές δραστηριότητες του PKK, επειδή είχε καλύψει ως δημοσιογράφος τη συνέντευξη τύπου των μελών της οργάνωσης στο βόρειο Ιράκ. Τρεις ημέρες αργότερα, στις 6 Δεκεμβρίου 2004, η Τουρκία ζήτησε την έκδοσή της από τις αρχές του Αζερμπαϊτζάν.

Στις 17 Μαρτίου 2005, το δικαστήριο Charoursk του Ναχιτσεβάν (Αζερμπαϊτζάν) καταδίκασε την κυρία Pelit σε πρόστιμο για παράνομη είσοδο στη χώρα. Παρότι διέταξε την απόλυσή της υπάλληλοι του Υπουργείου Εσωτερικών την συνέλαβαν στην αίθουσα του δικαστηρίου και εν συνεχεία την μετέφεραν στο Μπακού όπου διετάχθη η κράτησή της. Στις 2 Ιουνίου 2005, το Κακουργιοδικείο του Αζερμπαϊτζάν αποφάσισε την έκδοσή της στην Τουρκία. Στις 2 Σεπτεμβρίου 2005 το Εφετείο επικύρωσε την προαναφερόμενη απόφαση που ήταν άμεσα εκτελεστή. Στις 14 Σεπτεμβρίου 2005, η προσφεύγουσα άσκησε αναίρεση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, αλλά η άσκηση αυτού του ενδίκου μέσου δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα με συνέπεια να κινδυνεύει οποτεδήποτε να εκδοθεί στην Τουρκία.

Π. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η απομάκρυνσή της στην Τουρκία παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης καθότι υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστευτεί ότι εάν παραδοθεί στις τουρκικές αρχές κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη μεταχείριση προκειμένου να εξαναγκαστεί να ομολογήσει την ενοχή της. Ειδικότερα, κινδυνεύει να συλληφθεί και να παραπεμφθεί για ανάκριση στην Αντι-τρομοκρατική Υπηρεσία. Στο παρελθόν, το Αζερμπαϊτζάν παρέδωσε στις τουρκικές αρχές αρκετούς πολίτες της Τουρκίας που κατηγορούνταν για συμμετοχή στο ΡΚΚ.

Με την παρούσα ανακοίνωση που κατέθεσε ενώπιον της Επιτροπής ισχυρίζεται ότι η παράδοσή της στις τουρκικές αρχές παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.

Με ρηματική διακοίνωση της 22.9.2005 η Επιτροπή υπέδειξε στο συμβαλλόμενο κράτος να μην απομακρύνει την κυρία Pelit στην Τουρκία εκκρεμούσης της εξέτασης της παρούσας ανακοίνωσης. Στις 1.12.2005 το Αζερμπαϊτζάν ενημέρωσε την Επιτροπή για τη δέσμευσή του να συμμορφωθεί με την υπόδειξή της για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας. Όμως, στις 13.10.2006 παρέδωσε την προσφεύγουσα στις τουρκικές αρχές.

Υπό το φως αυτής της πληροφορίας, η Επιτροπή υπενθύμισε στο συμβαλλόμενο κράτος με την από 17.10.2006 ρηματική διακοίνωση ότι υπονομεύει την προστασία των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση η παράλειψή του να σεβαστεί τα μέτρα προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει. Περαιτέρω, αιτήθηκε από το Αζερμπαϊτζάν να την ενημερώσει για το καθεστώς και την κατάσταση της κυρίας Pelit. Με το από 8.11.2006 έγγραφό του το συμβαλλόμενο κράτος ενημέρωσε την Επιτροπή ότι επικοινωνήσε με τις τουρκικές αρχές προκειμένου να ενημερωθεί για την κατάσταση της προσφεύγουσας και να επαληθεύσει την κατάσταση της υγείας της. Η Επιτροπή συζήτησε την κατάσταση της προσφεύγουσας κατά την 37η σύνοδό της, το Νοέμβριο του 2006. Στη συνέχεια, με την από 24.11.2006 επιστολή της, απευθυνόμενη στις αρχές του Αζερμπαϊτζάν, εξέφρασε την ανησυχία της για τον τρόπο με τον οποίο χειρίστηκαν την υπόθεση και τις κάλεσε να την ενημερώσουν για την κατάσταση της προσφεύγουσας. Με το από 26.2.2007 έγγραφό τους οι αρχές του Αζερμπαϊτζάν ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι, από την παράδοση της προσφεύγουσας στις τουρκικές αρχές, η πρεσβεία του Αζερμπαϊτζάν στην Τουρκία παρακολουθεί στενά τις συνθήκες κράτησής της και ότι σύμβουλος της πρεσβείας συναντήθηκε κατ' ιδίαν μαζί της. Η προσφεύγουσα που κρατείται στο σωφρονιστικό κατάστημα «Gebze M Tipli Kapali Infaz Kurumu» τον διαβεβαίωσε ότι είναι κανονικές οι συνθήκες της κράτησής της. Έχει πρόσβαση στο δικηγόρο της και δικαιούται ένα

πεντάλεπτο τηλεφώνημα την εβδομάδα. Καθημερινά, έχει πρόσβαση στις εφημερίδες. Σχετικά, το συμβαλλόμενο κράτος παρατηρεί ότι παρότι δεν επιτρέπεται στους κρατούμενους να λαμβάνουν γεύματα παρασκευασμένα εκτός του σωφρονιστικού καταστήματος, στην προσφεύγουσα παρέχονται ημερησίως τρία γεύματα. Σε συζήτηση με το σύμβουλο της πρεσβείας εξέφρασε γενικότερα την ικανοποίησή της για τα γεύματα που κάποιες φορές δεν είναι καλής ποιότητας. Από τις ιατρικές εξετάσεις στις οποίες υποβλήθηκε εντός του σωφρονιστικού καταστήματος διαπιστώθηκε ότι δεν αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα υγείας. Σε άλλη κατ' ιδία συνάντηση με το σύμβουλο της πρεσβείας επιβεβαίωσε ότι δεν υπέστη βασανιστήρια ή κακομεταχείριση από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Επίσης, επιβεβαίωσε ότι είναι ικανοποιητική η κατάσταση της υγείας της. Τέλος, το συμβαλλόμενο κράτος δεσμεύθηκε για την παρακολούθηση της κατάστασης της κυρίας Pelit. Στις 30.4.2007, το Αρζερμπαϊτζάν ενημέρωσε την Επιτροπή ότι η προσφεύγουσα απολύθηκε με την από 12.4.2007 απόφαση του Κακουργιοδικείου της Κωνσταντινούπολης.

III. Οι θέσεις του Αζερμπαϊτζάν επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: 7.4 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας ότι έχει αναγνωριστεί πρόσφυγας και ότι η περίπτωση της υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 33 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων το συμβαλλόμενο κράτος σημειώνει ότι η ανάγκη για τη διεθνή προστασία της αναγνωρίστηκε το 1999, με απόφαση γερμανικού δικαστηρίου. Οι αποφάσεις των αλλοδαπών δικαστηρίων δεν είναι εκτελεστές στο Αζερμπαϊτζάν. Για να αναγνωριστεί η απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου στο Αζερμπαϊτζάν, ο ενδιαφερόμενος οφείλει να προσφύγει ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά τα οριζόμενα στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Στην υπό κρίση υπόθεση δεν κατατέθηκε παρόμοια αίτηση για την αναγνώριση της απόφασης που εξέδωσε το γερμανικό δικαστήριο το 1999.

7.5 Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του συμβαλλόμενου κράτους, στο Αζερμπαϊτζάν, το καθεστώς του πρόσφυγα αναγνωρίζεται από την Επιτροπή Προσφύγων, που ουδέποτε αναγνώρισε στην προσφεύγουσα αυτό το καθεστώς. Σχετικά σημειώνει ότι το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Μπακού κατέθεσε έγγραφο ενώπιον του δικαστηρίου σύμφωνα με το οποίο όλα τα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση του 1951 κράτη πρέπει να αναγνωρίζουν το καθεστώς του πρόσφυγα που έχει χορηγηθεί από ένα εξ αυτών. Σχετικά υποστηρίζει ότι το έγγραφο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναφέρεται στην παράγραφο (στ) του Πορίσματος Νο. 12 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή για την «εξω-εδαφι-

κή εφαρμογή του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα»²⁵. Όμως, αυτό το Πόρισμα δεν έχει νομικά δεσμευτική ισχύ. Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος επικαλείται το Πόρισμα Νο. 8 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Υπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες «για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα», εξίσου νομικά μη δεσμευτικό κείμενο, σύμφωνα με το οποίο (στ) «είναι εν γένει ευκαταίο ένα κράτος μέλος να δέχεται την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα που έχει καθοριστεί από άλλα συμβαλλόμενα στα κείμενα αυτά κράτη». Όμως, η επόμενη παράγραφος (ζ) του Πορίσματος Νο. 12 ορίζει ότι το «προσφυγικό καθεστώς που καθορίστηκε από ένα συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να αμφισβητηθεί από άλλο συμβαλλόμενο κράτος μόνον σε εξαιρετικές περιστάσεις, όταν διαφαίνεται ότι προφανώς δεν πληροί ο ενδιαφερόμενος τις προϋποθέσεις της Σύμβασης». Κατά το Αζερμπαϊτζάν, εφόσον υπάρχουν σοβαροί λόγοι, όπως είναι «η συμμετοχή σε δραστηριότητες παράνομων οργανώσεων» και οι πληροφορίες των υπηρεσιών εθνικής ασφάλειας, σύμφωνα με τις οποίες η προσφεύγουσα ήταν ενεργό μέλος του ΡΚΚ, οι αρμόδιες κρατικές αρχές ορθά αμφισβήτησαν το προστατευτικό καθεστώς που απολάμβανε.

7.6 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος η περίπτωση της προσφεύγουσας δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων δεδομένου ότι διέπραξε σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου και πριν εισέλθει σε αυτήν. Επιπλέον, σύμφωνα με την παράγραφο (ζ) του Πορίσματος Νο. 17 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Υπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες²⁶ «στις περιπτώσεις της έκδοσης η προστασία αφορά σε όσους πληρούν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα και δεν αποκλείονται από αυτό δυνάμει του άρθρου 1 ΣΤ (β)».

7.7 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν λόγο να θεωρήσουν ότι ήταν πολιτικής φύσης ή ότι σχετιζόταν με πολιτικό έγκλημα το αδίκημα για το οποίο ζητήθηκε η έκδοση της προσφεύγουσας, προϋπόθεση που πρέπει να πληρείται για την απόρριψη του αιτήματος έκδοσης σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης. Τα δικαστήρια σημείωσαν ότι η κυρία Pelit είχε συλληφθεί στο παρελθόν στην Τουρκία δύο φορές, κατηγορούμενη για τη συμμετοχή της σε τρομοκρατική οργάνωση, αλλά απολύθηκε ελλείψει αποδεικτικών στοιχείων. Κατά το

²⁵ Η Εκτελεστική Επιτροπή ... (στ) Θεωρεί ότι είναι συμφυές με τον καθεαυτό σκοπό της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967, το καθεστώς του πρόσφυγα που καθορίστηκε από ένα συμβαλλόμενο κράτος να αναγνωρίζεται από τα άλλα συμβαλλόμενα κράτη.

²⁶ Πόρισμα Νο. 17 «Προβλήματα έκδοσης που αφορούν στους πρόσφυγες».

συμβαλλόμενο κράτος, αυτή η αντιμετώπιση της προσφεύγουσας σημαίνει ότι τα τουρκικά δικαστήρια έκριναν την υπόθεσή της αμερόληπτα....

7.8 ... Το συμβαλλόμενο κράτος υπενθύμισε την από 22.11.2001 δήλωση της Επιτροπής με την οποία εξέφρασε την πεποίθησή της ότι τα συμβαλλόμενα κράτη θα υιοθετούν μέτρα για την καταπολέμηση της απειλής της τρομοκρατίας σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.

7.9 Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι η παράγραφος (ζ) του Πορίσματος Νο. 17 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υπογραμμίζει ότι «το παρόν πόρισμα δεν θίγει την ανάγκη των κρατών να προβλέπουν, με βάση την εθνική νομοθεσία και τα διεθνή κείμενα, την τιμωρία για σοβαρά αδικήματα, όπως είναι η παράνομη κατάληψη αεροσκαφών, η ομηρία και ο φόνος». Η έκφραση «όπως» υποδηλώνει ότι είναι ενδεικτική η παράθεση των αδικημάτων και ότι η κατάλογος του 1980 είναι ανεπίκαιρος, καθώς δεν περιλαμβάνει σοβαρά αδικήματα που αναγνωρίστηκαν έκτοτε από τη διεθνή κοινότητα (για παράδειγμα η τρομοκρατία). Ορθά έκριναν τα δικαστήρια του Αζερμπαϊτζάν ότι οι πράξεις για τις οποίες κατηγορείται η κυρία Peli είναι σοβαρά αδικήματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (β) της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων. Επομένως, δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση της η αρχή της μη επαναπροώθησης.

7.10 Το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι η γενικότερη κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Τουρκία δεν επιτρέπει τη δημιουργία της πεποίθησης ότι κινδυνεύουν να υποστούν βασανιστήρια οι πολίτες γενικά και οι Κούρδοι ειδικότερα, που επαναπροωθούνται στη χώρα. Μετά την υιοθέτηση νομοθεσίας για την επανένταξη στην κοινωνία, το 2003, σταμάτησαν οι διώξεις σε βάρος πολλών οπαδών και υποστηρικτών του ΡΚΚ²⁷. Αλλά και οι συστηματικές σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν αποτελούν αυτομάτως επαρκή λόγο για να πιστευτεί ότι κινδυνεύει πραγματικά να υποστεί βασανιστήρια ο ενδιαφερόμενος, που επαναπροωθείται σε αυτήν. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ο ισχυρισμός της κυρίας Peli για τα βασανιστήρια που είχε υποστεί το 1993 δεν αποδεικνύει τον κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια εάν εκδοθεί στην Τουρκία.

7.11 Το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει τη νομολογία της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία τα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρα-

---

²⁷ Το συμβαλλόμενο κράτος αναφέρεται στην παράγραφο (ε) του Γενικού Σχολίου 1 της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5 στη σελίδα 468 της παρούσας έκδοσης).

τών έχουν τη δικαιοδοσία να αξιολογούν σε κάθε υπόθεση τα πραγματικά περιστατικά και τις αποδείξεις, εκτός εάν παραβιάζουν την αρχή της αμεροληψίας. Στην υπό κρίση υπόθεση, τα δικαστήρια του Αζερμπαϊτζάν διαπίστωσαν ότι δεν υπάρχουν «ειδικοί λόγοι» να πιστευτεί ότι η προσφεύγουσα διατρέχει «πραγματικό, προβλέψιμο και προσωπικό» κίνδυνο βασανιστηρίων. Ειδικότερα, έκριναν ότι η κυρία Pelit δεν είχε αναπτύξει πολιτική δράση που θα την εξέθετε περισσότερο στον κίνδυνο των βασανιστηρίων στην περίπτωση της έκδοσής της στην Τουρκία²⁸.

7.12 Επιπρόσθετα, η Τουρκία παρείχε διπλωματικές εγγυήσεις στις αρχές του Αζερμπαϊτζάν για την εφαρμογή του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως (κανόνας της ειδικότητας). Επομένως, στην περίπτωση της επιστροφής της προσφεύγουσας στην Τουρκία, δεν μπορεί να ασκηθεί σε βάρος της ποινική δίωξη για αδίκημα διαφορετικό από αυτό που αναφέρεται στο ένταλμα σύλληψης. Οι τουρκικές αρχές παρείχαν στο Αζερμπαϊτζάν σαφείς και πειστικές διπλωματικές εγγυήσεις που αποκλείουν την απάνθρωπη μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένων των βασανιστηρίων, της κυρίας Pelit μετά την έκδοση. Κατ' εφαρμογήν αυτών των εγγυήσεων, οι αρχές του Αζερμπαϊτζάν έχουν διάφορες δυνατότητες παρακολούθησης του σεβασμού των δικαιωμάτων της προσφεύγουσας. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, αυτή η αντιμετώπιση της υπόθεσης της προσφεύγουσας είναι σύμφωνη με τις συστάσεις του Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια σε παρόμοιες καταστάσεις.

7.13 Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος σημειώνει ότι η προσφεύγουσα έχει το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εάν θεωρεί ότι παραβιάστηκαν τα δικαιώματά της.

7.14 Όσον αφορά στις διαφορετικές αποφάσεις της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι ο επικαλούμενος κίνδυνος πρέπει να είναι πραγματικός και όχι απλά πιθανός. Η ύπαρξη παρόμοιου κινδύνου πρέπει να προκύπτει από αποδεικτικά στοιχεία, που η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε στην υπό κρίση υπόθεση.

7.15 Εν κατακλείδι, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα παρέλειψε να προσκομίσει επαρκή στοιχεία για να αποδείξει ότι αντιμετωπίζει προβλέψιμο, πραγματικό και προσωπικό κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια και κακομεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

²⁸ Σχετικά, το συμβαλλόμενο κράτος αναφέρεται στους ισχυρισμούς της Ολλανδίας επί της υπόθεσης *S.G. κατά Ολλανδίας* (Ανακοίνωση 135/1999) όπου η Επιτροπή έκρινε με την από 12.5.2004 απόφασή της ότι δεν είχε παραβιαστεί η Σύμβαση.

Νόμο βάσιμο: **A)** Η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα από συμβαλλόμενο στη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων κράτος αποτελεί επαρκές αποδεικτικό στοιχείο του κινδύνου των βασανιστηρίων προκειμένου για το παραδεκτό της προσφυγής. **B)** Παραβιάζει την υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας με την Επιτροπή, και το δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή που προβλέπει το άρθρο 22 της Σύμβασης, η αθέτηση της δέσμευσης του συμβαλλόμενου κράτους να συμμορφωθεί με τα μέτρα προσωρινής προστασίας. **Γ)** Παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων η παράλειψη του συμβαλλόμενου κράτους να ενημερώσει την Επιτροπή για την απομάκρυνση του προσφεύγοντα μετά την παροχή διπλωματικών εγγυήσεων αφού της στερεί τη δυνατότητα να διεξάγει ανεξάρτητη έρευνα και να αξιολογήσει εάν πράγματι αλλά και κατά την άποψη του προσφεύγοντα είναι αντικειμενικά, αμερόληπτα και επαρκώς αξιόπιστες οι παρασχεθείσες εγγυήσεις.

Σκεπτικό: A) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: 6.1 Το Μάιο του 2006, η Επιτροπή εξέτασε εάν η ανακοίνωση είχε ασκηθεί παραδεκτώς. Σχετικά, διαπίστωσε ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν εξετάστηκε ούτε εξετάζεται στο πλαίσιο κάποιας άλλης διαδικασίας διεθνούς έρευνας ή διευθέτησης και σημείωσε ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν πρόβαλε ένσταση περί μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Υπογραμμίζοντας το επιχείρημα του Αζερμπαϊτζάν, ότι δηλαδή παρέδωσε την προσφεύγουσα στις τουρκικές αρχές μετά την παροχή διπλωματικών εγγυήσεων για την εφαρμογή της «αρχής της ειδικότητας» που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως, σημείωσε ότι η κυρία Pelit δεν προέβαλε σχετικά κάποια ένσταση. Περαιτέρω, σημείωσε ότι το ζήτημα που καλείται να κρίνει στην παρούσα υπόθεση δεν είναι οι λόγοι για τους οποίους παραπέμπεται η προσφεύγουσα σε δίκη στην Τουρκία, ούτε το ενδεχόμενο να δικαστεί, αλλά ο κίνδυνος βασανιστηρίων που διατρέχει εάν εξαναγκαστεί να επιστρέψει σε αυτήν τη χώρα.

6.2 Περαιτέρω, η Επιτροπή επισημαίνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί ότι παραδεκτώς ασκήθηκε η παρούσα ανακοίνωση, με το αιτιολογικό ότι η προσφεύγουσα παρέλειψε να προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για τον πραγματικό, προβλέψιμο και προσωπικό κίνδυνο που διατρέχει να υποστεί βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης, στην περίπτωση της απομάκρυνσής της στην Τουρκία. Επίσης, σημειώνει τους ισχυρισμούς που προέβαλε η προσφεύγουσα για τα βασανιστήρια που υπέστη στην Τουρκία από το 1993 έως το 1996, επειδή θεωρήθηκε ύποπτη συνεργασίας με το PKK και για το αίτημα έκδοσης των τουρκικών αρχών, που στηρίζεται στην προηγούμενη πολιτική της δράση. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη ότι οι γερμανικές αρχές αναγνώρισαν στο πρόσωπο της προσφεύ-

γουςας το καθεστώς του πρόσφυγα λόγω της μεταχείρισης που της επεφύλαξαν οι τουρκικές αρχές από το 1993 έως το 1996. Τέλος, σημειώνει ότι κατά την προσφεύγουσα, παρόλες τις πρόσφατες αλλαγές της στάσης των τουρκικών αρχών, υποβάλλονται σε βασανιστήρια όσοι κρίνονται ύποπτοι συνεργασίας με το ΡΚΚ. Επομένως, ενόψει των ανωτέρω, η υπό κρίση ανακοίνωση έχει ασκηθεί παραδεκτώς.

Β) Επί της παραβίασης των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης:

10.1 Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα παραδόθηκε στις τουρκικές αρχές στις 13.10.2006 κατά παραβίαση των μέτρων προσωρινής προστασίας, που είχε υποδείξει στο συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει του άρθρου 108 (9) των Κανόνων Διαδικασίας της. Σε αυτό το πλαίσιο το Αζερμπαϊτζάν όφειλε να μην απομακρύνει την κυρία Pelit στην Τουρκία έως την έκδοση απόφασης επί της παρούσας ανακοίνωσης.

10.2 Η Επιτροπή εκφράζει την έντονη ανησυχία της επειδή το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τη δέσμευσή του να συμμορφωθεί με τα μέτρα προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει και παρέδωσε την προσφεύγουσα στις τουρκικές αρχές. Σχετικά, καλεί το Αζερμπαϊτζάν να αποφύγει παρόμοια συμπεριφορά στο μέλλον. Η Επιτροπή υπενθυμίζει²⁹ ότι, προσχωρώντας στη Σύμβαση και αποδεχόμενο με ελεύθερη βούληση την αρμοδιότητά της, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 22 της Σύμβασης, το συμβαλλόμενο κράτος ανέλαβε την υποχρέωση να συνεργάζεται καλόπιστα για την εξέταση των ανακοινώσεων. Η απομάκρυνση της προσφεύγουσας από το Αζερμπαϊτζάν, κατά παραβίαση της υπόδειξής της για την εφαρμογή μέτρων προσωρινής προστασίας, ακύρωσε την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος προσφυγής που εγγυάται το άρθρο 22 της Σύμβασης και, επομένως κατέστησε άνευ αντικειμένου την απόφαση της Επιτροπής. Επομένως, κατά την Επιτροπή, η έκδοση της προσφεύγουσας στην Τουρκία, στις περιστάσεις που περιγράφηκαν ανωτέρω, συνιστά παραβίαση των υποχρεώσεων που το Αζερμπαϊτζάν έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 22 της Σύμβασης.

11. Όσον αφορά στον ισχυρισμό της προσφεύγουσας για τον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει εάν απομακρυνθεί στην Τουρκία, η Επιτροπή σημειώνει ότι η κυρία Pelit απολαμβάνει την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα που αναγνώρισαν στο πρόσωπό της οι γερμανικές αρχές, αφού διαπίστωσαν ότι κινδύνευε να υποστεί διώξεις εάν επέστρεφε στην Τουρκία. Όταν η προσφεύγουσα παραδόθηκε στις τουρκικές αρχές, η Γερμανία δεν είχε ανακαλέσει ούτε ακυρώσει αυτό το κα-

²⁹ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 13.4 της από 17.5.2005 απόφασης της επί της υπόθεσης *Brada κατά Γαλλίας* (Ανακοίνωση Νο. 195/2002) (Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2006 σελίδες 607 επ.).

θεστώ. Η Επιτροπή υπενθυμίζει το Πόρισμα Νο. 12 της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την «εξω-εδαφική εφαρμογή του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα», σύμφωνα με το οποίο «... (στ) είναι συμφυές με τον καθεαυτό σκοπό της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967, το καθεστώς του πρόσφυγα που καθορίστηκε από ένα συμβαλλόμενο κράτος να αναγνωρίζεται από τα άλλα συμβαλλόμενα κράτη». Το Αζερμπαϊτζάν δεν αιτιολόγησε γιατί η προαναφερόμενη αρχή δεν είναι εφαρμοστέα στην υπό κρίση υπόθεση, σε περιστάσεις όπου η εν γένει κατάσταση των προσώπων, όπως είναι η προσφεύγουσα, αλλά και οι παρελθούσες εμπειρίες της, υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης. Περαιτέρω, η Επιτροπή σημειώνει ότι, απομακρύνοντας την προσφεύγουσα στην Τουρκία μετά την παροχή διπλωματικών εγγυήσεων, ώστε να αποτραπεί κάθε ενδεχόμενο κακομεταχείρισής της, το Αζερμπαϊτζάν αναγνώρισε ότι η παράδοσή της στις τουρκικές αρχές ενείχε τον κίνδυνο παρόμοιας μεταχείρισης. Το συμβαλλόμενο κράτος παρακολούθησε τη μεταχείριση που επεφύλαξαν οι τουρκικές αρχές στην προσφεύγουσα μετά την έκδοση. Όμως, δεν ενημέρωσε σχετικά την Επιτροπή ώστε να διεξάγει ανεξάρτητη έρευνα και να αξιολογήσει την κατάστασή της (βλέπε τις θέσεις της Επιτροπής στην υπόθεση *Agiza κατά Σουηδίας*³⁰). Ούτε παρείχε στην Επιτροπή επαρκώς λεπτομερείς πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο παρακολούθησε τη μεταχείριση που επεφύλαξαν οι τουρκικές αρχές στην προσφεύγουσα και για τις πρωτοβουλίες που ανέλαβε ώστε να διασφαλίσει ότι πράγματι, αλλά και κατά την άποψη της κυρίας *Pelit*, ήταν αντικειμενικά, αμερόληπτα και επαρκώς αξιόπιστες οι παρασχεθείσες εγγυήσεις. Υπ' αυτές τις συνθήκες και δεδομένου ότι το συμβαλλόμενο κράτος παρέδωσε την προσφεύγουσα στις τουρκικές αρχές παρότι αρχικά δεσμεύτηκε να συμμορφωθεί με την υπόδειξή της για τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας, η Επιτροπή εκτιμά ότι ο τρόπος με τον οποίον το Αζερμπαϊτζάν χειρίστηκε την υπόθεση της κυρίας *Pelit* παραβίασε τα δικαιώματα που αναγνωρίζει και εγγυάται σε κάθε πρόσωπο το άρθρο 3 της Σύμβασης.

12. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων αποφαινεται ότι η έκδοση της προσφεύγουσας στην Τουρκία παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης.*

13. *Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 5 του άρθρου 112 των Κανόνων Διαδικασίας της, η Επιτροπή καλεί το Αζερμπαϊτζάν να την ενημε-*

³⁰ Σημείωση της επιμελήτριας: δημοσιευμένη σε ΕΔΠΑ 2006, σελίδες 587 επ.

ρώσει εντός 90 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για να συμμορφωθεί με την παρούσα απόφαση.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:
Στις 13.11.2007 ο συνήγορος της προσφεύγουσας ενημέρωσε την Επιτροπή ότι στις 1.11.2007 καταδικάστηκε σε βετή φυλάκιση και ότι άσκησε έφεση κατά της απόφασης³¹.

0725

Υπόθεση Adel Tebourski³² κατά Γαλλίας της 1.5.2007

Ανακοίνωση No. 300/2006³³

Αφαίρεση της γαλλικής ιθαγένειας (κτηθείσα με πολιτογράφηση) μετά την καταδίκη του προσφεύγοντα για συμμετοχή του σε οργάνωση τρομοκρατικής επιχείρισης – Έκδοση απόφασης απέλασης για επιτακτικούς λόγους δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας – Αποκλεισμός του προσφεύγοντα από το καθεστώς του πρόσφυγα κατ'εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων – Απομάκρυνση του προσφεύγοντα στη χώρα καταγωγής του, κατά παραβίαση των μέτρων προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων στη Γαλλία: το άρθρο 108 των Κανόνων Διαδικασίας της Επιτροπής αποσκοπεί στη διαφύλαξη του γράμματος και του πνεύματος των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης, που διαφορετικά θα εξασφάλιζαν στους αιτούντες άσυλο, που επικαλούνται σοβαρό κίνδυνο βασανιστηρίων, σχετική αν όχι θεωρητική προστασία – Το άρθρο 3 της Σύμβασης προσφέρει απόλυτη προστασία σε κάθε πρόσωπο που υπάγεται στη δικαιοδοσία του συμβαλλόμενου κράτους που έχει καταθέσει τη δήλωση που προβλέπει το άρθρο 22: όταν ο ενδιαφερόμενος ισχυρίζεται ότι διατρέχει κίνδυνο βασανιστηρίων στις συνθήκες που ορίζει το άρθρο 3, το συμβαλλόμενο κράτος δεν μπορεί να επικαλείται ανησυχίες εσωτερικής τάξης για να δικαιολογήσει την παράλειψη της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης, δηλαδή να εγγυάται την προστασία σε καθένα που υπάγεται στη δικαιοδοσία του

³¹ Έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 44 (A/63/44), σελίδα 111. Βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/GA/docs/A.63.44.doc>

³² Εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από τη δικηγόρο Lucile Hugon, της οργάνωσης «Δράση των Χριστιανών για την Εξάλειψη των Βασανιστηρίων».

³³ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/38/D/300/2006 της 11.5.2007 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=fr>.

και φοβάται βάσιμα ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια στη χώρα όπου εξαναγκάζεται να επιστρέψει – Έκταση της δικαιοδοσίας της Επιτροπής: όταν η ανακοίνωση ασκείται μετά την εξάντληση, πραγματική ή υποθετική, των εσωτερικών ενδίκων μέσων, η δήλωση του άρθρου 22 της Σύμβασης από το συμβαλλόμενο κράτος παρέχει στην Επιτροπή την αποκλειστική δικαιοδοσία, συνεκτιμώντας τα επιχειρήματα που προβάλλει, να αξιολογήσει τη σοβαρότητα του κινδύνου που επικαλείται ο προσφεύγων – Καθολικά αποδεκτή η πρακτική μετεγκατάστασης του πρόσφυγα που θεωρείται κίνδυνος για τη δημόσια τάξη και την εθνική ασφάλεια μιας χώρας σε μια τρίτη που συγκατατίθεται στην είσοδό του στην επικράτειά της – Παρουσιάζοντας ως τετελεσμένο γεγονός την απέλαση του προσφεύγοντα στην Τυνησία, στις συνθήκες που διαπιστώθηκαν και για τους λόγους που επικαλέστηκε, το συμβαλλόμενο κράτος αφενός αθέτησε την υποχρέωσή του για καλόπιστη συνεργασία με την Επιτροπή και αφετέρου παρέλειψε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 18 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
 Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α' και ΦΕΚ 168, τ. Α')
 Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων
 Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά κατά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Adel Tebourski, είναι πολίτης Τυνησίας. Το 1985, αναχώρησε για το Βέλγιο για λόγους σπουδών.

Στις 9.9.2001 δολοφονήθηκε στο Αφγανιστάν ο Ahmed Shah Massoud, ηγέτης της Βόρειας Συμμαχίας του Αφγανιστάν. Δράστες της εγκληματικής επίθεσης ήσαν ο κύριος Abdessatar Dahmane, με τον οποίο ο προσφεύγων διατηρούσε φιλικές σχέσεις, και ο κύριος Bougaoui El Ouaer. Αμφότεροι σκοτώθηκαν. Στις 26.11.2001, περίπου δύο μήνες μετά τη δολοφονία του Ahmed Shah Massoud, ο προσφεύγων συνελήφθη στη βόρειο Γαλλία. Το Μάρτιο του 2005 ο κύριος Tebourski παραπέμφθηκε σε δίκη ενώπιον του Πλημμελειοδικείου του Παρισιού, κατηγορούμενος για την οργάνωση της αναχώρησης εθελοντών για το Πακιστάν και το Αφγανιστάν και ειδικότερα για τον εφοδιασμό τους με πλαστά έγγραφα, όπως διαβατήρια και θεωρήσεις εισόδου. Ο προσφεύγων αρνείται ότι γνώριζε τα σχέδια του φίλου του Abdessatar Dahmane, με τον οποίο δεν

είχε επικοινωνήσει για μήνες πριν τη δολοφονία του Ahmed Shah Massoud.

Στις 17.5.2005, το Πλημμελειοδικείο του Παρισιού, επικαλούμενο τις ανατρεπτικές δραστηριότητες του προσφεύγοντα τον χαρακτήρισε ιδιαίτερα επικίνδυνο και τον καταδίκασε σε εξαετή φυλάκιση για «σύσταση συμμορίας σε τρομοκρατική επιχείρηση» και σε πενταετή στέρηση των πολιτικών, αστικών και των οικογενειακών δικαιωμάτων. Ο κύριος Tebourski δεν εξέτισε το σύνολο της ποινής του λόγω καλής διαγωγής. Είναι πολίτης Γαλλίας και Τυνησίας. Πολιτογραφήθηκε Γάλλος το 2000, μετά το γάμο που είχε τελέσει το 1995 με πολίτη της Γαλλίας. Με διάταγμα της 19.7.2006 αφαιρέθηκε η γαλλική ιθαγένεια από τον προσφεύγοντα και αυθημερόν εκδόθηκε και του κοινοποιήθηκε απόφαση απέλασης για «επιτακτικούς λόγους δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας». Στις 22.7.2006, αφού απολύθηκε από τις φυλακές της Nantes, οδηγήθηκε στο κέντρο κράτησης Mesnil-Amelot.

Στις 24.7.2006 ο κύριος Tebourski προσέφυγε ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου του Παρισιού, αιτούμενος τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας στο πλαίσιο της εξέτασης της νομιμότητας της απόφασης απέλασης. Το αίτημά του αυτό απορρίφθηκε με την από 25.7.2006 διάταξη του Δικαστηρίου, με το σκεπτικό ότι, δεν συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση τυχόν παραπομπή του προσφεύγοντα ενώπιον των Δικαστηρίων της Τυνησίας, κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας, αφού δεν κινδυνεύει να καταδικαστεί στην εσχάτη των ποινών. Περαιτέρω, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι συνιστούν απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση οι συνθήκες κράτησής του στην Τυνησία.

Στις 25.7.2006, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση ασύλου στη Γαλλία, που εξετάστηκε κατ' εφαρμογή της ταχύρρυθμης διαδικασίας, που παρέχει τη δυνατότητα στην αρμόδια αρχή – Γραφείο Προστασίας των Προσφύγων και των Απάτριδων – να αποφανθεί εντός 96 ωρών. Στις 28.7.2006, απερρίφθη του αίτημα του κυρίου Tebourski για παροχή διεθνούς προστασίας και αυθημερόν άσκησε ενώπιον της Επιτροπής Προσφυγών των Προσφύγων προσφυγή, που δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Στο μεταξύ με την από 26.7.2006 προσφυγή του ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου του Παρισιού αιτήθηκε την ακύρωση της απόφασης απέλασης. Με την από 4.8.2006 απόφασή του, ληφθείσα στο πλαίσιο της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων, το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημά του για την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Στη συνέχεια, με την από 1.8.2006 προσφυγή του ο κύριος Tebourski αιτήθηκε την ακύρωση της απόφασης απέλασης κατά το μέρος που διέτασσε την απο-

μάκρυνσή του στην Τυνησία. Με την από 5.8.2006 διάταξη το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα για αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης και ο προσφεύγων απελάθηκε τελικώς στην Τυνησία στις 7 Αυγούστου 2006. Στις 15.12.2006, απορρίπτοντας την αίτηση του προσφεύγοντα για την ακύρωση της απόφασης απέλασης κατά το μέρος που διέτασσε την απομάκρυνσή του στην Τυνησία, το Διοικητικό Δικαστήριο του Παρισιού σημείωσε ότι «από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν προκύπτει ότι κινδυνεύει ο κύριος Tebourski, που ζει στην Ευρώπη από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, να υποστεί διώξεις από τις αρχές της Τυνησίας».

Στις 17.10.2006, μετά την απομάκρυνσή του από τη Γαλλία, η Επιτροπή Προσφυγών των Προσφύγων επικύρωσε την πρωτοβάθμια απόφαση που είχε απορρίψει το αίτημά του για άσυλο, σημειώνοντας ότι, «χωρίς να συμμετάσχει άμεσα στην τέλεση τρομοκρατικών πράξεων, ο κύριος Adel Tebourski είχε συμμετάσχει στην οργάνωσή τους». Ειδικότερα, έκρινε, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση και τη σοβαρότητα των πράξεων που είχε τελέσει, ότι υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, που επιτρέπει τον αποκλεισμό από τη διεθνή προστασία. Ωστόσο, η Επιτροπή σημείωσε ότι, «βάσιμα φοβόταν ο προσφεύγων ότι θα δικαζόταν εκ νέου στην Τυνησία για τα αδικήματα για τα οποία είχε ήδη καταδικαστεί και τιμωρηθεί» και ότι «η απόφαση των αρχών της Τυνησίας να μην τον συλλάβουν αλλά να τον θέσουν σε στενή αστυνομική επιτήρηση πρέπει να εκληφθεί ως απόδειξη της βούλησής τους να αποκρύψουν τις πραγματικές τους προθέσεις όσον αφορά στη μεταχείρισή του ενόψει της διεθνούς δημοσιοποίησης της υπόθεσής του».

II. Η καταγγελία ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η απέλασή του στην Τυνησία παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης. Σχετικά, επικαλείται τον ποινικό και το στρατιωτικό κώδικα της Τυνησίας καθώς και τον αντι-τρομοκρατικό νόμο της 10.12.2003 που προβλέπουν την καταδίκη και την τιμωρία για δραστηριότητες που ασκούνται εκτός της επικράτειας της χώρας. Υποστηρίζει ότι θα καταδικαστεί και θα φυλακιστεί εκ νέου για τις πράξεις για τις οποίες ήδη εξέτισε ποινή στη Γαλλία.

Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην Τυνησία οι υποθέσεις τρομοκρατίας όπου εμπλέκονται συμπολίτες του. Πολλοί κατηγορούμενοι, που καταδικάστηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 123 του Στρατιωτικού Κώδικα ή της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας της 10.12.2003, υπέστησαν σοβαρά βασανιστήρια μετά την απέλασή τους από τρίτη χώρα. Σχετικά παραθέτει πολλά παραδείγματα Τυνησιων που φέρεται ότι βασανίστηκαν ή υπέστησαν κακομεταχείριση μετά την άφιξή τους στην Τυνησία. Υπενθυμίζει ότι οι περισσότεροι από τους κατηγο-

ρούμενους για συμμετοχή σε τρομοκρατική δράση υπέστησαν βασανιστήρια από τις αρχές της Τυνησίας προκειμένου να ομολογήσουν. Τέλος, χωρίς να επικαλείται λεπτομερείς πληροφορίες, υποστηρίζει ότι οι συνθήκες κράτησης στην Τυνησία είναι απάνθρωπες και ταπεινωτικές.

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι οι αρχές της Τυνησίας γνωρίζουν για την καταδίκη του από τα γαλλικά δικαστήρια, αφού το γεγονός καλύφθηκε ευρέως από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η οικογένειά του στην Τυνησία επικοινωνήσε με δύο δικηγόρους προκειμένου να εξακριβώσουν εάν έχει ασκηθεί σε βάρος του ποινική δίωξη. Όμως, οι γραμματείες των δικαστηρίων δεν τους παρείχαν τις σχετικές πληροφορίες.

Αναφερόμενος στις προσφυγές που άσκησε ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν είναι αποτελεσματικά ένδικα μέσα³⁴.

Κατ' εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 22 της Σύμβασης, η Επιτροπή κοινοποίησε την ανακοίνωση στη Γαλλία με την από 27.7.2006 ρηματική διακοίνωση. Ταυτόχρονα, επικαλούμενη το άρθρο 108 των Κανόνων Διαδικασίας της, υπέδειξε στο συμβαλλόμενο κράτος να απέχει από κάθε ενέργεια απομάκρυνσης του προσφεύγοντα στην Τυνησία έως την έκδοση απόφασης επί της προσφυγής του. Η Επιτροπή επανέλαβε το αίτημα αυτό με την από 28.7.2006 ρηματική διακοίνωση.

Η Επιτροπή ενημερώθηκε από το συνήγορο του προσφεύγοντα ότι απελάθηκε στην Τυνησία στις 7 Αυγούστου 2006.

Παρότι δεν συνελήφθη κατά την επιστροφή του στην Τυνησία, ούτε αργότερα, ζει σε καθεστώς συνεχούς επιτήρησης (παρακολούθηση των τηλεφωνικών επικοινωνιών του και όλων των κινήσεων του). Υπογραμμίζει ότι αναγκάζεται να συνομιλεί με το δικηγόρο του από τηλεφωνικό θάλαμο. Οι αρχές δεν του έχουν επιστρέψει τα προσωπικά του αντικείμενα. Παρόλες τις ενέργειές του, δεν του έχει χορηγηθεί έγγραφο ταυτότητας. Από φίλο του αδερφού του που εργάζεται στην αστυνομία πληροφορήθηκε ότι κατά την άφιξή του στην Τυνησία είχε ήδη αποσταλεί μήνυμα σε όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας με οδηγίες να μην συλληφθεί, πιθανόν λόγω της δημοσιοποίησης της υπόθεσής του.

III. Οι θέσεις της Γαλλίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: 4.1 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος η υπό κρίση ανακοίνωση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, επειδή ο προσφεύγων δεν άσκησε έφεση κατά των διατάξεων που απέρριψαν το αίτημά του για την αναστο-

³⁴ Σχετικά, ο προσφεύγων επικαλείται τη σκέψη 7.8 της από 17.5.2005 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Brada κατά Γαλλίας* (Ανακοίνωση Νο. 195/2002), (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 29 στη σελίδα 495 της παρούσας έκδοσης).

λή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Επίσης, δεν έχουν ακόμη εκδικαστεί από το Διοικητικό Δικαστήριο του Παρισιού οι προσφυγές που άσκησε ο κύριος Tebourski κατά της απόφασης απέλασης. Επομένως, ο προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εσωτερικά ένδικα μέσα.

4.2 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για τον κίνδυνο των βασανιστηρίων που διατρέχει στην περίπτωση επιστροφής του στην Τυνησία, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι στη διαδικασία που προηγήθηκε της απόφασης που διέταξε την απέλασή του στην Τυνησία ουδόλως προέβαλε ενώπιον των γαλλικών αρχών ότι κινδυνεύει η προσωπική του ασφάλεια εάν επαναπροωθηθεί στη χώρα καταγωγής του. Εν συνεχεία, δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία ενώπιον του Γραφείου Προστασίας των Προσφύγων και των Απάτριδων που εξέτασε το αίτημά του για άσυλο. Με την από 28.7.2006 απόφασή του το προαναφερόμενο Γραφείο έκρινε ότι από τα στοιχεία του φακέλου ουδόλως προέκυπτε ότι ο προσφεύγων κινδύνευε να υποστεί προσωπικές διώξεις εάν απομακρυνόταν σε μια χώρα όπου είχε κατ' επανάληψη επιστρέψει από το 1985.

4.3 ... Το συμβαλλόμενο κράτος εκτιμά ότι οι διάφορες γαλλικές διοικητικές και δικαστικές αρχές στις οποίες προσέφυγε ο κύριος Tebourski, εξέτασαν την υπόθεσή του διεξοδικά και δίκαια, χωρίς ίχνος αυθαιρεσίας, σε συνθήκες που ικανοποιούν τις απαιτήσεις της Επιτροπής³⁵.

4.4 Επικαλούμενο την κρίση του Πλημμελειοδικείου του Παρισιού για τον κίνδυνο που συνιστά ο προσφεύγων για τη δημόσια τάξη και εθνική ασφάλεια, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι στο μέτρο που δεν απέδειξε τη σοβαρότητα των ισχυρισμών του για τους κινδύνους που διατρέχει εάν επιστρέψει στην Τυνησία, τίποτε δεν δικαιολογούσε την παραμονή του στη Γαλλία. ... Εκτιμώντας αυτήν την έκδηλη κατάσταση επικινδυνότητας του προσφεύγοντα και την αποδεδειγμένη απουσία κινδύνων στην περίπτωση επιστροφής του στην Τυνησία, η Γαλλία έκρινε ότι ήταν αναγκαία η άμεση απομάκρυνσή του από την επικράτεια της κατ' εφαρμογήν της αρχής της αναλογικότητας, δηλαδή στο πλαίσιο της εξισορρόπησης της ανάγκης προστασίας της κρατικής ασφάλειας και των εγγυήσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση.

4.5 Το συμβαλλόμενο κράτος εμμένει στην άποψή του σύμφωνα με την οποία ανταποκρίνεται ευνοϊκά στις υποδείξεις της Επιτροπής περί λήψης μέτρων προσωρινής προστασίας κατ' εφαρμογή του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της. Σχετικά, εκτιμά ότι οι υποδείξεις αυτές δεν εί-

³⁵ Σχετικά, το συμβαλλόμενο κράτος παραπέμπει στη σκέψη 6.12 της από 7.5.2003 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *G.K. κατά Ελβετίας* (Ανακοίνωση Νο. 219/2003).

ναι νομικά δεσμευτικές για τα συμβαλλόμενα κράτη. Όμως, θεωρεί ότι στις περιπτώσεις, όπως η υπό κρίση, όπου κρίνει τις προαναφερόμενες υποδείξεις προφανώς αβάσιμες, είναι αποκλειστικά αρμόδιο να απομακρύνει τους αλλοδαπούς που αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και την εθνική ασφάλεια, αφού διασφαλίσει, πέραν κάθε εύλογης αμφιβολίας, ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν διατρέχουν προσωπικό και αποδεδειγμένο κίνδυνο κακομεταχείρισης.

... 6.3 Το συμβαλλόμενο κράτος ενημερώνει την Επιτροπή ότι, παρότι δεν υποχρεούται από καμιά διάταξη της Σύμβασης, επικοινωνήσει με τις αρχές της Τυνησίας δια της διπλωματικής οδού προκειμένου να συλλέξει πληροφορίες για τις συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντα μετά την επιστροφή του στη χώρα αυτή. Περαιτέρω, αναλαμβάνει την υποχρέωση να ενημερώσει την Επιτροπή για το αποτέλεσμα των πρωτοβουλιών που ανέλαβε.

Νόμο Βάσιμο: Α) Για να είναι πραγματική και όχι θεωρητική η άσκηση των εσωτερικών ενδίκων μέσων, πρέπει να παρέχεται στον ενδιαφερόμενο εύλογη προθεσμία που να επιτρέπει την εξάντλησή τους πριν την εκτέλεση της οριστικής απόφασης. **Β)** Σκοπός της Σύμβασης, όπως ορίζεται στο άρθρο 3, είναι να αποτρέψει την έκθεση κάθε προσώπου σε κίνδυνο βασανιστηρίων με την επαναπροώθηση, απέλαση και έκδοση «σε κράτος όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια», ανεξάρτητα από την προσωπικότητα του ενδιαφερόμενου και, ιδίως, από τον κίνδυνο που εγκυμονεί για την κοινωνία. **Γ)** Η κρίση της Επιτροπής, όσον αφορά στην εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης, διαμορφώνεται υπό το πρίσμα των πληροφοριών που οι αρχές του συμβαλλόμενου κράτους γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν κατά το χρόνο της εκτέλεσης της απέλασης. Για την αξιολόγηση της γνώσης, πραγματικής ή υποθετικής, του ενδιαφερόμενου κράτους κατά το χρόνο της απέλασης δεν λαμβάνονται υπόψη μεταγενέστερα γεγονότα. **Δ)** Στο πλαίσιο του άρθρου 22 της Σύμβασης, λαμβάνοντας υπόψη την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων από το συμβαλλόμενο κράτος, μόνη η Επιτροπή εκδίδει την οριστική απόφαση για την ύπαρξη του κινδύνου βασανιστηρίων. **Ε)** Δυνάμει του άρθρου 18 της Σύμβασης η Επιτροπή έχει την εξουσία να υιοθετεί τους Κανόνες Διαδικασίας της που είναι αναπόσπαστο μέρος της Σύμβασης εφόσον δεν αντίκεινται στις διατάξεις της.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: 7.1 Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που προβλέπουν οι παράγραφοι 1, 2 και 5 (α) του άρθρου 22 της Σύμβασης, δηλαδή, ότι η προσφυγή στρέφεται κατά κράτους που αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία της να δέχεται και να εξετάζει ατομικές ανακοινώσεις, ότι στο μέτρο που

πρόκειται για παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης έχει ασκηθεί επω-
νύμως, ότι δεν έχει ασκηθεί καταχρηστικά και ότι δεν είναι αντίθετη με
καμιά από τις διατάξεις της Σύμβασης.

7.2 Περαιτέρω, επισημαίνει ότι δεν εξετάζεται σύμφωνα με κάποια
άλλη διαδικασία διεθνούς έρευνας ή διευθέτησης η ίδια υπόθεση, δηλαδή
η παραβίαση από τη Γαλλία των διατάξεων του άρθρου 3 της Σύμβασης,
με την απομάκρυνση στην Τυνησία προσώπου, που ισχυρίζεται ότι κινδυ-
νεύει να υποστεί βασανιστήρια

7.3 Όσον αφορά στην εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων,
η Επιτροπή σημειώνει με ενδιαφέρον τις θέσεις του συμβαλλόμενου
κράτους που προβάλλει ότι η ανακοίνωση είναι απαράδεκτη επειδή ο προ-
σφεύγων δεν εξάντλησε όλα τα ένδικα μέσα που προβλέπει το εθνικό δί-
καιο. Ωστόσο, επισημαίνει σχετικά ότι, στις 26.7.2006, ο κύριος
Tebourski άσκησε προσφυγή, χωρίς ανασταλτικό αποτέλεσμα, ενώπιον
του Διοικητικού Δικαστηρίου του Παρισιού αιτούμενος την ακύρωση της
απόφασης απέλασης. Σημειώνει επίσης την από 1.8.2006 αίτηση που
άσκησε ο προσφεύγων ενώπιον του ίδιου Δικαστηρίου για την ακύρωση
της απόφασης απέλασης, κατά το μέρος που διατάσσει την απομάκρυνσή
του στην Τυνησία, ως χώρα προορισμού. Περαιτέρω, το Δικαστήριο
απέρριψε το αίτημά του για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας. Στις
15.12.2006, το Διοικητικό Δικαστήριο του Παρισιού απέρριψε τις δύο αι-
τήσεις που είχε ασκήσει ο προσφεύγων για την ακύρωση της απόφασης
απέλασης. Βεβαίως και δικαιούτο να προσφύγει ο κύριος Touberski
ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου του Παρισιού. Όμως, δεδομένης της
εκτέλεσης της απόφασης απέλασης στις 7.8.2006, η Επιτροπή έχει τη δι-
καιοδοσία να διαπιστώσει ότι είναι εξ ορισμού άνευ αντικειμένου η προ-
σφυγή που μπορεί να ασκηθεί μετά την εκτέλεση της προσβαλλόμενης
πράξης, αφού είναι αδύνατον να αποτραπεί η επικαλούμενη ανεπανόρθω-
τη βλάβη ακόμη και στην περίπτωση που δικαιωθεί ο προσφεύγων.

7.4 Υπό το φως των ανωτέρω, η Επιτροπή εκτιμά ότι μετά την
απέλασή του στην Τυνησία, στις συνθήκες που επικαλείται, είναι σχεδόν
αδύνατο να δικαιωθεί ο προσφεύγων με αποφάσεις των δικαστηρίων του
συμβαλλόμενου κράτους ενώπιον των οποίων εκκρεμούν τα ένδικα μέσα
που άσκησε. Περαιτέρω, επισημαίνει, ότι για να είναι πραγματική και όχι
θεωρητική η άσκηση των εσωτερικών ενδίκων μέσων, πρέπει να παρέχε-
ται στον ενδιαφερόμενο εύλογη προθεσμία που να επιτρέπει την εξάντλη-
σή τους πριν την εκτέλεση της οριστικής απόφασης. Η Επιτροπή για την
Πρόληψη των Βασανιστηρίων υπογραμμίζει ότι στην προκειμένη περί-
πτωση, στις 19.7.2006 το συμβαλλόμενο κράτος αφαίρεσε από τον προ-
σφεύγοντα τη γαλλική ιθαγένεια, με συνέπεια να θεωρηθεί παράνομος
μετανάστης απειλούμενος με απέλαση. Παρότι άσκησε τα ένδικα μέσα

που προβλέπει η νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους, απελάθηκε ακριβώς τρεις βδομάδες μετά την έκδοση της απόφασης αφαίρεσης της γαλλικής ιθαγένειας. Μετά την απέλασή του καθίσταται εξ ορισμού άνευ αντικειμένου κάθε ένδικο μέσο που δικαιούτο να ασκήσει. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής, η ανακοίνωση έχει ασκηθεί παραδεκτώς.

Β) Επί της παραβίασης των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης: 8.1

Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει αν, απελαύνοντας τον προσφεύγοντα στην Τυνησία, το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε την υποχρέωση που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης να μην απελαύνει, επαναπροωθεί («refouler») ή εκδίδει οιοδήποτε πρόσωπο στα σύνορα εδαφών όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι η σχετική κρίση της διαμορφώνεται υπό το πρίσμα των πληροφοριών που οι αρχές του συμβαλλόμενου κράτους γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν κατά το χρόνο της εκτέλεσης της απέλασης. Για την αξιολόγηση της γνώσης, πραγματικής ή υποθετικής, του ενδιαφερόμενου κράτους κατά το χρόνο της απέλασης δεν λαμβάνονται υπόψη μεταγενέστερα γεγονότα³⁶.

8.2 Για να δικαιολογήσει την άρνησή του να συμμορφωθεί με την υπόδειξη της Επιτροπής περί μη απέλασης του προσφεύγοντα στην Τυνησία διαρκούσης της εξέτασης της υπόθεσής του, το συμβαλλόμενο κράτος προβάλλει τέσσερα επιχειρήματα:

- τον κίνδυνο που συνιστά ο προσφεύγων για την εθνική δημόσια τάξη,
- την απουσία κινδύνου βασανιστηρίων που διατρέχει ο προσφεύγων στην περίπτωση επιστροφής του στην Τυνησία,
- την παράλειψη του προσφεύγοντα να προτείνει άλλη χώρα προορισμού στο πλαίσιο της απέλασής του, παρότι ήταν αντίθετος με την απομάκρυνσή του στην Τυνησία,
- το νομικά μη δεσμευτικό χαρακτήρα, για τα συμβαλλόμενα κράτη, των μέτρων προσωρινής προστασίας που υποδεικνύει η Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 108 των Κανόνων Διαδικασίας της.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επιβεβαιώνει ότι σκοπός της Σύμβασης, όπως ορίζεται στο άρθρο 3, είναι να αποτρέψει την έκθεση κάθε προσώπου σε κίνδυνο βασανιστηρίων με την επαναπροώθηση, απέλαση και έκδοση «σε κράτος όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια», ανεξάρτητα από την προσωπικότητα του εν-

³⁶ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 13.2 της από 20.5.2005 απόφασής της επί της υπόθεσης *Agiza κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση Νο. 233/2003) (βλέπε για την απόδοση της απόφασης αυτής στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2006, σελίδες 587 επ.).

διαφερόμενοι και, ιδίως, από τον κίνδυνο που εγκυμονεί για την κοινωνία.

8.3 Με άλλα λόγια, το άρθρο 3 της Σύμβασης προσφέρει απόλυτη προστασία σε κάθε πρόσωπο που υπάγεται στη δικαιοδοσία του συμβαλλόμενου κράτους που έχει καταθέσει τη δήλωση που προβλέπει το άρθρο 22. Όταν ο ενδιαφερόμενος ισχυρίζεται ότι διατρέχει κίνδυνο βασανιστηρίων στις συνθήκες που ορίζει το άρθρο 3, το συμβαλλόμενο κράτος δεν μπορεί να επικαλείται ανησυχίες εσωτερικής τάξης για να δικαιολογήσει την παράλειψη της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης, δηλαδή να εγγυάται την προστασία σε καθένα που υπάγεται στη δικαιοδοσία του και φοβάται βάσιμα ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια στη χώρα όπου εξαναγκάζεται να επιστρέψει.

8.4 Στην προκειμένη περίπτωση, όπου η ανακοίνωση ασκήθηκε μετά την εξάντληση, πραγματική ή υποθετική, των εσωτερικών ενδίκων μέσων, η δήλωση του άρθρου 22 της Σύμβασης από το συμβαλλόμενο κράτος παρέχει στην Επιτροπή την αποκλειστική δικαιοδοσία να αποτιμήσει τη σοβαρότητα του κινδύνου που επικαλείται ο προσφεύγων, συνεκτιμώντας τα επιχειρήματα που προέβαλε η Γαλλία για να την αντικρούσει. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων από το συμβαλλόμενο κράτος. Όμως, η Επιτροπή εκδίδει την οριστική απόφαση για την ύπαρξη του κινδύνου βασανιστηρίων.

8.5 Ορίζοντας την Τυνησία ως χώρα προορισμού του προσφεύγοντα, παρότι ρητά αιτήθηκε να μην απομακρυνθεί στη χώρα καταγωγής του, το συμβαλλόμενο κράτος παρέλειψε να συνεκτιμήσει μια πρακτική καθολικά αποδεκτή σε παρόμοιες περιπτώσεις, που συνίσταται στην αναζήτηση εναλλακτικής λύσης με τη συναίνεση του ενδιαφερομένου, τη συνδρομή του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και μιας τρίτης χώρας που θα συγκατατίθετο να εισέλθει στην επικράτειά της πρόσωπο που φοβάται για την ασφάλειά του.

8.6 Περαιτέρω, η Επιτροπή σημειώνει ότι δυνάμει του άρθρου 18 της Σύμβασης έχει την εξουσία να υιοθετεί τους Κανόνες Διαδικασίας της που είναι αναπόσπαστο μέρος της Σύμβασης εφόσον δεν αντίκεινται στις διατάξεις της. Στην υπό κρίση περίπτωση, το άρθρο 108 των Κανόνων Διαδικασίας της αποσκοπεί στη διαφύλαξη του γράμματος και του πνεύματος των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης που διαφορετικά θα εξασφάλιζαν στους αιτούντες άσυλο που επικαλούνται σοβαρό κίνδυνο βασανιστηρίων σχετική αν όχι θεωρητική προστασία.

8.7 Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή αποφαινεται ότι, παρουσιάζοντας ως τετελεσμένο γεγονός την απέλαση του προσφεύγοντα στην Τυνησία, στις συνθήκες που διαπιστώθηκαν και για τους λόγους που επικα-

λέστηκε, το συμβαλλόμενο κράτος αφενός αθέτησε την υποχρέωσή του για καλόπιστη συνεργασία και αφετέρου παρέλειψε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης.

9. Ενεργώντας δυνάμει της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στην Τυνησία παραβίασε τα άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης.

10. Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 112 των Κανόνων Διαδικασίας της η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να την ενημερώσει εντός 90 ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για να συμμορφωθεί με την παρούσα απόφαση και ειδικότερα για την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη ο προσφεύγων λόγω της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης και, διαβουλεύόμενο με το κράτος (που είναι επίσης συμβαλλόμενο στη Σύμβαση) στο οποίο απομακρύνθηκε ο προσφεύγων, να εντοπίσει τον τόπο της κατοικίας του και να αποτιμήσει την κατάστασή του.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:
Στις 15.8.2007 η Γαλλία ενημέρωσε την Επιτροπή ότι σύμφωνα με το συμβαλλόμενο κράτος από την άφιξή στην Τυνησία, στις 7.8.2006, ο προσφεύγων διαμένει με την οικογένειά του στην πόλη Testour. Το συμβαλλόμενο κράτος παρακολουθεί την κατάσταση του προσφεύγοντα και καταβάλει προσπάθειες για να επαληθεύσει τις πληροφορίες των αρχών της Τυνησίας³⁷.

0726

Υπόθεση Nadeem Ahmad Dar³⁸ κατά Νορβηγίας της 11.5.2007

Ανακοίνωση 249/2004³⁹

Απόρριψη αιτήματος ασύλου και απέλαση στη χώρα καταγωγής κατά παραβίαση των μέτρων προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει η Επιτροπή – Παραδεκτώς ασκείται η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής όταν η άσκηση του ενδίκου μέσου που προβλέπει η εθνική νομοθεσία δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα – Επανεξέταση της

³⁷ Έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 44 (A/63/44), σελίδα 123. Βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/GA/docs/A.63.44.doc>

³⁸ Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από συνήγορο.

³⁹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/38/D/249/2004 της 16.5.2007 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=no>.

υπόθεσης από τις εθνικές αρχές με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που κατέθεσε ο προσφεύγων ενώπιον της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων – Έκδοση απόφασης για τη χορήγηση άδειας διαμονής στον προσφεύγοντα ενόσω αυτός βρισκόταν στη χώρα καταγωγής του – Παρότι η Νορβηγία δεν συνεργάστηκε καλόπιστα με την Επιτροπή για την εξέταση της ανακοίνωσης και απέλασε τον προσφεύγοντα παραβιάζοντας τα μέτρα προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει η διευκόλυνση της επανεισόδου του στη χώρα και η χορήγηση τριετούς άδειας διαμονής συνιστούν αποκατάσταση της παραβίασης των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 22 της Σύμβασης – Στερείται αντικειμένου η εξέταση της παραβίασης του άρθρου 3 λόγω της απέλασης του προσφεύγοντα στο Πακιστάν αφού αφενός δεν υπέστη βασανιστήρια κατά την παραμονή του στη χώρα αυτή και αφετέρου επανήλθε νόμιμα στο συμβαλλόμενο κράτος που του χορήγησε άδεια τριετούς διαμονής

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 18 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α΄ και ΦΕΚ 168, τ. Α΄)

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Nadeem Ahmad Dar, είναι πολίτης του Πακιστάν, γεννηθείς στις 2.1.1961.

Ο προσφεύγων, συνταξιούχος αξιωματικός των ενόπλων δυνάμεων του Πακιστάν είναι μουσουλμάνος-Ahmadi. Σύμφωνα με έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ που κατέθεσε ενώπιον της Επιτροπής οι Ahmadi θεωρούν ότι είναι μουσουλμάνοι αλλά δεν δέχονται το Mohammed ως τελευταίο προφήτη. Ισχυρίζεται ότι, λόγω της θρησκείας του, αντιμετώπιζε δυσκολίες με τους προϊστάμενους του στις ένοπλες δυνάμεις. Κατ' επανάληψη είχε απειληθεί για τη ζωή του. Εκφράζει υποψίες ότι οι προϊστάμενοί του είναι υπεύθυνοι για τον εμπρησμό της οικίας του, το 1994. Ενόσω υπηρετούσε στις ένοπλες δυνάμεις μετατέθηκε σε περιοχή όπου μαίνονταν συγκρούσεις χωρίς την υποστήριξη οπισθοφυλακής.

Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι κινδυνεύει από αντίποινα τρομοκρατικών οργανώσεων όπως είναι η Jaish Muhammed (JM) και το κίνημα Mohajir Qomi (MQM) λόγω της προηγούμενης θέσης του και των δραστηριοτήτων του στις ένοπλες δυνάμεις κατά των οργανώσεων αυτών. Σχετικά υποστηρίζει ότι, το 2001, η οργάνωση Jaish Muhammed απήγαγε εκ λάθους το γιο του ξαδέρφου του αντί για το γιο του. Ο προσφεύγων και κάποιοι φίλοι του δραστηριοποιήθηκαν για τη διάσωση του απαχθέντα.

Περαιτέρω, επισημαίνει ότι αναγκάστηκε να συνταξιοδοτηθεί πρόωρα εξαιτίας της διακριτικής μεταχείρισης που υφίστατο στο εργασιακό του περιβάλλον λόγω της θρησκείας του.

Στις 23.4.2002 εισήλθε νόμιμα στη Νορβηγία, εφοδιασμένος με θεώρηση εισόδου που του είχε χορηγήσει η πρεσβεία της Νορβηγίας στο Ισλαμαμπάντ. Ταξίδεψε με τη σύζυγό του και τα τέσσερα παιδιά τους και στις 29.4.2002 κατέθεσε αίτηση ασύλου. Στις 22.1.2003 η Διεύθυνση Μετανάστευσης απέρριψε το αίτημά του για άσυλο και στις 8.1.2004 η Επιτροπή Προσφυγών της Διεύθυνσης Μετανάστευσης απέρριψε το αίτημά του για επανεξέταση της υπόθεσής του.

Στις 31.1.2004 ο προσφεύγων ενημερώθηκε από τον δικηγόρο του ότι στις 2.1.2002 κατηγορήθηκε στο Πακιστάν για βλασφημία. Προς απόδειξη του ισχυρισμού του καταθέτει μετάφραση του εγγράφου που φέρει τον τίτλο «Μήνυση κατά του Nadeem Ahmad Dar» και απευθύνεται στον αξιωματικό υπηρεσίας του αστυνομικού τμήματος Chong της Λαχώρας. Ενόψει αυτής της πληροφορίας κατέθεσε νέα αίτηση ενώπιον των νορβηγικών αρχών που απορρίφθηκε από την Επιτροπή Προσφυγών στις 1.3.2004 με το σκεπτικό ότι η επιστολή με την οποία ο δικηγόρος του τον ενημέρωνε για την άσκηση της ποινικής δίωξης στο Πακιστάν ήταν ιδιωτικό έγγραφο, ότι δεν απέδειξε φόβο δίωξης στο Πακιστάν και ότι η καθυστερημένη κατάθεση του εγγράφου δημιουργεί αμφιβολίες για την αξιοπιστία του. Αργότερα, κατέθεσε ενώπιον της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων αντίγραφο «αίτησης καταγραφής ποινικής υπόθεσης κατά του κατηγορούμενου» με ημερομηνία 8.3.2005 και υπογεγραμμένη από τον Tahir Yaqoob, που τον κατηγορούσε για «βεβήλωση του πνεύματος του Ισλάμ». Επιπρόσθετα, ισχυρίζεται ότι οι αστυνομικές αρχές τον αναζήτησαν στο σπίτι του για να τον συλλάβουν. Εάν επιστρέψει στο Πακιστάν και καταδικαστεί κινδυνεύει να εκτελεστεί, σύμφωνα με το άρθρο 295 (γ) του Ποινικού Κώδικα του Πακιστάν.

Περαιτέρω, ο κύριος Dar υποστηρίζει ότι εκκρεμεί σε βάρος του «διάταγμα Hudood», που επισύρει ποινή «κάθειρξης 14 ετών» και «30 ραβδώσεις».

Σχετικά επικαλείται την έκθεση που εξέδωσε το 2003 το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ και αναφέρεται στη διακριτική μεταχείριση των θρησκευτικών μειονοτήτων στο Πακιστάν, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής των «διαταγμάτων Hudood», που προβλέπουν διαφορετικούς κανόνες αποδείξεων για τους μουσουλμάνους και τους μη μουσουλμάνους στις περιπτώσεις παραβίασης του ισλαμικού νόμου. Η νομοθεσία του Πακιστάν απαγορεύει στους Ahmadis να ασκούν τα λατρευτικά τους καθήκοντα. Σύμφωνα με την έκθεση οι νόμοι περί βλασφημίας εφαρμόζονται συχνότερα σε βάρος των μεταρρυθμιστών μουσουλμάνων και των

Ahmadis. Σύμφωνα με την έκθεση, ουδείς έχει εκτελεστεί στο Πακιστάν δυνάμει της διάταξης του άρθρου 295 (γ) του Ποινικού Κώδικα. Όμως, κάποιιοι κατηγορούμενοι έχουν καταδικαστεί στην εσχάτη των ποινών και άλλοι έχουν δολοφονηθεί από εξτρεμιστές μουσουλμάνους.

Στις 10.5.2004, ο προσφεύγων ενημερώθηκε αφενός για την απόφαση της Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης να απορρίψει το αίτημα της Επιτροπής για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας επειδή δεν είχε εξαντλήσει τα ένδικα μέσα που προβλέπει η νορβηγική νομοθεσία και αφετέρου για την απόφαση απέλασης που είχαν εκδώσει οι νορβηγικές αρχές.

Στις 17.6.2004 ο κύριος Dar και η οικογένειά του συνελήφθησαν και διατάχθηκε η κράτησή τους ενόψει των ρυθμίσεων για την εκτέλεση της απέλασής τους στο Πακιστάν την επόμενη ημέρα. Όμως, ενημερώθηκαν ότι μπορούσαν να απολυθούν εάν προσέφευγαν κατά της απόφασης απέλασης ενώπιον των δικαστηρίων. Ο κύριος Dar άσκησε προσφυγή και αφέθηκαν ελεύθεροι.

Στις 7.12.2004 συζητήθηκε ενώπιον του δικαστηρίου του Όσλο η προσφυγή του κυρίου Dar κατά της απόφασης απέλασης. Μετά από διήμερη ακροαματική διαδικασία όπου κατέθεσαν ο προσφεύγων, η σύζυγός του και μάρτυρες (συμπεριλαμβανομένου μάρτυρα της Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης γνώστη της κατάστασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο Πακιστάν), το δικαστήριο απεφάνθη ότι η εκτέλεση της απέλασης στο Πακιστάν δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων. Στις 24.2.2005 το Εφετείο του Όσλο επικύρωσε την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση για την οποία ορίστηκε δικάσιμος στις 3 και 4 Απριλίου 2006.

Στις 21/22.9.2005 ο προσφεύγων απελάθηκε στο Πακιστάν συνοδούμενος από αστυνομικούς. Με την άφιξή του στο Πακιστάν υποβλήθηκε σε ανάκριση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είχε εκπνεύσει η ισχύς του διαβατηρίου του και αφέθηκε ελεύθερος αυθημερόν. Για να αποφύγουν την απέλαση, η σύζυγός του και τα τέσσερα παιδιά τους κατέφυγαν σε εκκλησία της πόλης Nesodden της Νορβηγίας.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Αρχικά, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η απέλασή του στο Πακιστάν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης αφού για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη μεταχείριση εάν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Σχετικά υποστηρίζει ότι μπορεί να δολοφονηθεί από τις τρομοκρατικές οργανώσεις και να αντιμετωπίσει τη θανατική ποινή με την οποία τιμωρείται, κατά το ποινικό δίκαιο του Πακιστάν, το αδίκημα της βλασφημίας για το οποίο κατηγορείται. Όταν επιστρέψει στο

Πακιστάν κινδυνεύει να συλληφθεί από την αστυνομία και να υποστεί βασανιστήρια στο πλαίσιο της εξέτασης της ποινικής δίωξης που εκκρεμεί σε βάρος του.

Με την από 2.4.2004 ρηματική διακοίνωση η Επιτροπή υπέδειξε στη Νορβηγία, δυνάμει του άρθρου 108 παρ. 1 του Κανονισμού Λειτουργίας της, τη λήψη προσωρινών μέτρων προστασίας, δηλαδή να μην απομακρύνει τον προσφεύγοντα στο Πακιστάν εκκρεμούσης της εξέτασης της προσφυγής του. Σύμφωνα με τη ρηματική διακοίνωση της Επιτροπής τα μέτρα προσωρινής προστασίας υποδεικνύονταν με βάση τις πληροφορίες που περιείχε η προσφυγή και μπορούσαν να επανεξεταστούν με αίτημα του συμβαλλόμενου κράτους, υπό το πρίσμα των πληροφοριών και των σχολίων του και των ενδεχόμενων συμπληρωματικών παρατηρήσεων του προσφεύγοντα. Στις 1.6.2004 το συμβαλλόμενο κράτος ενημέρωσε την Επιτροπή για την άρνησή του να συμμορφωθεί με τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας του προσφεύγοντα. Όμως, στις 29.6.2004 αποφάσισε να μην απομακρύνει τον προσφεύγοντα και την οικογένειά του από τη Νορβηγία έως την έκδοση απόφασης επί της προσφυγής που άσκησε κατά της απόφασης απέλασης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου.

Όμως, στις 16.1.2006 ο συνήγορος του κυρίου Dar ενημέρωσε την Επιτροπή ότι στις 22.9.2005 οι νορβηγικές αρχές εκτέλεσαν την απόφαση απέλασής του από τη Νορβηγία. Επικαλούμενος την άρνηση του συμβαλλόμενου κράτους να συνεργαστεί με την Επιτροπή και την παραβίαση των μέτρων προσωρινής προστασίας που του είχε υποδείξει στις 2.4.2004 συμπλήρωσε την προσφυγή αιτούμενος την καταδίκη της Νορβηγίας για παραβίαση του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων. Στις 3.2.2006, κατέθεσε ενώπιον της Επιτροπής αρκετά έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων της από 9.3.2005 αίτησης του κυρίου Tahir Yaqoob για καταχώρηση μήνυσης σε βάρος του προσφεύγοντα και της από 20.10.2005 «προσφυγής» που αναφέρεται στην προαναφερόμενη αίτηση με αίτημα την παραπομπή του μηνυόμενου σε δίκη.

Όσον αφορά στον προσφεύγοντα, επισημαίνει ότι κρύβεται στο Πακιστάν επειδή φοβάται για την προσωπική του ασφάλεια.

III. Οι θέσεις της Νορβηγίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: ... Στις 15.2.2006 το συμβαλλόμενο κράτος παραδέχθηκε ενώπιον της Επιτροπής ότι είχε απομακρύνει τον προσφεύγοντα στο Πακιστάν. ...

8.5 Όσον αφορά στο αίτημα της Επιτροπής για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας, το συμβαλλόμενο κράτος επεξηγεί ότι ο προσφεύγων απελάθηκε μετά από ενδελεχή επανεξέταση της υπόθεσής του από τα εθνικά δικαστήρια. Πριν την εκτέλεση της απέλασης δεν απέδειξε ότι στην περίπτωση επιστροφής του στο Πακιστάν διατρέχει προβλέψιμο,

πραγματικό και προσωπικό κίνδυνο βασανιστηρίων κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης.

8.6 Συμπερασματικά, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι, δεν παραβιάζει την υποχρέωση συμμόρφωσης με την υπόδειξη της Επιτροπής για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας η εκτέλεση της απέλασης πριν την έκδοση απόφασης από την Επιτροπή για το παραδεκτό της ανακοίνωσης. Σχετικά, επικαλείται την εκτεταμένη επανεξέταση της υπόθεσης του προσφεύγοντα από τις εθνικές αρχές, δικαστικές και διοικητικές, και, την πάροδο δεκαοκτώ μηνών από την κατάθεση της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι, τον Απρίλιο του 2004, όταν η Επιτροπή υπέδειξε τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας δυνάμει του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της, ο κύριος Dar δεν είχε εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα και ότι ανεστάλη η εκτέλεση της απέλασης όταν προσέφυγε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. ...

10.2 Το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα εξετάστηκε κατ' εφαρμογή του Τμήματος 15 του Μεταναστευτικού Νόμου που παρέχει προστασία, ισότιμη με αυτήν της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, από την απομάκρυνση του ενδιαφερόμενου σε εδάφη όπου κινδυνεύει να διωχθεί. Ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι διατρέχει προβλέψιμο, πραγματικό και προσωπικό κίνδυνο να βασανιστεί στην περίπτωση που επιστρέψει στο Πακιστάν. Για να θεμελιώσει την ανάγκη προστασίας του από τις διώξεις προέβαλε ενώπιον των εθνικών αρχών διάφορους λόγους αλλά και αντιφατικούς ισχυρισμούς. Επομένως, αμφισβητείται η αξιοπιστία του.

10.3 Το συμβαλλόμενο κράτος σημειώνει ότι το σημαντικότερο επιχείρημα του προσφεύγοντα είναι η δίωξη που κινδυνεύει να υποστεί στο Πακιστάν λόγω της ποινικής δίωξης για βλασφημία. Όμως, δεν προέβαλε αυτόν τον ισχυρισμό όταν κατέθεσε το αίτημα ασύλου και οι σχετικές πληροφορίες που επικαλέστηκε αργότερα ήσαν αντιφατικές και αναξιόπιστες. Το συμβαλλόμενο κράτος υπογραμμίζει ειδικότερα ότι ο προσφεύγων επικαλέστηκε την προαναφερόμενη ποινική δίωξη μετά την έκδοση της από 8.1.2004 οριστικής απόφασης των εθνικών αρχών επί του αιτήματος ασύλου. Επιπλέον, ήταν ανέφικτο για τις εθνικές αρχές να συνάγουν ότι στο Πακιστάν εκκρεμούσε ποινική δίωξη σε βάρος του. Τέλος, σημειώνει με την μορφή γενικής παρατήρησης ότι είναι εκτεταμένη η χρήση πλαστών ή «αγορασμένων» εγγράφων στις υποθέσεις των αιτημάτων ασύλου που καταθέτουν στη Νορβηγία οι πολίτες του Πακιστάν.

10.4 Αναφερόμενο όμως στα έγγραφα που κατέθεσε ο προσφεύγων ενώπιον της Επιτροπής, που περιλαμβάνουν συγκεκριμένες και λεπτομερείς πληροφορίες για την υπόθεση της βλασφημίας, το συμβαλλόμενο

κράτος δεν μπορεί να αποκλείσει ότι πράγματι κατηγορείται για το αδίκημα που επικαλείται.

10.5 Αναφορικά με το φόβο του προσφεύγοντα να υποστεί αντίποινα από την τρομοκρατική οργάνωση MQM, το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίζεται ότι από το 1998/1999 η οργάνωση αυτή δεν έχει εμπλακεί σε βίαιες δραστηριότητες και ότι η κατάσταση που επικρατεί σήμερα είναι διαφορετική από αυτή της δεκαετίας του 1990. Παρότι γνωρίζει για τη συμμετοχή ακραίων στοιχείων της οργάνωσης σε πράξεις πολιτικής βίας, θεωρεί ότι ο προσφεύγων δεν διατρέχει κίνδυνο να βασανιστεί από την MQM. Σχετικά υποστηρίζει ότι δεν μπορεί ευλόγως να υποστηριχθεί ότι συνταξιούχοι αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων κινδυνεύουν από τις αντιδράσεις των ακραίων στοιχείων της οργάνωσης. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι οι στρατιωτικές δραστηριότητες του προσφεύγοντα σε βάρος της προαναφερόμενης τρομοκρατικής οργάνωσης ανατρέχουν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 (1990-1994) και ότι διαφαίνεται ότι δεν είχε προβλήματα για αρκετά χρόνια. Τέλος, εκτιμά ότι ο εμπρησμός της οικίας του προσφεύγοντα και ο εξαναγκασμός του σε πρόωρη συνταξιοδότηση δεν σημαίνουν ότι έχει λόγους να φοβάται τη δίωξη ή τα βασανιστήρια από την οργάνωση MQM.

10.6 Όσον αφορά στα αντίποινα που φοβάται ο προσφεύγων από την τρομοκρατική οργάνωση JEM, το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί το ρόλο που διαδραμάτισε στην απαγόρευση της λειτουργίας της οργάνωσης και υπογραμμίζει ότι δεν έχει καταθέσει αποδεικτικά στοιχεία για να τεκμηριώσει το σχετικό ισχυρισμό του. Ούτε τεκμηριώσε με αποδείξεις τον εμπρησμό της οικίας του ή την απαγωγή του ανιψιού του. Τέλος, το συμβαλλόμενο κράτος εκτιμά ότι ο προσφεύγων είναι ελεύθερος να εγκατασταθεί σε οποιαδήποτε περιοχή του Πακιστάν, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών όπου δεν δραστηριοποιούνται οι τρομοκρατικές οργανώσεις που φοβάται, MQM και JEM.

10.7 Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα για την υπόθεση της βλασφημίας, το συμβαλλόμενο κράτος επεξηγεί το περιεχόμενο των άρθρων 295 έως 297 του Ποινικού Κώδικα που προβλέπουν και τιμωρούν τα αδικήματα προσβολής της θρησκευτικής πίστης. Κατά τη Νορβηγία ουδείς εκτελέστηκε από την κυβέρνηση του Πακιστάν κατ' εφαρμογήν αυτών των διατάξεων. Όμως, κάποιοι καταδικάστηκαν σε θάνατο ή αποβίωσαν ενώ κρατούνταν. Το συμβαλλόμενο κράτος γνωρίζει ότι οι μηνύσεις για βλασφημία αποτελούν μέσο επίλυσης διαφορών, κακοποίησης των θρησκευτικών μειονοτήτων ή αναμόρφωσης των μη παραδοσιακών μουσουλμάνων. Όμως, οι περισσότερες στρέφονται κατά των σουνιτών μουσουλμάνων (από το 1986 έως το 2004 κατατέθηκαν 309 μηνύσεις σε βάρος σουνιτών μουσουλμάνων ενώ το ίδιο διάστημα κατατέθηκαν 236

σε βάρος μελών της θρησκευτικής μειονότητας Ahmadis) και τελικώς απορρίπτονται από το Εφετείο. Όμως, έως την έκδοση της οριστικής απόφασης ο κατηγορούμενος μπορεί να παραμείνει για χρόνια φυλακισμένος.

10.8 Όσον αφορά στον ισχυρισμό του προσφεύγοντα ότι τα προβλήματα που αντιμετώπιζε στο Πακιστάν οφείλονταν κυρίως στις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, το συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζει ότι στο Πακιστάν οι Ahmadis υποφέρουν από διάφορους περιορισμούς της θρησκευτικής ελευθερίας και υφίστανται διακριτική μεταχείριση κατά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην απασχόληση. Υπογραμμίζει όμως, ότι παρόλα αυτά, ο προσφεύγων ήταν υψηλόβαθμο στέλεχος των ενόπλων δυνάμεων.

10.9 Το συμβαλλόμενο κράτος επισημαίνει ότι γνωρίζει τις ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στους Ahmadis στο Πακιστάν και ειδικότερα τη διάταξη του άρθρου 298 (γ) του Ποινικού Κώδικα που τους απαγορεύει να αυτο-αποκαλούνται μουσουλμάνοι, να αναφέρονται στη θρησκεία τους ως Ισλάμ, να κηρύττουν και να διαδίδουν την πίστη τους, να προσηλυτίζουν και να προσβάλλουν τα θρησκευτικά αισθήματα των μουσουλμάνων. Η τιμωρία που επισύρουν τα προαναφερόμενα αδικήματα είναι κατ' ανώτατο όριο τριετής φυλάκιση και πρόστιμο. Το συμβαλλόμενο κράτος υπογραμμίζει ότι έλαβε υπόψη το γεγονός ότι ο προσφεύγων είναι Ahmadis. Παρόλα τα νομικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Ahmadis στο Πακιστάν κατά την άσκηση των λατρευτικών τους καθηκόντων και τις τεταμένες σχέσεις των θρησκευτικών κοινοτήτων σε κάποιες περιοχές της χώρας, το συμβαλλόμενο κράτος εκτιμά ότι, στην περίπτωση που επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, ο προσφεύγων δεν έχει λόγους να φοβάται τη δίωξη, κατά την έννοια της Σύμβασης.

Νόμο Βάσιμο: Α) Δυνάμει των διατάξεων των εδαφίων (α) και (β) της παραγράφου 5 του άρθρου 22 η Επιτροπή δεν κωλύεται να εξετάσει την ανακοίνωση όταν η άσκηση του ενδίκου μέσου που προβλέπει η εθνική νομοθεσία δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, αφού ελλοχεύει ο κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη στην περίπτωση που απομακρυνθεί από το συμβαλλόμενο κράτος πριν την ολοκλήρωση της δικαστικής διαδικασίας **Β)** Η συμμόρφωση με τα μέτρα προσωρινής προστασίας που υποδεικνύει η Επιτροπή είναι ουσιαστικής σημασίας για την προστασία του προσφεύγοντα από ανεπανόρθωτη βλάβη, που επιπρόσθετα μπορεί να ακυρώσει την άσκηση της ανακοίνωσης και τη διαδικασία που εκκρεμεί ενώπιόν της. **Γ)** Η διάταξη του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της Επιτροπής αποσκοπεί στην πραγματική εφαρμογή του πνεύματος και του γράμματος των διατάξεων των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης, που διαφορετικά θα εξασφάλιζαν θεωρητική μόνον

προστασία στους αιτούντες άσυλο που επικαλούνται σοβαρό κίνδυνο βασανιστηρίων.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης: 6.1 Στις 14.11.2005, εξετάζοντας την ανακοίνωση υπό το πρίσμα του άρθρου 22 παρ. 5 (α) της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η υπόθεση του προσφεύγοντα δεν εκκρεμεί στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας διεθνούς έρευνας ή διεθύντησης.

6.2 Σχετικά σημείωσε την ένσταση της Νορβηγίας περί μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Ειδικότερα, το συμβαλλόμενο κράτος αναφέρθηκε στο δικαίωμα του προσφεύγοντα να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της διοικητικής πράξης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

6.3 Η Επιτροπή σημειώνει ότι ο προσφεύγων, αφού ενημερώθηκε σχετικά, αιτήθηκε τη δικαστική επανεξέταση της υπόθεσής του, που εκκρεμεί ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

6.4 Όμως, διαπιστώνει ότι η άσκηση του ενδίκου μέσου που προβλέπει η εθνική νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα και ότι ο προσφεύγων μπορεί να υποστεί βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη στην περίπτωση που απομακρυνθεί στο Πακιστάν πριν την ολοκλήρωση της δικαστικής διαδικασίας.

6.5 Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει ότι δεν είναι αποτελεσματική η προσφυγή που άσκησε ο κύριος Dag ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου και, επομένως, δυνάμει της παραγράφου 5 (α) και (β) του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων δεν κωλύεται να εξετάσει την υπό κρίση ανακοίνωση. ...

6.7 Η Επιτροπή εκτιμά ότι, κυρώνοντας τη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και αναγνωρίζοντας με ελεύθερη βούληση τη δικαιοδοσία της να εξετάζει ανακοινώσεις δυνάμει του άρθρου 22, το συμβαλλόμενο κράτος ανέλαβε την υποχρέωση να συνεργάζεται καλόπιστα για την εκπλήρωση του έργου που της έχει ανατεθεί. Σχετικά επισημαίνει ότι η συμμόρφωση με τα μέτρα προσωρινής προστασίας που υπέδειξε ήταν ουσιαστικής σημασίας για την προστασία του προσφεύγοντα από ανεπανόρθωτη βλάβη, που επιπρόσθετα μπορεί να ακυρώσει την άσκηση της ανακοίνωσης και τη διαδικασία που εκκρεμεί ενώπιόν της. Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή καλεί τη Νορβηγία να συμμορφωθεί με τα μέτρα που υπέδειξε για την προσωρινή προστασία που προσφεύγοντα⁴⁰.

⁴⁰ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 15.6 της απόφασής της επί της υπόθεσης *TPS κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 99/1997) και στη σκέψη 8 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Cecilia Rosana Nunez Chirana κατά Βενεζουέλας*, (Ανακοίνωση No. 110/1998).

Στις 5.4.2006 η Νορβηγία ενημέρωσε την Επιτροπή ότι χορήγησε στον προσφεύγοντα άδεια διαμονής τριετούς διάρκειας και στις 21.4.2006 ο συνήγορός του επιβεβαίωσε στην Επιτροπή ότι ο κύριος Dag επέστρεψε στη Νορβηγία στις 31.3.2006.

Ενόψει αυτής της εξέλιξης ο προσφεύγων παραιτήθηκε από το δικόγραφο της ανακοίνωσης όσον αφορά στην παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

B) Επί της παραβίασης των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης:

16.1 Η Επιτροπή δέχεται την παραίτηση του προσφεύγοντα κατά το μέρος της ανακοίνωσης που αφορά στην παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης υπογραμμίζοντας ότι είναι προϊόν ελεύθερης βούλησης και συνέπεια της χορήγησης άδειας διαμονής, δηλαδή παροχής προστασίας, από το συμβαλλόμενο κράτος.

16.2 Επομένως, καλείται να κρίνει εάν παραβιάζει τα δικαιώματα που εγγυώνται οι διατάξεις των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης η απομάκρυνση του προσφεύγοντα στο Πακιστάν, κατά παραβίαση των μέτρων προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει. Σχετικά σημειώνει ότι, στις 2.4.2004 ο Ειδικός Εισηγητής για τις Νέες Ανακοινώσεις υπέδειξε στη Νορβηγία τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας⁴¹. Στις 1.6.2004 η Νορβηγία ενημέρωσε την Επιτροπή για την άρνησή της να συμμορφωθεί με αυτήν την υπόδειξη, χωρίς να αιτηθεί την άρση των μέτρων προσωρινής προστασίας.

16.3 Ο προσφεύγων απελάθηκε στις 21/22.9.2005 ενόσω ήσαν εν ισχύ τα μέτρα προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει η Επιτροπή. Σχετικά, η Επιτροπή σημειώνει ότι ενημερώθηκε για την απομάκρυνσή του στο Πακιστάν στις 16.1.2006, δηλαδή αφού εξέδωσε (στις 14.11.2005) την απόφασή της επί του παραδεκτού της ανακοίνωσης. Υπογραμμίζει ότι, κυρώνοντας τη Σύμβαση και αναγνωρίζοντας με ελεύθερη βούληση τη δικαιοδοσία της που προβλέπει το άρθρο 22 της Σύμβασης, το συμβαλλόμενο κράτος έχει αναλάβει την υποχρέωση να συνεργάζεται καλόπιστα για την εκπλήρωση του έργου της και να μην παρακωλύει την εξέταση των ανακοινώσεων. Επίσης, επισημαίνει ότι το άρθρο 18 της Σύμβασης προβλέπει την εξουσία της να υιοθετεί κανόνες για τη διαδικασία εξέτασης των ανακοινώσεων, που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Σύμβασης εφόσον δεν είναι αντίθετοι με αυτήν. Στην υπό κρίση υπόθεση, η διάταξη του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της αποσκοπεί στην πραγματική εφαρμογή του πνεύματος και του γράμματος των διατάξεων

⁴¹ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην από 17.5.2005 απόφασή της επί της υπόθεσης *Brada κατά Γαλλίας* (Ανακοίνωση No. 195/2002), σκέψη 13.4 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 29 στη σελίδα 495 της παρούσας έκδοσης).

των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης, που διαφορετικά θα εξασφάλιζαν θεωρητική μόνον προστασία στους αιτούντες άσυλο που επικαλούνται σοβαρό κίνδυνο βασανιστηρίων. Παραλείποντας να συμμορφωθεί με τα μέτρα προσωρινής προστασίας που υπέδειξε και να την ενημερώσει για την απέλαση του προσφεύγοντα, το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε την υποχρέωση, που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 22 της Σύμβασης, να συνεργάζεται καλόπιστα με την Επιτροπή.

16.4 Όμως, στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος την ενημέρωσε στις 5.4.2006 για την ασφαλή επιστροφή του προσφεύγοντα στο έδαφός του στις 31.3.2006. Επιπλέον, σημειώνει ότι του χορήγησε άδεια διαμονής τριετούς διάρκειας. Επομένως, η Νορβηγία αποκατέστησε τη βλάβη που υπέστη ο προσφεύγων από την παραβίαση της διάταξης του άρθρου 22 της Σύμβασης.

16.5 Λαμβάνοντας υπόψη αφενός ότι ο κύριος Dar δεν υπέστη βασανιστήρια κατά την παραμονή του στο Πακιστάν μετά την απέλασή του και αφετέρου ότι επέστρεψε στο συμβαλλόμενο κράτος, που του χορήγησε τριετή άδεια διαμονής, η Επιτροπή εκτιμά ότι στερείται αντικειμένου η εξέταση της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω της απομάκρυνσής του στο Πακιστάν.

17. Η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων, ενεργώντας δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, κρίνει ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στο Πακιστάν ενόσω ίσχυαν τα μέτρα προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει στο συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε το άρθρο 22 της Σύμβασης στο μέτρο που αυτός υπαγόταν στη δικαιοδοσία του Πακιστάν από την 22.9.2005 έως την 31.3.2006.

18. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω το συμβαλλόμενο κράτος έχει ήδη αποκαταστήσει τη βλάβη που προκάλεσε η παραβίαση του άρθρου 22 της Σύμβασης.

0727

Υπόθεση M.F.⁴² κατά Σουηδίας της 14.11.2008

Ανακοίνωση 326/2007⁴³

Απέλαση απορριφθέντα αιτούντα άσυλο από το Μπαγκλαντές – Επίκληση κινδύνου σύλληψης και βασανιστηρίων από τις αστυνομικές

⁴² Εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από δικηγόρο.

⁴³ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/41/D/326/2007 της 26.11.2008 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=se>.

αρχές της χώρας καταγωγής λόγω της άσκησης ποινικής δίωξης για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου – Πρόληψη των βασανιστηρίων: επιβάλλεται να συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις ώστε να χαρακτηριστεί εξευτελιστική, κατά την έννοια του άρθρου 16 της Σύμβασης, η επιδείνωση της κατάστασης της σωματικής και ψυχικής υγείας του απειλούμενου με απέλαση – Στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί, αλλά να είναι ενεστώς και προσωπικός, προβλέψιμος και πραγματικός – Η Επιτροπή έχει την εξουσία να αξιολογεί ελεύθερα τα πραγματικά περιστατικά χωρίς να δεσμεύεται από τις σχετικές διαπιστώσεις του συμβαλλόμενου κράτους – Η απόλυτη απαγόρευση της επαναπροώθησης που προβλέπει το άρθρο 3 της Σύμβασης συνδέεται άμεσα με τον ορισμό των «βασανιστηρίων» που αποτυπώνεται στη διάταξη του άρθρου 1, και επομένως δεν αφορά πράξεις που προκαλούν πόνο ή οδύνη και τελούνται από μη κυβερνητικές οντότητες, χωρίς τη συγκατάθεση ή την υποκίνηση της κυβέρνησης – Αποδεικτικοί κανόνες στη διαδικασία της εξέτασης της ανακοίνωσης από την Επιτροπή (άρθρο 22 της Σύμβασης) – Ο προσφεύγων δεν απέκρουσε τα επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους περί πλαστότητας των αποδεικτικών εγγράφων που κατέθεσε για να υποστηρίξει τους ισχυρισμούς του για τον κίνδυνο των βασανιστηρίων που διατρέχει στην περίπτωση της επιστροφής του στο Μπαγκλαντές

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1, 3, 16 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
N. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α' και ΦΕΚ 168, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος M.F., είναι πολίτης του Μπανγκλαντές, γεννηθείς το 1983.

Ο προσφεύγων ζούσε με την οικογένειά του στην πόλη της Munshigonj του Μπαγκλαντές. Ήταν μέλος του Awami League, ενός εκ των κυριοτέρων πολιτικών κομμάτων της χώρας. Με την ιδιότητα αυτή, συμμετείχε σε πολιτικές συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις, διένειμε φυλλάδια και τοιχοκολλούσε αφίσες. Την 1.10.2001, την ημέρα των γενικών εκλογών, ο προσφεύγων και άλλοι συμπολίτες του διαμαρτύρονταν σε ένα εκλογικό κέντρο επειδή οι οπαδοί του Εθνικιστικού Κόμματος του Μπανγκλαντές (Bangladesh Nationalist Party - BNP) δεν επέτρεπαν στους πολίτες να ψηφίσουν υπέρ του κόμματος Awami League. Οπαδοί του BNP χτύπησαν τον προσφεύγοντα με μπαστούνι του χόκεϊ. Στη συ-

νέχεια, οι ένοπλες δυνάμεις (Bangladesh Rifles) του Μπαγκλαντές έκλεισαν το εκλογικό κέντρο.

Στις 20.10.2001, ο προσφεύγων απήχθη από οπαδούς του BNP που τον μετέφεραν σε μυστικό και απομονωμένο οίκημα στην πόλη Islampur, και τον κακομεταχειρίστηκαν. Ειδικότερα, τον χτύπησαν με ρόπαλο στην πλάτη και έσβησαν τσιγάρα στα πόδια του. Στις 24.10.2001 τον άφησαν ελεύθερο, οπότε μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο της πόλης Munshigonj όπου υποβλήθηκε σε θεραπεία για τα εγκαύματα και τους τραυματισμούς της πλάτης. Παρέμεινε στο νοσοκομείο μέχρι τις 26.12.2001⁴⁴. Ενημερωθείς ότι οπαδοί του BNP σχεδίαζαν νέα επίθεση σε βάρος του, αναχώρησε από το νοσοκομείο και μετέβη στην Ντάκα και, εν συνεχεία στη Chittagong. Κατέθεσε μήνυση στην αστυνομία για το συμβάν της επίθεσης που δέχθηκε, αλλά ουδεμία πρωτοβουλία αναλήφθηκε από τους αρμόδιους⁴⁵.

Σε άγνωστη ημεροχρονολογία, τον Οκτώβριο / Νοέμβριο του 2002, αστυνομικοί και οπαδοί του κόμματος BNP μετέφεραν τον κύριο Μ.Φ. σε αστυνομικό τμήμα της πόλης Munshigonj. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι κρατήθηκε για δύο ημέρες και ότι υπέστη βασανιστήρια. Αφέθηκε ελεύθερος όταν συγγενείς του δωροδόκησαν την αστυνομία. Μετά την απόλυσή του νοσηλεύτηκε σε νοσοκομείο για περίπου 15 ημέρες και αργότερα αναχώρησε για τη Ντάκα, όπου διέμεινε έξι μήνες.

Στις 23.5.2003, ο προσφεύγων ενημερώθηκε δια του τύπου ότι δολοφονήθηκε ένας από τους φίλους του. Εκφράζοντας φόβους για την προσωπική του ασφάλεια, η οικογένειά του τον παρότρυνε να εγκαταλείψει τη χώρα. Στις 13.10.2003 αναχώρησε από το Μπαγκλαντές για τη Σουηδία με τη βοήθεια διακινητή. Στις 14.10.2003, δηλαδή μια ημέρα μετά την άφιξή του στη χώρα υποδοχής, κατέθεσε αίτηση ασύλου, που απορρίφθηκε από την Υπηρεσία Μετανάστευσης στις 3.3.2004. Στις 21.4.2005, το Συμβούλιο Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επικύρωσε σε δεύτερο βαθμό την προαναφερόμενη απορριπτική απόφαση.

Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι, μετά την αναχώρησή του για τη Σουηδία, ο πατέρας του και η οικογενειακή εστία στο Μπαγκλαντές ήταν κατ' επανάληψη στόχος απειλών και βανδαλισμών αντίστοιχα. Επιπλέον, ο πατέρας του τον πληροφόρησε ότι κατηγορείται στο Μπαγκλαντές για το φόνο ενός υποστηρικτή του κόμματος BNP, του οποίου η σορός βρέθηκε στις 25.5.2003, και ότι παραπέμπεται σε δίκη ενώπιον του δικαστηρίου

⁴⁴ Σημειώνεται ότι το πιστοποιητικό, που κατά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα εξεδόθη από το νοσοκομείο, αναφέρει ότι νοσηλεύτηκε από τις 25.9.2001 έως την 26.12.2001.

⁴⁵ Είναι αντιφατικοί οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για την κατάθεση της μήνυσης στην αστυνομία.

της πόλης Gaon.

Στις 8.2.2006 ο κύριος M.F. κατέθεσε εκ νέου αίτηση για άδεια διαμονής, που απορρίφθηκε από την Υπηρεσία Μετανάστευσης στις 11.8.2006. Με τη νέα αίτηση επικαλέστηκε νέα αποδεικτικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων δύο εκθέσεων των αστυνομικών αρχών και ενός κατηγορητηρίου, από τα οποία προκύπτει ότι παραπέμπεται σε δίκη για τη δολοφονία κάποιου κυρίου H., που τελέστηκε στις 10.9.2001, και για βομβιστική επίθεση που τελέστηκε το 2005 σε συγκέντρωση του κόμματος BNP⁴⁶. Επίσης, κατέθεσε δύο επιστολές του δικηγόρου του στο Μπαγκλαντές, κυρίου M.A.A., που επιβεβαιώνει ότι ολοκληρώθηκε η εκδίκαση της υπόθεσης του φόνου (2001) και ότι κινδυνεύει να καταδικαστεί σε ισόβια κάθειρξη ή σε θανατική ποινή. Περαιτέρω, ο προσφεύγων επικαλείται διάφορες εκθέσεις που αναφέρονται στη γενικότερη πολιτική κατάσταση που επικρατεί στο Μπαγκλαντές, στην κατάσταση της δικαιοσύνης και στην πρακτική των βασανιστηρίων, που εφαρμόζεται στη χώρα του.

Επιπρόσθετα, ο προσφεύγων κατέθεσε ιατρικές βεβαιώσεις, υπογεγραμμένες από τον ιατρό P.K., που πιστοποιεί ότι τον παρακολουθεί από το Νοέμβριο του 2005, στο πλαίσιο θεραπείας για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών που παρουσιάζει. Κατά τη γνώμη του ιατρού, πληρούν τα κριτήρια της μετα-τραυματικής διαταραχής η παρελθούσα κακομεταχείριση και τα ενεστώτα προβλήματα ψυχικής υγείας, δηλαδή οι διαταραχές του ύπνου, οι καθημερινοί εφιάλτες, οι αναμνήσεις και η αγωνία, που του υπενθυμίζουν την κακομεταχείριση που υπέστη.

Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η απέλασή του στο Μπαγκλαντές παραβιάζει τις διατάξεις των άρθρων 3 και 16 της Σύμβασης. Υποστηρίζει ότι, εάν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, κινδυνεύει να δολοφονηθεί από τους οπαδούς του κόμματος BNP. Επίσης, φοβάται τη σύλληψη και τα βασανιστήρια που κινδυνεύει να υποστεί από τις αστυνομικές αρχές λόγω των κατηγοριών που εκκρεμούν σε βάρος του. Τέλος, προσθέτει ότι οι συνθήκες στις φυλακές της χώρας του συνιστούν σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

Στις 3 Ιουλίου 2007, κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1 του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της, η Επιτροπή υπέδειξε στη Σουηδία τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας, δηλαδή την αναστολή της απέλασης του προσφεύγοντα στο Μπαγκλαντές, έως την έκδοση απόφασης επί της ανακοίνωσης. Αυθημερόν, η Σουηδία ανταποκρίθηκε θετικά στο αί-

⁴⁶ Κατά τον προσφεύγοντα η απαγγελία κατηγορίας για αδίκημα που τέλεσε ενώ βρισκόταν στη Σουηδία αποδεικνύει ότι πρόκειται για σκευωρία σε βάρος του.

τημα της Επιτροπής.

Νόμο βάσιμο: **A)** Ελλείπει εξαιρετικών περιστάσεων, η επιδείνωση της κατάστασης της σωματικής ή ψυχικής υγείας του απειλούμενου με απέλαση δεν αποτελεί εν γένει επαρκή λόγο για το χαρακτηρισμό ως εξευτελιστικής της μεταχείρισης που υφίσταται, κατά παράβαση του άρθρου 16 της Σύμβασης. **B)** Δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης η υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να απέχει από κάθε ενέργεια απομάκρυνσης οιαδήποτε προσώπου που κινδυνεύει από πόνο ή οδύνη που προκαλούν μη κυβερνητικές οντότητες, χωρίς τη συγκατάθεση ή την υποκίνηση της κυβέρνησης. **Γ)** Αποτελεί κατ' αρχήν υποχρέωση του προσφεύγοντα να αποδείξει τη βασιμότητα των ισχυρισμών του για τον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει και ότι ο κίνδυνος αυτός αξιολογείται με βάση στοιχεία που δεν περιορίζονται σε θεωρητικές εκτιμήσεις ή υπόνοιες.

Σκεπτικό: **A) Επί των προϋποθέσεων του παραδεκτού της ανακοίνωσης:** 6.1 Πριν εξετάσει τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς του προσφεύγοντα, η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων οφείλει να αποφανθεί, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 22 της Σύμβασης, εάν η υπό κρίση ανακοίνωση έχει ασκηθεί παραδεκτώς.

6.2 Κατ' εφαρμογή της παραγράφου 5 (α) του άρθρου 22 της Σύμβασης η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η ίδια υπόθεση δεν έχει εξεταστεί, ούτε εξετάζεται, στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας διεθνούς έρευνας ή διευθέτησης.

6.3 Σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 5 (β) της Σύμβασης, η Επιτροπή δεν εξετάζει καμιά ανακοίνωση εάν δεν διαπιστώσει κατ' αρχήν ότι ο προσφεύγων έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα. Σχετικά σημειώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι έχουν εξαντληθεί τα ένδικα μέσα που προβλέπει η εθνική νομοθεσία και επομένως η ανακοίνωση πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 5 (β) του άρθρου 22 της Σύμβασης.

6.4 Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα για την επιδείνωση της ψυχικής του κατάστασης λόγω της απέλασης στη χώρα καταγωγής του, η Επιτροπή υπενθυμίζει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία ελλείπει συμπληρωματικών στοιχείων η επιδείνωση της κατάστασης της σωματικής ή ψυχικής υγείας του απειλούμενου με απέλαση δεν αποτελεί εν γένει επαρκή λόγο για το χαρακτηρισμό ως εξευτελιστικής της μεταχείρισης που υφίσταται, κατά παράβαση του άρθρου 16 της Σύμβασης⁴⁷. Η

⁴⁷ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 6.7 της από 15.5.1998 απόφασής της επί της υπόθεσης *GRB κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση No. 83/1997), στη σκέψη 10.2 της από 12.5.2004 απόφασής της επί της υπόθεσης *BSS κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 183/2001) και στη σκέψη 7.3 της από 16.11.2005 απόφασής της επί της

Επιτροπή συνεκτιμά τα ιατρικά πιστοποιητικά που κατέθεσε ο προσφεύγων από τα οποία προκύπτει ότι πάσχει από μετα-τραυματική διαταραχή. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι ο προσφεύγων δεν έχει αντικρούσει τον ισχυρισμό του συμβαλλόμενου κράτους για τη δυνατότητα θεραπείας της μετα-τραυματικής διαταραχής στο Μπαγκλαντές. Η Επιτροπή αποφαινεται ότι, ο προσφεύγων δεν έχει τεκμηριώσει επαρκώς τους ισχυρισμούς του για παραβίαση του άρθρου 16 της Σύμβασης, στο μέτρο που δεν επικαλείται εξαιρετικές περιστάσεις και δεν αντικρούει το επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους για τη δυνατότητα της ιατρικής περίθαλψης στο Μπαγκλαντές. Επομένως, απορρίπτει ως απαράδεκτο τον ισχυρισμό του περί παραβίασης του άρθρου 16 της Σύμβασης.

6.5 Περαιτέρω, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι παραδεκτως προβάλλει ο προσφεύγων τον ισχυρισμό περί παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης και, επομένως οφείλει να εξετάσει εάν η απέλαση του προσφεύγοντα από τη Σουηδία παραβιάζει αυτήν τη διάταξη της Σύμβασης.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης: 7.1 Το ζήτημα επί του οποίου καλείται να αποφανθεί η Επιτροπή είναι εάν η απέλαση του προσφεύγοντα στο Μπαγκλαντές παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων που προβλέπει την υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να μην επαναπροωθεί, εκδίδει ή απελαύνει πρόσωπο σε άλλο κράτος, όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια.

7.2 Για να αξιολογήσει εάν για ουσιώδεις λόγους πιστεύεται ότι στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στο Μπαγκλαντές ο προσφεύγων κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια, η Επιτροπή οφείλει να συνεκτιμήσει όλα τα δεδομένα, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής πρακτικής συστηματικών, σοβαρών και κραυγαλέων μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ωστόσο, η προαναφερόμενη ανάλυση αποσκοπεί να διαπιστωθεί εάν ο προσφεύγων κινδυνεύει σε προσωπική βάση να υποστεί βασανιστήρια στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί. Επομένως, η ύπαρξη συστηματικών, σοβαρών και κατάφωρων παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε μία χώρα δεν επαρκεί για να κριθεί ότι ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια όταν επιστρέψει σε αυτήν. Οφείλει να επικαλείται πρόσθετους λόγους, ώστε να αποδείξει ότι κινδυνεύει προσωπικά. Αντίθετα, η απουσία συστηματικών, σοβαρών και κατάφωρων παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν σημαίνει, συνεκτιμώντας τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσης, ότι δεν κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ο απειλούμενος με απέλαση.

υπόθεσης *SSS κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 245/2004).

7.3 Η Επιτροπή υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο Νο.1⁴⁸ για το άρθρο 3 της Σύμβασης σύμφωνα με το οποίο υποχρεούται να εκτιμήσει, σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητική επισκόπηση ή σε υπόνοιες, αν για ουσιώδεις λόγους πιστεύεται ότι ο προσφεύγων κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια στο κράτος όπου πρόκειται να απελαθεί, να απομακρυνθεί ή να εκδοθεί. Όμως, δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί, αλλά να είναι ενεστώσ και προσωπικός. Σχετικά, σύμφωνα με πάγια νομολογία της, ο κίνδυνος των βασανιστηρίων πρέπει να είναι προβλέψιμος, πραγματικός και προσωπικός⁴⁹. Επιπλέον, όσον αφορά στην εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας της, ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν οι διαπιστώσεις των οργάνων του ενδιαφερόμενου κράτους για τα υπό κρίση πραγματικά περιστατικά. Χωρίς να δεσμεύεται από αυτές, έχει την εξουσία, που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 22 της Σύμβασης, να αξιολογεί ελεύθερα τα πραγματικά περιστατικά στο πλαίσιο των γενικότερων περιστάσεων κάθε υπόθεσης⁵⁰.

7.4 Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους ο προσφεύγων φοβάται ότι κινδυνεύει προσωπικά να υποστεί βασανιστήρια εάν επιστρέψει στο Μπαγκλαντές είναι αφενός τα βασανιστήρια που υπέστη από τους οπαδούς του κόμματος BNP λόγω της συμμετοχής του στο κόμμα Awami League και αφετέρου ο κίνδυνος που διατρέχει να φυλακιστεί και να βασανιστεί από τις αστυνομικές αρχές λόγω της κατηγορίας για φόνο που εκκρεμεί σε βάρος του. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι σε περίπτωση καταδίκης του κινδυνεύει να υποβληθεί στη φυλακή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

7.5 Ως προς τα βασανιστήρια που υπέστη ο προσφεύγων στο Μπαγκλαντές η Επιτροπή παρατηρεί ότι, κατά τους ισχυρισμούς του, ευθύνονται οι οπαδοί του κόμματος BNP για την επίθεση της 1.10.2001, την απαγωγή και τα βασανιστήρια της 20.10.2001 καθώς και τη σύλληψη και τα βασανιστήρια του Οκτωβρίου / Νοεμβρίου 2002. Σχετικά, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να μην απομακρύνει δια της βίας οιοδήποτε πρόσωπο σε κράτος όπου για ουσιαστικούς λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια συνδέεται άμεσα με τον ορισμό των «βασανιστηρίων» του άρθρου 1 της Σύμβασης.

⁴⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5 στη σελίδα 468 της παρούσας έκδοσης.

⁴⁹ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 7.3 της από 21.11.2003 απόφασής της επί της υπόθεσης *AR κατά Ολλανδίας* (Ανακοίνωση Νο. 203/2002).

⁵⁰ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην παράγραφο 9 του Γενικού Σχολίου Νο. 1. Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5 στη σελίδα 468 της παρούσας έκδοσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 «για τους σκοπούς της Σύμβασης, ο όρος βασανιστήρια σημαίνει κάθε πράξη με την οποία, σωματικός ή ψυχικός πόνος ή έντονη οδύνη επιβάλλονται με πρόθεση σε ένα πρόσωπο, με σκοπό ιδίως να αποκτηθούν από αυτό ή από τρίτο πρόσωπο πληροφορίες ή ομολογίες, να τιμωρηθεί για μια πράξη που αυτό ή τρίτο πρόσωπο έχει διαπράξει ή είναι ύποπτο ότι την έχει διαπράξει, να εκφοβηθεί ή να εξαναγκαστεί αυτός ή τρίτο πρόσωπο, ή για κάθε άλλο λόγο που βασίζεται σε διάκριση οποιασδήποτε μορφής, εφόσον ένας τέτοιος πόνος ή οδύνη επιβάλλονται από δημόσιο λειτουργό ή κάθε πρόσωπο που ενεργεί με επίσημη ιδιότητα ή με την υποκίνηση ή τη συναίνεση ή την ανοχή του». Η Επιτροπή υπενθυμίζει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης η υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να απέχει από κάθε ενέργεια απομάκρυνσης οιασδήποτε προσώπου που κινδυνεύει από πόνο ή οδύνη που προκαλούν μη κυβερνητικές οντότητες, χωρίς τη συγκατάθεση ή την υποκίνηση της κυβέρνησης⁵¹.

7.6 Η Επιτροπή σημειώνει ότι τα γεγονότα του Οκτωβρίου / Νοεμβρίου 2002 που επικαλείται ο προσφεύγων αφορούν βασανιστήρια που υπέστη από τους οπαδούς του κόμματος BNP σε συνεργασία με τις αστυνομικές αρχές. Ακόμη και αν αποδεχθεί τον ισχυρισμό του για τα βασανιστήρια που υπέστη στο παρελθόν, κρίσιμο ερώτημα είναι εάν κινδυνεύει *επί του παρόντος* να υποβληθεί σε βασανιστήρια στην περίπτωση επιστροφής του στο Μπαγκλαντές. Η παρελθούσα μεταχείρισή του δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν επιστρέψει στο Μπαγκλαντές στο εγγύς μέλλον⁵². Σχετικά, η Επιτροπή σημειώνει ότι με εξαίρεση την κατηγορία για ανθρωποκτονία που εκκρεμεί σε βάρος του, ο προσφεύγων δεν παρείχε επαρκείς πληροφορίες για τους λόγους για τους οποίους καταζητείται από τις τοπικές αρχές.

7.7 Ως προς τις κατηγορίες που επικαλέστηκε ο προσφεύγων, η Επιτροπή σημειώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος υποστήριξε ότι δεν είναι γνήσια τα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία που κατέθεσε, δηλαδή το κατηγορητήριο, οι εκθέσεις των αστυνομικών αρχών και οι επιστολές. Περαιτέρω, η Επιτροπή συνεκτιμά ότι, κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ο

⁵¹ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην απόφασή της επί της υπόθεσης *GRB κατά Σουηδίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 47 στη σελίδα 521 της παρούσας έκδοσης), στη σκέψη 6.4 της απόφασής της επί της υπόθεσης *SS κατά Ολλανδίας* (Ανακοίνωση No. 191/2001) και στη σκέψη 7.4 της από 30.4.2002 απόφασής της επί της υπόθεσης *MPS κατά Αυστραλίας* (Ανακοίνωση No. 138/1999).

⁵² Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην απόφασή της επί της υπόθεσης *SSS κατά Καναδά*, (Ανακοίνωση No. 245/2004) και στην από 20.5.2000 απόφασή της επί της υπόθεσης *Haad κατά Ελβετίας* (Ανακοίνωση No. 126/1999).

προσφεύγων δεν καταδικάστηκε ούτε διώχθηκε ούτε κατηγορήθηκε για τα εγκλήματα που επικαλείται. Εξάλλου, ο κύριος Μ.Φ. δεν αμφισβήτησε επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους ούτε κατέθεσε αποδεικτικά στοιχεία περί του αντιθέτου, παρότι είχε τη σχετική δυνατότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή υπενθυμίζει τη νομολογία της σύμφωνα με την οποία αποτελεί κατ' αρχήν υποχρέωση του προσφεύγοντα να αποδείξει τη βασιμότητα των ισχυρισμών του για τον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει και ότι ο κίνδυνος αυτός αξιολογείται με βάση στοιχεία που δεν περιρίζονται σε θεωρητικές εκτιμήσεις ή υπόνοιες⁵³.

7.8 Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή δεν θεωρεί αναγκαίο να εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για τον κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που διατρέχει στην περίπτωση που καταδικαστεί στο Μπαγκλαντές για τις προαναφερόμενες κατηγορίες.

7.9 Με βάση τις πληροφορίες που τέθηκαν υπόψη της, η Επιτροπή εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε επαρκώς ότι αντιμετωπίζει προβλέψιμο, πραγματικό και προσωπικό κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια εάν απελαθεί στη χώρα καταγωγής του.

8. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, η Επιτροπή κρίνει ότι με την απομάκρυνση προσφεύγοντα στο Μπαγκλαντές η Σουηδία δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.*

0728

Υπόθεση Bachan Singh Sogi⁵⁴ κατά Καναδά της 16.11.2007

Ανακοίνωση 297/2006⁵⁵

Απόρριψη αιτήματος ασύλου για λόγους εθνικής ασφάλειας – Συμμετοχή του αιτούντα άσυλο σε τρομοκρατική οργάνωση – Νομολογία Suresh του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Καναδά: κατά το διεθνές δίκαιο, η απαγόρευση των βασανιστηρίων αποτελεί αναγκαστικό κανόνα του διεθνούς δικαίου και, επομένως, λόγο ακύρωσης των απο-

⁵³ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στην παράγραφο 6 του Γενικού Σχολίου Νο. 1 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5), στη σκέψη 9.3 της από 12.5.2006 απόφασής της επί της υπόθεσης *MZ κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση Νο. 256/2004), στη σκέψη 13.5 της από 12.5.2004 απόφασής της επί της υπόθεσης *ΜΑΚ κατά Γερμανίας* (Ανακοίνωση Νο.214/2002) και στη σκέψη 6.3 της απόφασής της επί της υπόθεσης *SL κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση Νο. 150/1999).

⁵⁴ Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από τη δικηγόρο Johanne Doyon.

⁵⁵ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/39/D/297/2006 της 29.11.2007 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ca>.

φάσεων απέλασης ακόμη και όταν συντρέχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας – Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εγγυάται δίκαιη δίκη στα πρόσωπα που απειλούνται με απέλαση όταν καθορίζει τον κίνδυνο των βασανιστηρίων, δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης – Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να σέβεται και να τηρεί τους κανόνες που υιοθετεί η Επιτροπή και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της, που προβλέποντας τη δυνατότητα να υποδεικνύει μέτρα προσωρινής προστασίας εγγυάται την εφαρμογή των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α' και ΦΕΚ 168, τ. Α')

I. Τα πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Bachan Singh Sogi, είναι πολίτης Ινδίας, γεννηθείς το 1961.

Ο κύριος Bachan Singh Sogi και η οικογένειά του, κάτοικοι Ινδίας, κατηγορούνταν ψευδώς από τις ινδικές αρχές ότι είναι μαχητές Σιχ με αποτέλεσμα να υφίστανται κατ' επανάληψη συλλήψεις και βασανιστήρια. Έτσι, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πατρίδα του.

Από την από 26.6.2003 «απόφαση αξιολόγησης του κινδύνου πριν την απέλαση» που εξέδωσαν οι канаδικές αρχές προκύπτει ότι ο προσφεύγων είχε ισχυριστεί ότι ήταν αγρότης στην περιοχή Punjab της Ινδίας και ότι το σπίτι του δεν ήταν μακριά από τα σύνορα με το Πακιστάν. Τούτο σημαίνει ότι τόσο ο ίδιος όσο και η οικογένειά του αναγκάστηκαν κατ' επανάληψη να φιλοξενήσουν στο σπίτι τους μαχητές Σιχ. Κατηγορούμενος για συμμετοχή στο κίνημα των Σιχ, ο προσφεύγων συνελήφθη από την αστυνομία το Μάιο του 1991, το Φεβρουάριο του 1993, τον Αύγουστο του 1997, το Δεκέμβριο του 1997 και τον Ιανουάριο του 2001. Σχετικά διευκρίνισε ότι μετά από κάθε επίθεση που αποδιδόταν στους τρομοκράτες Σιχ της περιοχής, η αστυνομία πραγματοποιούσε εφόδους στο σπίτι του και το ερευνούσε. Επίσης, κατηγορούνταν ως τρομοκράτες ο αδελφός του και ο θείος του, που σκοτώθηκε από αστυνομικές δυνάμεις το 1993. Επιπλέον, το 1995 είχε σκοτωθεί ο πατέρας του σε ανταλλαγή πυρών μεταξύ των αστυνομικών δυνάμεων και των τρομοκρατών.

Διαμένοντας στο Ηνωμένο Βασίλειο από τον Ιούλιο του 1995 έως τον Φεβρουάριο του 1997, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτημα ασύλου που απορρίφθηκε το Σεπτέμβριο του 1996. Είχε αποφασίσει να επιστρέψει στην Ινδία, επειδή το Φεβρουάριο του 1997 είχε κερδίσει τις τοπικές

εκλογές το κόμμα Akali Dal που υποσχόταν να θέσει τέλος στην αστυνομική βία και στην πρακτική της κακομεταχείρισης που εφάρμοζαν συστηματικά οι αστυνομικές δυνάμεις στο κρατίδιο του Punjab. Πράγματι, επέστρεψε στην Ινδία και προσχώρησε στο κόμμα Akali Dal. Όμως, οι αστυνομικές αρχές συνέχισαν να τον παρενοχλούν. Κάποια στιγμή, ο αδερφός του αποφάσισε να αναχωρήσει από την Ινδία με προορισμό τον Καναδά, όπου αναγνωρίστηκε πρόσφυγας. Έτσι, το Μάιο του 2001, ο προσφεύγων αποφάσισε να εγκαταλείψει την Ινδία.

Στις 8.5.2001 ο κύριος Sogi έφθασε στο Τορόντο και ζήτησε να αναγνωριστεί στο πρόσωπό του το καθεστώς του πρόσφυγα. Τον Αύγουστο του 2002, η Καναδική Υπηρεσία Πληροφοριών και Ασφάλειας εξέδωσε έκθεση στην οποία ανέφερε ότι «είχε βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι ο προσφεύγων ήταν μέλος της τρομοκρατικής οργάνωσης Babbar Khalsa International (BKI)», ομάδας αποτελούμενης από Σιχ με στόχο τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους Σιχ, του αποκαλούμενου «Khalistan», στο έδαφος του κρατιδίου του Punjab. Κατ' επίκληση αυτού του στοιχείου εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης του προσφεύγοντα που θεωρήθηκε ότι απειλεί την εθνική ασφάλεια του Καναδά.

Στις 8.10.2002, μετά από διερεύνηση της υπόθεσης του προσφεύγοντα ως μέλους τρομοκρατικής οργάνωσης, η Επιτροπή Μετανάστευσης και Προσφύγων εξέδωσε απόφαση για την απέλασή του από τη χώρα.

Ο κύριος Sogi αιτήθηκε τη δικαστική επανεξέταση της από 8.10.2002 απόφασης απέλασης, ενώπιον του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου που στις 8.12.2003 απεφάνθη ότι ορθώς η διοίκηση αξιολόγησε κάποιες πληροφορίες ως κρίσιμες και μη αποκαλύψιμες για λόγους εθνικής ασφάλειας, επιβεβαιώνοντας αφενός ότι δεν μπορούσαν να αποκαλυφθούν και αφετέρου ότι τις έλαβε υπόψη κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του. Με την από 28.5.2004 απόφασή του, το Ομοσπονδιακό Εφετείο επικύρωσε την απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της ειδικής διαδικασίας που προβλέπει η καναδική νομοθεσία, ο προσφεύγων αιτήθηκε την αξιολόγηση του κινδύνου πριν την απέλαση. Η από 26.6.2003 απόφαση που εκδόθηκε επ' αυτής της αίτησής του εκτιμά ότι, παρότι αρνήθηκε κάθε συμμετοχή σε οιοδήποτε αγωνιστικό κίνημα του Punjab, από την έκθεση της υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας προκύπτει ότι, για «βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι ήταν μέλος της οργάνωσης BKI και ότι, χρησιμοποιώντας διάφορα ψευδώνυμα, θεωρείται ύποπτος σχεδιασμού επιθέσεων σε βάρος διαφόρων πολιτικών προσωπικοτήτων της Ινδίας. Λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά του κυρίου Sogi, δηλαδή την ιδιότητά του ως μέλους της οργάνωσης BKI, την καταχώρηση της οργάνωσης αυτής από πολλές χώρες στον κατάλογο των διεθνών τρομοκρατικών οντοτήτων και τη μεταχείριση που

επιφυλάσσουν οι αστυνομικές αρχές σε όσους θεωρούν τρομοκράτες, υπάρχει κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων, εάν επιστρέψει στην Ινδία, βασανιστήρια και σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία».

Με την από 2.12.2003 απόφασή της η υφυπουργός απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για παροχή προστασίας. Αναγνωρίζοντας τον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει ο κύριος Sogi σε περίπτωση απέλασης, έκρινε, σταθμίζοντας τα συμφέροντα που διακυβεύονται, ότι το γενικότερο συμφέρον ασφάλειας του Καναδά υπερέχει της προσωπικής ασφάλειας του προσφεύγοντα. Εκτίμησε ότι ήταν επαρκή τα αποδεικτικά στοιχεία για τη συμμετοχή του στην οργάνωση ΒΚΙ και για την πρόθεσή του, με διάφορα ψευδώνυμα, να διαπράξει στην Ινδία δολοφονίες πολιτικών προσωπικοτήτων, συμπεριλαμβανομένου του Κυβερνήτη και του πρώην Αρχηγού της Αστυνομίας του Punjab.

Στις 2.12.2003, ο κύριος Bachan Singh Sogi προσέφυγε κατά της προαναφερόμενης απόφασης της υφυπουργού ενώπιον του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου του Τορόντο. Με την από 11.6.2004 απόφασή του το Δικαστήριο υπογράμμισε κατ' αρχήν την επικληθείσα και από τον προσφεύγοντα νομολογία *Suresh*⁵⁶ του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Καναδά, σύμφωνα με την οποία κατά το διεθνές δίκαιο, η απαγόρευση των βασανιστηρίων «αποτελεί αναγκαστικό κανόνα του διεθνούς δικαίου» και επομένως λόγω ακύρωσης των αποφάσεων απέλασης ακόμα και όταν συντρέχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εξαιρετικές περιστάσεις⁵⁷ της υπόθεσης, διαφορετικές από αυτές της υπόθεσης

⁵⁶ Βλέπε για την απόφαση στη διεύθυνση <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3c42bdfa0.html>.

⁵⁷ Από τα αποδεικτικά στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης οι εξαιρετικές περιστάσεις είναι: α) ο προσφεύγων, χρησιμοποιώντας ψευδώνυμο, είχε σχεδιάσει τη δολοφονία του προέδρου της κυβέρνησης του Punjab, του γιου του και του πρώην αρχηγού της Αστυνομίας του κρατιδίου, β) άρθρο που δημοσιεύθηκε στο από 9.6.2001 φύλλο της εφημερίδας Times of India περιγράφει τη συνωμοσία δολοφονίας και επιβεβαιώνει ότι εάν δεν είχε αποτύχει θα αποσταθεροποιούσε την κυβέρνηση της Ινδίας, γ) από αποδεικτικά στοιχεία αξιόπιστων πηγών προκύπτει ότι είναι το ίδιο και το αυτό πρόσωπο ο προσφεύγων και ο κατονομαζόμενος στο άρθρο Gurnam Singh, δ) η τρομοκρατική οργάνωση ΒΚΙ είχε συμμετάσχει στη βομβιστική επίθεση στην πτήση No. 182 των ινδικών αερογραμμών, ε) η μυστική έρευνα αποκάλυψε ότι ο προσφεύγων είχε χρησιμοποιήσει έξι ψευδώνυμα, συμπεριλαμβανομένου του Gurnam Singh, στ) ο προσφεύγων διατηρεί επαφές με πρόσωπα που έχουν εξειδικευμένες γνώσεις στη χρήση σύγχρονων όπλων και εκρηκτικών, ζ) σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς του, ότι δηλαδή ουδέποτε είχε υποβάλει αίτημα ασύλου, προκύπτει από επιστολές ότι σχετικό αίτημά του απορρίφθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο.

Suresh, επιτρέπουν το χαρακτηρισμό του προσφεύγοντα ως «έμπειρο δολοφόνου του ΒΚΙ που ψεύδεται για να προστατευθεί». Κατά το Δικαστήριο η προσβαλλόμενη απόφαση περιείχε δύο λανθασμένες εκτιμήσεις: κατ' αρχήν δεν πρόβλεπε άλλο μέτρο πλην της απέλασης, που συνεπάγεται κίνδυνο βασανιστηρίων, ενώ όφειλε να σταθμίσει οιαδήποτε άλλη εναλλακτική λύση που αποδυναμώνει τη σχετική απειλή κακομεταχείρισης. Δεύτερον, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιγράφει ούτε επεξηγεί επαρκώς τους λόγους για τους οποίους ο προσφεύγων αποτελεί υφιστάμενη απειλή για την εθνική ασφάλεια. Με το σκεπτικό αυτό, ανέπεμψε την υπόθεση στην υφυπουργό για να λάβει υπόψη τις εναλλακτικές της απέλασης λύσεις που πρότεινε ο προσφεύγων και να καθορίσει και να επεξηγήσει συγκεκριμένα τους λόγους για τους οποίους αυτός θεωρείται απειλή για την εθνική ασφάλεια.

Στις 6.6.2005, κρίνοντας παραδεκτή την προσφυγή, το Εφετείο ανέπεμψε την υπόθεση για νέα κρίση στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης του κινδύνου πριν την εκτέλεση της απέλασης. Στις 31.8.2005 εκδόθηκε δεύτερη απόφαση, που επαναβεβαιώνει τον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει ο προσφεύγων στην περίπτωση επιστροφής του στην Ινδία, δεδομένου ότι θεωρείται ύποπτο υψηλόβαθμο στέλεχος της οργάνωσης ΒΚΙ.

Στις 11.5.2006 η υφυπουργός εξέδωσε νέα απόφαση επί του αιτήματος του προσφεύγοντα για προστασία: αφού έλαβε υπόψη την πιθανότητα να κατηγορηθεί στην Ινδία για τον υποτιθέμενο ρόλο του στις επιθέσεις έκρινε ότι η ισχύουσα νέα εθνική νομοθεσία μειώνει τον κίνδυνο κακομεταχείρισης που ανεχόταν η προγενέστερη⁵⁸. Με αυτό το σκεπτικό απεφάνθη η διοίκηση ότι ο προσφεύγων δεν κινδύνευε να υποστεί βασανιστήρια στην περίπτωση της επιστροφής του στην Ινδία. Υπενθυμίζοντας η υφυπουργός ότι ο προσφεύγων συνιστά απειλή για την εθνική ασφάλεια του Καναδά απέρριψε το αίτημά του για προστασία.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων επικαλείται παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Δεδομένου ότι η Σύμβαση δεν προβλέπει εξαιρέσεις στην περίπτωση επιστροφής στα σύνορα εδαφών όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια, παραβιάζει τη Σύμβαση η απόφαση της 2.12.2003 που απέρριψε το αίτημά του για προστασία επειδή στηρίχθηκε σε κριτήρια, που δεν είναι κρίσιμα, όπως είναι η φύση και η σοβαρότητα παρελθόντων πράξεων ή ο κίνδυνος που αποτελεί για την εθνική ασφάλεια του Καναδά.

⁵⁸ Η νέα νομοθεσία προβλέπει διαδικαστικές εγγυήσεις για τους κατηγορούμενους για πράξεις τρομοκρατίας, όπως την απαγόρευση χρήσης βίας για την απόσπαση ομολογίας και το δικαίωμα των κατηγορουμένων στην εξέταση των ισχυρισμών τους για βασανιστήρια.

Υπενθυμίζει ότι, όταν αποδεικνύεται ο κίνδυνος βασανιστηρίων που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος, είναι αντίθετη με τις αρχές της Σύμβασης η άρνηση της προστασίας με την επίκληση κριτηρίων που δεν είναι κρίσιμα⁵⁹. Περαιτέρω, προσθέτει ότι, κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου και της Σύμβασης, η υφυπουργός απέρριψε, με την από 11.5.2006 απόφασή της, το αίτημά του για προστασία επικαλούμενη λόγους που δεν είναι κρίσιμοι για την υπόθεσή του. Επίσης, ισχυρίζεται ότι, τα αποδεικτικά στοιχεία του φακέλου της υπόθεσής του και, ειδικότερα οι τρεις αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν την από 11.5.2006 απόρριψη του αιτήματός του για προστασία, τεκμηριώνουν, χωρίς να καταλείπεται αμφιβολία, τον κίνδυνο των βασανιστηρίων που διατρέχει στην περίπτωση απομάκρυνσής του στην Ινδία.

Περαιτέρω, ο κύριος Bachan Singh Sogi ισχυρίζεται ότι η υφυπουργός τον εξέθεσε σε μεγαλύτερο κίνδυνο αποδίδοντάς του με την από 11.5.2006 απόφασή της εγκλήματα που δεν έχει τελέσει. Επιπλέον, η απόφαση αυτή στηρίζεται σε πολλές εσφαλμένες εκτιμήσεις, στο μέτρο που η υφυπουργός δεν έλαβε υπόψη τα αποσπάσματα που αναφέρονται στον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει στην Ινδία. Σύμφωνα με τα σχετικά έγγραφα, τα βασανιστήρια αποτελούν συνηθισμένη πρακτική ως τεχνική ανάκρισης και οι αστυνομικές αρχές έχουν εκπαιδευθεί στην εφαρμογή εξεζητημένων μεθόδων που δεν αφήνουν ορατά ίχνη. Επιπλέον, υπογραμμίζει ότι, αντί να αξιολογήσει την πιθανότητα να υποστεί βασανιστήρια από τις αστυνομικές αρχές, η υφυπουργός περιορίστηκε να εκφράσει την άποψη ότι τα σημαντικότερα προβλήματα του Punjab είναι η απασχόληση των αγροτών και η ανεπάρκεια των τροφίμων. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι η διαβεβαίωση της υφυπουργού για τη βελτίωση της γενικότερης κατάστασης που επικρατεί στο Punjab σε καμιά περίπτωση δεν αποδεικνύει ότι δεν κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια όποιος θεωρείται ανώτερο στέλεχος του ΒΚΙ. Επομένως, η υφυπουργός παρέλειψε να εκτιμήσει την ιδιαιτερότητα της κατάστασής του. Τέλος, η υφυπουργός απέρριψε χωρίς ειδική αιτιολόγηση τα αντικειμενικά αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε, όπως είναι η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας του Ιανουαρίου 2003, από την οποία προκύπτει ότι παρά τη νομοθετική αναθεώρηση για την κατάργηση των βασανιστηρίων το δικαστικό σύστημα του Punjab παραμένει ανεπαρκές. Συμπερασματικά, ο προσφεύγων επικαλείται το αποδεικτικό υλικό που προσκόμισε ενώπιον των канаδικών αρχών από το οποίο προκύπτει ότι οι ινδικές αρχές εφαρμόζουν τα βασανιστήρια κυρίως

⁵⁹ Σχετικά παραπέμπει στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε σχετικά για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδες 254 επ.).

στους ενεργούς πολίτες ή σε όσους θεωρούν τρομοκράτες. Τέλος, δηλώνει ότι είναι ενεστώς ο κίνδυνος που διατρέχει να υποστεί βασανιστήρια στην Ινδία.

Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 22 της Σύμβασης, η Επιτροπή κοινοποίησε στο συμβαλλόμενο κράτος την ανακοίνωση με την από 14.6.2006 ρηματική διακοίνωση. Ταυτόχρονα, δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της, υπέδειξε στο συμβαλλόμενο κράτος να αναστείλει την εκτέλεση της απόφασης απέλασης έως την ολοκλήρωση της εξέτασης της υπό κρίση ανακοίνωσης.

Στις 28.6.2006, ο προσφεύγων και το συμβαλλόμενο κράτος ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι επρόκειτο να εκτελεστεί η απόφαση απέλασης παρά τα μέτρα προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει.

Με την από 30.6.2006 ρηματική διακοίνωση η Επιτροπή επαναβεβαίωσε στο συμβαλλόμενο κράτος την υπόδειξή της για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας.

Η συνήγορος του προσφεύγοντα ενημέρωσε την Επιτροπή ότι η απόφαση απέλασης εκτελέστηκε στις 2.7.2006 και ότι η Υπηρεσία Συνόρων του Καναδά αρνήθηκε να αποκαλύψει τη χώρα προορισμού. Το συμβαλλόμενο κράτος επιβεβαίωσε την απέλαση του κυρίου Sogi στην Ινδία ισχυριζόμενο ότι ο προσφεύγων δεν διατρέχει στη χώρα αυτή κίνδυνο βασανιστηρίων.

Στις 5 Ιουλίου 2006 η συνήγορος του προσφεύγοντα ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο πελάτης της είχε μεταχθεί στη φυλακή της πόλης Gurdaspur, στην περιοχή Punjab της Ινδίας, και ότι, σύμφωνα με αστυνομικές πληροφορίες, είχε υποστεί κακομεταχείριση και ξυλοδαρμό από τις τοπικές αρχές. Επιπλέον, πρόσθεσε, ότι η Διεθνής Αμνηστία ανταποκρίθηκε θετικά στο αίτημα για επιτήρηση της κατάστασης του προσφεύγοντα και παρακολούθηση της υπόθεσής του.

Όσον αφορά στην εκτέλεση της απόφασης απέλασης πριν την εξέταση της ανακοίνωσης από την Επιτροπή, η συνήγορος του προσφεύγοντα σημειώνει ότι, απομακρύνοντάς τον στην Ινδία, το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τις διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης για τον καθορισμό του κινδύνου των βασανιστηρίων. Σχετικά υπενθυμίζει ότι οι καναδικές αρχές αρνήθηκαν τον κίνδυνο βασανιστηρίων που διατρέχει ο προσφεύγων προκειμένου να τον απελάσουν νόμιμα από τη χώρα. Εσφαλμένα καθόρισαν οι καναδικές αρχές τον κίνδυνο των βασανιστηρίων που διατρέχει ο προσφεύγων στην περίπτωση της απέλασης, κυρίως λόγω της επίκλησης απόρρητων αποδείξεων, στις οποίες ούτε είχε πρόσβαση ούτε μπορούσε να αντικρούσει.

Περαιτέρω ισχυρίζεται ότι, συμμετέχοντας στη διαδικασία έκδοσης απόφασης επί του αιτήματός του για προστασία, η καναδική κυβέρνηση παραβίασε το δικαίωμα το προσφεύγοντα να κριθεί η υπόθεσή του από ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή. Ήδη, πριν την έκδοση της προαναφερόμενης απόφασης, υπάλληλος της υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας και πληροφοριών γνώριζε ότι επρόκειτο να απορριφθεί το αίτημα του προσφεύγοντα για προστασία. Επομένως, είχαν ήδη δρομολογηθεί οι διαδικασίες για την απομάκρυνση του προσφεύγοντα από τον Καναδά πριν του κοινοποιηθεί η απόφαση κατά της οποίας δικαιούτο να ασκήσει ένδικα μέσα. Συμπερασματικά, η υφυπουργός αποφάσισε παραβιάζοντας τις αρχές της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας.

Εξάλλου, η απόφαση της 23.6.2006 με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα του προσφεύγοντα για αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης είναι παράνομη και εσφαλμένη αφού από τα αποδεικτικά στοιχεία προέκυπτε ο κίνδυνος των βασανιστηρίων στην περίπτωση της απέλασης, που αντιβαίνει στο άρθρο 3 της Σύμβασης. Δεδομένου ότι ενημερώθηκε καθυστερημένα για την απόφαση των καναδικών αρχών να απομακρύνουν τον προσφεύγοντα και, λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα του φακέλου, η συνήγορος του προσφεύγοντα αιτήθηκε την αναβολή της συζήτησης της αίτησης για αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης ώστε να προετοιμάσει την υπεράσπιση της υπόθεσης. Όμως, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου απέρριψε το σχετικό αίτημά της. Η σχετική απόφαση είναι εσφαλμένη γιατί το δικαστήριο αγνόησε την απόδειξη του κινδύνου των βασανιστηρίων ή της δίωξης του προσφεύγοντα στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στην Ινδία, δηλαδή τις τρεις αποφάσεις της υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας και πληροφοριών.

Η συνήγορος του προσφεύγοντα σημειώνει ότι ο κύριος Bachan Singh Sogi συνελήφθη και κρατήθηκε για περίπου τέσσερα χρόνια επί τη βάση απόρρητων στοιχείων στα οποία δεν είχε δικαίωμα πρόσβασης. Στην πρόσφατη απόφαση επί της υπόθεσης *Charkaoui* το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά έκρινε ότι παραβιάζει το άρθρο 7 του Συντάγματος, που προστατεύει το δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία και στην ασφάλεια, η κεκλεισμένων των θυρών εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν σε απόρρητα στοιχεία στα οποία δεν έχει πρόσβαση ο προσφεύγων και η σχετική διαδικασία δεν διέπεται από τις αρχές του συζητητικού συστήματος.

Κατά την τετραετή κράτησή του ο προσφεύγων ζούσε με την μόνιμη απειλή της απομάκρυνσης σε μια χώρα όπου κινδύνευε να υποστεί βασανιστήρια. Η κατάσταση αυτή καθεαυτή αποτελεί μια μορφή βασανι-

στηρίων και παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης⁶⁰. Όπως βεβαιώνει σχετική ψυχολογική έκθεση του 2003, ο προσφεύγων υπέφερε από σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα και από συμπτώματα αϋπνίας και άγχους, και η κατάσταση του θα επιβαρυνόταν στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στην Ινδία.

Εν τέλει υπενθυμίζει ότι το διεθνές δίκαιο ορίζει για την απόλυτη απαγόρευση της απέλασης προσώπου που κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια και ισχυρίζεται ότι η επαναπροώθηση του προσφεύγοντα⁶¹ παραβιάζει τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει ο Καναδάς δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Λαμβάνοντας υπόψη τις αποφάσεις των εθνικών αρχών που διαπίστωσαν τον κίνδυνο των βασανιστηρίων και των διώξεων που διέτρεχε ο προσφεύγων στην περίπτωση της εκτέλεσης της απέλασης, το γεγονός ότι δεν είχαν αλλάξει οι συνθήκες στην πατρίδα του, την υπόδειξη της Επιτροπής στο συμβαλλόμενο κράτος για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας, την κατάσταση της υγείας του και τον ενεστώτα κίνδυνο βασανιστηρίων, η απομάκρυνσή του στην Ινδία είναι αντισυνταγματική και αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Τούτο αποδεικνύουν η άμεση σύλληψή του όταν έφθασε στην Ινδία, οι σοβαρές κατηγορίες που απαγγέθηκαν σε βάρος του, καθώς και η κακομεταχείριση που υπέστη από τις ινδικές αρχές.

III. Οι θέσεις του Καναδά επί της ανακοίνωσης ενόπιον της Επιτροπής: 7.1 Στις 26.7. 2007 το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίστηκε ότι ένα είναι το κρίσιμο ζήτημα που καλείται να κρίνει η Επιτροπή: εάν υπήρχαν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι ο προσφεύγων αντιμετώπιζε κίνδυνο βασανιστηρίων όταν απελάθηκε στην Ινδία. Τα επιχειρήματα της συνηγόρου του για τη διαδικασία που εφαρμόστηκε πριν την εκτέλεση της απέλασης είναι *ratione materiae* εκτός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, το άρθρο 3 της Σύμβασης δεν εμπεριέχει το δικαίωμα εξέτασης της υπόθεσης από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, το δικαίωμα της εκπροσώπησης από συνήγορο και το δικαίωμα του διαδίκου να λαμβάνει γνώση των επιβαρυντικών στοιχείων. Δεν παραβιάζουν το άρθρο 3 της Σύμβασης οι αποφάσεις με τις οποίες απορρίφθηκαν, αφενός το αίτημα του προσφεύγοντα για προστασία και, αφετέρου η αίτησή του για αναστολή της εκτέλεσης της

⁶⁰ Σχετικά η συνήγορος επικαλείται έκθεση των Ιατρών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με τον τίτλο «Break them down – Systematic use of psychological torture by USA forces» της 20.5.2005 σύμφωνα με την οποία συνιστά μορφή βασανιστηρίων η απειλή απέλασης σε χώρα που εφαρμόζει τα βασανιστήρια.

⁶¹ Σε αυτό το πλαίσιο η συνήγορος επικαλείται την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση *Aksoy κατά Τουρκίας*.

απέλασης. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, η συνήγορος αιτείται από την Επιτροπή να κρίνει κατ' έφεση τις αποφάσεις των καναδικών αρχών.

7.2 Το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι απαράδεκτα προβάλλεται το πρώτον ενώπιον της Επιτροπής ο ισχυρισμός ότι «συμμετείχε» στην απόφαση της υφυπουργού, αφού σχετικά ο προσφεύγων δεν έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα στο μέτρο που δεν τον είχε επικαλεστεί ενώπιον του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου του Καναδά.

7.3 Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι απαράδεκτως προβάλλονται ισχυρισμοί για τη διαδικασία που εφαρμόστηκε πριν την απέλαση αφού δεν πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις που απαιτεί το άρθρο 22 της Σύμβασης. Δηλαδή, με άλλα λόγια, η διαδικασία που εφαρμόστηκε πριν την απέλαση δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης. Ειδικότερα, σημειώνει ότι το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο απέρριψε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα που αφορούσαν στην άρνηση του αιτήματός του για αναβολή της συζήτησης της αίτησης για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας και στο δικαίωμά του να κριθεί η υπόθεσή του από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο κρίνοντας ότι ήσαν επαρκείς οι προθεσμίες για την άσκηση της προαναφερόμενης αίτησης αφού ήδη γνώριζε από την 15.5.2006 ότι είχε απορριφθεί το αίτημά του για προστασία και ότι είχαν υιοθετηθεί τα αναγκαία μέτρα για την απομάκρυνσή του από τον Καναδά. Σχετικά ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε να είχε προετοιμάσει την άμυνά του κατά της απέλασης πριν την 12.6.2006. Ως προς το δεύτερο ισχυρισμό του προσφεύγοντα για έλλειμμα αμεροληψίας, το συμβαλλόμενο κράτος προβάλλει ότι ο δικαστής που έκρινε την αίτηση για την αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης σημείωσε ότι δεν δημιουργούσε εύλογο φόβο για μεροληπτική αντιμετώπιση το γεγονός και μόνον ότι είχε χειριστεί την ίδια υπόθεση στο πλαίσιο προηγούμενων διαδικασιών. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα εξετάστηκαν και απορρίφθηκαν από τις εθνικές αρχές σε πλαίσιο κράτους δικαίου.

7.4 Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα ότι είναι παράνομη και εσφαλμένη η απόφαση που απέρριψε το αίτημά του για αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης, το συμβαλλόμενο κράτος επιβεβαιώνει ότι το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν διέτρεχε κίνδυνο βασανιστηρίων στην περίπτωση της επιστροφής στην Ινδία αφού αξιολόγησε το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων όσων κατέθεσε ο προσφεύγων. ...

7.6 Αναφορικά με τα «απόρρητα» αποδεικτικά στοιχεία, το συμβαλλόμενο κράτος εκτιμά ότι για λόγους ασφαλείας οι εθνικές αρχές δεν συσχέτισαν τον καθορισμό του κινδύνου των βασανιστηρίων με τα στοιχεία στα οποία δεν είχε πρόσβαση ο προσφεύγων. Όταν η υφυπουργός

απεφάνθη επί του κινδύνου των βασανιστηρίων δεν συνεκτίμησε τον κίνδυνο που συνιστούσε ο προσφεύγων για την ασφάλεια του Καναδά. Επομένως, η κρίση της δεν στηρίχτηκε στα «απόρρητα» στοιχεία. Το συμβαλλόμενο κράτος υπογραμμίζει ότι η εθνική νομοθεσία για τη μετανάστευση και την προστασία των προσφύγων επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές, που εξετάζουν εάν ο ενδιαφερόμενος απειλεί τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια της χώρας, να λαμβάνουν υπόψη σχετικές πληροφορίες χωρίς να του τις αποκαλύπτουν για λόγους εθνικής ασφάλειας, με την προϋπόθεση πάντως ότι του γνωστοποιούν εν περιλήψει τα σχετικά στοιχεία. Η διαδικασία αυτή τηρήθηκε και στην υπό κρίση υπόθεση.

7.7 Το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι ουδέποτε προέβαλε ο προσφεύγων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ισχυρισμούς για την παράλειψη συμμόρφωσής του με τα μέτρα προσωρινής προστασίας που είχε υποδείξει η Επιτροπή και για την απειλή του κινδύνου των βασανιστηρίων στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στην Ινδία. Ο Καναδάς εκπληρώνει τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης με σοβαρότητα, αλλά εκτιμά ότι δεν είναι νομικά δεσμευτικές οι υποδείξεις της Επιτροπής για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας. Σε αντίθεση με την απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση *Tebourski* κατά Γαλλίας⁶², το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί να συνεπάγεται παραβίαση των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης η μη συμμόρφωση με τις σχετικές υποδείξεις. Ειδικότερα, επισημαίνει ότι στην απόφαση επί της υπόθεσης *TPS* κατά Καναδά⁶³ η Επιτροπή εξέφρασε μεν την ανησυχία της επειδή δεν συμμορφώθηκε με το αίτημά της για τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας, αλλά έκρινε ότι δεν είχε παραβιάσει το άρθρο 3 της Σύμβασης απομακρύνοντας τον προσφεύγοντα στην Ινδία.

7.8 Περαιτέρω, εκτιμά ότι δεν εμπίπτει *ratione materiae* στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα ότι παραβιάζει τη διάταξη αυτή «η απειλή της απομάκρυνσης στα σύνορα εδαφών όπου κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια». Σε κάθε περίπτωση ο εν λόγω ισχυρισμός προβάλλεται αβάσιμα γιατί δεν τεκμηριώνεται. Επιπλέον, το συμβαλλόμενο κράτος αρνείται ότι υπέβαλε τον προσφεύγοντα σε ψυχολογικά βασανιστήρια και υποστηρίζει ότι η εφαρμογή των διαδικασιών που προβλέπει η νομοθεσία για να καθοριστεί το δικαίωμα διαμονής στη

⁶² Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε στη σελίδα 497 της παρούσας έκδοσης. Το συμβαλλόμενο κράτος παραπέμπει στις σκέψεις 8.6 και 8.7 της απόφασης.

⁶³ Ανακοίνωση No. 99/1997, Απόφαση της 16ης Μαΐου 2000, σκέψη 16.1. Στην υπόθεση αυτή η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η απομάκρυνση του προσφεύγοντα στην Ινδία δεν παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης. Βλέπε για το κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ σε:

<http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ca>.

χώρα και μόνη η πιθανότητα απομάκρυνσης σε χώρα όπου κινδυνεύει ο ενδιαφερόμενος να υποστεί βασανιστήρια δεν είναι «βασανιστήριο» κατά την έννοια του πρώτου άρθρου της Σύμβασης.

7.9 Το συμβαλλόμενο κράτος προβάλλει ότι πάντα εξετάζει ενδελεχώς τα αιτήματα της Επιτροπής για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας και ότι υπό κανονικές συνθήκες συμμορφώνεται με αυτά. Όμως, στην υπό κρίση υπόθεση, μετά τη μελέτη του φακέλου και ιδίως με βάση την αρνητική απόφαση της υφυπουργού για τους κινδύνους που διέτρεχε ο προσφεύγων στην περίπτωση της επιστροφής του στην Ινδία καθώς και την απορριπτική απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου επί της αίτησης για την αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης, θεώρησε ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι διατρέχει σοβαρό κίνδυνο βασανιστηρίων στην Ινδία.

7.10 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς για παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω της απέλασης του προσφεύγοντα στην Ινδία, το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι το ζήτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα όλων των πληροφοριών που γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν οι εθνικές αρχές κατά το χρόνο της εκτέλεσης της σχετικής απόφασης. Σχετικά υπενθυμίζει ότι, παρότι κάποιες φορές εφαρμόζονται στην Ινδία, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής του Punjab, πρακτικές βασανιστηρίων, ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι διατρέχει εξατομικευμένο, προβλέψιμο και ενεστώτα κίνδυνο βασανιστηρίων. Σημειώνει ότι η συνήγορός του ενημερώθηκε από το γαμπρό του για την κακομεταχείριση και το ξυλοδαρμό που υπέστη κατά την κράτησή του από τις ινδικές αρχές. Το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι ο προσφεύγων κρίθηκε αναξιόπιστος από τις εθνικές αρχές και επομένως η Επιτροπή δεν πρέπει να αποδώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στους σχετικούς ισχυρισμούς του. Σε κάθε περίπτωση, το άρθρο 3 εφαρμόζεται αποκλειστικά στην περίπτωση των βασανιστηρίων και δεν προστατεύει από την κακομεταχείριση που υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 16 της Σύμβασης.

Νόμο Βάσιμο: Α) Η επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του ενδιαφερόμενου μετά από απέλαση ή εκκρεμούσης της ολοκλήρωσης της σχετικής διαδικασίας δεν αποτελεί καθεαυτή βασανιστήρια ούτε σκληρή ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 1 ή του άρθρου 16 της Σύμβασης. **Β)** Το άρθρο 3 παρέχει απόλυτη προστασία σε όλα τα πρόσωπα που υπάγονται στη δικαιοδοσία του συμβαλλόμενου κράτους, που δεν εξαρτάται από το χαρακτήρα του ενδιαφερόμενου και από τον κίνδυνο που μπορεί να εγκυμονεί για την κοινωνία. **Γ)** Η Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις διαπιστώσεις των κρατικών οργάνων και έχει την εξουσία να εκτιμά ελεύθερα τα πραγματικά περιστατικά της κάθε περίπτωσης.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού: 9.1 Πριν εξετάσει τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς της ανακοίνωσης η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων οφείλει να κρίνει εάν έχει ασκηθεί παραδεκτώς δυνάμει του άρθρου 22 της Σύμβασης. Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 5 (α) του άρθρου 22 της Σύμβασης η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν έχει εξετασθεί και δεν εξετάζεται σύμφωνα με κάποια άλλη διαδικασία διεθνούς έρευνας ή διευθέτησης και ότι ο προσφεύγων έχει εξαντλήσει όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά ένδικα μέσα.

9.2 Η Επιτροπή σημειώνει τα επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους σύμφωνα με τα οποία δεν εμπίπτουν *ratione materiae* στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για τη διαδικασία που εφαρμόστηκε πριν την απέλαση, δηλαδή για τα σφάλματα και την παραβίαση της νομοθεσίας στην περίπτωση των αποφάσεων των καναδικών αρχών, για την άρνηση των αρχών να του αποκαλύψουν επιβαρυντικά αποδεικτικά στοιχεία, για την άρνηση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου να αναβάλει τη συζήτηση της αίτησης αναστολής εκτέλεσης της απέλασης και για την υποτιθέμενη μεροληψία του. Ωστόσο, θεωρεί ότι, για να εξακριβώσει εάν παραβιάστηκε το άρθρο 3 της Σύμβασης, οφείλει να εξετάσει τις προαναφερόμενες παρατυπίες.

9.3 Ως προς τον ισχυρισμό του συνηγόρου ότι είναι μορφή βασανιστηρίου η επί τετραετία συνεχής απειλή απέλασης του προσφεύγοντα σε χώρα όπου κινδυνεύει από βασανιστήρια που του προκάλεσε «σοβαρή ψυχολογική αγωνία» η Επιτροπή παραπέμπει στη νομολογία της σύμφωνα με την οποία η επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του ενδιαφερόμενου μετά από απέλαση – ή όπως στην υπό κρίση υπόθεση, η απειλή της απέλασης εκκρεμούσης της ολοκλήρωσης της σχετικής διαδικασίας – δεν αποτελεί καθεαυτή βασανιστήρια ούτε σκληρή ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 1 ή του άρθρου 16 της Σύμβασης⁶⁴.

9.4 Κρίνοντας τον ισχυρισμό του συμβαλλόμενου κράτους σύμφωνα με τον οποίο η απέλαση του προσφεύγοντα στην Ινδία δεν αποδεικνύει επαρκώς την παραβίαση του άρθρου 3 στο πλαίσιο της εξέτασης του παραδεκτού της ανακοίνωσης, η Επιτροπή αποφαινεται ότι θεωρεί επαρκή τα στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον της για την εξέταση των ουσιαστικών ισχυρισμών του.

9.5 Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κρίνει ότι παραδεκτώς έχει ασκηθεί η ανακοίνωση όσον αφορά στην επικαλούμενη παραβίαση του

⁶⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 10.2 της από 12.5.2004 απόφασής της επί της υπόθεσης *MBSS κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 183/2001) και στη σκέψη 6.7 της από 15.5.1998 απόφασής της επί της υπόθεσης *GRB κατά Σουηδίας* (Ανακοίνωση No. 83/1997).

άρθρου 3 της Σύμβασης, λόγω της απέλασης του προσφεύγοντα στην Ινδία. Επίσης, αποφαινεται ότι πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης τα επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους για την παράλειψη συμμόρφωσής του με την υπόδειξή της για λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης: 10.1 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 22 της Σύμβασης, η Επιτροπή εξετάζει την παρούσα ανακοίνωση με βάση τις πληροφορίες που προσκομίστηκαν ενώπιόν της από τους διαδίκους.

10.2 Η Επιτροπή σημειώνει τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα σύμφωνα με τον οποίο στην από 2.12.2003 απόφασή της η υφυπουργός έλαβε υπόψη στοιχεία που δεν ήταν κρίσιμα για την εξέταση του αιτήματός του για την παροχή διεθνούς προστασίας, δηλαδή αξιολόγησε τον κίνδυνο που αυτός αποτελεί για την εθνική ασφάλεια του Καναδά. Σχετικά υπενθυμίζει ότι το άρθρο 3 παρέχει απόλυτη προστασία σε όλα τα πρόσωπα που υπάγονται στη δικαιοδοσία του συμβαλλόμενου κράτους που δεν εξαρτάται από το χαρακτήρα του ενδιαφερόμενου και από τον κίνδυνο που μπορεί να εγκυμονεί για την κοινωνία⁶⁵. Η Επιτροπή σημειώνει ότι με την προαναφερόμενη απόφαση η υφυπουργός έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν διέτρεχε πραγματικό και προσωπικό κίνδυνο βασανιστηρίων στην περίπτωση της απέλασής του στην Ινδία. Ωστόσο, θεώρησε ότι το γενικό συμφέρον της ασφάλειας του Καναδά υπερτερεί του κινδύνου να υποστεί βασανιστήρια ο προσφεύγων και με αυτό το σκεπτικό απέρριψε το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας.

10.3 Η Επιτροπή σημειώνει επίσης τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα, σύμφωνα με τον οποίον η υφυπουργός απέρριψε το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας με την από 11.5.2006 απόφασή της παραλείποντας να εκτιμήσει την ειδικότερη κατάστασή του: περιορίστηκε να αναφερθεί στην υποτιθέμενη βελτίωση των γενικότερων συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή Punjab της Ινδίας. Αντικρούοντας τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα το συμβαλλόμενο κράτος υποστήριξε ότι δεν υπάρχει στη δικαιοδοσία της Επιτροπής ο δικαστικός έλεγχος των αποφάσεων των καναδικών αρχών και ότι δεν μπορεί να υποκαταστήσει την απόφαση της υφυπουργού ελλείψει προφανούς σφάλματος, κατάχρησης της διαδικασίας, κακοπιστίας, μεροληψίας ή σοβαρών διαδικαστικών παρατυπιών. Σχετικά, η Επιτροπή υπενθυμίζει αφενός ότι αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις διαπιστώσεις των κρατικών οργάνων και αφετέρου ότι έχει την εξουσία να εκτιμά ελεύθερα τα πραγματικά περιστατικά της κάθε πε-

---

⁶⁵ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 8.2 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Tebourski κατά Γαλλίας* (βλέπε σελίδα 497 της παρούσας έκδοσης).

ρίπτωσης⁶⁶. Η Επιτροπή σημειώνει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, με την από 11.5.2006 απόφασή της επί της επανεξέτασης του αιτήματος ασύλου του προσφεύγοντα, η υφυπουργός έκρινε ότι δεν διέτρεχε πραγματικό και προσωπικό κίνδυνο βασανιστηρίων και περιορίστηκε να αναφερθεί στην υιοθέτηση νέου νόμου στην Ινδία που προβλέπει την προστασία των κατηγορουμένων από τα βασανιστήρια, χωρίς να λάβει υπόψη την εφαρμογή του, ούτε τις ειδικότερες συνέπειές του για τον προσφεύγοντα.

10.4 Όσον αφορά στις απόρρητες πληροφορίες που έλαβαν υπόψη οι καναδικές αρχές, χωρίς να ενημερώσουν σχετικά τον προσφεύγοντα για λόγους ασφαλείας, η Επιτροπή σημειώνει το επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους σύμφωνα με το οποίο η εθνική νομοθεσία επιτρέπει αυτήν την πρακτική και ότι σε κάθε περίπτωση η απόφαση της υφυπουργού δεν στηρίχθηκε σε αυτά τα στοιχεία αφού δεν εκτίμησε τον κίνδυνο που συνιστά ο προσφεύγων για την εθνική ασφάλεια του Καναδά όταν εξέτασε το ζήτημα του κινδύνου που διατρέχει να υποστεί βασανιστήρια. Ωστόσο, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι και στις δύο αποφάσεις η υφυπουργός εξέτασε τον κίνδυνο που συνιστά ο προσφεύγων για την εθνική ασφάλεια του συμβαλλόμενου κράτους.

10.5 Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν επωφελήθηκε των απαραίτητων διαδικαστικών εγγυήσεων πριν την εκτέλεση της απέλασης. Όταν καθορίζει τον κίνδυνο των βασανιστηρίων δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εγγυάται δίκαιη δίκη στους απειλούμενους με απέλαση.

10.6 Ως προς τον κίνδυνο των βασανιστηρίων κατά το χρόνο της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης, η Επιτροπή οφείλει να κρίνει εάν, απομακρύνοντας τον προσφεύγοντα στην Ινδία, το συμβαλλόμενο κράτος παρέλειψε να εκπληρώσει την υποχρέωση που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης να μην απελαύνει ή να μην επαναπροωθεί οιονδήποτε σε άλλο κράτος όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια. Για να καθορίσει εάν υπήρχαν κατά το χρόνο της απέλασης σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι ο προσφεύγων κινδύνευε να υποστεί βασανιστήρια στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στην Ινδία, η Επιτροπή οφείλει να εκτιμήσει όλα τα στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης της ύπαρξης ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ωστόσο, καλείται να αποφανθεί εάν ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει προσωπικά να υποστεί βασανιστήρια στη χώρα όπου απομακρύνεται.

---

⁶⁶ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 8.8 της από 23.11.2005 απόφασής της επί της υπόθεσης *Dadar κατά Καναδά* (Ανακοίνωση Νο. 258/2004) (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική ΕΔΠΑ 2006, σελίδες 621 επ.).

10.7 Η Επιτροπή υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο της για την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο η ύπαρξη του κινδύνου των βασανιστηρίων πρέπει να «να αξιολογείται σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητική επισκόπηση ή σε υπόνοιες. Όμως, δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί»⁶⁷.

10.8 Η Επιτροπή καλείται να αποφανθεί εάν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι ο προσφεύγων κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια υπό το φως των πληροφοριών που γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν οι αρχές του συμβαλλόμενου κράτους κατά το χρόνο της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Στην υπό κρίση περίπτωση, διαπιστώνει ότι προκύπτει από όλα τα στοιχεία που προσκόμισαν οι διάδικοι, και ιδίως από την έκθεση της υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας και πληροφοριών του συμβαλλόμενου κράτους και τις δύο αποφάσεις για την αξιολόγηση του κινδύνου που διέτρεχε ο προσφεύγων, ότι ο προσφεύγων θεωρείτο ύποπτος συμμετοχής στην οργάνωση BKI, που χαρακτηρίζεται τρομοκρατική και στην οποία αποδίδονται επιθέσεις κατά πολιτικών προσωπικοτήτων της Ινδίας. Εν προκειμένω, δεν είναι κρίσιμες οι πληροφορίες για τη μεταχείριση του προσφεύγοντα μετά την απέλαση, δηλαδή η κράτησή του στην Gurdaspur και η κακοποίηση που υπέστη από τις ινδικές αρχές, αλλά συμβάλλουν στην αξιολόγηση της γνώσης, πραγματικής ή υποτιθέμενης, του συμβαλλόμενου κράτους για τον κίνδυνο των βασανιστηρίων που διέτρεχε κατά το χρόνο της απέλασης⁶⁸.

10.9 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι σύμφωνα με πληροφορίες διαφόρων πηγών και εκθέσεων που προσκόμισε ο προσφεύγων οι δυνάμεις ασφαλείας και οι αστυνομικές αρχές της Ινδίας συνεχίζουν να εφαρμόζουν την πρακτική των βασανιστηρίων, μεταξύ άλλων, στις ανακρίσεις και στα κέντρα κράτησης, ειδικά κατά των υπόπτων για τρομοκρατία.

10.10 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, και λαμβάνοντας ιδίως υπόψη την ιδιότητα του προσφεύγοντα ως υποτιθέμενου μαχητή οργάνωσης που χαρακτηρίζεται τρομοκρατική καθώς και το γεγονός ότι καταζητείτο στη χώρα του για επιθέσεις σε βάρος διαφόρων προσωπικοτήτων της περιοχής του Punjab, η Επιτροπή θεωρεί ότι ο προσφεύγων παρείχε κατά το χρόνο της απέλασής του επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που επέτρεπαν την εκτί-

⁶⁷ Έγγραφο A/53/44, παράρτημα IX, παράγρ. 6, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5 στη σελίδα 468 της παρούσας έκδοσης.

⁶⁸ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 13.2 της από 20.5.2005 απόφασής της επί της υπόθεσης *Agiza κατά Σουηδίας*, (Ανακοίνωση Νο. 233/2003) (βλέπε σε απόδοση στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2006 σελίδες 387 επ.) και στη σκέψη 8.1 της απόφασής της επί της υπόθεσης *Tebourski κατά Γαλλίας* (βλέπε στη σελίδα 497 της παρούσας έκδοσης).

μηση του προβλέψιμου, πραγματικού και προσωπικού κινδύνου που διέτρεχε να υποστεί βασανιστήρια εάν απομακρυνόταν στη χώρα καταγωγής του. Επομένως, υπ' αυτές τις συνθήκες, η απέλασή του στην Ινδία παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης.

10.11 Ως προς την παράλειψη του Καναδά να συμμορφωθεί με τις από 14.6.2006 και 30.6.2006 υποδείξεις της για αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι με την κύρωση της Σύμβασης και αναγνωρίζοντας με ελεύθερη βούληση τη δικαιοδοσία της, όπως ορίζεται στο άρθρο 22 της Σύμβασης, το συμβαλλόμενο κράτος δεσμεύτηκε να συνεργάζεται καλόπιστα για την αποτελεσματική εξέταση των ανακοινώσεων των πολιτών που προσφεύγουν ενώπιόν της. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να σέβεται και να τηρεί τους κανόνες που υιοθετεί και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της, που εγγυάται την εφαρμογή των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης⁶⁹. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεωρεί ότι, απελαύνοντας τον προσφεύγοντα στην Ινδία, παρόλα τα επανειλημμένα αιτήματά της για τη λήψη μέτρων προσωρινής προστασίας, το συμβαλλόμενο κράτος παρέλειψε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης.

11. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στην Ινδία στις 2.7.2006 παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης.*

12. *Κατ' εφαρμογή της παραγράφου 5 του άρθρου 112 των Κανόνων Διαδικασίας της η Επιτροπή καλεί τον Καναδά να την ενημερώσει εντός 90 ημερών για τα μέτρα που έλαβε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασής της, κυρίως για να αποκαταστήσει την παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης και, σε συνεργασία με το κράτος όπου απελάθηκε ο προσφεύγων για να εντοπίσει τον τόπο διαμονής του και να διαπιστώσει την κατάσταση του.*

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:
Στις 29.2.2008 ο Καναδάς ενημέρωσε την Επιτροπή ότι απευθύνθηκε εγγράφως στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ινδίας, στην οποία κοινοποίησε την απόφαση της Επιτροπής και ειδικότερα το αίτημά της για την παρακολούθηση της κατάστασης του προσφεύγοντα. Σχετικά υπενθυμίζει στην

⁶⁹ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 16.3 της απόφασης *Dar κατά Νορβηγίας* (βλέπε σε ελληνική απόδοση στη σελίδα 507 της παρούσας έκδοσης) και στη σκέψη 8.6 της απόφασης *Tebourski κατά Γαλλίας* (βλέπε σε ελληνική απόδοση στη σελίδα 497 της παρούσας έκδοσης).

Επιτροπή ότι η Ινδία είναι επίσης συμβαλλόμενο κράτος στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα⁷⁰.

0729

Υπόθεση Jean Patrick Iya⁷¹ κατά Ελβετίας της 16.11.2007

Ανακοίνωση 299/2006⁷²

Απέλαση απορριφθέντα αιτούντα άσυλο – Φόβος δίωξης στη χώρα καταγωγής λόγω των πολιτικών πεποιθήσεων – Απόρριψη του αιτήματος ασύλου ως απαράδεκτου – Παράλειψη εξέτασης των ουσιαστικών ισχυρισμών για το φόβο δίωξης που διατρέχει ο αιτών άσυλο στη χώρα καταγωγής του – Απόρριψη των επιχειρημάτων του συμβαλλόμενου κράτους που αμφισβητεί τη γνησιότητα των εγγράφων που κατέθεσε ο αιτών άσυλο για να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς του για τη δίωξη που φοβάται λόγω της πολιτικής του δράσης – Κατά την Επιτροπή, είναι προσωπικός, ενεστώς και προβλέψιμος ο κίνδυνος βασανιστηρίων που επικαλείται ο προσφεύγων ενόψει της συνήθους πρακτικής των βασανιστηρίων που εφαρμόζουν οι αρχές της χώρας καταγωγής του

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

N. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α' και ΦΕΚ 168, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Jean Patrick Iya, είναι πολίτης της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, γεννηθείς το 1968 και απειλείται με απέλαση στη χώρα καταγωγής του.

Από το 1995 έως το 1997 ο προσφεύγων εργαζόταν στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό ως δημοσιογράφος για την εφημερίδα Elima, όντας υπεύθυνος συλλογής και δημοσίευσης πληροφοριών για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διέπραττε το καθεστώς Mobutu. Επισημαίνει ότι, την περίοδο αυτή, δημοσίευσε άρθρα για 300 περίπου περιπτώσεις παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων με αποτέλεσμα να «έχει

⁷⁰ Έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 44 (A/63/44), σελίδα 117. Βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/GA/docs/A.63.44.doc>

⁷¹ Εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από το δικηγόρο Guido Ehrler.

⁷² Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/39/D/299/2006, 26.11.2007 σε:

<http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ch>.

προβλήματα» με το καθεστώς. Το 1997, όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας ο πρόεδρος Kabila, ο προσφεύγων συνελήφθη και κρατήθηκε κατ' επανάληψη, ενώ στα στα τέλη της ίδιας χρονιάς απαγορεύθηκε η κυκλοφορία της εφημερίδας Elima.

Τον Ιανουάριο του 1997 ο κύριος Iya προσχώρησε στην Ένωση για τη Δημοκρατία και την Κοινωνική Πρόοδο (Union for Democracy and Social Progress – UDPS) όπου ήταν υπεύθυνος για τη στρατολόγηση νέων μελών. Τον Ιανουάριο του 1998 συνελήφθη. Επίσης, οι αρχές κατάσχισαν τη δημοσιογραφική του ταυτότητα θέτοντας τέλος στην επαγγελματική του σταδιοδρομία. Από το 2000 έως το 2002 εργάστηκε για μια μη κυβερνητική οργάνωση.

Τον Ιούνιο του 2002 και το Μάιο του 2003 η Ένωση για τη Δημοκρατία και την Κοινωνική Πρόοδο οργάνωσε διαδηλώσεις κατά του καθεστώτος Kabila. Ο προσφεύγων, που πρωτοστάτησε στη διοργάνωσή τους, συνελήφθη και στις δύο διαδηλώσεις. Την πρώτη φορά, κρατήθηκε, χωρίς να του απαγγελθούν κατηγορίες, στο στρατόπεδο Tshatshi και αργότερα μετήχθη στη φυλακή Gombé από όπου απολύθηκε μετά από δύο βδομάδες. Ισχυρίζεται ότι υπέστη κακομεταχείριση (μαστίγωμα) διαρκούς της κράτησής του. Τη δεύτερη φορά, κρατήθηκε στο στρατόπεδο Tshashti, στη συνέχεια μετήχθη στη φυλακή Makala, και στις 22.5.2003 εκδόθηκε σε βάρος του προσωρινό ένταλμα σύλληψης.

Την 1η Μαΐου 2004 ο προσφεύγων δραπέτευσε από τη φυλακή δωροδοκώντας δύο δεσμοφύλακες. Διέφυγε στη Δημοκρατία του Κονγκό – Μπραζαβίλ όπου φιλοξενήθηκε από τον τοπικό εκπρόσωπο της Ένωσης για τη Δημοκρατία και την Κοινωνική Πρόοδο. Τέσσερις ημέρες αργότερα, αναχώρησε με πλαστά έγγραφα για το Λάγος της Νιγηρίας όπου παρέμεινε έως τις 26.6.2004. Από το Λάγος ταξίδεψε αεροπορικώς στην Ιταλία με διαβατήριο Νιγηρίας. Έφθασε στην Ελβετία στις 29.6.2004 και κατέθεσε αίτημα ασύλου. Οι ελβετικές αρχές απαίτησαν να προσκομίσει εντός 48 ωρών έγγραφα που να πιστοποιούν την ταυτότητά του. Όμως, ενόψει της αδυναμίας επικοινωνίας με την οικογένειά του στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, δεν συμμορφώθηκε με αυτήν την απαίτηση.

Στις 3.5.2004 οι δυνάμεις ασφαλείας της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό εξέδωσαν ένταλμα σύλληψης του προσφεύγοντα που καταζητείτο για αδικήματα κατά της δημόσιας ασφάλειας και του αρχηγού του κράτους.

Στις 9.8.2004, το Ελβετικό Ομοσπονδιακό Γραφείο για τους Πρόσφυγες απέρριψε ως απαράδεκτο το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας, επικαλούμενο την παράλειψή του να συμμορφωθεί με την υποχρέωση να προσκομίσει εντός 48 ωρών έγγραφα που να πιστοποιούν την ταυτότητά του και να επεξηγήσει επαρκώς τους λόγους αυτής της συ-

μπεριφοράς και διέταξε την απέλασή του από τη χώρα. Σχετικά, έκρινε αναξιόπιστο τον ισχυρισμό του για την κατάσχεση της επαγγελματικής του ταυτότητας από τις αρχές του χώρας καταγωγής του το Μάιο του 2003 και αόριστους τους λόγους διώξης που επικαλέστηκε επειδή δεν αναφέρθηκε σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά.

Στις 19.8.2004, η Επιτροπή Προσφύγων του Ασύλου απέρριψε σε δεύτερο βαθμό το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας. Παρότι ο κύριος Iγα είχε καταθέσει δύο έγγραφα για να αποδείξει την ταυτότητά του, πιστοποιητικό αγαμίας και σπουδών, η Επιτροπή έκρινε ότι αυτά έπρεπε να είχαν υποβληθεί εντός της αρχικής προθεσμίας των 48 ωρών. Επίσης, αξιολόγησε ως αναξιόπιστους τους ισχυρισμούς του για τη δίωξη που φοβάται στη χώρα καταγωγής του.

Στις 24.8.2005, ο προσφεύγων κατέθεσε μεταγενέστερη αίτηση ασύλου προσκομίζοντας αποδεικτικά έγγραφα της ταυτότητάς του, δηλαδή την ταυτότητα μέλους της Ένωσης για τη Δημοκρατία και την Κοινωνική Πρόοδο, πιστοποιητικό που επιβεβαιώνει τη δράση του με το κόμμα και το καταστατικό ίδρυσής του, καθώς και άλλα στοιχεία που αναφέρονται στις δραστηριότητες του κόμματος. Στις 22.9.2005, η Επιτροπή Προσφύγων Ασύλου απέρριψε την αίτησή του με το σκεπτικό ότι δεν μπορεί να ακυρωθεί η απόφαση, που έκρινε απαράδεκτο το αίτημά του για άσυλο, εκτός εάν είχε προβάλει επαρκείς εξηγήσεις για την καθυστέρηση υποβολής των σχετικών εγγράφων.

Στις 4.1.2006 η Επιτροπή Προσφύγων Ασύλου απέρριψε τη δεύτερη αίτησή του για επανεξέταση της υπόθεσής του επικαλούμενη την παράλειψή του να καταβάλει τα δικαστικά έξοδα. Περαιτέρω, απέρριψε το αίτημά του να τα καταβάλει σε δόσεις.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η απέλασή του στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης, δεδομένου ότι υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι, στην περίπτωση επιστροφής του, κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια. Επισημαίνει ότι έχει εκδοθεί σε βάρος του ένταλμα σύλληψης και ότι τα βασανιστήρια αποτελούν καθημερινή πρακτική στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Σχετικά, για να επιβεβαιώσει τους σχετικούς ισχυρισμούς του, αναφέρεται στην έκθεση που εξέδωσε η Διεθνής Αμνηστία το 2005.

Περαιτέρω, υπογράμμισε ότι παραβιάζει τις αρχές του άρθρου 3 της Σύμβασης, η παράλειψη των ελβετικών αρχών να εξετάσουν τη βασιμότητα των ισχυρισμών του για τις διώξεις που επικαλέστηκε και να αξιολογήσουν τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία.

Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 22 της Σύμβασης, η Επιτροπή διαβίβασε την ανακοίνωση στο συμβαλλόμενο

κράτος στις 21.12.2006. Ταυτόχρονα, επικαλούμενη τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 108 των Κανόνων Διαδικασίας της, του υπέδειξε μην απελάσει τον προσφεύγοντα έως την έκδοση απόφασης επί της ανακοίνωσης. Η Ελβετία συμμορφώθηκε με την υπόδειξη της Επιτροπής και στις 20.2.2007 κατέθεσε ενώπιόν της τις απόψεις της επί των ισχυρισμών του προσφεύγοντα αιτούμενη ταυτόχρονα την άρση των μέτρων προσωρινής προστασίας. Στις 22.5.2007 η Επιτροπή ενημέρωσε το συμβαλλόμενο κράτος για την απόφασή της περί διατήρησης των μέτρων προσωρινής προστασίας του προσφεύγοντα.

III. Οι θέσεις της Ελβετίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: 4.1 Η Ελβετία δεν αμφισβητεί ότι η ανακοίνωση ασκήθηκε παραδεκτώς ενώπιον της Επιτροπής. Όσον αφορά στους ουσιαστικούς ισχυρισμούς του προσφεύγοντα υποστηρίζει ότι δεν απέδειξε προσωπικό, πραγματικό και προβλέψιμο κίνδυνο βασανιστηρίων στην περίπτωση της επιστροφής του στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Επισημαίνει ότι η γενική κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε αυτήν τη χώρα δεν αποτελεί επαρκές στοιχείο για να διαπιστώσει ότι πράγματι ο προσφεύγων διατρέχει τον κίνδυνο βασανιστηρίων που επικαλείται στην περίπτωση της επιστροφής του. Επιπλέον, υπενθυμίζει ότι δεν έχει προσκομίσει στοιχεία αποδεικτικά της κακομεταχείρισης που ισχυρίστηκε ότι υπέστη κατά την κράτησή του στη φυλακή του Gombé.

4.2 Σχετικά με τη διαδικασία ασύλου, οι ελβετικές αρχές σημειώνουν ότι η ισχύουσα εθνική νομοθεσία, κατά το χρόνο του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα του κυρίου Iya, δεν επέτρεπε την εξέταση του αιτήματός του στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος παρέλειπε να καταθέσει εντός 48 ωρών στοιχεία αποδεικτικά της ταυτότητάς του. Οι σχετικές διατάξεις τροποποιήθηκαν και οι νέες ρυθμίσεις άρχισαν να ισχύουν στις 31 Δεκεμβρίου 2005. Μετά την ημερομηνία αυτή, τόσο το Ομοσπονδιακό Γραφείο για τους Πρόσφυγες όσο και η Επιτροπή Προσφυγών Ασύλου εξέτασαν ενδελεχώς τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για τη δίωξη που επικαλέστηκε και εκτίμησαν ότι ήταν αόριστοι και αναξιόπιστοι, ειδικότερα όσον αφορά στον τρόπο απόδρασής του.

4.3 Ως προς τις πολιτικές δραστηριότητες του προσφεύγοντα, η Ελβετία υποστηρίζει ότι δεν προσκόμισε στοιχεία που να τεκμηριώνουν την πολιτική του δράση και τις διώξεις που υπέστη. Το μοναδικό στοιχείο που αποδεικνύει την πολιτική του δράση στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, ήταν ένα πιστοποιητικό που υπογράφει ο αντιπρόσωπος του κόμματος «Ένωση για τη Δημοκρατία και την Κοινωνική Πρόοδο» στο Λάγος. Κατά την Επιτροπή Προσφυγών Ασύλου παρόμοια έγγραφα «αγοράζονται» εύκολα στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Περαιτέρω, δεν αντι-

στοιχεί στο κείμενο η κεφαλίδα «πιστοποιητικό» του εγγράφου, που είναι, κατά τα άλλα, ελλιπές. Το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί τη γνησιότητα του εντάλματος προσωρινής σύλληψης και του εντάλματος σύλληψης που κατά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα εκδόθηκαν από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό και σημειώνει ότι δεν εξήγησε επαρκώς πώς η οικογένειά του απέκτησε τα πρωτότυπα αυτών των εσωτερικών υπηρεσιακών εγγράφων. Σχετικά, προσθέτει ότι είναι εύκολο να αποκτήσει κανείς έντυπα της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό και να τα συμπληρώσει με το επιθυμητό κείμενο.

4.4 Περαιτέρω, η Ελβετία σημειώνει ότι, από τα πρακτικά της συνέντευξης της 22.7.2004, προκύπτει ότι, οι γνώσεις του προσφεύγοντα για την πολιτική κατάσταση στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό δεν υποδηλώνουν ιδιαίτερο πολιτικό ούτε δημοσιογραφικό ενδιαφέρον για όσα συμβαίνουν στη χώρα. Αποδεικνύεται σχετικά ότι ο κύριος Iya δεν ήταν σε θέση να κατονομάσει οιονδήποτε από τους πολιτικούς αρχηγούς της «Ένωσης για τη Δημοκρατία και την Κοινωνική Πρόοδο», ούτε να αναφερθεί λεπτομερειακά στη δομή του κόμματος. Εν τέλει, το συμβαλλόμενο κράτος θεωρεί ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για το φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής του είναι αόριστοι, ανεπαρκώς αιτιολογημένοι και επομένως αναξιόπιστοι.

Νόμο βάσιμο: **A)** Για την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, η Επιτροπή υποχρεούται να καθορίσει εάν για σοβαρούς λόγους πιστεύεται ότι ο ενδιαφερόμενος κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν απελαθεί σε συγκεκριμένη χώρα και να αξιολογήσει το σχετικό κίνδυνο σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητική επισκόπηση ή σε υπόνοιες. **B)** Δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης: ...

6.2 Το ζήτημα που καλείται να κρίνει η Επιτροπή είναι εάν η απέλαση του προσφεύγοντα στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό παραβιάζει την υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να μην απελαύνει, επαναπροωθεί ή καθ' οιονδήποτε τρόπο απομακρύνει οιοδήποτε πρόσωπο σε κράτος όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια.

6.3 Για να αξιολογήσει εάν υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύεται ότι ο προσφεύγων κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν απελαθεί στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, η Επιτροπή οφείλει να εκτιμήσει όλα τα σχετικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων των σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου που έχουν καταγραφεί σε αυτήν τη χώρα. Ωστόσο, σκοπός αυτής της ανάλυσης είναι να καθορίσει αν ο προσφεύγων διατρέχει προσωπικό κίνδυνο βασανιστηρίων στην περίπτωση απομάκρυνσής του στη χώρα καταγωγής

του. Επομένως, οι σοβαρές, κατάφωρες και μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μία χώρα δεν αποτελούν επαρκή λόγο για να διαπιστωθεί ότι ο απειλούμενος με απέλαση κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια εάν επιστρέψει σε αυτήν. Πρέπει να επικαλείται πρόσθετους λόγους που να αποδεικνύουν, στο πλαίσιο εξατομικευμένης εξέτασης, ότι διατρέχει προσωπικά τον προαναφερόμενο κίνδυνο. Αντίθετα, η απουσία κατάφωρων παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος δεν κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσής του.

6.4 Η Επιτροπή υπενθυμίζει το Γενικό Σχόλιο της για την εφαρμογή του άρθρου 3 σύμφωνα με το οποίο «ο κίνδυνος των βασανιστηρίων πρέπει να αξιολογείται σε πλαίσιο που δεν περιορίζεται σε θεωρητική επισκόπηση ή σε υπόνοιες. Όμως, δεν είναι αναγκαίο να πληροί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων το μέτρο της εξαιρετικής πιθανότητας να επισυμβεί» (A/53/44, παράρτημα ΙΧ, παράγραφος 6)⁷³.

6.5 Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι ο προσωπικός και ενεστώς κίνδυνος να υποστεί βασανιστήρια στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό οφείλεται στις παρελθούσες δραστηριότητές του ως δημοσιογράφου και μέλους κόμματος της αντιπολίτευσης, εξαιτίας των οποίων κρατήθηκε κατ' επανάληψη, υπέστη κακομεταχείριση και καταζητείται μετά την απόδρασή του, το 2004, από τη φυλακή του Gombé. Σημειώνοντας ότι το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί την αξιοπιστία του προσφεύγοντα, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι ουδέποτε εξέτασαν οι ελβετικές αρχές τη βασιμότητα των περί ασύλου ισχυρισμών του. Αντίθετα απέρριψαν ως απαράδεκτη την αίτησή του για άσυλο επικαλούμενες τυπικούς λόγους. Σχετικά λαμβάνει υπόψη την κατάργηση της εθνικής ρύθμισης που επέβαλε στις μεταναστευτικές αρχές την υποχρέωση να κρίνουν εντός 48ωρης προθεσμίας τη βασιμότητα των ισχυρισμών για την παροχή διεθνούς προστασίας. Το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίζεται ότι, από την έναρξη ισχύος των νέων νομοθετικών ρυθμίσεων, οι εθνικές αρχές εξετάζουν διεξοδικά τους ισχυρισμούς για το φόβο δίωξης που επικαλούνται οι αιτούντες άσυλο. Ωστόσο, η Επιτροπή παρατηρεί ότι τόσο το Ομοσπονδιακό Γραφείο για τους Πρόσφυγες, όσο και η Επιτροπή Προσφυγών Ασύλου, απέρριψαν το αίτημα του κυρίου Iya με το σκεπτικό ότι παρέλειψε να καταθέσει έγγραφα αποδεικτικά της ταυτότητάς του εντός της αρχικής 48ωρης προθεσμίας και ότι η Επιτροπή Προσφυγών Ασύλου απέρριψε για λόγους τυπικούς τις μεταγενέστερες αιτήσεις του για επανεξέταση της υπόθεσής του. Οι προαναφερόμενες αποφάσεις εκδόθηκαν

⁷³ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5 στη σελίδα 468 της παρούσας έκδοσης.

πριν την έναρξη ισχύος της νέας νομοθεσίας με εξαίρεση την από 4.1.2006 απόφαση της Επιτροπής Προσφυγών Ασύλου που απέρριψε την αίτηση του προσφεύγοντα με το σκεπτικό ότι δεν κατέβαλε τα δικαστικά έξοδα. Επομένως, η Επιτροπή κρίνει ότι οι ελβετικές αρχές ουδέποτε εξέτασαν κατ' ουσίαν την αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα.

6.6 Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί τη γνησιότητα των εγγράφων που κατέθεσε ενώπιον των οργάνων του ο κύριος Iya. Ταυτόχρονα, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι ελβετικές αρχές δεν εξέτασαν ενδελεχώς τα αποδεικτικά στοιχεία που κατέθεσε και επιβεβαιώνουν τους ισχυρισμούς του. Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων παρουσίασε με τρόπο συνεκτικό, τόσο τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν δίωξη, όσο και τα στοιχεία που τεκμηριώνουν τους σχετικούς ισχυρισμούς του. Ως εκ τούτου, κατά την Επιτροπή, το συμβαλλόμενο κράτος δεν αιτιολογεί επαρκώς γιατί αμφισβητεί τη γνησιότητα των επίμαχων αποδεικτικών στοιχείων και την αξιοπιστία των ισχυρισμών του προσφεύγοντα.

6.7 Τέλος, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι αποτελούν σύνηθες φαινόμενα τα βασανιστήρια και η κακομεταχείριση κρατουμένων από τις δυνάμεις και τις υπηρεσίες ασφαλείας της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό⁷⁴.

6.8 Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για την πολιτική του δράση και την πρόσφατη κράτησή του στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, καθώς και η έκδοση εντάλματος σύλληψης και αναζήτησης στη χώρα του, επαρκούν ώστε να αποφανθεί ότι διατρέχει προσωπικό κίνδυνο βασανιστηρίων στην περίπτωση που απελαθεί σε αυτήν.

7. *Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, η Επιτροπή κρίνει ότι η αναγκαστική επιστροφή του προσφεύγοντα στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.*

8. *Κατ' εφαρμογή του άρθρου 112, παράγραφος 5 των Κανόνων Διαδικασίας της η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να την ενημε-*

⁷⁴ Σχετικά η Επιτροπή παραπέμπει στις παραγράφους 6 και 7 των Συμπερασματικών Παρατηρήσεων της επί της έκθεσης που υπέβαλε η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό για την εφαρμογή της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων (έγγραφο CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1 δημοσιευμένο σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=zr>) καθώς και στην παράγραφο 16 των Συμπερασματικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της έκθεσης που υπέβαλε το συμβαλλόμενο κράτος για την εφαρμογή του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (έγγραφο CCPR/C/COD/CO/3, δημοσιευμένο σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=zr>).

ρώσει, εντός 90 ημερών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, για τα μέτρα που υιοθετεί για να συμμορφωθεί με τις διαπιστώσεις της.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εφαρμογή της απόφασης:

Στις 7.2.2008 η Επιτροπή Μετανάστευσης του Ομοσπονδιακού Γραφείου Προσφύγων χορήγησε στον προσφεύγοντα άδεια προσωρινής διαμονής⁷⁵.

0730

Υπόθεση Saadia Ali⁷⁶ κατά Τυνησίας της 21.11.2008

Ανακοίνωση 291/2006⁷⁷

Ορισμός βασανιστηρίων – Υποχρέωση πρόληψης και τιμωρίας των πράξεων των βασανιστηρίων – Δικαίωμα του θύματος για άμεση και αμερόληπτη εξέταση των βασανιστηρίων και προστασία του από κάθε κακοποίηση ή εκφοβισμό: είναι υπερβολική η 23μηνη καθυστέρηση της διερεύνησης της καταγγελίας για βασανιστήρια και δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 12 της Σύμβασης – Κατά την Επιτροπή είναι σοβαρή κάθε καταγγελία βασανιστηρίων και η αξιοπιστία των σχετικών ισχυρισμών μπορεί να αξιολογηθεί μόνον μετά από ενδελεχή διερεύνηση της υπόθεσης – Δικαίωμα δίκαιης και πλήρους αποζημίωσης του θύματος των βασανιστηρίων: ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης η αποκατάσταση περιλαμβάνει κάθε ζημία που υπέστη το θύμα συμπεριλαμβανομένων της αποζημίωσης, της αποκατάστασης, της επανένταξης του θύματος καθώς και των κατάλληλων μέτρων που εγγυώνται ότι δεν θα επαναληφθεί η παραβίαση στο μέλλον

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1, 12, 13, 14 και 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

N. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α' και ΦΕΚ 168, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας: Η προσφεύγουσα, κυρία Saadia Ali, γεννήθηκε στην Τυνησία και έχει διπλή ιθαγένεια: γαλλική και τυνησιακή. Συνήθης τόπος

⁷⁵ Έκθεση της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, General Assembly Official Records, sixty third session, Supplement No. 44 (A/63/44), σελίδα 153. Βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/GA/docs/A.63.44.doc>

⁷⁶ Εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από συνήγορο.

⁷⁷ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CAT/C/41/D/291/2006 της 26 Νοεμβρίου 2008 σε: <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=ca>.

διαμονής της είναι η Γαλλία. Στις 22 Ιουλίου 2004, ενώ βρισκόταν στην Τυνησία, συνόδευσε τον αδελφό της στο Πρωτοδικείο της Τύνιδας για να παραλάβει έγγραφο απαραίτητο για τον επικείμενο γάμο του. Σε ερώτηση του υπάλληλου για τον αριθμό φακέλου της σχετικής αίτησης η προσφεύγουσα απάντησε ότι τον είχε χάσει. Ο υπάλληλος της συνέστησε να καταθέσει νέα αίτηση, διαδικασία που απαιτούσε τρεις μήνες για να ολοκληρωθεί. Η κυρία Αλί του εξήγησε ότι ήταν επείγον το έγγραφο για το γάμο του αδερφού της και τον ρώτησε αν ήταν δυνατό να το αναζητήσει με βάση το όνομα, την ημερομηνία γέννησης και τη διεύθυνση κατοικίας του αδερφού της. Ο υπάλληλος αρνήθηκε και όταν η προσφεύγουσα επέμεινε της απάντησε να τον αφήσει να εργαστεί. Ανταπάντησε ότι δεν εργαζόταν και πρόσθεσε: «Εάν θέλετε να μάθετε την αλήθεια, χάρη σε μας είστε εδώ». Ο υπάλληλος ζήτησε τα έγγραφά της, η προσφεύγουσα επέδειξε το γαλλικό διαβατήριο και της ζήτησε να τον ακολουθήσει. Η κυρία Αλί τον ακολούθησε λέγοντάς του: «ελπίζω να μην μου δημιουργήσετε πρόβλημα. Ξέρω ότι η Τυνησία είναι μια δημοκρατική χώρα, εκτός εάν πρόκειται για κατ' επίφαση δημοκρατία». Σε αυτό το σημείο, ο αδελφός της παρακάλεσε τον υπάλληλο να αγνοήσει τα λόγια της αδερφής του. Ο υπάλληλος τον διαβεβαίωσε ότι τίποτε δεν θα συνέβαινε στην προσφεύγουσα.

Η κυρία Αλί ακολούθησε τον υπάλληλο στο γραφείο του αντιπροέδρου του Δικαστηρίου, όπου ένας άνδρας άρχισε να την ανακρίνει. Της ζήτησε να του επιβεβαιώσει όσα είχε πει στον υπάλληλο, συμπεριλαμβανομένης της φράσης «χάρη σε μας είστε εδώ». Η προσφεύγουσα επιβεβαίωσε τα λεγόμενά της. Έπειτα, ο άντρας έγραψε κάτι στα αραβικά και της ζήτησε να το υπογράψει. Όμως, η κυρία Αλί αρνήθηκε επειδή δεν κατανούσε το κείμενο. Ο άνδρας κάλεσε έναν αστυνομικό με πολιτικά με τον οποίον αντάλλαξαν ματιές με νόημα. Ο αστυνομικός κάλεσε την προσφεύγουσα να τον ακολουθήσει. Κατέβηκαν στο ισόγειο του κτιρίου και διέσχισαν ένα διάδρομο, όπου η προσφεύγουσα διαπίστωσε ότι οι παρευρισκόμενοι την κοίταζαν με ανησυχία, γεγονός που αύξησε την αγωνία της. Χρησιμοποιώντας το κινητό της τηλέφωνο προσπάθησε να επικοινωνήσει με την Ένωση Χριστιανών για την Κατάργηση των Βασανιστηρίων (ACAT), στο Παρίσι. Κατάφερε να δώσει το όνομά της και να αναφέρει ότι βρίσκεται στην Τυνησία, πριν της αφαιρέσει και σβήσει το τηλέφωνο ο αστυνομικός με τα πολιτικά.

Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι ρώτησε τον αστυνομικό πού πήγαιναν αλλά αυτός, μακριά από τα βλέμματα των άλλων, της έστριβε το χέρι, όλο και πιο σφιχτά κάθε φορά που τον ρωτούσε, προκαλώντας της πόνο. Έτσι άρχισε να ανησυχεί σοβαρά για την ασφάλειά της. Την κατέβασε στο υπόγειο, έως τον προθάλαμο μιας αίθουσας όπου υπήρχε ένα γραφείο και ένας φύλακας, που της άρπαξε την τσάντα. Στη συνέχεια την

οδήγησε σε ένα θάλαμο όπου βρίσκονταν καθισμένες δύο γυναίκες. Όταν ρώτησε πού βρισκόταν μια από τις γυναίκες απάντησε στα αραβικά «*eloukouf*», διευκρινίζοντας στα γαλλικά «φυλακή».

Η κυρία Ali ισχυρίζεται ότι ένας άλλος φρουρός – ψηλός και γεροδεμένος, με μεγάλη μύτη, σαρκώδη χείλη και σγουρά μαλλιά – βγήκε στο διάδρομο από μια πόρτα και άρχισε να την χτυπάει με γροθιές και κλωτσιές. Την έβριζε κτυπώντας την. Από τη δύναμη των κτυπημάτων η προσφεύγουσα βρέθηκε στην άλλη άκρη του διαδρόμου έξω από ένα κελί με 50 άντρες που φορούσαν χειροπέδες. Ο φύλακας της αφαίρεσε βίαια το μαντήλι και το φόρεμα. Η προσφεύγουσα δεν φορούσε στηθόδεσμο και βρέθηκε μισόγυμνη. Ο φύλακας την κτύπησε πάλι και την έριξε στο δάπεδο. Την έπιασε από τα μαλλιά και την πέταξε σε ένα μισο-σκότεινο κελί, συνεχίζοντας να την κτυπάει με κλωτσιές και γροθιές στο κεφάλι και στο σώμα. Η προσφεύγουσα κουλουριάστηκε και εκλιπαρούσε να τη λυπηθεί ουρλιάζοντας και φοβούμενη για τη ζωή της. Ο φρουρός τη χτύπησε στο κεφάλι, στην πλάτη, στους γλουτούς, στα πόδια, στα γόνατα και στα πόδια, βρίζοντάς την και εξαπολύοντας απειλές κατά της οικογένειάς της. Ήταν ήδη μισόγυμνη και πίστεψε ότι ο φρουρός θα την βίαζε. Φοβόταν για την ασφάλειά της οικογένειάς της στην Τύνιδα και στη Γαλλία και σκεφτόταν ότι θα πέθαινε στο κελί. Λόγω των χτυπημάτων έχασε τις αισθήσεις της. Όταν συνήλθε, ζήτησε ένα ποτήρι νερό που ο φρουρός της αρνήθηκε.

Η κυρία Ali διευκρινίζει ότι ο φύλακας την έβγαλε από το κελί και της υπέδειξε να καθίσει στο διάδρομο, δίπλα στις δύο γυναίκες που προσπάθησαν να την παρηγορήσουν. Ο αστυνομικός με τα πολιτικά που την είχε οδηγήσει στο υπόγειο τη μετέφερε στο ισόγειο, σε αίθουσα όπου βρέθηκε με έναν αστυνομικό με στολή. Οι δύο αστυνομικοί την ειρωνεύτηκαν και την έβρισαν μιλώντας της περιφρονητικά για τον Αιγύπτιο σύζυγό της. Η προσφεύγουσα αναρωτήθηκε πώς γνώριζαν την ιθαγένεια του συζύγου της και άρχισε να φοβάται για την ασφάλειά του. Ο αστυνομικός με τα πολιτικά την οδήγησε στη σκάλα του υπογείου, οπότε η προσφεύγουσα τον παρακάλεσε να μην την μεταφέρει εκ νέου στο υπόγειο φοβούμενη ότι θα κακοποιείτο μέχρι θανάτου. Την οδήγησε σε ένα δωμάτιο με δύο γυναίκες, η μια εκ των οποίων συστήθηκε ως δικαστής και της ζήτησε να επιβεβαιώσει τη φράση της: «χάρη σε εμάς είστε εδώ». Η προσφεύγουσα δεν απάντησε, άρχισε να κλαίει. Η δικαστής της ανακοίνωσε ότι η ποινή ήταν φυλάκιση τριών μηνών και ότι θα έπρεπε να μάθει από το περιστατικό αυτό πώς να συμπεριφέρεται. Όταν η κυρία Ali ζήτησε να ενημερώσει την οικογένειά της η δικαστής της απαγόρευσε οιαδήποτε επικοινωνία. Τότε παρενέβη ο αστυνομικός με τα πολιτικά λέγοντας: «νομίζω ότι δεν θα ξαναρχίσει». Η προσφεύγουσα αρνήθηκε να ικανοποιήσει αίτη-

μα της δικαστού να υπογράψει έγγραφο που είχε συντάξει στην αραβική γλώσσα. Όταν ο αστυνομικός της επέστρεψε την τσάντα και το κινητό τηλέφωνο της ζήτησε να ελέγξει το περιεχόμενο της. Όταν η προσφεύγουσα διαπίστωσε ότι έλειπε το δαχτυλίδι που θα πρόσφερε στην αρραβωνιαστικιά του αδερφού της, προσπάθησε να ρωτήσει σχετικά τον αστυνομικό που αμέσως τη ρώτησε αν τους κατηγορούσε για κλοπή. Απάντησε πως όχι φοβούμενη τα αντίποινα και έτρεξε να βγει από το δικαστικό μέγαρο. Αργότερα διαπίστωσε ότι έλειπαν από την τσάντα της 700 ευρώ.

Η κυρία Ali ισχυρίζεται ότι την επομένη και τη μεθεπομένη επισκέφθηκε τα εξωτερικά ιατρεία του νοσοκομείου Charles Nicolle της Τύνιδας για να υποβληθεί σε εξετάσεις. Μετά από αίτησή της, εκδόθηκε στις 30.7.2004 ιατρικό πιστοποιητικό από το οποίο προκύπτει ότι υπέστη ξυλοδαρμό στις 23.7.2004, και όχι την ορθή ημερομηνία 22.7.2004. Στις 17.7.2004 επέστρεψε στην Γαλλία και στις 30.7.2004 υποβλήθηκε εκ νέου σε ιατρικές εξετάσεις που επιβεβαίωσαν τον ξυλοδαρμό που είχε υποστεί καθώς και τους μώλωπες («πολλαπλές εκχυμώσεις: αριστερό χέρι, δεξί πόδι, δεξιός γοφός») και τα τραύματα («μώλωπες», «μώλωπες στο δεξιό καρπό») που έφερε στο σώμα της. Λόγω των χτυπημάτων στο κεφάλι («κρανιακό τραύμα») είχε πρηστεί («οιδήματα») και υπέφερε συνεχώς από πονοκεφάλους («κεφαλαλγία»). Με την επιφύλαξη περαιτέρω επιπλοκών, της συνεστήθη ως θεραπεία ανάπαυση δύο εβδομάδων. Η κακοποίηση και η κακομεταχείριση της προκάλεσαν σοβαρό τραύμα, που εκδηλώνεται, για παράδειγμα, με κατάσταση συνεχούς αγωνίας, σοβαρά προβλήματα ύπνου και σημαντική απώλεια βραχυπρόθεσμης μνήμης. Η κατάσταση της υγείας της δημιούργησε προβλήματα στο οικογενειακό της περιβάλλον με αποτέλεσμα να προσφύγει κατ' επανάληψη σε ψυχολόγο του κέντρου Françoise Minkowska στο Παρίσι καθώς και σε ψυχίατρο, που της συνταγογράφησαν αντικαταθλιπτικά φάρμακα.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ως προς την εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων η κυρία Ali ισχυρίζεται ότι την επομένη της κακομεταχείρισης που υπέστη στο δικαστικό μέγαρο της Τύνιδας επικοινωνήσε με δικηγόρο, που διαπίστωσε ότι είχε καταδικαστεί για απείθεια σε ποινή τρίμηνης φυλάκισης με αναστολή. Στις 30 Ιουλίου 2004, ο δικηγόρος κατέθεσε μήνυση περιγράφοντας τις συνθήκες κράτησής της και την κακοποίηση που υπέστη από τους αξιωματικούς της ασφάλειας, χαρακτηρίζοντας όσα βίωσε βασανιστήρια. Επισυνάπτοντας τα αντίγραφα των ιατρικών πιστοποιητικών αιτήθηκε από τον Εισαγγελέα τη διεξαγωγή ποινικής έρευνας. Η μήνυση στρεφόταν κατά του προέδρου του κέντρου εθνικής ασφάλειας του δικαστικού μεγάρου, κατά του προέδρου του Πρωτοδικείου και παντός υπευθύνου. Η Εισαγγελία Πλημ-

μελειοδικών απέρριψε τη μήνυση χωρίς αιτιολογία. Η άρνηση δεν επιβεβαιώνεται από κανένα επίσημο έγγραφο ή σφραγίδα του Δικαστηρίου.

Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι προσπάθησε ανεπιτυχώς να ασκήσει τα ένδικα μέσα που προβλέπει το δίκαιο της Τυνησίας. Υποστηρίζει ότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει αποτελεσματικά μέσα για τα θύματα των βασανιστηρίων. Όπως προκύπτει από εκθέσεις αρκετών μη κυβερνητικών οργανώσεων, η απόρριψη της μήνυσής της δεν είναι μεμονωμένο περιστατικό: «Πολλοί πολίτες αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες όταν καταγγέλλουν τα όργανα της τάξης για τη βία που ασκούν σε βάρος τους. Απορρίπτονται οι καταγγελίες, είτε κατατίθενται σε αστυνομικό τμήμα, είτε στην Εισαγγελία. Συχνά, ο χειρισμός τους ανατίθεται στους κατηγορούμενους»⁷⁸. Οι πρακτικές αυτές είναι αντίθετες με τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα για την απονομή της δικαιοσύνης και, ιδίως, με το έργο των εισαγγελέων⁷⁹. Επίσης, αντιβαίνουν στα άρθρα 25 και 26 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας του συμβαλλόμενου κράτους που ορίζουν ότι ο Εισαγγελέας του Πλημμελειοδικείου εκπροσωπεί στο Πρωτοδικείο την κατηγορούσα αρχή και είναι αρμόδιος για τη «διαπίστωση όλων των εγκλημάτων και για την καταχώρηση των καταγγελιών των δημοσίων λειτουργών ή των ιδιωτών καθώς και των μηνύσεων που καταθέτουν οι ζημιωθέντες» (άρθρο 26). Η άρνηση καταχώρησης της καταγγελίας είναι συνέπεια και απόδειξη του αυθαίρετου τρόπου με τον οποίο ασκούνται τα εισαγγελικά καθήκοντα. Καθώς η πρακτική αυτή είναι συνηθισμένο και γενικευμένο φαινόμενο όσον αφορά στα θύματα των βασανιστηρίων και της σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης για την οποία ευθύνονται οι αστυνομικοί και άλλα όργανα των υπηρεσιών εθνικής

⁷⁸ Βλέπε την έκθεση του 2001 του Εθνικού Συμβουλίου Ελευθεριών της Τυνησίας και της Ένωσης της Τυνησίας για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Βλέπε επίσης άλλες εκθέσεις που μνημονεύει η προσφεύγουσα, συμπεριλαμβανομένων αυτών της Διεθνούς Αμνησίας, της Διεθνούς Οργάνωσης κατά των Βασανιστηρίων, της Διεθνούς Συνομοσπονδίας των Ενώσεων των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της Διεθνούς Επιτροπής Νομικών, και των οργανώσεων Human Rights First και Human Rights Watch. Βλέπε επίσης το από 16.11.2005 δελτίο τύπου πολλών εμπειρογνομόνων του Ο.Η.Ε., που ασχολούνται με την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Τυνησία και ειδικότερα με την ελευθερία της έκφρασης, των συναθροίσεων και της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας.

⁷⁹ Η προσφεύγουσα αναφέρεται στις συνοπτικές παρατηρήσεις της δημόσιας συνεδρίασης της 358ης συνάντησης της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων της 18.11.1998 (έγγραφο CAT/C/SR.358, παράγραφος 23) και στις Κατευθυντήριες Οδηγίες για το Ρόλο των Εισαγγελέων που υιοθετήθηκαν κατά την 8η Διάσκεψη του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη της Εγκληματικότητας και τη Μεταχείριση των Κατηγορουμένων (Αβάνα, Κούβα, 27.8 – 7.9.1990).

ασφάλειας του συμβαλλόμενου κράτους, τα ένδικα μέσα που προβλέπει ο νόμος δεν μπορεί να θεωρηθούν αποτελεσματικά και διαθέσιμα.

Κατά την προσφεύγουσα, εκτός από την κατάθεση της μήνυσης, το θύμα ενός αδικήματος έχει δικαίωμα να παρασταθεί ως πολιτική αγωγή. Ωστόσο, αποτελεί ψευδαίσθηση το νομικό σύστημα που διέπει αυτό το δικονομικό δικαίωμα. Το άρθρο 36 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας επιτρέπει στον ζημιωθέντα να παραστεί ως πολιτική αγωγή, εφόσον ο Εισαγγελέας ασκήσει ποινική δίωξη. Σε αντίθετη περίπτωση το θύμα των βασανιστηρίων δεν δικαιούται να ασκήσει οιοδήποτε ένδικο μέσο. Η Επιτροπή έχει κρίνει ότι παρόμοια παράλειψη της εισαγγελικής αρχής συνιστά ανυπέρβλητο εμπόδιο για την εφαρμογή αυτής της διαδικασίας, αφού είναι εξαιρετικά απίθανη η ικανοποίηση του θύματος που παρίσταται ως πολιτική αγωγή⁸⁰. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν ήταν εφικτό να αποφασίσει ο Εισαγγελέας, αφού η Εισαγγελία αρνήθηκε την καταχώρηση της μήνυσης. Επομένως, κατά την κυρία Ali, πρέπει να διαπιστωθεί ότι, η άρνηση καταχώρησης της μήνυσης συνιστά ανυπέρβλητο κώλυμα για το θύμα που αδυνατεί να παρασταθεί ως πολιτική αγωγή.

Η προσφεύγουσα σημειώνει ότι, δυνάμει του άρθρου 45 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, στην περίπτωση απόρριψης της μήνυσης ο πολιτικός ενάγων φέρει αστική και ποινική ευθύνη έναντι του κατηγορουμένου. Καθώς δεν καθορίζονται με σαφήνεια τα κριτήρια της σχετικής διαδικασίας και η σχετική απόφαση μπορεί να μην είναι αμερόληπτη, ο μηνυτής κινδυνεύει σοβαρά από κυρώσεις. Σχετικά, η κυρία Ali επισημαίνει ότι η Επιτροπή έχει ήδη εκφράσει την ανησυχία της επειδή αυτή η διάταξη μπορεί να παραβιάζει το άρθρο 13 της Σύμβασης, καθώς οι προϋποθέσεις για την κατάθεση της μήνυσης μπορεί να θεωρηθούν ως «εκφοβισμός του ενδεχόμενου θύματος»⁸¹. Υπό το πρίσμα των κινδύνων που ενέχει αυτή η διαδικασία δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματική ή προσβάσιμη.

Η προβλεπόμενη από το άρθρο 7 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αγωγή για αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης, εξαρτάται καθ' ολοκληρίαν από την ποινική διαδικασία, με την έννοια της προβολής της σχετικής αξίωσης στο πλαίσιο της ποινικής δίκης ή της άσκησης της σχετικής αγωγής μετά από καταδίκη που έχουν απαγγείλει τα ποινικά δικαστήρια. Στην προκειμένη περίπτωση, η μήνυσή της απορρίφθηκε λόγω της άρνησης της

⁸⁰ Σχετικά η προσφεύγουσα επικαλείται τη σκέψη 5.4 της από 24.11.2004 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *D.Dimitrijevic κατά Σερβίας και Μαυροβουνίου* (Ανακοίνωση No. 207/2002).

⁸¹ Συνοπτικές παρατηρήσεις της δημόσιας συνεδρίασης της 358ης συνάντησης της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων της 18.11.1998 (έγγραφο CAT/C/SR.358, παράγραφος 29).

Εισαγγελίας να την καταχωρήσει και να την εξετάσει. Επομένως, δεν είχε πρόσβαση σε αγωγή αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης.

Κατά την προσφεύγουσα, το γενικό κλίμα της ατιμωρησίας των αυτουργών των βασανιστηρίων και το έλλειμμα της ανεξαρτησίας του δικαστικού σώματος της Τυνησίας καθιστούν αναποτελεσματικό κάθε ένδικο μέσο. Υπήρξε θύμα της αυθαιρεσίας του νομικού συστήματος της Τυνησίας, αφού καταδικάστηκε σε φυλάκιση με συνοπτικές διαδικασίες, χωρίς τις διαδικαστικές εγγυήσεις της δίκαιης δίκης. Δεν διερευνήθηκαν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσής της, δεν ενημερώθηκε για τις κατηγορίες που τη βάραιναν, δεν είχε πρόσβαση σε δικηγόρο ούτε ήταν παρούσα στη δίκη η εισαγγελική αρχή. Η δικαστής δεν συνεκτίμησε τη βία που υπέστη, παρότι εμφανίστηκε ενώπιόν της ταραγμένη και σε κατάσταση ιδιαίτερα εύθραυστη. Η ποινή στην οποία καταδικάστηκε ήταν δυσανάλογη⁸² για το αδίκημα της απείθειας σε βάρος δημοσίου λειτουργού στον οποίο απλά επισήμανε τις υποχρεώσεις του και ουδέποτε κοινοποιήθηκε επισήμως. Αφού την καταδίκασε σε τρίμηνη φυλάκιση, η δικαστής της αναγνώρισε ελαφρυντικές περιστάσεις μετά την παρέμβαση του αστυνομικού με πολιτικά που ισχυρίστηκε ότι δεν θα «ξανάρχιζε». Αυτή η επέμβαση στην απονομή της δικαιοσύνης αποδεικνύει το έλλειμμα της διάκρισης μεταξύ της δικαστικής και της εκτελεστικής εξουσίας.

Συμπερασματικά, ο κυρία Ali υποστηρίζει ότι η εθνική νομοθεσία της Τυνησίας προβλέπει θεωρητικά μόνον ένδिका μέσα για τα πρόσωπα που βρίσκονται σε κατάσταση όμοια με αυτήν που βίωσε, αφού στην πράξη είναι ανώφελα και ανεπαρκή. Επομένως, δεν είχε πρόσβαση σε εσωτερικό ένδικο μέσο που θα της επέτρεπε να ελπίζει σε αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 22 της Σύμβασης ως προς το παραδεκτό της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής.

Ως προς την παραβίαση του άρθρου 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι το συμβαλλόμενο κράτος όχι μόνον παρέλειψε να εκπληρώσει την υποχρέωση υιοθέτησης αποτελεσματικών μέτρων για την πρόληψη των βασανιστηρίων, αλλά όργανά του τέλεσαν σε βάρος της πράξεις που εξομοιώνονται με βασανιστήρια. Στόχος της μεταχείρισης που της επεφύλαξαν, ήταν η τιμωρία της και

⁸² Σχετικά η προσφεύγουσα αναφέρεται στην από 31.5.2005 απόφαση της Επιτροπής του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης *Fernando κατά Σρι Λάνκα* (Ανακοίνωση Νο. 1189/2003), όπου κρίθηκε ότι το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 9 του Συμφώνου καταδικάζοντας τον προσφεύγοντα σε ποινή φυλάκισης ενός έτους επειδή «ύψωσε τη φωνή» στο δικαστήριο και αρνήθηκε να ζητήσει συγγνώμη (για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2006, σελίδες 629 επ.).

ο εκφοβισμός της για τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρθηκε σε δημόσιο λειτουργό. Κατά την κυρία Ali, η σοβαρότητα της βίας που υπέστη είναι όμοια με άλλες υποθέσεις όπου η Επιτροπή έκρινε ότι παρόμοια κακοποίηση συνιστά βασανιστήρια⁸³. Περαιτέρω, οι φύλακες την απείλησαν με βιασμό και καταφέρθηκαν κατά της οικογένειάς της, την έβρισαν και της μίλησαν χυδαία, συμπεριφορά που της προκάλεσε ψυχικό πόνο που συνιστά επίσης μορφή βασανιστηρίων⁸⁴. Οι συνθήκες και η εξέλιξη των γεγονότων, καθώς και οι ύβρεις, δεν καταλείπουν καμία αμφιβολία για την πρόθεση των αρχών να της προκαλέσουν αίσθημα ταπείνωσης και κατωτερότητας⁸⁵. Πρόσωπο αντίθετου φύλου της αφαίρεσε τα ρούχα ενώπιον προσώπων αντίθετου φύλου. Για την αφαίρεση των ενδυμάτων της δεν συνέτρεχαν λόγοι ασφάλειας. Αντίθετα, σκοπός αυτής της μεταχείρισης ήταν ο εξευτελισμός της. Η μεταχείριση αυτή είναι αντίθετη με το άρθρο 8 (α) των Ελάχιστων Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων, που ορίζει για την κράτηση των γυναικών σε χωριστές εγκαταστάσεις, προκειμένου για ιδρύματα όπου μέταγονται άντρες και γυναίκες.

Κατά την προσφεύγουσα, είναι σαφές ότι υπέστη βία από όργανα της δημόσιας αρχής, κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης, δεδο-

⁸³ Σχετικά αναφέρεται στην υπόθεση *D. Dimitrijevic κατά Σερβίας και Μαυροβουνίου*, όπου νεαρός κρατούμενος σε βάρος του οποίου δεν είχε ασκηθεί ποινική δίωξη, υπέστη κακομεταχείριση από αστυνομικούς σε αστυνομικό τμήμα (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 80 στη σελίδα 554 της παρούσας έκδοσης) και στην υπόθεση *S.V. et al κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 49/1996 επί της οποίας η Επιτροπή αποφάσισε την 15.5.2001) όπου ο προσφεύγων επικαλέστηκε βάνανυση επίθεση από στρατιώτες στο κεφάλι με αποτέλεσμα την απώλεια των αισθήσεών του.

⁸⁴ Σχετικά η προσφεύγουσα επικαλείται έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια (έγγραφο A/56/156, παρ. 8): «Ο Εισηγητής εκτιμά ότι οι σοβαρές και αξιόπιστες απειλές, συμπεριλαμβανομένων των απειλών θανάτου, που πλήττουν την προσωπική ακεραιότητα του θύματος ή τρίτου, μπορεί να εξομοιωθούν με σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, δηλαδή με πράξεις βασανιστηρίων, ιδίως όταν το θύμα υπάγεται στη δικαιοδοσία της δημόσιας δύναμης».

⁸⁵ Σχετικά η προσφεύγουσα επικαλείται τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που έκρινε ότι προκειμένου να καθοριστεί εάν μια μεταχείριση είναι εξευτελιστική, είναι αναγκαίο να εξεταστεί εάν εξυπηρετούσε την ταπείνωση και την απαξίωση του ενδιαφερόμενου και, ανάλογα με τις επιπτώσεις της, εάν έπληξε την προσωπικότητά του με τρόπο αντίθετο με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απεφάνθη ότι ο εξαναγκασμός ενός προσώπου να αφαιρέσει τα ρούχα του ενώπιον προσώπου αντίθετου φύλου «αποδεικνύει προφανή έλλειψη σεβασμού για τον ενδιαφερόμενο και συνιστά προσβολή της αξιοπρέπειάς του» (βλέπε απόφαση της 15.11.2001 επί της υπόθεσης *Valašinas κατά Λιθουανίας*, προσφυγή No. 44558/98, CEDH 2001 – VIII και απόφαση της 15.11.2001 *Iwańczuk κατά Πολωνίας*, προσφυγή No. 25196/94).

μένου ότι οι επίμαχες πράξεις τελέστηκαν από δημόσιους λειτουργούς και μέλη των δυνάμεων τάξης που ενεργούσαν με την επίσημη ιδιότητά τους. Επιπλέον, αυτοί της προκάλεσαν με πρόθεση αυτήν τη σωματική κακοποίηση για να την τιμωρήσουν για τη συμπεριφορά της σε δημόσιο υπάλληλο. Οι διάφοροι υπάλληλοι ενώπιον των οποίων προσήχθη της υπέβηλαν ερωτήσεις μόνον για τις παρατηρήσεις της και η δικαστής την καταδίκασε γι' αυτές.

Περαιτέρω, η κυρία Ali ισχυρίζεται ότι η Τυνησία παρέλειψε να συμμορφωθεί με την υποχρέωση υιοθέτησης αποτελεσματικών νομοθετικών, διοικητικών, δικαστικών ή άλλων μέτρων για την πρόληψη των βασανιστηρίων. Για περισσότερα από δέκα χρόνια, τα διεθνή όργανα που επιβλέπουν την εφαρμογή των δικαιωμάτων του ανθρώπου εκφράζουν την ανησυχία τους για την εκτεταμένη χρήση βασανιστηρίων και έχουν διατυπώσει συστάσεις προς το συμβαλλόμενο κράτος για να θεσπίσει αποτελεσματικά μέτρα για την εξάλειψη αυτής της πρακτικής. Κατά την προσφεύγουσα, τα βασανιστήρια και η κακομεταχείριση είναι σύνθητες φαινόμενο στην Τυνησία και η Επιτροπή έχει εντοπίσει αρκετές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας του συμβαλλόμενου κράτους που δεν εφαρμόζονται στην πράξη, όπως για παράδειγμα η κατ' ανώτατο όριο δεκαήμερη κράτηση πριν την παραπομπή του κατηγορουμένου σε δίκη και η υποχρέωση της εξέτασης από ιατρό των θυμάτων των βασανιστηρίων⁸⁶. Η επίμονη άρνηση του συμβαλλόμενου κράτους να εφαρμόσει αυτές τις διατάξεις ευνοεί την ατιμωρησία των αυτουργών και ενθαρρύνει τις επίμαχες πρακτικές. Συνάγεται επομένως ότι το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 1 της Σύμβασης.

Ως προς την παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι τα βασανιστήρια που υπέστη δεν ήταν μεμονωμένο περιστατικό ή πλημμέλεια. Αφενός αποδεικνύουν τη γενικευμένη χρήση των βασανιστηρίων από τις δυνάμεις ασφαλείας της Τυνησίας και αφετέρου υπογραμμίζουν ότι οι σοβαρές ανησυχίες που έχουν εκφράσει η Επιτροπή και άλλα όργανα⁸⁷ για τις πρακτικές σεβασμού των δικαιωμάτων των κρατουμένων δεν προκάλεσαν την αναθεώρηση των κανόνων και των μεθόδων με τρόπον ώστε να παύσει η κακομεταχείριση. Κατά την

⁸⁶ Συμπερασματικές παρατηρήσεις της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, A/54/44 (1999), παράγραφοι 97 και 98. Η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι παρόμοιες ανησυχίες εξέφρασε το 1995 και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις συμπερασματικές παρατηρήσεις της επί της έκθεσης της Τυνησίας (A/50/40 (1995)).

⁸⁷ Συμπεριλαμβανομένων των ανησυχιών που εξέφρασαν η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μετά την εξέταση των εκθέσεων του συμβαλλόμενου κράτους.

κυρία Ali το χάσμα μεταξύ της νομοθεσίας και της πρακτικής στην Τυνησία υποδηλώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν επιβλέπει συστηματικά τους κανόνες, τις οδηγίες, τις μεθόδους και τις πρακτικές ανάκρισης ώστε να αποτρέψει τυχόν περιπτώσεις βασανιστηρίων. Επομένως, παραβιάζει τις διατάξεις του άρθρου 11 μόνου και σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 16.

Ως προς την παραβίαση της διάταξης του άρθρου 12 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα επικαλείται τη νομολογία της Επιτροπής για την υποχρέωση διερεύνησης των περιπτώσεων όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι έχουν τελεστεί πράξεις βασανιστηρίων⁸⁸. Η υποχρέωση αυτή υφίσταται ανεξάρτητα από τους λόγους που κινούν τις υπόνοιες. Σχετικά επισημαίνει ότι η Επιτροπή έχει κρίνει ότι οι καταγγελίες για βασανιστήρια περιβάλλονται τέτοια σοβαρότητα ώστε το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διατάξει άμεσα αμερόληπτη και κατεπείγουσα έρευνα όταν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι έχουν τελεστεί πράξεις βασανιστηρίων. Στις υποθέσεις των βασανιστηρίων, δεν είναι αναγκαία η κατάθεση σχετικής μήνυσης. Οι αρχές υποχρεούνται να διατάξουν την άμεση διερεύνηση των σχετικών ισχυρισμών από τη γνώση των πραγματικών περιστατικών⁸⁹. Στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα εμφανίστηκε ενώπιον της δικαστού τόσο αναστατωμένη ώστε διακρινόταν ότι είχε υποστεί κακοποίηση. Στη συνέχεια, ανέθεσε σε δικηγόρο να καταθέσει μήνυση στην οποία περιγράφονταν τα πραγματικά περιστατικά και χαρακτηρίζονταν ρητά ως βασανιστήρια. Επίσης, δημοσιεύτηκαν δύο άρθρα για τη βίβανση μεταχείριση που υπέστη. Κατά την άποψή της, αυθαίρετα αποφάσισε το συμβαλλόμενο κράτος να μην υιοθετήσει κάθε μέτρο αναγκαίο για τη διερεύνηση των κατηγοριών: πρόκειται για αντιμετώπιση που συνιστά επιβαρυντική περίπτωση της παραβίασης της υποχρέωσης διερεύνησης που απορρέει από τη διάταξη του άρθρου 12 μόνου ή σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 16.

Ως προς την παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι κατά τη νομολογία της Επιτροπής αρκεί ο ισχυρι-

⁸⁸ Σχετικά, η προσφεύγουσα επικαλείται τη σκέψη 10.4 της από 14.11.2003 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Dhaou Belgacem Thabti κατά Τυνησίας* (Ανακοίνωση No. 187/2001), τη σκέψη 11.7 της από 10.11.199 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Baraket κατά Τυνησίας* (Ανακοίνωση No. 60/1996) και τη σκέψη 8.6 της από 14.5.1998 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Encarnación Blanco Abad κατά Ισπανίας* (Ανακοίνωση No. 59/1996).

⁸⁹ Σχετικά η προσφεύγουσα παραπέμπει στη σκέψη 10.4 της από 2.5.1995 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Henri Unai Parot κατά Ισπανίας* (Ανακοίνωση No. 6/1990).

σμός του θύματος περί βασανιστηρίων για τη γέννηση της υποχρέωσης των αρχών να διατάξουν τη διερεύνηση της σχετικής υπόθεσης. Δεν απαιτούνται⁹⁰ ούτε η κατάθεση μήνυσης ούτε καν η ρητή δήλωση της βούλησης για άσκηση ποινικής δίωξης. Στην υπό κρίση υπόθεση, το συμβαλλόμενο κράτος στέρησε από την προσφεύγουσα κάθε ένδικο μέσο που θα μπορούσε να οδηγήσει στη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών και στην αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη.

Περαιτέρω, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης του άρθρου 14, αφού το συμβαλλόμενο κράτος, παρακωλύοντας την άσκηση εκ μέρους της των προβλεπομένων από την εθνική νομοθεσία σχετικών ενδίκων μέσων, της στέρησε το δικαίωμα αποζημίωσης για την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω των βασανιστηρίων καθώς και τα μέσα πλήρους αποκατάστασης. Κατά πάγια νομολογία των διεθνών οργάνων και δικαστηρίων οι καταγγελίες για βασανιστήρια σε βάρος των κρατικών αρχών είναι τόσο σοβαρές ώστε η άσκηση αγωγής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων δεν πληροί τις προϋποθέσεις της προσήκουσας αποκατάστασης⁹¹. Η πλήρης αποκατάσταση περιλαμβάνει τόσο την αποζημίωση για τη βλάβη που υπέστη το θύμα, όσο και την υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να διαπιστώσει τα πραγματικά περιστατικά που συνδέονται με τις σχετικές καταγγελίες και να τιμωρήσει τους δράστες των παραβιάσεων⁹². Το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 14 της Σύμβασης επειδή αρνήθηκε να παρακολουθήσει τη μήνυση και πα-

⁹⁰ Σχετικά η προσφεύγουσα επικαλείται τη σκέψη 8.6 της απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Encarnación Blanco Abad κατά Ισπανίας* (Ανακοίνωση No. 56/1996) και τις σκέψεις 9.6 έως 9.8 της απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Ristic κατά Γιουγκοσλαβίας* (Ανακοίνωση No. 113/1998), που υιοθετήθηκαν στις 11.5.2001 καθώς και τη σκέψη 10.4 της απόφασης επί της υπόθεσης *Henri Unai Parot κατά Ισπανίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 89).

⁹¹ Σχετικά επικαλείται τη νομολογία της Επιτροπής του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (την από 27.10.1995 απόφαση της Επιτροπής επί της Ανακοίνωσης No. 563/1993 *Nydia Erika Bautista de Arellana κατά Κολομβίας*, σκέψη 8.2 και την από 24.10.2002 απόφαση επί της Ανακοίνωσης No. 778/1997 *José Antonio Coronel et al. κατά Κολομβίας*, σκέψη 6.2) και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (την από 28.10.1998 απόφαση επί της υπόθεσης *Assenov et al. Βουλγαρίας*, Συλλογή 1998-VIII, την από 25.9.1997 απόφαση επί της υπόθεσης *Aydin κατά Τουρκίας*, Συλλογή 1997-VI και την από 18.12.1996 απόφαση επί της υπόθεσης *Aksoy κατά Τουρκίας*, Συλλογή 1996-VI).

⁹² Σχετικά επικαλείται τη νομολογία της Επιτροπής του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (τη σκέψη 19 της από 31.3.1998 απόφαση επί της υπόθεσης *McTaggart κατά Τζαμάικα* (Ανακοίνωση No. 749/1997), τη σκέψη 10 της από 25.3.1996 απόφαση επί της υπόθεσης *Ana Rosario Celis Laureano κατά Περού* (Ανακοίνωση No. 540/1993) και τη σκέψη 11 της από 21.10.1982 απόφαση επί της υπόθεσης *Barbata et al. κατά Ουρουγουάης* (Ανακοίνωση No. 84/1981).

ρέλειψε να διατάξει τη διερεύνηση των σχετικών καταγγελιών της στερόντας της με αυτόν τον τρόπο τη βασικότερη και σημαντικότερη μορφή αποκατάστασης για τη βλάβη που υπέστη.

Ως προς την αποζημίωση, ακόμη και εάν αποτελούσε επαρκή αποκατάσταση για τα θύματα των βασανιστηρίων, δεν είχε δικαίωμα πρόσβασης. Η δυνατότητα άσκησης αγωγής ενώπιον αστικού δικαστηρίου ισχύει θεωρητικά. Η εθνική νομοθεσία της Τυνησίας επιτρέπει στον μηνυτή να ασκήσει αγωγή, χωρίς να έχει ασκήσει μήνυση, αλλά σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να παραιτηθεί από κάθε δικαίωμα κατάθεσης μήνυσης στο μέλλον (άρθρο 7 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας). Ακόμη και αν δικαιωνόταν από το αστικό δικαστήριο αυτή η περιορισμένη αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη δεν θα ήταν ούτε δίκαιη ούτε η προσήκουσα. Η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος μόνο με την καταβολή χρηματικής αποζημίωσης στην προσφεύγουσα ή σε άλλα θύματα των βασανιστηρίων, σημαίνει ότι μπορεί να αποποιείται των ευθυνών του με αντάλλαγμα τη χρηματική ικανοποίηση. Στην προσφεύγουσα δεν παρασχέθηκαν τα μέσα για την αποκατάσταση της βλάβης και των σοβαρών ψυχολογικών τραυμάτων που της προκάλεσαν τα βασανιστήρια. Ούτε αποζημιώθηκε για τα αντικείμενα που της υπεξείρεσαν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι ενόσω εκρατείτο. Δεδομένων αυτών των στοιχείων, το συμβαλλόμενο κράτος της στέρησε τη δυνατότητα της προσήκουσας αποζημίωσης και κάθε μορφή αποκατάστασης, κατά παραβίαση του άρθρου 14 της Σύμβασης μόνου ή σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 16⁹³.

Ως προς την παραβίαση του άρθρου 16 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα εκτιμά ότι η σοβαρή βία που υπέστη συνιστά βασανιστήρια. Επικουρικά, για την περίπτωση απόρριψης αυτού του ισχυρισμού, υποστηρίζει ότι η κακοποίηση που υπέστη συνιστά σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 16.

Τέλος, η προσφεύγουσα αιτείται από την Επιτροπή να συστήσει στο συμβαλλόμενο κράτος να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την ενδελεχή διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών που αφορούν στα βασανιστήρια που υπέστη και να την ενημερώσει σχετικά καθώς και να παραπέμψει τους δράστες ενώπιον της δικαιοσύνης. Επίσης, αιτείται από την Επιτροπή να συστήσει στο συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει τα αναγκαία

⁹³ Σχετικά επικαλείται τη σκέψη 9.6 της από 2.11.1987 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Herrera κατά Κολομβίας* (Ανακοίνωσης No. 161/2000) με την οποία η Επιτροπή έκρινε ότι παρότι η παράγραφος 1 του άρθρου 16 της Σύμβασης δεν αναφέρεται στο άρθρο 14 το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να εγγυηθεί στο θύμα των βασανιστηρίων το δικαίωμα να επιτύχει αποκατάσταση και να αποζημιωθεί δίκαια και πλήρως.

μέτρα που της εγγυώνται προσήκουσα και πλήρη αποζημίωση για τη βλάβη που υπέστη και ιδίως για την ιατρική φροντίδα που απαιτήθηκε για την αποκατάστασή της και για τα προσωπικά της αντικείμενα που υπεξαιρέθηκαν από τους δράστες των βασανιστηρίων.

ΙΙΙ. Απόφαση της Επιτροπής επί της παραδεκτού της ανακοίνωσης: 12.1 Η Επιτροπή εξέτασε την ανακοίνωση κατά την τριακοστή ένατη σύνοδό της και με την από 7.11.2007 απόφασή της έκρινε ότι έχει ασκηθεί παραδεκτός.

12.2 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 5 (α) του άρθρου 22 της Σύμβασης η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν εξετάζεται σύμφωνα με κάποια άλλη διαδικασία διεθνούς έρευνας ή διευθέτησης.

12.3 Όσον αφορά στην εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων, η Επιτροπή σημειώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί ότι η ανακοίνωση ασκήθηκε παραδεκτός με το σκεπτικό ότι δεν εξαντλήθηκαν τα προβλεπόμενα από την εθνική νομοθεσία ένδικα μέσα. Σχετικά, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος περιέγραψε αναλυτικά με το υπόμνημά του τα ένδικα μέσα που προβλέπει η εθνική νομοθεσία. Ωστόσο, εκτιμά ότι δεν απέδειξε επαρκώς την ισχύ των επιχειρημάτων του στην περίπτωση της προσφεύγουσας. Ειδικότερα, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις πληροφορίες που παρείχε η προσφεύγουσα για τη μήνυση που εξουσιοδότησε το δικηγόρο της να καταθέσει στις 30.7.2004 και έκρινε ότι τα ανυπέρβλητα διαδικαστικά κωλύματα που αντιμετώπισε εξαιτίας της άρνησης των αρχών να την καταχωρήσουν κατέστησαν αδύνατη την εφαρμογή της σχετικής διαδικασίας για την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη. Η άρνηση αυτή καθιστά αναποτελεσματικά τα μητρώα που επικαλείται το συμβαλλόμενο κράτος ότι τηρεί για την καταχώρηση των μηνύσεων. Επίσης, η Επιτροπή επισημαίνει τις παρατηρήσεις του συμβαλλόμενου κράτους, σύμφωνα με τις οποίες είχε διαταχθεί η διεξαγωγή έρευνας, αλλά διαπιστώνει ότι δεν επικαλείται κάποια άλλη πληροφορία ούτε προσκομίζει αποδεικτικό στοιχείο που να της επιτρέπουν να κρίνει την ενδεχόμενη αποτελεσματικότητα της έρευνας που διατάχθηκε στις 27.6.2006, δηλαδή δύο χρόνια μετά τα γεγονότα στα οποία αναφέρεται η προσφεύγουσα. Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή συνάγει ότι οι εθνικές διαδικασίες υπερέβησαν τα όρια των εύλογων προθεσμιών και επομένως δεν υπάρχει πιθανότητα να ικανοποιήσει την προσφεύγουσα η εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων.

12.4 Η Επιτροπή σημειώνει το επιχείρημα του συμβαλλόμενου κράτους που χαρακτηρίζει καταχρηστική την άσκηση της υπό κρίση ανακοίνωσης. Εκτιμά όμως ότι είναι σοβαρή κάθε καταγγελία βασανιστηρίων και η αξιοπιστία των σχετικών ισχυρισμών μπορεί να αξιολογηθεί μόνον

μετά από ενδελεχή διερεύνηση της υπόθεσης. Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 22 της Σύμβασης και το άρθρο 107 των Κανόνων Διαδικασίας της, η Επιτροπή εκτιμά ότι η υπό κρίση ανακοίνωση έχει ασκηθεί παραδεκτώς.

12.5 Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων αποφαινεται ότι πληροί τις προϋποθέσεις του παραδεκτού η υπό κρίση ανακοίνωση, όσον αφορά στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 2 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 1 ή επικουρικά ως προς τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 16 και των άρθρων 11, 12, 13 και 14, μόνων ή σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 16.

IV. Οι θέσεις της Τυνησίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: 13.1 Στις 23 Ιανουαρίου 2008, το συμβαλλόμενο κράτος υποστήριξε ότι η απόφαση της Επιτροπής επί του παραδεκτού στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο σε «αβάσιμους ισχυρισμούς» του τυνησίου συνηγούρου της κυρίας Ali. Όμως, νέα στοιχεία της έρευνας επιβεβαιώνουν ότι δεν είναι βάσιμοι οι ισχυρισμοί του. Πράγματι, κατά την ακροαματική διαδικασία της 11.12.2007, η προσφεύγουσα δήλωσε ρητά ενώπιον του ανακριτή στον οποίο είχε ανατεθεί η υπόθεση, ότι «ουδέποτε κατέθεσε μήνυση για την κακομεταχείριση που υπέστη ενώπιον του Εισαγγελέα της Τύνιδας, επειδή αγνούσε τις διαδικασίες, ούτε είχε εξουσιοδοτήσει δικηγόρο να προβεί σε παρόμοια ενέργεια». Αυτή η αποκάλυψη εγείρει πολλά ερωτήματα για τους λόγους για τους οποίους η κυρία Ali προσέφυγε ενώπιον διεθνών οργάνων αντί να επιδιώξει την προστασία των εθνικών δικαστηρίων. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος οι εθνικές διαδικασίες δεν υπερέβησαν τις εύλογες προθεσμίες αφού οι εθνικές δικαστικές αρχές ουδέποτε έλαβαν γνώση της μήνυσης και επομένως δεν διέταξαν καθυστερημένα τη διερεύνηση της υπόθεσης στις 27.6.2006, οπότε κοινοποιήθηκε η υπό κρίση ανακοίνωση από την Επιτροπή. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ο τυνησίου συνήγορος της προσφεύγουσας διαστρέβλωσε τα γεγονότα προκειμένου να παραπλανήσει την Επιτροπή. Εν όψει των ανωτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος καλεί την Επιτροπή να επανεξετάσει την απόφαση με την οποία έκρινε ότι έχει ασκηθεί παραδεκτώς η ανακοίνωση.

13.2 Το συμβαλλόμενο κράτος παρέχει πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης από τον ανακριτή και ειδικότερα από την ακρόαση της προσφεύγουσας, του αδερφού της και των αστυνομικών που είχαν υπηρεσία την ημέρα του συμβάντος στο Πρωτοδικείο της Τύνιδας καθώς και από την κατ' αντιπαράσταση εξέταση της προσφεύγουσας και των μαρτύρων. Στις 11.12.2007, η κυρία Ali εξέθεσε τα γεγονότα όπως τα παρουσίασε στην Επιτροπή. Ωστόσο, παρα-

δέχθηκε ότι προσπάθησε να δωροδοκήσει μια από τις συγκρατούμενες της, ζητώντας της να καταθέσει υπέρ της με αντάλλαγμα απροσδιόριστο δώρο. Στις 4.1.2008, κατά την εξέτασή του από τον ανακριτή, ο αδερφός της προσφεύγουσας επιβεβαίωσε ότι την συνόδευσε στις 22.7.2004 στο Πρωτοδικείο της Τύνιδας. Όμως, διευκρίνισε ότι δεν ήταν παρών στα γεγονότα που επικαλείται η κυρία Ali στην καταγγελία γιατί είχε πάει να αγοράσει καφέ και ενημερώθηκε για τη λογομαχία της αδερφής του με το γραμματέα όταν επέστρεψε στο δικαστήριο. Προσερχόμενος στην Εισαγγελία συναντήθηκε με την αδερφή του που ανέμενε να προσαχθεί ενώπιον του Εισαγγελέα. Στη συνέχεια αποφάσισε να επιστρέψει στο σπίτι. Επιπλέον, δήλωσε στον ανακριτή ότι η αδερφή του δεν έφερε σημάδια βίας όταν επέστρεψε στο σπίτι και ότι δεν ενημέρωσε κανένα μέλος της οικογένειας για την κακομεταχείριση που είχε υποστεί στο δικαστήριο. Πρόσθεσε ότι η αδελφή του συμπεριφερόταν κανονικά όταν επέστρεψε από το δικαστήριο και δεν ανέφερε ότι είχε προσέλθει σε νοσοκομείο για ιατρική φροντίδα. Το συμβαλλόμενο κράτος αναφέρει ότι, εξεταζόμενοι ενώπιον του ανακριτή, οι αστυνομικοί, που υπηρετούσαν στο Πρωτοδικείο της Τύνιδας στις 22.7.2004, αρνήθηκαν κατηγορηματικά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, δηλώνοντας ότι δεν είχε υποστεί καμιάς μορφής κακομεταχείριση.

13.3 Ο ανακριτής διέταξε την κατ' αντιπαράσταση εξέταση στο πλαίσιο της οποίας η προσφεύγουσα επανέλαβε ότι υπέστη κακομεταχείριση και υπέδειξε δύο από τους τρεις αστυνομικούς που είχαν υπηρεσία την ημέρα των επίδικων γεγονότων. Κατά την άποψή της ο ένας εξ αυτών δεν διαδραμάτισε κανένα ρόλο στα περιστατικά που έλαβαν χώρα. Αναγνώρισε στο πρόσωπο του άλλου τον αστυνόμο που την είχε οδηγήσει στο υπόγειο του δικαστηρίου, κρατώντας τη δυνατά από το χέρι και προκαλώντας της πόνο. Υπέδειξε έναν τρίτο αστυνομικό, άλλον από αυτόν που εμφανίστηκε ενώπιόν της, ως δράστη της κακομεταχείρισης που υπέστη. Όμως, ο αστυνομικός που παρουσιάστηκε δήλωσε ότι ήταν ο τρίτος αστυνομικός που είχε υπηρεσία στις 22.7.2004. Εξάλλου, η προσφεύγουσα επιβεβαίωσε ότι κάλεσε μια από τις συγκρατούμενες της να καταθέσουν υπέρ της παρέχοντάς της ως αντάλλαγμα ένα δώρο. Επίσης, παραδέχθηκε ότι δεν ενημέρωσε την οικογένειά της για την κακοποίηση όταν επέστρεψε στην οικία της. Οι συγκρατούμενες της και οι αστυνομικοί επιβεβαίωσαν ότι η προσφεύγουσα δεν υπέστη κακοποίηση κατά την παραμονή της στο υπόγειο του δικαστηρίου. Εξάλλου, ο αδερφός της επανέλαβε τις προηγούμενες δηλώσεις του.

13.4 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, τα στοιχεία της ανάκρισης επιβεβαιώνουν τη διπλή αντίφαση που προκύπτει από το ιατρικό πιστοποιητικό που προσκόμισε η προσφεύγουσα ενώπιον της Επιτροπής (το

από 24.7.2004 πιστοποιητικό αναφέρεται σε γεγονότα της 23.7.2004, ενώ στην ανακοίνωσή της η προσφεύγουσα εκθέτει ότι προσήλθε στο νοσοκομείο της Τύνιδας την επομένη ημέρα, δηλαδή στις 23.7.2004). Επίσης, επιβεβαιώνουν ότι η προσφεύγουσα δεν υπέστη κακομεταχείριση κατά την παραμονή της στο Πρωτοδικείο της Τύνιδας. Ενόψει των ανωτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος καλεί την Επιτροπή να επανεξετάσει την απόφασή της με την οποία έκρινε ότι παραδεκτώς ασκήθηκε η υπό κρίση ανακοίνωση γιατί δεν έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα, η ανάκριση δεν έχει ολοκληρωθεί και από τα πρώτα ευρήματά της αναδεικνύεται ότι δεν πληρούται η προϋπόθεση της βασιμότητας της ανακοίνωσης.

V. Οι θέσεις της προσφεύγουσας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: 14.1 Στις 7 Απριλίου 2008, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι το ζήτημα του παραδεκτού της ανακοίνωσης είχε κριθεί με την από 7.11.2007 απόφαση της Επιτροπής. Διευκρινίζει ότι πράγματι κατέθεσε μήνυση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ότι ταξίδεψε δύο φορές στην Τύνιδα, μετά από κλήση του ανακριτή του Πρωτοδικείου, για να παραστεί στην ακροαματική διαδικασία που αφορούσε στην καταγγελία της για τα βασανιστήρια και την κακομεταχείριση που υπέστη. Εμφανίστηκε ενώπιον του τέταρτου ανακριτή του Πρωτοδικείου της Τύνιδας στις 11.12.2007 και στις 7.1.2008. Όμως, φαίνεται ότι είχαν ήδη προηγηθεί άλλες τρεις εξετάσεις στις οποίες δεν ήταν παρούσα: στις 30 και 31 Αυγούστου 2007 και στις 4.1.2008.

14.2 Επισημαίνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος προσκόμισε ενώπιον της Επιτροπής τμήμα των πρακτικών των προαναφερόμενων ακροαματικών διαδικασιών με τη μορφή οκτώ παραρτημάτων συνταγμένων στην αραβική γλώσσα. Τα πρακτικά αυτά είναι ελλιπή και συγκεχυμένα και έχουν παραληφθεί αρκετά σημεία χωρίς να παρέχονται διευκρινίσεις από το συμβαλλόμενο κράτος. Σχετικά, σχολιάζει ότι δεν πρόκειται για πρακτικά αφού δεν περιλαμβάνουν ό,τι διαμείφθηκε ενώπιον του ανακριτή και τις καταθέσεις των μαρτύρων: έχουν παραληφθεί οι καταθέσεις των μαρτύρων που παρουσιάζονται συνοπτικά. Οι πραγματικές καταθέσεις τους παραμένουν άγνωστες. Για τους λόγους αυτών αυτά τα στοιχεία δεν έχουν αποδεικτική ισχύ.

14.3 Η κυρία Ali επισημαίνει ότι στις 7.1.2008, όταν ολοκληρώθηκε η ακροαματική διαδικασία, αιτήθηκε πλήρες αντίγραφο της δικογραφίας, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών και των καταθέσεων, αλλά οι αρμόδιες αρχές αρνήθηκαν να της το χορηγήσουν. Επομένως, δεν της παρασχέθηκε η δυνατότητα να αντικρούσει τα επιχειρήματα του συμβαλλόμενου κράτους και να παρουσιάσει ενώπιον της Επιτροπής τα στοιχεία που τεκμηριώνουν τη μήνυσή της. Σχετικά υπογραμμίζει ότι στην ετήσια έκθεση για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το Υπουργ-

γείο Εξωτερικών των ΗΠΑ έχει εκφράσει ανησυχία για την εφαρμογή αυτής της πρακτικής στην Τυνησία⁹⁴. Περαιτέρω, αμφισβητεί κατηγορηματικά την αξιοπιστία των καταθέσεων των μαρτύρων κατά την κατ' αντιπαράσταση εξέτασή τους. Για το λόγο αυτό αρνήθηκε να υπογράψει τα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας, διευκρινίζοντας στον ανακριτή το λόγο.

14.4 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος η προσφεύγουσα δήλωσε «ρητά» ενώπιον του ανακριτή ότι ουδέποτε είχε καταθέσει μήνυση για κακομεταχείριση. Όμως, σημειώνει ότι από τα πρακτικά της εξέτασής της ουδόλως προκύπτει ότι ο ανακριτής αναφέρεται σε παρόμοια δήλωσή της. Ομοίως, το συμβαλλόμενο κράτος ισχυρίζεται ότι αποπειράθηκε να δωροδοκήσει μια από τις συγκρατούμενές της. Όμως, τα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας ουδόλως αναφέρονται σε παρόμοια δήλωση της προσφεύγουσας. Επομένως, είναι αβάσιμοι οι σχετικοί ισχυρισμοί του συμβαλλόμενου κράτους.

14.5 Η προσφεύγουσα σημειώνει ότι ορισμένα από τα έγγραφα που προσκομίζει το συμβαλλόμενο κράτος είναι ατελή, αφού οι προτάσεις είναι κομμένες. Σχετικά, χαρακτηρίζει ανακριβείς τις παρατηρήσεις του συμβαλλόμενου κράτους. Κατά το συμβαλλόμενο κράτος οι συγκρατούμενές της δήλωσαν ότι δεν υπέστη κακομεταχείριση ενόσω βρισκόταν στο υπόγειο του δικαστηρίου. Όμως, από την ανάγνωση των πρακτικών της εξέτασής τους προκύπτει ότι δήλωσαν ότι δεν είδαν να υποβάλλεται η προσφεύγουσα σε κακομεταχείριση.

14.6 Η κυρία Alí επιμένει ότι κατέθεσε μήνυση ενώπιον των εθνικών αρχών δια του τυνησίου συνηγόρου της. Υπενθυμίζει ότι κατέθεσε στην Επιτροπή αντίγραφο αυτής της μήνυσης. Δεν αποδέχεται ότι αποπειράθηκε να δωροδοκήσει μάρτυρα. Εξάλλου, ο ανακριτής ουδέποτε εξέτασε τον εν λόγω μάρτυρα. Επομένως, η κατηγορία στερείται συνοχής.

14.7 Όσον αφορά στην κατάθεση του αδερφού της, η προσφεύγουσα εξηγεί ότι ήταν τόσο σοκαρισμένη και συντετριμμένη από τα βασανιστήρια και την κακομεταχείριση που είχε υποστεί ώστε ήταν αδύνατον να ενημερώσει άμεσα την οικογένειά της για όσα της είχαν συμβεί. Η οικογένειά της δεν μπορούσε να διαπιστώσει τα τραύματά της γιατί βρίσκονταν σε μέρη του σώματός της που καλύπτονται από ενδύματα, και συγκεκριμένα στο αριστερό χέρι, στα πόδια, στους γλουτούς, στο δεξιό καρπό και στο κεφάλι (όχι όμως στο πρόσωπό της). Σχετικά, εξήγησε τα πάντα στον ανακριτή. Διευκρινίζει ότι οι σχέσεις της με την οικογένειά της είναι τεταμένες και ως εκ τούτου αδυνατούσε να της αποκαλύψει λε-

⁹⁴ Βλέπε, Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, Εκθέσεις για την Κατάσταση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – 2007, Τυνησία, 11.3.2008.

πομέρειες προσωπικής φύσης για την κακοποίηση που είχε υποστεί. Οι τεταμένες οικογενειακές σχέσεις της επιβεβαιώνονται από τα πρακτικά της εξέτασης του αδερφού της που δήλωσε ότι η αδερφή του «είχε καταστρέψει την όμορφη ατμόσφαιρα του γάμου του».

14.8 Τέλος, η προσφεύγουσα αναφέρεται σε νέα στοιχεία που επιβεβαιώνοντας ότι είναι πολλές οι διαδικαστικές παρατυπίες του δικαστικού συστήματος της Τυνησίας αναδεικνύουν ότι είναι σύνηθες φαινόμενο η πρακτική των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης στη χώρα αυτή⁹⁵. Συμπερασματικά, υποστηρίζει ότι τα επιχειρήματά της και οι ισχυρισμοί της διακρίνονται από συνοχή, ότι παρουσίασε λεπτομερώς την υπόθεσή της και επομένως είναι αξιόπιστη όσον αφορά στα πραγματικά περιστατικά που επικαλέστηκε από την έναρξη της διαδικασίας. Τεκμηρίωσε την προσφυγή της προσκομίζοντας ενώπιον της Επιτροπής αποδεικτικά στοιχεία. Η μετάβασή της στην Τυνησία, δύο φορές, προκειμένου να εξεταστεί στο πλαίσιο της έρευνας που διατάχθηκε μετά την κατάθεση της μήνυσής της αποδεικνύει ότι είναι καλόπιστη αλλά και τη βούλησή της να συνεργαστεί με το συμβαλλόμενο κράτος στη διελεύκανση της υπόθεσής της.

Νόμο Βάσιμο: Α) Παραδεκτός ασκείται η ανακοίνωση όταν οι εθνικές διαδικασίες υπερβαίνουν τα όρια των εύλογων προθεσμιών στερώντας από τον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα ικανοποίησης της αξίωσής του με την εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Β) Η μεταχείριση κατά παραβίαση του άρθρου 1 της Σύμβασης είναι σοβαρότερη από αυτήν του άρθρου 16. Γ) Το άρθρο 14 της Σύμβασης δεν αναγνωρίζει μόνο το δικαίωμα σε δίκαιη και επαρκή αποζημίωση, αλλά απαιτεί από τα συμβαλλόμενα κράτη να εξασφαλίσουν στο θύμα των βασανιστηρίων τα μέσα αποκατάστασης.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης των άρθρων 1, 12, 13 και 14 της Σύμβασης: 15.1 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 22 της Σύμβασης, η Επιτροπή εξετάζει την ανακοίνωση υπό το φως των πληροφοριών που της παρέχουν οι διάδικοι.

15.2 Η Επιτροπή σημειώνει τις από 23.1.2008 παρατηρήσεις του συμβαλλόμενου κράτους που αμφισβητεί ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της ανακοίνωσης. Ωστόσο, διαπιστώνει ότι η έρευνα που διατάχθηκε στις 27.6.2006 δεν έχει καταλήξει στην έκδοση απόφασης. Επίσης, αξιολογώντας τα «πρακτικά» των ακροάσεων και των κατ'

⁹⁵ Μεταξύ άλλων η προσφεύγουσα επικαλείται σχετικά τις συμπερασματικές παρατηρήσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την Τυνησία (έγγραφο CCPR/C/TUN/CO/5 της 28.5.2008) και την από 28.2.2008 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *Saadi κατά Ιταλίας*, προσφυγή No. 37201/06 (βλέπε στη σελίδα 87 της παρούσας έκδοσης).

αντιπαράσταση εξετάσεων της έρευνας, διαπιστώνει ότι τα προσκομιζόμενα από το συμβαλλόμενο κράτος σχετικά έγγραφα είναι μάλλον περιλήψεις παρά πρακτικά των ακροαματικών διαδικασιών, ότι είναι ελλιπή, ότι έχουν παραλειφθεί αποσπάσματα και ότι δεν αποτυπώνουν τους ισχυρισμούς που αποδίδονται στην προσφεύγουσα. Επομένως, από τα στοιχεία που προσκομίζει το συμβαλλόμενο κράτος προκύπτει ότι δεν συντρέχει λόγος επανεξέτασης της απόφασής της για το παραδεκτό της ανακοίνωσης, κυρίως ενόψει της έλλειψης πειστικών νέων ή συμπληρωματικών πληροφοριών για τη μη έκδοση απόφασης επί της καταγγελίας της προσφεύγουσας μετά από τέσσερα περίπου χρόνια εκκρεμοδικίας. Κατά την άποψη της Επιτροπής, ο χειρισμός της μήνυσης της προσφεύγουσας από το συμβαλλόμενο κράτος δικαιολογεί τη διαπίστωσή της περί αδικαιολόγητης παράτασης της διαδικασίας εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Επομένως, δεν συντρέχει λόγος επανεξέτασης της απόφασης όσον αφορά στο παραδεκτό της ανακοίνωσης.

15.3 Ως εκ τούτου η Επιτροπή εξετάζει τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς που έχουν προβάλει οι διάδικοι και σημειώνει ότι η προσφεύγουσα καταγγέλλει ότι το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε την παράγραφο 1 του άρθρου 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 1 ή επικουρικά την παράγραφο 1 του άρθρου 16 καθώς και τις διατάξεις των άρθρων 11,12,13 και 14 μόνων ή σε συνδυασμό με την παράγραφο 1 του άρθρου 16 της Σύμβασης.

15.4 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η προσφεύγουσα επικαλείται παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 2 της Σύμβασης υποστηρίζοντας ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν συμμορφώθηκε με την υποχρέωση πρόληψης και τιμωρίας των πράξεων των βασανιστηρίων. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται εφόσον οι πράξεις που καταγγέλει ότι υπέστη η προσφεύγουσα συνιστούν βασανιστήρια κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επισημαίνει το περιεχόμενο της ανακοίνωσης και τα προσκομισθέντα αποδεικτικά ιατρικά πιστοποιητικά στα οποία περιγράφονται τα κτυπήματα και τα τραύματα που υπέστη η προσφεύγουσα, που μπορεί να θεωρηθούν σοβαρός σωματικός πόνος και έντονη οδύνη που προκλήθηκαν με πρόθεση από τους δημόσιους λειτουργούς του συμβαλλόμενου κράτους για να την τιμωρήσουν και να την εκφοβίσουν για τον τρόπο που απευθύνθηκε στο γραμματέα του Πρωτοδικείου της Τύνιδας. Παρότι το συμβαλλόμενο κράτος αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά, όπως παρουσιάστηκαν από την προσφεύγουσα, η Επιτροπή κρίνει ότι τα επιχειρήματα που προβάλει δεν είναι επαρκώς τεκμηριωμένα. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή εκτιμά ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ισχυρισμοί της κυρίας Ali και ότι τα πραγματικά περι-

στατικά που επικαλείται συνιστούν βασανιστήρια κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.

15.5 Διαπιστώνοντας την παραβίαση του άρθρου 1 της Σύμβασης, η Επιτροπή κρίνει ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει εάν παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 16 της Σύμβασης, δεδομένου ότι η μεταχείριση από την οποία υπέφερε η προσφεύγουσα κατά παραβίαση του άρθρου 1 της Σύμβασης είναι σοβαρότερη από αυτήν του άρθρου 16.

15.6 Ως προς τα άρθρα 2 και 11, η Επιτροπή θεωρεί ότι από τα προσκομισθέντα έγγραφα δεν αποδεικνύεται ότι το συμβαλλόμενο κράτος παρέλειψε να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει αυτών των διατάξεων της Σύμβασης.

15.7 Όσον αφορά στους ισχυρισμούς για την παραβίαση των άρθρων 12 και 13 της Σύμβασης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο εισαγγελέας ουδέποτε ενημέρωσε την προσφεύγουσα ή το δικηγόρο της εάν διενεργείτο ή εάν είχε διαταχθεί προκαταρκτική εξέταση μετά τις 30.7.2004, δηλαδή μετά την κατάθεση της μήνυσης. Όμως, το συμβαλλόμενο κράτος ανέφερε στην Επιτροπή ότι από την ενημέρωσή του για την άσκηση της παρούσας ανακοίνωσης από την προσφεύγουσα επελήφθησαν της υπόθεσής της οι αρμόδιες αρχές και ότι στις 27.6.2006 η Εισαγγελία διέταξε τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης. Επίσης, χωρίς περαιτέρω διευκρινιστικές λεπτομέρειες, η Τυνησία ενημέρωσε την Επιτροπή ότι δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί η προαναφερόμενη προκαταρκτική εξέταση, δηλαδή τέσσερα χρόνια μετά τα επίδικα πραγματικά περιστατικά οι αρχές δεν έχουν αποφασίσει για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης. Περαιτέρω, η Επιτροπή σημειώνει ότι η Εισαγγελία αρνήθηκε στο δικηγόρο της προσφεύγουσας την κατάθεση της μήνυσης στερώντας της το δικαίωμα να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων. Κατά την Επιτροπή είναι υπερβολική η 23μηνη καθυστέρηση της διερεύνησης της καταγγελίας για βασανιστήρια και δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 12 της Σύμβασης⁹⁶, που επιβάλλει στο συμβαλλόμενο κράτος να διενεργήσει άμεση και αμερόληπτη έρευνα όταν ευλόγως πιστεύεται ότι έχει τελεστεί πράξη βασανιστηρίων. Επίσης, το συμβαλλόμενο κράτος δεν συμμορφώθηκε με την υποχρέωση που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 13 της Σύμβασης να διασφαλίσει στην κυρία Alí το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των αρχών που είναι αρμόδιες για την άμεση και αμερόληπτη εξέταση της αξίωσής της.

⁹⁶ Σχετικά, η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 13.5 της από 18.11.1993 απόφασής της επί της υπόθεσης *Halimi-Nedzibi κατά Αυστρίας* (Ανακοίνωση Νο. 8/1991), όπου η καθυστέρηση ήταν 15μηνη.

15.8 Ως προς την προβαλλόμενη παραβίαση του άρθρου 14 της Σύμβασης, η Επιτροπή σημειώνει τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας σύμφωνα με τους οποίους το συμβαλλόμενο κράτος της στέρησε το δικαίωμα της αποζημίωσης και της αποκατάστασης, αφού δεν εξέτασε την καταγγελία της και δεν διέταξε άμεσα προκαταρκτική εξέταση. Σχετικά υπενθυμίζει ότι το άρθρο 14 της Σύμβασης δεν αναγνωρίζει μόνο το δικαίωμα σε δίκαιη και επαρκή αποζημίωση, αλλά απαιτεί από τα συμβαλλόμενα κράτη να εξασφαλίσουν στο θύμα των βασανιστηρίων τα μέσα αποκατάστασης. Η Επιτροπή θεωρεί ότι ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης, η αποκατάσταση περιλαμβάνει κάθε ζημία που υπέστη το θύμα, συμπεριλαμβανομένων της αποζημίωσης, της αποκατάστασης, της επανένταξης του θύματος, καθώς και των κατάλληλων μέτρων που εγγυώνται ότι δεν θα επαναληφθεί η παραβίαση στο μέλλον. Λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο που παρήλθε από την πρώτη απόπειρα της κυρίας Saadia Ali να προσφύγει ενώπιον των δικαστικών αρχών της Τυνησίας και των ανεπαρκών πληροφοριών που παρείχε το συμβαλλόμενο κράτος για την προκαταρκτική εξέταση που δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, η Επιτροπή αποφαινεται ότι η Τυνησία παραβίασε τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 14 της Σύμβασης.

16. Ενεργώντας κατ' εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 22 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα γεγονότα που τέθηκαν στην κρίση της συνιστούν παραβίαση των άρθρων 1, 12, 13 και 14 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας.

17. Κατ' εφαρμογή της παραγράφου 5 του άρθρου 112 των Κανόνων Διαδικασίας της, η Επιτροπή προτρέπει το συμβαλλόμενο κράτος να ολοκληρώσει την επίδικη έρευνα ώστε να παραπεμφθούν ενώπιον της δικαιοσύνης οι αυτουργοί των πράξεων που υπέστη η προσφεύγουσα και να την ενημερώσει, εντός 90 ημερών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, για τα μέτρα που υιοθέτησε για να συμμορφωθεί με αυτήν, συμπεριλαμβανομένης της αποζημίωσης που επεδίκασε στην προσφεύγουσα.

Η συνέντευξη με τους αιτούντες άσυλο για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα

Σπ. Κουλοχέρη*

I. Η συνέντευξη ως μέσο απόδειξης του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης

Η συνέντευξη με τους αιτούντες άσυλο για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα αποτελεί τον πυρήνα της διαδικασίας ασύλου αφού σύμφωνα με το διεθνές προσφυγικό δίκαιο η αναγνώριση των αναγκών διεθνούς προστασίας έχει δηλωτικό και όχι δημιουργικό χαρακτήρα, δηλαδή δεν γίνεται κάποιος πρόσφυγας επειδή αναγνωρίστηκε, αλλά αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας επειδή είναι¹. Ο καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι μια διαδικασία που εξελίσσεται σε δύο στάδια. Κατ' αρχήν, είναι απαραίτητη η διαπίστωση των στοιχείων κάθε περίπτωσης. Στη συνέχεια, τα γεγονότα πρέπει να υπαχθούν στις διατάξεις της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 που καθορίζουν ποιος είναι πρόσφυγας².

Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων δεν προβλέπουν ειδικότερα για την εξακρίβωση των στοιχείων που πρέπει να συντρέχουν ώστε να διαπιστωθεί ότι ο ενδιαφερόμενος έχει πράγματι ανάγκη τη διεθνή προστασία. Συγκεκριμένα, η Σύμβαση δεν προβλέπει τις διαδικασίες που πρέπει να υιοθετούνται για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Επαφίεται ως εκ τούτου στα συμβαλλόμενα κράτη να θεσπίσουν τη διαδικασία που θεωρούν προσφορότερη³.

---

* Δικηγόρου, Συντονιστή της Νομικής Υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Επιμέλεια: Έρικα Καλαντζή.

¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, παράγραφος 28, βλέπε <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/legal2.htm>.

² Ibid., παράγραφος 29.

³ Ibid., παράγραφος 189.

Στο προαναφερόμενο πλαίσιο, η Ελλάδα, ως συμβαλλόμενο μέρος στα διεθνή κείμενα προστασίας των προσφύγων⁴, υιοθέτησε εθνική νομοθεσία για τη διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Τόσο το Π.Δ. 83/1993 «Διαδικασία εξέτασης αιτήσεως αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και τρόπος συνεργασίας και ενημέρωσης του Εκπροσώπου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 36, τ. Α') όσο και το Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α') πρόβλεπαν τη διεξαγωγή συνέντευξης με τον αιτούντα άσυλο προκειμένου να καθοριστεί εάν συντρέχει ανάγκη παροχής διεθνούς προστασίας.

Αμφότερα τα προαναφερόμενα εθνικά νομοθετικά κείμενα καταργήθηκαν το 2008 και αντικαταστάθηκαν από το Π.Δ. 90/2008 (ΦΕΚ 138, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 81/2009 (ΦΕΚ 99, τ. Α'), με τα οποία η Ελλάδα μετέφερε στην εθνική νομοθεσία την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1.12.2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (ΕΕ L 326/13.12.2005). Η Οδηγία αυτή, που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο «της κοινής πολιτικής ασύλου, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προοδευτική εγκαθίδρυση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ανοικτού σε εκείνους οι οποίοι, αναγκασμένοι από τις περιστάσεις, αναζητούν νομίμως προστασία στην Κοινότητα»⁵. Εξάλλου, η θέσπιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος για το άσυλο, που αποφασίστηκε κατά την έκτακτη σύνοδο που πραγματοποίησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, στηρίζεται «στην πλήρη και συνολική εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης της 28.7.1951 σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων [...], όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης της 31.1.1967» και επιβεβαιώνει «την αρχή της μη επαναπροώθησης [...], διασφαλίζοντας ότι κανείς δεν αποστέλλεται

⁴ Η Ελλάδα έχει κυρώσει τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων με το Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α') και το συναφές Πρωτόκολλο του 1967 με τον Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α').

⁵ Παράγραφος (1) του Προοιμίου της Οδηγίας.

πίσω σε μέρος όπου θα υφίστατο διώξεις»⁶. Σε αυτό το πλαίσιο η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη αναγνωρίσει την εξειδίκευση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και το έργο της στον τομέα της ερμηνείας και της εφαρμογής της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Ειδικότερα, η πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου προς την Επιτροπή για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους⁷ αναφέρει ρητά ως πηγές το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων⁸ καθώς και τα Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες⁹.

---

⁶ Παράγραφος (2) του Προοιμίου της Οδηγίας. Σχετικά υπογραμμίζεται ότι το άρθρο 63 παρ. 1 της Συνθήκης της Λισαβόνας (Ν. 3671/2008, ΦΕΚ 129, τ. Α') προβλέπει ρητά την υποχρέωση συμμόρφωσης του δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων: «1. Η Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και με το Πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του Καθεστώτος των Προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις».

⁷ Βλέπε COM/2001/0510 τελικό - CNS 2001/0207, δημοσιευμένη σε Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 051 E της 26/02/2002 σελίδες. 0325 – 0334.

⁸ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1. Επισημαίνεται ότι ειδική μνεία στο Εγχειρίδιο, ως πηγή ερμηνείας της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, περιλάμβανε η διάταξη της παραγράφου 6 του άρθρου 2 του προΐσχυσαντος Π.Δ. 61/1999 (ΦΕΚ 63, τ. Α'): «... Κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου οι αρμόδιοι προς τούτο υπάλληλοι λαμβάνουν υπόψη τους το Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ...».

⁹ Η Εκτελεστική Επιτροπή του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή («EXCOM») ιδρύθηκε το 1958 και λειτουργεί ως επικουρικό όργανο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Έχει αρμοδιότητες εκτελεστικές και συμβουλευτικές. Σύμφωνα με την Απόφαση 166 (XII), της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ καθήκον της Επιτροπής «είναι να συμβουλεύει την Ύπατο Αρμοστή, κατόπιν αιτήματός του, κατά την άσκηση των καθηκόντων που εκπληρώνει δυνάμει του Καταστατικού του Γραφείου του». Μια από τις αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι η έκδοση Πορισμάτων για τη Διεθνή Προστασία. Αυτό που πραγματεύονται θέματα που αφορούν στην προστασία των προσφύγων και αποτελούν «διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες απευθυ-

Το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες «για τη Διαδικασία και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων» εκδόθηκε το 1979, μετά από πρόσκληση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή κατά την 28η σύνοδό της. Πολύτιμη πηγή πληροφοριών για τους συγγραφείς υπήρξε η κρατική πρακτική για την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας κατά τη διάρκεια των ετών που προηγήθηκαν της έκδοσής του καθώς και οι ανταλλαγές απόψεων μεταξύ των κρατών και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Παρότι σχεδιάστηκε αρχικά για να χρησιμοποιηθεί από κυβερνητικούς αξιωματούχους, καθιερώθηκε σταδιακά και παραμένει ένα εργαλείο πρωταρχικής σημασίας για όλους όσοι ασχολούνται με τον προσδιορισμό της προσφυγικής ιδιότητας. Όσον αφορά στις διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων, συμπεριλαμβανομένης της συνέντευξης, στο Εγχειρίδιο παρατίθενται τα κριτήρια που έχουν εμπεδωθεί σε αυτό το πεδίο από την Εκτελεστική Επιτροπή και από την πολυετή γνώση που έχει αποκτηθεί από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σχετικά με την κρατική πρακτική. Σε αυτό το πλαίσιο οι παράγραφοι 189 έως 219 του Εγχειριδίου πραγματεύονται τις ιδιαιτερότητες της διαδικασίας που οδηγεί στην έκδοση απόφασης που διαπιστώνει εάν συντρέχουν στο πρόσωπο του ενδιαφερόμενου οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων¹⁰. Οι σχετικές οδηγίες, που αποτυπώνουν τα βασικά χαρακτηριστικά του δίκαιου χαρακτήρα των διαδικασιών χορήγησης ασύλου, στηρίζονται κατά βάση σε δύο Πορίσματα που έχει υιοθετήσει η Εκτελεστική Επιτροπή του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: στο Πόρισμα Νο. 8 (XXVIII) του 1977 για τον «Καθορισμό του Καθεστώτος του Πρόσφυγα» και στο Πόρισμα Νο. 30 (XXXIV) του 1983 για το «Πρόβλημα των Προ-

---

νόμενες προς τα κράτη μέλη, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλους φορείς κατά την ανάπτυξη ή το σχεδιασμό πολιτικών που αφορούν στους πρόσφυγες». Τα Πορίσματα υιοθετούνται ομόφωνα από τα κράτη μέλη της Επιτροπής: επομένως, μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλούν τις θέσεις τους για τα νομικά κριτήρια της προστασίας των προσφύγων. Σήμερα, τα κράτη μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι 78, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα (από το 1955). Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c86.html>.

¹⁰ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1.

φανώς Αβάσιμων ή Καταχρηστικών Αιτήσεων για το Καθεστώς του Πρόσφυγα ή (παροχής) ασύλου» του 1983¹¹.

Η συνέντευξη με τον αιτούντα άσυλο, το δυσκολότερο και το πλέον απαιτητικό μέρος της διαδικασίας ασύλου, είναι καίριας σημασίας γιατί αποτελεί την πηγή των πληροφοριών στις οποίες στηρίζεται κάθε κρίση για την ανάγκη διεθνούς προστασίας του ενδιαφερόμενου. Στο μέτρο που είναι διαπιστωτικής φύσης η πράξη αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα, επιβάλλεται η αξιολόγηση των προφορικών ισχυρισμών του ενδιαφερόμενου με βάση κανόνες, όχι μόνον της νομικής, αλλά και της ανθρωπολογικής επιστήμης.

Σύμφωνα με γενική αρχή του δικαίου, το βάρος της απόδειξης φέρει το πρόσωπο που προβάλλει τη σχετική αξίωση. Συχνά όμως, ο αιτών άσυλο αδυνατεί να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς του με έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά, μέσα ενώ οι περιπτώσεις όπου μπορεί να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία για όλους τους ισχυρισμούς του είναι μάλλον η εξαίρεση παρά ο κανόνας. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι πρόσφυγες που διαφεύγουν τη δίωξη καταφθάνουν στη χώρα ασύλου με ελάχιστα μέσα, συχνότατα δε ακόμη και χωρίς προσωπικά έγγραφα¹².

Η διαπίστωση αυτή ισχύει για όλες σχεδόν τις περιπτώσεις των αλλοδαπών που αιτούνται άσυλο στις αρμόδιες ελληνικές αρχές: στην πλειοψηφία τους εισέρχονται στην Ελλάδα είτε μέσω του ποταμού Έβρου, είτε διασχίζοντας τη θάλασσα που χωρίζει τα μικρασιατικά παράλια από τα νησιά της ανατολικής ελληνικής μεθορίου, χωρίς να είναι εφοδιασμένοι με νομιμοποιητικά έγγραφα εισόδου στην Ελλάδα και/ή με έγγραφα αποδεικτικά της ταυτότητάς τους ή των ισχυρισμών τους (όπως είναι για παράδειγμα οι διώξεις, τα βασανιστήρια, η κακομεταχείριση κλπ. που έχουν υποστεί στη χώρα καταγωγής τους). Τούτο συμβαίνει κυρίως διότι: α) οι συνθήκες φυγής τους ήταν τέτοιες που καθιστούσαν αντικειμενικά αδύνατη τη μεταφορά εγγράφων αποδεικτικών της ταυτότητάς τους, β) η μεταφορά εγγράφων θα ήταν ιδιαίτερα επικίνδυνη τόσο στη χώρα τους όσο και εκτός αυτής, διότι θα κινδύνευαν αν συλλαμβάνονταν ενόσω καταδιώκονταν, γ) η παράδοση των νομιμοποιητικών εγγράφων στον μεταφορέα τους ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για τη μεταφορά τους, δ) κατέστρεψαν οι ίδιοι τα νομιμοποιητικά έγγραφα τους προκειμένου να αποτρέψουν την άμεση απέλασή τους από τις αρχές.

¹¹ Βλέπε, UNHCR, *A Thematic Compilation of Executive Committee Conclusions*, 4th edition, August 2009 σε <http://www.unhcr.org/3d4ab3ff2.html>.

¹² Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, παράγραφος 196.

Οι αιτούντες άσυλο αποδεικνύουν την ύπαρξή τους και την ταυτότητά τους μόνο με το **σώμα** και φυσικά με το **λόγο** τους. Για το λόγο αυτόν ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου της 11.12.2000 «σχετικά με τη θέσπιση του Eurodac για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου»¹³ προβλέπει **την εισαγωγή των δακτυλικών αποτυπωμάτων** αντί του ονοματεπωνύμου των αιτούντων άσυλο στη σχετική βάση δεδομένων¹⁴.

Ακριβώς λόγω της έλλειψης των αποδεικτικών στοιχείων ή της αδυναμίας συσχέτισής τους με την πραγματική ταυτότητα του αιτούντα άσυλο, το σημαντικότερο στάδιο της διαδικασίας ασύλου είναι η προφορική συνέντευξη που διενεργείται σύμφωνα με το ισχύον εθνικό νομοθετικό πλαίσιο (άρθρο 3 του Π.Δ. 81/2009 με το οποίο τροποποιήθηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του Π.Δ. 90/2008) από «Γνωμοδοτική Επιτροπή Προσφύγων, που αποτελείται από έναν ανώτερο αξιωματικό της Ελληνικής Αστυνομίας ως πρόεδρο, έναν αξιωματικό ή ανθυπαστυνόμο της Ελληνικής Αστυνομίας, έναν υπάλληλο της Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της οικείας Περιφέρειας και έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ως μέλη». Έργο της προαναφερόμενης επιτροπής είναι να αξιολογήσει, με τη

¹³ Έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα L 316 της 15.12.2000. Εξάλλου, στο πλαίσιο της υλοποίησης, κατά διαδοχικές φάσεις, ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, που θα πρέπει να οδηγήσει, μακροπρόθεσμα σε ενιαία διαδικασία και ενιαίο καθεστώς που θα ισχύουν σε όλη την Ένωση, για εκείνους στους οποίους χορηγείται άσυλο, εξασφαλίστηκε η συνέχεια μεταξύ των συστήματος προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους που θεσπίζεται από τη Σύμβαση του Δουβλίνου και του συστήματος που θεσπίζεται με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου της 13.2.2003 «για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας» (δημοσιευμένος σε ΕΕ L 50 της 25.2.2003) με τη λειτουργία του συστήματος Eurodac και ιδίως των άρθρων 4 και 8, που ορίζουν για τη συλλογή, διαβίβαση και αντιπαραβολή των δακτυλικών αποτυπωμάτων των αιτούντων άσυλο και των αλλοδαπών που συλλαμβάνονται για παράνομη διάβαση των εξωτερικών συνόρων αντίστοιχα.

¹⁴ Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού «κάθε κράτος μέλος λαμβάνει πάραυτα τα δακτυλικά αποτυπώματα όλων των δακτύλων κάθε αιτούντος άσυλο ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών... Η μέθοδος λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων καθορίζεται σύμφωνα με την εθνική πρακτική του εκάστοτε κράτους μέλους και με τις διασφαλίσεις που ορίζουν η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού».

συνδρομή διερμηνέα¹⁵, τη συνοχή και την αληθοφάνεια των ισχυρισμών που επικαλείται ο αιτών άσυλο για το φόβο δίωξης που διατρέχει στη χώρα καταγωγής του ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του και να εκφράσει την άποψή της για τη συνδρομή των προϋποθέσεων της εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Για το σκοπό αυτόν, καλείται να προσέξει το **λόγο** του ενδιαφερόμενου αιτούντα άσυλο αλλά και τις **κινήσεις του σώματός του**, γνωρίζοντας την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του. Σε αυτό το πλαίσιο καθίσταται προφανές ότι, ενώ το βάρος της απόδειξης για την ταυτότητα και τους ισχυρισμούς για το φόβο δίωξης παραμένει καταρχήν στον αιτούντα άσυλο, το καθήκον της αξιολόγησης και της εξακρίβωσης της προσωπικής του ιστορίας «μοιράζεται ανάμεσα στον αιτούντα και τον εξεταστή»¹⁶. Τούτο σημαίνει ότι σε μερικές περιπτώσεις μπορεί ο εξεταστής να πρέπει να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή του για να στοιχειοθετήσει την αναγκαία τεκμηρίωση προς υποστήριξη της αίτησης. Έχει όμως διαπιστωθεί ότι, ακόμη και μια τόσο ανεξάρτητη έρευνα μπορεί να μην είναι πάντοτε επιτυχής και μάλιστα ότι είναι ενδεχόμενο να υπάρχουν ισχυρισμοί ανεπίδεκτοι απόδειξης. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, αν η αφήγηση του αιτούντος φαίνεται αξιόπιστη, η περίπτωση πρέπει, εκτός αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι για το αντίθετο, να τύχει του *ευεργετήματος της αμφιβολίας*¹⁷.

¹⁵ Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του Π.Δ. 81/2009 με το οποίο αντικαταστάθηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του Π.Δ. 90/2008 (με το οποίο μεταφέρθηκε στην εθνική νομοθεσία η Οδηγία 2005/85/EK του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, L 326 της 13.12.2005) ορίζει για το ρόλο του διερμηνέα στο πλαίσιο της συνέντευξης: «Η συνέντευξη γίνεται πάντα με τη συνδρομή διερμηνέα ικανού να εξασφαλίσει την αναγκαία επικοινωνία, προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να επιβεβαιώσει όσα αναφέρει στην αίτησή του και να δώσει εξηγήσεις, ιδίως σε ό,τι αφορά τα ακριβή στοιχεία της ταυτότητάς του ή τη μη κατοχή διαβατηρίου ή άλλου επίσημου ταξιδιωτικού εγγράφου, το ακριβές δρομολόγιο που ακολούθησε για να εισέλθει στο ελληνικό έδαφος και τους λόγους που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του ζητώντας προστασία».

¹⁶ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, παράγραφος 196.

¹⁷ *Ibid.* Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 204 του Εγχειριδίου «το ευεργετήμα της αμφιβολίας πρέπει να δίνεται μόνο όταν έχουν προσκομισθεί και εξεταστεί όλα τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία και όταν ο εξεταστής είναι γενικά ικανοποιημένος από την αξιοπιστία του αιτούντος. Οι ισχυρισμοί του αιτούντος πρέπει να

Συνάγεται λοιπόν ότι, το **σώμα ως μέσον** φανερώνει: α) το φύλο του αιτούντα άσυλο, β) τις διώξεις που είναι σ' αυτό εγγεγραμμένες, που συνίστανται κατά κανόνα στα ψυχικά και σωματικά βασανιστήρια που έχει υποστεί και μπορούν να πιστοποιηθούν από πρόσωπα με ειδικές γνώσεις, γ) την κοινωνική προέλευση του αιτούντα άσυλο, γ) τα φυλετικά του χαρακτηριστικά, δ) την ενδεχόμενη ψυχική του ασθένεια.

II. Τα στάδια και τα μέρη της συνέντευξης (ο υπεύθυνος της συνέντευξης, ο αιτών άσυλο και ο διερμηνέας)

Το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις «Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων» παρουσιάζει συνοπτικά το ρόλο και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν στο πλαίσιο της συνέντευξης ο αιτών άσυλο και ο εξεταστής¹⁸. Οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα καθώς και η στάση και / ή αντίδραση των αρχών που είναι αρμόδιες για την εξέταση του αιτήματος ασύλου αναλύονται λεπτομερέστερα στο Εγχειρίδιο Κατάρτισης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες «Η Συνέντευξη με τους Αιτούντες την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα»¹⁹.

Επισημαίνεται εξ αρχής ότι στόχοι της συνέντευξης είναι δύο:

α) η τεκμηρίωση της προσωπικής ιστορίας του αιτούντα άσυλο με όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες. Για το λόγο αυτόν, ο υπεύθυνος της συνέντευξης υποχρεούται να του παρέχει τη δυνατότητα να αναφερθεί σε όλες τις λεπτομέρειες της προσωπικής του ιστορίας και να υποβάλει ερωτήσεις με τρόπο ώστε να καλύπτονται όλες οι πτυχές του αιτήματος ασύλου.

β) η ορθή εκτίμηση της προσωπικής ιστορίας και της αξιοπιστίας του αιτούντα άσυλο σε συνάρτηση με τις αρχές και τα κριτήρια για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Σε αυτό το πλαίσιο, απαιτείται ορθή και προσεκτική τεκμηρίωση των δεδομένων της προσωπικής ιστορίας του καθώς και η επαλήθευσή τους.

παρουσιάζουν συνοχή και αληθοφάνεια και να μην έρχονται σε αντίφαση με γεγονότα που είναι γενικά γνωστά σε όλους».

¹⁸ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, παράγραφος 205.

¹⁹ Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Αθήνα 2003. Το εγχειρίδιο αυτό έχει διανεμηθεί κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικών σεμιναρίων σε αστυνομικούς, που διοργανώνονται είτε από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα, είτε από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ). Η ελληνική έκδοση του Εγχειριδίου διατίθεται από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα. Για την αγγλική έκδοση βλέπε <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3ccea3304.pdf>.

α. Η προετοιμασία της συνέντευξης

Ο υπεύθυνος για τη διεξαγωγή της συνέντευξης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο και οφείλει να προετοιμάσει όλους τις συντελεστές για τη διαδικασία που πρόκειται να ακολουθηθεί, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν πρόκειται για «δίκη», αλλά για μια συζήτηση που παρέχει στον αιτούντα άσυλο τη δυνατότητα να παρουσιάσει όλα τα γεγονότα και τα πραγματικά περιστατικά που αποτελούν τη βάση των ισχυρισμών του για το φόβο δίωξης που διατρέχει για κάποιον από τους λόγους που προβλέπει ο ορισμός του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

1. Κατ' αρχήν, **υποχρεούται να γνωρίζει τον ορισμό του πρόσφυγα**, αφού τα κριτήρια που καθορίζει και ο τρόπος της εφαρμογής τους αποτελούν ουσιαστική προϋπόθεση για την αξιολόγηση της υπόθεσης που καλείται να εξετάσει. Η γνώση του ορισμού του «πρόσφυγα», αν και βασική δεν επαρκεί: εξίσου αναγκαία για την ολοκληρωμένη αξιολόγηση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης για κάποιον από τους λόγους που απαριθμεί εξαντλητικά η διάταξη του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων είναι συμπληρωματικά μέσα, που αφορούν στις διατάξεις των διεθνών συμβάσεων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις οποίες είναι συμβαλλόμενο μέρος η Ελλάδα, στην κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο που πρόκειται να εξετάσει, στην ελληνική νομοθεσία και νομολογία.

2, Στοιχείο καθοριστικής σημασίας είναι **η γνώση για την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα προέλευσης του αιτούντα άσυλο**. Για το σκοπό αυτό ο υπεύθυνος της συνέντευξης μπορεί να ανατρέξει σε διάφορες πηγές (εκθέσεις διακυβερνητικών, κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων) που πραγματεύονται ζητήματα όπως είναι:

– **η βασική πολιτική και διοικητική οργάνωση της χώρας καταγωγής** του αιτούντα άσυλο (για παράδειγμα αν είναι εκλεγμένη η κυβέρνηση, αν είναι ανεξάρτητη η δικαστική εξουσία, αν είναι αυτόνομη ή ημι-αυτόνομη η τοπική ή η περιφερειακή διοίκηση, αν ισχύουν περιορισμοί στην ελευθερία κυκλοφορίας, ο τρόπος λειτουργίας και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι αστυνομικές αρχές, οι στρατιωτικές υπηρεσίες, οι υπηρεσίες κρατικής ασφάλειας, ο τρόπος λειτουργίας της ποινικής και στρατιωτικής δικαιοσύνης, οι προβλεπόμενες ποινές για τα αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου, για τα στρατιωτικά αδικήματα ή για τα αδικήματα πολιτικής φύσης κλπ),

– **ο σεβασμός και η εφαρμογή των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου** (συμπεριλαμβανομένων των εκθέσεων που αναφέρονται σε

παρενοχλήσεις ή διωγμούς προσώπων για κάποιον από τους λόγους που αναφέρει ο ορισμός του πρόσφυγα),

– **τα γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της χώρας καταγωγής** (συμπεριλαμβανομένων των κυριότερων πληθυσμιακών κέντρων, της απόστασης μεταξύ των πόλεων, των εθνοτικών ή φυλετικών ομάδων, των βασικών πηγών απασχόλησης, των συστημάτων κατανομής των αγαθών, των οικονομικών ή πληθυσμιακών μετακινήσεων που επηρεάζουν ομάδες του πληθυσμού ή περιοχές κλπ),

– **το πολιτισμικό υπόβαθρο της χώρας καταγωγής** σχετικά με τον προσδιορισμό της οικογένειας, τη φύση των σχέσεων της οικογένειας, το ρόλο και τη θέση της γυναίκας, τη στάση και τη θέση απέναντι στις ομοφυλοφιλικές σχέσεις ή / και τις «ξενόφερτες» επιδράσεις.

3. Τρίτον, είναι απαραίτητο να **έχει διαβάσει με προσοχή ο υπεύθυνος της συνέντευξης το έντυπο της καταγραφής των βασικών προσωπικών στοιχείων του αιτούντα άσυλο**. Αυτή η φάση της προεργασίας της συνέντευξης συνδράμει ιδιαίτερα στην υποβολή των σωστών ερωτημάτων στον αιτούντα άσυλο, στον εντοπισμό της έλλειψης κάποιας πληροφορίας ή κάποιας πληροφορίας που είναι ατελής ή αναιρείται ή είναι ασαφής καθώς και στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης. Δημιουργεί υποψίες στον αιτούντα άσυλο η συμπεριφορά του υπεύθυνου της συνέντευξης, που «ψαχουλεύει τα χαρτιά του», δεν είναι βέβαιος για το όνομά του και για την προσωπική του ιστορία.

4. Δεδομένης της καίριας σημασίας που έχει η διερμηνεία στις συνεντεύξεις για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, είναι αναγκαία η **ενημέρωση του διερμηνέα**²⁰ για το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης οφείλει να τον προετοιμάσει για τον τρόπο διεξαγωγής της και για το είδος των ερωτήσεων που πρόκειται να υποβάλει στον αιτούντα άσυλο. Παράλληλα, πρέπει να του υπενθυμίσει την υποχρέωσή του για **εχεμύθεια** και να διασφαλίσει την **ουδετερότητά** του σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης.

5. Τέλος, ο υπεύθυνος της συνέντευξης καλείται να διασφαλίσει τη δημιουργία **κλίματος εμπιστοσύνης με τον αιτούντα άσυλο**. Για το σκο-

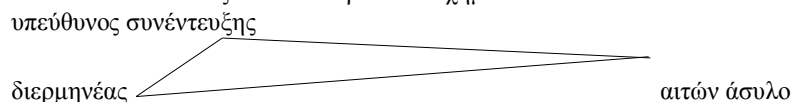
²⁰ Για λεπτομέρειες για το ρόλο του διερμηνέα στο πλαίσιο της διεξαγωγής της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα βλέπε το ειδικό εγχειρίδιο κατάρτισης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες «Η Διερμηνεία στη Συνέντευξη για τον Καθορισμό του Καθεστώτος του Πρόσφυγα», (1996) στην ιστοσελίδα του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα: <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/legal/rsd.htm>

πό αυτόν θα πρέπει να φροντίσει να είναι άνετος ο χώρος όπου διεξάγεται η συνέντευξη καθώς και την εμφάνισή του (αν είναι ιδιαίτερα επίσημη μπορεί να τρομάξει τον αιτούντα άσυλο, να τον κάνει να αισθάνεται δυσάρεστα και να μην επιθυμεί να επικοινωνήσει). Η ένδυσή του πρέπει να δείχνει ότι σέβεται το συνομιλητή του και ιδιαίτερα την πολιτισμική του προέλευση, ώστε να υπάρχει θετική ανταπόκριση. Δεδομένου του καθοριστικού ρόλου των κινήσεων και της στάσης του, είναι απαραίτητο να προσέχει ιδιαίτέρως αυτούς του παράγοντες. Ο τόνος της φωνής του δεν πρέπει να είναι απειλητικός, αλλά πάντα ενθαρρυντικός και να πείθει τον αιτούντα άσυλο να απαντήσει με ειλικρίνεια και εμπιστοσύνη στα ερωτήματα που του θέτει.

Σχετικά υπογραμμίζεται ότι ουσιαστική προϋπόθεση αποτελεί η **εχεμύθεια**: δεν εξασφαλίζεται η επικοινωνία μεταξύ του υπεύθυνου της συνέντευξης και του αιτούντα άσυλο αν υπάρχει ο φόβος ότι και άλλα πρόσωπα είναι παρόντα στη συνέντευξη και έχουν άμεση πρόσβαση στα λεγόμενα. Για το λόγο αυτό ο χώρος όπου πραγματοποιείται η συνέντευξη πρέπει να είναι αυστηρά απομονωμένος. Αν τούτο δεν είναι εφικτό και επικρατούν δυσάρεστες συνθήκες στο χώρο (για παράδειγμα ζέστη, θόρυβοι, πολυκοσμία ή άλλες πιεστικές καταστάσεις) θα πρέπει να δοθούν επαρκείς εξηγήσεις τόσο στον αιτούντα άσυλο όσο και στο διερμηνέα και να αναζητηθούν τρόποι επανόρθωσης (όπως για παράδειγμα να προσφερθεί ένα ποτήρι νερό ή αναψυκτικό). Καθίσταται αυτονόητο ότι ουδεμία ενόχληση επιτρέπεται κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και ότι πρέπει να αποφεύγονται τα τηλεφωνήματα όπως και κάθε ενοχλητικός θόρυβος που διαταράσσει τη συγκέντρωση του αιτούντα άσυλο, του διερμηνέα και του υπεύθυνου της συνέντευξης.

Ιδιαίτερης σημασίας για τη διεξαγωγή της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι η διαρρύθμιση του χώρου : το γραφείο και οι καρέκλες πρέπει να βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο²¹, και

²¹ Μια σημαντική λεπτομέρεια είναι η θέση στον χώρο του υπεύθυνου της συνέντευξης και του διερμηνέα σε σχέση με τον αιτούντα άσυλο. Πρέπει να ρυθμισθεί ώστε ο διερμηνέας να βρίσκεται στην πλευρά του υπεύθυνου της συνέντευξης σε τέτοια θέση ώστε να μην αποτελεί εμπόδιο στο ανοικτό οπτικό πεδίο μεταξύ του υπεύθυνου της συνέντευξης και του αιτούντα άσυλο. Η προτιμώμενη διάταξη των θέσεων απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα :

αν είναι δυνατόν, σε φωτεινό σημείο. Είναι αναγκαίο να αποφεύγονται σύμβολα ενδεικτικά της εξουσίας, τόσο στο χώρο όπου διεξάγεται η συνέντευξη, όσο και στον περιβάλλοντα χώρο (όπως για παράδειγμα η διαμόρφωση του περιβάλλοντος όπως είναι η αίθουσα του δικαστηρίου, σίδηρα στα παράθυρα, κλειδωμένες πόρτες, παρουσία ένστολου προσωπικού κλπ). Επίσης, πρέπει να αποφεύγεται να δίδεται στον αιτούντα άσυλο θέση όπου μπορεί να «τυφλώνεται» από το φως.

Τέλος, επισημαίνεται ότι είναι απαραίτητο να προβλέπονται διακοπές, τόσο για το διερμηνέα, όσο και για τον αιτούντα άσυλο, δεδομένου ότι η συνέντευξη είναι συναισθηματικά επιβαρυντική διαδικασία για όλους όσους συμμετέχουν σε αυτήν. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης οργανώνει το χρόνο ώστε να έχει τη δυνατότητα τακτικών διακοπών προκειμένου να είναι αποτελεσματικός στην άσκηση του έργου του.

β. Η έναρξη της συνέντευξης

Το πρώτο βήμα είναι η **δημιουργία κλίματος άνεσης** με τον αιτούντα άσυλο: η ευγένεια και ο σεβασμός εκφράζονται με χαμόγελο και χειραψία ή με άλλον τρόπο χαιρετισμού του αιτούντα, με την προσφώνησή του με το επώνυμό του, με την προσωπική σύσταση του υπεύθυνου της συνέντευξης.

Το δεύτερο βήμα είναι η **παρουσίαση του διερμηνέα**: ο υπεύθυνος της συνέντευξης ελέγχει αν ο αιτών άσυλο καταλαβαίνει το διερμηνέα και αντίστροφα. Για το σκοπό αυτόν, τους καλεί να συνομιλήσουν ανεπίσημα μεταξύ τους και στη συνέχεια τους ρωτά αν η συνομιλία τους ήταν ικανοποιητική σε επίπεδο επικοινωνίας. Ειδικότερες ρυθμίσεις διερμηνείας απαιτούνται όταν η συνέντευξη διεξάγεται με γυναίκες ή με παιδιά: στην περίπτωση των γυναικών η παρουσία γυναίκας διερμηνέα διευκολύνει τη διεξαγωγή της (όταν για παράδειγμα η αιτούσα άσυλο ισχυρίζεται ότι είναι θύμα σεξουαλικής βίας), ενώ στην περίπτωση των παιδιών πρέπει να εξασφαλίζεται η συνοδεία τους από ενήλικα.

Το τρίτο βήμα είναι η **επαλήθευση των βασικών προσωπικών στοιχείων** του αιτούντα άσυλο και η **ενημέρωσή** του για τη διαδικασία που ακολουθείται και για το στόχο της. Είναι αναγκαίο να κατανοήσει ότι οφείλει να απαντήσει με πληρότητα στα ερωτήματα που θα του τεθούν ώστε να διαπιστωθεί εάν διατρέχει φόβο δίωξης, εάν αυτός είναι βάσιμος

Εάν ο αιτών άσυλο είναι παιδί, ο διερμηνέας πρέπει να κάθεται πιο κοντά στο παιδί ώστε να αποφεύγεται να εκλαμβάνεται ως πρόσωπο ιδιαίτερης εξουσίας και να διασφαλίζεται ότι ο αιτών νοιώθει άνετα μαζί του.

και δικαιολογημένος και εάν οφείλεται σε λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα.

Για το λόγο αυτό οι ερωτήσεις του υπεύθυνου της συνέντευξης αφορούν: α) στις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής και ειδικότερα στην περιοχή προέλευσης του αιτούντα άσυλο, β) στις δυσκολίες που αντιμετώπισε στο παρελθόν ο αιτών άσυλο, τα μέλη της οικογένειάς του ή πρόσωπα που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, γ) στις δυσκολίες που ενδέχεται να αντιμετωπίσει ο αιτών άσυλο εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, δ) στα αίτια αυτών των δυσκολιών.

Το τέταρτο βήμα είναι **η ενημέρωση του αιτούντα άσυλο για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.**

Το δικαίωμα του αιτούντα άσυλο στην εχεμύθεια: τόσο ο υπεύθυνος της συνέντευξης όσο και ο διερμηνέας οφείλουν να ενημερώσουν τον αιτούντα άσυλο για την υποχρέωσή τους να σεβαστούν τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της συνέντευξης και να μην αποκαλύψουν καμιά από τις πληροφορίες που θα περιέλθουν σε γνώση τους στις αρχές της χώρας καταγωγής του ή σε οιοδήποτε τρίτο μέρος χωρίς τη συγκατάθεσή του. Με τον τρόπο αυτό θα αισθανθεί ασφαλής και θα μιλήσει με ειλικρίνεια για τις εμπειρίες του και τα γεγονότα του παρελθόντος.

Το δικαίωμα σε συμβουλευτική συνδρομή: η παρουσία του νομικού συμπαραστάτη κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης είναι θεμελιώδους σημασίας²².

Το δικαίωμα και η υποχρέωση παροχής αποδείξεων: η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα εξαρτάται από τα γεγονότα στα οποία αναφέρεται ο αιτών άσυλο. Μόνον ο αιτών άσυλο είναι σε θέση να περιγράψει αυτά τα γεγονότα. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης παίζει ζωτικό ρόλο συνδράμοντας και ενθαρρύνοντας τον αιτούντα άσυλο να αποκαλύψει όλες τις σχετικές λεπτομέρειες που αφορούν στις παρελθούσες εμπειρίες του και να τις παρουσιάσει με τρόπο πειστικό. Για να τεκμηριώσει το αίτημα ασύλου, ο υπεύθυνος της συνέντευξης ενδέχεται να χρειάζεται συμπληρωματικό υλικό, όπως άρθρα εφημερίδων, εκθέσεις μαρτύρων ή εκθέσεις που αναφέρονται στην κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη χώρα καταγωγής του. Αποτελεί καθήκον του υπεύθυνου της συνέντευξης να συνδράμει τον αιτούντα άσυλο, επιστώντας του την προσοχή στην σημασία παροχής αποδείξεων των ισχυρισμών του. Η συ-

---

²² Για τις ειδικότερες ρυθμίσεις της ισχύουσας νομοθεσίας όσον αφορά στην άσκηση αυτού του δικαιώματος βλέπε το προεδρικό διάταγμα Π.Δ. 90/2008.

νέντευξη διεξάγεται για τον αιτούντα άσυλο και αποτελεί ευκαιρία να παρουσιάσει τους ισχυρισμούς του.

Η υποχρέωση του αιτούντα άσυλο να εκθέτει τους ισχυρισμούς του με τρόπο αληθή: ο υπεύθυνος της συνέντευξης μπορεί να διευκρινίσει στον αιτούντα άσυλο ότι η ειλικρινής και έντιμη μαρτυρία του είναι προς όφελός του. Πιθανόν ο αιτών άσυλο να έχει ενημερωθεί από συμπατριώτες του ή άλλους ότι έχει μεγαλύτερη πιθανότητα να αναγνωρισθεί στο πρόσωπό του το καθεστώς του πρόσφυγα αν παρουσιάσει την προσωπική του ιστορία με κάποιο συγκεκριμένο τρόπο. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης πρέπει να είναι ενημερωμένος γι' αυτό το ενδεχόμενο: αποτελεί καθήκον του να πείσει τον αιτούντα άσυλο ότι η υπόθεσή του πρέπει να βασίζεται στις αληθινές και πραγματικές εμπειρίες του και όχι σε λανθασμένη ή πλαστή πληροφόρηση.

Το πέμπτο βήμα αφορά στην **ενημέρωση του αιτούντα άσυλο για τη διάρκεια της συνέντευξης** και για τον τρόπο διεξαγωγής της.

γ. Το κλίμα εμπιστοσύνης της συνέντευξης

Τα προαναφερόμενα βήματα συμβάλλουν στη δημιουργία και στη διατήρηση κλίματος εμπιστοσύνης, κυρίως από πλευράς του αιτούντα άσυλο. Αποτελεί καθήκον του υπεύθυνου της συνέντευξης να συμβάλει στη δημιουργία αυτού του κλίματος εμπιστοσύνης, παραμένοντας σε εγρήγορση για ενδεχόμενες ενδείξεις παρεξήγησης ή έντασης που είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστούν άμεσα. Δύο είναι οι προσεγγίσεις που μπορεί να συνδράμουν στη δημιουργία και στη διατήρηση του κλίματος εμπιστοσύνης:

α) *Οπτική επαφή:* με εξαίρεση ορισμένους πολιτισμούς, όπου η οπτική επικοινωνία μπορεί να έχει διαφορετική σημασία, η διατήρηση σταθερής και φιλικής έκφρασης και οπτικής επαφής με τον αιτούντα άσυλο σημαίνει ότι ο υπεύθυνος της συνέντευξης προσέχει το συνομιλητή του και ενδιαφέρεται για όσα εξιστορεί. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης οφείλει να αποφεύγει να διαβάξει έγγραφα ενώ ομιλεί ο αιτών άσυλο. Αν χρειαστεί να επανεξετάσει κάποιο έγγραφο, σκόπιμο είναι να περιμένει να σταματήσει ο αιτών άσυλο την ομιλία του. Επίσης, ο υπεύθυνος της συνέντευξης οφείλει να κατευθύνει το βλέμμα του στον αιτούντα άσυλο και όχι στο διερμηνέα και να απευθύνει τις ερωτήσεις του απευθείας στον αιτούντα άσυλο και όχι «μέσω» του διερμηνέα. Για παράδειγμα, η ορθή ερώτηση του υπεύθυνου της συνέντευξης είναι: «τι συνέβη μετά την έκρηξη της βόμβας;» και όχι «ρωτήστε τι συνέβη μετά την έκρηξη της βόμβας».

β) *Στάση*: η φυσική στάση του υπεύθυνου της συνέντευξης μπορεί να εκφράσει το ενδιαφέρον του για όσα εξιστορεί ο αιτών άσυλο. Έτσι, ο υπεύθυνος της συνέντευξης πρέπει να είναι φυσικός, άνετος και να παρακολουθεί με προσοχή. Επίσης, οφείλει να διατηρεί την ουδετερότητά του τόσο στις εκφράσεις του προσώπου του όσο και στις κινήσεις του. Η ουδετερότητά του διευκολύνει την επικοινωνία με τον αιτούντα άσυλο. Για παράδειγμα, ο υπεύθυνος της συνέντευξης δεν πρέπει να φέρεται νευρικά και να «χύνεται» στο κάθισμά του, να τοποθετεί τα πόδια πάνω στο τραπέζι, να κοιτά έξω από το παράθυρο, να χειρονομεί ή να δείχνει (κουνώντας το κεφάλι ή γυρίζοντας το βλέμμα προς το ταβάνι) ότι δεν συμφωνεί με όσα εξιστορεί ο αιτών άσυλο ή ότι πιστεύει ότι η ιστορία που του εξιστορεί δεν είναι αληθινή.

Η στάση και οι ερωτήσεις του υπεύθυνου της συνέντευξης και οι σιωπές του αιτούντα άσυλο

Η στάση του υπεύθυνου της συνέντευξης: Ο υπεύθυνος της συνέντευξης υποβάλλει τα ερωτήματα με τρόπο φιλικό και όχι βιαστικά. Παρέχει στο συνομιλητή του τον απαραίτητο χρόνο ώστε να εκφραστεί με άνεση και ελευθερία. Ακόμα και αν είναι επιβαρυνμένο το πρόγραμμα του υπεύθυνου της συνέντευξης με τη διεξαγωγή πολλών συνεντεύξεων δεν πρέπει να επιβάλλει γρήγορο ρυθμό στις απαντήσεις του αιτούντα άσυλο γιατί έτσι του στερεί τη δυνατότητα να αποκαλύψει κάποια σημαντική λεπτομέρεια της υπόθεσής του.

Τα ερωτήματα πρέπει να προκύπτουν φυσικά: είναι σκόπιμο να αποφεύγεται να δίδεται η εντύπωση ότι έχουν καταγραφεί εκ των προτέρων υπό τη μορφή καταλόγου ερωτήσεων. Αν χρησιμοποιείται ερωτηματολόγιο κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, τούτο χρησιμεύει για να αφυπνίζεται ο υπεύθυνος της συνέντευξης ως προς την κάλυψη των βασικών στοιχείων. Επιστάται η προσοχή στη χρήση του ερωτηματολογίου, γιατί η τυποποιημένη μορφή των ερωτήσεων ενδέχεται να εμποδίσει τη ροή και το στόχο της συνέντευξης.

Για να ενθαρρύνει τον αιτούντα άσυλο να επικοινωνήσει, ο υπεύθυνος της συνέντευξης οφείλει να την προσαρμόσει στον προσωπικό τρόπο ομιλίας, δηλαδή στην ταχύτητα, στον τόνο, στη χροιά της φωνής και στο ρυθμό, του αιτούντα άσυλο. Επίσης, με τα ερωτήματα που υποβάλλει παρακολουθεί όλα τα ζητήματα στα οποία αναφέρεται ο αιτών άσυλο. Γενικά, οφείλει να παραμένει σε εγρήγορση διαρκούς της συνέντευξης ώστε με το πέρας της να μην έχει αναπάντητα ερωτήματα ή αδιευκρίνιστα σημεία.

Οι σιωπές του αιτούντα άσυλο και η αντίδραση του υπεύθυνου της συνέντευξης: οι σιωπές παρέχουν στον αιτούντα άσυλο το χρόνο να σκεφθεί μετά τη διατύπωση μιας γενικής και ευρείας ερώτησης. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης δεν πρέπει να σπάσει τη σιωπή υποβάλλοντος περιοριστική ερώτηση που ενδεχομένως προκαλέσει βιαστική απάντηση, γιατί μπορεί να εμποδίσει τον αιτούντα άσυλο να αποκαλύψει τη σημασία που είχε κάποιο συγκεκριμένο γεγονός γι' αυτόν.

Η σιωπή του υπεύθυνου της συνέντευξης μπορεί να λειτουργήσει ενθαρρυντικά για τον αιτούντα άσυλο, με την προϋπόθεση ότι δηλώνει το ενδιαφέρον του για την απάντηση και την εξέλιξη της προσωπικής ιστορίας του. Είναι αναγκαίο να παρέχεται στον αιτούντα άσυλο χρόνος για να σκεφθεί το ερώτημα και να επαναφέρει στη μνήμη του γεγονότα. Κατά τη διάρκεια της παύσης μπορεί να διαπιστωθούν σημαντικά **μη λεκτικά σημεία επικοινωνίας**, στα οποία ο υπεύθυνος της συνέντευξης οφείλει να αποδώσει προσοχή.

Τύποι ερωτήσεων: οι ερωτήσεις που υποβάλει ο υπεύθυνος της συνέντευξης είναι καίριας σημασίας για την επικοινωνία του με τον αιτούντα άσυλο. Για να είναι αποτελεσματική η συνέντευξη πρέπει να υποβάλλονται οι κατάλληλες ερωτήσεις την κατάλληλη στιγμή. Τούτο βοηθά να αντιμετωπιστούν προβλήματα διστακτικότητας και τα εμπόδια της επικοινωνίας των μερών.

Οι ανοικτές ερωτήσεις, με τις οποίες ζητούνται γενικές πληροφορίες και δεν μπορούν να απαντηθούν μονολεκτικά είναι οι καταλληλότερες για την έναρξη της συνέντευξης, γιατί παρέχουν στον υπεύθυνο της συνέντευξης τη δυνατότητα να αποκτήσει ευρεία αντίληψη του υπόβαθρου των προβλημάτων του αιτούντα άσυλο καθώς και των αιτίων της απροθυμίας του να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Επίσης, ενθαρρύνουν τον αιτούντα άσυλο να μιλήσει περισσότερο γενικά για ένα σημαντικό και καίριο θέμα. Κατά τη διατύπωση των ανοικτών ερωτήσεων λαμβάνονται υπόψη το μορφωτικό και το πολιτισμικό επίπεδο του αιτούντα άσυλο ώστε να καθίσταται σαφές αν είναι σε θέση να παρέχει σαφείς πληροφορίες για τα θέματα που τίθενται από τον υπεύθυνο της συνέντευξης.

Επισημαίνεται ωστόσο ότι αυτής της μορφής οι ερωτήσεις συνεπάγονται ιδιαίτερα χρονοβόρες απαντήσεις, κυρίως όταν ο αιτών άσυλο είναι νευρικός ή παρεξηγεί τη μορφή της πληροφόρησης που χρειάζεται ο υπεύθυνος της συνέντευξης, οπότε ευρισκόμενος σε σύγχυση μπορεί να αρχίσει να μιλά ασταμάτητα για ασήμαντες και άσχετες με το αίτημα ασύλου λεπτομέρειες. Στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος της συνέντευξης πρέπει να ανακτήσει τον έλεγχο και να παρέμβει ευγενικά αλλάζοντας τη μορφή της ερώτησης.

Οι κλειστές ερωτήσεις που απαιτούν μονολεκτικές απαντήσεις χρησιμεύουν για τη συμπλήρωση των πληροφοριών της ιστορίας του αιτούντα άσυλο, ειδικότερα όταν διαπιστώνονται αντιφατικές λεπτομέρειες.

Για να είναι αποτελεσματική η συνέντευξη, δηλαδή για να σχηματίσει ο υπεύθυνος της συνέντευξης άποψη για το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης που επικαλείται ο αιτών άσυλο, θα πρέπει να υποβάλει ερωτήσεις σύντομες και απλές και να εναλλάσσει τις ανοικτές με τις κλειστές ερωτήσεις. Αυτή η τακτική μειώνει τις εντάσεις και διευκολύνει τον αιτούντα άσυλο να εκφραστεί ελεύθερα.

Οι ερωτήσεις που δημιουργούν σύγχυση στον αιτούντα άσυλο και ο αυστηρός ή ανακριτικός τόνος της φωνής του υπεύθυνου της συνέντευξης, καθώς και η κριτική συμπεριφορά ή στάση του μπορεί να διαταράξουν ή να καταστρέψουν το κλίμα εμπιστοσύνης που έχει δημιουργηθεί.

δ. Προβλήματα επικοινωνίας κατά τη συνέντευξη και η αντιμετώπισή τους από τον υπεύθυνο της συνέντευξης

Συνήθως, οι άνθρωποι δεν αισθάνονται άνετα όταν διηγούνται τα προσωπικά τους βιώματα. Τούτο ισχύει ιδίως στην περίπτωση των αιτούντων άσυλο, που ενδέχεται να εκφράζουν την ανασφάλειά τους με σιωπές ή με διήγηση που δεν έχει ειρμό. Η σχετική στάση τους μπορεί να οφείλεται στο πολιτισμικό ή κοινωνικό υπόβαθρό τους αλλά και στη δίωξη που έχουν υποστεί ή σε κάποιο προσωπικό, πνευματικό ή συναισθηματικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν.

Ο υπεύθυνος της συνέντευξης εξετάζει προσεκτικά αν τα κενά της εξιστορίσης και η σύγχυση του αιτούντα άσυλο οφείλονται στην έλλειψη ειλικρίνειάς του ή στην παρέλευση χρόνου από τα γεγονότα που διηγείται.

Ο υπεύθυνος της συνέντευξης διερευνά την άρνηση του αιτούντα άσυλο να εξειδικεύσει την απάντησή του για γεγονότα που επικαλείται για να αποδείξει τους ισχυρισμούς του. Ενδέχεται ο αιτών άσυλο να φοβάται για την ασφάλεια των μελών της οικογένειάς του, συγγενών του ή άλλων προσφιλών προσώπων που διαμένουν στη χώρα καταγωγής του.

Μια γυναίκα, θύμα βιασμού στη χώρα καταγωγής της, μπορεί να αισθάνεται ντροπή για την τραυματική εμπειρία που έχει βιώσει. Στην περίπτωση αυτή διευκολύνει την επικοινωνία η παρουσία γυναίκας υπεύθυνης για τη διεξαγωγή της συνέντευξης και για τη διερμηνεία. Περαιτέρω, για την αξιολόγηση των ισχυρισμών φόβου δίωξης που επικαλείται η αιτούσα άσυλο, καίριας σημασίας είναι οι πληροφορίες για την κατάσταση στη χώρα καταγωγής της που αφορούν ειδικότερα στη θέση γυναικών στην κοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της βίας που ενδεχομένως υφίστα-

νται, στα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματά τους. Ενδέχεται επίσης να είναι αναγκαία η παραπομπή της αιτούσας σε εξειδικευμένους επαγγελματίες προκειμένου για την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών²³.

Ειδικές είναι επίσης οι ρυθμίσεις για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου των παιδιών (δηλαδή των προσώπων ηλικίας έως και 18 ετών), και ειδικότερα των ασυνόδευτων. Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή του συμφέροντος του παιδιού, ο υπεύθυνος της συνέντευξης οφείλει να εφαρμόσει τους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας, καθώς και τις διατάξεις των διεθνών συμβάσεων που ρυθμίζουν την εκπροσώπησή του, την αξιολόγηση των ισχυρισμών του (εν προκειμένω ενδέχεται να είναι απαραίτητη η γνώμη παιδοψυχολόγου) αποβλέποντας στη διασφάλιση της προστασίας του και της ευημερίας του²⁴.

Ο υπεύθυνος της συνέντευξης αναζητά τη συνδρομή εξειδικευμένων επαγγελματιών (για παράδειγμα γιατρών, ψυχολόγων κλπ) όταν ανακαλύψει ότι ο αιτών άσυλο έχει υποστεί βασανιστήρια ή ότι αντιμετωπίζει διαταραχή πνευματικής ή συναισθηματικής φύσης²⁵.

ε. Το τέλος της συνέντευξης

Με την ολοκλήρωση της συνέντευξης, ο υπεύθυνος για τη διεξαγωγή της οφείλει να ρωτήσει τον αιτούντα άσυλο εάν έχει να προσθέσει κάτι και να τον ενημερώσει για τη διαδικασία που θα ακολουθήσει και κυρίως για το χρόνο λήψης της απόφασης και για τις συνέπειές της τόσο στην περίπτωση που είναι θετική όσο και στην περίπτωση που είναι αρνητική. Επίσης, πρέπει να διαβεβαιώσει τον αιτούντα άσυλο ότι σε κάθε περίπτωση θα συμπεριλάβει όλες τις πληροφορίες που του παρείχε στην έκθεση

²³ Για τις γυναίκες πρόσφυγες βλέπε την ειδική ιστοσελίδα του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα, σε <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/legal/women.htm>

²⁴ Για τα παιδιά πρόσφυγες βλέπε ειδικότερα την ειδική ιστοσελίδα του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα, σε <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/legal/children.htm> και ιδίως τις *Κατευθυντήριες Αρχές της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την πολιτική και τη διαδικασία στο πλαίσιο εξέτασης αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών* (<http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/CONVENTIONS/RIGHTS%20OF%20CHILDREN/Guidelines.pdf>) καθώς και τις *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τα Παιδιά που Ζητούν Άσυλο* στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη (http://www.synigoros.gr/docs/odigies_prosfigon.pdf).

²⁵ Για ζητήματα που αφορούν στα βασανιστήρια βλέπε στην ιστοσελίδα του Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων (<http://www.mrcr.org/index.html>).

που θα συντάξει για τη συνέντευξη και που θα συνοδεύει το αίτημά του για άσυλο. Τέλος, ευχαριστεί το διερμηνέα παρέχοντας την ίδια δυνατότητα στον αιτούντα άσυλο.

III. Η συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα στην ελληνική έννομη τάξη και πρακτική

Η ανωτέρω λεπτομερειακή ανάλυση της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, αναδεικνύει ότι πρωταρχική σημασία για την αξιολόγηση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης που επικαλείται ο αιτών άσυλο έχουν, όχι μόνον η **στάση** και οι **κινήσεις του σώματος** αλλά και κάθε **έκφραση και / ή εκδήλωση της ψυχικής και πνευματικής κατάστασης** τόσο του αιτούντα άσυλο όσο και του υπεύθυνου της συνέντευξης.

Η σημασία της συνέντευξης ως αποδεικτικό στοιχείο των ισχυρισμών του αιτούντα άσυλο για το φόβο δίωξης που διατρέχει στη χώρα καταγωγής του ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του, αναγνωρίζεται ρητά στις διατάξεις τόσο της κοινοτικής όσο και της ελληνικής νομοθεσίας.

Ειδικότερα, οι διατάξεις των άρθρων 12 έως 14 της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου που μεταφέρθηκαν στην ελληνική νομοθεσία με το άρθρο 10 του Π.Δ. 90/2008, όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 81/2009 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1.12.2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)», ΦΕΚ 99, τ. Α') ορίζουν για τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης, που γίνεται πάντα με τη συνδρομή διερμηνέα, ικανού να εξασφαλίσει την αναγκαία επικοινωνία, προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να επιβεβαιώσει όσα αναφέρει στην αίτησή του και να δώσει εξηγήσεις, μεταξύ άλλων, για τους λόγους που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του ζητώντας προστασία, για τη δυνατότητα του ενδιαφερόμενου να του παρασχεθεί εύλογος χρόνος για να προετοιμαστεί και να συμβουλευθεί το συνήγορό του που θα τον επικουρεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, για τις ειδικές ρυθμίσεις που απαιτούνται για τη διεξαγωγή συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος γυναίκας αιτούσας άσυλο (γυναίκα υπεύθυνη συνέντευξης και διερμηνέας) και ανήλικου (λαμβάνονται υπόψη η ωριμότητά του και οι ψυχολογικές συνέπειες των τραυματικών βιωμάτων του), καθώς και για τις συνθήκες διεξαγωγής της συνέντευξης (χωρίς την παρουσία μελών της οικογένειας του αιτούντα άσυλο, εκτός αν η αρμόδια

αρχή κρίνει ότι τούτο είναι αναγκαίο) που εξασφαλίζουν την απαιτούμενη εμπιστευτικότητα.

Ως προς τα κατάλληλα μέτρα που είναι απαραίτητα για τη διεξαγωγή της συνέντευξης σε συνθήκες που επιτρέπουν στον αιτούντα άσυλο να παρουσιάσει διεξοδικά τους λόγους της αίτησής του, η διάταξη της παραγράφου 8 του άρθρου 10 του προαναφερόμενου Π.Δ. 90/2008 προβλέπει ότι οι αρμόδιοι υπάλληλοι που διεξάγουν τη συνέντευξη πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για να συνεκτιμήσουν τις προσωπικές ή γενικές συνθήκες που αφορούν την αίτηση ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής ή ευαισθησίας του αιτούντα, καθώς και να επιμορφώνονται για τις ειδικές ανάγκες των γυναικών, των παιδιών, των θυμάτων βίας και βασανιστηρίων.

Τέλος, για την έκθεση που συντάσσεται για κάθε προσωπική συνέντευξη η διάταξη της παραγράφου 9 του άρθρου 10 του Π.Δ. 90/2008 ορίζει ότι «περιλαμβάνει τις βασικές πληροφορίες που επικαλέστηκε ο αιτών για την υποστήριξη του αιτήματός του».

Το προαναφερόμενο νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει ειδικότερα για τις περιπτώσεις των αιτούντων άσυλο που είναι θύματα βασανιστηρίων, ορίζοντας για την παραπομπή τους σε εξειδικευμένο ιατρικό κέντρο ή σε ιατρό ή ψυχολόγο δημοσίου νοσηλευτικού ιδρύματος, προκειμένου να γνωματεύσει για την ύπαρξη ή μη κακώσεων ή ενδείξεων βασανιστηρίων.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το νομοθετικό πλαίσιο του ελληνικού προσφυγικού δικαίου εγγυάται στους αιτούντες άσυλο τα διαδικαστικά δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένων όσων αφορούν στην προσωπική συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Όμως, η εφαρμογή του είναι τόσο προβληματική, ώστε αναιρεί και ακυρώνει την πραγματική δυνατότητα των αιτούντων άσυλο να απολαμβάνουν την προστασία που η Ελλάδα δεσμεύθηκε να τους χορηγεί ως συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Σημαντική αγκύλωση της ισχύουσας νομοθεσίας αποτελεί η αλλαγή του οργάνου που είναι αρμόδιο να διεξάγει την προσωπική συνέντευξη. Ενώ το προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο (Π.Δ. 61/1999 αλλά και Π.Δ. 90/2008) ανέθετε την αρμοδιότητα διεξαγωγής προσωπικής συνέντευξης με τους αιτούντες άσυλο σε μονοπρόσωπο όργανο (αστυνομικό, υπάλληλο του αρμόδιου Τμήματος Ασύλου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής και Θεσσαλονίκης ή των Τμημάτων Ασφαλείας των κρατικών αερολιμένων ή των Αστυνομικών Διευθύνσεων ή Υποδιευθύνσεων της χώρας) η διάταξη του άρθρου 3 του Π.Δ. 81/2009 προβλέπει τη διεξαγωγή προσωπικής

συνέντευξης με τους αιτούντες άσυλο από τετραμελή επιτροπή στην οποία συμμετέχουν ανώτερος αξιωματικός της Ελληνικής Αστυνομίας ως Πρόεδρος, αξιωματικός ή ανθυπαστυνόμος της Ελληνικής Αστυνομίας, υπάλληλος της Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της οικείας Περιφέρειας και εκπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Η θέσπιση επιτροπής και μάλιστα τετραμελούς στη θέση του μονο-πρόσωπου οργάνου που πρόβλεπε το προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο αποτελεί πρωτοτυπία, τουλάχιστον για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γεννά σημαντικά ερωτήματα για την αποτελεσματικότητα της συνέντευξης αυτής καθαυτής με τον αιτούντα άσυλο. Και τούτο, γιατί σκοπός και αντικείμενο της προσωπικής συνέντευξης, που επιβάλλει η εξατομικευμένη εφαρμογή του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, είναι η εξιστόρηση των προσωπικών βιωμάτων του αιτούντα άσυλο προκειμένου να «συνεκτιμηθούν οι προσωπικές ή γενικές συνθήκες που αφορούν την αίτηση»²⁶. Λαμβάνοντας υπόψη όσα προαναφέρθηκαν για τις ιδιαιτερότητες της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα καθίσταται σαφές ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολη, αν όχι ανέφικτη, η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ της επιτροπής και του αιτούντα άσυλο.

Σχετικά σημειώνεται ότι ήταν ήδη ιδιαίτερα προβληματική ως προς την αποτελεσματικότητά της η εφαρμογή της διαδικασίας της προσωπικής συνέντευξης που προέβλεπε το προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο. Ειδικότερα, όπως αναδεικνύει μελέτη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες με τίτλο «Άσυλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση: μια μελέτη για την εφαρμογή της Οδηγίας για την Αναγνώρισης», στην οποία παραπέμπει η από 28.5.2009 απόφαση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου όπου διατυπώνονται οι παρατηρήσεις της για το σχέδιο του προεδρικού διατάγματος επί της τροποποίησης του Π.Δ. 90/2008²⁷, από τις 305 απορριπτικές αποφάσεις πρώτου βαθμού που αφορούσαν αιτήματα ασύλου πολιτών του Αφγανιστάν, του Ιράκ, της Σρι Λάνκα, του Σουδάν και της Σομαλίας, καμία δεν κάνει αναφορά σε πραγματικά περιστατικά και δεν περιέχει νομική αιτιολόγηση. Όλες περιέχουν μία τυποποιημένη παράγραφο σύμφωνα με την οποία «απορρίπτεται το αίτημα καθώς οι ισχυρισμοί του αιτούντος είναι αόριστοι και δεν μπορούν να δικαιολογήσουν ότι έχει υποστεί ή θα υποστεί δίωξη από τις αρχές της χώρας του,

²⁶ Βλέπε άρθρο 8 παρ. α) εδάφιο α' του Π.Δ. 90/2008.

²⁷ Βλέπε στην ιστοσελίδα http://www.nchr.gr/media/gnwmateuseis_eeda/prosfiges_metanastes/PD_ASYLO_09.doc.

ενώ είναι προφανές ότι εγκατέλειψε τη χώρα του με σκοπό να βρει εργασία και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής του»²⁸. Επιπλέον, από την εξέταση 294 φακέλων στον α' βαθμό προέκυψε ότι δεν περιλαμβάνουν τις απαντήσεις των αιτούντων σε τυποποιημένες ερωτήσεις των αξιωματικών της αστυνομίας που διεξάγουν τη συνέντευξη. Ελάχιστοι περιέχουν περιληπτική αναφορά σε πραγματικά περιστατικά σε δύο με τρεις γραμμές, ενώ δεν υπάρχει καμία άλλη πληροφορία σχετικά με το φόβο δίωξης του αιτούντος. Στη συντριπτική πλειοψηφία των φακέλων ο αξιωματικός που διεξήγαγε τη συνέντευξη έχει σημειώσει ως λόγο αναχώρησης από τη χώρα προέλευσης «οικονομικά κίνητρα», παρόλο που σε ορισμένες περιπτώσεις οι αιτούντες ανήκαν σε εθνοτικές ομάδες που έχουν υποστεί εκτεταμένη δίωξη ή προέρχονταν από περιοχές όπου επικρατεί βία και λαμβάνουν χώρα παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ κανείς δε θεωρήθηκε ότι δικαιούται διεθνή προστασία²⁹.

Η προαναφερόμενη μελέτη αναδεικνύει ουσιώδους μορφής παρατυπίες του σταδίου της προσωπικής συνέντευξης της διαδικασίας του ασύλου που έχουν σοβαρές επιπτώσεις για τους ενδιαφερόμενους αιτούντες άσυλο που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Κατ' ουσίαν, οι αρμόδιες αρχές «παρέλειπαν» τη διαδικασία της συνέντευξης, αφού στους φακέλους των ενδιαφερομένων δεν αναφέρονταν τα πραγματικά περιστατικά που επικαλέστηκαν για να αποδείξουν το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, ούτε καταγράφονταν οι απαντήσεις τους στις τυποποιημένες ερωτήσεις των υπεύθυνων της συνέντευξης. Επομένως, δεν προκαλεί έκπληξη η έκδοση τυποποιημένων αποφάσεων που όλες ανεξαιρέτως απέρριψαν τα σχετικά αιτήματα ασύλου.

Τα σοβαρότατα αυτά προβλήματα του σταδίου της προσωπικής συνέντευξης της διαδικασίας του ασύλου, έχει αναδείξει και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Κρίνοντας υποθέσεις απόρριψης αιτημάτων ασύλου, το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο απεφάνθη³⁰ ότι στο πρακτικό που συντάσσεται στο πλαίσιο της προσωπικής συνέντευξης πρέπει να αναγράφονται οι ισχυρισμοί του αιτούντα άσυλο, το περιεχόμενο των ερωτήσεων που υποβάλουν τα όργανα που κρίνουν το αίτημα ασύλου, καθώς και οι απαντήσεις του ενδιαφερόμενου και αναλυτική εκτίμηση των προβληθέντων ισχυρισμών και των τυχόν προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων και, εάν συντρέχει περίπτωση, αιτιολογημένη κρίση για την αξιοπιστία του. Κατά το Δικαστήριο, τα ως άνω «επιβάλλουν» οι

²⁸ Ibid., σελίδα 4.

²⁹ Ibid., σελίδα 5.

³⁰ Απόφαση 1628/2007 (Δ' Τμήμα).

αρχές της χρηστής διοίκησης προκειμένου περί διαδικασίας ενώπιον διοικητικού οργάνου, στη συνεδρίαση του οποίου ο ενδιαφερόμενος καλείται να παραστεί, να εκθέσει τα επιχειρήματά του, να δώσει διευκρινίσεις και να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία, αφορά δε η διοικητική αυτή διαδικασία την εξέταση αιτήματος παροχής προστασίας από κίνδυνο δίωξης, για την αποδοχή του οποίου ρητά ορίζεται, αφενός, ότι δεν απαιτείται απαραίτητως η υποβολή τυπικών αποδεικτικών στοιχείων, αφετέρου δε ότι η αμφιβολία ενεργεί υπέρ του αιτούντα, και, ως εκ τούτου, τα διαμειβόμενα ενώπιον του αρμόδιου οργάνου μπορούν να έχουν βαρύνουσα σημασία για το σχηματισμό της κρίσης του, εν σχέσει με τη συνοχή και αληθοφάνεια των κατατεθέντων και την αξιοπιστία του αιτούμενου άσυλο. Σύμφωνα με την ίδια απόφαση «η παράθεση των κατά τα ανωτέρω στοιχείων στο πρακτικό [...] επιβάλλεται προκειμένου να καταστεί εφικτός ο ακυρωτικός έλεγχος της αιτιολογίας της κρίσεως της Διοικήσεως επί του αιτήματος αναγνωρίσεως αλλοδαπού ως πρόσφυγος (ΣτΕ 3885/2002)».

Τα ευρήματα αυτά, που αναδεικνύουν ότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζει το διεθνές και το κοινοτικό προσφυγικό δίκαιο οι προσωπικές συνεντεύξεις, που διεξάγουν οι αρμόδιες αρχές, επιβεβαιώνονται γλαφυρά στην υπόθεση Ιρανού ομοφυλόφιλου που προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη παραπονούμενος μεταξύ άλλων ότι «ο χώρος και οι συνθήκες, υπό τις οποίες διεξαγόταν η συνέντευξη (παρουσία και άλλων ομοεθνών του, προβλήματα στη διερμηνεία κλπ) δεν του εξασφάλιζαν την εμπιστευτικότητα, την οποία επιθυμούσε προκειμένου να αποκαλύψει την σεξουαλική του ταυτότητα»³¹.

Ένα άλλο καίριο πρόβλημα θεμελιώδους σημασίας για την αποτελεσματικότητα της παροχής διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα είναι η μη εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 10 παρ. 8, εδ. Α' του Π.Δ. 90/2008 που προβλέπει τα κατάλληλα προσόντα που επιβάλλεται να έχουν οι αρμόδιοι υπάλληλοι που διεξάγουν την προσωπική συνέντευξη για να συνεκτιμήσουν τις προσωπικές ή γενικές συνθήκες που αφορούν στην αίτηση ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής ή ευαισθησίας του αιτούντα καθώς και την επιμόρφωσή τους για τις ειδικότερες ανάγκες των γυναικών, των παιδιών και των θυμάτων βίας και βασανιστηρίων. Από τα προεκτεθέντα, υπό στοιχείο II, για τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει ο υπεύθυνος της συνέντευξης για την ομαλή διεξαγωγή

³¹ Έγγραφο 17242.07/2.2 της 13.2.2008, βλέπε *Συνήγορος του Μετανάστη, του Πρόσφυγα και του Ομογενούς* σε http://www.synigoros.gr/allodapoi/pdfs/25_02_apogropitki_apofasi.pdf.

της, αλλά και για την αξιολόγηση των ισχυρισμών φόβου δίωξης που επικαλείται ο αιτών άσυλο, καθίσταται προφανές ότι απαιτείται υψηλού επιπέδου εξειδίκευση για τη δίκαιη και αποτελεσματική κρίση των αιτημάτων ασύλου. Την ανεπάρκεια της κατάρτισης και της επιμόρφωσης των αρμόδιων για τη διεξαγωγή της συνέντευξης υπαλλήλων διαπιστώνει και αποτυπώνει ο Συνήγορος του Πολίτη στα «Σχόλια επί του Σχεδίου ΠΔ για την Τροποποίηση Διατάξεων του Π.Δ. 61/1999 περί Διαδικασίας Αναγνώρισης του Καθεστώτος του Πρόσφυγα»³². Από τις αυτοψίες και τις επαφές που πραγματοποίησαν και πραγματοποιούν συνεργάτες της Ανεξάρτητης Αρχής στο πλαίσιο χειρισμού αναφορών που θίγουν θέματα ασύλου, προκύπτει ότι «οι τοπικές αστυνομικές αρχές απέχουν πολύ από το να είναι στελεχωμένες με πλήρως εξειδικευμένο προσωπικό σε θέματα ασύλου και προσφύγων. Παρά τις ηρωικές προσπάθειες μεμονωμένων αστυνομικών οργάνων να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις των μέχρι τώρα αρμοδιοτήτων τους στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης πολιτικού ασύλου (αρχική εξέταση των αιτημάτων ασύλου με διενέργεια συνέντευξης και σύνταξη εισήγησης) και τα καλά, ενίοτε, αποτελέσματα των προσπαθειών αυτών, το φαινόμενο δεν παύει να αποτελεί την εξαίρεση που επιβεβαιώνει τον κανόνα. Ας σημειωθεί εδώ ότι, όσον αφορά την εξειδίκευση του προσωπικού, η Πρόταση Οδηγίας απαιτεί «*αναγκαία βασική κατάρτιση*» για το προσωπικό που έρχεται σε επαφή με τους αιτούντες άσυλο και είναι αρμόδιο για την αρχική εξέταση των αιτήσεων ασύλου (άρθρο 14), ενώ απαιτεί «*πλήρη ειδίκευση*» για το προσωπικό που στελεχώνει την αποφασίζουσα αρχή (άρθρο 13). Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, πέραν της ευθείας παραβίασης της υπό υιοθέτηση Οδηγίας, ενέχει τον κίνδυνο παραβιάσεων και της Σύμβασης της Γενεύης, καθώς η παρεχόμενη προστασία στα πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, θα είναι πλημμελής έως ανύπαρκτη»³³.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό πρόβλημα για τη διεξαγωγή της προσωπικής συνέντευξης με τους αιτούντες άσυλο είναι η ανεπάρκεια των

³² Έγγραφο 1107/7.8.2002, βλέπε στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Μετανάστη, του Πρόσφυγα και του Ομογενούς σε : http://www.synigoros.gr/reports/pd_16_1999.doc. Βλέπε επίσης σελίδες 9 και 10 των από 8.6.2001 προτάσεων της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για την «προώθηση ενός σύγχρονου, αποτελεσματικού πλαισίου προστασίας προσφύγων (ασύλου) στην Ελλάδα» (σε http://www.nchr.gr/media/gnwmateuseis_eeda/prosfuges_metanastes/Prostasia_prosfugon_sthn_Ellada_2001.doc), όπου προτείνεται η δημιουργία τμήματος εκπαίδευσης στελεχών ασύλου.

³³ Ibid., σελίδα 4.

διερμηνέων. Τούτο αναδεικνύεται στην από 17.1.2008 απόφαση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου «Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ σχετικά με τη διαδικασία Ασύλου των προσφύγων και ζητήματα εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας»³⁴ όπου διαπιστώνεται ότι είναι πλημμελής η «διερμηνεία που παρέχεται από το Υπουργείο, ότι δεν υπάρχει αρκετός αριθμός διερμηνέων ικανών να μεταφράζουν τόσο από την γλώσσα του αιτούντα στα ελληνικά όσο και αντίστροφα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολύ σοβαρά προβλήματα». Επισημαίνοντας ότι το «Υπουργείο εξέδωσε φυλλάδιο με οδηγίες στους αιτούντες σε 5 γλώσσες που διανέμεται στα σημεία εισόδου και στα κρατητήρια (μέχρι σήμερα έχουν διανεμηθεί 75.000 φυλλάδια)» η Επιτροπή κρίνει ότι η έγγραφη ενημέρωση των αιτούντων άσυλο δεν επαρκεί αφού πολλοί είναι αγράμματοι ή εν πάση περιπτώσει μη εξοικειωμένοι με τον γραπτό λόγο και έχουν ανάγκη από προφορικές διευκρινίσεις. Επίσης υπάρχουν πολλές περιπτώσεις αιτούντων άσυλο που μιλούν μόνον διαλέκτους μη κατανοητές από τους διερμηνείς. Στο μέτρο που ο λόγος αποτελεί τον κατ' εξοχήν τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων και διαδραματίζει ρόλο-κλειδί στη διαδικασία του ασύλου, όπου κατά τα προεκτεθέντα δεν απαιτείται απαραίτητως η υποβολή τυπικών αποδεικτικών στοιχείων, η παρουσία διερμηνέων με γλωσσική επάρκεια ώστε να εξασφαλίζεται η πραγματική επικοινωνία με τους αιτούμενους την παροχή διεθνούς προστασίας, αποτελεί θεμελιώδους σημασίας προϋπόθεση για τη δίκαιη και αποτελεσματική κρίση των αιτημάτων τους.

Οι προαναφερόμενες δυσχέρειες, λειτουργικής και ουσιαστικής φύσης, καθιστούν το σύστημα ασύλου που εφαρμόζεται στην Ελλάδα σήμερα αναποτελεσματικό και μη δίκαιο αφού ο αιτών άσυλο καλείται να αντιμετωπίσει όχι μόνον την ανυπαρξία των συνθηκών που είναι αναγκαίες για την παρουσίαση των ισχυρισμών του (παράλειψη καταγραφής των πραγματικών περιστατικών που επικαλείται αλλά και των απαντήσεων του στις ερωτήσεις που θέτουν τα αρμόδια όργανα για να διαπιστώσουν αν συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού

³⁴ Βλέπε σελίδα 3 του της απόφασης, σε http://www.nchr.gr/media/gnwmateuseis_eeda/prosfiges_metanastes/apofasi_asylo2008.doc. Για τη διαχρονικότητα του προβλήματος της διερμηνείας για τη διεξαγωγή της προσωπικής συνέντευξης με τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα βλέπε επίσης στη σελίδα 8 των από 8.6.2001 προτάσεων της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για την «προώθηση ενός σύγχρονου, αποτελεσματικού πλαισίου προστασίας προσφύγων (ασύλου) στην Ελλάδα» σε http://www.nchr.gr/media/gnwmateuseis_eeda/prosfiges_metanastes/Prostasia_prosfugon_sthn_Ellada_2001.doc.

του πρόσφυγα, ανεπάρκεια εξειδικευμένου προσωπικού για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων και ανεπάρκεια και / ή ανυπαρξία διερμηνέων), αλλά και την προβλεπόμενη από το νομοθετικό πλαίσιο του άρθρου 3 του Π.Δ. 81/2009 επιτροπή που αξιολογεί το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας σε συνθήκες που δεν ευνοούν ούτε διευκολύνουν τη δημιουργία σχέσης και κλίματος εμπιστοσύνης ώστε απερίσπαστος να εξιστορήσει τα πραγματικά περιστατικά που αποδεικνύουν το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης που διατρέχει.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

I. Εθνική Νομοθεσία

- Υπουργική Απόφαση Φ. 3467/9/ΑΣ/132 Υπουργού Εξωτερικών της 28.1/6.2.2008 «Εφαρμογή της απόφασης 1792 (2007) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Λιβερίας» (ΦΕΚ 12, τ. Α')
- Υπουργική Απόφαση Φ. 3210^Α/ΑΣ 153 Υπουργού Εξωτερικών της 1/13.2.2008 «Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1790 (2007) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών περί Ιράκ» (ΦΕΚ 21, τ. Α')
- Υπουργική Απόφαση Φ.3400.15/11/ΑΣ 330 Υπουργού Εξωτερικών της 7/21.3.2008 «Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1799 (2008) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό» (ΦΕΚ 46, τ. Α')
- Υπουργική Απόφαση Φ.1415/5/ΑΣ371 Υπουργού Εξωτερικών της 12.3/1.4.2008 «Δημοσίευση της υπ' αριθμ. 1793 (2007) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών η οποία αφορά τις κυρώσεις οι οποίες έχουν επιβληθεί στη Σιέρα Λεόνε» (ΦΕΚ 55, τ. Α')
- Υπουργική Απόφαση Φ. 3220/25/ΑΣ505 Υπουργού Εξωτερικών της 7/18.4.2008 «Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1803(2008) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Ιράν» (ΦΕΚ 67, τ. Α')
- Ανακοίνωση 0544/Μ. 5147/ΑΣ 1001 Υπουργού Εξωτερικών της 7.1/6.2.2008 «για τη θέση σε ισχύ της Σύμβασης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ρωσικής Ομοσπονδίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας και της αποτροπής της φοροδιαφυγής αναφορικά με τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου¹» (ΦΕΚ 12, τ. Α')
- Ν. 3649/2008² «Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 39, τ. Α')

---

¹ Η Σύμβαση έχει κυρωθεί με το Ν. 3047/2002 (ΦΕΚ 200, τ. Α')

² Η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 ορίζει: «Εντεταλμένο προσωπικό της ΕΥΠ, εφόσον κριθεί αναγκαίο και ύστερα από αίτηση της αρμόδιας αρχής, μπορεί να μετέχει στον έλεγχο που προβλέπεται από το άρθρο 5 του Ν. 3386/2005 (ΦΕΚ 212, τ. Α'), διατυπώνοντας απλή γνώμη για το αν ένας αλλοδαπός είναι επικίνδυνος για την εθνική ασφάλεια, καθώς και αν συντρέχουν στο

- Υ.Α. Φ. 0544/Μ.6096/ΑΣ 996 Υπουργού Εξωτερικών της 22.4/5.5.2008 «Έγκριση του Προγράμματος Πολιτιστικών, Εκπαιδευτικών, Επιστημονικών, Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, Νεολαίας και Αθλητισμού Ανταλλαγών μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας» (ΦΕΚ 76, τ. Α')
- Ν. 3656/2008 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης του Χασεμιτικού Βασιλείου της Ιορδανίας στην Επιστημονική και Τεχνολογική συνεργασία» (ΦΕΚ 65, τ. Α'). Η Συμφωνία τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 2008 (Ανακοίνωση ΥΠΕΞ 0544/Μ.5977/ΑΣ 325 της 23.4/16.5.2008, ΦΕΚ 88, τ. Α').
- Ν. 3663/2008 «Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας (EUROJUST), Κοινές Ομάδες Έρευνας και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 99, τ. Α')
- Ν. 3671/2008 «Κύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ορισμένες συναφείς πράξεις», ΦΕΚ 129, τ. Α')
- Ν. 3677/2008 «Κύρωση της Συμφωνίας στον τομέα της Κοινωνικής Ασφάλισης μετά της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Αυστραλίας και του Διοικητικού Κανονισμού Έφαρμογής της» (ΦΕΚ 140, τ. Α')
- Ν. 3681/2008 «Κύρωση της Σύμβασης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Μάλτας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας και την αποτροπή της φοροδιαφυγής αναφορικά με τους φόρους εισοδήματος» (ΦΕΚ 144, τ. Α')
- Ν. 3682/2008 «Κύρωση της Σύμβασης μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Εσθονίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας και την αποτροπή της φοροδιαφυγής αναφορικά με τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου» (ΦΕΚ 145, τ. Α')
- Ν. 3684/2008 «Κύρωση της Σύμβασης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ισλανδίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας και την αποτροπή της φοροδιαφυγής αναφορικά με τους φόρους εισοδήματος» (ΦΕΚ 147, τ. Α')

πρόσωπό του οι προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ανεπιθύμητος κατά το άρθρο 82 του ίδιου νόμου». Επίσης, με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 25 αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 89 του Ν. 3386/2005, όπως συμπληρώθηκε με την παρ. 1 εδ. β' του άρθρου 15 του Ν. 3536/2007 (ΦΕΚ 42, τ. Α').

- Υ.Α. Φ 3460/25/ΑΣ 1044 (ΥΠΠΕΞ) της 30.7/7.8.2008 «Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1801 (2008) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ περί Σομαλίας» (ΦΕΚ 167, τ. Α')
- Ν. 3692/2008 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για την προστασία και αρωγή των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων» (ΦΕΚ 173, τ. Α')
- Ν. 3724/2008: «Κύρωση Σύμβασης με τη Δημοκρατία της Αυστρίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας σε σχέση προς τους φόρους επί του εισοδήματος και κεφαλαίου» (ΦΕΚ 253, τ. Α')
- Ν. 3725/2008: «Κύρωσης της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης περί συνεργασίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και του οργανωμένου εγκλήματος» (ΦΕΚ 255, τ. Α')
- Ν. 3726/2006: «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Ελβετικού Ομοσπονδιακού Συμβουλίου για την επανεισδοχή ατόμων ευρισκομένων σε παράνομη κατάσταση και του σχετικού Πρωτοκόλλου Εφαρμογής της» (ΦΕΚ 256, τ. Α')
- Ν. 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 257, τ. Α')
- Ν. 3731/2008³ «Αναδιοργάνωση της δημοτικής αστυνομίας και ρυθμίσεις λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών» (ΦΕΚ 263, τ. Α')
- Π.Δ. 53/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/82/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29.4.2004 (ΕΕL 261/24 της 6.8.2004) σχετικά με την υποχρέωση των αερομεταφορέων να κοινοποιούν τα στοιχεία των επιβατών» (ΦΕΚ 84, τ. Α')
- Π.Δ. 56/2008 «Εφαρμογής της απόφασης 1731 (2006) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ⁴» (ΦΕΚ 87, τ. Α')
- Π.Δ. 57/2008 «Εφαρμογή της απόφασης 1727 (2006) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ⁵» (ΦΕΚ 87, τ. Α')

³ Το Τέταρτο Κεφάλαιο ρυθμίζει θέματα ιθαγένειας και μεταναστευτικής πολιτικής.

⁴ Αφορά τη Λιβερία.

- Π.Δ. 58/2008 « Εφαρμογή της απόφασης 2698 (2006) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ⁶» (ΦΕΚ 87, τ. Α΄)
- Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/86/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)» (ΦΕΚ 138, τ. Α΄)
- Π.Δ. 96/2008 « Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (L 304/30.9.2004)» (ΦΕΚ 152, τ. Α΄)
- Π.Δ. 101/2008 « Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2004/114/ΕΚ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές ή την εθελοντική υπηρεσία» (ΦΕΚ 157, τ. Α΄)
- Π.Δ. 128/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/71/ΕΚ της 12ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την ειδική διαδικασία εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών για σκοπούς επιστημονικής έρευνας» (ΦΕΚ 190, τ. Α΄)
- Π.Δ. 171/2008⁷ «Εφαρμογής της υπ' αριθμ. 1793 (2007) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)» (ΦΕΚ 229, τ. Α΄)
- Π.Δ. 172/2008⁸ «Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1790 (2007) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)» (ΦΕΚ 232, τ. Α΄)
- Υπουργική Απόφαση 6997/146 των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών και Απασχόλησης της 30.1.2008 «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2008» (ΦΕΚ 147, τ. Β΄)
- Υπουργική Απόφαση 999/3.3.2008 των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομίας και Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων της υπ' αριθμ. 16928/2007 (ΦΕΚ 1638, τ. Β΄) απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οι-

⁵ Αφορά την Ακτή Ελεφαντοστού.

⁶ Αφορά τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

⁷ Αφορά τη Σιέρρα Λεόνε.

⁸ Αφορά το Ιράκ.

κονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που αφορά στην “πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος”» (ΦΕΚ 353, τ. Β’)

Υπουργική Απόφαση Π2α/Γ.Π. οικ. 29341 Υπουργού Υγείας της 8.1/13.3.2008 «Συνέχιση του προγράμματος “προάσπιση υγείας και κοινωνικής στήριξης” αιτούντων άσυλο, αλλοδαπών, προσφύγων» (ΦΕΚ 426, τ. Β’)

Υπουργική Απόφαση 19749/της 4/13.3.2008 του Υπουργού Δικαιοσύνης⁹ «Κανονισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Πειραιώς» (ΦΕΚ 434, τ. Β’)

Υπουργική Απόφαση 5512/08 των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών, Απασχόλησης, Κοινωνικής Πρόνοιας και Πολιτισμού «Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων στις ρυθμίσεις του Ν. 3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών, επαγγελματιών ποδοσφαιριστών, οι οποίοι υπογράφουν συμβόλαιο συνεργασίας με ΠΑΕ επαγγελματικής κατηγορίας» (ΦΕΚ 481, τ. Β’)

Υπουργική Απόφαση ΔΥ1δ/Γ.Π.47909/9.4.2008 του Υπουργού Υγείας «Οργάνωση και Λειτουργία Επιτροπής για τη διαπίστωση της απώλειας της πολυτεκνικής ιδιότητας και τη διαπίστωση της ιδιότητας του δικαιούχου των παροχών προς τις οικογένειες τριών τέκνων» (ΦΕΚ 629, τ. Β’)

Υπουργική Απόφαση 12311/08 των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών, Απασχόλησης, Αγροτικής Ανάπτυξης της 3/9.6.2008 «Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Ν. 3386/2995 καθώς και των ειδικότερων όρων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία υπηκόων τρίτων χωρών» (ΦΕΚ 1063, τ. Β’)

Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών, Απασχόλησης, Μεταφορών της 17/18.6.2008 «Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Ν. 3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα για φοίτηση σε σχολές εκπαίδευσης χειριστών αεροσκαφών, οι οποίες λειτουργούν με έγκριση της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας» (ΦΕΚ 1126, τ. Β’)

Υπουργική Απόφαση Φ.429.1/53/156013 Σ. 1293 του Υπουργού Εθνικής Άμυνας «Τροποποίηση του άρθρου 1 της υπ’αριθμ.

⁹ Η διάταξη του άρθρου 10 ορίζει τις αρμοδιότητες του Εισαγγελέα Ανηλίκων.

Φ.429.1/39/153352/Σ. 766/8.5.2006 απόφασης ΥΕΘΑ «Καθορισμός χωρών προέλευσης ομογενών που διακόπτουν τη μόνιμη κατοικία τους σε χώρα του τέως Ανατολικού Συνασπισμού και έρχονται στην Ελλάδα απευθείας ή μέσω άλλης χώρας» (ΦΕΚ 1481, τ. Β')

Απόφαση Δ.Σ. Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) 11535 της 29.9/10.10.2008. Κανονισμός Υποτροφιών για Μεταπτυχιακές Σπουδές στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό ή Μεταδιδακτορική Έρευνα στην Ελλάδα (ΦΕΚ 2100, τ. Β')

Υπουργική Απόφαση 4000/1/45-ια΄ των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών, Εξωτερικών, Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου της 6/14.10.2008 «Οργάνωση και λειτουργία της Υπεύθυνης Αρχής για την εφαρμογή της υπ' αριθμ. 574/2007/ΕΚ απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Μαΐου 2007, σχετικά με τη σύσταση του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων για την προγραμματική περίοδο 2007 έως 2013 (ΦΕΚ 2129, τ. Β')

Υπουργική Απόφαση 22467/08 των Υπουργών Εσωτερικών, Απασχόλησης, Δικαιοσύνης της 14/29.10.2008 «Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Ν. 3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών, που καταγγέλλουν παράνομες πράξεις καθώς και των ανηλίκων στους οποίους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα με απόφαση του Δικαστηρίου Ανηλίκων» (ΦΕΚ 2208, τ. Β')

Υπουργική Απόφαση 4010/1024 των Υπουργών Οικονομικών και Εξωτερικών της 6.10/5.11.2008 «Χορήγηση νέων υποτροφιών ΥΔΑΣ σε αλλογενείς – ομογενείς σπουδαστές για το 2008-2009 και συνέχιση υποτροφιών ΥΔΑΣ για το τρίτο τετράμηνο 2008» (ΦΕΚ 2264, τ. Β')

Υπουργική Απόφαση 49653 του Υπουργού Πολιτισμού της 13/18.11.2008 «Κανονισμός εγγράφων – μεταγραφών ομογενών και αλλοδαπών αθλητών Συνδέσμου Ελληνικών Γυμναστικών και Αθλητικών Σωματείων» (ΦΕΚ 2345, τ. Β')

Υπουργική Απόφαση 5017 Εθνικής Παιδείας της 11.11./5.12.2008 «Ρυθμίσεις για τη διεξαγωγή της διαδικασίας πιστοποίησης γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος, του έτους 2009» (ΦΕΚ 2479, τ. Β')

Υπουργική Απόφαση Εσωτερικών – Οικονομίας και Οικονομικών – Εξωτερικών, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας – Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων: 27846/2008/11.12.2008: «Συμπλήρωση

της υπ' αριθμ. οικ. 12311/08/3.6.2008 (ΦΕΚ 1063, τ. Β') κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Ν. 3386/2005 καθώς και των ειδικότερων όρων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία υπηκόων τρίτων χωρών» (ΦΕΚ 2608, τ. Β')

II. Δίκαιο της ΕΕ

- Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών, L 151/11.6.2008
- Απόφαση του Συμβουλίου, της 5.6.2008, με την οποία εξουσιοδοτούνται ορισμένα κράτη μέλη να επικυρώσουν τη Σύμβαση της Χάγης του 1996 σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών ή να προσχωρήσουν σε αυτήν προς το συμφέρον της Κοινότητας, και με την οποία εξουσιοδοτούνται ορισμένα κράτη μέλη να προβούν σε δήλωση σχετικά με την εφαρμογή των σχετικών εσωτερικών κανόνων του κοινοτικού δικαίου, L 151/11.6.2008
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 189/2008 του Συμβουλίου της 18.2.2008, για τις δοκιμές του Συστήματος Πληροφοριών Σέγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II), L 57/1.3.2008
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 380/2008 του Συμβουλίου της 18.4.2008, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1030/2002 για την καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών, L 115/29.4.2008
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 391/2008 της Επιτροπής της 30.4.2008 για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 102/2007 για την έγκριση των προδιαγραφών της ενότητας ad hoc 2008 σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών και των άμεσων απογόνων τους όσον αφορά την αγορά εργασίας, L 117/1.5.2008
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17.6.2008, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, L 177/4.7.2008
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 767/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9.7.2008, για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κρατών με-

- λών για τις θεωρήσεις μικρής διάρκειας (Κανονισμός VIS), L 218/13.8.2008
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 856/2008 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 2008, για τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1683/95 για την καθιέρωση θεώρησης εισόδου ενιαίου τύπου όσον αφορά την αρίθμηση των θεωρήσεων, L 23/2.9.2008
- Απόφαση του Συμβουλίου της 28.2.2008, για την εφαρμογή του Κανονισμού αριθ. 168/2007 σχετικά με τη θέσπιση πολυετούς προγράμματος – πλαισίου του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 2007-2012, L 63/7.3.2008
- Απόφαση της Επιτροπής της 4.3.2008 για τη θέσπιση του εγχειριδίου Sirene και άλλων μέτρων εφαρμογής σε σχέση με το Σύστημα Πληροφοριών Σέγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II), L 123/8.5.2008
- Απόφαση του Συμβουλίου της 29.4.2008 που τροποποιεί το μέρος I του παραρτήματος 3 της κοινής προξενικής εγκυκλίου ως προς την υποχρέωση των υπηκόων τρίτων χωρών για θεώρηση διέλευσης από αερολιμένα, L 129/17.5.2008
- Απόφαση αριθ. 582/2008/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17.7.2008, για τη θέσπιση απλουστευμένου καθεστώτος για τον έλεγχο των προσώπων στα εξωτερικά σύνορα, βασιζομένου στη μονομερή αναγνώριση από τη Βουλγαρία, την Κύπρο και Ρουμανία ορισμένων εγγράφων ως ισοδύναμων με τις εθνικές τους θεωρήσεις για το σκοπό της διέλευσης από το έδαφός τους, L 161/20.6.2008
- Απόφαση του Συμβουλίου της 28.2.2008 σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη συνεργασία μεταξύ του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης (2008/678/ΕΚ), L 186/15.7.2008
- Κοινή θέση 2008/586/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 15.7.2008, σχετικά με την ενημέρωση της κοινής θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και για την κατάργηση της κοινής θέσης 2007/871/ΚΕΠΠΑ, L 188/16.7.2008
- Απόφαση της Επιτροπής, της 3.6.2008, περί θεσπίσεως κανόνων εφαρμογής όσον αφορά τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 8 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, L 193/22.7.2008

- Απόφαση 2008/615/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 23.6.2008, σχετικά με την αναβάθμιση της διασυνοριακής συνεργασίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος, L 210/6.8.2008
- Απόφαση 2008/616/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 23.6.2008, για την εφαρμογή της απόφασης 2008/615/ΔΕΥ σχετικά με την αναβάθμιση του διασυνοριακής συνεργασίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος, L 210/6.8.2008
- Απόφαση-Πλαίσιο 2008/675/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24.7.2008, για τη συνεκτίμηση των καταδικαστικών αποφάσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επ' ευκαιρία νέας ποινικής διαδικασίας, L 220/15.8.2008

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλαβάνου, Ι.- Μιμηκοπούλου, Δ.*: «Η διοικητική απέλαση στην πράξη», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2008
- Αρμαμέντου, Π.-Σωτηρόπουλου, Β.*: « Προσωπικά Δεδομένα: οι τροποποιήσεις του Ν. 2472/1997 από τους Ν. 3471/2006 και 3625/2007», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008.
- Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα*: «Ετήσια έκθεση 2007» βλέπε σε ιστοσελίδα <http://www.dpa.gr>.
- Βρέλλη, Σπ.* : «Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Γ' έκδοση, Αθήνα 2008
- Γιαννουσάκη, Μ.*: «Ο Άρειος Πάγος, η αοριστία των λόγων αναίρεσης και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», ΝοΒ 56, σελίδες 2727 επ.
- Γιαρένη, Ε.*: «Ανθρώπινα δικαιώματα και ανθρωπιστικό δίκαιο», ΠοινΔικ 1/2008, σελ. 102
- Γλεντζή, Σπ.*: «Υπόθεση Κ. Κατά Ελλάδος¹» του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΝοΒ 56, σελίδες 1953 επ.
- Δημητροπούλου, Γ. - Παπαγεωργίου, Ι.*: «Ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα», Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Αθήνα 2008
(http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/UAM_survey.pdf)
- Διβάνη, Χ.*: «Η προηγούμενη ακρόαση στη διοικητική διαδικασία», ΔΠΔΔ 8-9/2008

---

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: η Ελλάδα καταδικάστηκε για παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης (απαγόρευση βασανιστηρίων) στην περίπτωση κρατούμενου, όπου το δικαστήριο διαπίστωσε ότι «η φύση του αδικήματος για το οποίο ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε είναι άνευ σημασίας για την παρεχόμενη προστασία του άρθρου 3. Αν και το άρθρο 3 δεν προβλέπει γενική υποχρέωση αποφυλάκισης των κρατούμενων εξαιτίας ασθενείας, εντούτοις η Σύμβαση επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να προστατεύουν τη φυσική ακεραιότητα των ατόμων που έχουν στερηθεί την ελευθερία τους, κυρίως με το να τους παρέχουν την απαιτούμενη ιατρική περίθαλψη. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, στις οποίες η κατάσταση της υγείας του κρατούμενου είναι «απολύτως ασυμβίβαστη» με την κράτηση, μπορεί να απαιτηθεί η απελευθέρωση του συγκεκριμένου προσώπου υπό προϋποθέσεις. Η επιδείνωση της υγείας του ενδιαφερομένου δεν συνιστά καθεαυτή παραβίαση του άρθρου 3, όμως η παραβίαση μπορεί να απορρέει από τις ελλείψεις ως προς την παροχή των απαιτούμενων ιατρικών φροντίδων».

- Δούση, Εμ.*: «ΟΗΕ – Διεθνής ευθύνη και ειρηνευτικές επιχειρήσεις», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008.
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου*: «Ετήσια έκθεση 2007» (<http://www.nchr.gr>)
- Εταιρεία Δικαστικών Μελετών*: «Η συμμόρφωση της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006.
- Καβουνίδη, Τζ. - Κόντη, Αντ. - Λιανού, Θ. - Φακιολά, Ρ.*: «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες – Πολιτικές – Προοπτικές», τόμοι Α΄ και Β΄, Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Αθήνα 2008.
- Καϊάφα-Γκιμπάντι, Μ.*: «Νομολογιακές εφαρμογές ειδικών ποινικών νόμων: αλλοδαποί, λαθρεμπορία, ναρκωτικά, όπλα, πνευματική ιδιοκτησία», Νομική Βιβλιοθήκη 2008.
- Καϊάφα-Γκιμπάντι, Μ.- Γιαννακούλα Α.*: «Ποινική Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ελληνική Νομοθεσία Ενσωμάτωσης», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2008
- Κουτρέτση, Κ.*: «Αλλοδαπότητα και δικαιούχοι ψυχικής οδύνης από τροχαία ατυχήματα στην Ελλάδα – Εφαρμοστέο δίκαιο: ειδικότερα επί Αλβανών θυμάτων (σχόλια σχετικά με θεωρητική κατασκευή αναλογικής εφαρμογής 643 Αλβανικού Αστικού Κώδικα), ΣΕΣΔ, 2008, τ. 3, σελ. 130 επ.
- Κωτσίνα, Ε.* «Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και Διεθνής Δικαιοσύνη», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008
- Λαλιώτου, Ι.* : «Διασχίζοντας τον Ατλαντικό. Η ελληνική μετανάστευση στις ΗΠΑ κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα», εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2006
- Νάσκου-Περράκη, Π.- Τσακίρη, Μ. - Χαίνογλου, Κ.*:«Η προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών: διεθνείς πράξεις σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο», Δημοσιεύματα Έδρας Unesco Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2008
- Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η.*: «Μεικτή μετανάστευση και ανθρώπινα δικαιώματα», ΔτΑ 40/2008, σελίδες 1109 επ.
- Μαργαρίτη, Μ.* : «Ετερότητα αξιών του αλλοδαπού και ποινική ευθύνη», ΝοΒ 56, σελ. 293.
- Πουλαράκη, Ε.* : «Η διοικητική απέλαση των αλλοδαπών», ΘΠΔΔ 3/2008 «Αλλοδαποί – Εγγραφή στον Ε.Κ.ΑΝ.Α», ΠοινΔικ 1/2008, σελ. 91
- Παπαγιάννη Δ.*:
«Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων ανάμεσα στο Λουξεμβούργο και στο Στρασβούργο. Με παράδειγμα τη συνένωση των οικογενειών», ΔτΑ 39/2008, σελ. 753 επ.

- «Ο χώρος της ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Συνεργασία και η Συνθήκη του Prüm», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008
- Παπαδοπούλου, Τ.* : « Το καθεστώς θεώρησης (visa) για την είσοδο στην Ελλάδα», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008
- Παπαδημητρίου, Χ.*: «Η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου από τον εθνικό δικαστή και η δυνατότητα πρόσβασης των ιδιωτών στα δικαστήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το ισχύον δίκαιο και τη Συνθήκη της Λισαβόνας», Δίκη, 2008, τ. 39, τεύχος 11, σελίδες 1113-1131.
- Παπασιώπη-Πασιά Ζ – Κούρτη, Β.*: «Το νομικό καθεστώς για τις αλλοδαπές γυναίκες – θύματα εκμετάλλευσης και παράνομης διεθνούς διακίνησης», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Νομικής, (Τόμοι Ι έως V), 2008
- Παπαχαράλαμπος, Χ.*: «Σκέψεις σχετικά με τους σκοπούς του ποινικού δικαίου των εθνών», ΠοινΔικ 8-9/2008, σελ. 1083 επ.
- Περράκη, Στ.* :
«Τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας/πολέμου. Η ποινική καταστολή τους. Δικαιοδοσία διεθνούς ποινικού δικαστηρίου ή εθνικού δικαστηρίου», Εκδίκαση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, με αφορμή την υπόθεση Saddam Hussein, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008.
«Διεθνή ποινική δικαιοσύνη: ανιχνεύοντας την ποινική καταστολή εγκλημάτων (πολέμου, κατά της ανθρωπότητας, γενοκτονίας), διεθνούς ενδιαφέροντος στον 21ο αιώνα», Διεθνείς Σχέσεις. Σύγχρονη Θεματολογία και Προσεγγίσεις. Αφιέρωμα στον Θεόδωρο Κουλουμπή», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008
- Πινακίδη, Γ.* : «Η ρήτρα της δημοκρατικής κοινωνίας» στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2007.
- Πιτσελά, Αγγ.*: «Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008
- Ρομπόλη, Σ.*: «Η μετανάστευση από και προς την Ελλάδα», εκδόσεις Επίκεντρο 2008
- Σαράντη, Β.*: « Η ετεροδικία του κράτους στο διεθνές δίκαιο: σύγχρονο καθεστώς και νέες τάσεις στο πεδίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008.
- Σατλάνη, Χ.* : « Η θεσμοθέτηση εγκλημάτων πολέμου ως πραγμάτωση των θεμελιωδών αρχών του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου», ΔτΑ 39/2008, σελ. 789 επ.

- Σκλάβου, Κ.: «Ενδοοικογενειακή βία και κοινωνική ένταξη αλλοδαπών γυναικών», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008.
- Σοφουλάκη, Α. : «Η έννοια του νομικού όρου *γενετήσια εκμετάλλευση* στο έγκλημα της σωματεμπορίας (άρθρο 351 παρ. 6 ΠΚ, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 8 του Ν. 3064/2002) και η νομολογιακή αντιμετώπισή του», ΝοΒ 56, σελίδες 853 επ.
- Στυλιανού, Α.: «Δικαίωμα στη ζωή και βασανιστήρια. Παρουσίαση της απόφασης *Musayev and others v. Russia* του ΕΔΔΑ, της 26ης Ιουλίου 2007», ΔτΑ 39/2008, σελ. 1021, επ.
- Συμεωνίδη, Ι. : «Η διοικητική απέλαση: νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων για τις διαφορές που δημιουργούνται από την εφαρμογή της νομοθεσίας αλλοδαπών», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008
- Συνήγορος του Πολίτη: «Ετήσια έκθεση 2008», βλέπε σε ιστοσελίδα <http://www.synigoros.gr/annual08/EE2008.pdf>
- Ταμιχτού, Ι.: «Το έγκλημα της παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων – Μια συνοπτική παρουσίαση του ζητήματος», ΠοινΔικ 10/2008, σελ. 1236 επ.
- Τάχου, Α.: «Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2008
- Τεμπονέρα, Αγ.: «Τροχαία με αλλοδαπούς δράστες αγνώστου διαμονής: πλαγιαστική αγωγή προς παράκαμψη παραγραφής κατ' ασφαλιστικού: δυνατότητα του ζημιωθέντος τρίτου να εισπράξει απευθείας από τον ασφαλιστή την επιδικασθείσα πλαγιαστικώς αποζημίωση στον ασφαλισμένο αγνώστου διαμονής αλλοδαπό», Σύγχρονος Επιθεώρησις Συγκοινωνιακού Δικαίου, 2008, τ. 5, σελίδες 274-281.
- Τσαντίνη, Σπ. : «Διεθνής δικαιοδοσία και αναγνώριση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008.
- Χατζηνικολάου, Ν.: «Η ποινική καταστολή της παράνομης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων στην ελληνική έννομη τάξη: αναζητώντας την αξιολογική συνοχή της μεταξύ τιμωρητικής όξυνσης και θυματολογικής προσέγγισης», ΠοινΔικ2/2008, σελ. 213.
- Χιώλου, Κ.: «Η αρχή της αμεροληψίας της Διοικήσεως», ΝοΒ 56, σελ. 1985, επ.
- Χορτάτου, Κ.: «Ατομική ποινική ευθύνη για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η εφαρμογή της παγκόσμιας δικαιοδοσίας για την δίωξη αυτών», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2007.
- Χρυσανθάκη, Χ.: «Η προσωρινή δικαστική προστασία στη διοικητική δίκη μετά το Ν. 3659/2008», ΘΠΔΔ 8-9/2008, σελ. 897 επ.

- Adamo, S.* : «Northern exposure: the new danish model of citizenship test», *International Journal on Multicultural Societies*, Vol. 10, No. 1, 2008, διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001607/160772M.pdf#page=12>
- Andriantsimbazovina, J. - Gaudin, H. - Marguenaud, J-P – St Rials – Sudre, F.*: «Dictionnaire des Droits de L' Homme», Presses Universitaires de France, Paris 2008
- Ardittis, S. - Lazcko, F.*: «How are the Costs and Impacts of Migration Policies Evaluated?», *Migration Information Source*, April 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=677>
- Auer A. - Fluckiger, Alex.-Hottelier, Mich.*: «Études en l' honneur du Professeur Giorgio di Malinverni, Les droits de l' homme et la constitution, Schulthess Médias Juridiques SA, Genève – Bâle 2007.
- Batalova, J.* : «Spotlight on Temporary Admissions of Nonimmigrants to the United States», *Migration Information Source*, March 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?id=674>
- Beaujeu, M.*: «Le modèle français d' intégration dans tous ses états: entre réaffirmations républicaines et tentations populistes», *International Journal on Multicultural Societies*, Vol. 10, No. 1, 2008, διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001607/160772M.pdf#page=31>
- Bouwen F. - Sidorenko O.-F. - Van Vulpen C.*: «Compendium of Rights Related to Migration», *The Hague Process on Refugees and Migration*, 2008. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.thehagueprocess.org/Upload/PDF/Compendium%20of%20Rights%20Related%20to%20Migration.pdf>.
- Burgogue-Larsen, L. - Dubout, E.*: «Le port du voile a l' université, Libres propos sur l' arrêt de la grande chambre Leyla Sahin v. Turquie du 10.11.2005», *Revue Trimestrielle Droits de L' Homme*, No. 66, 2006
- Burgogue-Larsen, L.-Úbeda de Torres, A.* : «Les Grandes Décisions de la Court Interamericaine des Droits de l' Homme», Bruylant Bruxelles 2008.
- Caloz M.Cl.- Tschopp/Pierre D.*: «Globalization, migration and human rights: a new paradigm for research and citizenship», Vol. I, «Collection de l' Académie de droit international humanitaire et des droits humains a Genève», εκδόσεις Bruylant, Bruxelles 2007.
- Cassarino Jean-Pierre*: «The Conditions of Modern Return Migrants - Editorial Introduction» *IJMS: International Journal on Multicultural*

- Societies*. 2008, vol.10, no.2, pp. 95-105, UNESCO. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001812/181209E.pdf#page=3>
- Chetail, V.*: «*Globalization, migration and human rights: international law under review*», Vol. II, «Collection de l' Académie de droit international humanitaire et des droits humains a Genève», εκδόσεις Bruylant, Bruxelles 2007.
- Chishti, M. - Bergeron, Cl.*: «Government Self-Deportation Program Attracts More Criticism Than Immigrants», Migration Information Source, August 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=692>
- Christou, An.*: «Spaces of Europe – Places of Homeland: Greek-Danish Diaspora Life in Narratives of Home and Return», *IJMS: International Journal on Multicultural Societies*. 2008, vol.10, no.2, pp. 194-207, UNESCO. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001812/181209E.pdf>.
- Christou, V.* : «Die Hassrede in der verfassungsrechtlichen Diskussion. Ein Beitrag im Lichte des deutschen, des US-amerikanischen und des griechischen Rechts», Beiträge zum ausländischen und vergleichenden öffentlichen Recht, Band 24 (Herausgegeben von Martin Bullinger und Christian Starck, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden Baden 2007.
- Collett El.*: «The Proposed European Blue Card System: Arming for the Global War for Talent?», Migration Information Source, January 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=667>
- Council of Europe Publishing*:
- «Victims - Support and assistance» (2nd edition), 2008
  - «Framework Convention for the Protection of National Minorities- Collected Texts» (4th edition), 2008
  - «Cyberterrorism - The use of the Internet for terrorist purposes», 2008
  - «Committed to Making a Difference: Racism, antisemitism, xenophobia and intolerance and their impact on young people in Europe (Symposium report)», 2008
  - «Higher Education and Democratic Culture: Citizenship, Human Rights and Civic Responsibility», 2008
  - «Diversity Youth Forum Report», 2008
  - «New challenges in recognition (Council of Europe higher education series No.10)», 2008
  - «Life projects for unaccompanied migrant minors – Recommendation Rec (2007)9 and explanatory memorandum», 2008

- «Migrants and co-development – Recommendation Rec (2007)10 and explanatory memorandum», 2008
- «Council of Europe - Activity report 2007», 2008
- «Reconciling migrants' well-being and the public interest – Welfare state, firms and citizenship in transition (Trends in social cohesion No. 19)», 2008
- «Housing policy and vulnerable social groups», 2008
- «Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse and explanatory report, Lanzarote (Spain), 25.X.2007», Council of Europe Treaty Series No.201
- «Council of Europe Convention on the avoidance of statelessness in relation to State succession and explanatory report, 19.V.2006», Council of Europe Treaty Series No.200
- «CIA above the law? Secret detentions and unlawful inter-state transfers of detainees in Europe», 2008
- «Policing and minorities in the Russian Federation - Key international guidance documents and case studies», 2008
- «Raising young refugees' voices in Europe and beyond», 2008
- «Framework Convention for the Protection of National Minorities - Collected Texts (5th edition)», 2008
- «Eradicating violence against children - Council of Europe actions», 2008
- «L' Europe des droits – La liberté de religions», 2008
- Dero, D.* : «La réciprocité et le droit des Communautés et de l' Union Européenne», Collection Droit de l' Union Européenne, Thèses, No. 1, Bruylant Bruxelles 2006
- Diane E. King.*:»Back from the “Outside”: Returnees and Diasporic Imagining in Iraqi Kurdistan» *IJMS: International Journal on Multicultural Societies.* 2008, vol.10, no.2, pp. 208-222, UNESCO. Διαθέσιμο στη διεύθυνση:<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001812/181209E.pdf#page=116>
- Diaz, G. - Kuhner, Gr.* : «Women Migrants in Detention in Mexico: Conditions and Due Process», *Migration Information Source*, June 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=684>
- Evans, G.*: «The Responsibility to Protect: Ending Mass Atrocity Crimes Once and for All», *Brookings Institution Press*, 2008.
- Gavan T.- Alana L.* «The politics of diversity in Europe», *Council of Europe Publishing* 2008

- Gevorgyan, V.P. - Cavounidis, J. - Ivakhnyuk, I.V.*: Policies on irregular migrants, Volume II, Republic of Armenia, Greece, Russian Federation, Council of Europe Publishing 2008
- Futo, P.* : «2007 Yearbook on Illegal Migration, Human Smuggling and Trafficking in Central and Eastern Europe - A Survey and Analysis of Border Management and Border Apprehension Data from 20 States», International Centre for Migration Policy Development, 2008, βλέπε σε <http://www.icmpd.org/typo3conf/ext/icmpd/secure.php?u=0&file=2464&t=1250335908&hash=e6123fac68817d16094585814946c693>
- Global Migration Group*: «International Migration and Human Rights – Challenges and Opportunities on the Threshold of the 60th Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights», October 2008, δημοσιευμένο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: http://www.globalmigrationgroup.org/pdf/Int_Migration_Human_Rights.pdf
- Gebauer, K.* : «Parallele-Grund und Menschenrechtsschutzsysteme in Europa? Ein Vergleich der Europäischen Menschenrechtskonvention und des Strassbourger Gerichtshofs mit dem Grundrechtsschutz in der Europäischen Gemeinschaft und dem Luxemburger Gerichtshof», Hamburger Studien zum Europ. und Intern. Recht», Band 45, Duncker und Humblot Berlin 2007.
- Hamood, Sarah*: «Europe's Security Approach Failing to Halt Migration from Libya», *IJMS: International Journal on Multicultural Societies*. 2008, vol.10, no.2, pp. 128-144, UNESCO. Δημοσιευμένο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001812/181209E.pdf>.
- Human Rights Watch*: «Stuck in a Revolving Door», Νοέμβριος 2008, βλέπε σε <http://www.hrw.org/en/reports/2008/11/26/stuck-revolving-door-0> και σε ελληνική αποσπασματική μετάφραση σε http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/greece-turkey1108grsumandrecs_2.pdf.
- International Centre for Migration Policy Development*: «East Africa Migration Route Initiative Gaps and Needs Analysis, Country Reports: Ethiopia, Kenya, Libya», 2008 Βλέπε σε <http://www.icmpd.org/typo3conf/ext/icmpd/secure.php?u=0&file=2527&t=1250336372&hash=6f9354fab507d73ef0e8aca37afc7f0c>
- Jacobs, D. – Rea, A.*: «The End of National Models? Integration Courses and Citizenship Trajectories in Europe», Vol. 9, No. 2 of the UNESCO's International Journal on Multicultural Societies (IJMS), δημοσιευμένο και στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: www.unesco.org/shs/ijms/vol9/issue2/art8

- Jacobs/White*: «The European Convention on Human Rights», fourth edition, Oxford University Press 2006
- Zanfrini, L. - Kluth, W.*: «Policies on irregular migrants - Volume I: Italy and Germany» Council of Europe Publishing 2008
- Kiwan, D.*: «A Journey to citizenship in the United Kingdom», International Journal on Multicultural Societies, Vol. 10, No. 1, 2008, διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001607/160772M.pdf#page=62>
- Lambert-Abdelgawad, E.*: «The execution of judgments of the European Court of Human Rights (Human rights Files No. 19, 2nd edition)», Council of Europe Publishing, 2008
- Marchadier, F.*: «Les objectifs généraux du droit international privé à l'épreuve de la Convention Européenne des Droits de L' Homme», στη σειρά Publications de l' Institut International des Droits de L' Homme – Institut René Cassin de Strasbourg, No. 6, Bruylant, Bruxelles 2007
- Martin, J-C.*: «Les règles internationales relatives a la lutte contre le terrorisme», Centre d' Études et de Recherches Internationales et Communautaires – Université Aix-Marseille III, No. 11, Bruylant, Bruxelles 2006.
- Mercat-Bruns, M.*: «Personne et discrimination: perspectives historiques et comparées», Thèmes et Commentaires, Dalloz Paris 2006
- Meyer, A.*: «People on the move – handbook of selected terms and concepts», The Hague Process on Refugees and Migration – UNESCO, 2008. Διαθέσιμο (αγγλική έκδοση) στη διεύθυνση: <http://www.thehagueprocess.org/upload/pdf/PDFHandbookWEBSITE.pdf>.
- Mole, N.* : «Le droit d'asile et la Convention européenne des droits de l'homme»², Les Editions du Conseil de l'Europe, 2008
- Mowafi, H. – Spiegel, P.*: «The Iraqi Refugee Crisis – Familiar Problems and New Challenges», JAMA. 2008;299(14):1713-1715.
- Neraudau-D'Unienville, E.*: «Ordre public et droit des étrangers en Europe. La notion d' ordre public en droit des étrangers a l' aune de la construction européenne», Bruylant, Bruxelles 2006.
- Oberdorff, H.*: «Droits de l' homme et libertés fondamentales», Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris 2008
- Perrakis, St.*:
«De la réparation des victimes des violations du droit international humanitaire et l' affaire des «réparations de guerre allemande» en Grèce. Essai de synthèse et quelques considérations», Frieden in

---

² Το 2007 εκδόθηκε το ίδιο έργο στην αγγλική γλώσσα.

- Freiheit – Peace in liberty – Paix en liberté, Festschrift für Michael Bothe zum 70. Geburtstag», Nomos/Dike 2008
- «Le droit international humanitaire et ses relations avec les droits de l'homme. Quelques considérations», Droit international humanitaire coutumier: enjeux et défis contemporains, Bruylant, Bruxelles 2008.
- Peucker Mario*: «OPEN FORUM Similar Procedures, Divergent Function: Citizenship Tests in the United States, Canada, Netherlands and United Kingdom», *IJMS: International Journal on Multicultural Societies*. 2008, vol.10, no.2, pp. 240-261, UNESCO. Διαθέσιμο και στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001812/181209E.pdf>.
- Renucci, J-F.*: «Traité de droit européen des droits de l'homme», Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris 2007.
- Ringuelheim, J.*: «Diversité culturelle et droits de l'homme. La protection des minorités par la Convention Européenne des Droits de l'Homme. L'émergence de la problématique des minorités dans le droit de la Convention Européenne des droits de l'homme» στη σειρά Collection du Centre des Droits de l'homme de l'Université Catholique de Louvain – 5, Bruylant, Bruxelles 2006
- Salerno, F.*: «La nouvelle procédure devant la Cour Européenne des Droits de l'Homme après le Protocole No. 14», Bruylant, Bruxelles 2006
- Sitaropoulos, N.*: «Comment on interim Resolution CM/ResDH(2007)47 on excessively lengthy proceedings in Greek administrative courts and the lack of an effective domestic remedy, ΔτΑ 38/2008, σελίδες 405, επ.
- Szymczak D.*: «La Convention européenne des droits de l'homme et le juge constitutionnel national», Publications de l'Institut International des Droits de l'Homme, Institut René Cassin de Strasbourg, No. 7, Bruylant Bruxelles 2007.
- Sridharan Swetha*:
 «Material Support to Terrorism – Consequences for Refugees and Asylum Seekers in the United States», Migration Information Source, January 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=671>
 «The Difficulties of US Asylum Claims Based on Sexual Orientation», Information Migration Group, October 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=700>
- St Leclerc, J. - Acandji-Kombe, Fr.*: «La citoyenneté européenne», Collection Rencontres Européennes, Bruylant Bruxelles 2007

- Sudre, F. - Tinière, R.* «Droit communautaire et droits fondamentaux», Droit et Justice, 2ème édition, Bruylant-Nemesis 2007
- Sudre, F. - Surret, H.:* « Le droit à la non discrimination au sens de la Convention Européenne des droits de l' homme», Droit et Justice, Bruylant – Nemesis 2008
- Sudre, F. - Lucas-Alberni, K.:* «Le revirement de la jurisprudence de la Cour Européenne des droits de l' homme», Droit et Justice, Bruylant – Nemesis 2008
- Sykioti, Ath.:* «Trafficking in human beings: internet recruitment: misuse of the internet for the recruitment of the victims of trafficking in human beings», Council of Europe Publishing, 2007
- Tapia, S.:* «The Euro-Mediterranean migration system», Council of Europe Publishing, 2008
- Tine Davids - Marieke Van Houte:* «Remigration, Development and Mixed Embeddedness: An Agenda for Qualitative Research?», *IJMS: International Journal on Multicultural Societies.* 2008, vol.10, no.2, pp. 169-193, UNESCO. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001812/181209E.pdf>
- Yotopoulos-Marangopoulos, A.:* «Droits de l' homme et politique anticriminelle», Ant.N.Sakkoulas – Bruylant, Athènes/Bruxelles 2007.
- Valenta, M. :* «Daily Life and Social Integration of Immigrants in City and Small Town – Evidence from Norway», Vol. 9, No. 2 of the UNESCO's International Journal on Multicultural Societies (IJMS), δημοσιευμένο και στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: www.unesco.org/shs/ijms/vol9/issue2/art9
- Van Engeland-Nourai Anisseh:* «Repatriation of Afghan and Iraqi Refugees from Iran: When Home is No Longer Home», *IJMS: International Journal on Multicultural Societies.* 2008, vol.10, no.2, pp. 145-168, UNESCO. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001812/181209E.pdf>.
- UNESCO:* «Hommes et Migrations, La Convention des Nations Unies sur les droits des travailleurs migrants: Enjeux et perspectives», n° 1271, January-February 2008, 173 p, Cité nationale de l'histoire de l'immigration.
- Van Bueren, G. :* «Europeans and their rights - Child rights in Europe», Council of Europe Publishing, 2008
- Van Oers, R. :* «From liberal to restrictive citizenship policies: the case of the Netherlands», *International Journal on Multicultural Societies,* Vol. 10, No. 1, 2008, διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001607/160772M.pdf#page=4>

Wright, S.: «Citizenship tests in Europe», *International Journal on Multi-cultural Societies*, Vol. 10, No. 1, 2008, διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001607/160772M.pdf#page=3>

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ*

- Α**
- Αίτημα ασύλου (απόρριψη): 39, 453, 476, 507, 517, 525, 542
Αιτών άσυλο (ασυνόδευτος ανήλικος): 47
Αιτών άσυλο (γάμος): 244, 329
Αιτών άσυλο (κράτηση): 154, 337
Αιτών άσυλο (υποχρεώσεις): 36
Ακρόαση (δικαίωμα): 260
Ανάκληση καθεστώτος πρόσφυγα: 27
Αναστολή (διαδικασία ασύλου): 25
Ανθρωπιστικοί λόγοι: 36, 43, 337
Απέλαση (αλλοδαπού): 64, 66, 68, 118, 497
Απέλαση (ανήλικου): 178
Απέλαση (πολίτη ΕΕ): 203
Απέλαση (πρόσφυγα): 27, 87, 317, 337, 463, 507, 525, 542
Απόδειξη (βάρος): 356, 469, 542
Αποζημίωση (θύμα βασανιστηρίων): 549
Αρχή αναλογικότητας: 64, 66, 68, 178, 236, 260, 384,
Αρχή μη επαναπρώθησης: 27
Ασφάλεια δικαίου: 317
AIDS: 118
- Β**
- Βασανιστήρια: 87, 118, 356, 376, 384, 408, 452, 463, 469, 476, 497, 507, 517, 525, 542, 549
Βιασμός (δίωξη): 469, 476
- Γ**
- Γάμος (σύναψη): 244, 329
- Δ**
- Δημόσια τάξη: 27, 178, 203, 236, 417, 497
Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (Καταστατικό): 356
Διερμηνεία: 71
Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη (αρχή): 317
Δικαστική προστασία: 260
Δίκη (δίκαιη): 525
Διπλωματικές εγγυήσεις: 87, 384, 487
- Ε**
- Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας: 348
Εγκλήματα πολέμου: 348
Εθνική ασφάλεια: 27, 87, 417, 497, 525
Είσοδος (διευκόλυνση στην Ελλάδα) : 73
Έκδοση αλλοδαπών: 53, 57
Έκδοση προσφύγων: 60, 384, 487,
Ελευθερία (προσωπική): 154, 337, 356, 384,
Ελευθερία κυκλοφορίας (ΕΕ): 203, 227, 236, 244, 329
Ελευθερία κυκλοφορίας: 417
Εξαφάνιση (αναγκαστική): 356
Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ: 154, 356
Επίτροπος (διορισμός): 47, 83
Εργασία αλλοδαπού (σύμβαση): 75, 215
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: 87, 118, 154, 260

* Αναφέρεται στη νομολογία. Οι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες.

- Z**
- Ζωή (δικαίωμα): 356, 384
- I**
- Ιδιοκτησία (προστασία): 260, 369, 417
 Ιδιωτική ζωή (προστασία): 408, 417
 Ιθαγένεια (αφαίρεση): 348, 497,
 Ιθαγένεια ΕΕ: 227, 236, 369
- K**
- Καθεστώς πρόσφυγα (αποκλεισμός): 337
 Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ: 27, 260
 Κατοικία (αιτών άσυλο): 21, 83
 Κράτηση (νομιμότητα): 154, 337, 356, 408
 Κράτηση (συνθήκες): 408
- M**
- Μετεγκατάσταση (πρόσφυγα): 497
- O**
- Οικογενειακή ζωή (σεβασμός): 178, 244, 329, 452
- Π**
- Παραμονή (παράνομη): 236
 Πλαστότητα στοιχείων (διαδικασία ασύλου): 517, 542
 Πολιτικές πεποιθήσεις: 33, 337, 452, 469, 542
 Προσφυγή (αποτελεσματική): 260, 356, 376, 487
- Σ**
- Σπουδαστές (ΕΕ): 215
 Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού: 47
 Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων: 27, 87, 317, 487
 Συμβούλιο Ασφαλείας ΟΗΕ (αποφάσεις): 417
 Συμφέρον (δημόσιο): 227
 Συμφέρον (υπέρτερο του παιδιού): 178
 Σύνδεση ΕΟΚ-Τουρκίας: 215, 317
- T**
- Τρομοκρατία (απέλαση): 497, 525
 Τρομοκρατία (κατάλογος): 260, 417,
- Y**
- Υγεία: 118
- Ψ**
- Ψυχική οδύνη: 77, 79
- Σύνταξη (αναπηρική): 227**

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

	Σελίδα
2008	
Αριθμ. 441	27
1091	33
1093	37
1653	39
1654	55
3630	43
4055	47
4056	52

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΑΣΤΟΛΩΝ

2008	
Αριθμ. 490	21
732	25

ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

2007	
Αριθμ. 1042	57
2008	
Αριθμ. 85	73
711	75
779	64
812	66
1125	71
1134	68
2025	60

ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

2008	
Αριθμ. 732	77
2896	79

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΣΑΜΟΥ

	Σελίδα
2008	
Αριθμ. 178	83

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Υπόθεση Saadi κατά Ιταλίας	87
Υπόθεση N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου	118
Υπόθεση Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου	154
Υπόθεση Maslon κατά Αυστρίας	178

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Υπόθεση Επιτροπή ΕΚ κατά Βασιλείου Κάτω Χωρών	205
Υπόθεση Ezgi Payir κλπ κατά Ηνωμένου Βασιλείου	215
Υπόθεση H. Nerkowska κατά Πολωνίας	227
Υπόθεση Directia Raşoararte κατά Gheorghe Jipe	236
Υπόθεση Blaise Baheten Me-tock κλπ κατά Ιρλανδίας	244
Υπόθεση Yassin Abdullah Kadi κλπ κατά Συμβουλίου και Επιτροπής ΕΚ	260
Υπόθεση Ibrahim Altun κατά Αυστρίας	317
Υπόθεση Deniz Sahin κατά Αυστρίας	329

**ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.**

	Σελίδα
Υπόθεση Danyal Shafiq κατά Αυστραλίας	337
Υπόθεση Walter & Anita Obodzinsky κατά Καναδά	348
Υπόθεση Edriss & Abu Bakar El Hassy κατά Λιβύης	356
Υπόθεση Peter & Eva Gratzinger κατά Τσεχίας	369
Υπόθεση R. K. Gedara Dingiri Banda κατά Σρι Λάνκα	376
Υπόθεση Z. Maksudon κλπ κατά Κιργιζστάν	384
Υπόθεση Leonid Komarovski κατά Τουρκμενιστάν	408
Υπόθεση S. Nabil & P. Vinck κατά Βελγίου	417
Υπόθεση M.W. Nakrash & L. Qifen κατά Σουηδίας	452

**ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ**

Υπόθεση Gamal El Rgeig κατά Ελβετίας	463
Υπόθεση C.T. & K.M. κατά Σουηδίας	469
Υπόθεση V.L. κατά Ελβετίας	476
Υπόθεση E. Pelit κατά Αζερμπαϊτζάν	487
Υπόθεση Adel Terbourski κατά Γαλλίας	497
Υπόθεση N. A. Dar κατά Νορβηγίας	507
Υπόθεση M.F. κατά Σουηδίας	517
Υπόθεση Bachan Singh Sogi κατά Καναδά	525
Υπόθεση Jean Patrick Iya κατά Ελβετίας	542
Υπόθεση Saadia Ali κατά Τυνησίας	549